Universidad de Deusto
Biblioteca

T. RUPERT

opera

Omnia.

1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

RVPERTI

ABBATIS MONASTERII TVITIENSIS, E REGIONE COLONIAE AGRIPPINAE, ORDINIS SANCTI Benedicti, uiri & uitæ sanctimonia, & sacrarum literarum peritia præclari, de Diuinis Officiis,

LIBRI DVODECIM.

COLONIAE AGRIPPINAE
Apud hæredes Arnoldi Birckmanni.
Anno 1557.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INSIGNIORVM SENTENTIARVM ELEGANTIORVMQVE DICTORVM COMPENDIOSVS INDEX, CVius primus numerus paginas, A litera primam paginæ colũnam, B alteram, numerus verò secundus columnę versum demonstrabit.

Abigail ad Dauid orando præueniens, typum gessit ecclesiæ in sacrificio altaris 51.b.25.
abrahã primus, ioseph nouissim. in lineæ Christi 37.b.18
abraham absq; baptismo Christi cœlũ ingredi nõ potuit 94.b.23.
accidentia in deum non cadunt 161.b.15.
adam incidit in latrones, descendens de Hierusalem in Hiericho 94.b.36.
adam genuit filios & filias ad imaginem suam 95.a.47.
adæ filij iuste damnati & exules 95.b.20.
aduentus domini quatuor complectens dominicas 25.a.41.
aduẽtus dominica prima primũ Christi aduentũ celebrat 26.a.9.
aduentus Christi secundus, sicut fur in nocte 104.b.19.
aduentus ille tremefaciet terrenos, sicut angelus milites circa sepulchrum 105.a.19.
ægypti rex diaboli typum gessit 34.b.43.
ætas prima ecclesiæ in adam, qui reparationis suæ oraculum accepit 45.a.29.
ætas Christi in mysterium trinitatis est annorũ 33. 103.b.40.
anastasiæ sanctæ & nobilis matronæ Rom. passio 39.a.40.
agon & passio domini pendentis in cruce, spirat in missa 28.a.22.
agnus dei in missa, memoria est ascensionis dominicæ 19.a.30.
agnus Christus diabolum uicit, non lex aut decem præcepta decalogi 66.b.21.
allegoria de seruo abrahæ, quærẽte sponsam filio dñi sui 56.b.28
allegoria de exploratoribus terræ, botrum portantibus 114.a.31.
allegoria de osculo inter sponsum & sponsam 145.a.25.
alleluia est quoddam gaudij stillicidium de supernæ Hierusalem diuitijs 10.a.7.
alleluia significat æternum angelorum & electorum conuiuium 10.a.11.
alleluia cur tempore paschali magis frequentatur 10.a.24
alleluia post graduale cantur, quia tubileus quidam est consolationis futuræ 10.a.29.
alleluia non omnis laus dei dicitur, sed Christus, deinde etiam ecclesia 44.a.21.
alba, uestis longa & stricta, sõgẽ aliud quàm tunicæ pelliceæ primorum parentum significat 5.b.30.
albæ affixa sursum lingua, cœlestem Christi doctrinam significat ibidem
altare sacrificij missæ, sacrarium est propiciationis 4.b.27
altare signum uisibile fidei 22.a.39.
altare præminet in templo, sicut Christus in corpore ecclesiæ 78.a.12.
altaria cur uino & aqua lauantur tẽpore passionis dñi 78.b.30.
aman affectans adorari, diaboli typum gessit 33.b.9. & 69.a.12
amictus caput sacerdotis obnubens, carnem Christi significat 6.b.31.
amor diuinus in seipso substantia est, in hominibus accidentale donum 163.a.39.
angeli in scala iacob descendentes & ascendentes quid significant 36.b.24.
angeli etiam habent causam ut gratulentur super incarnatione uerbi 236.b.21.
angeli an in aduentu iudicis trement an non 259.a.11.
angeli dicuntur sancti prædicatores uerbi dei, & hi tremẽt ibid.
animalis uita in corpore domini consecrato non adest, nec prodest 16.b.30.
animalia in circuitu sedis dei sunt catholici doctores 171.b.35.
animæ sanctorum in cœlo iam nunc consolantur 50.b.17.
anima fidelis non solum per uerbum, sed & per spiritum sanctum concipit & imprægnatur 145.a.30.
anima tãquam sponsi, quomodo allicitur in amorẽ dei 147.a.10.
animæ arreptitij hominis non substantialiter recipit in se dæmonem 148.b.29.
anima iusti, & angelus bonus tria habent in se, quæ sunt effigies trinitatis diuinæ 166.a.11
antiphona ad introitum missæ, antiquorum patrum expectationẽ significat 8.a.17.
annulum duas ob causas portat Episcopus 7.a.7.
apostolorũ metus & silentium à pascha usq; ad pẽtecost. 5.a.25.
apostoli sunt cœli enarrantes gloriam dei 39.b.8.
apostoli post ablatum sponsum semper in fletu & ieiunio erant 48.b.23.
apostolorum fuga & silentiũ significatur filẽtio campanarum & horarum regularium 79.a.13.
apostoli quomodo dicuntur filij excussorum 9.a.22.
apostoli octauo die paschæ fuerunt iterum simul, nõ quidẽ in Hierusalem, sed in Galilæa in monte Nazareth 108.a.20.
apostoli exploratores fidi & ueraces 115.a.8.
apostoli quoq; ianuis clausis exierunt carcere 117.b.21
apostoli quomodo dicti sunt os lampadis 124.a.29.
apostoli uiderunt Christum post resurrectionem eius die octauo in Nazareth in domo Mariæ 125.b.21.
apostoli post passionem Christi separati & electi erant 128.a.28
apostoli baptizati sunt in morte Christi, confirmati uerò spiritu sancto de cœlo 141.b.7.
apostoli uere diuersis linguis & scripserunt & loquuti sunt 152.a.22.
apostoli longẽ aliter quàm Babylonij turrim ædificauerunt 152.b.25.
aqua, populus Christianus, frumento christus in azymis denotatur 22.a.35
aqua ex latere Christi profluxa, prima fuit origo baptismatis 78.b.37. & 84.b.29.
aqua illa cur sanguini sociari debuit 65.a.38
aquæ amaræ per lignum crucis potabiles factæ sunt 87.a.21.
aquæ baptismi, fluuius dei, lætificans ciuitatem 100.a.16
aqua benedicta cur diebus dominicis super populum aspergitur 106.b.28.
aqua de templo egrediens à latere dextro, quomodo intelligitur ibidem
arca testamenti & ecclesiã & corpus Christi designat 125.a.24.
archiepiscoporum origo & patriarcharum differentia 7.a.42
archiepiscopus remen. in Francia cur primatũ obtinuit 7.b.34.
arrius fatue cõtumeliosus deo, negãs ei generare sibi simile, quod deus creaturis concessit 164.b.44.
arrius animalis homo, defluxionẽ ex carnali generatione fingens ibidem
ars humana potest sine defluxione sui communicari, quanto magis ars & sapientia dei sine paternæ substantiæ defluxione nata est ibidem
arundo in manu domini quid mystice designat 84.a.16
asina seu pullus asinæ genus humanum significat 26.a.2
auditores uerbi & nõ factores cui assimilantur 133.b.48.

Universidad de Deusto
Biblioteca

augustin. à Cocperio missus, primus Anglorum Archiepiscopus Cantuariensis 7.b.57
augustin. de miraculo quod Petronię contigit 115.b.43
augustin. de 7. gradibus cognitionis dei per 7 spiritus dñi 117.b.6
aurum & argentum in templis quomodo gratum deo est 22.b.16
azyma tam ex euangelio, quàm ex legali autoritate profecta sunt 21.b.8
azyma non sunt abolenda, quia optimam habent significationem ibidem

Baptismi & eius prerogatiua 72.a.40
baptismus iuniorum in die paschæ, non Epiphaniæ fieri debet 41.a.7
baptismus Iohannis longe minoris uirtutis fuit quàm Christi ib.
baptismus septiformi spiritu præfiguratus in 7. lotionibus Naaman 54.b.8
baptizandorũ præparatio ad baptismũ per 15. dies ieiunij 57.a.50
baptismo passionis baptizatus est christus 64.b.31
baptismi sacramentum in mari rubro præfiguratum 85.a.46
baptismus lucrosam facit commutationem duplicis mortis nostræ 92.a.30
baptismus liberat à morte animæ, non corporis ibidem
baptismus noster riuus est, fons in cruce è latere Christi profluës totã ecclesiam simul tunc baptizauit 93.a.56
baptizati passione Christi sunt omnes apostoli aliiq; tunc credentes 94.a.9
baptizati flami sugere magè uitreum 100.a.38
baptizatis cur dantur calceamenta & uestis candida 101.a.55
baptizari spiritu sancto, & accipere spiritum paracletum idem sunt 130.b.1
baptismus solennis in die pentecostes ad exemplum sancti Petri 142.b.28
baptismi effectus à spiritu sancto est ibidem
baptismus Christi etiam à puero celebratus reiterari non debet 144.a.57
baptismus Iohannis nõ fuit in spiritu sancto sicut baptismus Christi 144.b.2
baptismus extra ecclesiam baptismus quidem est, sed sine gratia 156.a.44
benedicam. dño in missa quomodo differt ab Ite missa est 19.b.17
benedictus pater monachorum, spiritu omnium iustorum plenus 113.b.17
berengerus abbas sancti Laurentij Leodiẽn. sub quo monachus erat Rupertus 115.b.20
bethania domus obedientiæ, gentium populum significat 52.a.31
bethania à Hierusalem solum quindecim stadijs distat 62.a.16
bethleem typus ecclesiæ in qua natus est homo Christus 39.a.34
betrus, quem duo in uecte portabant, Christũ significat 114.b.47

Cæcus secus uiam clamans ad Iesum, genus humanum repræsentabat 47.a.28
cæcus à natiuitate itidem genus humanum significat 57.b.47
cærei flammantes gaudium in ortu saluatoris significant 8.a.23
cærei ad locum euãgelij simul cũ thuribulo cur portantur 10.b.20
cærei paschalis benedictio à Zozimo papa instituta 90.a.30
cæreus ille Christi typum gerit ibidem
cærei laudes propter Christum fiunt ibidem
cæremoniarum institutio in obsequium & mysteria Christi ibid.
cæremoniarum causas nosse expedit ibidem
cæremoniarum operarij non fine fructu sunt, etiam si causas ignorent ibidem
calicẽ Christo dedit pater amore, nõ ira, gratia, nõ uindicta 6.a.11
calumnia in euangelistas tanquam cũtrarios adinuicẽ 105.b.17
campanæ nunc populum conuocant, sicut olim tubæ 43.b.54
campanæ prædicatores designant 4.a.15
campanarum classicum trinum in diebus festis 4.b.12
campanæ cur non sonant tempore passionis domini 77.b.30
candelæ accensæ, quæ portantur in festo purificationis, quid significant 42.b.2
candelæ multæ in matutinis triũ dierũ cur extinguũtur 76.b.58
canonis sacri mysteria nullis uerbis sufficienter explicari possunt 15.b.50
cantus Tetrardi gartulitate concinnus, sicut à laude matutina 109.b.15.
cappæ superindutæ futuram corporum immortalitatem significant 24.a.15
carnalium tumultu in ecclesiam 173.a.33.
caro Christi, sicut granum frumenti, crescit in altari, fructificat in mentibus, ac mundum uniuersum impleuit 17.b.58
casula, uestis integra & undiq; clausa, ecclesiã significat 6.a.42
charitas est oculus cordis, quo qui caret cæcus est 47.b.2
charitas facit homines uenire ad dei similitudinem 170.b.12
charitas fratrum, bonum maximum 179.b.43
chrismate unguendum primus Moyses instituit 91.b.44
chrismate nunc omnes Christiani, olim reges tantum & Pontifices ungebantur ibidem
chrismate confignare episcopis proprium 72.a.9
chrismate inungere baptizatos nõ in fronte, sed in uertice, presbyteris concessit B. Syluester 72.a.15
chrismate non signantur frontes in die cœnæ domini 92.b.23
christus in missa præsentialiter exhibetur non in umbra, sed in ueritate, non in figura sed in re 4.b.54
christi uita continua pro nobis & perpes oratio fuit 19.b.20
christus abiturus hinc in sacrarium cæli, sacrificij ritum instituit 15.b.54.
christ. cur ultra scripturã aliã nobis sui memoriã reliquit 17.a.55
christus, ut homo, nos reconciliat, ut deus, absoluit 19.b.15
christus feria prima, id est, dominica die natus est 35.b.43
christus cur nocte natus est ibidem
christus repromissus est ad Abraham homo, ad Dauid rex, ad Ioseph deus 37.b.40
christus cur die dominica nasci, sed feria sexta concipi ac pati uoluit 38.a.29
christus dicitur primogenitus utria ratione 35.b.55
christus rex, cui humanitas est corona gloriæ, diadema pietatis 39.a.16
christi nomen est accelera, spolia detrahe 40.a.9
christus per baptismum non quærebat renasci, sicut nos 41.a.42
christus à baptismo per annum fere discipulis fuit 41.b.26
christus in baptismo nos sanans præfiguratus est per angelum piscinæ 52.b.19
christus ut rex & sacerdos tuba clangorem dedit 62.a.6
christi passio magno est exemplo iustis, ne moueantur, dum proferuntur mali 68.a.17
christus uenit tinctus uestibus de Bosra 69.b.53
christus propter nos factus pauper, pro nobis orauit 70.a.43
christus nos gratis redemit gratis uenditos 70.b.55
christus in ultima cœna primum sui sacerdotij officio functus est 71.a.53
christus in die cœnæ immutauit uultum suum, id est, sacrificandi ritum 74.a.22
christus quomodo nobis in cœna ministrat 74.b.53
christus est altare de terra, quod tempore passionis nudatum est 78.a.10
christus cum guttasset, noluit bibere propter mysterium 83.b.34.
christus bis immolatus est, primo suis manibus in cœna, deinde ab inimicis in cruce 97.b.24
christus in cruce hyssopo asperfit, & lauit omnes retro fideles ea tempore credentes, & emisit uinctos de lacu 93.b.50
christus sol uerus animas in limbo, uelut specularia illuminauit 104.a.25
christus matri suæ ante omnes apparuit resurgens 110.a.4.
christus cur non statim post resurrectionem ascendit 114.a.2
christus mystice piscis est assus, hic quidem igne passionis, in cœlo autem igne amoris in conuiuio beatorum 122.a.9
christus est pastor bonus substantialiter, non ex accidentali dono 129.a.12
christus per mortem abijt rogaturus patrem ut det paracletum 130.b.55
christus in terris rogauit patrem pro nobis, in cœlo non rogat sed dat 132.a.7
christus quomodo in cœlis interpellat pro nobis ibidem
christus & spiritus sanctus non locuti sunt à semetipsis 132.b.51
christo mox ab initio conceptus sui data est omnis potestas 135.a.42
christus quomodo petijt clarificari clarite quam habuit ab initio 135.b.57
christus uinculum societatis inter creatorẽ & creaturã 136.b.7
christus secundum humanitatem sedet à dextris patris 139.b.7
christus ascendit super cœlum cœli ad orientem tem ibidem
christus duo, id est, duas naturas habet, sed non duos, id est, duas personas 166.b.21
christus sicut sedens in equo, non duæ personæ sunt 167.a.12
christi filij dei, maxima dignatio, qua pro inimicis suis mortuus est 170.b.5
christus humilitatem & charitatem nos docet præcipue ibid.
christus boni regis officium gessit, dum prior ipse adimpleuit mandata ibidem
christus restituit nos in antiquum statum, salua iustitia 171.b.3
christiani die passionis domini cur gaudere nõ debent 80.b.4
christianorum triplex unctio, prima in baptismo, secunda in confirmatione, tertia in die iudicij 141.a.42
cineres cur super capita spargimus 48.b.42
circumcisio non aperuit ianuam regni cœlorum, sicut baptismus 93.b.18
circuncisio spiritualis baptizatis necessaria 127.b.4
coccinea chlamys designat geminam dilectionem dei & proximi 84.b.57
codices euãgelici cur auro argentoq; & gemmis ornãtur 23.b.20
cognitio dei est per amorem, qui est spiritus sanctus 145.a.55
cognitio patris & filij per spiritum sanctum, uera est consolatio ibidem
collectæ secundum orationes Christi dicuntur 8.b.33
columnæ ignis, quam cereus præ se fert, mysteria 90.b.24
communicantes unum sunt corpus ecclesiæ, sicut ex multis granis unus panis 15.a.45
confidendũ nõ est in hominũ, sed in solius dei testimonio 53.b.26
consecratio panis & uini in corpus & sangui. christi 15.a.6
consecrationis uerba sunt uox uerbi incarnati, uox æterni principij 16.a.36
consecratio olei pro infirmis aliter fit, quàm chrismatis 75.a.11
consilium trinitatis magnum & profundum in creatione hominis 154.b.15
consolatio ecclesiæ super absente patre 26.b.50
consolatio supernæ Hierusalem, in dominica lætare 51.a.23
conuiuium diuinæ cognitionis in scripturis, quinq; panibus præfiguratum 50.b.49
corpus christi unum idemq; in cœlo & in altari 15.a.31
corpus unum Christi, unumq; sacrificium in omnibus missis ibid.
corporale altaris, cur lineũ potius quàm sericũ esse debet 23.a.52
corrigiam calceamenti Christi soluere, nullius sanctorum potuit 31.b.37
credere in Christum plus est, quàm credere Christo aut Christum 147.b.48
crescens discipulus Pauli, Moguntiæ & Coloniæ primus Christum prædicauit 7.b.47
crucis signum in locum ueteris laminæ aureæ successit 7.a.20
crucis sanctæ pulchra præconia 7.a.22.83.b.8.87.a.27
crucis frontes signare, Episcopi proprium est 7.a.46
crucis signacula super sacrificium altaris non uana fiunt 18.b.43
cruces duæ, quæ pinguntur ad latus calicis, quid significant ibi.
crucis pulchra mysteria 63.b.12
crucem portantibus in parasceue cur respondetur latinè & Græcè, non autem hebraicè 86.a.20
crus Christi non fracta sed integra quid significant 84.b.10
curiosa quæstio, ubi & quomodo sit in cœlo corpus Christi 27.b.
Danielis exaltatio per humilem orationem 177.b.50
dauid coram Achis spumans, uelut insaniens, Christi typum missam instituentis gerebat 4.b.36.& 74.b.23
dauid in typum Christi, sacerdotis agebat officium 74.b.20
dauid primus regum præcipuus prophetarum Christum præfigurabat 48.a.10
dauid in persecutione Saul gessit typũ Christi in multis 135.a.51
dauid in peccato suo grande præfiguravit mysterium 160.a.13
decedentes in pace quamlibet uirtuosi uenturum iudicem timere debent 131.b.40
deposuit potentes de sede, scilicet scribas & pharisæos. Et exaltauit humiles, scilicet apostolos 29.b.14
descensus in ægyptum, figura est lapsus Adæ 34.b.47
deo cuncta creata ad nutum obediunt 117.b.14
deus ex beneficijs suis glorificandus 146.b.25
deus solus immutabilis & sine materia 136.a.17
diabolus auctiorem damnationem habet ex lapsu hominis 34.b.52
diabolus per ora impiorum magicæ arti ascripsit, quæ in baptismo geruntur 96.a.29
diaboli inuidia homini plus profuit per Christum quàm nocuit 137.b.44
diaconus & subdiaconus cur non procedunt simul, sed unus post alium 8.a.29
diacono euangelium lecturo cur datur benedictio 10.b.11
diaconi stola atq; Dalmatica quid significant ibidem
diaconus, euangelium lecturus, cur ab austro uadit uersus aquilonem 40.a.32
dies cœnæ domini, missam in lætitia, horas in tristitia peragit 73.a.20
die cœnæ domini cur omnes ianuæ ecclesiæ patent 74.a.35
dies resurrectionis dominicæ duplici munere solẽnitas est inenarrabilis, inæstimabilis ac infinitæ dignitatis 81.b.39
dies, in quo eximus de terra Aegypti, Christus est 123.b.58
dies rogationum à S. Mamerto institui 134.a.46
dij plures esse non possunt 161.b.13
dominicæ dies præconia 30.b.6
dominica die & mundus creatus est, & Christus natus 35.b.48
dominica die propter gaudiũ resurrectionis nõ ieiunatur 42.b.4
dominica palmarum duas habet processiones 67.a.2
dona & munera quomodo differunt 15.a.37
duo ministri altaris, duo denotant testamenta, legem & euangelium 8.a.30
duo cherubim, respicientes in propiciatorium, duo testamenta sunt 35.b.3
duæ missæ in nocte natalis Christi, propter duas eius natiuitates 37.a.37.
duæ meretrices de puero contendentes, synagoga & ecclesia 56.a.38
duæ tabulæ legis, priores tudæorum lapideæ corda, posteriores gentium in Christum credentium integritatem significabant 58.a.51
duo testes sunt pater & filius, sed non duo dij 61.a.9
duo animalia, lex & prophetæ, per Moysen & Heliam significata 60.a.2
duo cæci a Christo sanati, duos populos gentes & iudæos significant 158.a.51
duplex in bonis prælatis spiritus, ut sint nunc zelo feruidi, nunc mites, nũc in uirga, nunc in mansuetudine ueniant 134.a.53

Ecclesia concinens suo Dauid in missa 5.a.36
ecclesia quicquid canit, Christo præcentore didicit ibid.
ecclesia offert uerbum dei, filium dei, nouum & uerum immolans sacrificium 18.b.49
ecclesia est illa mulier magna amicta sole &c. ibidem
ecclesia est unum corpus Christi, maiorẽ habens plenitudinẽ gratiæ quàm habent singuli 13.b.12
ecclesia & Christus unum corpus, sicut uir & mulier una caro sunt. 17.b.44

Universidad de Deusto
Biblioteca

ecclesia in exteriori ornatu res inuisibiles imitatur 23.a.40
ecclesia regina est, quæ amicta karitatibus assistit regi 23.b.28
ecclesiæ rectores maiori egent consolatione quam alij 28.b.11
ecclesia ex iudæis dicitur filia Sion & filia Hierusalem 39.a.40
ecclesiæ ætates ab Adam usq; ad Christum 45.a.39
ecclesia comparatur mulieri parturienti 81.b.5
ecclesia de gentilibus per Mariam magdalenam foris stantem significata 22.b.49
ecclesia de gentibus etiam per eunuchum Aethiopem præfigurata 123.b.4
ecclesia scientia, sunt, et indiges lumine solis, id est, gratia spiritus sancti 148.a.22
ego & pater unum sumus, hoc dicto Arrius & sabel. conuincitur 64.b.83
electo fynarum odor, præfiguratus in unguento Mariæ magdalenæ 66.a.15
emitte spiritum tuum & creabuntur &c. 145.b.48
epiphaniæ celebritas tres habet causas 40.b.41
epistola, uox legis est, apostolicas quoq; literas complectens 9.a.27
epistola supererogatio est proferens duos denarios, scilicet legem & prophetas ibid.
epistola sedendo, euangelium stando auditur 9.b.2
error est negare corpus & sanguinem Christi in sacrificio altaris 12.a.53
error Helui.ij contra uirginitatem perpetuam Mariæ 38.b.13
esaias nobilis prophetes, magnus & uerus euangelista 32.a.1
esdras iustitiæ priuilegium in uerbis habet & factis 181.b.6
euangelij maiestas legem & prophetas literasq; apostolicas præcellit 9.a.50
euangelium cur in sublimiori loco legi solet 10.b.30
euangelium cur summa reuerentia audiendum est 11.a.4
euangelium est omnium quæ in missa dicuntur principale 11.b.7
euangelistæ in resurrectione Christi cur tacent de eius matre 110.a.8
euangelium secundū Marcum cur in die paschæ legitur 111.b.49
eucharistiam sine fide sumens, Christum laniat & occidit 16.b.19
eucharistiam propter duas causas instituit dominus post cœnam 163.a.4
exequiæ mortis domini in nocturnis uigilijs trium dierum 76.b.4
extendens cælum sicut pellem 146.a.16

Facere mansionem apud pios, patri quoq; & filio, sicut spiritui sancto ascribitur 154.a.7
Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram 168.b.17.&167.a.56
fenestra in latere Arcæ quid designat 125.a.18
feria quarta & sexta ac sabbatum cur magis quàm alij dies ieiunio destinantur 28.b.42
fides sine operibus mortua 127.b.20
fides sola non sufficit nobis ad salutem 128.b.10
fides apostolorum ante aduentum spiritussancti erat infirma 155.a.39
fides apostolica est iamua ad ouile Christi 156.b.5
figuræ morales non abolentur, sicut figuræ promissionum 23.a.28
filij prodigi ornamenta in sacerdotibus quæ à Christo accepit 7.a.44
filij quomodo portant iniquitatem patrum 95.b.27
filius dei cum humana natura ascendens ad patrem, non facit quaternarium 167.a.18
fimbriæ, stolæ & manipuli bonorum operum perseuerantiā significant 9.b.26
flumen aquæ uiuæ quid est 149.a.3
forma uerborum in baptismo, maximæ uirtutis est 144.a.8
frater iunior in parabola, populus gentilis, senior populus iudaicus 101.b.13

Galilæa dicitur etiam locus in templo ubi suprema statio processionis terminatur 67.a.37
galilæa transmigrationem denotat 108.a.2
galilæa & prima & ultima Christi prædicationē habuit 109.a.10
genua cur non flectimus tempore Paschali 113.b.52
gregorius antiphonariū centonizauit & canonē auxit 20.a.16
gregorius statimum urbis ordinator 28.b.19.26.a.57
gregorij scripta digito dei dictante concepta sunt 28.b.35
gregorius diuinorum officiorum ordinator 42.b.39
gregorij deuotio erga S. andream 114.b.5
gregorij atauus, Felix quartus, Pontifex Romanus ibidem
gregorius ex monacho factus Pontifex Romanus 113.b.9
gloria in excelsis deo hymnus angelorum, à Thelesphoro missa additus 20.a.30
gloria patri cur tacetur tempore passionis domini 62.b.13
graduale, pœnitentiæ lamentum, cantus asper & grauis 10.b.35
graduale infra pentecosten cur non canitur ibidem
graduale à gradibus humilitatis dicitur in conualle ploratibus ib. ibidem
graduale propter baptizatos prima hebdomada paschæ cantatur 112.a.16
græci de azymis Romanæ ecclesiæ nimis pertinaciter resistunt 20.b.42
græcia hæresibus fermentata ibidem
græcorum inepta ratio pro fermentato, tumidus Mariæ uterus 21.a.13
gratia spiritus sancti non datur in Eucharistia nisi lotis 75.b.24

Hæreditas in testamento Christi est paracletus in remissionem peccatorum 73.a.26
hæreticos erroris stercora fœtore pascunt 14.a.56
hæretici instar Achis, semper dicunt. Quomodo est 16.a.7
hæretici, uulpeculæ, uineam domini demolientes 115.a.44
hæretici dicentes corpus Christi resurgentis phantasticum ibid.
hæreticorum per miracula confutatio 117.a.44
hæretici loquuntur à semetipsis, ideo loquuntur bella & scandala 133.b.3
hæretici suam, catholici dei gloriam quærunt 156.b.46
hæretici lupi rapaces 174.a.12
hebdomadæ passionis domini breuiē decursus 14.b.25
helias Christi, Helizæus apostolorum typum gessit 134.a.15
helizæus bene petijt, ideo duplex factus est in eo spiritus ibid.
hester temperantiæ speculum 181.a.46
hieremias & dictis & factis pass. Christi præfigurauit 62.b.38
hieroboam, typus hæreticorum 180.b.44
hierusalem cœlestis, in qua plenitudo est gratiæ, torrens uoluptatis & caminus ignis plenus & indeficiens 141.b.22
hodie genui te. In æternitate enim semper hodie, id est, præsens est 38.a.49
hominem cur deus permisit per serpentem decipi 81.a.34.& 34.b.39
homo feria sexta conditus est & redemptus 80.a.11
homo ad imaginem & similitudinem dei creatus 97.b.20
homo ad loquendum tardus esse debet, ne scilicet loquatur à semetipso 132.b.42
homo cum omni creatura participans dicitur minor mundus 136.b.26.& 140.b.26
homo Christus in communionem trinitatis sine personarum augmento admissus 137.a.15
homo Christus quomodo habet omnia cum trinitate sibi communia 137.b.19
homo post lapsum per Christum maior factus est, quàm ante fuit ibidem
homo in solis naturalibus miser & egenus 145.a.4
homines nimis ingrati, traduntur in reprobū sensum 146.b.40
hominis est præparare animum, domini autem, gubernare linguam 147.b.14
homo non potuisset melius condi quàm conditus est 168.a.25
horæ canonicæ non omittuntur nisi à uacuis & ingratis 1.a.3
horæ canonicæ pro beneficijs dei uectigales sunt gratiarum actionis ibidem
horæ canonicæ initium & finem in deum referunt 2.b.27
horæ canunicæ cur per triduum passionis carent initio & fine ibidem
hostia altaris plenitudinem diuinitatis & gratiæ continet 13.a.54
humaniformij, hæretici, deo humana membra tribuentes 139.b.7
humaniformiorum ridiculum figmentum 165.a.31
humana natura in Christo exaltata & immutata maxime 139.b.47
humana natura in Christo ante passionem ut aqua, post, ut crystallus ibidem
hymnus angelorum, gloria in excelsis, propter pacem à Christo factam 8.b.22
hymnus trium puerorum cur sabbatis quatuor temporum cantatur 30.b.43

Iacob, seruiens pro Lia & rachel, Christum præfigurabat 6.a.14
ieiunium quadragesimale, decima totius anni 42.b.7
ieiunium primitiuæ ecclesiæ multo prolixius fuit quàm nunc est ibidem
ieiunium æstatis in hebdomada pentecostes 157.a.20
ieiunium non conuiuat solennitatem spiritus sancti ibidem
iesus filius naue Christi typum & nomine & opere gessit 99.b.35
ignis per triduum ex lapide aut crystallo quid significat 77.a.43
ignis, quem Christus uenit mittere in terram, spiritus sanctus est 150.b.41
ignis multiplex effectus & commoditas ibidem
ignis inuisibilis, quomodo differt à uisibili 151.b.5
imago dei semper manet in homine, sed non similitudo 97.b.16
imber matutinus & serotinus, doctrina est euang. 158.a.22
incarnationis mysterium diabolo fuit occultatum 135.b.30
incensum altaris significat corpus Christi in igne spiritus sancti repletum 8.b.3
incensum, quod imponitur cereo paschali quid significat 91.a.55
insignia passionis Christi, omnia in scripturis prædicta 62.a.51
inspiratione diaboli appetierunt Adam & eua esse sicut dij 170.a.27
instructio nostra ex figuralibus ueterum hystorijs 114.b.3
intentio Christi sacramentum corporis & sanguinis sui instituentis 17.a.5
intentio euangelistæ in texenda linea Christi 37.a.40
iob demonstrat, scientiam esse causam effectuum luctus pœnitentiæ 121.a.51
iohannis euangelium de passione domini legitur in die parasceues propter duas causas 82.b.51
ionas putatur filius Sareptanæ fuisse, quem suscitauit Helias 60.b.10
ionas Christi typum gessit quando fluctibus maris se tradidit 64.a.28
iosaphat regis historia, cur in uigilia natiuitatis legitur 32.b.14
ioseph cur permissus est uenundari in Aegyptum 34.b.29
Ioseph nutricius Christi, supremus scholæ gradus, cui inmixus est dominus 36.a.37
Ioseph uenundatus à fratribus suis, typum Christi gessit 54.a.1
irriguum superius, amoris inferius, timoris est fletus 119.a.41
iudæi cur dicuntur Assyrij, id est, seipsos dirigentes 33.a.1
iudæi per Israel, gentes per Ioseph significantur ibidem
iudæi in fine seculi in Christum credituri sunt 40.a.51
iudæorum sanctificatio ante Pascha 61.a.51
iudæi salices sunt illæ, ad quas suspensa sunt organa cantionum 65.a.4
Iudæi coniuncti filijs Edom contra christum ibidem
iudæi dum timerent pruinam, irruit super eos nix 65.b.30
iudæi promissiones & ritus suos ad terrena conuertebant 106.b.1
iudæi iræ & rixæ filij gentibus inuident salutem 126.a.51
iudæi per Thomam incredulum præfigurati sunt 128.b.41
iudæi desertum dicuntur, quia deserentes deum, deserti sunt 129.a.56
iudæi recusant uenire ad nuptias 179.a.4
iudith fortitudinis specimen 11.a.31.
iustitia dei summa, qua propter Adæ culpam omnibus claudebatur regnum cœlorum 98.a.8
iustus in principio est accusator sui 135.a.2
Kyrie eleeson omnes uniuersalis ecclesiæ preces significat 8.b.7

Lapis Iacob erectus in titulum, figura Christi lapis angularis 37.a.19
Lateranēsis ecclesia in nomine saluatoris & honore iohā. baptist, à Constantino imp. constructa 48.a.42.& 127.a.43
Lateranensis ecclesia cur ad Lateranas dicta est ibidem
Latus Christi in cruce apertum præfiguratum latere Adæ dormientis 85.b.2
Latro in cruce, de latere Christi profluente aqua baptizatus est sicut omnis, quæ tunc super terram uel subtus terram erat, ecclesia 94.a.46
Laurentij mors preciosa, sicut sanguis abel, clamauit in cœlum 45.a.7
laurentius piscis magnus & assus 122.b.15
lazarus pauper, gentilis populi typum gessit 172.a.19
lazarus amicus Christi mortuus, qualem peccatorem præfigurabat 60.a.34
lazarus prima die nouæ lunæ ante passionem Christi suscitatus 61.b.43
lectionibus præmittenda oratio, atq; petenda benedictio 3.a.43
lectionibus cur subditur, Tu autem domine, & deo gratias 3.b.2
lectionem epistolæ semper sequitur graduale, exceptis pauris diebus 70.b.50
lectiones matutinales noui testamenti à pascha usq; ad pentecosten 141.b.50
lectio libri regum post pentecosten 180.b.27
legati uictoris christi, sacerdotes sunt in baptizando 92.a.7
leo primus addidit in Canone, sanctum sacrificium immaculatam hostiam &c. 20.a.44
lex quomodo se habet ad euangeliū & quomodo præcedit 9.a.17.
lex uictoriæ, quando fortis armatus debellatur 91.b.40
lex, sicut puer medici 177.a.8
libri Salomonis præsignant doctores ecclesiæ in pace 180.b.51
liber iob contra tentationes legitur 181.a.6
liber machabæorum, uirtutum contra uitia pugnas refert 181.b.33
libri prophetarum deinde usq; in aduentum domini leguntur ibidem
lignum scientæ boni & mali quid est 35.a.25.& 107.a.39
ligneus malleolus in tabula sonans, Christum in cruce significat 78.a.3
linea Christi in Matthæo secundum descensum, in Luca secundum ascensum 36.b.54
linea Christi, uelut linea piscatoria 38.a.8
linguarum diuersitas apostolis necessaria fuit 152.b.15
loqui à semetipso, & non loqui à semetipso, quomodo differunt 133.a.3
lucas, uitulus diserte, sanguinem Christi sudorem solus describit 69.b.12
luctus duplex, unus mortuorum, alter pœnitentiæ 120.b.6

Macedonius hæreticus, æterni delicti reus 148.b.7
Magi, gentium primitiæ 41.b.6
mala deus præsciuit, sed non prædestinauit 35.a.6 & 80.b.34
mandatum in cœna domini duplex, lotionis pedum, & refectionis pauperum 75.b.55
manipulus dignos pœnitentiæ fructus significat 9.b.22
manna typus uerbi dei, uos, spiritus sancti 32.b.11.& 33.a.42
manna cur sabbato non computruit, sicut alijs diebus 33.b.2 manso

Universidad de Deusto

unctio spiritus sancti per substantiam non est stabilis in mortalibus sicut mansio per fidem 154.a.11
manus sacerdotis oleo sancto pro clauis passionis Christi signatæ 15.a.10
marcus cur assimilatur leoni 111.b.12
mare uitreum in circuitu sedis dei, baptismi figura est 171.b.17
maria templum domini, sacrarium spiritus sancti 29.a.21
maria thalamus sanctitatis, triclinium diuini consilij 31.b.12
maria porta cœli maxima 33.a.23.36.b.2
maria dicitur Hierusalem, dicitur etiam mons myrrhæ & thuris 110.a.44
maria regina angelorum, mater fidei nostræ ibidem
maria speculum humilitatis 116.b.35
martyrij baptismus maioris gratiæ est, quàm baptismus aquæ 90.a.22
materia sacrificij duplex substantia est, diuina scilicet & terrena 16.a.29
matutinarum ratio & mysterium 1.b.25
matutinæ in crastino passionis cur non dicantur in silentio sicut hodie 79.b.6
media nocte uigilia multa habent mysteria 2.a.43
mel de petra oleumq; de saxo durissimo, quid est 99.b.50
minister altaris cur in aduentu non utuntur consuetis uestibus 26.b.16
miracula dant, in testimonium Christi clauso prodeuntis sepulchro 117.a.13
miracula non contra naturam, sed supra naturam 117.a.51
misericordia & ueritas obuiauerunt sibi 96.a.10
missa oblata statim ferret mox memoria Christi & uniuersa charitas, mutila foret fides, spes claudicans 17.b.7
missæ decor cum tempore per romanum pontificem uariè adauctus est 19.b.42
missa dicitur, quia ad placandum deum ualens & idonea mittitur legatio 22.b.8
monachi cur festis diebus stant in albis 23.b.42
monachorum mons antiquus in mandato pauperum 76.a.21
mors & sepultura Christi, hora nona cum planctu recolitur 92.a.40
mors animæ exuindicta, mors corp. ex misericordia est 92.b.30
mors corporis potius optanda quam fugienda 93.a.5
mortem corporis intulit homini pater misericordiarum in bonum eius 169.a.15
moysi intercessio profuit iudæis usq; ad occisionem Christi 56.b.16
moysi exemplo rectores ecclesiarum debent se opponere pro peccatis subditorum 176.b.12
mos antiquus circa baptizandos 56.b.42
mos ille rationabiliter mutatus ibidem
mulier Sareptana gentium populum præfigurabat 53.a.37
mulier samaritana, ecclesiam de gentibus præsignauit 55.b.22
mulieres per noctem ambulabant è Bethania ad sepulchrum 105.a.38
multitudinis credentium cor unum & anima una 137.a.6
muscæ morientes hæretici 14.a.54
mysterium incarnationis uerbi dei nullus sanctorum comprehendit 31.b.37
mysterium in tribus muneribus magorum 37.b.50.&14.b.16
mysterium reditus Christi ex ægyptio in Iudæam 40.b.10
mysterium refectionis quinq; milium de quinq; panibus 50.b.51
mysterium in moyse uirga bis petram percutiente 56.b.35
mysterium scrutiniorum in quarta feria post Lætare 57.a.23
mysterium in resuscitatione pueri per Eliseum 59.b.47
mysterium agni paschalis, quo uictus est Pharao 66.a.42
mysterium in duabus ampullis ad altare deportatis 73.a.47
mysterium lotionis pedum, ne sordidi peccatis eamus ad altare 76.a.23
mysteria scripturarum per passionem Christi nobis reuelata 86.b.31
mysterium paschæ in plenilunio 89.b.&
86.b.5
mysterium cærei paschalis accensi 91.a.17
misterium uocationis discipulorum in Galilæam post resurrectionem domini 107.b.31
mysterium in statione processionis dominicalis 109.b.19
mysterium ueteris historiæ de Esau & Iacob 155.b.50
mysterium historiæ Dauid, Ioab, & Uriæ 160.a.14

Natatoria Syloe, lauacrũ spiritus sancti.s. missi 58.a.22
nemo intrat cœlum, nisi baptizatus 94.b.21.
nemo præter Christum pro prima culpa Adæ satisfacere potuit 96.a.15
nemo filiorum Adæ sine peccato excepto Christo ibi.
nrumæ plures ad unam syllabam in iubilo alleluia 10.a.49
niger habitus monachorum, salubris tristitiæ, humilis q; conscientiæ signum 23.b.54
noctis paschalis mira præconia 89.a.12
noë inebriatus typum Christi gessit 78.b.19
noë in arca Christum præfiguravit & nomine & facto 124.b.41
noli me tangere, nondum enim ascendi ad patrem 123.a.28
nomen sanctæ trinitatis quando cœpit innotescere mundo 150.a.50.
nomen tribilat. à christo primum post resurrectionem expressum 160.b.36
nomen dei uiui signatum in frontibus nostris ibidem
nomen trinitatis sciunt etiam hæretici & carnales, sed non significatum ibidem
nouem leprosi hæreticos mystice designant 177.a.41
nouum pascha in azymis synceritatis & ueritatis 111.a.11
numerus lectionum in nocturnis non idem apud omnes 2. b.52

nuptias ne quis uisitet absq; ueste nuptiali 179.a.29

Oblatio altaris publicæ salutis est legatio 15.b.3
Oblatio benedicta, ascripta, rata cur dicitur ibidem
octaua, scilicet resurrectionis dominicæ solemnitas solennitatum est 102.b.48
octauæ sanctorum cur celebrantur 117.a.37
octauæ beatitudo eadem quæ prima ibidem
octaua paschalis cur celebratur ibidem
octaua chorda in musicis eadem est quæ prima 107.b.15
octo animæ in arca quid præfigurabant 125.a.13
odium diaboli contra filium di ab initio 170.a.3
offerenda significat salubrem parturientis mulieris cruciatum 13.a.7
offerre debemus primo nosipsos, & spiritualiter arietes hones & hircos 18.b.2
officium cuiusq; pontificis in die cœnæ domini 72.b.24
officium paschale transitum ad patriam & gaudia supernæ Hierusalem insinuat 111.a.15
omnia quæ habet pater, mea sunt 133..a.41
omnia mea tua sunt, & tua mea sunt 137.b.11
omnis substantia creata subiacet accidentibus, quia nõ est id quod est 161.b.51
operatio dei duplex, alia per filium, alia per spiritum sanctum 148.a.12.& 106.b.25
opera trinitatis circa hominẽ personis appropriata 167.a.44
operis profectus ex diligentia, quæ in donis est spiritussancti 168.b.2
opera trinitatis in reparatione hominis personis appropriata 169.a.29
orationes nostræ cur concluduntur itaq; per dominum nostrum Iesum Christum 8.b.55
oratio dominica in missa dicenda, a Gregorio primo est instituta 19.a.5
orationes pro omni statu ecclesiæ cur fiunt in die parasceues 85.b.39
orando pro Iudæis cur non flectimus genua 56.a.7
ordinationes sacræ in die dominica, aut uesperè sabbati fieri debent 30.a.7
ordinationes à ieiunio ieiunantibus conferri debent ibidem
ordo consecrationis episcopalis pius ac uenerabilis 73.b.29
organum pretiosum humanitatis christi à iudæis confractum 65.a.9
organa scripturarum Iudæis suspensa, nobis dulciter canunt ibidem
osculo Iudæ infamatum est collegium apostolorum 102.b.37
ossa Christi cur frangi non debuerũt sicut ossa latronum 85.a.23 & 84.b.11

Pallium Archiepiscoporum humilitatis & sapientiæ torques est 7.b.5
Pallij largitio, est missio episcopi à sede apostolica ad metropolim ibidem
pallia in templi paricitibus appensa significant gloriam ecclesiæ in regno Christi 23.b.13
panis & uinum in corpus & sanguinem Christi transferuntur 13.a.13
panis nũ suarum impregnatam, sed ecclesiam significat 22.a.50
panis consecratus non significat, sed est corpus domini ibidem
panis uiui, qui Christus est, utilitas longe maior quàm mannæ 34.b.4
panis subcinericius, panis est pœnitentiæ 53.a.49
panis uterus quomodo ad nos uenit per portas cœli 122.b.4
parabola de rege cum decem milibus occurrente regi, qui habet uiginti milia 138.b.27
parabola de diuite stulto, dicente destruam horrea mea 177.b.35
paralyticus mystice homo dissolutus absq; operibus bonis 178.b.19
paralyticum offerentes domino prælati sunt ibidem
parasceue quid sit 80.a.15
parasceue sabbatum requiei ibidem
parasceue latinè cœna pura ibidem
paschalis solennitatis tres præcipuæ causæ 89.a.1
paschale gaudium etiam ex præcedẽs ieiunio ampliatur 90.a.13
passio domini uariè commemoratur in missa sub actione 18.b.50
passionis dominicæ breuis & pulchra commemoratio 78.b.28. 78.a.22.
Passio Christi cur non celebratur cum gaudio, sicut passiones martyrum 80.a.52
pastores animarum quomodo uigilare & annũtiare debẽt 39.a.1
pater meus usq; modo operatur 59.b.13
pater in angelis & hominibus alia per filiũ, alia per spiritum sanctum operatur 144.b.41
pater in diuinis substantialiter est uita 163.b.20
pater in diuinis nõ sterilis est in se, qui omnis fœcundat 164.b.21
pater generando filium, nihil de substantia sua deminuit 165.a.13
paulus dux uerbi præcipuus & seminator uerborum 46.a.32
paulus magnus & mirabilis catechizator orbis terrarũ 59.a.39
paulus ministrorum primus atq; fidissimus 101.b.40
pauperibus recte datur, sed ob id non minus exornandus est cultus dei 22.b.44
pauperes puæfigurantur in pedibus domini, unguento mariæ unctis 66.a.14
paulo maxime aperuit deus scripturas 121.a.17
paulus luxit non lugentes, & per scientiam lugere docuit ibidem
pax domini in missa, nuncium resurrectionis Christi est 19.a.31
pacis osculum in missa significat reconciliationem nostram per mortem Christi ibidem
peccatori occulto oleum misericordiæ, publico pœnitentiæ cauterium adhibetur 55.a.4
pedum pontificis ornatus quid mystice designat 6.b.49
pedum lotio exemplum humilitatis 74.b.8
pedes quotidie lauare oportet ibidem
pentecostes, id est, 50. dierum uera computatio 149.b.23
pentecostes solennitat duas habet causas 150.a.46
peregrinantium in hac uita non plenum est gaudium 102.a.44.
permissio diuina irreprehensibilis 34.a.36
petentes à deo ut exaudiãtur, similes esse debẽt apostolis 133.b.38
petrum & paulus Romam Christo subiugarunt 26.b.5
petrus rectorum ecclesiæ & præcipuus 28.b.8
petrus post Christum primus & princeps ordinationes sacras celebrauit 30.b.19
petrus primus uidit & confessus est salutare dei nostri 80.a.21
petrus in magno corpore cæci illuminati princeps 47.b.42
petrus mitibus, sicut maria humilibus ponitur exemplum 120.a.1
petrus traxit rete piscium ad terram, quia ei commissa est ecclesia 122.a.14
petri pietas, Pauli scientia alijs communicata 137.a.56
phariſæorum arrogantia humiliata, & uindicta dei 53.a.53
phariſeorũ traditiones dolosæ, per auaritiã excogitatæ 55.a.16
phariſæi in sanctificatiõibus primi, quia clerici iudæorũ 62.a.29
piscis assus super prunas positus mystice Christus est 122.a.9
plaudere manibus mystice quid est 138.a.10
pœnitentia priuata laboriosa est, non sic secura de uenia sicut baptismus 51.b.44
pœnitentium in die cœnæ domini reconciliatio 73.b.54
portæ mortis, uitia, portæ iustitæ, uirtutes 32.b.42
præcepta cur homini à deo data sunt 55.a.11
præcepta primum Noe data sunt, in pueritia mundi 46.a.24
præcepta cur deus minora antiquis, maiora nobis dedit 117.a.11
prædestinatio & præscientia dei quomodo differunt 55.a.3.80 b.55
prædicatores campaniæ in plerisq; assimilantur 4.a.15
prædicare euãgelium omni creaturæ, id est, omni homini 140.b.32
prædicatores uerbi dei excellentius affluntur quàm alij 149.a.38
præfatio missæ & sacer hymnus ter sanctus, quid significant 14.b.11
prælati, uectigales seruitij in lotione pedum subditorum 75.a.45
prælati uitiose uiuentibus, tanquam bestijs dominari debẽt 76.b.6
prima sabbati sanctior est quàm sabbatum 106.a.7
prima sabbati maiorem designat requiem quàm sabbatum ibidem
primus dies paschæ refert spiritum timoris dei 118.a.50
primus gradus ascendendi ad deum est humilitas 118.b.9
processio dominicalis resurrectionẽ Christi repræsentat 67.a.10
processio cum crucibus & uexillis quid designat 107.a.42
processio in die ascensionis domini quid designat 140.a.48
processio dominicalis ante tertiã fit, reliquæ uero post 140.b.46
procedit aliter filius in diuinis, aliter spiritus sanctus 142.a.45
prosapia eorum, ad quos sermo dei factus est in linea Christi 37.a.39.
psalmos in missa instituit Cœlestinus papa, è quibus sumuntur introitus, gradualia, offertoria & communiones 20.a.7
psalmus 112. Laudate pueri dominum ad gentes baptizatas dicitur 112.b.13

Quacunq; die ingemuerit peccator saluus erit, quo modo intelligitur 52.b.41
quadragesima dies dominicos in ieiunio non computat 42.b.7
quales inueniri debemus in secũdo Christi aduẽtu 105.a.1.& 105.b.28
quarta ætas mundi sub regibus & prophetis 48.a.4
quarta feria caput ecclesiæ Christus uenditus est, ideo luctuosa est 69.a.32
quarta die sol corpor. creatus est, sol iustitiæ uenditus 70.b.42
quatuor uirtutes, secũdum quatuor dimensiones crucis 83.b.13
qui stat, uideat ne cadat 174.b.5
qui se humiliat, exaltabitur 178.b.33
quinq; uulnera Christi, quinq; foramina petræ uiuentis 18.a.23

Rahab & Ruth, mulieres alienigenæ in linea Christi 36.b.12
Ramusculi, quibus lauantur altaria, significant flagella quibus cæsus est dominus 79.a.2
rasura uerticis cur nullo ornamento tegitur 24.a.36
rasura designat nos filios esse ueri Heliſæi, deciduati propter nos in monte Caluariæ 24.b.5.
rasura uerticis cur corona uocatur ibidem redem.

Universidad de Deusto

redemptio humanis diabolo erat abscondita 170.a.15.
relatiue nominibus magis exprimitur diuinæ naturæ arcanū, quā substantialibus 161.a.52
relatiua non in omnibus conuertuntur ibidem
relatiuis nominibus maximè glorificatur deus ibidem
relatiua in deo non sunt accidentia nec ex tempore aduenerunt 163.a.49.
responsoria debite aptanda lectionibus 8.b.32
resurrectio Christi cur per mulieres nunciari debuit 91.a.34
resurrectio corporū cū immutatione & immortalitate 92.b.2.
reus corporis & sanguinis domini quis dicitur 16.b.19
rogationes Mamerti centū annis antiquiores sunt letania Gregorij 134.b.17.
rogo te, habe me excusatum, humilitas in uoce, superbia in actione 172.a.55.
romanæ sedis episcopus propter excellentiam principis apostolorum dicitur apostolicus 7.b.15
romanorum pontificum diuersa & multa additamenta in missa 20.a.1.
romanæ ecclesiæ syncerita in fide 20.b.57.
romana ecclesia excelsum fidei tribunal ibidem
romana ecclesia super Petram ædificata, contra omnes hæreses murus perstat inexpugnabilis 22.a.57
romana ecclesia mille clypeos omnemq; armaturam fortium habet 22.b.2.
roma caput asinæ, super quam sedit Christus 26.b.6.
romanus pontifex quando maxime fungitur uice Christi & S. petri 30.b.20.
romanæ ecclesiæ fides uere apostolica 36.a.2.
romana spiritualiter babylon dicta est 64.b.14
romanæ ecclesiæ miranda diligentia in ordinatione diuinorum officiorum 110. b.15. & 109.b.51.

Sabbatū quatuor temporū cur sex habet lectiones 29.b.56
sabbatum ante palmas uacat propter elecmosynas papæ 66.a.3
sabbati sancti præconia 88.a.35. & 88.b.4.
sabbato sancto cur lectionibus non præfigitur titulus 100.b.23
sabbato sancto redditur gaudium, canitur hymnus angelicus 101.b.6
sabbato sancto cur in missa solennia quædam desunt ibidem
sabbato sancto redditur nobis alleluia 102.a.12
sabbatum iudæorum memoria creationis mūdi, prima sabbati reparationis est 106.a.53
sabbatismus iure in octauam translatus est 106.b.16.
sabellius confusor personarum in diuinis 165.b.26.
sabelliani cur patripassiani sunt dicti ibidem
sacerdotales uestes neq; in uetere neq; in nouo testamento carent ratione 5.b.2.
sacerdos sedens prope altare, Christi uictoriam de tentatore significat. 10.a.57.
sacerdotum & ministrorum Christi officium quale est 52.b.52.
sacerdotes, qui propter decimas & oblationes præcipue ministrant, reprobi sunt 55.a.46.
sacerdotij ueteris deferendi, nouiq; instituendi signum fuit mysticum, quod Iesus abscondit se & exiuit de templo 63.a.26
sacerdotes ad deum legatione funguntur pro populo 73.b.23.
sacerdos in altari personam uicemq; Christi gerit 74.b.46
sacerdos & Leuita prætereuntes uulneratum quid designant 177.a.6
sacramenta maiora sequuntur in missa post euangelium 12.a.6
sacrificiū altaris ipse Christus, hostia uociferatione dicitur 12.b.3
sacrificium illud uerum dei uerbum, uerum dei filium continet ibidem
sacrificium noui testamenti longe melius & sanctius quàm uetus testamenti ibidem
sacrificium per legem præfiguratum, per euangelium ad altare peruenit 13.b.30.
sacrificium altaris non animalem sed spiritualem in se uitam habet 16.b.53
sacrificium nostrum acceptum sicut munera abel, sacrificium abrahæ 18.a.40
sacrificij noui ritum per primos apostolos accepit Romana ecclesia 19.b.55.
sacrificium uerum in ultima cœna Christus tradidit 73.b.13
sacrificium missæ cur in die parasceues non celebratur 76.b. 13. & 80.a.59
sacrificium uespertinum & matutinum in die paschæ 91.b.14
samaritanus uulneratū à latronibus curans, Christus est 176.b.38
sanguis Christi quomodo clamat de terra 82.a.55.
sapientia dei patris fons uitæ, lumen de lumine 61.b.10.
sapientia dei accidens quidem est homini, sed in seipsa uere substantia est 163.a.8
sapientia dei naturaliter est filius dei ibidem
sapientia deo patri coæterna, sicut & amor 163.b.29
sapientia ludens coram deo omni tempore, qualiludit ludo 164.a.25
sandalia pontificis significant dominicæ incarnationis calceamentum 6.b.28.
sandaliorum corrigiæ significant copulam carnis cum diuinitate in Christo ibidem
scœnopegia Iudæorum, id est, festa tabernaculorum 146.a.45
scœnopegiorum mystica & uera celebratio 146.b.9
scientia multiplex in ecclesia Christi 157.a.57.
scriptura sacra dicitur mystice firmamentum 90.b.18
scripturarum scientia est causa effectiua luctus pœnitentiarum 120.b.5.
scrutinia circa baptizandos 57.a.30.
scrutinia olim septem fiebant 57.b.14.
secunda dies tum creationis rerum, tū passionis domini minor est quàm reliqui dies hebdomadæ 66.a.59
sedere à dextris dei, quid est 130.b.5
sedes apostolica temporibus Ruperti in ecclesia Lateranensi 127.a.49.
septuagesima non à 70. diebus sed à 7. dominicis ita uocatur 43.a.51.
septem ætates mundi 43.b.28
septuaginta septem generationes Luc. 3. ab adam usq; ad Christum 45.a.59
septima ætas ecclesiæ in æterna beatitudine 50.b.16.
septem dominicæ, præcedentes dominicam passionis sunt uelut pompa funeris 61.a.48
septē mulieres apprehendentes uirum unum, id est, septē dona spiritus sancti apprehendentia Christum 59.b.4.
septem duntaxat uocum discrimina in musicis 117.b.9
septem spiritus dei tanquam septem gradus ad cognitionem dei ibidem
septem officia pentecostes secundum septem dona spiritus sancti 143.b.20. & 156.b.48
sermo diuinus frumentum est, littera, pallea, spiritus, medulla 156.a.25.
sibilus auræ tenuis quid est 154.a.25.
silentium missæ post offerendam mysterio non caret 13.b.48
sordida uestimenta Christi quid sunt 85.b.1.
spinea corona nostrorum portatio est peccatorum 64.a.39.
spiritus sanctus datur in confirmatione, tanquam tutor pupillis 72.a.31.
spiritus sanctus ante passionem Christi nusquam dictus est paracletus 73.a.34
spiritus sanctus datur nobis per Christum, sicut ignis per lapidem 77.b.5
spiritus dei ferebatur super aquas 98.a.2.
spiritus sancti præconia 101.a.9
spiritu pietatis beati sunt mites 119.b.19
spiritus scientiæ facit hominem lugere & seipsum & alios peccatores 120.b.26
spiritus fortitudinis dat esuriem sitimq; iusticiæ 121.b.22.
spiritus consilij misericordes facit 123.a.50
spiritus

spiritus intellectus oculum purgat cordis, ut deū uideat 124.b.4.
spiritus sapientiæ pacificos facit 126.a.58
spiritus sanctus datur ut paracletus, quando datur in remissionē peccatorum 131.a.27
spiritus sanctus est donum optimum atq; perfectū, fine quo & angeli & homines miseri sunt 132.a.39
spiritus sanctus dupliciter donatur nobis ibidem
spiritus sanctus de meo accipiet, cur nō ait mea accipiet 133.a.42
spiritus sanctus nobis necessarius multipliciter tanquā tutor hæreditatis nostræ 142.a.30
spiritus sanctus est benedictio, qua benedicuntur omnes gentes in semine abrahæ 143.a.44
spiritus sanctus non est deus rectus 143.b.30
spiritus sancti potentia & gratia in ecclesia primitiua ibidem
spiritus sancti diuitiarum æternarum cumulus 147.b.4
spiritus sanctus uere deus est, quia animæ humanæ capabilis est 148.b.5
spiritus sancti illapsus quomodo fit 149.a.47
spiritus sanctus cur cum sono repente aduenit in apostolos 150 b.17
spiritus sanctus est ignis, quem Christus uenit mittere in terram ibidem
spiritus sanctus amor est, ideo & ignis dicitur 151.a.33. & 165. b.19
spiritus sanctus, cur in linguarum specie apparuit apostolis 151.b.20
spiritus sanctus est lingua & calamus scribæ uelociter scribentis ibidem
spiritus sanctus quanta dulcedine repleuit apostolos 153.a.46
spiritus sanctus manet in hominibus duobus modis, uno per subsidiam alterō per fidem 154.a.10
spiritus sanctus aliter in Christo, quàm in iustis alijs manet 154 a.47
spiritus sanctus repleuit orbem terrarum 154.b.22
spiritus sanctus quomodo scientiam habet in nobis 155.a.7
spiritus sanctus non datur extra ecclesiam catholicam 150.a.48
statio in medio ecclesiæ in die paschæ 109.b.1
statio prima processionis ad oratorium sanctæ Mariæ 109.b.48
statio Romæ ad S. Mariam in die paschæ 110.a.38
stola collo circumposita, Christi obedientiam significat 6.a.3
subdiacono cur non datur benedictio, sicut diacono lecturo 10 b.11
subdiaconus cur librum ante euangelium lectum clausum portat 12.a.36
substantia dei simplex est, nora formata, sed forma 163.a.18
superliminare templi in passione fractum dicitur in euangelio ne præorum 86.b.37
suscitatio mortuorum duplex 59.b.23
symbolum fidei alacriter à catholicis cantandum 12.a.14
synagoga per filiam archisynagogi in euangelio designata 157. b.55

Templa & altaria recte ornantur rebus preciosis 22.b.12
templi uirtutes præsides dixerunt, Transeamus ex his sedibus 63.a.34
templum Iudæorum post passionem Christi destrui expediebat ibidem
templi, quod Christus est, duo sunt latera, dextrum diuinitas, sinistrum humanitas 107.a.19
tentatio quadruplex, à qua suos liberat dominus 120.b.51
tentatio iusti & proficientis 179.b.1
ternarij numeri excellētia, præsertim apud Christianos 105.b.4
terra tremet & quiescet, id est, impij terrebuntur & nocere desinent 113.a.7
terra fluens lacte & melle cœlestis patria 124.a.4
terror in aduentu iudicis in die nouissimo 139.a.11
testimonia trinitatis in ueteri testamento præcipuè in Genesi 164.b.51
thamar de Iuda concipiens, ecclesia de gentibus est mystice 130.a.7
tobias typus prudentiæ 181.a.27
tractus cantus tristitiæ, Alleluiæ iubilus lætitiæ 45.b.8
tractus lugentium, Graduale poenitentium lamentum est 70.b.9
traditiones hominum præsecrebant pharisæi traditionibus dei 55.a.27
transitus per mare rubrum, figura baptismi 90.a.9
transitus patrum ex limbo in paradysum ibidem
tres pueri in fornace, martyrū uictorias præfigurauerūt 66.b.12
tres lectiones in nocturnis uigiliis tempore paschali 115.a.52
triduum Christi in sepulchro, tribus temporibus mundi datum est 103.b.54
trinitatis commemoratio in principio Geneseos 98.b.5
trinitatis opera personis appropriata quidem, sed indiuisa sunt 100.b.41
trinitatis sacramenta, tum in uita, tum in morte Christi 103.b.15
trium personarum appropriata nomina pater, uita, filius, sapientia, spiritus sanctus, amor 151.a.49.
trinitas unus deus, & solus, solus quidem, sed non soli. ari 15 161.a.27
trinitas longe supra dialecticorum intellectum est 165.b.42
trinitatis effigies in creatura rationali 165.b.54
trinitatis fides in antiquis patribus 167.b.25
tunica uestis episcopi, non presbyteri, rationem sublimium significat 6.b.8
tunica inconsutilis innuit, ne scriptura hæresibus scindatur ibid.

Vbi corpus, illuc congregentur aquilæ 138.a.33.
Vela cur ante altaria deprēdet in quadragesima 48.a.12
Velata facies Christi à Iudæis, ne uideant eā 84.a.46
uelox cursus uictoriæ Christi 103.b.53
uenditi summo mistrabili uenditione, redempti gratis à Christo 70.b.56
ueris iucunditas post hyemis tristitiam in paschate 89.b.38
uerni temporis prærogatiua 98.b.37
uesperarum magna & multa mysteria 1.b.39
uesperæ & matutinæ habent octo partes, reliqua solum septem 2.a.2
uesperæ & matutinæ ordine hymnorum à cæteris differunt ibi. uidit deus, quod esset bonum: Hoc dictum in operibus sex dierum ubiq; reperitur, excepto opere secundæ diei 168.a.17
uidua mortuum plangens filium, ecclesia est & ordo prælatorum 178.a.16
uigiliæ nocturnæ cur in tres nocturnos dispertiuntur 2.b.40
uirgineus partus Mariæ per cereolos designatur 42.b.27
uita animalis quinq; sensibus fungitur, sed hæc in sacrificio non est 16.b.32
uita diuina omnibus subtilior & simplicior est, ideo nullius capax 163.b.42
uita diuina rationabili creaturæ capabilis est ibidem
unguentum est spiritus sanctus, caput Christus, barba apostoli, uestimentum ecclesia 6.a.34
unguentum Mariæ Magdalenæ mysticum 14.a.46
unicornes singularis superbiæ, dicuntur Iudæi 67.b.36
urias, id est, lux mea dei, superbum populum Iudæorum præsignauit 160.a.32
utilitas summa eucharistiæ, quod per eam possumus in cœlum ascendere 17.b.24

FINIS INDICIS.

AD VENERABILEM ECCLESIAE RATISPONENSIS EPISCOPVM CVNONEM, EPISTOLA RVperti Abbatis, pro libro de diuinis Officiis.

PRimitias frugum terræ, quam dominus dedit mihi, nunc offero ſecundum præceptum ſanctæ ac myſticæ legis, dum præſens opuſculum, quod de diuinis ſcripſeram officiis, diu expetitũ mitto tibi, Cuno pater mi, hactenus Abbas cœnobii Segebergenſis, nunc autem, adaucta ſuper te domini gratia, pontifex eccleſiæ Ratiſponenſis. Primitiæ nanq; ſunt iſtæ cunctorum operum, quæ mihi à domino proueniſſe gauiſus es, & libenter legiſti, nõ dubitans ea commendare, & teſtificari, quòd veraciter ſint fruges terræ, quam dominus dedit, id eſt, veri ſenſus ſanctę ſcripturæ, quam ſpiritus ſanctus condidit. Multa eorundem operũ tuo nomine attitulaui, nonnulla nomine domini Colonienſis Archiepiſcopi Frederici. Hoc autem, quod primum erat, & alia pauca ſine ſplendore cuiuſquam tituli dimiſeram, vt ipſe noſti. Itaq; primitias quidem frugum obtuleram, & dimiſeram eas in conſpectu domini Dei, & adorato Domino, epulabar in ſcripturis, iuxta quod ibidem protinus lex ſancta dicit. ¶Et adorato Domino Deo tuo, epulaberis in omnib⁹ bonis, quæ Dominus Deus tuus dederit tibi. Sed primitias iſtas ſub nullius obtulerã preſentia ſacerdotis, cùm lex hoc modo fieri decreuerit. Tolles de cunctis frugibus tuis primitias, & pones in cartallo, pergeſq; ad locũ, quẽ Dominus Deus tuus elegerit, vt ibi inuocetur nomen eius, accedeſq; ad ſacerdotem, qui fuerit in diebus illis, & dices ad eum: Profiteor hodie corã Domino Deo tuo, quòd ingreſſus ſim terram, pro qua iurauit patribus noſtris, vt daret eam nobis: ſuſcipiẽſq; ſacerdos cartallum de manu eius, ponet ante altare Domini Dei tui. Cur non ſecundum ritum hunc myſticũ ad ſacerdotem acceſſerim, dicam. Nondum alicui notus Põtifici, & ſacerdos qui erat in diebus illis nõ curaret, neq; admitteret me ad profeſsionẽ huiuſmodi, neq; crederet ſaltem, quod mihi exiguo ſorte diuiſum fuiſſet quicquã de terra iſta intra tribus Iſraël, in funiculo diſtributiõis. Ego aũt ſciebã, quòd neq; Moyſes neq; ſacerdotes, ſed ſolus Ieſus ſorte diuiſiſſet terram trans Iordanem tribus Iſraël, & proinde de ſacerdotum patrocinio non multum curans, tenebam cartallum, & primitias frugum huiuſmodi congerebam, & ponebã ante altare domini Dei, habebam enim intentionem hanc, & deſiderium hoc, vt placeret oblatio mea in cõſpectu Domini. ¶Audiebam intereà tale quippiam, quod me recordare faceret illius ex hiſtoria veteri, quòd cũ locutus fuiſſet Dominus ad Moyſen dicens, Loquere filiis Iſraël, vt tollant mihi primitias

Deut. 26.

Primitiæ cũctorum operũ Ruperti ſunt hi XII. libri.

2. Pet. 1.

Ritus offerẽdi primitias.

Num. 34. pſal. 77.

Iosue 15.

Calumnioſa detractio.

Actio in auctorem.
Exod.25.
Exod.35.36.

ab omni homine,qui offert vltroneus,accipietis eas, & illi certatim offerrent,venerũt artifices & dixerũt Moysi:Plus offert populus quàm necessarium est,oblata sufficiunt & superabundãt. Simile huic audiebam, quia dicebatur aduersum me:Iste scribit quod necessarium non est.Sancti scripserunt,sanctorum scripta sufficiunt & superabundant,non sufficimus legere quæ sancti scripserunt,nedum hæc quæ isti ignoti sine authoritate de corde suo scribunt. Hæc & alia multò grauiora surda aure præteriens,vt totus eram possessus ab ea,quæ me tacere non sinebat, dilectione verbi Dei,& primitias istas & alia nonnulla in cartallo meo cõgessi, donec venires tu amicus & patronus fidelis, per quẽ ego innotescerem sacerdoti Domini ecclesiæ Agrippinensi. ¶ Ecce autem tu sacerdos gratuita vocatione domini, tu pontifex factus ex spontanea electione cleri & populi,ad quem cum primitiis, imo & cum cunctis frugibus huiusmodi fidutialiter accedam & dicam:Profiteor hodie coram Domino Deo tuo, quòd ingressus sim terrã,pro qua iurauit patribus nostris, vt daret eam nobis. Scio enim quòd professionem istam libenter accipias,vt dicam,quia Dominus Iesus, qui populo suo traducto per aquas Iordanis,sorte diuisit terram in funiculo distributionis,id est,qui credẽtibus & iustificatis gratia ipsius per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus sancti diuisiones gratiarum distribuit,meam quoq; paruitatem in eadem distributione cognouit secundum funiculũ hunc, quẽ exprimens Euangelista: Tunc (inquit) aperuit illis sensum,vt intelligerent scripturas. ¶ Parũ dixi,quòd libenter accipias professionem huiusmodi,immo & hoc veraciter dicere possum,quia nimis,&plus q̃ vellem insistens,etiã me adiurasti,vt non contentus dixisse tibi, scriberẽ quoq;, qualiter in hãc terræ optimæ partem ingressus sim,cui adiuramento cur obedire necdum ausus sim, Deus scit,& tu mihi cõscius,ex parte nosti. Suscipies ergo ô sacerdos domini cartallũ de manu mea, & pones ante altare domini,maiori cum auctoritate quàm hactenus feceris,& ego loquar in conspectu domini, quoties vel tu, vel aliquis exemplo tuo, scripta nostra relegere dignatus fuerit,tãquam fruges terræ,quam dominus dedit,cui dominns benedixit. ¶ Sunt autem præsentium primitiarũ libelli XII.& deinde cæterorũ,quæcunq; obtuli,numerum subscribere curaui.Commentariolum in Iob librorum X.abbreuiatum ex abundantia sensuum atq; dictorum B.Gregorii. Tractatus in Euangelium Iohannis librorum XIIII. Opus de operibus sanctæ & indiuiduæ Trinitatis librorum XLII. Opus in apocalypsin Iohannis librorum XII.Opus in XII.minores prophetas librorum XXX.Opusculum de victoria verbi Dei (quod penè tuum proprium est)librorum *XII. Et opus de gloria & honore filii hominis secundum Euangeliũ Matthæi,in quod tu more tuo me impulisti. Et opus ex libris Regum, de glorioso rege Dauid, in quod me dominus meus Colonienſis Archipræsul vehemẽter impulit, quorum in altero vsq; ad octauum,in altero vsq; ad vndecimum librũ

Cunonis benignitas.
Deut.26.
Tit.3.
1.Cor.12.
Luc.24.
Alibi fatetur ipse auctor ex diuina reuelatione se in scripturis uersatũ esse.
Catalogus operum suorum.
XIII.

processi

pro cessi, in quibus nũc teneor,quę cùm,vita comite,perfecero,dimittã & ista per manum tuam in conspectu domini, & adorato domino epulabor in omnibus bonis, quæ dederit mihi. Opusculum quoq; in Cantici canticorum VII.libellis explicui,quod tu tanto libentius legisti,quãto fidelius ac deuotius beatam virginem Mariam, dilecti filii Dei genitricem diligis,cuius honori idem opus totum dedicari studui. ¶ Hæc commemorans plurimùm congratulor tibi, quòd aliquem iam fructum perceperis magnæ dilectionis, qua verbum Dei te semper dilexisse & diligere optimè noui. Hoc verbum flamma tua est, lux tua est, & hoc habens in corde & in ore tuo, lucerna tu es,quam Deus,qui accendit, non solũ absconditam esse noluit, verumetiam maiore quàm eras in domo maius super candelabrum,quàm steterat,poni ac lucere voluit.Nec dubito, quin omnis simplex oculus te videns,congaudeat propter lucem verbi, quæ ex ore tuo radiat,credo tantò abundantius,quantò plures in domo sunt,in qua lucem huiusmodi ministrare debes. Ego præcipuè exultare debeo in lumine tuo. Nec verò ad horã exultare volo,aut debeo in hoc lumine tuo,sed in exultationem sempiternam tendo, quò & te tendere scio.In hoc est enim vera exultatio,non quia ditior,aut glorioſior factus es in hoc seculo,sed quia diuitiarum præsentium & huius gloriæ cumulus atq; perfectio manet in cœlo,dum diuitiæ prẽsentes manum implẽt ad faciendã eleemosynam,cupienti thesaurizare in cœlo. Et gloria prẽsens,quoniam secundum Deum est,materia fit amplioris dilectionis,& gratiarum actionis,quia misericordiam hãc socia roborat veritatis spes, iuxta illud:Misericordia & veritas prẽcedent faciem tuam Domine.Misericordia te hic exaltauit. Veritas illic te beatum faciet, scientem nunc,& perfectius sciturum tunc sanctorum iubilationem,de quibus ita dictũ est: Domine in lumine vultus tui ambulabũt, & in nomine tuo exultabũt tota die,& in iustitia tua exaltabũtur.

Cõpleuit autem postea in Matthæũ sane libros XII in Dauid XV.
Commendatio Cunonis.
Matth.5.
Iohan.3.
Matth.6.
Psalm.88.
Ibidem.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS DE DIVINIS OFFIciis per anni circulum, Prologus.

A quæ per anni circulum, ordine constituto in diuinis aguntur officiis, & attentum auditorem, & eruditum, vt benè exponantur, expetunt venerabilium scripturarum didascalum atque symmysten. Altissimarum namque signa sunt rerum, & maxima quæque continent Ephes. cœlestium sacramenta secretorum: quorum ad maiestatem contemplandam, non nisi eruditus & religiosus quispiam aspirare idoneus est. ¶ Siquidem ab his viris ordinata hæc, atque in obsequium Domini nostri Iesu Christi, qui est caput Ecclesiæ, instituta sunt: qui sacramenta incarnationis, natiuitatis, passionis, resurrectionis, & ascensionis eius, & sublimiter intellexerunt, & prædicare voce, literis atq; huiusmodi signis Genes. 9. fideliter & sapienter curauerunt. Videlicet imitati sunt hoc pacto benedictos filios Noë, Sem & Iaphet, qui nuditatem patris ridẽte maledicto Cham, assumpto pallio post dorsum suum, reuerenti diligentia contexerunt. ¶ Nam quid aliud Noë de vinea sua, quam plantauit, ipse inebriatus dormiensque & in tabernaculo suo nudatus, nisi dominum Iesum Christum prefigurauit, qui à vinea sua, quam de Aegypto transtulit & plantauit, inebriatus aceto pœnarum, sopitus somno mortis, id est, habitu inuentus vt homo, palàm quòd passibilis mortalisq; esset, apparuit? Psalm 79. Iohan. 19. ¶ Sed exeat & foris nunciet, eumq; infirmitatis arguat Cham, quod interpretatur calidus, scilicet omnis hæreticus calens ad rixam, cõtentiosus & impatiens. Philip. 2. Nam inclytus Sem, & dilatatus Iaphet, videlicet Catholici atque apostolici patres, honesto sacramentorum pallio, propter nos assumptam ornant & venerãtur infirmitatem, & hoc post dorsum suum, quia sanè infirma illa transierunt, nec ea præsentes ipsi viderunt. ¶ Hæc verò sacramenta celebrare, & causas eorum non intelligere, quasi lingua loqui est, & interpretationem nescire. Qui autem lingua loquitur, inquit Apostolus, oret vt interpretetur. Hoc inter spiritualia charismatum dona, quibus ecclesiam suam Spiritus sanctus exornat, magis æmulari nos hortatur, vt prophetemus, id est, vt ea, quæ spiritu oramus aut psallimus, mentis quoq; intelligentia capiamus. 1. Corint. 14. ¶ Sed non omninò, quemadmodum si orem lingua, spiritus quidem meus orat, mens autem sine fructu est, ita de his quoque sentiendum est. Nam qui mysteria vel signa ecclesiæ fideliter & piè frequentant, quamuis causas eorum

eorũ scire non potuerint, non tamen sine fructu sunt. Ideo quippe hæc instituta sunt, vt miro modo secreta Dei, quæ à paucis possunt intelligi, penè ab omnibus possint agi. Nunquid quia in operando soli vident oculi, cætera membra, quæ non vident & tamen operantur, sine fructu sunt? Sed vnumquodq; membrum suam dignitatem habet. Præminent autem oculi, qui cætera ducunt & dirigunt. ¶ Igitur sacramẽtorum omnium opificem inuoco Spiritum sanctum, vt qua per sanctos Patres hæc ordinauit, eadem mihi secundum sensum & authoritatem scripturarum, aperire dignetur gratia. ¶ Visum est autem hoc opusculum sic ordinari, vt primum ea, quæ penè quotidiana sunt, deinde quæ certis temporibus & causis variantur, digeram ipso adiuuante Christo, cuius pio sanguine vniuersa terra purpurata est, cuius victoriis cœlum floret, cuius mysteriis tempora insignita sunt, cuius memoria dies & horæ ornatę sunt. ¶ Illud à bonis omnibus huiusce studii meritum vel dignitas impetrare debebit, vt quàmuis vetus cum suauitate vinum bibere assueti sint, nostra tamen musta despuenda non iudicent. Neq; enim authoritati veterum quicquam detrahimus, Ammalarii scilicet & aliorũ, si qui fortè scripserunt de huiusmodi, sed licuit, semperq; licebit cuique dicere salua fide, quod senserit. Primùm quidem quotidianum nostræ seruitutis pensum, videlicet septem diei horæ, quas Canonicas, id est, regulares dicimus, vnde causas institutionis acceperint, iam dicendum est.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER PRIMVS.

De horis Canonicis. Cap. I.

EPtē Canonicas horas diei non licet à quoquam, qui in conſpectu Dei vacuus & ingratus apparere nolit, negligenter præteriri. Hæ ſiquidē creatori noſtro deferunt laudes, & pro certis ac magnis eius beneficiis quaſi vectigales ſunt gratiarum actiones. Sol namq; verus & dies ęternus Chriſtus, duodecim habens horas ſpirituales, & ſempiternè ſecum ſtantes, has ſeptem horas temporaliter currentes, clariſſimis miſericordiæ ſuæ radijs illuſtrauit atque dedicauit. Singularum rationes de theſauro ſcripturarum proferemus.

Iohan. 11.

De Prima. Cap. II.

PRima hora creatori noſtro laudes referre debemus, ante omnem curam corporis, qua ſcilicet hora Dominus noſter iā cōſputus & illuſus, atq; alapis cęſus, & adhuc obprobriis ſaturandus, Pilato propter nos ligatus aſtitit: itemq; rediuiuus ſtās in littore, cùm in captura piſcium, à quibus retia rupta non ſunt, ſignificaſſet eccleſiam, qualis futura eſt in reſurrectione mortuorum, mellitū cum ſeptem diſcipulis celebrauit cōuiuium.

Matth. 27.

Iohan. 21.

Quia ergo primùm quærendum eſt regnum Dei, & cętera adiicientur nobis, & in lege iubet Dūs omne ſibi primitiuum offerri, primam offeramus horam diei noſtro redemptori, & quęramus regnum eius, qui paſſus eſt propter delicta noſtra, & reſurrexit propter iuſtificationem noſtram.

Matth. 6. Exod. 13. 23.

Rom. 4.

De Tertia. Cap. III.

HOra tertia duplici ratione ſplendet inſignis. Nanq; hac hora Dominus Ieſus ſpinis coronatus, & linguis Iudæorum crucifixus eſt. Iuxta illud: Filij hominum, dentes eorum arma & ſagittæ, & lingua eorum gladius acutus: videlicet quia Pilato iudicante illum dimitti, firmauerunt ſibi ſermonem nequam, pertinaciter clamando, crucifige, crucifige. Et Spiritus ſanctus, qui in remiſsionem peccatorum non fuerat datus, antequàm Ieſus eſſet glorificatus, ſuper naſcentem eccleſiam in igneis linguis effuſus eſt, & eſt impletum diſcipulis promiſſum domini dicentis: Vos aūt baptizabimini Spiritu ſancto non poſt multos hos dies.

Matth. 27. Marc. 15. Pſal. 56. Pſal. 93.

Iohan. 19. 7.

Actor. 11.

De Sexta. Cap. IIII.

HOra ſexta Chriſtus Dominus propter nos in cruce exaltatus eſt, vt ad ſe omnia traheret, & extincto modico lumine Iudęorū, de quo ipſa lux vera dixerat: Adhuc modicum lumen in vobis eſt, currite dū lumen vitæ habetis, vt nō tenebræ vos comprehendāt. Corporalibus quoq; ſuper terrā irruentibus tenebris, lumen verum tranſiuit ad illuminationem gentium.

Iohan. 12. Ibidem

De Nona. Cap. V.

NOna quoq; hora, iure in laudē Dei clamamus, quādo clamās Dominus Ieſus voce magna emiſit ſpiritū, latrone admiſſo in paradiſum, & venia quamuis ſerò, veraciter pœnitentibus & confitentibus dedicata, & reſciſſo velo legis & prophetarū, cœpimus reuelata facie contemplari gloriā Domini. Tunc etiam latere eius perforato formandæ eccleſiæ profluxerunt * elemēta, ſanguis, quo redimimur, aqua, qua abluimur.

Matth. 27. Luc. 23. Marc. 15.

Ioh. 19. 2. Cor. 5. * alias fact.

De Matutina & Veſpertina Synaxi. Cap. VI.

VEſpertinæ atq; Matutinæ laudis ſacrificium, magnis eſt nobis ſacramentis dedicatum. Omitto quod in vmbra veteris inſtrumēti, mane & veſpere iugiter offerebatur holocauſtum, de quo dicit lex: Sacrificium eſt domino in odorem ſuauitatis oblatione perpetua in generationes veſtras. Ad euangelicam enim propero gratiam. Inde harum ſplendida clareſcit horarum dignitas. Veſpere dominus panem & vinum aſſumens, & veritatē ſui corporis & ſanguinis repræſentans, ſuis portatus in manibus, teſtamētum ſcribit ſuis hæredibus: humilitatem ſcilicet & charitatem, lauando pedes diſcipulorum, maximè commendans, iterumq; recūbens, longi ſolennitate ſermonis, amicis & fidelibus iam moriturus vltimū vale dixit. Item in veſpera ſepelitur, in veſpera nihilò minus apparens viuus in habitu peregrini, cognoſcitur in fractione panis, & hoſpitalia diſcipulorum corda iniecto ſuę charitatis igne ſuccendit. In matutino Petrum, qui ter negauerat, galli cantus redarguit. Dominus reſpicit, & negator pœnitens ad lachrymas confugit. Item diluculo ſanctis mulieribus reſurrectione domini à dealbatis angelis annuncia-ta, triſtitia fideliū iam incipit conuerti in gaudium. Quæritur viuens cù mortuis, & viuū ſe oſtē-

Exod. 29.

Deuter. 16.

Exod. 14.

Matth. 26. Marc. 14.

Psalm. 29. Psal. 65.

Apoc. 5.

Numer. 10.

Matth. ultim. Marc. ult. Luc. ultim. Iohan. 20.

oſtendit, tāgi quoq; dignatur & adorari. Notandum, quod cùm cæterarum ſeptenæ ſint partes horarum, id eſt, verſus, Deus in adiutoriū meum intende, cū Gloria Patri, Hymnus, Pſalmi, Lectio, Reſpōſorium vel verſus, ſupplicatio Letaniæ, & oratio cōpletiua. His horis octauum additur canticum de Euangelio, quia ſcilicet canuntur pro octaua: ſpectāt enim in beatitudinē reſurrectionis, qua maximè inſignitæ ſunt, iuxta ſenſum illius Euāgelici capituli, Veſpere ſabbati, quæ lucеſcit in prima ſabbati,

De Completorio. Cap. VII.

Matth. 28. Matth. 14.

HOra completorij nobis illud commemorat de paſsiōe domini, quòd iam egreſſo Iuda, pauere cœpit & tædere, ſatuſq; in Agonia, prolixius orauit, & ſanguineas guttas proſtrato corpore ſudauit, torcular tunc ſolus calcans, & in futuro ſanguinē martyrum pro poſſe fundēdum præſignans: itemq; illud de reſurrectione eius, quòd prius quàm fecerat pacem inter deum & homines, legatus fidelis rediens euangelizauit nobis, ſtans in medio diſcipulorum ſuorum, & dicens eis: Pax vobis.

Luc. 24. Iſa. 63.

Ephe. 2.

Iohan. 20.

De Vigilijs nocturnis. Cap. VIII.

Pſal. 118.

VIgilias nocturnas, de quibus & Prophęta, media, inquit, nocte ſurgebā ad cōfitendum tibi. Item euangelicæ nobis gratiæ claritas magnificētius inſtituit. Nam dominus noſter media nocte de virgine natus, itidem, vt Samſon quondam obſeſſus ab Allophylis, media nocte, confractis portis inferi, ſurrexit à mortuis. Media nihilominus nocte venturus aſſeritur in ſimilitudinē Aegyptij temporis, quando pāſcha celebratum eſt, & exterminator venit, & dominus ſuper tabernacula tranſiit, & in typum noſtrarum frontiū ſanguine agni poſtes conſecrati ſunt. Vnde reor (inquit beatus Hieronymus) traditionem Apoſtolicam permanſiſſe, vt die vigiliarum paſchæ ante noctis medium dimittere non liceat populos expectātes aduentum chriſti, & poſtquàm aduenerit illud tempus, ſecuritate præſumpta feſtum cunctos agere diem.

Luc. 2. Iudic. 16.

Matth. ult. Matth 25. Exod. 12.

Apoc. 7.

Cur veſperę vel matutini, ordine à cæteris differunt horis. Cap. IX.

CVm autem, exceptis nocturnis vigilijs, hæ ſeptem ſint horæ diei, Matutini, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Veſpera, Completorium: Matutini & veſperæ à cæteris horis & numero pſalmorum & ordine hymnorum, non immeritò differunt. ¶Nam ex veteri quoque teſtamento, antiquam (vt dictum eſt) authoritatem trahunt. Nec enim nihil momenti habere debuit in his antiquitas illa matutini & veſpertini ſacrificij, & vt ſupra repetam, immolatio paſchalis agni, quæ fiebat in veſpera, & illud quod fiebat in vigilia matutina, quia reſpexit dominus ſupra caſtra Aegyptiorum, & interfecit exercitum eorum, & ſubuertit rotas curruum, ferebāturq; in profundum. Itemq; illud quod in mundi creatiōe, alijs horis tacitis commemorantur veſpere & mane, in ſenaria diuinorum operum diſtinctione. ¶Iure ergo hymnum, qui eſt Euangelicæ lętitiæ, exemplo domini, qui hymno dicto exiuit in montem oliuarum, his duntaxat horis pſalmi vetuſtæ authoritatis antecedūt, & quia ex Euāgelio maxima ſacramenta commemorāt, & ob hoc Euangelicis decorati ſunt canticis, hymnos eiſdem pene coniunctos habent. Completorium quoq;, quia apud quoſdam canticū de Euangelio habet, cum eodem cantico poſt pſalmos hymnum habet contiguum. Nec mirum, cùm in pſalmorum quoq; titulis, nunc pſalmus cantici, nunc canticum pſalmi inuenias, & ipſa commutatio ratione non careat. ¶Omnium in commune horarum dignitatē reuerendam & hoc indicat, quòd earum initium, & finem pariter referimus ad Deum. Nam initio deum in adiutorium inuocamus, in fine Deo gratias referimus.

De Ordine horarum in feſtiuitatibus. Cap. X.

QVoties de tempore gratiæ, materiam laudis ſumptam habemus, verbi gratia, diebus dominicis & ſanctorum natalitijs, genua in ipſis horis non flectimus, ſtando proferentes libertatem, & gratiā, quę colli noſtri, qui eramus curui, iugum ferreū confregit, vt incederemus recti. ¶Tunc & vigilias in tribus diſpartimur nocturnis, vt nō ſolum verbo ſed etiā facto tres vigilias prædicemus, de quibus ait dominus: Beati ſerui illi, quos cū venerit dominus, inuenerit vigilātes: & ſi venerit in ſecūda vigilia, & ſi in tertia vigilia, & ita inuenerit, beati ſunt ſerui illi. ¶Tunc legendi atq; canēdi officia, quæ ad ædificandam eccleſiam inſtituta ſunt, numeroſius concrepant, vt nos præparemus ad aperiendum domino, quacunq; hora pulſauerit, ad modum duarū veteris teſtamenti tubarū, quæ ad mouendū caſtra crebrius atq; cōcitius clangere iuſſæ ſunt. Ipſa autē lectionū pluralitas non eadem in omni ordine eſt. Nā clerici nouem, monachi duodecim legunt. Illis nouenarius eſt tetragonus, id eſt, æquis vndiq; quadrus lateribus, hoc innuit, quòd verbum & opus prædicatorum æqualia ſemper eſſe debent, his verò duodenarius inæqualis

Exod. 27.

Deuter. 16.

Exod. 14.

Matth. 26.

Marc. 14.

Psalm. 29. Psal. 65.

Galat. 4. Ephes. 2. Hierem. 28. Isai. 45.

Luc. 12.

Apoc. 5.

Numer. 10.

qualibus cõstans lateribus. Nam ter quatuor vel quater tria, duodecim faciũt. Hoc insinuat, vt in vno magis extendantur, & exẽplo Iacob, cũ domino luctantes claudicent, scilicet minus operantes, vt amplius meditari queãt hi, qui idẽ trinitatis mundo quadrifido prædicant. Nã in vtroq; ordine pluralitas lectionum, pluralitatem significat prędicatorũ, qui extempore gratiæ plures in mundum missi sunt. ¶ Sic enim profunda nocte gallus rariores atq; productiores cantus edere solet, vicina verò die crebriores atq; citatiores: sic ante incarnationem dominicam pauci & rari, post verò multi & crebri prẽcones vitę missi sunt. Paucitatem anteriorũ, in tribus priuatarũ noctium lectiõibus, multitudinem posteriorũ, in natalibus Domini vel sanctorum noui testamenti significamus. ¶ Adeo autẽ causã hęc vim ratiõis obtinuit, vt Romanus ordo (qui diuinarum rerũ causas secundũ Apostolicam fidem laudabiliter executus est) in ipsa noctẽ paschali nõ plus, quàm tres lectiones habere decreuerit. Illa nanque nocte prædicatores sancti, scilicet Apostoli, & numero pauci, & metu Iudæorum muti, & de morte Domini mœsti, videri fugiebant, audiri metuebãt. Nã in ipso crepusculo, referẽtibus sanctis mulieribus, q̃ resurrexisset Dñs, & quòd visus esset ab eis, nõ crediderũt, & visa sunt corã eis quasi deliramenta verba hæc. Nec solum illa nocte, sed exinde quoq; vsq; Pẽtecosten, causam eandem in paucitate lectionũ cõsiderat: quãdo prędicatores sancti & numero plures, & feruore sancti Spiritus facũdi sunt. ¶ Non tamẽ minus rationi appropinquãt, qui maiestatẽ solennitatis attẽdentes, integrũ & solennem lectionum obseruãt numerum: quia & si Apostoli muti fuerũt, angelorũ alloquia, & ipsi⁹ nomini frequẽs visitatio, valde celebris & sequenda prædicatio est.

Cur lectiones oratione præuenimus. Cap. XI.

PRædictas lectiones ideo oratione præuenimus, quia rogare debemus dominum messis, vt mittat operarios in messem, & vt aperiat cor nostrum in lege sua & in præceptis suis, ne semen verbi Dei, quod audituri sumus, aut volucres comedant, aut spinæ suffocẽt, aut duritia petræ frustrata radice supplantet.

De Iube domine. Cap. XII.

LEcturus verò, benedictionẽ petens, hoc significat, quòd nemo nisi missus aut permissus, officium prædicandi vsurpare debeat. Quomodo enim prædicabunt, inquit Apostolus, nisi mittantur?

De Tu autem domine. Cap. XIII.

QVodque in fine dicit: Tu autem domine misereris nostri, hoc innuit, ne ipsum quidem bonum officium prædicandi fine alicuius vel leuis culpæ puluere posse peragi. nã (vt ait beatus Augustinus) verbum prædicationis securius auditur quàm dicitur. ¶ Prædicator quippe cùm benedicere se sentit, difficile nimis est, vt non quantulumcunq; spiritu elationis tangatur. Et quia quasi per terram ambulat, & pedes eius aliquo puluere sordidantur, idcirco misericordia Dei indiget, vt in hac parte lauetur, etiãsi mundus sit totus.

De Deo gratias. Cap. XIIII.

QVòd vero Deo gratias succinit chor⁹, nõ ad vltimam precem lectoris, sed ad totam lectionem respicit. Gratias nanque agimus Deo, quòd doctrinæ suæ panem nobis frangere dignatur, ne fame audiendi verbum Dei pereamus. Nam & ad lectiones, quarum in fine, tu autem Domine, non dicitur, scilicet ad capitula horarum regularium, quia verbum Dei est, in quo viuit omnis homo, Deo gratias succlamamus.

De Responsorijs. Cap. XV.

REsponsoria, quæ post lectiones canimus, nobis innuũt, sanctis monitis Dei factis nos respõdere debere, ne simus similes pueris sedentibus in foro, ludẽtibus ac dicentibus: Cantauimus vobis, & non saltastis, lamentauimus vobis, & non plorastis. ¶ Dicuntur enim à respondendo. Tristia nanque tristibus, & læta lætis debemus succinere lectionibus. Siquidem neq; moris est, neque decoris, vt cùm lector tristia dixerit, verbi gratia, quæ sunt pœnitentiæ, siue lamentum aliquod dominicæ passionis, chorus in responsorio saltet de gaudio regni, & gloria resurrectionis. Sed dum lector, velut Iohannes non manducans neq; bibẽs, prædicat pœnitentiam, nos itidem in responsorio ploramus: dum ille, velut filius hominis manducans & bibens, cãtat nobis de gaudio regni, succinentes eidem, aptè saltamus. Quodq; vno præcinente, tam in his, quàm in cæteris eiusmodi, chorus concorditer sequitur, illud astruit, quod Apostolus obsecrat, vt idipsum dicamus omnes, & non sint in nobis schismata.

De Campanis. Cap. XVI.

SOnora esse instrumenta in Ecclesia, quibus ad laudem Dei populus excitetur, diuinæ authoritatis & antiquæ consuetudinis est. Nã olim tubæ, aut cãpanæ, diuersa quidem specie, sed eadem habentur ratione. Legimus in Leuitico tubas ex iussu Domini factas, quarum vsus esset in Iubilæo, tantæ

tantæ virtutis, vt ad crepitum earũ corrueret Hiericho. Et Paralipomenon inter cantores, nablis arcana cantantes, & inter Leuitas pro octaua canentes, cõcinente & subsiliente Dauid, septem tubarum clangorem personante corã arca fœderis Domini. ¶ At nunc ad confitendũ domino, & ad annũciandũ mane misericordiam eius, & veritatem eius per noctẽ & ænea signa personant, & ad omnem horã diuini officij, tanquam in exordio præclaræ orationis, has partes tenent, vt attentos doceãt; ac benevolos diuinæ laudis auditores efficiat. ¶ Hæc igitur ecclesiæ signa, atq; illæ legales tubæ, vnum atq; idem significant, scilicet sanctos Ecclesiæ prædicatores, qui ad Sion montẽ & ciuitatem sanctam, cœlestem Hierusalem, & multorum milium angelorũ frequentiã, & ad futurum Dei iudicium populum inuitãt & præparant, magnitudinem rei magnitudine dicendi, qua possunt, exprimere contendũt: vt repositas intrinsecus aures cordis percellere, sensumq; surdi auditoris ad audiendum flectere & vincere contendant. ¶ Quamuis ad potiora festinet oratio, prætereundum non est, quomodo prædicator perfectus, huiusce signi quadam similitudine formetur. Duritiam metalli, fortitudinem mentis, plectrumq; ferreũ, quo sonus elicitur, constantia sermonis imitetur. Ecce dicit dominus, faciem tuam valentiorem faciebus eorum, & frõtem tuam duriorẽ frontibus eorum, & vt adamantem & silicem faciem tuam. ¶ Fugiens quoq; terrenã habitationem, & dicens: nostra autem conuersatio in cœlis est, sursum cor suspendat, pendẽsq; de turri fortitudinis, quæ stat contra faciem inimici, speculatorem se meminerit positum esse domui Israël. Gestet autem lignũ crucis in capite, id est, in principali suo, quod est mens, funemq; exinde colligatum, id est, vinculum charitatis, vsque ad infirmos fratres, quasi vsq; ad terram porrigat, quo communitus, personare, & os suum dilatare nunquàm desistat, dicens: Charitas enim Christi vrget nos. Ita custos super muros Hierusalem constitutus, nõ taceat, sed quodcunq; viderit vel audierit, annunciet, iuxta illud: Qui reminiscimini nomini, ne taceatis, & ne detis silẽtiũ ei, & tota die & tota nocte, instans oportunẽ, importunẽ, his qui dormiunt in lectis eburneis, & lasciuiunt in stratis suis, nõ taceat laudare nomẽ dñi, ne vsq; ad matutinum, id est, vsq; ad tremendum Dei iudiciũ malè pacato consepulti somno pereant. ¶ Ad postremum illud notãdum, quòd quemadmodum ex tempore gratiæ plures prædicatores missi, crebrius theologicis cõcrepant symbolis, habentes donationes secũdum gratiam, quæ data est eis, differentes: ita signa prędicta quãtitate & sono differentia, quoties aliqua donationis euangelicæ festiua commemoratio fit, tumultuosius tinniunt, & personant crebrius, & productius reboant, vt dormientes in nocte & ebrios (qui enim dormiũt, nocte dormiunt, & qui enim ebrii sunt, nocte ebrii sunt) ad laudem Dei quasi violenter excitẽt, & si non euincunt sic, vt eos exurgere cogãt ad orandum, ne intrent in tentationem, saltẽ securè dormire non permittant. ¶ Trinum itaq; solẽnis dici classicum, id est, matutinũ, vespertinum, & quod ad missæ pulsatur initium, sic imitetur Euãgelicus prædicatorum chorus, vt semper prædicet lamẽtationes præsentis vitæ, carmen futuræ, vę gehennæ.

De ministerio altaris. Cap. XVII.

IAm nunc ad thesaurum summi sacramenti, scilicet ad missæ sacretarium accedere, quotidiani cursus ordo situs exposcit. Quòd si mihi peruiũ fecerit thesaurari⁹ salutis atq; ordinator charitatis, si aperuerit clauis nauid qui aperit, & nemo claudit, claudit & nemo aperit, gratulari & cantare licebit animæ meæ, quòd eam rex in cellam vinariam introduxerit. ¶ Hoc enim sacrariũ propitiationis est: hoc illud propitiatorium, in quod versis vultibus duo Cherubin, id est, duo testamenta mutuò se aspiciunt. Nam quod in veteri testamento promissum, præsignatum & à lõgè salutatum, in nouo aũt datum, reuelatum & palàm est factum, hic præsentaliter exhibetur, non in vmbra sed in veritate, non in figura sed in re. ¶ Hic illud agitur, in quo nostèr dauid insanire videbatur regi Achis, quãdo tympanizabat pendens in cruce, & impingebat ad ostia ciuitatis, id est, ad cõclusa corda non credentia sibi: quando ferebatur in manibus suis tenens, panem & vinum, & dicẽs, hoc est corpus meũ, hic est sanguis meus nouum testamentũ: quando defluebant saliuæ in barba, id est, videbatur loqui infantilia dicens, nisi manducaueritis carnem meã & biberitis meum sanguinem, non habebitis vitam in vobis. ¶ Fugit quippe ab illo populo suo, quem nunc vocat Achis, id est, quomodo est? eò quod dixerit, Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum? Vocabat autem eum priùs Abimelech, id est, patris mei regnum, & accepto regno super verum Iudam, verumq; Israël, nunc mysticum sensum Paralipomenon, indutus stola byssina, vestitus Ephod lineo, præcentor inclytus, choros ducit sacrificans, & subsilit coram arca fœderis domini. O regem, ô sacrorum principem. Quid sibi vult tantum,

vasa

tam clari capitis tripudiũ,dũ tendit arcæ Dei tabernaculũ,& indutus Ephod offert holocaustũ,& in nomine Domini benedicit populũ:ad quẽ cùm esset de tribu Iuda,nõ pertinebat sacerdotiũ?Sed repulit Dominus tabernaculũ Sylo,& occisis sacerdotibus Sylo,elegit tribũ Iuda,elegit Dauid seruũ suũ.Ecce præsumit rex de tribu Iuda confidenter agere in his, quæ deberi sciebat filio suo dño suo, in quem hæc dicebat: Iurauit Dominus & non pœnitebit eum, tu es sacerdos in æternũ secundum ordinem Melchizedech.Ecce imperat sacerdotibus, mandat Leuitis, vt sanctificentur,cantores constituit, eligit qui cantent arcana,qui canant pro octaua, qui clangant tubis,qui personent buccinis, qui concrepẽt lyris,cymbalis,nablis,organis. In his omnibus ad filium respicit.Ascendens enim in altum captiuam duxit captiuitatem,dedit dona hominibus. ¶Sciendum nãq;, arcã dominí(quæ interdum pro quouis rectore ecclesiæ accipi consueuit)multò magis conueniẽter designare humanitatẽ saluatoris Christi,quæ in latere fenestram habet,id est, vulnus lanceæ, quo fluxerunt aqua & sanguis: intus continens manna,id est, vnitũ sibi verbum Dei: & tabulas testamenti, quia in ipso sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ abscõditi, & virga sacerdotalis & regiæ potestatis.Arcã ergo Dei noster Dauid,mortis imperio, quasi regno Saul destructo, deducit in Hierusalem,& collocat in tabernaculo cœli, quod ipse tetendit. ¶Quod respiciens ecclesia diebus proximis sanctæ resurrectionis, exemplo prioris populi se excitat ad concinendum suo Dauid,dum hoc responsorium cantat.Decantabat populus in Israël alleluia. Canit ergo vniuersa multitudo Iacob legitimè,& ipse Dauid cum cãtoribus citharã percutit in domo domini. Quicquid eñ Israël canit,hoc magistro,hoc præcentore,citharas cordium digito Dei percutiente,didicit. Ab hoc cõcitatus iubilus cordis in voces corporeas chorisq; concentum,nunc grauiter, nũc acutè aut excellenter erumpit, & magni corporis ecclesiæ per omnes gẽtes diffusæ, quia vna fide resonat,cãtus pariter,& in simul vbique & vndiq; multiplex & vnus ab ipso suauiter auditur.¶Igitur ordinem altaris,ordiné magnæ et interminatę rationis iam libet attingere,et eorum quæ præcesserunt in capite, scilicet Christo, sacrorum principe sacerdotibus,qui sunt membra corporis, imitationem,ipso aperiẽte, vel ex parte cognoscere. Et primùm de sacerdotalibus vestibus dicendum.

Psal.97. Matth.22.
Psal.109. 1.Par.15.
Psal.67. xphe.4.
Iohan.19. Hebr.9. Coloss.2. 1.reg.6. 1.Par.15.

De habitu sacerdotis. Cap.XVIII.

IN habitu sacerdotali nihil esse,quod vacet à ratione,apud veteres quoq; cõstitit, sicut beatus Hieronymus scribens ad Fabiolam testis est. Apud nos ergo quantò sacerdotium Christi veteri sacerdotio dignius est,tantò in habitu sacerdotali,causas habere probatur digniores. ¶Illi enim sacras vestes secundum colorem,materiam, positiõemq; cuiusq; ad quatuor elementa mundi, ad duo hemisphæria cœli,parteſq; Zodiaci, ipsumq; cœlum referẽtes,ad vltimum in auri lamina, quæ in fronte pontificis erat,inscriptum habens ineffabile Dei nomẽ: hoc significari volẽtes,quòd omnia quæ subter sunt, Dei arbitrio gubernentur,iustum esse commemorabant, vt pontifex * creatoris non solum pro Israël,sed & pro vniuerso mundo rogaret:licet nostri &beatus Hieronymus,iuxta moré suum, in his quoq; spiritualis intelligentiæ vela pandere solcãt.Quoniam ergo nec veteres ratiõe caruerint,nos exemplaria cœlestiũ supergressi, ipsa potius in vero sacerdotiõ cœlestia contemplemur.

*Exod.28. *creatoris*

De Amictu. Cap.XIX.

SAcerdos in officio altaris,capitis sui, scilicet Christi,cuius membrum est, personam gerit. Quidam amictu caput suum obnubit,donec super os casulæ illum reuoluat, & velut caput aut coronam illi coaptet. Illud est quod in Apocalypsi legimus, angelum fortem descendisse de cœlo,amictũ nube,& in Esaia:Ecce dominus ascendit super nubem candidam. ¶Veniens enim ad saluationem mundi,Dei filius,angelus magni cõsilij,nube amictus est:dum diuinitatem suã, quę est caput & principiũ,in nostra carne abscondit. Hoc ergo carnis latibulũ prima vestis sacerdotis,id est,amictus significat.

Apoc.10. Psal.10. Esa.91.

De Alba. Cap.XX.

ALba lineum vestimentum & strictum, quæ (vt Hieronymus ait) Hebraicè dicitur Ephobad,& est ab antiquo sacerdotalis ac Leuitici generis, longissimè distãs à tunicis pelliceis, quæ de mortuis animalibus fiũt,quibus post peccatũ vestitus est Adã: vtpote nihil mortis habẽs, sed tota candida, nouã vitã sacerdotii eius designat,quã docuit,& in baptismo dedit,vt de baptismo surgẽtes,cingamus lũbos in veritate,& tota pristinorũ peccatorũ turpitudo celetur. Vnde & & Dauid:Beati quorum remissæ sunt iniquitates,& quorũ tecta sunt peccata. Lingua eiusdẽ vestimẽti sursum affixa,cœlestẽ eius doctrinam insinuat.Vnde Iohannes, qui de cœlo venit,inquit,super omnes est,cuius testimonium qui accipit, signauit, quia Deus verax est.

Gene.3. Apoc.1.7. Luc.22. xphe.6. psal.31. iohan.3.

De

De Stola. Cap.XXI.

STola,quæ super amictum collo sacerdotis incumbit, obedientiam significat filij Dei, & seruitutem,quam dominus omnium propter seculorum salutem obijt. Nã quod cum magna reuerentia cogitandũ est, obedienter passus & mortuus est filius Dei. causam quippe mortalitatis,scilicet peccatũ, nec origine contraxit, nec actu admisit, & idcirco morti nil debuit. Sed dedit illi calicẽ pater, non iudex:amore,non ira: voluntate, non necessitate:gratia,non vindicta. ¶Et sicut Iacob liber & ingenuus, præcepto patris Isaac,& matris consilio Rebeccæ parens,seruiuit Laban, vt Rachẽl & Lyam in coniugium duceret: sic filius Dei præcepto patris,& consilio Spiritus sancti obediẽs,seruiuit mũdo,subiectis humeris eius peccata portando, vt synagogam de Iudæis & Ecclesiam de gentibus assumeret. Cùm ergo sacerdos stolam accipit, meminisse debet & scire, quia grande iugum, licet suaue: grande, licet leue, super se tollit.

Edat.4. Philip.2. Gen.32.49. Matth.11.

De Casula. Cap.XXII.

CAsula magni sacerdotis nostri, Christi vestimentum, significat illud vestimentum veri Aaron,cuius in oram descendit vnguentum,quod est in capite.Primũ descendens in barbã ipsius Aaron.Quod est illud vestimentum? Sancta Ecclesia catholica. ¶Nam barba Aaron, quod interpretatur mons fortitudinis,barba (inquã) Aaron, id est, Christi Apostoli sunt, atq; Apostolici viri,fortes & perfecti. ¶Vnguentum autem regale & sacerdotale,Spiritus sanctus est,cuius tota plenitudo est in capite,scilicet Christo, atq; inde primùm in Apostolos quasi in barbam, deinde in totam Ecclesiam, & vsq; in extrema membra Ecclesiæ, quasi in oram vestimenti descendit. ¶Casula ergo,vestimẽtum Christi,quod est Ecclesia,significat. Est autem integra & vndiq; clausa, vt vnitatẽ vel integritatem veræ fidei demonstret.Huic autem superducitur,& ori eius aptè circumponitur amictus, quo ante caput sacerdotis tegebatur. Quem,nubem humanitatis eius,in qua latuit diuinitas,significare,iam diximus: quia videlicet, caput, corona & decus ecclesiæ suæ humanitas Christi est:caput autẽ humanitatis Deus.¶In eo verò quòd casula,cũ sit vna & tota integra, aptatione manuum, quæ extensionem manuum crucifixi domini aptè depingit, in anteriorem & posteriorem partem quodammodo diuiditur, antiquæ Ecclesiæ,quæ passionẽ domini præcessit,& nouæ quæ subsequitur,signum est.

Psal.132. Coloss.2. Sup.c.19. xphes.1. 1.Corint.11.

De Tunica. Cap.XXIII.

QVæ hactenus dicta sunt, presbyteris & Episcopis sunt communia:quæ verò sequuntur,Episcoporum propria. Tunicam quam subter casulam habet pontifex,in veteri sacerdotio coloris erat hyacinthini,tintinnabulis,& malis punicis in inferiori parte pendentibus,vt totus vocalis incederet pontifex, ne moreretur. ¶Significat autem(vt Hieronymus ait) rationem sublimium,quæ non patet omnibus, sed maioribus & perfectis. Hanc habuerunt Moyses & Aaron & prophetę,omnesq; quibus dicitur: in monte excelsum ascende tu,qui Euangelizas Sion. ¶Præcipuè verò hanc habuit tunicam Euangelicæ textrix doctrinæ, sapientia Dei, Christus dominus, & dedit illam Apostolis suis. Omnia enim quæcunq; audiui à patre meo,inquit,nota feci vobis,sed non nisi Spiritu sancto superueniente, induere vel portare potuerunt.¶Hãc quoq; signauit illa tunica domini, quam scindere milites nolue runt, eò quòd esset inconsutilis,desuper cõtexta per totum:damnum fore maximum significantes his, qui Christianæ fidei scripturam hæresibus scindere conarẽtur.

Exod.28. Esa.40. Iohan.15. Iohan.19.

De Sandalijs. Cap.XXIIII.

SAndalia pontificis illud significant dominicæ incarnationis calceamentum, de quo ipse in Psalmo:in Idumæam,inquit, extendam calceamentum meum,id est,gentibus notam faciam incarnationem meã.Vt enim sacerdotio fungeretur pro nobis filius Dei,nostra carne quasi calceatus in hunc mũdum venit.Sandalia ergo pontificis,incarnationem (vt dictum est) significant filij Dei. ¶Et pulchrè quod in amictu capitis idem in calceamento pedũ signatur, nam & in carne diuinitas latuit,& per carnẽ eius notitia vniuersum mundũ percurrit. ¶Per lingulas,quibus ipsa pedibus sandalia constringuntur, idipsum accipimus, quod Iohannes Baptista per corrigiam calceamẽti signasse probatur, cũ de sponso Christo loquens,cuius,inquit, non sum dignus corigiam calceamenti eius soluere. Copulam ergo illam ineffabilẽ, charitatem inæstimabilem,vincula sancti Spiritus iusolubilia, quibus diuinitas verbi nostræ carni se coniunxit,per sandaliorũ corrigias designari accipimus. ¶Præterea dũ tam sacrum, tamq; mysticum pontifex pedis sui spectat ornatum, meminisse debet & scire, se quoq; pedem esse speciosum, iuxta illud: Quàm pulchri supra montem pedes annuntiantis & prædicantis pacem,&c.

Psal.59. Marc.1. Luc.3. Esa.52.

De Anulo. Cap. XXV.

ANulus digiti, donum significat Spiritus sancti,quo diues & ornatus ad Ecclesiam

ecclesiam suam defecedit filius Dei, quodq; credentibus in se permultas & differentes dona
Rom.12. 1.Corint.12. tiones secundum beneplacitum suum distri buit, alij dans sermonem sapientiæ, alii sermonem scientię, &c. ¶ Harum diuisiones gratiarum inuisibiles imitatur visibiliter, vtpote Christi vicarius, catholicus pontifex, per sacrorum diuisiones ordinum, ponés quosdam in Ecclesia sacerdotes, alios diaconos, & cæteros sacri altaris officiales. ¶ Latius autē significatio prædicti extenditur anuli, quia dum omni Ecclesiæ sanam doctrinam, & fidem integram prædicat, velut oppignoratā anulo sponsam Christo subarrat. Non ergo ab re in eius digito gemmatus fulget anulus, per cuius ministeriū Christus Dominus tam fulgida distribuit dona sancti Spiritus.

Quòd signo crucis aurea lamina cessit. Cap. XXVI.

Exod.28. SIgno crucis Christi aurea lamina veteris pontificū cessit, quod olim erat in fronte micās octauum decus pontificum: Inscripta nunc est penè eadem ineffabilis maiestas nominis. Illic enim erat ineffabile nomē Dei, hic est inæstimabile mysterium crucis. ¶ Crux nanq; inęstimabile signum est, admirabilis virtus est. Crux spes Christianorum, resurrectio mortuorum, cæcorum dux, claudorum baculus, destructio superborum, consolatio pauperum, sustentatio inopum, spes desperatorum. Crux regum magnificentia, sacerdotum gloria. Crux igitur aurea lamina sacratius ornamentum. ¶ Nec statim occurrat, decus hoc ideo non esse pontificis, quia cum illo toti quoq; commune est plebi. Nā illa dignitas habet in hoc aliquid, quod nec inferioris ordinis sacerdotibus commune sit. Sic enim in fronte sua christicolarum signifer hoc vexillū baiulat, vt in subiectæ plebis frontibus soli sibi sacro chrismate pingere liceat. Sicut Apostolorum erat, baptizatis imponere manus, vt acciperent Spiritū sanctum: sic & hoc ad diem valens, proprium est Episcoporum. ¶ Ecce quale quantumq; ornamentum accepit in suis sacerdotibus filius ille prodigus, cui reuertenti de longinqua regione, vbi porcos pauerat, benignus pater occurrens vitulum saginatum fecit occidi. Applaudit sibi tota familia patris in gloria pœnitentis filij, frater autē eius maior ille agrarius, foris stans inuidia torquetur, & fraternæ salutis conuiuio participari noluit.

De pallio Archiepiscopi. Cap. XXVII.

Luc.15. ESt tamen octauum Archiepiscopis indumētum pro aurea lamina, quòd dicitur pallium, ab Apostolica sede datū: quod à collo circa pectus dependens, situ suo illam (quæ valde condecet Episcoporum patrem, & eorum concilij principem) patenter designat humilitatis vel sapientiæ torquem. Quā hoc illorum priuilegium habeat rationem, non videtur prætereūdum. ¶ Postquàm duo decim Apostoli per vniuersum mūdum dispersi, singulis ciuitatibus præsiderent, tā ipsi quàm successores eorum, misere per contiguas suis sedibus prouincias prædicatores, quos & Episcopos ordinauerunt, vt vbi recepti fuissent, omnia Christianitatis sacramenta, velut ipsi Apostoli peragerēt, vt per vrbes comprouinciales Episcopos ordinarent. Et aliorum quidem Apostolorū successores Patriarchę sunt dicti. Petri autem successor pro excellentia principis Apostolorum, apostolicus nominatur. Qui autem ab eis per prouincias missi sunt, tam ipsi quàm successores eorum, Archiepiscopi vocantur, & qui ab his per vrbes comprouinciales ordinati sunt, & qui illis succedunt, vsq; hodie simpliciter Episcopi nominantur. Initium ergo fidei habētes ab Apostolica sede, regulam hanc metropolitanæ obseruant Ecclesiæ, vt neminē habeant pontificem, nisi ab eadē sede missum, à qua primus illis prędicator fidei missus est. Illa autē missio, supradicti pallij largitio est, quod (vt dictum est) à collo dependens, humilitatem nomini significat, dicentis: Sicut misit me pater, & ego mitto vos. ¶ Inter cæteros vero Galliarum Archipræsules, meritò Remensis authoritate præminet, quia videlicet antiqua metropolis cùm esset, accessit & hoc, quòd eius pontifex beatus Remigius (quod magnum est) ab ipso Deo missus, & antequàm nascerei, magnificè promissus, gentem Francorum simul cum rege primus perduxit ad fidē catholicā. Quam eius missionem *Ormisda pontifex Romanus, à beato Petro quinquagesimus tertius, vt debuit, approbās, eidē Remensi pontifici vices suas delegauit per omne regnum Ludouici, & Remensis Ecclesię primatum adaugens, summa authoritate cōfirmauit. ¶ Treuirensi autem Ecclesiæ Maternus à beato Petro Apostolo missus, hæreditatem pallii suis successoribus dereliquit. ¶ Moguntinæ Crescens, Apostoli Pauli discipulus, prædicauit. Traiecti sanctus Vuillibrordus, à Sergio Papa missus. ¶ Sed primatum Colonia metropolis obtinuit, ea maximè causa, quia Crescens prædictus coloniæ quoq; Apostolicam verbi Dei visitationem primus intulit. ¶ Cantuariæ verò, nobili Anglorum metropoli, Augustinus à beato Gregorio missus est pōtifex primus, qui toti Anglorum genti, vt christum cognosceret, strenua prędicationis administratione

sione subuenit. Et de vestibus quidem sacris, quantum ad præsens attinet, pro posse satis dictum.

De ante introitum. Cap. XXVIII.

SAcerdote tādem ad sanctū altare ingressuro, debet tā ipse sacerdos, quàm & tota præsens ecclesia, dilatare animam suā, & amplo fidei sinu tenere memoriam incarnatiōis, passionis, resurrectiōis & ascēsionis Domini nostri Iesu Christi, & memoriā omnium sanctorum, qui tum ab initio mundi votis expectauerunt, gestis præfigurauerūt, dictisq; aut scriptis prophetauerunt, & in eorum contemplatione in voces erumpere, prę cinendo antiphonam, quæ dicitur ad introitum. Nam sicut introitus sacerdotis ingressū filii dei in hunc mundum, sic antiphona, quę dicitur ad introitum, voces & expectationē præferunt patriarcharum & prophetarū. Ingreditur ergo antiphona prædicta, non minus quàm semel decantata, cū eiusmodi pōpa, quæ significatæ rei aptissimè congruit.

Luc.2. ¶ Procedūt flammantes cereoli, videlicet in signum gaudii, quod in ortu saluatoris omni mūdo effulsit, de quo angelus ad pastores: Annuntio vobis gaudium magnū, &c. ¶ Prędcedunt sacerdotem ministri duo, non pariter, neq; à latere incedentes, sed ante subdiaconos. Signant enim hi duo vetus & nouum testamentum, id est, legem & Euangeliū, quorum lex tempore prior, Euangelium verò dignitate maius est. Hæc nanq; salutis ministeria saluator inuexit, qui Euangelium quidē attulit, legem verò non soluere, sed adimplere venit. Isti sunt duo pedes angeli, qui (vt suprà dictum est) descēdit de cœlo amictus nube, & posuit pedem suum dextrum supra mare, sinistrum super terram. Legalis enim moralitas, Iohanne Baptista vel ipso domino docente, tranquillius audita est, contra Euangelicam verò dignitatem, id est, manifestam fidei doctrinam, verbi gratia, cū diceret, ego & pater vnū sumus, & antequàm Abrahā fieret ego sum, veluti mirabiles elatiōes maris fluxa & salsa corda tumuerūt. ¶ Subdiaconus quoq; præfert textum Euāgelii, quia profectò lex testimonia cōtinet Chri, sicut ipse dicit Iudæis: Si crederetis Moysi, crederetis forsitan & mihi. De me em̄ ille scripsit: Portat verò clausum, quia videlicet anteq̄ agnus occisus aperuisset signacula septē, clausum erat in libro legis sacramentum eius passionis.

Matth.5. Apoc.10. Luc.3. Matt.12.23. Psalm.92. Ioh.5. Apoc.5. Apoc.8.

De Incenso. Cap. XXIX.

INgressus ergo sacerdos, vbi sancto altari assistit, thuribulum ei qui incensum adoleat, datur in manu. Nam prædictus angelus, sicut in alia periocha Apocalypseos legimus, stetit iuxta aram, habens thuribulum aureū in manu sua, dū in conspectu Ecclesiæ se ostēdit Dei filius, habens immaculatum corpus, Coloss.2. q̄ & impleuit igne, quia corporaliter in ipso septiformis Spiritus sancti grātia requieuit. ¶ Interim chorus concinit Kyrie eleyson, quod significat omnes vniuersales Ecclesiæ preces, quæ sunt incensa vera, de quibus ibidem dicitur: Data sunt ei incensa multa, vt daret de orationibus sanctorum omni- Apoc.8. um super altare aureum, quod est ante thronum Dei.

De Gloria in excelsis. Cap. XXX.

MOx sequitur hymnus, gloria in excelsis, quem ab ore angelorum Ecclesia sancta rapuit. Hic hymnus & angelorum est & hominū. ¶ Primùm autem angelorū congratulantiū, q̄ nato Domino accensa iā esset lucerna clarissima, cū qua sine dubio perditā drachmā inuētura esset ęterna sapiētia. Inde est, quòd iā præoccupātes dicūt, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis, Luc.2.15. quia pacem nemo omnium, qui sunt in cœlo, vel qui subtus terram, poterat facere inter Deum & homines, hic factor omniū Deus, propter homines homo factus, iamiam fa- Apoc.5. Ephes.2. cturus esset in carne sua, soluto pariete inimicitiarum.

De Collecta. Cap. XXXI.

QVæ post hæc sequuntur orationes, à sacerdote salutatione præmissa, per quā attenti fiant auditores, secundum orationes dicuntur ipsius Domini, cuius tota vita continua pro nobis & perpes oratio fuit, quę & designat in Apocalypsi per fumū aromatū, qui ascendit in conspectu Dei de ma- Apoc.8. nu angeli. Homo nanq; verus, passioni propter nos destinatus (cuius illa vox est: Holocaustum & pro peccato nō postulasti, tunc dixi: Ecce venio) semper vnitum sibi pro nobis orabat verbum Domini, patremq; & spiritū sanctum, & (vt ait Apostolus) in diebus carnis suæ preces supplicationesq; ad Dominū, Heb.5. qui saluum illum posset facere à morte, cum clamore valido & lachrymis offerens, exauditus est pro sua reuerentia. ¶ Quàm eius orationē benè psalmus septimus innuit, cuius titulus inscribitur, Psalmus ipse Dauid, quē cantauit Domino pro verbis Cusi, id est, Aethyopis, scilicet malitiosi populi, qui iam cū Herode vel post Herodē illū persecuti sunt, & maximè pharisæorum, qui vt mali agricolæ vineæ domini, dixerunt: Hic est hæres, ve Luc.15. nite occidamus eū, & nostra erit hæreditas. Matt.21. ¶ Quod autem in fine orationis subiūgitur: Per dominū nostrum, eo respectu fit, quòd dominus noster Iesus Christus mediator est

Dei & hominũ,& impossibile est æterna Dei beneficia per aliam viam decurrere ad nos, quàm per ipsum. Per ipsum ergo petimus & impetramus, sicut sæpe per mediantem cristalli lapidem subiectam escam,à longinquo sole cœlestem mutuamus ignem.¶Huc vsq; missæ initium quod dicitur Introitus, commemorans nobis introitũ saluatoris in hunc mundum,id est, à natiuitate eius vsq; ad Iohannis prædicationem: quando baptizatus ipse & orans,quadraginta dierum ieiunium celebrauit.

De Epistola. Cap.XXXII.

EPistola personã gerens legis & prophetarum,præcursionis debitum agit officium ante sanctum Christi Euangelium. Lex enim per manum Moysi infantem Dei populum, velut pædagogus, custodiendum suscipiens,futurum Christi aduentum expectare docuit, & per os digitumq; Iohannis, iam præsentem christum eidem alumno suo iam adulto,vt eũ sequeretur,indicauit. Præcessit nanq; lex euangelium, sicut virga Spiritum mansuetudinis, sicut timor charitatẽ, sicut initium perfectionem, sicut dominãtis præceptum præcedit amantis consiliũ. ¶Epistola verò vox legis est,suam in Iohanne imperfectionem profitentis, & ad perfectionẽ Euangelicam suos auditores transmittentis. Quamuis autẽ sæpe de Apostolicis sumatur literis, tamen in eo gradu est, ac si semper de lege sit & prophetis. Semper enim moralitatem vitamq; actiuam magis,quàm contemplatiuæ sublimitatem,quæ in Euangelio radiat,Apostolica quoq; lectio instruit & dispẽsat.¶Epistola verò Græcè, latinè dicitur supermissio,vel supererogatio.quod nomẽ benè congruit literis Apostolicis, quia videlicet Euangelio Christi supererogatæ sunt. Si quidẽ ordo Apostolicus, stabularius ille est, cui noster Samaritanus,id est,custos, dñs noster Iesus Christus, hominẽ illũ, quẽ latronibus despoliatum,vulneratum,& semiuiuũ relictũ inuenerat,commisit.Proferens duos denarios,id est,legem & prophetas,& dicens ei,Curam illius habe,& quodcũq; supererogaueris,ego,cùm rediero,reddam tibi. Benè ergo literæ,quas Apostoli Euangelio Christi supererogauerũt,Epistolę appellatę sunt. ¶Differunt autẽ penè pariter vt lex aut prophetæ,à maiestate sancti Euãgelij, quia videlicet pariter de moribus tractant. Et euangelij sacramenta illi ventura denuntiãt, hi iam præterita commemorant.Igitur(vt suprà dictum est) morale legis officium agit Epistola,tantum distans ab eo,quod in officio missæ præcedit sancto Euangelio:quantũ seruus à domino, præco à iudice, legatus ab eo, qui misit illum. Quapropter cùm legitur,non iniuria sedemus,cum autem sanctum Euangeliũ audimus,demissis reuerenter aspectibus, sicut domino nostro assistimus. In eo,quod sanctum præuenit Euangelium,Baptistæ Iohannis imitatur officium, qui præuaricatores legis corrigens, & mores eorum Euangelicæ fidei suscipiendæ præparans, implebat quod de illo dixerat angelus: Ipse præibit ante Dominũ in spiritu & virtute Heliæ,parare domino plebem perfectam.

Luc.3. Matth.3. Luc.1.

De Manipulo. Cap.XXXIII.

MAnipulus, quẽ in brachio sinistro gestat subdiaconus,dextro vacãte,vt expeditũ sit ad administrandũ: illud nobis innuit, quòd si timentes securim iudicij æterni (quæ iam ad radices arborum posita est,vt omnis arbor quæ non facit fructũ bonum,excidatur,& in ignem mittatur)prædictam pœnitentiam susceperimus, & dignos pœnitentiæ fructus fecerimus, manipulos iustitiæ reportabimus,iuxta illud: Euntes ibant & flebant,mittentes semina sua:Veniẽtes autem venient cum exultatione,portantes manipulos suos. ¶Fimbriæ verò manipuli,vel stolæ,vel cuiuslibet sacræ vestis perseuerantiam significãt eorundem bonorum operum,vel completionem morũ, quia fimbria est vlterior pars vestis. His fimbrijs gloriosa in psalmo circũamicta est filia regis, sicut talari tunica filius accrescens,& decorus erat inter fratres suos Ioseph.

Matth.5. Psal.118. Psal.44. Gene.37.

De Graduali. Cap.XXXIIII.

GRaduale ad pœnitentię respicit lamentum,cantus asper & grauis adeo, vt illud excellentibus efferre vocibus nec vsus nec decus sit. Significat enim non iam requiem remuneratorum,sed laborem operantium.¶Propter quod diebus post Pentecosten de officio tollitur, quia videlicet dies illi futurum in regno Dei felicem sanctæ Ecclesiæ statum significant: quando iam area Christi vẽtilabro(quod est in manu eius)purgata erit,nullumq; ex residuis granis iam timebit,quòd ab horreo dominico debeat in ignem palearum inextinguibilẽ proijci. Attamen in prima paschæ hebdomada cantari consueuit,cuius cõsuetudinis causa suo melius loco reddetur. ¶Dicitur autem graduale à gradibus humilitatis: vtpote illi cõueniens,qui necdum ascendit de virtute in virtutem,sed in conualle plorationis positus,iam tamẽ ascẽsiones in corde suo disposuit.Quarũ ratio cũ in multis inueniatur locis,in mysticis maximè quindecim graduum canticis distincta est. Eiusmodi ascẽsoris initium & imperfectionem cantor innuens,ad gradum sæpius consistit, & inferior eo stare consueuit,qui subsequens alleluia concinit.

Matth.9. Luc.3. Psalm.83.

De Alleluia.Cap.XXXV.

ALleluia Latinæ linguę peregrinum nomen est,cuius mysterium,velut quod dam gaudij stillicidium, de diuitijs supernæ Hierusalem, primũ in mentẽ patriarcharum & prophetarum,pòst in Apostolorũ ora plenius per spiritum sanctum delapsum est.Significat enim ęternum angelorũ,& beatarum animarũ conuiuium, quod est semper laudare dominum, & prẽsentis semperq; vidẽdi vultus Dei,nouum sine fine cantare miraculum.¶Ad hoc vitæ præsentis inopia nullatenus aspirare meretur, scire autem vbi sit & prægustare illud gaudio spei,sitire & esurire quod gustaueris,hæc illa,quæ dicitur,sanctorum in hac vita perfectio est.Quapropter interpretatum hoc Hebraicum nomen remã sit,vt peregrinum ab hac vita gaudium,peregrinum nihilominus signaret, potius quàm exprimeret vocabulũ. ¶Quoniam igitur futuræ beatitudinis, quasi propriũ est vocabulũ, iure eo tempore magis frequẽtatur, quo resurgens dominus, eiusdẽ beatitudinis spẽ nobis propinauit & promissum. Vt autẽ alijs quoq; temporib⁹ ad missam caneretur, olim Romanæ Ecclesiæ consuetudo non erat,sed à beato Gregorio institutum, imo restitutũ est. Nanq; à tempore Damasi papæ, cũ prius fuisset eadem consuetudo,defecerat. ¶Denique cùm de hoc & de alijs nonnullis quosdã murmurare sentiret,tanquam constanter Ecclesiæ consuetudines sequeretur, non dedignatus est rationẽ reddere,dicens.Nos in nullo horum aliam Ecclesiam secuti sumus. Nã vt alleluia hic diceretur, de Hierosolymorũ Ecclesia, ex beati Hieronymi traditione, tẽpore beatæ memoriæ Damasi papæ traditur tractum. Et ideo in hac magis sede alleluia cõsuetudinem amputauimus,quæ hic à Græcis fuerat tradita. ¶Canitur ergo alleluia post graduale,canticum lætitiæ,post luctum,pœnitentiæ:& summoperè nitentes exprimere magnitudinem consolationis, quæ repositа est illis, qui nunc lugent, iubilamus magis quàm canimus, vnamq; breuẽ digni sermonis syllabam in plures neumas, vel neumarũ distinctiones protrahimus,vt iucundo auditu mens attonita repleatur, & rapiatur illuc, vbi sancti exultabunt in gloria, lætabuntur in cubilibus suis.

Apoc.19. Psal.149.

De Euangelio. Cap. XXXVI.

HActenus seorsum sedebat sacerdos,malarum victor cogitationum,dominiq; victoriã sedendo significans, cui victo tentatore,sedenti & imperanti ministrabant angeli,sicut scriptum est: Reliquit eum tentator, & accesserunt angeli & ministrabant ei. Surgit tandem ad altare accedens, ita vt opportunè veniat nobis in mentẽ dominus Iesus,præparata sibi per Iohannem via ad corda hominum, de deserto rediens, vt doceat ipse,& discipulos suos eligens,mittat ad prædicandum. ¶Mittit nanq; sacerdos diaconũ ad legendum sanctum Euangelium,peritam dãdo benedictionẽ, quod subdiacono prius Epistolam lecturo non fecerat. Legem enim & prophetas inuisibilis inuisibiliter misit. Apostolos autem & Euangelistas,quorum diaconus personam gerit,visibilis factus,& sanctam Ecclesiam, sponsam videlicet suam osculans osculo oris sui,visibiliter misit & docuit.¶Accipit diaconus textum sancti Euangelij, quod baiulans ad lectricium, efficitur pes Christi. Præcedunt ceroferarij cũ thuribulo,per quę significantur gaudium & bona opinio. Gaudiũ enim semper est in bono nũtio.Bonæ quoq; opinionis se esse nouerunt, qui hoc bonũ portant nũtiũ, qui & confidenter dicunt, Christi bonus odor sumus Deo in omni loco. Quapropter incensum bonæ opinionis signum, locum ipsum aspergit in quo legendum est Euangelium.¶Qui locus si,sit dies festiuus, quãdo solet cõuenire populus,eminentior est,vt ex ipso statu cõmoneatur diaconus,quòd is, qui sursum ad dominum desidem inuitat populũ,stare debeat in monte virtutum,iuxta illud:Supra montẽ excelsum ascende tu, qui Euangelizas Sion: Exalta in fortitudine vocem tuam,qui Euangelizas Hierusalem. ¶Quam eius fortitudinẽ & stola prædicat,quæ super humerum posita, inde vsq; ad succinctionem lumborũ deducitur,quòd fortitudinem ad vocem exaltandam tunc habeat, si fortis sit ad operandum, & succinctus cõtra pugnas libidinum. Euangelica nãq; prædicatio, quę est fons hortorum,puteus aquarum viuẽtium, non fluit impetu aliundè, nisi de Libano,id est,de corde casto & de ore candido,quia sordes vitiorum, dum conscientiam coartant, os quoq; angustant,ne aquæ viuæ cum impetu fluant. ¶Quòd Dalmaticã nõ nisi festis diebꝰ induit,hoc significat,quòd rationẽ sublimium sacramentorum, non nisi postquàm glorificatus est dominus Iesus,& Spiritus sanctus aduenit,discipuli portare potuerunt.Nam tuncam eiusmodi,ex authoritate beati Hieronymi,rationem significare sublimium,suprà diximus. Est autem clausa circa collum, vt pectus sit opertum:quia(sicut ait Apostolus)Euangelium in his qui pereunt est opertũ.Prę

Esa.40. Cant.4.

Universidad de Deusto

cedit subdiaconus diaconum, portans quem Euangelio substernat puluillum, quia videlicet ad omne, quod loquitur Euangeliũ, lex
2.Corint.4. competens suggerit testimonium. ¶ Summa verò reuerentia debetur ad audiendum Euangelium, quod maximè est verbum Dei: quam diaconus prima voce, quam emittit, satis venerabiliter exigit, dicendo: Dominus vobiscum. Cuius enim melius quàm domini præsentia, reuerentes & religiosi auditores petitum debent præstare silentium? Attenti ergo & beneuoli sunt ilicò, & eò cordibus conuersi & vultibus, respondent: Et cum spiritu tuo. ¶ Statim dociles quoq; reddit, dicendo: Sequentia sancti Euangelij.

Hoc autem dicimus, non quòd maiestas Euangelii dignata sit vnquam regulis oratorum subiici, sed quia quod in hominibus facere nititur studium eloquentiæ, hoc in Ecclesia sua melius perficit summa natura sapientiæ. Nam, vt ait beatus Augustinus, eloquentia sapientiæ comes est, & quocunque domina hęc progreditur, illa vt eius ancilla subsequitur. Respondemus, gloria tibi Domine, glorificantes Dominum, quòd misit nobis verbum salutis, iuxta illud quod in a-
Act.11. ctibus Apostolorum legimus: Et glorificauerunt dominum, dicentes: Ergo & gentibus Deus pœnitentiam ad vitam dedit.

Item de Euangelio.
Cap. XXXVII.

SAnctum Euangelium principale est omnium, quæ dicuntur ad missæ officium. Sicut enim caput præminet corpori, & illi cætera membra subseruiunt, sic Euangeliũ toti officio præminet, & omnia quæ ibi leguntur, vel canuntur, intellectuali ratione illi consentiunt. Exempli gratia: Dominica prima aduentus domini hoc Euangelium legitur: Cum appropinquasset Dominus Iesus Matth.21.
Hierosolymam, &c. Vt intelligamus, quomodo huic Euangelicę lectioni cætera membra consonent officii, quæramus primò, in quo eadem lectio congruat tempori. Ad hoc breui argumentatione hoc modo respondendum est. Idcirco aduenit Dei filius, vt genus humanum à diabolo peccatorum vinculis colligatum miseratus absolueret, & in cœlestem Hierusalem, vnde homo captiuus abductus fuerat vias suas docendo, placidus assessor cordium reduceret. Hoc autem proculdubiò mysticus Euangelii eiusdem continet intellectus.

FINIS LIBRI PRIMI.

RVPER-

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER SECVNDVS.

De Symbolo, Credo in vnum Deum. Cap. I.

HEcto Euãgelio, maiore quæ sequũtur egent intentione: quia videlicet maiora continent salutis nostræ sacramẽta. Sicut enim post passionẽ domini maiora, quàm ante, charismatũ dona gratia largiente effusa sunt: sic post euangelij lectionem maiora sacramẽta ordinata sunt. ¶ Tunc ergo, si sit dies dominica, vel aliqua condigna festiuitate decorata, cantatur symbolum, quod est, Credo in vnum deum: Maximè enim dominicæ resurrectionis, vel pentecostes sacramentum respicit hoc fidei tripudium: quãdo noua soboles Ecclesiæ vitalis fontis ingressura lauacrum, reddebat eius, quam catechizata dicerat, *symbolũ. ¶ Hoc igitur cõcentu benè & consonè chorus catholicus doctrinæ respondet Euangelicę, & ne dicat ei puer electus, ecclestis cãtilenæ doctor, iucundus musicus: Cantauimus vobis, & non saltastis, cantando & alacri mente saltãdo ostendit, quàm benè suauem cãtilenæ eius modum retinuerit. ¶ Interim subdiaconus apertum circumfert Euangelij librum, omnibus religioso osculo salutandum, quem ad introitum portauerat clausum, quia post prædicationẽ Christi cœpit lex credentibus, quam antea gestabat clausam, apertam ostendere fidem Euangelicam.

*addefidei

Matth.11.

De offerenda. Cap. II.

POst symbolum cantatur offerenda. Offerenda cantus est Ecclesiæ, nomen hoc habens ab offerendo tractum, eò quod tunc canitur, quando omnipotenti creatori nostro incorruptũ laudis offerimus vel præparamus sacrificium. ¶ Hic magis ac magis aperiendum fidei ostiũ, & animæ triclinia pone̅da sunt, vt ingrediatur veritatis opus, quo panis & vinum in verũ corpus & sanguiné domini transferũtur: ne efficiamur sicut Achis ille, de quo suprà dictum est. ¶ Multi nanq; fidei oculos non habentes, & in sancto sacrificio præter panẽ & vinum nihil amplius intuentes, cùm diceretur eis, corpus & sanguis domini est, murmurauerunt dicentes, quomodo est? Latuit enim eos, quas voces suas septem tonitrua locuta sint, cùm clamasset angelus ille fortis voce magna, quemadmodũ Apoc.10.
cùm leo rugit, & quòd illæ voces quicquam attineant ad mysterium sacrificij iuxta Psalmistam dicentem: Circuibo & immolabo in Psal.26.
tabernaculo eius hostiã vociferatiõis. ¶ Nos autem crẽdimus propter quod & loquimur, 2.Cor.4.
quia quicquid angelus ille clamauit magno clamore Euangelij æterni, quicquid post cla- Apoc.14.
morem eius, Ecclesię suę locutus est Spiritus sanctus, donorum suorum septiformi tonitru, verum Dei verbum, verum Dei filiũ, sancta Ecclesia catholica offert creatori suo, cre- Rom.10.
dens corde & ore confitens, pariterq; manibus panem & vinũ, sicut sibi tradidit ipse sal- Matth.26. Luc.22.
uator, offerens. Nam pro quota suorum parte beneficiorũ gratias ageret Ecclesia creatori, saluatori, & illuminatori suo, si nihil aliud ci, quàm panem & vinum offerret? Solum deniq; terrenum corpus huiusmodi fructibus alitur & sustentatur? ¶ Etiam antequàm creuisset Ecclesia, tempusq; nuptiarum attigisset, antequàm coniũcta viro suo filium ex eo Apoc.12.
suscepisset, quem in acceptabile sacrificium offerre posset, non erat sacrificium eius adeo vacuum, vt nihil præter id quod vidébatur, in se contineret. Habebat nanq; causas inuisibiles, propter quas inuisibiles hostias offerret, videlicet opera Dei memoria digna, verbi gratia, manum quam extendit dominus super primogenita Aegypti, transiens su- Exod.12.
per tabernacula Israël signata sanguine agni, trãsiens & saluans, protegens & liberans, trãsitumq; Israël per mare rubrum, & submersionẽ Pharaonis & exercitus eius & curruũ, cæteraq; Dei magnalia. Hæc autẽ omnia vmbrę futurorum erant, quę in figura continge- Coloss.2.
bant illis. ¶ Igitur & ipsa sacrificia, quæ propter has fiebãt causas, sancta quidem, sed sanctiorum vmbræ: bona quidem, sed meliorũ erant figuræ. Quales causæ tales & causarum memorię. Non ergo solũ panem & vinũ, quæ corporaliter videntur, sed & quod non nisi fidei oculis aspicitur, verbum Dei, filium Dei offert sancta Ecclesia, nouum & verũ immolans sacrificium, quia iam concipit, corde credendo ad iustitiam, iãq; parit, ore cõfitendo Rom.10.
ad salutem. ¶ Ipsa enim est mulier illa magna, quæ in Apocalypsi visa est amicta sole, scilicet Christo, quem induit in baptismo, lunam habẽs sub pedibus, videlicet omnia mu- Eccl.27.
tabilia calcans. Luna enim mutabilis est, atq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

ideo mutabilem mundum designat, & in capite suo gestans coronam stellarum duodecim,id est,chorum duodecim Apostolorum, qui in eius initio prefulserunt,& in vtero habens, & clamabat parturiens, & cruciatur vt pariat.¶Huius in vtero habentis, clamantis & parturientis salubrem cruciatum, Offerēdæ,de qua loquimur, grauis & grandisonus imitatur cantus:quæ neumis distenta frequē tibus,& suis fœcunda versibus, quantumuis longa iubilatione non valet satis exprimere quod significat. ¶Ne ergo dicas in corde tuo,quis ascēdit in cœlum,hoc est,christum inde deducere: vt is qui in se resurgens ex mortuis iam non moritur, adhuc per sacri altaris hostiam in suo mysterio pro nobis iterum immoletur. ¶Prope est enim verbum in ore tuo & in corde tuo, hoc est,verbum fidei quod prædicamus, inquit Apostolus.

Deut.30.
Rom.10.6.
Deut.6.
Rom.10.

¶Quoniam ergo prope est in ore tuo, & in corde tuo verbum Dei, verbum crucis,Christus dominus,si huius verbi flumen super panem & vinum effuderis,& ordine(qui ab ipso statutus est) veritatem huius verbi protuleris,statim de sancto altari panem ipsum & vinum, in corpus & sanguinem suum transferendo suscipit, eadem virtute, eadem potentia vel gratia,qua nostram de Maria virgine carnem suscipere potuit,quomodo voluit.¶Nec duo corpora dicuntur aut sunt, hoc quod de altari,& illud quod acceptum est de vtero virginis, quia videlicet vnum idemq; verbum,vnus idemq; deus,sursum est in carne,hic in pane:Alioquin & ille panis,qué heri sacrificauimus, & ille qué hodie vel cras sacrificabimus,plura sunt corpora,nec rectè dicimus offerri ab ecclesia corpus domini,meliusq; dicerem' corpora, quia quotidie penè tot offeruntur panes,quot habētur in Ecclesia sacerdotes, sed hoc prohibet causa,cōuincit ratio,religio respuit. Vnitas enim verbi vnitatem efficit sacrificii.Similiter enim vnū verbum, & olim carnē de Maria virgine sumpsit,& nunc de altari salutarem hostiam accipit,igitur vnum corpus est,& quod de Maria genitum in cruce pependit, & in sancto altari oblatum, quotidie nobis ipsam innouat passionem Domini. ¶Cùm autem Ecclesia quoq; corpus sit Christi,propter eiusdē verbi vel spiritus vnitatem,nā eundem spiritum Christi idemque in se manens habet verbum Dei'quod vniuit sese carni de carne Mariæ virginis,sciendum est,quòd non tantum de verbo Dei,sacræ hostiæ accedit,quantam habet gratiam eiusdem verbi vnus quilibet sacerdos, qui ad sacrificandum assistit. Vnusquisque enim suam diuisiuam habet gratiam vel donationem verbi aut Spiritus sancti. In sacram autem hostiam tanta se plenitudo diuinitatis infundit, quanta in Mariæ virginis vterum descendit, quanta in corpus Ecclesiæ per gratiarum diuisiones sese distribuit. Nam quomodo deiser panis ille non de vno,sed'de multis conficitur granis,& vinum illud sacrosanctum non de vno, sed de multis confluxit acinis: Sic nimirum non tantum habet verbi dei,quanta est gratia vnius hominis, sed quanta est plenitudo totius corporis Christi, quod est Ecclesia,quæ de multis hominibus consistit, quæque per vnum quemlibet Catholicæ fidei hominem vniuersa ad sanctum altare in loco vel tempore quolibet assistit. ¶Sed iam cœptum ordinem prosequamur, & qualiter hæc fiant, nō sicut supradictus Achis, qui semper dicit quomodo est, sed sicut verus Abimelech,id est,patris mei regnum,cui verè dicitur:Regnum Dei intra vos est,quantū possumus admota fide speculemur.

Ephes.5.
1.Reg.21
Luc.17.

Item de oblatione. Cap.III.

CVm concentu memorato, susceptа sacra panis & vini oblatio, sic ad sanctū altare peruenit,vt subdiaconus ad diaconū, diaconus ad manus perferat sacerdotis: Vel quod apud diligentiores fit, in ipso cōponat altari. Lex enim,quam per subdiaconum significari iam diximus, sacrificium nostræ salutis tantum præfigurauit in Melchizedech, sed per Euangelicam traditionem ad altare,hoc est,ad solennem ritum Ecclesiæ peruenit.

Psal.109.
Heb.7.

De Silentio post Offerendam. Cap. IIII.

POst hæc iam sacerdos silentij solitudinem expetit, instante memoria dominicæ passionis,conuersus ad altare concentu chori finito, & omni Ecclesia cōticescente.Hoc autem significat illud,quòd Dominus noster iam nō palàm ambulabat apud Iudæos,cùm cogitarēt eum interficere, sed abijt in regionem iuxta desertum in ciuitatem, quæ dicitur Effrem, & ibi morabatur cum discipulis suis. Collegerunt ergo pontifices & pharisæi consilium,dicentes: Quid facimus? videtis quia nihil proficimus, ecce mundus totus post illum abijt. Et prophetauit vnus ex illis,nomine Caiphas, pontifex anni illius, quòd expedit, vt vnus homo moriatur pro gente, & ab illo die cogitauerunt, vt interficerent eum. ¶Hoc ipsum autem à mysterio non vacat.Non enim timore passionis se abscondit, qui ad hoc venit, vt pateretur, sed hoc prætendebat foris, quod intus agebatur in illorum cordibus.

Iohan.8.
Iohan.11.
Iohan.10.

Nam

Nam verè abiturus erat in regionem gentiū pedibus euangelizantium, quæ erant iuxta desertum illorum, quibus iam tunc dicebat: Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta,non in ipsum desertum, quod erat illi incredulitas Iudæorum. ¶Sacerdos ergo in silentio stans, & silenter super oblata dicens orationem, sanctum præparat sacrificium, quia Dominus noster, etiam cùm se absconderet,nec palàm apud Iudæos ambularet,salutare nobis passionis suæ meditabatur sacramentum. ¶Quia verò proximo iam pascha, cùm multi ascendissent in Hierosolymam, vt sanctificarent seipsos ante Pascha, & requirerent eū,dicētes:Quid putatis,quia non venit ad diem festum? Dederant autem pontifices & pharisæi mandatū,vt si quis cognouerit vbi sit,indicet, vt apprehendāt eū. Venit dominus Iesus Bethaniā ante sex dies Paschæ, vbi fuerat Lazarus mortuus, quem suscitauit, & fecerunt cœnam ibi, & Martha ministrabat,quia tunc iterū ambulabat palā, ita vt Lazarus esset vnus ex discumbentibus cum eo. Leuat iterum sacerdos vocem suam dicendo:Per omnia secula seculorum. ¶Dicturusq; rem attentione dignam, præmittit salutationem,optans nos quoque tales esse, cum quibus manere Dominus,& apud quos conuiuiū facere dignetur. In mēte enim tūc habere debet Ecclesia mulierem illā formosam, quæ attulit ad conuiuium illud alabastrum vnguenti nardi pistici pretiosi,& effudit super caput ipsius recumbētis: & audire, quod dicere incipit sacerdos, Sursum corda, habemus ad Dominum, vt & ipsa,sicut verè mulier vnguentaria, sursum ad ipsam diuinitatem filii Dei leuet cor suum,& illud caput æquale Deo patri fide contingens,vnguento perungat Catholicę confessionis, quam sacerdos subsequendo canit.¶Gratias ēm agere debem' omnipotēti Deo nostro per Christum dominū nostrum, credendo & cōfitendo,quòd per ipsum maiestatem eius laudant angeli,adorant dominationes,tremunt potestates,&c.Nimirū hoc est,diuinitatis eius arcanum contingere principiū,& odoriferū super caput eius effundere pietatis vnguentū. ¶Hoc vnguentū ex medulla pigmenti cōfectum est Euangelici,scilicet ex eo, quod Iohannes ait de verbo, quod in principio erat Deus apud Deū.Omnia per ipsum facta sunt & sine ipso factum est nihil.¶Huius nunc odore domus Ecclesiæ repleta est, sed muscæ morientes perdiderunt eius suauitatem, videlicet omnes hæretici sordibus obuoluti, quos erroris stercora fœtore pascunt,& verba veritatis bono odore interficiūt. ¶Igitur sacerdos post interiectum(vt dictū est)silentium,quasi post domini latibulum,vocem leuās, ipsum palàm venientem in Bethaniam, palàm cōuiuantem,& vnguento delibutum quodāmodo repręsentat. ¶Et illā sacræ confessionis vnctione sic determinat mulier illa magna,quæ est sancta Ecclesia, vt cum angelis & pueris, qui in crastinum obuiauerunt Domino canentes, ramosq; Palmarum subleuantes,decantet hunc deuoti pectoris hymnum:Sanctus,sanctus,sanctus dominus Deus Sabaoth,&c.Vbi enim dicitur, Osanna in excelsis. Benedictus qui venit in nomine Domini, prædictum piæ confessionis vnguentum demittit, vt nō solum caput, sed & pedes vngat domini, passionem mortalis hominis fideliter respiciens,ad quam cum prædictis turbæ multæ laudibus benedictus aduenit.

Matth.23.
Iohan.11.
Iohan.12.
Matth.26.
Esa.6.

De Secreta. Cap.V.

POst lętam populi acclamationem sequitur historia secreti mœroris,& profundi causa silentii.Secreta nanq; memoria dominicæ passionis est, quàm diu choro silentium indicit,quæ per hebdomadam ante Paschalem ordine hoc cucurrit.¶Eadē die,qua laudes acclamatę sunt ipsi filio Dauid, decima luna,quādo inferebatur in domos Iudeorū typicus ille Paschalis agnus, ingressus est hic agnus dei ciuitatē Hierusalē, & à nequissimis lanistis obsessus,multis insidiis quęrebatur ad mortē,traditus à deo patre,qui proprio filio suo nō pepercit,sed pro nobis omnibus tradidit illum, traditus nihilominus à semetipso,quia dilexit nos,& tradidit semet ipsum pro nobis. ¶Secunda feria & tertia nihil proficiunt, dum eum contingere non audent populi metu,qui circa illum multus adq; audiendum illū totus erat.¶Quarta feria Iudas, vnus ex duodecim, à diabolo supplantatus,vendidit illum Pharisęis & tradere spopondit, vt caperent eum sine turbis.¶Feria quinta iam agone propinquo, testamentum suum scribit hæredibus suis, consignās eis thesaurum corporis & sanguinis sui. Eadem nocte capitur,ligatur,& illuditur.¶Feria sexta crucifigitur, primo linguis Iudæorum,pòst manibus gentilium, tandem hora nona facto terrę motu tradidit spiritū.¶Sabbato quieuit in sepulchro. ¶Prima sabbati resurgens à mortuis, pacem discipulis, pacē omni mūdo annunciauit. ¶Horum omniū forma facieq; vera,ita secreto repręsentatur in Canone, eorumq; procursu, & verè viuo flumine super panem & vinum confluente, tam veram diuinitatem veramq; humanitatem Christi in cœlo sedētis & regnantis exci

Rom.8.
Ephe.5.
Luc.22.
Matth.26.
Marc.14.
Luc.22.
Marc.15.
Matth.27.
Luc.24.
Matth.28.
Iohan.20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pimus:quam veram ſubſtantiam ignis à ſole, ſuppoſita cryſtalli ſphæra exigua, fere quotidie mutuare poſſumus. Hoc ſolæ operantur manus Chriſti, tornatiles, aureæ, plenæ hyacinthis, eius, qui dixit: Sine me nihil poteſtis facere. ¶ Manus, inquã, Chriſti hoc operantur: per manus ſacerdotis, quæ manibus ſuis confortatæ ſunt, maximè: quia vt hoc operari cum ipſo & per ipſum & in ipſo poſſint, oleo ſancto pro clauis paſsionis eius ſignatæ ſunt. Igitur ſingula eorum quæ ſupra digeſta ſunt, quibus in locis commemorentur in Canone, laborioſum non eſt inueſtigare, præſertim cùm quædam ex ipſis per ſe ſatis euidenter appareant.

ant.5. phan.15.

Te igitur. Cap. VI.

AB initio Canonis, quod eſt: Te igitur clemẽtiſsime pater, vſq; ad eum locũ, qui pridie quàm pateret, quatuor dierum rationes adnotantur, quorum in primo verus agnus, à deo patre vel à ſeipſo (vt dictũ eſt) traditus, illatus eſt in domos Iſrael, veniens in ciuitatem Hieruſalem. Quæ illatio vel traditio trina crucis figura ſignatur, dicẽdo, vti accepta habeas hæc dona, hæc munera, hęc ſancta ſacrificia illibata. In quarto autẽ à Iuda traditus & venditus eſt: quę vẽditio vel traditio item tribus crucibus inſignitur, dicẽdo, benedictam, aſſcriptam, ratam. ¶ Illic eccleſia, quæ prius præ nimia paupertate nõ habens hoſtiam, quã offerret dicebat: Quid retribuã domino pro omnibus quæ retribuit mihi, gratias agit ſanctæ trinitati, quòd meruit calicem ſalutaris accipere, & nomen eius inuocare. Hęc dona, inquit, hæc munera. Eadem ſacrificia dona ſunt, munera ſunt. Dona quia nobis ab ipſo data. Munera, quia à nobis illi oblata: Donum enim eſt, quod à ſuperiore datur. Munus quod ab inferiore. ¶ Illic inquam, iam in prima actione commemoratio omnium fit, quorum idem ſacrificiũ, qui que illi vera ſimilitudine conueniunt, in eo quòd cùm ſint multi, ſic per vnam fidem vnumq; ſpiritum, in vnũ corpus Eccleſię ſunt coniuncti, quomodo panis ille de multis cõfectus eſt granis, & vinum illud de multis cõfluxit acinis. Hi autem ſunt, non ſolum Apoſtoli & martyres, ſed & omnes fideles, illorũ meritis ſperantes, hoc ſibi proficere ad ſalutẽ, quibus iã proficit ad honorẽ. Igitur* quo modo & ſcriptũ eſt, alienigena non veſcetur ex eis, quoniã ſancta ſunt: ſolũ illum aſſumimus ad eſum huius agni, qui noſtræ coniunctus eſt domui, ſcilicet omnem domeſticum fidei à principe vſq; ad plebeium, ab Apoſtolo vſque ad publicanum.

tom.4. iphes.5.

*quoniã Exod.12.

Leuit.22. Galat.6.

Hanc igitur oblationem. Cap. VII.

IN orationis tomo ſequenti, ſic ſacram oblationem, quomodo diligentem publicæ ſalutis legationem, benedictam, aſſcriptã, ratam rationabilemq; fore depoſcimus. Legatio nanq; eſt regis eius, qui cũ decem millibus non valens occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad ſe, mittens rogat ea quæ pacis ſunt. Nam quia de ſolis factis iuſtificari non valemus coram illo, qui non ſolum de factis, ſed & de cogitationibus rationem exacturus, quaſi cum duplici venit exercitu: præſentis ſacrificij legationem mittentes, rogamus ea quæ pacis ſunt. ¶ Magnæ autẽ laudis eſt, ſic legationẽ hanc peragere, vt ab illo, cui mittitur, mereatur benedici eloquium eccleſiæ, ſicut benedixit Dauid ſapiẽti Abigail, dicẽs: Benedictus dominus deus Iſrael, & benedictum eloquiũ tuũ, & benedicta tu quæ prohibuiſti me hodie, ne irem ad ſanguinem, & vlciſcerer de manu mea. Abigail nãq; (quod interpretatã patris mei exultratio) ſcilicet ſancta eccleſia, quondã vxor Nabal, id eſt, ſtulti, videlicet diaboli, legatione præſentis ſacrificii, præuenit verum Dauid, id eſt, manu fortẽ vel deſiderabilem Chriſtum, perſerentẽ perſecutiones Saul, id eſt, in paſsione mortis agonizantem, rogatq; pacem, ne ſe vlciſcatur manu ſua propter ſtultum Nabal, ita vt ipſa quoq; cum illo æterna damnatione pereat. ¶ Quæ quoniam abſq; conſilio vel conſcientia ſtulti illius feſtinat, & præmiſſa munera oratione ſubſequitur, & adorans loquitur ſapienter quæ pacis ſunt, oblationem perficit benedictam, dum benedicitur eloquium eius: & aſſcriptam, dum nulla obliuione delẽtur: & ratam, dum data remiſsio peccatorũ, nulla vlterius ſententiæ mutatione conuellitur.

Luc.14. Rom.8.

Qui pridie quàm pateretur, vſque, in mei memoriam facite. Cap. VIII.

MIraculum tantę nouitatis integreſcit, & quicquid dicere conamur, collatus cum re ſermo, vix vllius apparet eſſe momenti. Nam maximè, cùm ad ſummi ſacramenti verticem, cùm ad ipſam peruẽtum eſt ſancti ſacrificij mentem, diſparet ſermo, lingua deficit, & incircunciſa labia mentem nihilominus incircunciſam in ſuis ceptis, te meritatis, impudentiæ, conarguũt. Quis enim nouit ordinem cœli, aut ponet rationes eius in terra? Ordo nanq; cœli præſenti ex capitulo nobis effulſit, cuius claritatem ferre nõ valuit ſæpe nominatus & nominãdus Achis. ¶ Abiturus hinc in ſacrarium cœli pontifex ſummus per viam paſsionis, ſacrificat modo mirabili ſecundum ordinem ſuum, ſecundũ cœleſtis ſacrificij ritum, accipiens panem in ſanctas

Iob.36.

1.reg.21.

Matth.26. ſanctas ac venerabiles manus ſuas, & dicens: Hoc eſt corpus meũ, accipiẽs prælarum cali cẽ vini, & dicens: Hic eſt calix ſanguinis mei. ¶ Quid ergo? ſilebimus, & ſilẽtio noſtro videbimur cõſentiẽtes eſſe his, quorũ polluta labia nõ tetigit Seraphim rubenti calculo, quẽ attulit de altari, & dicũt ſemper: Quomodo eſt? quomodo eſt? Imo clamemus. ¶ Et ne deſit quid clamemus, pulſemus & oſtiũ amici, qui tres panes cõmodare conſueuit, id eſt, fidem, ſpẽ, charitatẽ, quæ in hoc maximè negocio neceſſaria ſunt. Patitur emũ nos, non cõtradicẽtes, ſed noſſe cupiẽtes. ¶ Igit ne omninò neſciamus, quomodo eſt, libet nunc intueri in ordine tã admirabilis ſacrificij tria, quæ in opere cuiuſlibet autoris egregij requirere cõſueuimus, id eſt, materiam, intẽtionem, cauſamq; finalem ſiue vtilitatẽ. Quæ cùm ſingula nobis, fidei manu pulſantibus, gratiæ clauicula ſecretarius veritatis aperuit, & ſi nondũ facie ad faciem, ſaltem per ſpeculũ & in ænigmate videbimus, quomodo eſt.

Psa.4.

Luc.11.

2.Cor.13.

Materia. Cap. IX.

MAteria vel ſubſtantia ſacrificij, quod erat tunc, & nunc eſt in manibus pontificis noſtri, non ſimpla eſt, ſicut nec pontifex ipſe ſolius diuinæ vel ſolius humanæ ſubſtantiæ eſt. Eſt enim tam in Pontifice, quàm in ſacrificio diuina ſubſtantia, eſt & terrena. Terrena in vtroq; eſt, id quod corporaliter vel localiter videri poteſt: diuina, in vtroq;, verbum inuiſibile eſt, quod in principio erat Deus apud Deum. ¶ Nam cùm diceret idem magnus Pontifex panem & vinũ tenens, hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus, vox erat verbi incarnati, vox æterni principij, verbũ antiqui conſilij. Verbũ quod humanã acceperat naturã, id eſt, in carne manens, panis & vini accipiebat ſubſtantiam. Vita media, panem cũ ſua carne, vinũ cum ſuo iũgebat ſanguine. ¶ Quemadmodum in corporeis ſenſibus menti & corpulento aëri media lingua interuenit, & vtrunq; coniungẽs vnum ſermõem efficit, quo in aures dimiſſo, id quod audibile eſt, cito abſumitur & tranſit: ſenſus autem ſermonis & in dicente & in eo, qui audit, integer permanet & inconſumptus. Sic verbum patris, carni & ſanguini, quẽ de vtero vtginis aſſumpſerat, & pani ac vino, quod de altari aſſumpſit, mediũ interueniẽs, vnum ſacrificium efficit, quod cùm in ora fideliũ ſacerdos diſtribuit, panis & vinũ abſumitur & tranſit. Partus autem virginis cum vnito ſibi verbo patris, & in cœlo & in hominibus integer permanet & incõſumptus. Sed in illum, in quo fides non eſt, præter viſibiles ſpecies panis & vini, nihil de ſacrificio peruenit. Quemadmodum aſinus ad lyram, cùm irrationales aures arrigit, ſonum quidem audit, ſed modum cantilenæ non percipit. Tales comparantur Iudęis, vel patribus eorum, de quibus Dominus: Patres, inquit, veſtri mãducauerunt manna & mortui ſunt. Qui autẽ cum fide accipiunt, illis comparãtur, de quibus Apoſtolus: Patres noſtri, inquit, omnes eandem eſcam ſpiritualem manducauerunt, & omnes eundem potum ſpiritualẽ biberũt. Nam alij per incredulitatem patres ſunt Iudęorum & hæreticorũ, alii per fidem patres Apoſtolorum atq; credẽtium. ¶ Panis ergo inuiſibilis, qui de cœlo deſcẽdit, vita eſt. Panis viſibilis, qui de terra creuit, vnus tamẽ panis eſt, quomodo qui de cœlo deſcẽdit, & qui cõceptus & natus eſt de vtero virginis, chriſtus vnus eſt. ¶ Quapropter qui viſibilẽ panẽ ſacrificij comedit, & inuiſibilẽ à corde ſuo non credendo repellit, Chriſtum occidit, quia vitam à viuificato ſeiungit, & dẽtibus ſuis mortuũ laniat corpus ſacrificii, atq; per hoc reus eſt corporis & ſanguinis nomini. ¶ Sed dicit aduerſarius. Viuens & ſenſibilis in corpore ſuo mobiliſq; eſt Deus & homo Chriſtus. Corpus autem ſacrificii vitam nõ habet, ſenſum non habet, mobile non eſt. Hoc aſſumpto concludit ſic. Corpus igitur domini nõ eſt, Chriſtus non eſt. ¶ Ad hæc, inquam, obſecro te, quàm in corpore domini vitam requiris? Eſt enim vita animalis, eſt & vita ſpiritualis. Animalis vita quinq; ſenſibus ſungitur, viſu, auditu, guſtu, odoratu, & tactu. Hæc vita animalis eſt, carnalis eſt, caro eſt: nominus autẽ dicit, quia caro non prodeſt quicquam. ¶ Si enim Iudæi carnem, quam crucifixerũt, concidere & deuorare ſicut carnem agni maluiſſent, aut potuiſſent integram viuãq; abſorbere, ſicut cetus maris viuẽtem abſorbuit Ionam, nihil illis profuiſſet, imo maiori ſacrilegio conſcientias ſuas polluiſſent. Animalis igitur vita, quia caro eſt, ſi in corpore domini adeſſet, nihil nobis prodeſſet, ac propter hoc illam requirere ſuperfluum eſt. Nam quid cœleſtis homo per ſacrificium cœleſte hoc adminiſtraret, quòd nobis non deerat? Non enim prudentiæ eius eſt, curioſitatẽ noſtrã non neceſſariis paſcere miraculis. ¶ Quærebat hoc curioſus Herodes, quando erat ex multo tẽpore cupiens Ieſum videre, quia ſperabat ſignum aliquod ab eo fieri. Quod quia nõ fecit, ſpreuit illum, & remiſit indutum veſte alba. ¶ Solam ergo vitam ſpiritualẽ in ſacrificio nobis adminiſtrare ſapientiã eius decebat. Et noſtræ neceſsitati expediebat, quæ eſt ſanctificatio & benedictio, miſericordia & veritas, triſtitia & pax. Hęc autem eius vitæ ſpiri-

1.Cor.11.

Ione 2.

Luc.23.

ſpiritualis ſic eſt in corpore ſacrificii,abſque vita eius animali,quomodo lux ſolis abſque calore eius in corpore lunę nobis repręſentatur. ¶Igitur his pariter ex rebus ſacrificiũ nobis conſtruit pontifex ſummus,quibus totus homo vegetat,id eſt,ex verbo dei,in quo viuit homo,& ex terræ fructibus,quibus ſolum viuit corpus,his duntaxat qui omnium primi ſunt. Panis enim eorum quæ ad eſum, vinum eorum,quæ ad potum pertinent, primum eſt. Deut.8.

Intentio. Cap.X.

INtentionem tanti operis, puriſsimum oculum tam lucidi corporis dũ quærimus, noſter quoq; ſimplex oculus,& lucidũ debet eſſe noſtrũ corpus,id eſt,vt ducamur diſcẽdi voto, non cõtradicẽdi propoſito. ¶Vbi ergo inueniemus admirabilẽ huius pulchritudinis oculum,ſcilicet quò tendat tãtum tã pulchri operis ſacramentum. In capite ipſo in eodẽ,quod ſonuit nobis, verbo veritatis. Ait enim:Hæc quotieſcunq; feceritis,in mei memoriam facietis. Qui habet aures audiendi,ſic accipit hoc dictum, ſicut lachrymabilẽ morientis pro filiis patris affectum,ſicut germanæ pietatis eloquium,ſicut præacutũ vulnificæ charitatis ſpiculũ. Quia venerat eius hora,vt tranſiret ex hoc mũdo ad patrẽ,quia verum erat quod dicebat diſcipulis, quò ego vado,vos non poteſtis venire. Et Petro dicenti: Dñe,quò vadis? quò ego vado,inquit, non potes me ſequi:quia inquam non poterat eum tunc ſequi,hæreditatem illis competentem ſcribens,viſibilem ſui memoriam cõmendabat. ¶Non enim ſcripturarum ſolam commonitionem ad hoc ſufficere iudicabat. Obliuioſum nanq; & ex magna parte indocilem,ægrotum ſcilicet genus humanum curãdum ſuſceperat. Ecce videmus eius,quę in ſacris ſcripturis eſt,medicinalis diſciplinæ difficultatem. Quota enim pars noſtri capit illam, quæ in ſancto Euangelio fragrat tam optimis vnguentis, antidotum illud quod in principio erat verbum,deus apud deum,per quod omnia facta ſunt,quodq; caro factum eſt? Nam illud quidem ruminare, medela eſt probatiſsima,& dulcis faucibus amantis animæ,ſed tantus cibus valde paucorum eſt. Prętereà meditatio hæc ſolius mentis pabulum eſt,ſolius animæ ſanctificatio eſt. At ille vtrũque noſtrum corpus & animam ſibi aſtringere ardebat,vtrũq; infirmũ,imo vtrunq; mortuũ, immortalitatis medicamẽto ſanare properabat. Magna igitur charitatis arte pigmenta ſua Dei ſapientia compoſuit, quibus lethargicam magni ægroti mentem, renouata quotidie ſuæ ſalutis cõmemoratione,percelleret,& infantilium edentulam plebem animarum,quæ verbi antiqui & æterni principii ſolidum non poterat terere & ruminare cibum,dulciſsimo hoc liquamine cõfecto, verbi eiuſdem diuinitatẽ,in panis & vini ſacramento ſorbillare conſueſaceret. ¶Auferà cœtu Eccleſiæ quotidianas Saluatoris noſtri huiuſmodi exequias,& vide quàm meritò dicat ipſe Saluator,quæ vtilitas in ſanguine meo? Refrigeſcente enim ea,quæ hoc modo nunc vbiq; calet eius memoria, refrigeſcet vniuerſa charitas,muta erit fides, claudicabit ſpes,cõticeſcet magnus ille clamor ſanguinis iuſti Abel, qui per traditũ tãti ſacrificii ritum quotidie reparat vocẽ, quotidie laxat os bibẽtis,& vociferãtis terræ,ſcilicet ecceleſiæ,maledictum coarguens Cain, & maturam indignè fuſi ſanguinis vindictam repoſcens. Calente ergo memoria tam celebri, charitas Chriſti cõcaleſcit,perſtat ſuper fundamentum ſuum ædificium fidei, ſpes quotidiana peccatorum remiſsione reuiuiſcit. Pſal.29. Gene.4. Matth.24

Vtilitas. Cap.XI.

VTilitas hæc eſt in virtute huius ſacramenti,quod eius ope ſit poſsibile his, qui in terra ſunt,in cœlum aſcendere. Aliter nanq; illud poſsibile non eſt,ait enim Saluator:Nemo aſcendit in cœlum,niſi filius hominis qui eſt in cœlo. Vni & ſoli,qui deſcendit de cœlo,filio hominis,quia vna perſona eſt cum filio Dei,cum verbo patris, quod de cœlo deſcendit,& de corde patris in vterum venit virginis, vni,inquam,& ſoli filio Dei filioq; hominis tanquàm ſuo capiti cuncta mẽbra corporis annectuntur,omnes qui in fide huius ſacramẽti,in plenitudine huius charitatis ſunt recepti,& ſic vnũ corpus, vna perſona,vnus chriſtus, caput cũ ſuis mẽbris in cœlum aſcendit, dicitq; gratulabũdus glorioſam Deo aſsignans Eccleſiam: Hoc nunc os ex oſsibus meis & caro de carne mea. Et oſtendens ſe atq; illam in perſonę conuenieſſe vnitatem,& erunt,inquit,duo in carne vna. Magnum hoc ſacramentum eſt. ¶Caro Chriſti,quæ ante paſsionem ſolius erat caro verbi dei,per paſsionem ita creuit,adeo dilata eſt,ita mundum vniuerſum impleuit,vt omnes electos, qui fuerunt ab initio mũdi, vel futuri ſunt, vſq; ad vltimum electum in fine ſeculi,noua cõſperſione huius ſacramẽti,in vnam Eccleſiam faciat Deum & homines æternaliter copulari. Caro illa vnũ erat granum frumenti, quod antequàm cadẽs in terrã mortuum fuiſſet: nunc poſtquàm mortuum eſt,creſcit in altari,fructificat in manibus & corporibus noſtris,& aſcendẽte magno & diuite domino meſsis,terram fructiferam, Coloſſ.2. Ephe.5. Gen.2. 1.Cor.6 Iohan.17

ram,in qua crenit, ſecũ vehit in horrea cœli. Vnde & memores domine:vſque,& calicem ſalutis perpetuæ.

Caput XII.

QVoniam ergo tanta eſt commendatæ vtilitas memoriæ,tria ſibi beata Eccleſia deinceps eiuſdẽ memoriæ proponit inſignia, ſcilicet tam beatam paſsionem, nec non & ab inferis reſurrectionem, ſed & in cœlos glorioſam aſcenſionem. Quorum primum Eccleſiæ vulnerat charitatem, alterum confortat fidem,tertium lętificat ſpem. ¶Vbi enim dicẽs, hoſtiam puram, hoſtiã ſanctam, hoſtiam immaculatam, panem ſanctũ vitæ ęternæ,& calicem ſalutis perpetuæ,quinarium crucis ſignaculum panis & vini imprimit ſubſtantiæ,Chriſto ſedenti ad dextrã patris veraciter(vt dictũ eſt)concorporatę,eruditũ contemplatorem rerum, ad illam beatã paſsiõem mittit. Nã ab hinc vſq; dum corporale deſuper auferat,pendẽtis in cruce ſpirat agon,& paſsio Domini. Hæc ergo ſunt illa viuẽtis petræ foramina, in quibus formoſa eſt & immaculata colũba, ſcilicet Eccleſia: in quibus tunc certius nidificat,cũ intra verba prædicta,vel quinq; crucis ſignacula quinque dilecti ſui plagas,videlicet duas manuũ totidemq; pedum,& vnam lateris,fida tenet & contemplatur memoria.

Sicuti accepta habere dignãtus es munera Abel,& reliqua.Cap.XIII.

SIcut ſimilitudinis eſt,nõ quãtitatis. Multò enim acceptius hoc ſacrificiũ eſt Deo, quàm quod obtulit Abel, quod obtulit Abraham,quod obtulit Melchizedech. Valet nanq; amplius res quàm vmbra: veritas,q̃ figura. Ipſam ergo ſimilitudinem deſideremus magis quàm acceptionis quantitatem. ¶Similes offerẽdo ſumus Abel,ſi rectè offerentes, nihilominus rectè diuidimus, quod quia Cain non fecit,peccauit. Sua nãq; cui debebat,Deo rectè obtulit:ſed ſeipſum ſibi retinens,& cor ſuum Deo auferens,malè diuiſit. Abel verò intus in corde ſuo ſacrificium iuſtitiæ obtulit,quia nõ ſeipſum ſibi retinuit,ſed Deo ſubdidit,ac propter hoc ad exteriora eius munera Dominus placidè reſpexit. ¶Similiter abrahã,egregia fide totũ ſe prius offerebat,& propter hoc cũ offerret ſua,placidas offerebat hoſtias. Quod vt ſciremus & imitaremur nos, patrios ab illo Deus affectus exegit,& * immolari ſibi iuſsit,ſtatimq; promptum eius animum inuenit, imo nobis oſtẽdit. ¶Melchizedech quoq; niſi ſeipſum prius obtuliſſet, & in ſublime altare Dei cor ſuum depoſuiſſet, non potuiſſet præuidere cauſas, quarum intuitu panis & vini ſacrificium ſine exẽplo,primus obtulit. ¶Itaq; & nos,ſi aſsiſtentes ad offerendum rectè(vt dictum eſt)diuidimus,id eſt,prius noſipſos offerentes,arietinam ſpiritus proteruiam,taurinamq; feritatem, hyrcinamq; libidinem iugulãtes, morificam*,iuxta illud quod in pſalmo canimus:Holocauſta medullata offeram tibi cum incenſo arietum, offerã tibi boues cũ hyrcis,rectè diuiſimus,& iccirco,ſicut munera Abel,ſicut ſacrificiũ Abrahæ, ſicut Melchizedec immaculatam hoſtiam, noſtra ſacrificia dominus accepta habere dignatur. ¶Et iuxta conſequentem orationem, iubet hæc per manus ſancti angeli ſui perferri in ſublime altare ſuum,& in conſpectu diuinæ maieſtatis ſuæ inlocaliter atq; inuiſibiliter. Vbiq; enim eſt maieſtas inlocalis & inuiſibilis,vbique ſublime altare eius, quod eſt Eccleſiæ Catholicæ fides. Gene.4. Gen.22. Adde filium Gene.14. Pſal.65.

Nobis quoq; peccatoribus.Cap.XIIII.

MOris eſt pleriſq; Eccleſiis, cùm ad id vẽtum eſt:Nobis quoq; peccatoribus famulis tuis,paululum expreſſa voce ſilentiũ rumpere. Nãq; in illo dominicæ paſſionis articulo ſubuenire nobis debet in mẽtem latronis cõfeſsio,ſimulq; reſponſio Domini de tribunali crucis,illum paradiſo adiudicantis. Luc.23.

Per quem hæc omnia domine ſem per bona creas.Cap.XV.

TAndem cũ tribus illis crucibus, quibus edicit ſacerdos, per quẽ hæc omnia Domine ſemper bona creas,ſanctificas,viuificas,benedicis,paſsio domini conſummatur,& illud nobis commemoratur,quod clamans voce magna emiſit ſpiritum. ¶Quapropter ſtatim corporale aufertur, quia velũ tẽpli ſciſſum eſt,imo quia quæ de illo ſcripta erant, hactenus clauſa & operta fuerant,& erat verbum abſconditum ab eis, quicquid ipſe de paſsione ſua prædixerat,nunc autem vbi conſummatum,etiã reuelatũ eſt. Quodque diſcooperto calice trinum de hoſtia ſuper calice pingitur crucis ſignaculum, dicendo,per ipſum,& cum ipſo,& in ipſo, confeſsionem exprimit cum voce Centurionis,qui viſo terræmotu,& his quæ fiebant, clamauit voce magna: Verè filius Dei erat iſte. ¶Duæ verò cruces,quæ pinguntur in latere calicis, dicẽdo,omnis honor & gloria,ſacramẽta nobis ſanguinis & aquæ repręſentant,quæ patefacto latere Domnini lancea militis,in redẽptionem ſalutis noſtræ profluxerunt. ¶Tũc accedit diaconus,& exaltatum parumper ſacrificium de altari reuerenter,tam ipſe quàm ſacerdos iterum deponit, quia venit Ioſeph ab Arimathęa cũ Centurione, & Nicodemus quoq; Matth.27. Luc.23. Matth.27.

Universidad de Deusto

quoq; & impetratum à Pilato corpus Iesu deponentes sepelierunt. Sepelierunt,inquam, quod nobis in eo significatur, quòd calix iterum corporali cooperitur. ¶Ibi competenter B. Gregorius dominicam orationem dici constituit,incongruum esse astruens,vt cùm super Eucharistiam oratio diceretur, quam scholasticus composuit,ipsa oratio non diceretur,quam per se ipse dominus noster dicti tauit. Quod cũ à Græcis accepisse videretur, in hoc tamen differre voluit,vt cũ apud Græcos ab omni populo dicatur,apud nos à solo sacerdote cantetur. ¶Tunc ergo quia Iesus (vt dictum est) clamans voce magna tradidit spiritum,Centurio clamauit dicens:Verè filius Dei erat iste, & mulieres lamentabãtur flentes dominum,leuat sacerdos vocem, dicendo:Per omnia secula seculorum, & dominicam orationem. ¶Similiter chorus respõdendo,imitantes paucos fideles, qui contrito & confracto corde lugebãt dominum,veluti quondã occisum Abel inuidi furore fratris maligno,pauci parentes impatienti dolore & incõsueto cordis dolore lamẽtati sunt. ¶Post hoc iterum breue silentium fit,sabbatum respiciens, quo dominus in sepulchro quieuit.

Pax domini sit semper vobiscum. Cap.XVI.

TVnc rursus eleuatio vocis bonum significat nuntium dominicæ resurrectionis, dicente sacerdote: Pax Domini sit semper vobiscum. Quod nobis illud commẽdat,quia dominus noster stans in medio discipulorum suorum,dixit eis:Pax vobis. ¶Interim tenens corpus domini, quia cognitus est in fractione panis, tripartita fractura suã sanctæ trinitati assignat hostiã,particulamq; vnam,quæ personam insinuat filij,sacro sanguini demissam immergit.

Agnus Dei qui tollis. Cap.XVII.

STatim ad gloriam ascensionis memoria gaudentis Ecclesiæ transcurrit,dicendo: Agnus Dei,qui tollis peccata mundi, miserere nobis. Qui sedes ad dexteram Dei patris miserere nobis. Ad dandam enim pœnitentiam,& remissionem peccatorum Deus illum suscitauit, & principem & saluatorẽ exaltauit.

De Communione. Cap.XVIII.

TVnc religiosa cõsuetudine legatum nobis à sacerdote damus & accipimus inuicem pacis osculum,gaudẽtes atq; hoc cõmemorantes,quia reconciliati sumus deo per mortem filij eius,nosq; colligari debere signantes osculo pacis,quod est vinculũ perfectionis. ¶Cantus,quem communionem dicimus,quem post cibum salutarem canimus, gratiarum actio est,iuxta illud: Edent pauperes & saturabũtur, & laudabunt Dominum, qui requirunt eum. *Psal.21.*

De Collecta. Cap.XIX.

COllectæ,quæ dicuntur ad complendũ, orationes sedentis in cœlo capitis nostri Iesu Christi signant, qui mortuus est, inquit Apostolus, imo qui & resurrexit, qui est in dextra Dei,qui etiã interpellat pro nobis. Interpellat enim pro nobis Pontifex summus,quia nos per id, quòd nostri est similis,reconciliat, & per id, quòd patri est æqualis,absoluit. *Rom.8.*

De Benedicamus domino. Cap.XX.

VLtimam particulam diaconus adijcit, id est, Benedicamus domino,& hoc dicto populum excitat ad agendas Deo gratias pro acceptis beneficijs,quia profectò redemptore ad dextram patris sedente & interpellante pro nobis,perseuerant eius Apostoli,dicẽtes nobis,semper gratias agite,sine intermissione orate. ¶Si autem solennitas aliqua sit,in illud tempus respiciens, quo nostræ salutis missio celebrata est, & diaconus Dalmatica indutus,perfectiõem designat futuræ beatitudinis, tunc dicit: Ite Missa est. Hæc enim populi solennis dimissio est,reuerenda modulantis enuntiatione nitens rei dignitatem exprimere, & quasi extrema manu in abeuntis populi cordibus memoriam eius stabilire. ¶Hoc autem sacrosanctum altaris mysterium iccirco missa dicitur,quia ad placationem, & solutionem inimicitiarum, quæ erant inter Deum & homines,sola valẽs & idonea missio est. *Eph.5.* *1.Thess.5.*

Quomodo vel à quibus Missæ officium ordinatum sit. Cap.XXI.

OLim non tanto exterioris apparatu decoris missarũ solennia celebrabantur, nec ab vnoquolibet hæc omnis religiosi obsequij gloria consummata & perpolita est. ¶Pontificis quippe sacri, splendida Romanæ sedis luminaria,sicut diuersis temporibus affulserunt,ita paulatim studij sui claritate,venustatem huius salutaris officij perfecerunt. ¶Et sicut traditum à dominõ per Moysen sacrificii veteris ordinẽ, præcipuè Dauid & Salomon,sacerdotum & Leuitarum ministerio cantorum multiplici numero, psalmorum diuinorũ tripudio,templi vel altaris illustri gloria, sacrorumq; multitudine vasorum, splendidius amplificauerunt. ¶Sic traditum à domino mirabilem noui sacrificii ritũ, per primos Apostolos sancta Romana ecclesia susciplens,religiosa fide amplexata est, fideli cura cõseruauit,diligẽti apparatu exornauit. *5.Reg.7.* *1.Paral.28.*

nauit. Quæ ergo quiq; eorum contulerint, iam dicemus,magis secũdum ordinem illorum,quæ ordinata sunt, quàm eorum, qui ordinauerunt.

INSTITVTIO COELESTINI PAPAE.

COelestinus, Papa quadragesimus primus constituerat,vt psalmi Dauid centũ quinquaginta ante sacrificium canerẽtur antiphonatim ex omnibus,quod ante nõ fiebat, sed tantùm Epistola & Euangelium recitabantur.Ex hoc instituto excerpti de psalmis introitus, gradualia,offertoria,communiones cum modulatione ad Missam in Ecclesia Romana cantari cœperunt.

GREGORII.

Gregorius,LXI.Antiphonarium regulariter centonizauit & compilauit, Kyrie eleeson à clero ad Missas cantari præcepit, quod apud Græcos ab omni populo cantabatur. Alleluia extra Pentecosten ad Missas dici fecit.In Canone tria verba hostiæ superaddit, diesq; nostros in tua pace disponas, ab æterna damnatione nos eripi,& in electorum tuorum iubeas grege numerari. Orationem quoq; dominicam post Canonem super hostiam censuit recitari.

SYMMACHI.

Symmachus,XLIX. constituit omni die dominico,vel natalitijs martyrum Gloria in excelsis ad Missas cantari: quem hymnũ Thelesphorus papa, à beato Petro VII.nocte tantum natalis nomini ad Missas,à se in ipsa nocte constitutas,cãtari instituit,& in eo,ad angelorum verba,quæ sequuntur,adiecit.

GELASII.

Gelasius,XLVII. tractus & hymnos composuit, & sacramentorum præfationes cauto & elimato sermone dictauit.

INNOCENTII.

Innocentius,XXXVIII. pacis osculum ante communionem dari decreuit.

LEONIS.

Leo,XLIII.qui in homiliis declamandis multum valuit,addidit in Canone sanctum sacrificium,immaculatam hostiam.

DAMASI.

Damasus, XXXV. Credo in vnum Deum,cãtari instituit, ex decreto sanctæ vniuersalis Synodi,à CL.Episcopis Constantinopoli celebratæ.

ALEXANDRI.

Alexander,VI. ad consecrationem Eucharistiæ instituit, quod sicut de latere crucifixi Dñi effluxit sanguis & aqua, ita aqua vino misceatur in ipsa consecratione: nec vinũ sine aqua,nec aquam sine vino deberi offerri, decernens. *Iohan.19.*

SIXTI.

Sixti,VII. hymnum,Sanctus,Sanctus,Sanctus cantari instituit.

SERGII.

Sergius,LXXX.vltimum hoc instituit, vt inter communicandum, agnus Dei à clero cantetur. ¶Sic studiosa diuinę legis Ecclesia Romana paulatim protulit de thesauro suo noua pietatis monumenta, & quoddam velut ex auro lapidibusq; pretiosis religiosi officii sancto sacrificio fabrefecit diadema. ¶Non quidẽ sanctius hinc est, quàm erat prius * ad sola verba domini solamq; dominicam orationem cõsecrabatur,sed maximè decuit, vt fides, quæ adhuc erat illo tempore rudis, & (vt ait quidam, tam doctus quàm fidelis) agresti turbida cultu,nuda humeros, intonsa comas,exerta lacertos.Vbi ornari potuit,maximè in hac parte,tanquam in capite suo,deauraretur,& earum rerum, quæ superiùs dictæ sunt,veneranda similitudine fulgeret. *Adde quãdo*

De Azymo. Cap.XXII.

CVr sancta Romana Ecclesia nunquam in sacrificio fermentum admiserit, nõ otiosè quæritur, nec inutiliter scitur, maximè quia consuetudini huic tota hactenus Græcia refragatur. Nam de fermentato Græci immolant, & nescio qua authoritate suffragante(quę proculdubiò de authenticis nunquam profecta est scripturis)tam legalẽ, quàm euangelicam Romanæ Ecclesiæ cõsuetudinem nimis pertinaciter abhorrẽt. Veris perspe rationibus superati sunt, sed Constãtinopolitanæ sedis arrogantia multarũ hæresium genitrix,cedere dedignata est. Leo, IX.huius nominis papa, à B.Petro, CXLVIII. per epistolam ad imperatorem Constantinũ scriptam,animum eius concilians,apocrisiarios suos Hunibertum Syluæ candidæ Episcopum,& Petrum Amalitanorum Archiepiscopũ,Fredericum quoque VII.Leuitã & Cãcellarium, constantinopolim dirigens,multas Græcorum confutauit hæreses, qui inter cætera Latinos vocabant Azymitas, & eos nimis persequentes, eorum Ecclesias claudebant,& Michaelẽ patriarcham,à gratia & palatio imperatoris remotum,excommunicationis gladio percussit. ¶Tantis autem hæresibus fermentata est Græcia, vt mirum videri non debeat hoc, quod de fermento immolat. Tantæ econtrà synceritatis semper fuit sancta Romana Ecclesia, vt cui deest scripturarum notitia,vel argumentandi facultas,sola illi de azymo contra Græcos sufficere debeat eius autoritas.Nam constantinopolitana non solum hæreticos,sed & Hæresiarchas protulit multos. ¶Romana verò Ecclesia,su-

per Apostolicæ fidei petrã altius fundata,firmiter stetit,& tam Græcię quàm totius orbis hæreticos semper confutauit,& de excelso fidei tribunali data sententia iudicauit. Scripturarum tamen suffragia deesse non debent, ne vllam tam syncera autoritas videatur passa esse iacturam. Quæ certius atq; commodius peterentur,si vel scripto vel autore certo constaret,quid rationis super fermentato sibi videantur habere Græci. Nam Romanæ Ecclesiæ consuetudo legalibus,propheticis, Euangelicis atq; Apostolicis rationibus consona est.¶Ferunt tamen quidam,hanc à Græcis fermentati se audiuisse ratiõem, eò quod Maria prægnans de Spiritu sancto facta fuerit, atq; ideo per fermentatum signari rectè dominicam incarnationem, & manifestũ virginei vẽtris tumorem. Quicunq; ex eis huic innitunrur rationi, longius à sanæ doctrinæ regula absunt,quàm si nullas omninò supradictæ rei causas redderent. Quid enim ideo fermentatum offerunt,vt imprægnatũ & tumidum Mariæ significent vterum? Nempe hoc respectu panem sacrificij Mariam, vitiũ autem panis,id est,fermentum,Christum eius filium esse volunt.¶Hęc ratio duabus ex causis euidẽtibus infirmata cõtemnitur. Primò,quia nõ Mariæ, sed Christi solius,qui solus pro nobis crucifixus est, corpus offerre debemus. Secundò, quia fermẽto,vt aliquid boni significari mereatur, nulla omninò sacræ scripturæ de veteri aut nouo testamento autoritas suffragatur. ¶Pulchrius atq; rationabilius memoriam dominicę incarnationis ex sancto euãgelio recognoscimus.Nã quod
Matth.26. dixit dominus de pane, quẽ accepit, hoc est corpus meum,quoties illa sacrosancta actione iteramus,incarnationem eius ita nobis reparamus,vt ad hoc non vterum B. Marię,sed solam eius fidem,per quam concepit,necessariam habeamus. ¶Est autem eius fidei signũ altare visibile, sicut rectè placet doctoribus Ecclesiæ. Igitur cùm dei verbum per fidẽ Ecclesiæ descendens, panem accipit de signo fidei, quod est altare, renouatur nobis illud, quod idem verbum Dei, per fidem virginis descendens in vterum eius,carnem assumpsit.¶Atq; ita incarnationem dominicam nobis reparamus,non sicut fermentum in pane significante Mariam,sed sicut dei verbum in pane Catholicam significante Ecclesiam, in eo,quod sicut vnus ille panis de multis confectus est granis,sic ecclesia de multis hominibus vna consistit per fidei vnitatem.Significari autem pane illo dixi ecclesiam, non in eo, quod offertur & consecratur, sed in eo quod de multis(vt dictũ est)granis cõficitur. Nam in eo quod consecratur,nec ipsum individuũ corpus domini significat, sed est trãsfusio in se Dei verbo per fidem passionis,resurrectionis,& ascensiõis domini. Dominus enim non, hoc significat,sed, hoc est corpus meum,inquit. Infirma ergo & meritò contẽptibilis est supradicta fermenti ratio.¶At verò azyma tam ex Euangelica, quàm ex legali autoritate profecta sunt.Nam dominus & in Exod.12. lege, vbi typicum paschæ sacrificium manda Deute.16. uit,fermentum abijci iussit,& in Euangelio, vbi nouũ sacrificium primus celebrauit,azyma nihilominus ipse consecrauit. Et ne fortè aliter suspiceris, fermentum in domibus Israël tunc non inueniebatur, lege enim domini sancitum erat.Idcirco ergo à vetere ad nouum sacrificium proficiscens, azyma non reliquit, sed azyma benedixit,fregit,dedit discipulis suis dicens, hoc facite in meam cõmemorationẽ, nũquid de fermento quicquàm dixit, aut questus est,quod cogente consuetudine legis fermentũ sibi defuerit? Imo qui in lege de azymis iussit,in gratia quod cõtrarium erat,statuere non debuit. ¶Notandum quippe est,& animo memori retinendũ,nullas antiquæ legis consuetudines, cõtrarijs superueniẽtibus ex Euangelio decretis, esse destructas. Sed quę abolitæ sunt vel destructæ, melioribus nõ contrariis cesserũt, vt circuncisio baptismo.Nam circuncisio bona quidẽ, sed baptismus melior.Nec mutabilitate vsus est Deus,dum bono prætulit melius,præsertim cùm bonum illud irritum feciſſet ille populus,sicut ipse Deꝰ improperat illis per prophetam dicentem:Et irritum feciſtis pactum Malach.2. meum,&c. Magis autem præputium oppositum videtur circuncisioni,scilicet vt habitus priuationi. Sed dominus de præputio nihil dixit,imo de vtroq; tacuit, quia circũcisio nihil est,præputium nihil est,ait Apostolus,sed Galat.5. fides,quæ per dilectionem operatur. ¶At verò azymum & fermentum manifestè opposita sunt,vt contraria immediata.Igitur nõ decebat deum,vt tanquàm sibimet cõtraria,abiecto azymo de fermẽto, præciperet, de quo ante prohibuerat,dicens: Non immolabis super fermento sanguinem hostiæ tuæ. Exod.34. Approbat verò Deus azymum,non propter ipsum, sed propter id,cuiꝰ est signũ.Significat quippe sacrificantibus nobis,vt epulemur paschali conuiuio, non in fermento malitiæ & nequitiæ,sed in azymis synceritatis &veritatis. 1.Cor.5. ¶Nec ideo rei tã necessariæ significatio hæc reiicienda est,quia de legis antiquæ cæremoniis illam constat esse profectam. Non enim cunctas legis antiquæ significatiuas consuetudines abiecimus. Adhuc quippe plenariã lunæ

Exod.12. Leuit.2. Exod.10. Numer.10. lunæ faciem considerabamus, nec vnquam in defectu eius paschа celebramus, & cotidie thus sacrũ domino in odorẽ suauitatis adolemus, & oleum vnctiõis sanctum apud nos est,& pro tubis campanas habemus, & multa eiusmodi.Nam illa quæ significantur, quòniam bona sunt moralia, significationes ipsas omnes quidem lectione, quasdam verò actu quoq; celebramus,vt significata ipsa nostris sensibus, opportunè,importunè ingerãtur. Quis hoc improbare audeat? ¶De gentibus
Deut.21. quoque,exemplo Apostolorum atq; doctorum,solemus auferre,si qua ab illis probè dicta vel facta sunt,& tanquam captiuæ mulieris vngues pilosq; superfluos amputare, vt ab alienigena falsitate mundata sentẽtia, thalamum veritatis digna sit introire.Nónne ergo familiarius aut iustius antiquitatum suarũ reminiscitur Ecclesia? quæ in Canticis Cãticorum gloriatur & dicit:Omnia poma noua & vetera dilecte mi seruaui tibi. ¶Igitur
Cant.7. azyma non propter hoc abijcienda erant, quia significatiõis gratia in antiqua lege tradita fuerant,quin potius ideo retinẽda,quia quod significant,optimum,& huic tempori gratiæ magis congruum est. Significãt enim
1.Cor.5. id,quod Apostolica tuba probabiliter sentiendum personat, videlicet vt inter Christũ, qui de massa peccatrice carnẽ sine peccato,tãquàm azymum assumpsit de fermentato, & Christianum populum,ita nequitiæ & malitię nihil intersit, quomodo in azymo pane cum fermẽto,& aqua nihil veteris massæ aut alienæ confectionis interuenit. ¶Aqua nanque populum significat,iuxta illud:Beati qui seminatis super aquas. Frumẽto autem significari christũ,nullo melius q̃ ipso autore probamus, qui seipsum mortificãdũ infidelitate Iudęorum,multiplicandũ fide populorum,figuratè prædicans: Nisi,inquit, granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet:si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.Aqua frumento mixta sine fermento,simplices debere esse significat populos,christo per fidem coniunctos.
1.Cor.5. ¶Cùm ergo monimentum sit synceritatis & veritatis eius,in cuiꝰ azymis nos epulari hortatur Apostolus expurgato veteri fermẽto,vt simus noua cõsperſio, iure inter vtilia legis antiquæ signa,reseruata sunt azyma, autore magno põtifice Christo,& per succedentẽ sibi beatum Petrum, Romanæ Ecclesiæ fideliter delegata. Quæ beata,quòd in fundamento suo petram illam excepit, quam in suo ve
Matth.16. ritas ore laudauit & beatificauit,tali structura super illam ædificata est, vt contra omnes hæreses perstaret murus inexpugnabilis.¶Et quacunq; mũdi ex parte periclitata fides ad illam confugit,mille clypeos ex ea,omnemque armaturam fortium,qua se defenderet, Cant.4. pendentem & præparatam inuenit.

De Ornatu altaris vel templi. cap. XXIII.

SAcrosanctum altaris ministerium idcirco(vt dictũ est)Missa dicitur: quia ad placationem inimicitiarum,quę erant inter Deum & homines,sola valens & idonea mittitur legatio.cuius diuina ratio,quamuis assidui splendoris sit,cultus tamen exterior in vasis sacris, in apparatu altaris & ministrorum eius,semper quidem sancta, sed pro diuersa rerum vel temporum diuersa ratione interdũ splendidior est.¶Auro & argento,lapidibus preciosis,pro posse fidelium singulis in locis splendet festiua deuotio,quæ cùm in secularibus ambitionis insignia sint,in Ecclesiasticis & diuinis rebus pietatis officia sunt: non quia Deum,qui spiritus est,plus aurea, quàm lutea,plus gemmata,quàm nuda delectẽt corpora: sed quia homines quod diligunt, cùm Deo libenter offerunt,dilectione Dei,qua illud à se separant,quicquid illud sit, deo pre-
1.Iohan.2. cio sum efficiunt. Diligunt enim aurũ, quod maximè concupiscentia carnis est,& concupiscentia oculorum. cùm ergo illud offerũt non indigenti deo, sicut Dauid concupitam
2.Reg.23. libauit aquam domino,proculdubiò sanctũ & Deo placitum est quod offerunt. ¶Nimis reprehensibiliter sic vngerẽtur pedes luxuriosorum & nequam hominũ,quomodo super pedes domini vnguentum effusum est, quod potuit venundari multo,& dari paupe Matth 26. Iohan.12. ribus.Sed hoc ideo laudabiliter fecit domino deuota mulier,quia dominus,cui non indigenti hoc factum est,in libra vnguenti pistici librã appendit potius pietatis & fidei,& ideo pro odore, qui respersus est in vna domo,memoriam prędicandæ mulieris spirare fecit in toto mundo. ¶Igitur dum auro & lapidibus, ac sericis vestibus honoratur christꝰ in altaris apparatu,poterat & hoc dari pauperibus,sed non ideo iure ornatus mẽsę domini reprehenditur, cuius habitus, dum est incultus,non sine culpa eorũ despicitur, qui illam ornare posse videntur.¶Nam quod dominus per prophetam arguit populum,dicẽ- Malach.1. tem:Mensa domini contaminata est,ideo facere videtur,quia sine culpa tũc erat,quę putabatur contaminatio esse altaris, nuda paupertas.Reuersus nanque de Babylone populus,altare tantum fecerat fortuitis(vt ait Hieronymus) & impolitis lapidibus,absq; tem- Exod.25.28 & 27. plo,absq;vrbis ędificiis,absq; extructiõe murorum,& putabant minorem esse cultum religionis,

Universidad de Deusto

ligionis, quia templi ornatus deerat, nec intelligebant, omnipotentem Deum non aurum gemmasq; & hostiarum multitudinem quærere, sed offerentium voluntatem. Cęterum vbi opportunitas & opes non deerant, Dominus ipse aurea sibi & argentea fieri mãdauit opera, summa artificum industria.

Nec statim nobis illud obiiciatur ex dictis B. Hieronymi: Quòd si hæc ex veteri testamento suscipimus, consequenter & victimarum ritum, & legem sabbati, & his similia suscipere deberemus. Pugnat enim hæc eius sentẽtia, ne aurea vel gemmata diuini cultus ornamenta, velut necessaria requirantur. Nam scribens aduersus Vigilantium, itemque ad Demetriadem virginem, eleemosynam quidem pauperum præfert, sed de huiusmodi vnusquisque, inquit, in suo sensu abundat, non damno, nõ reprehendo. ¶Sed & manifesta ratione colligimus, figuras eiusmodi, quales de constructione trabernaculi B. Gregorius moraliter exponit, præsentia veritatis non ita disipari, vt non debeant etiam nunc in exteriori cultu Ecclesiæ simili vel eadẽ ratione proponi: vt in illo nobis eluceat, qualis interioris domus Dei, quod sumus nos, ornatus esse debeat. ¶Quamuis enim auctor veterum & nouorum figuratarum promissionum sacramenta mutauerit, quia promissa perfecit, & denuntiationibus (vt ait magnus Leo) cessationem imposuit, quoniam denunciatus aduenit, in præceptis tamen vel figuris moralibus, nulla prioris testamẽti reprobata decreta, sed euangelico magisterio multa sunt aucta. ¶Dictis, factis, pulchrius euangelium quàm lex, frequentius Christus quàm prophetæ, parabolas vel allegoricas proponit similitudines, cuius magisterium sequens Ecclesia, rerum habitu visibiliũ, res imitatur inuisibiles, non solum in eorum (de quibus suprà dictum est) ministrorum sacro cultu, sed in cæterorum quoq; templi vel altaris ornatu. Nam si nulla significãtur in hoc quoq; spiritualia, cur pretiosa pallia, & holoserica dorsalia parietibus appenduntur, & sacrosanctum domini corpus lineo corporali superpositum obtegitur? Nam iuxta dignitatem eius, quod preciosissimum habere possemus, meritò illi circumponeremus. Arcana ergo aliqua, quæsitu & intellectu digna, cum hac discretione animaduersa sunt. ¶Nã corporale lineum, in quo Dominicæ passionis celebramus memoriam, tribulationem eius, & singularem designat in eo carnis munditiam. Linum quippe de terra natum, multis attritum pressuris, ad niuei candoris honorem & leuem subtilitatem peruenit. Grossum & inglorium è terra consurgit, sed inter manus præmentium opificum subtiliatur, & candescit. Tribulationem ergo domini in lineo corporali aduertimus. Ascendit enim sicut virgultum & sicut radix de terra sitienti, non habens speciem neque decorem: sed propter munditiam animæ suæ, quam pro peccato nostro posuit, videbit semen longæuum, & voluntas domini in manu eius directa. ¶Quod diligentiores obseruant, vt duplex corporale sit, linteamina significant capitis domini, quibus corpus eius aromatibus conditum inuoluit Ioseph. Pallia verò, quæ (vt dictum est) solenniter appenduntur templi parietibus, futuram sanctæ Ecclesiæ gloriam significant in regno Christi, quod nobis præsentes solennitates cõmemorant, vbi exhibebit sibi Christus gloriosam sponsam, non habentem maculam vel rugam. ¶Codices quoq; euangelici auro & argento, lapidibusque preciosis non immeritò decorantur, in quibus rutilat aurum cœlestis sapientiæ, nitet argentum fidelis eloquentiæ, fulgent miraculorum precioſi lapides, quæ manus Christi tornatiles aureæ plenæ hyacinthis operatę sunt. ¶His atque aliis huiusmodi ornatibus loquitur quodammodo regina, quæ assistità dextris speciosi ac potentissimi regis, vt vestitum deauratum, & varietates, quibus ipsa circumamicta est, omnemq; gloriam eius, quæ est ab intus in fimbrijs aureis, id est, in perseuerãtia bonorum operum, recogitemus & ad memoriam reuocemus, & admoniti de visibilibus, inuisibiles ornatus & repositam in cœlis eius gloriam auida mente speculemur. ¶Tũc solenne est cantoribus, sed & omni choro psallentium, preciosum de sacrario capere vestitum, & magnis vocibus atq; amplificatis cantibus iucundum sacri sacrificii celebrare conuiuium. ¶Causa postulat quiddam nostri ordinis, id est, monachorum, non præterire proprium. Solemus enim in huiusmodi festis omnes in albis stare vel procedere: qua veste nouam sanctorum vitam designari superius expositum est. Tunc nanq; in contemplatione eius nouitatis positi sumus, de qua nos hortatur Apostolus, dicẽs: Vt quomodo surrexit Christus à mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. ¶Itaque cùm simus comæ illæ, de quibus scriptũ est: Comæ eius sicut elatæ palmarum, nigræ quasi coruus, quia scilicet capiti nostro adhærentes, humili conscientia nigri esse, & victo mundo sursum rendere debemus: tunc tamen quando commemoratur eius seculi status, quo cum filiis semper est sponsus, conueni-

Rom.14.

2.Corint.3.

Esa.53.

Matth.27. Luc.23.

Ephes.5.

Psalm.44.

Rom.6.

Cant.5.

Matth.9. conuenienter lætitiam præferẽtes, quotidianam salubris tristitiæ nigredinem læto candore obducimus, iuxta illud: Non possunt filij sponsi lugere, quandiu cum illis est sponsus. Conuenienter ergo in albis procedẽtes, simul etiam omnes à senibus vsq; ad infantes, manipulos portamus, quia videlicet in illa vita, quæ per albas significatur, propriam vnusquisque mercedem accipiet, secundum suum laborem, & venientes venient cum exultatione, portantes manipulos suos.

1.Cor.3. Psal.125.

De Cappis. Cap. XXIIII.

CAppas quoq; in maioribus festis superinduimus, vt amplius in Deo gloriemur, aspiciẽtes in futuram resurrectionem, quando omnes electi, (quibus nunc post depositionem carnis in anima tantum remuneratis, singulæ stolæ albæ datæ sunt) binas accipient stolas, scilicet requiem animarum, & resuscitatorum glorioſam immortalitatem corporum. Quæ cappæ benè ab interiori parte patulæ sunt, & omninò præter solam necessariã fibulam inconsutæ, quia profectò immutata iam & immortalia corpora nullis animam obcludent angustijs, corda non contegent, nec obsistent internæ sanctæ trinitatis contemplationi. ¶Fimbriis quoq; subternatæ sunt, quia nil nostrę tũc deerit perfectioni, sed quod nunc ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus, cognoscemus sicut & cogniti sumus, quia facie ad faciem videbimus.

Apoc.6.

1.Cor.15.

1.Cor.13.

De Rasura capitum. Cap. XXV.

VEruntamẽ sic subornat, caput inta&ũ pręferimus, & rasuram, quam coronã nominamus, nullo ornamento contegimus. Non est enim plenum gaudium nostrum, quia non in re præsentium, sed in spe gaudemus futurorum. ¶Idcirco autem rasi sumus, quia filij sumus Chore, id est, calui, scilicet Domini nostri Iesu Christi, qui in cauariæ loco crucifixus est, dictumq; est ei, videlicet vero Heliseo, à stultis & insensatis pueris cum illusione: Ascende calue, Ascende calue. Rasis ergo capitibus, antiquam Nazaræorum legem immutauimus. Olim nanque Nazarei capillos nutriebãt, nos econtrà capillos decidimus, quia Nazarẽorum princeps dominus Christus decaluatus, id est, in loco caluariæ, vbi damnatorũ capita abscindebantur, crucifixus est. ¶Dalila, id est, paupercula & mẽtis inops synagoga rasit caput fortissimi Samson, id est, solis nostri, & tradidit in manus Philistinorum. At ille captus, quasi victus, eos qui se ceperant vicit, plurescq; hostium occidit mortuus, quàm occiderat viuus. Mortuus enim dominus infernum cõfregit, mortem vicit, vitam reddidit. Nos quàmuis in supradictis ornatibus de victoria eius gaudeamus, tamen in rasura capitum decaluationem eius per compassionem lugemus. ¶Hoc autẽ humilitatis insigne vocamus coronam, id est, victoriam, quia fidelis illa Domini decaluatio, cuius hæc rasura signum est, proculdubiò victoria est, triumphus est, honor & gloria nostra est. Mihi autẽ absit gloriari, ait vas electionis, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi. Sed nondum apparuit, hęc gloria quid erit, habetq; adhuc tristitię speciem, donec tristitia conuertatur in gaudium, & gaudium nostrum plenum sit.

2.Reg.4. Num.6. Iudic.13. Iudic.4.

Galat.6.

Iohan.16.

FINIS LIBRI SECVNDI.

Universidad de Deusto
Biblioteca

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER TERTIVS.

De ordine Ecclesiastico ab aduentu domini, Prologus.

ANgustioribus atq; profundioribꝰ enauigauit oratio, dū superius sacramētum domini corporis & sanguinis pertentans potius quàm perlustrās, nullū fidei passā est periculum, tutūque confidit in Deo iam adulta vel exercitata fide, quia quotiescūq; per hoc profundum fuerit nauigandum, nullum alicuius obice saxi incurrit naufragium. Nunc iuxta propositum nostrum, ad ordinem anni, qui circa ipsum agitur sacramentum, ingredientes, ipsum, quo regimur, sanctū poscimus Spiritū, vt placida sui fauoris aura nostrum implere velum nō desinat, donec propositum opus adoptatæ cōsummationis portum perducat. Quod ab aduentu domini inchoantes, primùm cur illud tempus sic nuncupetur, vel quid hoc significetur vocabulo, consulta causārum ratione nosse debemus.

De Aduentu. Cap.I.

TEmpus, quod dominicæ natiuitatis memoriam antecedit, ideò aduentus nuncupatur, quia totus eius Ecclesiasticus ordo iuxta contemplationem aduentus domini dispositus est. Aduenire aūt Dominus rectè dicitur, qui vbiq; est inuisibili præsentia maiestatis, dum assumpto eo quod visibile est nostrum, visibus carnis visibilē se ostēdit. Quod tunc factum est, quando verbum, per quod omnia facta sunt, quod erat in mūdo, & mundus per ipsum factus est, sed mundus eum non cognouit, caro factum est, vt visibiliter habitaret in nobis: itemq; futurum est, quando is, qui nunc à dextris dei sedet, & licet nobiscum sit vsq; ad consummationem seculi, non aliud assumendo, sed quod semel assumpsit nobis repræsentando, & sicut ipse dixit. Videbimus filium hominis venientem in nubibus cœli, cum potestate magna & maiestate. Illud igitur tempus, quod dominicæ natiuitatis memoriā antecedit, idcirco aduētus nūcupatur, quia hæc, quæ dicta sunt partim præterita, partim futura commemorantur. ¶ Nam prima dominica, primus aduentus iam præteritus quasi futurus, in persona antiquæ commemoratur ecclesiæ. ¶ Secunda & tertia dominica, secundus aduentus expectantibus & desiderantibus iamiam instare, propheticis atq; apostolicis tubis denuntiatur. Ideo verò secundus aduentus duabus dominicis declamatur, quia primum aduentum sola, quæ præcessit incarnationē domini ecclesia promissum expectauit, secundum autem tam præcedens quàm subsequens audiuit, illa propheticis tantum, hęc autem propheticis pariter atq; Apostolicis edocta præconiis. Quapropter in secunda ex ipsis dominicis propheticum personat officium, quod est populus Syon. In tertio verò Apostolicū Gaudete in domino semper. ¶ Quarta dominica, quæ semper dominici natalis diem nouissima respicit, tempus illud commemorat, quo impręgnato iam & tumido vtero virginis propè erat dominus, & calcians se diuinitas corrigiam illam suæ ligabat incarnatiōis, quam in Euangelio eiusdem dominicę Iohānes se non esse dignum soluere profitetur.

Matth.3. Luc.3.

De Prima dominica aduentus domini. Cap.II.

QVod hæc ita sint, ex ipsis earundē dominicarum patenter cognosci potest officiis. Nam prima dominica non iam retributionem, sed initium iustitiæ postulat humanum genus. Nec iā patriam attingit, sed viam sibi postulat ostendi. ¶ Ait enim: Vias tuas domine demonstra mihi, & semitas tuas edoce me. Vox hæc veteris hominis est, originalis peccati vinculis alligati, & in suam cœlestem patriam nescientis redire, nec valentis. ¶ Propter quod illa tunc Euangelij lectio recitatur, in qua vel maximè commendātur illæ domini viæ, per quas illuc, vnde corruit homo, debeat & possit redire, scilicet obedientia, mansuetudo & humilitas charitasque summa. ¶ Obediens nanq; patri, vt pateretur pro nobis, vltrò ad passionis locum venit mansuetus & humilis, sicut propheta de illo prædixit: Dicite filiæ Syon, ecce rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super pullum asinæ. Charitas autem erat illa, qua maior non est, sicut ipse dixit: Maiorem hac dilectione nemo habet, &c. Prætereà tota primi aduentus causa, in illa sancti Euangelii lectione typicè continetur. Sed de hoc superius dictum est, vbi ad comprobandum quòd Euangelio cohæreant, & consentiant cætera membra officii, quemadmodum corpus capiti, huius dominicæ officium exempli gratia propositum

Psal.24.

Zach.9.

Iohan.5.

Iohan.1.

matth.vlt. Matth.24. Luc.2.1.

tum est. ¶ Asinam nanq; alligatam vel pullum eius, humanum genus significare nouimus, ad cuius solutionem dominum aduenisse manifestum est, vt sessor & possessor nostri factus, in cælestem Hierusalem per vias suas equitatu salutis nos reduceret. ¶ Igitur ex officio constat, primam dominicam primum domini spectare aduentum. Cuius officij constat hanc esse intentionem, vt his, quibus necdum venit dominus (illis enim necdum aduenit, qui fidem incarnationis eius nondum receperunt, illis, inquam, qui necdum in aduentu eius crediderunt) adueniat tanta salus per fidem, vt confidentes in domino non erubescant, neq; irrideant inimici, id est, dæmones diutius asinam illam, quam alligauerūt vinculis peccatorū, sed solutæ vias dominus demonstret illi, & semitas suas doceat. Hoc in introitu, in graduali, & in alleluia manifestè conclamatur.

Psal.24.

¶ Interuenit Apostolus Paulus, & in lectione Epistolæ demonstrat asinæ vias, quas ambulare, vel quas non ambulare debeat. Quarum demonstrationem sic inchoat: Scientes quia hora est iā nos de somno surgere. Nimirū hæc & reliqua dicēs, quasi fidus auriga, ascensuro domino, vt dictam suam perficiat. Asinam infrenat, quò rectas vias teneat, ad summum dicens, sed induimini dominum nostrum Iesum Christum, quod idem est, ac si dicat eidem asinæ: Ascensorem suscipe regem Syon. ¶ Quod autem post Euangelium idē clamat offerenda, quod antiphona ad introitum, hoc innuit, quòd asina illa, etiam cū acceperit sessorem suum dominū, secura esse non debet, priusquam perueniat cum equite suo in supernam ciuitatem Hierusalem. Potest enim fieri, vt offensus eques suum velit mutare vehiculum, quod prius probasse visus est, ideo perseuerat in offertorio dicere Ecclesia, quod in introitu dixerat, addendo: Dirige me in veritate tua, &c. ¶ Communio quoq;: Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum. Manifestè vox est antiquæ ecclesiæ, primum domini expectantis aduentū: quando de benignitate spiritus sancti terra nostra, id est, vterus virginis concipiens, dedit fructum suum, Deū & hominem proferens, benedicta in æternum. ¶ Ea quæ dicta est ad introitū collecta, quæque super oblata, quæq; ad complendam, manifestè ad idē, scilicet ad primū domini respiciunt aduentum.

Rom.4.

Psal.84.

Cur statio ad sanctum Petrū fiat.

NOtandū quoq;, quia statio dominica hac iuxta sacratissimā ordinationē vigilātissimi Papæ Gregorii, iure ad sanctum Petrū fit: Ipse est vnus, imo primus discipulorum, qui ad soluendam illam magnam asinam missi sunt. ¶ Siquidē & in apostolatu circuncisionis Deus illi operatus est, & inter gentes cū consorte suo beato Paulo eadē legatione functus, pro Christo Romā ingressus est, vt imperium orbis tanquam prædictę caput asinæ solueret, ita vt pulchrè nobis illi duo, qui à monte oliuarum missi sunt, ad soluendam illam animalem asinam, in typū omnium prędicatorum, in his duobus, videlicet Petro & Paulo repræsentari vidētur, qui caput mundi Romam domini Christi regis æterni vehiculum & habitaculum, currum atque thronum effecerunt.

Galat.2.

Cur in aduentu non vtuntur consuetis vestibus sacris Diaconus & Subdiaconus.

EX tunc vsq; ad sacram dominici natalis noctem, diaconus & subdiaconus imminuti procedunt. Nam neq; diaconus dalmaticā, neq; subdiaconus induit tunicā. Subdiaconus tanquam lex, quæ ante incarnationem domini carebat ornatu Euangelii: diaconus tanquam ipsum Euangelium, cuius claritas, quanta sit, nondum apparuerat ante sacramenta natiuitatis, passionis, resurrectiois & ascensionis domini. Horum enim non præsentiam, sed expectationē significat tempus illud: propter quod & aduentus domini (vt dictū est) nūcupatur. ¶ Vtuntur aūt interdū casulis, quam vestē sacerdotis esse diximus, cū de habitu eiꝰ loqueremur. Quod neminē mouere debet. Non enim sic vtuntur casulis subdiaconus aut diaconus, vt in ipsis legant vel ministrēt, sed lecturi aut ministraturi illas exuunt, manifestè profitentes, illā suā nō esse vestē, nec propter suū ordinem sibi debitam, sed propter dominicæ vel alicuius festi reuerentiam se accipere accommodatā, vt inopem atq; indecentē cōsolentur expoliationē. ¶ Eādē ob causam, Gloria in excelsis deo, tunc non dicitur, & Ite missa est intermittitur, quia videlicet illud tēpus signat (vt dictū est) quo adhuc expectabatur gaudiū pacis, & illud, quo nunc vsq; soliciti præstolamur cō summationem nostræ salutis.

De dominica secunda. Cap.III.

DOminica secunda statio ad sanctā Hierusalē. Totū enī officiū eiusdē dominicæ ad lætificandū cor illius decātatur, quæ primum filii Dei recepit aduentū, quęq; per fidem iustificata, & pacē habens ad Deū, desiderat in secundo aduentu videre gloriosum regē suū. Mulier quippe casta est, quæ viri sui absentiam plorat, præsentiam desiderat: & sic vnici sponsi sui suspirat thalamum, quemadmodum desiderat ceruus ad fontes

Rom.5.

Psal.41.

aquarũ. Huic ergo desideranti,festinanti,atque anhelanti,præsens officiũ lętitiã prænũciat,spẽ inculcat,patientiam prædicat. ¶Primũ Euãgelij sententiam contemplemur, cui cæteræ officii partes,plenæ gaudii, plenæ cõsolationis & pacis, cõsonare probẽtur, præmissis signis, quæ glorioſum illũ aduentum præcessura sunt. His ergo,inquit dñs,fieri incipiẽtibus,leuate capita vestra,quoniã appropinquabit redemptio vestra. Leuate capita vestra, ait beatus Gregorius, id est, exhilarate corda. ¶Iuxta huius veridici promissi cõsolationem,præcinit ad introitũ tuba prophetica populo Syon. Ecce,inquiẽs,dñs veniet ad saluandas gentes, & auditam faciet dominus gloriã vocis suæ in lætitia cordis vestri. Paruulus enim & pupillus est in hoc exilio natus populus Syon,peregrina matre,& illo,quem nunquàm vidit, genitus patre: patrẽ absentẽ gemitibus quærens, & assiduis cœlũ pulsans vagitibus,quo patrem suũ abisse, matre narrãte,audiuit,& vix infantulus intellexit. Cui flenti & in orationibus vagiẽti cõmiserẽs mater,totũ hoc officiũ canit,iãiã imminere cõtemplans desideranti reditũ patris, & audiendã esse gloriã vocis eius, quãdo dicet: Venite benedicti patris mei, percipite regnũ in lętitia, inqt, cordis vestri,quę tota erit,vt signis eius fieri incipiẽtibus,iuxta domini dictũ,debeam⁹ leuare capita nostra,id est,exhilarare corda. ¶Quod quia per nos fieri non potest,nisi nos ipse gaudio spiritus sui lætificet,rectè in collecta deprecamur,dicentes: Excita domine corda nostra,id est, leua atq; exhilara ad præparandas vnigeniti tui vias,scilicet, vt parata sint occurrere illi: nõ per timorẽ fugiẽdo,sed cũ amore aduentum eius excipiendo. ¶Ad hæc opportunè nobis hęc apostolica lectio recitatur. Quæcunq; scripta sunt,ad nostram doctrinã scripta sunt, vt per patiẽtiã & consolationem scripturarũ spẽ habeamus,& reliqua. Valet enim ad correptionẽ impatientis animę,nimis ęgrę,cupiẽtis dissolui,& esse cum Christo,dũ abundantiam spei nobis optando, moras vẽturi dñi nostri ferre suadet, cũ pace & gaudio. ¶Graduale manifestè vẽturum eũ canẽs, cuius species decoris ex Syon est,iuxta illud,quia salus ex Iudęis est,candẽ lętitiam sanctis eis prædicat,qui congregandi sunt ad dextrã eius,eò quòd ordinauerint testamentũ eius nouũ super vetera sacrificia. ¶Alleluia duobus fœcundũ versibus, primo versu gaudiũ spei prędicat eius,cui dictũ est, in domũ dñi ibimus,lætitiãq; ex re futuram, vbi stabũt pedes eius in atriis Hierusalẽ. ¶Lecto aũt supradicto Euãgelio prœcentore gaudii,& cõfirmata promissiõe veritatis, vbi dicit: Cœlũ & terra transibũt,verba aũt mea nõ trãsibũt,iã velut cõsolatiõe recepta,gratulatur populus Syon,& dicit credẽs veritati: neus tu cõuertẽs viuificabis nos,& plebs tua lætabitur in te. Viuificabis nos,inquit, scilicet per resurrectionẽ,cõuertens nũc per fidẽ, & plebs tua lætabitur in te. Lętabũtur filii spõsi reddita sibi eius præsentia,& pristina tristitia in gaudium cõuersa,pleno gaudebũt gaudio. ¶Longũ nimis est,neq; à nobis propositũ exponẽtis more omnia persequi. Solã em̃ concordiã cuiusq; officii,velut compagẽ cuiusq; corporis perquirere propositũ est. ¶Súma igitur huius officii est, vt peregrina Hierusalẽ,id est,Ecclesia prędens,huius vitæ exiliũ spe patientissima perferat, & cũ secũdum Euangelii iã dicti præmõstrationem, mundi ruinã imminere cognouerit,leuet caput suũ, & iuxta communionis cohortationẽ surgat, & stet in excelso,terrena respuẽs & amãs cœlestia,sicut petit collecta,quæ dicitur ad complendum,& videat iucunditatem,quę veniet sibi à Deo suo, ac velut propinquante æstate mœroris sui nubila discutiat, quia vitæ dies æterni solis claritate fulgescunt.

De Dominicæ tertiæ officio. Cap. IIII.

DOminicæ tertiæ totũ officiũ consolationẽ decantat, maximè rectoribus ecclesiarum: quorum status quantò eminentior, tantò vita iudiciis hominũ subiectior, & tantò magis persæpè apud homines laceratur opinio, quantò eorũ meritũ in diuino fulget iudicio. Venturum nanq; illis annũciat, qui harũ illuminet abscõdita tenebrarũ: quia ipse iudex eorũ est & cõscius, qui omninò errare nõ nouit iudicio. ¶Vt ergo tãto teste vel iudice vẽturo gaudeãt, vel quid de illo sperẽt vt sciãt, opportunè recitatur illud prœclarũ atq; famosum, quod de Iohãne Baptista perhibuit, testimoniũ, dicens: Amẽ dico vobis, inter natos mulierũ nõ surrexit maior Iohanne baptista. Magnũ testimoniũ, grande præconiũ. Negauit Deus homminẽ esse illũ mollibus vestitum, negauit harundinem esse vento agitatam, enunciauit officio vel meritis esse angelũ. Ostendit in vno, quod in omnibus facturus est, quoniã veniẽs ad iudiciũ in conspectu patris & sanctorũ angelorũ, cõgrua singulis testimonia reddet. ¶Quis ergo non erubescet flere, eò quod competens suis meritis non habeat ex hominibus testimoniũ, tanto sibi repositio in cœlis prœcone meritorum? Gaudete potius in dño semper, iterũ dico gaudete, inquit Apostolus, (quod cãtans in introitu) modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Quòd si oculos suos compresserint, & lucem vestrã coram eis lucentẽ videre

videre noluerint, nihil soliciti sitis, dominus propè est, qui lucem vestrã videre nolẽtibus ingeret, tantũmodo petitiões vestrę innotescant apud deũ. Vnus em̃ ille testis contra omnes criminatores prœualebit. ¶Promissam cõsolationem hãc subsequens cõpleri collecta postulat, dicens: Aurẽ tuã domine precibus nostris accõmoda, & mentis nostræ tenebras gratia tuæ visitationis illustra. Tenebras enim, quas patimur, in eo, quod errantes falsò iudicamur & iudicamus, illustrabit eius aduentus, quem non tardari poscimus, sicut in subsequenti lectione epistolæ ait idem Apostolus. ¶Nolite ante tempus iudicare, quoadusq; veniat dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit cõsilia cordium. Tota enim hæc lectio rẽdit in hoc, vt nobis pro minimo sit iudicari ab humano die, sicut fuit Iohanni, qui (vt suprà dictũ est) in Euangelio prædicatur à domino harũ do vento agitata non esse. ¶De eadem re dominus flebiliter postulatur in graduali, præmissa laude cõpetenti: Qui sedes domine super Cherubim, &c. Nam in eo quod sedet super Cherubim, id est, super plenitudinẽ scięntiæ, nouit & potest occultã cordiũ nostrorũ abissũ penetrare, & quæcũq; ibi latẽt, vero testimonio in publicũ proferre. ¶Ad hoc iuxta vocẽ Psalmi, quæ in alleluia personat, excitabit potentiã suã, & veniet. ¶Et sicut in offerenda, quasi iã factũ, quia proculdubiò futurũ est, pręsumimus dicẽdo: Benedixisti domine terrã tuam, auertisti captiuitatẽ Iacob, gaudebunt electi stantes à dextris, testimonio fidi reddito à vero iudice, & libertatẽ accipiẽt filiorum dei, iuxta quod in alio loco scriptũ est: Cũ auerterit dominus captiuitatẽ plebis suæ, exultabit Iacob, & lætabitur Israël. ¶Cuius libertatis spe cõfortat pusillanimes tuba prophetica in communione: Dicite pusillanimes, confortamini, & nolite timere, qui sępe dũ humana contra se audiuit prœiudicia, q̃uis de repositio in cõsciẽtia thesauro debeãt consolari, tamẽ valde trepidant, quia necdũ sciũt, quales in illo tremendo dei iudicio inueniendi sunt. Vnde beatus Gregorius, qui multis hominum prœiudiciis fatigatus, satis & plus aliis multis erat expertus, quid paterẽtur, vel quanta intra hæc cõsolatione indigerent rectores ecclesiæ, & iccirco hoc illis celebri statione officium dedicauit, scribens ad Mauricium imperatorem, inter cætera dicit: Quod autem dominorum pietas illud mihi pauendum, & terribile omnipotentis Dei iudicium intentat, rogo per eundem omnipotentem dominum, ne hoc vlterius faciat. Nã adhuc nescimus, quis ibi qualis sit. Et Paulus egregius prædicator admonet, dicẽs: Nolite ante tẽpus iudicare, donec veniat dominus, qui & illuminabit abscõdita tenebrarum, & manifestabit cogitationes cordium.

Cur statio ad sanctum Petrum.

SCiendũ verò est, præsentis dominicæ officio stationẽ congruè fieri ad sanctũ Petrum, quia videlicet ille rectorũ Ecclesię primus & prœcipuus est: quibus idẽ officium prædicat gaudiũ & patientiã in tribulatione, longanimitatem in spe, quorũ in animo quãta pressura sit, & præter illa, quæ extrinsecus sunt, quanta instantia quotidiana, quanta solicitudo commissarum sibi animarum, nulli præter ipsos, qui experti sunt, perfectè & liquidò nouerunt, quàmuis frequenti lectione, maximè ex libris beati Gregorii nonnulla ex parte à studiosis & cordatis lectoribus queãt cognosci. ¶Ipse aũt beatus Gregorius egregium Romanæ sedis post Petrum Apostolum decus, qui optimè (vt dictũ est) angoris eius conscius extitit, hoc sese cũ illis officio consolatus est: quippe qui (vt in libro vitæ ipsius legimus) stationes per basilicas vel beatorum martyrum cœmiteria (secundum quod hactenus plebs Romana, quasi eo viuẽte, certatim discurrit) solicitus ordinauit: per quas & ipse simul discurrens, dum adhuc loqui prœualuit, viginti homilias Euangelii diuerso tempore declamauit, reliquas verò eiusdem numeri dictitauit quidẽ, sed lassescẽte stomacho, languore continuo aliis pronũtiandas cõmisit. Qui sicut verè dulcissimum sanctispiritus organum, quicquid scripsit, digito Dei dictante concepit: sic easdem stationes non sine eodem spiritu deposuit, & tã hæc, quàm cætera eius opera, tanquàm aurũ rutilant in Christi ecclesia.

De Quatuor temporum ieiuniis.

Caput V.

INter cæteras hebdomadæ ferias, quarta & sexta feria maximè ieiuniis ideo deputantur, quia Dominicæ passionis memoria præ aliis insignitę sunt. Quarta nanq; feria dominus à Iuda traditore vẽditus, & sexta à Iudęis crucifixus est. Itaq; & per singulas dominicas proprias Euangeliorũ & Epistolarũ lectiões habent, & ieiuniis, lætaniis atq; abstinentijs pœnitentium magis idoneę iudicatæ sunt: vt quibus diebus innocẽs dominus vẽditus, & pro seruis suis passus est, seru⁹ peccator fleat & ieiunet, & lectionẽ sanctã (quę est animæ pabulũ) solennius audiat. ¶Quapropter quatuor tẽporũ ieiunia per easdẽ ferias celebrari instituta sunt, addita dominicæ sepulturæ die, scilicet sabbato, vt tres dies ieiunii sint, quatenus trium mensium cuiusq; temporis tempe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

temperiem bonam,trium dierum, quibus ie
iunamus, salubri commercio impetremus,&
pro mense diem vnum domino offerentes,
tranquillã & quietam hanc vitã sub elemẽtis
Ephe.6. mundi, à spiritualibus nequitijs, & ab aëria-
rum malignitate tempestatum peragamus.

De Ieiunio in aduentu domini.
Caput VI.

TErtia igitur dominici aduentus hebdomada, quarta feria brumalis temporis ieiunium præfixum est: quod propter aduentum domini aliorum temporum ieiunijs celebrius est, & officium tam diurnum quàm nocturnum magis plenariũ habet, ad ipsum domini pertinens aduentum, vt dum caro ieiunijs affligitur, anima redemptionis suæ testimoniis,ex lectione sacra,vel concentu Ecclesiæ,copiosius lętetur.¶ Prima ieiunij die,scilicet quarta feria statio ad sanctam Mariam conuenienter ordinata est.Ad illud em templum domini,ad illud sacrarium spiritus
Luc.1. sancti,in quo totus Deus nouẽ mensibus habitans,dignatus est homo fieri, totum eius diei officium propriè pertinere manifestum est.Nam ex Euãgelio dominica recitatur,annunciatio vel incarnatio, propheticis tubis antè declamata,per angelũ præsentialiter allata,per fidem beatę virginis susceptа,per incorruptum eius vterum completa & reddita.
Esa.45. ¶Quæ omnia propheticus clangor in introitu breuiter præcinẽs : Rorate cœli,inquit,& cętera.Dicendo rorate cœli desuper,ministeriũ angelicæ expressit allocutionis, qua verbum deus in interiorem aurem credulæ virginis,sicut pluuia in vellus,descendit, & per
Iudic.16. hoc quod ait,& nubes pluant iustum, se atq; cæteros prophetas,qui vt nubes iustum, scilicet Christum & fideles eius in terra cordis
Esai.2. nostri cœlesti doctrina depluunt.Aperiatur, inquit, terra susciptẽdo verbum,& dicendo,
Luc.1. ecce ancilla domini,fiat mihi secundum verbum tuum,& germinet saluatorem,benedicta in ęternum,Deum nobis proferens & hominem. Quæ post hæc sequũtur,omnia simi
Daniel 2. liter Euangelico sensui consonant. ¶Epistolaris lectio ieiunantiũ animas dupliciter reficiens.Primò montem illum prędicat,qui secundum consonum Euangelium,sedem susPsal.65. cipiens Dauid patris sui, & de lapide paruo crescens in montem,& implens orbem terrarum,regnabit in domo Iacob in æternum.
Psal.23. ¶Cui lectioni pulchrè succinit versus subsequens gradualis,quis ascendit in montẽ domini,&c. Quia videlicet non nisi innocẽs manibus & mundo corde, & cuius vita concordat cum fide, partem habebit in illa domini incarnatione.¶Reliqua officij membra patẽter ad eundem Euangelij sensum pertinent, nec ad hoc probandũ immorari opus est,quoniam manifestum est. Igitur hac die secundũ huiusmodi officium statio ad sanctam mariã conuenienter ordinata est.

De Feria sexta Ieiunij.Cap.VII.

SExta verò feria statio ad sanctos Aposlos prescripta est.Ratio quidem occultior est,sed quęrentibus parua ex scintilla
Luc.1. citius elucet.Nam in Euangelio diei præsentis,in cantico beatæ virginis dignũ illud memoria dictum est,quod patenter ad ipsos Apostolos attinet:Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. ¶Nã de sede spiritualis magisterij,de cathedra Moysi,deposuit potẽtes de sede,id est,superbos, scribas & pharisæos,& exaltauit in eandem sedem humiles Apostolos.Sicut aliàs ipse dominus: cõfiteor
Matth.11. tibi,inquit,pater domine cœli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, & reuelasti ea paruulis. ¶Quod quia in veritate iudicii factum est,& cùm hæc diceret beata virgo, propè erat dominus, scilicet in vtero eius, benè
Psal.118. cõgruit hic introitus: Propè esto Domine,& omnes vię tuæ veritas.¶Et quia florente tũc virga de radice Ieſſe,iam requiescebat super florem eius spiritus domini,vt de plenitudi-
Iohan.1. ne eius accipiens Iohannes, exultaret in vte-
Luc.1. ro Elizabet:aptè concinit Euangelio hæc Epistola: Egredietur virga de radice Ieſſe, &c.
Esa.11. Singula percurrere nimis longum est,& quia
Zach.14. per se patent,quòd ad eandem rem pertinent,fastidiosum est. ¶Cõmunio tãdem,ecce dominus veniet, & omnes sancti eius cũ eo, ad eorundem perspicuè spectat glorificationem Apostolorum, qui cum eo venturi sunt in secundo aduentu eius ad iudicium.

Cur vna tantum lectio legatur ad Missam. Cap.VIII.

QVeri autem potest,cur quarta feria prima scilicet diei ieiunii,duæ sint lectiones,duoq; asscripta gradualia, sexta feria vna tantum lectio,sequenti verò sabbato legantur sex? ¶Ad quod respondendũ, quia cùm quarta feria duas legerimus,sexta secundum profectum ieiunii tres legere deberemus,sabbato autẽ quatuor.Verùm quia sabbato solent ordinationes fieri,translatæ à feria sexta duæ,quatuor sabbati lectiõibus appositæ sunt,vt his maximè sacri officii profe renda reseruetur opulẽtia, qua & ieiunãtes, & sacrorum ordinũ tyrones descripti sunt. Cur sabbato ieiunii duodecim lectiones titulentur,cùm sex tantùm legantur.

CIendum quoque, quòd cũ sabbato sex tãtum legendę sint, duodecim in titulis lectiones ea de causã prænotantur, quia cùm

cùm Romana Ecclesia de Latinis & Græcis esset permixta,singulæ lectiões in vtraq; lingua recitabãtur. Nam in vna lingua recitatæ, ab vtriusq; linguæ populis intelligi non poterant. Itaq; dũ vnaquæq; bis legitur, duplicato senario lectionũ numero, duodecim cõputantur. ¶Præterea notandum est,ordinationum sacramenta dominicæ diei deputari, cuius in vespera fiũt, & tam vespera sabbati, quàm mane prima sabbati posse & licere ieiunijs à ieiunãtibus celebrari.

Sententia Leonis Papæ, quòd ordinationes cùm sabbati vespere fiant, ad diẽ dominicam pertineant. Cap.IX.

DIcit enim magnus Leo, scribẽs ad Dioscorum Alexandrinæ ciuitatis Episcopũ. Quod à patribus nostris propensiore cura seruatum esse nouimus, à vobis quoq; volumus custodiri:vt non passim diebus omnibus sacerdotalis vel Leuitica ordinatio celebretur,sed post diem sabbati, hoc est,noctis eius,quę in prima sabbati lucescit, exordio,sub lege diuini officii substituatur, in quibus his,qui consecrandi sunt, ieiunijs à ieiunantibus sacra benedictio conferatur, quod eiusdem obseruantiæ erit, si mane ipso die dominico continuato sabbati ieiunio celebretur, à quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt:quam ad diem resurrectionis(sicut etiam in pascha domini declaratur) pertinere non dubium est. Nam propter authoritatem consuetudinis, quã ex Apostolica nouimus venire doctrina, etiam sacra scriptura manifestat, quòd cùm Apostoli
Actor.13. Paulum & Barnabam ex præcepto sancti Spiritus ad Euangelizandũ gentibus mitterent, ieiunantes & orãtes imposuerũt eis manus, vt intelligamus,quanta & dantiũ & accipientium deuotione curandum sit, ne tantæ benedictionis sacramentum negligenter videatur impletũ. ¶Et ideo piè & laudabiliter Apostolicis mores gesseris institutis,si hanc ordinandorum sacerdotum formam per ecclesias,quibus dominus pręesse te voluit,etiam ipse seruaueris,vt his, qui consecrandi sunt, nunquàm benedictio,nisi in die resurrectionis dominicæ tribuatur,cui à vespere sabbati initiũ constat adscribi,& quę tantis diuinarũ dispensationũ mysterijs est cõsecrata,vt quicquid à Domino est insignius cõstitutum, in huius diei dignitate sit gestum. In hac mundus sumpsit exordium,in hac per resurrectionem Christi,& mors interitum,& vita sumpsit initium.In hac Apostoli à domino prædicandi omnibus gẽtibus Euangelij tubam sumunt, & inferendum vniuerso mundo sacramentum regenerationis accipiunt. In hac(sicut beatus Euangelista Iohãnes testatur)cùm
Iohan.20. cõgregatis in vnum discipulis,clausis ianuis, ad eos dominus introisset, insufflauit & dixit:Accipite spiritum sanctum,& quorum re
Actor.2. miseritis peccata,remittuntur eis:& quorum detinueritis,detenta erũt. In hac deniq; promissus à domino Apostolis Spiritus sanctus aduenit, ita cœlesti quadam regula insinuatum & traditum nouerimus, in illa die celebranda nobis esse mysteria sacerdotalium,in qua collecta sunt omnium dona gratiarũ.

Item de Sabbato, & cur statio ad sanctum Petrum. Cap. X.

HOc sabbato, & omnibus horum quatuor temporum sabbatis, statio ad sanctum Petrum congruè celebratur.Cui enim primo post Christum Ecclesiæ summũ collatum est pontificiũ,quiq; primus & princeps sacras in ecclesia celebrauit ordinationes, cuius vice maximè fungitur Romanus pontifex,cũ ecclesiæ sanctæ ministros & ouibus Christi pastores ordinat necessarios,congruè,vt tanquam ad summum recurratur, apud ipsum statio celebratur. Conuenientes igitur ad beatum Petrum ieiunos mater Ecclesia filios,velut ex ore ipsius Petri multiplicatis in anima reficit sacramentis,& ex ipsius authoritate spiritualium diuisiones ministrationum distribuit. ¶Vbi notandum,quintã semper lectionem,quæ superadditæ doctrinæ nouissima est,nõ mutari, semperq; illam esse,qua legitur angelus domini cum Azaria
Daniel.3. & sociis eius in fornacem ignis descendisse. Quod magna & mystica non vacat ratione. Nam quemadmodum pueris ab Babylonio rege missis in fornacẽ ignis, cœlestis gratia subuenit, & fecit medium fornacis quasi vẽtum roris flantem:sic nos à confusionis rege diabolo, libidinum flammis appetitos ieiuniorum & orationum instantia liberat. Hoc deniq; genus non eiicitur,nisi in oratione &
Matth.17. ieiunio.¶Hac ergo lectione prælecta, sequitur & hymnus eorundem puerorum,quo ad benedicendum creatorẽ omnis creatura cõmonetur,priusquàm sacerdotes ordinentur, vt animaduertamus,illorum ora manusq; ad benedictiones dandas, & quod maximũ est, conficiendum corpus & sanguinem domini, iure admitti, qui à confusionis rege succensam fornacem vitiorum potenti fide superauerunt.Iam quæ sequuntur,manifestè secundum domini prædicant aduentũ,& voci consonant clamantis in deserto,parate viam do-
Esa.40. mino,&c. Hoc enim euãgelium eius diei est,
Matth.3. principium scilicet prædicationis,qua Iohãnes peccatorum corda percutit, & ad pœnitẽtiam inuitat, genimina viperarum, securim dicens

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicens iam esse positam ad radices arboris,& ventilabrum in manu iudicis, vt purgans aream suam,triticum congreget in horreum,paleas autem conburat igne inextingubili.

¶Hoc Euangelium eodem Epistola sensu præcurrit scilicet secundum prædicando aduentum Domini, quo reuelatum prius hominem peccati, filium perditionis interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione aductus sui. ¶Sed & antiphona ad introitum:Veni & ostende nobis faciem tuam domine,qui sedes super Cherubim,& salui erimus, manifestè tẽpus illud respicit, quo(sicut in offeręda quoq; canimus) exultãti filiæ Syon:Veniet rex suus sanctus & saluator mũdi:& sicut in tractu præmissum est: Excitans potentiam suam veniet, & cum quem deducit,velut ouem Ioseph,segregatum ab hœdis qui à sinistris eius erunt,ad dextram suam cõstituet. ¶Interim tamen plorandum est ante eum qui fecit nos, ne fortis & terribilis, qui iuxta communionem exultauit vt gygas ad currendam viam, nemine aduersantium paruulorum valente sibi resistere, de quibus scriptum est: Sagittæ paruulorum factæ sunt plagæ eorum,cùm venerit,item gygas nobis sit,& multa fortitudine sua nobiscum in iudicio contendat, & magnitudinis suæ mole premat nos.

2.Thes.2. Psal.76. Zach.9. Psal.79. Matt.25. Psal.94. Psal.81. Psal.63.

Cur dominica quarta vacat. Cap.XI.

DOminicæ quartæ officio præscriptum est,Vacat: videlicet,quia nulli sanctorũ Apostolica cautiõe statiõi deputatũ est. Quod quàm rectè cautum sit, cõsiderata eiusdem officii ratione perpendere licebit. ¶In euangelio dominicæ huius,agitante vẽto pharisaicæ interrogationis, hæc scintilla splendidæ veritatis emicat de flamma ignis diuini, qui calebat ardens & lucens in sancta mente Iohannis. Ipse est inquit,qui post me vẽturus est, qui ante me factus est, cuius ego non sum dignus,vt soluam eius corrigiã calceamenti. Ab hac probabilis testimonii sententia graui & digna corde & ore tãti præcursoris, omnia pendent membra concrepantis officii. ¶Stat Idumæa illa, quæ visitatiõis suæ propheticum illud audierat promissum, In Idumęam extendam calceamentum meũ, & respiciens in illud tempus,quo de accubitu suo,scilicet de sinu patris,egressus rex ille qui hoc promiserat,iam in vtero virginis calceabatur, mirabilem illam atq; insolubilem incarnationis corrigiã suis circundans gressibus. ¶Illud,inquam, respiciens. Idumæa scilicet alienigena gẽtilitas, clamat in introitu: Memento nostri domine in beneplacito populi tui, videlicet in filio tuo, in quo tibi beneplacuisti solo ex millibus populi, quicunque tuus fuit ab initio mundi,visita nos in eodem salutari tuo,ad modum medici iacentem ægrotum dignatione gratuita visitãtis. ¶Quæ deinde sequuntur,id est,collecta, epistola,graduale,alleluia,cuncta pariter iuxta cõsiderationem impręgnati vteri virginalis, propè esse dominum, & celerem eius aduentum consonant. ¶In offerenda verò palã est, nos exemplo angeli ,salutare illud templum domini,sacrarium spiritus sancti,thalamum sanctitatis,triclinium diuini cõsilii: in quo,vt dictũ est, diuinitas veniens ad nostrã salutem,nostra carne calceata est. ¶Hoc tantum regis Christi mysterium, cui sanctorũ, qui omnes officiales eius sunt,ita fuit creditum,vt meritò decantetur hoc officium præscripta statione apud quemlibet illorum.Nã quæ apud singulos eorum officia solẽnibus deputata sunt stationibus, si ritè considerentur,singulorum virtutibus vel meritis consonare probantur.Sic apud beatum Petrum, qui principaliter ius obtinet ligandi atq; soluendi,statio fit, quãdo,vt dictum est,in typũ ecclesię nobis euãgelizatur solutio asinæ: sic quando agimus scrutinia, & cathechumeni præsignãtur,ad cathechizatorem gentiũ Paulum statio celebratur. Hanc autem ligaturã corrigiæ soluere,id est,sanctæ incarnationis Christi mysterium denudare, ipse Ioannes se indignum asserit, quo maior inter natos mulierum nemo surrexit. ¶Inuestigare enim quis potest,quomodo corporatur verbum,quomodo summus & viuificator Spiritus intra vterum matris animatur, quomodo is,qui initiũ non habet, & extitit & concipitur? Nulli ergo sanctorum hoc mysteriũ ita fuit creditum,vt apud illum propria statione hoc assignari debeat officium. Proinde vacat,non quod (vt nõnullis videtur) minus sit authenticum, sed quod de ordinatissima stationum dispositione,rationabiliter sit exceptum,vtpote materiam habens totius salutis & sanctitatis effectricẽ,sed nulli sanctorũ inuestigabilẽ: omnibus impẽsam, sed pẽsilũ Spiritum sanctũ administratam, qui in triclinio virginalis vteri solus medius,solus cõscius,& vnus cœlestiũ fuit architriclinus nuptiarum. ¶Nocturnalia,studio vitandę prolixitatis,prętermittimus officia, maximè quia per se satis patent, quòd à diurnalibus non discrepent. ¶Notandum verò,quod antiqua & vniuersali sanctæ Ecclesiæ cõsuetudine per hoc tempus rationabiliter legitur Esaias propheta, qui tam primum,quàm secundum domini aduentum eloquenter euidens, & euidenter eloquẽs,nobilis propheta,imo magnus

Matth.3.17. Iohan.1. Matth.11. Luc.1. Matth.16. Matth.21.

nus & verus nunciat Euangelista. Nam per totum annum iuxta rationes causarum vel tẽporũ,sacræ lectiones probabiliter(sicut in sequẽtibus locis suis liquebit)ordinatæ sunt.

De Officio in vigilia natalis domini. Cap.XII.

IN vigilia natalis domini, frequens ac celeberrimum est in ore Ecclesiæ pulchrum illud diuinæ consolationis oraculum: Hodie scietis,quia veniet dominus, & mane videbitis gloriam eius.Iudæa & Hierusalem,nolite timere,&c. ¶Per hoc mittit quenquam nostrum ad historiã libri Paralipomenon, quãdo regnante Iosaphat, congregati sunt filij Ammon & Moab, cum habitatoribus mõtis Seir aduersus Iudam. Cõuenitq; omnis Iuda in Hierusalem & in templum domini,ad deprecandam faciem eius. Et stantibus illis coram domino cum vxoribus & paruulis aut liberis,& vociferantibus ad dominum, exclamauit Hiaziel,filius Zachariæ,filij Barachiæ, Leuites de medio multitudinis,facto super se spiritu domini: O Iuda & Hierusalem nolite timere,cras egrediemini,& dominus erit vobiscũ,&c. ¶Illuc(vt dictum est)mittit quẽquã nostrũm ecclesia,summa cura nitens excitare corda nostra,vt vigilanter aduertamus per hãc similitudinem,quàm opportunè subuenit nobis natiuitas filij Dei secundum carnem. Non enim parua similitudo est. Nam quemadmodum tunc visibiliter congregati fuerant visibiles hostes aduersus Iudam, scilicet filii Ammon & Moab,& habitatores mõtis Seir,qui sæpè in scriptura sacra pro peccatis & vitijs & malignis spiritibus ponũtur,nominibus quoq; ad hoc ipsum cõgruentibus. Ammon enim interpretatur populus turbidus:Moab ex patre scilicet diabolo:Seir pilosus vel hispidus:sic ad interitum nostrum cõgregabantur peccata & vitia nostra, nec erat qui adiuuaret.

Psal.26. 2.Para.20. Deute.23. Hier.48. Ezech.35. Gen.19.

De Officio eiusdem diei. Cap.XIII.

IPsum nomen,quod dicitur vigilia,nos excitare debet, vt vigilanter aduertamus ea, quæ in officio diei huius cõgesta sunt. Quæ cùm perspexerimus,quibus ex scripturarum locis cõquisita sint,mirãda nobis significatio potius,quàm expressio sese offeret profundæ intentionis, qua cõpositor officij nostras in meditatiõe diuina mẽtes occupare per huiusmodi officium intendit. ¶Primùm itaque de introitu dicendum.Hodie scietis,quia veniet dominus.Hoc de Exodo parua mutatione sumptum est. Nam cùm dixisset dominus filijs Israël,Ecce ego pluã vobis panes de cœlo,dixerũt Moyses & Aaron ad illos:Vespere scietis,quòd eduxerit vos dominus de terra Aegypti,& mane videbitis gloriã eius. Cùm ergo nobis,in expectatione dominicæ natiuitatis mente vigilantibus, hoc in introitu canitur,quod dictum est,tunc panem de cœlo,id est,manna suscipiẽtibus,& facilè persentit chorus eruditus, quid innuat piæ calidus intentionis oculus, id est, quò tendat,vel ad quid sensus nostros inuitet officij compositor verè sapiens, & scriba doctus magni sibi thesauri conscius. ¶Deniq; ad hoc inuitat nos,vt recogitemus,manna illud(quod datũ est filijs Israël,de Aegypto egressis,& tendẽtibus ad terrã repromissionis) figurã fuisse verbi dei, quod per virginẽ carnẽ assumens, nos in se credẽtes pascere venit, qui eramus à Deo ieiuni,solis carnis vitijs,tanquàm carnibus Aegypti distenti atq; crapulati. Huius interpres similitudinis,non quiuis hominũ, sed ipse est,qui dixit:Ego sum panis vitæ,patres vestri manducauerũt manna in deserto, & mortui sunt: Hic est panis de cœlo descẽdens,vt si quis ex illo mãducauerit,nõ moriatur:Ego sum panis viuus,qui de cœlo descendi. ¶Hoc igitur intelligentes, & magnificè exultãtes, amplius ex subiunctiõe psalmi dilatamur in intellectu gaudio spirituali, dicẽtes:nomini est terra & plenitudo eius.Quod de psalmo, sumpta est offerenda quoq; cum versibus suis. Cõuenit nanq; dici vel rei psalmus hic per omnia,quia totius hodierni officij psalmiq; huius vna ferè intentio est. Nam & in vigilia præsenti contẽplari iubemur,nõ solũ qp natus sit,sed & cur natus, vel quando natus sit Christus,sicut & cantamus:Intuemini, quãtus sit gloriosus iste.Et in psalmo iuxta titulũ,qui talis est:Psalmus Dauid in prima sabbati. Agit Propheta de victoria Christi, quæ facta est in resurrectiõe,in prima sabbati, exhortãs fideles, vt tanto regi semetipsos (sicut decet)præparent aduenienti, tollẽtes, sicut in offertorio cantamus,portas suas,portas mortis,id est,vitia,vel eleuãtes portas iustitiæ,virtutes,vt introeat rex gloriæ, dominus virtutum, ad debellandum fortem armatum, cuius est orbis terrarũ, quia ipse super maria fundauit eum,dũ sicut olim diuisit mare rubrum in diuisiones, ita & nunc orbẽ, id est, populum Christianũ,educẽs inter dissensiones amaricantium populorum, fundauit in fide,& super flumina præparauit,id est,super principes seculi stabiliuit eum. ¶Nihilominus & hoc, quod eidẽ introitui,in graduale transformato, versus iste subiũgitur: Qui regis Israël,intende,sensum vigilantem ædificat.Nam psalmus ille oratio est pro Iudæis, & Gentibus, qui cito apparente domino Iesu commutandi erãt in eum. Et pro perfidis

Iohan.6. Psal.23. Heb.7. Luc.11. Psal.135. Psal.79.

quoq; Iudæis, qui in titulo appellantur Assyrij, id est, seipsos dirigentes secundum reputationem suam, qui iustitiam suã statuere volentes, iustitiæ Dei non sunt subiecti: pro perfidis, inquam, Iudæis orant in illo psalmo fideles, vt tandem conuertantur, quod ipsi tandem futurum præuident. ¶ Et in supradicto versu sub nomine Israël Iudaicus populus, sub nomine Ioseph, quod interpretatur accrescens, gẽtium designatur multitudo, quæ illis addita est, iuxta illud: Alias oues habeo, quæ nõ sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, &c. ¶ De Euãgelio vel epistola palàm est, quòd eis introitus supradictus cõueniat, videlicet quia sensus vtriusq; hoc maximè intẽdit attestari, qualẽ per portã cœli supradictum manna nobis dominus pluerit, scilicet per virginem, dicente angelo in Euãgelio: Quod enim ex ea natũ est, de spiritu sancto est, pariet autem filium, &c. Pauli autem in epistola: Qui factus est ei ex semine dauid. ¶ Maxima nanq; portarum cœli, quas dominus, vt hoc manna pluerет, nobis aperuit, Maria extitit, per quam ad nos verbum dei, caro factum, de cœlo descẽdit. Siquidem aliæ portæ, id est, omnes sanctorũ animæ, quæ ab initio verbum illud in gremio fidei meruerunt susc̃ipere, ore suo verbum salutis pepererũt, id est, prædicauerunt, sanctamq; scripturã cõposuerunt, dicentes: A timore tuo domine concepimus & peperimus. Spiritũ salutis tuæ fecimus super terram. Hæc autem verbum illud ita plena gratia concepit, vt visibilem hominem factum pareret, in veritate carnis, eodem Spiritu sancto, & per ora prophetarum verbum hoc eloquente, & cõceptionem eius in vtero virginis operante. ¶ Quod & ipsum cælitus significatum est, in eo quod de supradicto manna scriptum est: Cumq; descenderet mane ros supra castra, descẽdebat pariter & manna. Ros enim Spiritum sanctũ, de quo nunc dictum est, quod enim in ea natum est, de spiritu sancto est: Manna verò (vt sæpè dictum est) verbum Dei significabat, quod per operationem eius humanæ naturæ vnitũ est. ¶ Et quod populus inobediens, de eo quod collegerat, reseruauit, nec totũ vt iussũ erat, comedit, hoc illud est, quod nõ totum, quod accepit à sanctis prophetis de verbo Dei, credere voluit. Quod autem de manna reseruatum est, quale fuit? Computruit, inquit, & scatere cœpit vermibus. Nimirũ, hoc est, quod vsq; hodie Iudea de manna comedere, id est, de verbo dei credere refugit: Quòd videlicet putredinem, id est, carnẽ nostram assumpserit, & verè sit vermis, quod purum manna fuerat, id est, homo verè mortalis sit factus, qui Deus, imo verbũ dei erat. ¶ Quòd autem die sabbati non computruit, neq; vermis est inuentus in eo, quia pulchrè illud significat, quòd, vt ait Apostolus, Christus resurgens ex mortuis, iam non moritur, mors illi vltrà nõ dominabitur. ¶ Rectè igitur in introitu cantamus: Hodie scietis quia veniet dominus, & mane videbitis, &c. quia hodie, id est, in præsenti vita scimus & credimus, quia de cœlo descẽdit panis viuus, mane, id est, in resurrectionis gloria, videbimus non solam humanam, sed gloriosam diuinitatis eius formam, & (vt in communione canimus) Reuelabitur gloria domini, & videbit omnis caro salutare Dei nostri.

Rom.10.

Iohan.10.

Matth.1.

Roma.1.

Esa.26.

Exod.15.

Esa.40.

De eo quod solet quæri, cur Deus lapsum hominis euenire permiserit, pro quo incarnatio eius necessaria fuit. Cap. XIIII.

IMportuna plerunq; à nõnullis hæc nobis impingitur quæstio. Cur Deus lapsum hominis euenire permiserit, cùm vtique, vt omnipotẽs, impedire potuerit, saltem ipsum tentatorẽ ab ingressu paradisi procul arcẽdo, malueritq; suam incarnationem humano generi necessariam existere, quàm compendio serpentem ab hominis collocutiõe abigere. ¶ Hoc Apostolus Iudæis scandalum, gẽtibus autem ait esse stultitiam, nos autem, si spiritu pietatis regimur, vt mites simus, & ideo quærimus vt inueniamus, scienter profitebimur hoc stultum Dei sapientius esse hominibus. ¶ Quod vt probari possit facilius, libet prius rei tantæ maiestatis aliquam apponere similitudinem, vt quia diuinam iustitiam vel sapiẽtiam in semetipsa radiantem, infirmi perspicere non queunt oculi, tanquàm in subiecto speculo contemplantes, speciosam illam esse intelligant per ipsius imaginem. Nunc ergo ab eo, quod scriptum est, & vocauit famem super terram, & omne firmamẽtum panis cõtriuit, & paulò pòst: Et intrauit Israël in Aegyptũ, &c. cõpetentem licet capere similitudinem. ¶ Quærimus nunc ab eis, qui supradicta quæstione moueri solent. Cur Deus voluerit, vt Israël in Aegyptũ intraret, vnde postea signis, atq; portentis, cum ipsorum grandi labore, per Moysen & Aaron educerẽtur. Nam testamentum suum, quod dispositum ad Abraham, quod iurauit ad Isaac, quod statuit Iacob in præceptum, dicens: Tibi dabo terrã Chanaan, cùm essent incolæ eius, scilicet terræ Chanaan, illud, inquam, testamentum sic poterat ratum facere, vt non vocaret famem super terrã, neq; intraret Israël in Aegyptũ, & ibidem, id est, intra Chanaan, augere poterat populum suum vehemẽter, & firmare eũ super

1.Cor.1.

Psal.104.

Exod.7.8.

Psal.104.

super inimicos eius, nõ relinquẽs hominem nocere eis, & corripiens pro eis reges: sed maluit (vt dictum est) causam euenire, propter quam intraret Israël in Aegyptũ, & illuc mittere Moysen seruum suum & Aaron, ponens in eis verba signorum suorũ & increpare mare rubrum, vt exiccaretur, & subuersis hostibus deduceret eos per desertum quadraginta annos, & portaret mores eorum, & interim pluit illis manna ad manducandũ, & panẽ cœli dedit eis. Hoc ergo respondeat qui altiora quærit, cur tantis morarum vel operũ dispendiis reducẽdos, illuc intrare permiserit. ¶ Dicet forsasis quod in promptu est, & quod verum est, quia vt notã faceret in gentibus virtutẽ suam, vt essent quæ vtiliter annunciari possent inter gentes opera eius, vt sciremus, quia ipse dominus Deus noster, & experimẽto probaremur, quia in vniuersa terra iudicia eius: vt, inquã, notus fieret deus, sine cui⁹ notitia nõ viuit omnis homo, iccirco quod supradictũ est fieri permisit. Et rectè, benè, irreprehensibiliter. Si enim homo nõ debet oblata occasione omittere, quin proferat quod in se vtile habet, pro eo quod scriptũ est: Sapiẽtia absc̃ondita & thesaurus occultus, quæ vtilitas in vtriusq;? quãtò magis beneuolentia Dei oblatã sibimet occasionẽ debuit amplecti, i. mittere in seruum venundari Ioseph, vt sapiẽtiæ suæ thesauros vtiles ostẽderet, qa videlicet illa venditio captiuitatis illorũ causa vel initiũ fuit. Nõ enim Deo imputandum est illius captiuitatis initium, quia vocauit famẽ super terrã, sed eis, à quibus in seruum venundatus est Ioseph. ¶ Non ergo dubiũ est, quin irreprehẽsibile sit, quicquid illic à deo permissum est vel actũ. Quapropter eũ descẽderẽt in Aegyptũ, solus pater Iacob, qui culpæ illius fuerat expers, spe promissionis recreatus est. Audiuit enim deum sibi dicentẽ: Noli timere, descende in Aegyptũ, ego descendam illuc tecum, & ego inde adducam te. ¶ At verò illius diuinæ iustitiæ, de qua supra propositũ est, hæc imago est, atq; ad exẽplar cœlestium hæc in terrenis acta sunt. Eadem simplicitate oculi, id est, intẽtiõe vtilia faciẽdi, permisit Adam volentẽ descendere in hãc Aegyptum, id est, in tenebras peccati, cùm posuisset eum in amœnitate paradisi, cuius illa terra typum gessit, in qua Abraham & Isaac & Iacob peregrinari iussit, repromittens eã illis. Et cuncta vtilitas, quæ prouenit ex eo, quod Israël in Aegyptum intrare permisit, tantò minor est illa, quæ de peccato Adę prouenit, quãtò minor est figura veritate, similitudo re, vmbra corpore. ¶ Nã vt cætera nunc omittam, quorum latissimæ quidẽ significationes sunt, sed aliis temporibus vel locis adhibẽdæ sunt, illud quod pluit illis manna ad manducandũ, & panẽ cœli dedit is, verè magnũ & mirificum bonũ, quantò minus est isto, quem significabat, panem angelorũ, qui est dei verbum, verbũ Deus, verbum caro factũ. Siquidem illud manna, verbi huius incarnati fuisse signum, non solus in Euangelio testatur dominus, vbi ait: Ego sum panis viuus, qui de cœlo descendit: sed & Moyses in Deuteronomio præscribit. Qui cũ dixisset: Et dedit tibi cibũ manna, quẽ ignorabas tu & patres tui, statim addidit, vt ostẽderet tibi, qa nõ in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod egreditur de ore Dei. ¶ Et vt supradictã diuini oculi simplicitatem, id est, intentionis puritatem vtrobiq; planius perpendas, promptũ est perspicuis probare testimoniis, quo ad erudiendam creaturã, non solum humanam, sed & angelicã, hæc vel illa fieri oportuit. Nã de manna cùm dixisset Moyses, quod suprà positũ est, paulò pòst adiecit, vtiq; hominib⁹ loquens: Quia sicut erudit homo filiũ suum, sic dominus Deus tuus eruditi te. De sacramento autẽ verbi incarnati Paulus ad Ephesios scribens, vt innotescat (inquit) principibus & potestatibus in cœlestibus per ecclesiã multiformis sapiẽtia dei. ¶ Igitur quẽadmodum in speculo patet, subiectæ similitudinis clarissimus & ab omni, quod reprehẽsiõe vel nota stultitię (vt gẽtibus visum est) dignũ sit, purissim⁹ iustitię sol, in dispẽsatiõe suę incarnatiõis incedit, quia modorũ omniũ, quibus omnipotẽs malitiam diaboli peruertere vel cassare potuisse vel debuisse asseritur, à mũdi huius sapientia, quã stultã fecit deus, omniũ, inquã, modorũ optimus hic modus est, qui neo complacitus est, vt diabolus ad suæ damnationis cumulũ hominẽ decipere permitteretur, & suæ fraudis effectu potitus tũ demũ per hominẽ ad iudiciũ traheretur. ¶ Et sedẽs in superbiæ principatu Aegypti rex, id est, tenebrarũ princeps, primũ decem plagis, id est, decem legis præceptorum flagris contũderetur, deinde nobis ad manducandum hoc mãna per baptisma concurrentibus, ipse infecta tor fluctibus eiusdem enecaretur, nobisq; hoc in manna verbi incarnati refectis atq; cõfortatis, terramq; eius, id est, cœlestẽ patriã, quam ille superbiendo perdidit, inuadentibus, ipse cum satellitibus suis, videlicet spiritualibus Chananæis trucidaretur, quod in die iudicii futurum est, quando mirabili & pulcherrima ordinatione hic Deus & homo puniet, & quod in Deum, & quod in hominẽ actũ est, id est, & superbiã, qua cõtra Deũ tumuit, & inuidiã, qua hominẽ decepit. ¶ Hęc omnia

Psal.105.

Psal.77.

Psal.76.
Psal.104.

Gen.46.

Iohan.6.

Deut.8.

Eph.5.
1.Cor.1.

Universidad de Deusto

omnia Deus, priusquàm hominem cõderet, præsciuit & prædestinauit: ipsum autẽ hominis lapsum præsciuit quidem, sed non prædestinauit, neq; voluit, quinimò sub interminatione mortis vetuit. Nã bona sola Deus præsciuit & prędestinauit, mala autem præsciuit tantũ, non etiam prædestinauit, sed cõdigna eis loca iuste deputauit. ¶ Addit adhuc quærere aliquis: Cùm preuaricatio nulla sit, si præceptum aut lex non fuerit, cur Deus homini præceptũ dedit, quod non seruandũ præsciuit? Videlicet quia creator erat ille, iste creatura, & à creatore creaturam eruditi oportuerat, quippe quæ ita creari non potuerat, vt suapte natura perfecta esset, quod solius diuinæ naturæ est: neq; sciri posset, quia Deus mitis & humilis corde est, nisi eruditione proficeret. At verò præceptum in omni disciplina eruditionis initium est. Igitur præceptũ dari oportuerat, illud præsertim, quo ad humilitatem creaturam disponeret, videlicet prohibẽdo ne plus vellet sapere, quàm oporteret sapere, quam ob culpam ceciderat diabolus, & ideo in Ezechiele cum improperio & ironia appellatur Cherub, id est, plenitudo scientiæ. At ille, vt sciẽtiam boni & mali, id est, omnium scientiam, sicut Deus haberet, comedit lignum, quod exinde ita appellatur scientiæ boni & mali, non quòd verè ita fuerit, sed quòd de illo diabolo fallente mulier credidit. ¶ His ergo breuiter præmissis, propter eos duntaxat, qui nobiscũ Dei scientiam inclinato corde expetunt, non propter eos, qui insidiosè agũt, qualibus dicit Apostolus: O homo tu quis es, qui respondeas Deo, nũquid potest figmẽtũ dicere ei, qui se finxit, quare me fecisti sic? quorũ insidiosis respõdere quæstiũculis, nec nostræ facultatis, nec præsentis propositi est. ¶ His, inquam, præmissis, gloriam prædicamus eiusdẽ dominicæ incarnationis, Deũ patrẽ laudantes, qui per illã nobis faciẽ suã ostẽdit, glorificantes filiũ saluatorẽ nostrũ, qui carnẽ nostrã assumpsit: gratias agentes sancto Spiritui, cuius propriũ opus, illa noui hominis mirabilis cõceptio fuit.

Gen.2.

Rom.11. Ezech. 28.

Rom.9.

Cur duæ legantur in natali dominico ad missam epistolæ. Cap. XV.

ILlud quæsitu dignum est, cur in hac solẽnitate dominicæ natiuitatis, tã die quàm nocte duæ ad missarũ solennia legantur epistolæ, quod aliàs per totum annũ eo modo nõ fit. Quodq; maximè prętereundũ nõ est, prima semper de veteri, sequens de nouo testamento sumpta est. Quod inquirẽtibus nobis splendida beati Gregorij doctrina viam intelligentiæ protinus aperit. Ait nanq;: Benè duo Cherubim, quæ propitiatoriũ tegũt, sese inuicẽ aspiciunt, versis vultibus in propitiatorium. Cherub quippe plenitudo sciẽtiæ dicitur: Et quid per duo Cherubim, nisi vtraque testamenta signantur? Quid verò propitiatoriũ, nisi incarnatus dominus figuratur? De quo Iohannes ait: Ipse est enim propitiatio pro peccatis nostris. ¶ Et dũ testamentũ vetus hoc faciendũ denunciat, quod testamẽtũ nouum de domino factum clamat, quasi vtraq; Cherubim inuicem aspiciunt, dũ vultus in propitiatorium vertunt, quia dum inter se positum incarnatum Deũ vident, à suo aspectu non discrepant, quæ dispensationis eius mysteriũ concorditer narrant. Redditã ergo nobis eandem intelligimus similitudinem, dum, sicut duo Cherubim versis vultibus in propitiatorium sese mutuo respiciũt, sic duæ lectiones ex duobus testamentis, euãgelicam lectionem, qua propitiatorium nostrum, id est, incarnatũ verbum prædicatur, concordibus testimoniis & vno eodẽq; sensu respiciunt. ¶ Cur autem ad sanctam Mariã hoc officio statio celebretur, causa euidens est, scilicet quia de vtero hæc salus Iudæ & Hierusalem expectata & suscepta est.

1.Iohan.2.

Quòd Christus nocte natus sit. Caput XVI.

DOminica nocte natum esse Christum probabile est, quamuis sacra euangelii de hoc historia tacuerit. Namq; si per regulã computi retrò percurras, inuenies eius anni quo natus est, concurrentes quinq;. Quos addens regularibus Decembris septẽ vel (vt compendiosius fiat) regularibus Ianuarii tribus, inuenies diem illũ, quo Decẽbrem inchoamus, quintã fuisse feriã, & eum quo Ianuarium, primã, id est, diẽ dominicã, sublatis videlicet septem ex eo numero, qui regularibus & cõcurrentibus compositis accrescunt. Cùm autẽ December quinta feria, vel Ianuarius inchoatur prima, necesse est diem natalis domini, qui post calendas Decembris XXV. & ante calendas Ianuarii est octauus, primam feriam, id est, diẽ existere dominicã. ¶ Nocte ergo dominica natus est Christus, consonante mirabiliũ suorũ ordine, vt quo die dixit, fiat lux, & facta est lux, eiusdem diei nocte exoriretur in tenebris lumẽ rectis corde, & visitaret nos oriẽs ex alto, illuminare his qui in tenebris sunt & in vmbra mortis. ¶ Nocte verò congruè natus est, vt ipso die ortus sui tempore, ad illuminandam noctem nostram se aduenire signaret.

Psal.111. Luc.1.

Cur duæ missæ ea nocte celebrantur. Caput XVII.

IDcirco nocte illius sacratissimã memoriã duę missę à sanctę memorię Thelesphoro Papa

Papa institutæ, decentissima veneratione illustrãt. Verè Apostolica sanctæ Romanæ Ecclesiæ fides, quæ in vnius natiuitatis filij Dei anniuersaria nocte, geminæ natiuitatis, diuinæ scilicet & humanę gloriã, solennibus vigilijs ita cõmemorari cõstituit, vt in honorem eius natiuitatis, qua ex vtero suo, id est, ex propriæ secreto substantiæ, deus pater illum genuit ante luciferum, id est, ante angelicam naturam, & antequàm quicquam faceret, primam missam ordinaret, & in venerationem eius, qui per vterum virginis benedictus aduenit in nomine domini, secundum laudans & exultans succineret.

Psal.109.

Prouer.9.

Cur tunc legitur, liber generationis, ante primam missam. Cap. XVIII.

HAc nocte ante missarum solennia legitur nobis, liber generatiõis Iesu Christi, quod pulchro satis ordine & mystica sanctæ Ecclesiæ traditum est institutione. Ecce enim verè diuini structores ordinis, per huius seriem lectionis, scalam illam nobis repræsentant profundo noctis tempore, quam nocte dormiens Iacob vidit, cui summitate sua cœlos tangens dominus innixus, eidẽ Iacob apparuit: & semini eius terram hæreditariam repromisit, quãdo pro eiusdem propagatiõe seminis ibat iussu patris sui, vt acciperet vxorem de domo & cognatione patris & matris. Nam vt de mortalitate nunc taceam, quo secundum hoc, quod omnia in figura cõtingebant illis, scala illa præfigurauit, cui dominus innixus (vt dictum est) apparuit, nisi generationem Iesu Christi, quam sanctus Euangelista diuino ore ita cõtexuit, vt per Ioseph ad Christũ perueniret. ¶ Cui videlicet Ioseph, supremo scalæ gradui dominus paruulus innixus est. An non illi beato innixus est, quãdo pupillus in hoc seculo, id est, absque carnali patre natus, solatio eius cũ puerpera matre sustentari dignatus est? Et vt cætera taceam, nónne tũc vel maximè illi innixus est, quãdo ne ab inimicis Herode vel cæteris inueniretur, qui quæsituri erant animã eius, in Aegyptũ ab eodem nutricio suo deportatus est, iterũq; defuncto Herode in terram Iuda relatus est. ¶ Cũ igitur nos medio noctis librum illum generationis Christi audimus, non somno corporeo, sed supernorum cõtemplatione dormientes, iuxta quod sponsa dicit in Canticis: Ego dormio, & cor meum vigilat: cùm, inquam, generationem illam audimus, tunc prædictam scalam non tã somniamus, quàm vigilanti animo, & certa fide videmus. ¶ Et dominum nostrum paruulum propter nos factum, & per portam cœli, quam supremus gradus scalæ, scilicet beatus Ioseph, sponsali dignitate contingit, per portã, inquam, cœli, id est, per beatũ virginem egressum dominum nostrum paruulum & vagientem, & eo modo, quo iam dictum est, scalæ innixum audimus, nostram, id est, gentis salutem pro magna benedictione promittentem, imo promissam adimplentem. Nã quod in illo somno Iacob audiuit dicentem dominum, atq; in semine tuo benedicentur omnes tribus terræ, hoc impletur in hac Christi generatione. ¶ Quod & verè diuinus Euãgelista respiciens, Raab meretricem, & Ruth Moabitem generationi huic nominatim inseruit, videlicet innuẽs hoc, quod Christus non Iudæis tantùm, sed & gentibus secundũ carnem venerit, quippe qui ex gentibus matres habere dignatus sit, quod & prophetę antè testati sunt, dicẽte Dauid: memor ero Raab & Babylonis, id est, latitudinis cõsusarũ gentium. Raab enim latitudo, Babylon verò interpretatur confusio. Esaia verò dicente in visione super Moab: Emitte agnum domine dominatorem terræ de petra deserti, ad mõtem filiæ Syon. Ac si apertè diceret: Emittes domine agnum tuum christum de medio gẽtium, vt non glorietur carnalis Israel, quod proprius eius sit Christus: cui æstimatiõi eius hoc manifestè repugnet, quod tu eũdẽ Christum de gentibus emittes ad montem filiæ Syon. Nam per petrã deserti designatur Ruth Moabitis, quæ stans firmiter in petra solidę fidei, patrios deos populumq; suũ oblita venit cum Noẽmi, iuncta viro Booz Bethleemitæ genuit Obed auum regis Dauid, in quo facta est & parẽs saluatoris. ¶ Duobus igitur ex populis, Iudaico scilicet & gentili, patres progeniti, tanquàm duobus scalæ lateribus, diuersi gradus inserti Christum dominũ sustinent, egressum à summo cœli, omnesq; angeli sancti descendunt & ascendũt per eam, & omnes electi prius ad suscipiendam incarnationis eius fidem humiliantur, vt postmodum ad videndum diuinitatis eius gloriam subleuentur. Vnde & alibi ipse dominus: Amen, inquit, dico vobis, videbitis cœlũ apertum, & angelos Dei ascendentes & descendẽtes supra filium hominis, id est, subportante & subleuãte filio hominis, videbitis sanctos omnes ascendentes ad Deum, apertis sibi cœlorum claustris per redemptionem filij hominis, & vt pòst ascendere possint, prius descendere ad orationẽ crucis vel passionis eius in spiritu humilitatis. ¶ Vtrunq; scilicet ascẽsum hunc & descensum Matthæus & Lucas innuere videntur, dum alter eorum descendendo, alter verò ascendendo Christi generationẽ cõtexuit: quia videlicet factus homo

Mat.2.

Cant.5.

Esa.16.

Psal.86.

Ruth.4.

Matth.1. Luc.3.

Deus,dum vagit in cunis,inuitat nos, vt humiliemur exemplo suæ humilitatis, baptizatus autem dum cœlestibus incipit coruscare miraculis, humiles suscitat ad intelligendam gloriam suæ diuinitatis.

Lecta tandem prædicta generatione Christi, protinus laudem Deo solennem chorus Ecclesiæ concrepando succinit.Et meritò:Si enim Iacob,cùm euigilasset à somno, ait:Verè dominus est in loco isto,&c.Si,inquam,adeo demiratus est propter vmbram vel figuram futurorũ,quæ in somnis viderat,quantò magis nos peractã rei veritatem intuentes,excitari debemus in laudem, & vocare locũ hũc, id est, sanctam Ecclesiam Bethel, id est,domum Dei, vbi verè non est aliud nisi domus Dei,& porta cœli, scilicet nõ aliud quàm beata progenies,& gloriosa virgo, quæ cœli regem genuit? ¶ Et si statim surgens Iacob tulit lapidem,quem suppositum fuerat capiti suo, & erexit in titulum, fundens oleum desuper, quãto magis nos cõfestim,vbi nobis hæc generatio recitata est, attollere debemus summis laudibus lapidem summum,angularem, pretiosum,quem suppositum capiti, id est, cordi nostro,vt stabile fundamentum: & super illum fundere oleum pię confessionis & deuotæ gratiarum actionis?¶ Benè ergo statim Missarum solennia celebramus, & sicut visi sunt angeli ascendentes, & descendentes,nos quoq; ascendimus per fidem: primã Missam(vt dictum est)in laudem diuinæ natiuitatis,secundam cantantes in confessione & honore humanæ, quã propter nos subiit, generationis.

Gen.28.

1. Pet.2.

Cur Euangelista Christi generationem ita contexuit,vt illam ad Ioseph potius,quàm ad Mariam deduceret. Cap.XIX.

Quærat nunc fortè aliquis,cur Euangelista,cùm posset ab Abraham vel Dauid illã tenere lineam generationis, qua carnalem beatæ virginis patrẽ,& ipsam virginem matrẽ, filiumq; cõtingeret ex ea nascentẽ,cur ita contexere maluit, vt ad Ioseph descenderet,qui sine dubio carnalis pater Christi non est? Ad quod respondendum, quod sic rectè fieri debuisset,si hoc Euangelista intendisset, quos vel quales per patres carnalẽ Dauid vel Abrahæ generationẽ caro Christi contingeret. Sed non hoc intendit, quippe cùm non sit tam magnum,carnaliter Christi esse propinquum, vt Euangelico ore opus esset per totum mundum declamari. Siquidẽ multi & carnaliter eius propinqui & mali esse potuerũt,de quibus dicit: Amici mei & proximi mei aduersum me appropinquauerunt. Quid ergo potius intendit? Illud vtiq; vt eorũ prosapiam texeret Deorum, de quibus Psalmista: Ego dixi dij estis, & filii excelsi omnes: quos ipse Dominus in Euangelio testatur deos esse dictos, quia ad eos sermo Dei factus est. Constat verò sermonem Dei, qui ad illos factus est, non alium esse quàm hoc verbum,quod caro factum est:cuius incarnationẽ,aut ipsi per Spiritum sanctum, vt Abrahã,Dauid, aut per prophetas ad se missos audierunt,vt Achaz,cui cùm dixisset propheta:Pete tibi signum à domino,paulò pòst intulit:Ecce virgo cõcipiet & pariet filiũ,&c. Igitur illam ob causam generationem huiusmodi contexuit, quia per illos, aut ad illos huius incarnatiõis promissio facta est. ¶ Nec verò dubium,quin illorum omnium primus Abraham,vltimus beatus Ioseph extiterit:ad quem tunc idem sermo factus est Dei,quando illi dictum est: Ioseph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam. ¶ Notandum diligenter, quod dicitur. Cùm in hac generatione Dauid atq; Abraham cæteris insignius nominati sint, dicente Euangelista:Liber generationis Iesu Christi,filij Dauid,filii Abraham. Hic quoq; beatus Ioseph non natura carnis, sed affectu & officio, pater Domini non minus excellenter nominatur, cùm in eadẽ generatione appellatur vir Mariæ. Hic autem dicitur ei ab angelo: Ioseph fili Dauid,&c. ¶ Cùm ergo sint tres primi,tres nominatissimi,Abraham,Dauid,Ioseph nominati, inquã, inter omnes, ad quos repromissio facta est, quærendum summoperè est,quo Euangelista intendit,vt istos excellentius nominaret. Nimirùm repromissionis incrementa considerauit, quibus Christus, homo, rex atque Deus, diuersis temporibus istis tribus repromissus est. Nam Christum,quæ ad Abraham repromissio facta est,hominem verum protestata est. In semine,inquit,tuo benedicentur omnes gentes. Quæ autẽ ad Dauid facta est, non solùm hominem,sed & regem fore signauit. De fructu, inquit, ventris tui ponam super sedem tuam. Quæ verò ad beatum Ioseph facta est, manifestè Deum pronũciat.Paries,inquit,filium, & vocabis nomen eius Iesum: Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Saluare enim à peccatis, solius Dei est.¶ Hæc eadem tria,id est, mortalem hominem,regem atq; Deum tres magi postmodũ mysticis muneribus testati sunt,mira sancti Spiritus operante gratia,vt quæ diuersis temporibus genti Iudaicę promiserat,eadẽ cuncta subitò addisceret bruta quondã & indocta gẽtilitas. Igitur benè & quomodo cœlestium

Psal.81. Iohan.10.

Esa.7.

Gen.22.

Psal.131.

Matth.1.

stium mysteriorũ inspectatorẽ decuit, sic sacra Christi generatio contexta est,vt deduceretur ad Ioseph, ad quẽ (vt dictũ est) vltima quidẽ,sed optima repromissio facta est, quæ sic finitur: Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorũ.¶ Quod & proinde vel maximè delectat, quod hæc eadem generatio,quasi lõga linea piscatoris,seculi huius fluctibus iniecta est,in summo hamũ ferreũ habens in esca,id est,verum Deum in carne vera ad capiẽdum Leuiathan, serpentẽ magnũ, humanas,velut pisces exiguos, deuorãtẽ animas. Cõstat verò,quia non carni, sed ferro linea piscatoris innexa est. In hoc igitur similitudinis pulchritudo perfecta est, quod sæpè dicta saluatoris prosapia,non secundum carnalem genituram ad Mariam deducta est, sed secundum diuinam propinquitatẽ peruenit ad Ioseph:qui cùm Christi nõ carnalis sit pater,sed fidei,& supradictæ promissionis penultimus hæres,quasi nõ carni,sed hamo ferreo linea subligata est.

Isa.40. Esa.27.

Superius iã dictũ est, dominica nocte Christum natum fuisse,videlicet, vt qua die dixit Deus,fiat lux,&facta est lux,eadẽ die vera nobis lux in tenebris exoriretur.Addere nũc libet & illud, quod hic idem mirabilis Plastes noster, qui, vt dictum est, dñca nocte natus est,feria sexta conceptus est.Nam si superius scriptos illius anni quinq; concurrentes vni Aprilis regulari adiicias,fiunt sex. Cùm autẽ sexta feria mensis Aprilis incipitur,profectò octauo calẽdas Aprilis sexta nihilominus feria habetur, quando dominicã annunciationem habemus.Igitur piũ atq; pulchrũ ordinẽ prouidãq; dispositionẽ,in hoc salutis nostræ opifice mirãtes veneramur, qui die,qua veterem formauit Adã de limo terræ, nouũ sibi reformare cœpit hominem de vera carne virginis Mariæ, eadem nihilominus die redempturus mortis passione.

Gen.2. Luc.1.

De officio primæ missæ.
Caput XX.

Primæ nanq; missæ officiũ, dñs dixit ad me,filius meus es tu, ego hodie genui te,diuinã filii Dei natiuitatẽ penè per omnes partes suas manifestè cõmemorat. ¶ Nam hodie (vt ait beatus Augustinus) quia prçsentiã significat,atq; in æternitate nec præteritum quicq; est,quasi esse desierit,nec futurũ,quasi nondum sit, sed præsens tantùm, quia quicquid æterni est, semper est:diuinitus accipitur secundum id dictum, ego hodie genui te,quo sempiternam generationem virtutis & sapientiæ Dei,quæ est vnigenitus filius, fides syncerissima & catholica prædicat. ¶ Cũ ergo toties hoc ex persona Dei patris venerabile dictũ repetitur,in introitu, in guaduali, in alleluia,& in cõmunione. Nam offerenda: Lætentur cœli,lætãtibus angelis,& gloria in excelsis canẽtibus,succinit, & in collectis natiuitatis quidem domini commemoratio fit, sed incarnatio verbi nec in illis adhuc exprimitur,sed magis claritas veri luminis,perspicuè diuinã præcipuè generationem, filii Dei obsequium huius veneratur officii. ¶ Quomodo ergo consonat Euãgelio,manifestè humanam eius natiuitatem enarranti?Planè per vnũ illud dictũ splendidæ & venerandæ dignitatis,quod impurus Heluidius cæcis nõ videns oculis,& venerari nescíens,in contumeliam vertit intemeratæ & perpetuæ virginis. Hoc enim ibi legis,& peperit filiũ suum primogenitum.Heluidio quidẽ putidè argumẽtanti,quòd alios beata Maria filios habuerit de Ioseph,qui fratres domini dicti sunt, eò quòd primogenitũ illũ Euangelista dixerit, primogenitũ non dici asserens eum,cui fratres non sunt,atq; per illud antecedens consequenter hoc debere recipi. ¶ Benè & diserte responsum est à beato Hieronymo,primogenitũ esse,omne quod vuluam aperit,omnẽque vnigenitum esse primogenitum, sed nõ conuerti,non enim omnis primogenitus est etiam vnigenitus. ¶ Cæterũ venerabilius accipiendum est,neq; Euangelistam differtissimum tam superfluè primogenitum posuisse, vt ad matrem referret,quam virginem matrẽ esse, quod lõgè maius est,quàm cuiuis matri sit primogenitum parere,tota superiori narratione firmauerat. Beda quoq; super eundẽ Lucã idipsum sentiente. Nam primoginitus est omnis creaturæ dominus Christus, Dei virtus &sapientia,quę dicit:Ego ex ore altissimi prodiui,primogenita ante omnem creaturam.Ipse enim,qui secundum humanã naturam post Iohannẽ,& post alios multos sanctos venit,secundum altiorem gloriã,& gratiæ in labiis suis diffusæ priuilegium,primogenitus est in multis fratribus. Ita ergo accipiendum est & sic distinguẽdum: Et peperit filium suũ primogenitum,subauditur enim, ante omnem creaturam.¶ Quam generationem eius quis enarrabit? Quamobrem non potest fieri, vt iuxta tenorem supradicti ordinis,quæ in cantu laudatur vel memoratur diuina natiuitas,in lectionibus enarretur.

In prima missa diuina Christi natiuitas præcipuè commemoratur. Psal.95.

Error Heluidij de primogenito. Luc.2.

Responsio sancti Hieronymi contra Heluidium.

Alia responsio super primogenito ante omnẽ creaturam. 1.Cor.1. Ecclesia. 24. Rom.8.

De Officio secundæ Missæ.
Caput XXI.

Secundæ Missæ officium, totum dictis pastorum consonat dicentium: Transeamus vsque Bethleem,& videamus hoc verbum,&c. ¶ Pastores animarum, quarum illa vox est: Nos autem populus eius &

Esa.53.

Luc.2. Pastores animarũ quid annuntiant. Psal.94.

Universidad de Deusto
Copyright

oues pascuæ eius: pastores, inquã, sancti, qui vigilantes & custodientes vigilias noctis, id est, vitæ præsentis, supra gregem dominicũ, legendo & canẽdo erudiunt animas eorũ: referunt eidẽ gregi suo, quod viderint in Beth leem, id est, in domo panis, videlicet eius qui de cœlo descendit. ¶ Et gratulantes dicunt: Lux fulgebit hodie super nos, &c. Et subiungitur: Dominus regnauit, decorem indutus est. Dum enim dominus Deus homo factus est, regnauit super nos, illũ indutus decorẽ, de quo alibi dictum est: Egredimini filiæ Syõ, & videte regẽ Salomonẽ, in decore, quo coronauit eũ mater sua. Ipsa nãq; humanitas, quam propter nimiam charitatẽ suã, qua dilexit nos, induit diuinitas, ornatus est, ornatus miseratiõis, diadema pietatis, corona gloriæ, decor gratiæ, pulchritudo charitatis.

tom. 6. Introitus. Esa. 9. Psal. 92.

Cant. 3.

Corona Christi, est eius humanitas. Eph. 2.

Quæ deinde sequuntur, cuncta ad eundem spectant sensum. ¶ Duæ lectiones, spiritus domini super me. Apparuit benignitas, tanquàm duo Cherubin (vt supra dictum est) claris & apertis vultibus, id est, sensibus in illud respiciunt in Euangelio, quod est incarnatus Deus, propitiatoriũ. Ipse in graduali benedicitur, in alleluia decorem indutus, de quo dictum est, prædicatur: in offerenda orbem terræ firmasse laudatur, eundem, qui in Euangelio per Bethleem, id est, domum panis, figuratur, videlicet sanctam Ecclesiam, quam in eo firmauit, quod ipse homo natus est in ea, qui fundauit eam altissimus, & ex tunc parata est sedes eius, ex quo in illa homo natus est, qui à seculo Deus est. Ipsa est eadẽ Bethleem domus eius, quã decent sancta in longitudine dierũ. ¶ Et quia primus paries ex Hebræis est, quorum primitiæ supradicti pastores fuerunt, communio benè congruit: Exulta filia Syon. Propriè nãq; Ecclesia, quæ ex Hebræis est, filia Syon & filia Hierusalẽ dicitur. Ideo maximè, quia in Syon (quæ & Hierusalẽ) tẽplum & sancta eorum erant. ¶ Vtraq; Missa statio ad sanctã Mariam esse debuit, sed causa intercurrit, vt ad sanctam Anastasiam ageretur, videlicet passio eius, quæ Romanarum nobilissima matronarũ, sub Diocletiano imperatore post longum laborem castitatis, & ministerium sanctorum, post diutinos carceris squalores, tandem per manus & pedes extensa, & ad palos ligata, & circumposito igne cremata, ipso die natalis dñi cœlo nata est.

Bethleẽ figura ecclesiæ. Psal. 86. Psal. 92.

Filia Sion, ecclesia ex Iudæis. Eph. 2. Luc. 12. Zach. 9.

Statio ad sanctam Anastasiam.

De Officio maioris Missæ. Cap. XXII.

Euangeliũ 10 hannis. Iohan. 1.

DIe sancto natalis domini principalis illa clangoris euangelici tuba personat, quam Spiritus sanctus perflans, maiore animauit gratia, dicens: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & deus erat verbum, & verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Hæc est tuba illa mirabilis, quæ dum caneret in Syon, vocauit gẽtes, annunciauit populis, annunciauit in finibus terræ, & in insulis (quæ procul erant, quia lõgè à Domino receserant) dominum & saluatorem nostrum aduenire dixit. Hic, inquam, sonus ille magnus cœlorum, gloriam Dei enarrantium, qui in omnem terram exiuit: hic tonitrus firmamenti, opera manuum eius annuntians, qui verba cœlorum eloquentium in fines terræ fecit audiri, scilicet quòd verbum Deus, Deus absconditus, in sole posuit tabernaculum suum, procedẽs tanquàm sponsus de thalamo suo. Nuntiat enim gentibus cunctis pedibus pulchris, apportantibus nũtium bonum, prædicationem pacis, annũciationem salutis. Erupit nanq; de angustis Iudææ finibus, in qua solã notus erat Deus, & de carnali Israel, in quo solo magnũ erat nomen eius: & hoc salutare Dei Euãgelica tuba cunctis locuta est gentibus, nec iam sunt loquelæ neq; sermones, quorum non audiantur supradictæ voces cœlorũ. ¶ Hoc est quod in introitu secundum prophetam canimus: Puer natus est nobis, & filius datus est nobis. Hęc mirabilia, quorum causa in subiunctione cantare domino canticum nouum debemus. ¶ Hoc illud est brachium, quod secundũ prophetã huius diei lectionẽ, parauit dominus in oculis omniũ gentium: Hoc salutare Dei nostri, quod omnes fines terræ viderunt: Hoc illud est quod secundum consequentem lectionem Apostolicam, nouissimè diebus istis locutus est nobis Deus in filio, qui multifariàm multisq; modis olim patribus in prophetis locutus est. ¶ Sic secũdũ graduale, viderunt omnes fines terræ salutare Dei nostri, & notum fecit Deus salutare suum. Sic secundum alleluia, lux magna descendit super terram, quia verbum Deus, lux vera Deus, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: descendit per nubem carnis, descendit super terrenam cõuersationẽ nostrã. Hæc omnia per se satis elucent, quòd prædicto Euangelio capiti suo consonent. ¶ Vnum est quod quæsitu dignũ est, scilicet offerẽda, in qua dominatio & potestas domini nostri Iesu Christi, magni & metuendi iudicis regisq; victorioſi prædicatur, maximè in eo versu: Tu humiliasti sicut vulneratum superbum. Nã arbitraremur, totum hoc officium ad solam noctem illã respicere, qua dominus natus est. Sed in illa nocte necdum sciebat puer, qui natus est nobis, vocare patrẽ, aut matrem videlicet per ætatem susceptæ carnis. In hac autem offerenda, & in supradi-

Esa. 66. Eph. 2. Psal. 18. In omnẽ terram exiit sonus eorum. Esa. 52. Rom. 10. Psal. 44.

Introitus. Esa. 9. Psal. 9. Esa. 52. Dup ex epistola. Hebr. 1.

Graduale. Psal. 97.

Alleluia.

Offertorii. Psal. 88. Esa. 2.

supradicto maximè versu, illa fortitudo laudatur, qua secundũ illud propheticũ nomen suũ, accelera, spolia detrahe, festina prędari, superbũ diabolum humiliauit sicut vulneratum, & ascendens in altum & captiuã ducens captiuitatẽ, inimicos suos dispersit in virtute brachii sui, quod vltimam præmissi particulã spectat Euãgelii, qua dictũ est: Et vidimus gloriam eius, gloriã quasi vnigeniti à Patre: Plenum gratia & veritate. Nam gloria hęc est incarnati verbi, quod spolia detraxit, & festinanter infernum deprædatus est. Igitur non tantum vagitus infantis & præsepe absconditum spectat hoc officiũ, sed sonus est Apostolorũ, qui in omnem terram exiuit, dicentium: In sole posuit tabernaculum suum, totumq; annum domini acceptabilem prædicantium, totam salutem annuntiantium, quã fecit verbum caro factum. ¶ Vnde cum pro excellentia tantæ diei, tum & ideo, quia beatus Petrus Apostolus hoc salutare dei nostri primus vidit, primusq; confessus est, reuelante sibi patre, qui in cœlis est, & Romanæ arci nuntiũ bonum princeps intulit, iure apud ipsum statio fit. O verè magnũ sacramentũ pietatis, quod manifestatum est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit angelis, prædicatum est gentibus, creditum est mundo, assumptũ est in gloria. ¶ Pulchrè cũ legit hoc, vel quicquid sanctum Christi continet Euãgelium, penè omnibus Ecclesijs hęc vetus cõsuetudo est, vt diaconus tanquàm ab austro veniens, ad aquilonem stet conuersus. Ecce enim ab austro venio, dicit Dominus, & Abacuc, Deus, inquit, ab austro veniet: Ab austro quippe venit, quia ex operatiõe Spiritus sancti, venit & incarnatus est filius dei, & per Spiritum sanctum semetipsum obtulit hostiam Deo in odorẽ suauitatis. Pulchrè ergo diaconus, tantam salutem recitaturus, ad aquilonẽ conuertitur: vt per hoc indicet, quòd quando hoc salutare Dei missum est gentibus, fortis contra diabolum legatio directa est, quod Deus dixerat, dicam aquiloni, da.

Deprædatio inferni per christum. Ibidem Psal. 67.

Iohan. 1.

Psal. 18.

Psal. 44.

Statio ad sanctum Petrum. Matth. 16.

2. Tim. 3.

Cur diaconus ad aquilonẽ uersus legit euangelium. Abacuc. 3.

Ephe. 5.

Esai. 42. & 52.

De Officio, dum medium silentium. Cap. XXIII.

DIe natalis domini officium, gaudium est, vt diximus, gentium, quæ omnes viderunt salutare Dei, & quarum assumptio vita est ex mortuis scilicet Iudæis: hoc autem certæ diei sedem non habens, & penè viduum reuocandorum in fine seculi præconium est Iudæorum. Non enim gloriari debet oleaster aduersus ramos bonę oliuæ, quod propter incredulitatem fracti sunt & ceciderũt. Ipse autem contra naturam insertus est & fide stat. Neq; dignũ est, vt exul-

Reuocandi ad fidem Iudæi in fine seculi. Rom. 11.

ter iunior frater, quod se recepto & conuiuante cum patre, maior frater iratus ingredi recusat, sed inter conuiuia rogat patrem suum, vt exeat & blandis delinitum monitis introducat. Hæc ita esse vel ex communione præsentis officii satis elucet. Tolle, inquit, puerũ & matrẽ eius, & vade in terrã Iuda, defuncti sunt enim qui quærebãt animã pueri. Nũc enim puer ille scilicet incarnatus Deus, reliquit domum suam, & dimisit hæreditatem suam: quia sicut scriptum est: Ascendens super nubem candidam, ingressus est Aegyptũ, abiit ad gentes: quæ antiqui Pharaonis, id est, diaboli fuerant regnum. Tunc antè defunctis his, qui quærebãt animã eius, id est, sopita modernæ inuidiæ flamma, qua sanctorũ eius animas quæsierunt & sanguinẽ fuderunt in terram suam, id est, in suę gentis notitiam, reuertetur. Tunc, inquã, iuxta mysticum Euangelii sensum, illato Iesu in templũ, id est, in synagogã Iudęorũ per fidẽ: Erãt pater eius & mater, scilicet omnis parentela eius carnalis, mirantes super his, quæ dicuntur de eo. Et benedixit illi Simeõ, id est, ille populus iam iustus & timoratus, atq; ita qui nunc positus est in ruinã, tunc ponetur in resurrectionem in Israël. Cuius aduentus, quia sciri à nobis non potest, tempus meritò nõcti comparatur, atq; ideo in introitu: Dũ medium silẽtium, quod præteritũ est, canitur propter hoc simile futurũ. Tũc implebit id, propter quod misit deus filiũ suũ factũ ex mulie re, factũ sub lege, vt eos, q sub lege erant redimeret: & liberabitur hæres, qui adhuc paruus intellectu, sub elemẽtis, id est, literali sensu seruiẽs detinetur. Tandẽq; obtinebit regnum & sedem Dauid patris sui ipse, de quo in graduali canitur: Speciosus forma.

Luc. 15.

Mysterium reditus Christi ex Aegypto. Matth. 2. Nititur. 11. Esaiæ 19.

Misterium de parentibus & Simeone. Luc. 2.

Sapient. 18.

Calat. 4.

Psal. 44.

De Sancto die Epiphaniæ. Cap. XXIIII.

SAnctus dies Epiphaniæ, cũ tribus ex causis sit celebris: ea nanque die à Chaldæis dominus est adoratus, itemq; annorum triginta iam esse incipiens, à Iohanne baptizatus est, atque redeunte anno ex aqua vinum fecit ad nuptias: cum, inquam, tribus ex causis his sit celebris: Primam secundum diurni officii solennitatem rationabiliter accepit. ¶ Videtur in his tribus excedere, quod dominus baptizatus est à Iohanne: propter quod & Græci baptismi sacramentum hac die numerosius atq; solennius celebrare feruntur. Verùm sancta Romana Ecclesia, semper illa reuelatione, qua Petrus Christum filium dei cognouit, illustrata, consuetudinem hanc vitandam esse proclamat scriptis euidentibus. ¶ Dicit enim Leo magnus, scribens

Tres causæ huius festi. Matth. 2. Lucæ. 3. Iohan. 2.

Non in Epiphania, sed pascate celebrari debet baptismus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

scribens vniuersis Episcopis per Siciliam cõstitutis, inter cætera: Miror vos vel præcessores vestros tam irrationabilem nouitatem vsurpare potuisse, vt confuso tẽporis vtriusque mysterio, nullam esse differentiam crederetis inter diem, quo adoratus est christus à Magis, & diẽ quo resurrexit à mortuis. Ac deinceps: Propriè, inquit, in morte crucifixi, & in resurrectione ex mortuis potentia baptismatis nouam creaturam condit ex veteri, vt in renascentibus & mors Christi operetur & vita, dicente beato Apostolo: An ignoratis, quia quicũq; in Christo Iesu baptizati sumus, in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cũ illo per baptismum in mortẽ. Et post pauca: Ipsa igitur operis qualitas docet celebrandę generaliter gratiæ diẽ esse legitimum, in quo orta est & virtus muneris, & species actionis. Ad cuius rei confirmationem plurimum valet, quod ipse dominus Iesus Christus, postquàm resurrexit ex mortuis, discipulis suis, in quibus omnes ecclesiarum prælules docebantur, & formam & potestatem baptizandi tradidit, dicens: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filii & Spiritus sancti. De quo vtiq; eos etiam ante passionẽ potuisset instruere, nisi propriè voluisset intelligi, regenerationis gratiã ex sua resurrectione cœpisse. Item post aliqua. Si quis autem Epiphaniæ festiuitatem (quæ in suo ordine debito honore veneranda est) ob hoc existimat habere priuilegiũ baptismatis, quia hoc quidam putant, quod eadẽ die dominus ad baptismum sancti Iohannis accesserit, sciat illius baptismi aliam fuisse gratiam, aliam rationẽ: nec ad eandem pertinuisse virtutem, qua per sanctum Spiritum renascuntur, de quibus dicitur: Qui non ex sanguinibus, neq; ex volũtate carnis, neq; ex voluntate viri, sed ex deo nati sunt. Dominus autem nullius remissione indigens peccati, nec quærens remedium renascendi, sic voluit baptizari, quomodo & circuncidi, hostiãq; emundationis pro se offerri: vt qui factus erat ex muliere, sicut Apostolus ait, fieret sub lege, quã nõ venerat soluere, sed adimplere, & adimplendo finire: & sicut beatus Apostolus prædicat, dicens: Finis autem legis Christus, ad iustitiam omni credẽti. Baptismi autem sui in se condidit sacramentum, quia in omnibus primatum tenens, se docuit esse principium: & tunc regenerationis potentiam sanxit, quando de latere eius fluxerunt sanguis redemptionis & aqua baptismatis. ¶ Non ergo in tribus causis illud eminet, quòd dominus à Ioanne baptizatus est, quia non tunc, sed quãdo de latere eius sanguis & aqua profluxerunt, baptismi sui nobis condidit sacramentum. Eminet autem & præcipuũ est illud, quòd à Magis vtiq; gentilibus adoratus est, & illuminatarũ cordibus gẽtium magnam spiritualium præstat materiam gaudiorum. Gentium nanq; primitiæ iam tunc in illis assumptæ sunt. Assumpsit enim illos pax nostra, quę fecit vtraq; vnũ Deum & hominem in se vnum Christum, Iudæos atq; gentiles in vnum coniungens populum. ¶ De hoc ergo dignè totum Missę cõpositum est officium, in quo sancta Ecclesia de gentibus electa, pro suæ vocationis initio gratiosum Deo pro sua salute laudis offert præconium. Tota verò laudum materia, dona sunt regum, aurum, thus & myrrha. Dona quippe illa fuerunt, fide fœcunda cœlesti magisterio dispositа, per Spiritum sanctum intellecta. Quid enim cœlesti magisterio dignius, quàm auro regem, thure Deũ, myrrha cõfiteri mortalẽ? Nihil tale paries ille de proximo contulit, qui de Iudæis veniens, in pastoribus angulari lapidi primus sese coniunxit. Nec mirum, illos enim, scilicet Iudæos pastores, angelicum instruxit magisteriũ: Hos autem, videlicet gentiles, nouam stellam suscipientes, solum diuini Spiritus inuisibiliter perdocuit oraculum. Benè ergo regum munera sanctæ ecclesiæ fidem integerrimã testãtia, totum huius diei officiũ propheticis testimoniis & laudibus personat, veneratur, honorat. De tertia iam dictæ festiuitatis causa, scilicet de eo, quod dominus vinum fecit de aqua, quęri solet, qualiter eodem die, qua dominus baptizatus est, factum esse conueniat. ¶ Dominus nanq; qua die baptizatus est, neque discipulos elegit, neq; miracula fecit, sed statim ductus est in desertum à spiritu suo, vt tentaretur à diabolo: vbi & quadraginta dierum celebrauit ieiunium, atque inde reuersus, tum demum discipulos elegit, quos & doctrinis instrueret, & miraculis confirmaret. Nunquid annum suæ ætatis trigesimum, cuius in initio baptizatus est, totum sine discipulis exegit, & ita redeunte anno eadem die illud admirabile signum primum coram discipulis fecit? Ita sanè, credendum est quomodo tria hæc, quæ superius dicta sunt, vna die celebrata esse secundum sanctæ Ecclesiæ authoritatem negare non possumus. Nam antequam Iohannes traditus esset, Christus neq; publicè prædicauit, neq; duodecim Apostolos elegit. Apertè quoq; liquet, secundum Lucæ narrationẽ q̃ egressus in virtute Spiritus in Galilæam publicè prædicans, non statim discipulos elegit, sed ita docebat in synagogis Iudæorum, & magnificabatur ab omnibus

Matth.16. Verba Leonis primi. De cons. dist. 4. cap. propric.

Rom.6.

Matth.28.

Vinus efficax Iohannis iam Christi ptismus.

han.2.

c.2. lat.4. atth.5.

m.10.

s.1, 3.19.

adoratio magorũ, præcipua huius festi.

Ephe.2.

mysteriũ magorum in tribus donis.

Luc.2.

Christus per annũ sine discipulis fuit, ex quo baptizatus est.

Luc.4. ibidem.

nibus, & omnes testimonium illi dabant, & mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant ab ore ipsius. Et ante persecutionem passus est, ita vt ad præcipitiũ duceretur, fugiensq; de ciuitate in ciuitatem docebat per synagogas sabbatis. Ante & socrũ Simonis, quę tenebatur magnis febribus, curauit, & alia nonnulla fecit, propter quæ dixerãt ei cõciues sui venienti Nazareth, vbi nutritus fuerat: Quãta audiuimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua. Tribus igitur miraculis ornatum sanctum diem Epiphaniæ colimus. Nam, vt cãtauimus, hodie stella Magos duxit ad præsepia, hac die Christus à Iohanne baptizatus est, hac die ad nuptias vinũ ex aqua factum est. Breui itaq;, id est, tredecim diebus, triginta annorum ætatis eius commemoratur. ¶ R eliquí tres anni, quib⁹ ipse prædicauit, miraculis diuinitatem suam declarauit, tribus illis, quæ sequuntur post Epiphaniam, dominicalibus commemorantur officiis. Quæ ideo ad Epiphaniæ, id est, manifestationis ad rationem pertinent, quia quæcũque per tres suę prædicatiõis annos cœlestia diuinitatis suæ sacramenta docuit, quæcunq; manibus suis tornatilibus & aureis, id est, facile operantibus & diuinis fecit, documenta fuerunt, quibus vera per carnem diuinitas innotuit. Vnde in prima dominica illud ponitur Euangelium, in quo primum testatus est, patrem se habere Deum, dicens parentibus suis: Quid est quod me quærebatis? Nesciebatis quia in his, quę patris mei sunt, oportet me esse? ¶ In secunda verò legitur Euangelium, quo inuitatus ad nuptias aquas conuertit in vinum. Quod verè magnum diuinitatis fuit indicium, solus enim Deus mutare potest naturam, & nostræ reparationis (qua mortale nostrum induet immortalitatem, & corruptio incorruptelam possidebit) venerabile signum, pulchrumq; & conueniens signorum eius fuit initium. ¶ In tertia nihilominus dominica, qua dicimus, atq; ad protegendum nos dexteram tuæ maiestatis extende, secundum extensionem manus, qua tetigit leprosum dicens: Volo, mundare. Vera diuinitas eius secundum fidem Centurionis elucet, dum absens corpore sanans puerum Centurionis, Deum se esse designat, qui præsens est vbiq;. Tribus igitur dominicalibus officiis Dñi manifestatio, scilicet tota trium annorum eius prædicatio commemoratur.

tres dominicæ post epiphaniã quid tractent.

Cant.5.

Luc.2.

Ioan.2.

1.Cor.15.

Matth.8.

Cur in purificatione sanctę Mariæ candelas portemus. Cap. XXV.

IN purificatione sanctæ Mariæ ideo candelas portamus, vt fœlici gaudio iusti Simeonis aliquatenùs participemur, qui Christum infantem gestans in vlnis agnouit, & cõfessus est paratum ante faciem omnium populorum, lumen ad reuelationem gentium. Hoc enim signo commoniti exterius, ipsum verum lumen, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, in mẽte nostra fidei vlnis arctius astringimus, & absentiam eius corporalem, sursum tendentibus desideriis, gementes quærimus, quærẽtes gemimus. Profectus nanq; in cœlum est, antequam hincabiret, iã supra infantiam, in qua portatus est à Simeone, ętate & sapiẽtia profecerat. Eius igitur visibile signum portamus omnes in manibus, quẽ iam visibiliter portare, sicut Simeon, nec necesse habemus, nec possumus. ¶ Benè autem consecrati cereoli, id quod visibile erat Christi, nobis significãt. Nam sicut apes cerã cũ melle, virginali producit opere, sic Maria virgo Christum, Deum & hominem, salua vteri sui genuit integritate. Apes nanq; neq; vllo concubitu miscentur, neq; libidine soluuntur, nullis partus doloribus concutiuntur, & subitò magnum filiorum examen emittunt, de foliis & herbis ore suo prolem legentes. Conuenienti igitur signo, vectationem infantis Christi, prout possumus, imaginamur, beatitudinem eius corde & ore prædicantes, qui tam diu vixit, vt Christum dominũ videret, vidit vt adoraret, adorauit, vt in pace dimissus, feliciter hinc abiret.

Candelæ gestandi signum.

Luc.2.

Iohan.1.

virgineus partus Mariæ per cereos designatur.

LIBRI TERTII FINIS.

RVPER-

Universidad de Deusto
Biblioteca

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER QVARTVS.

De Septuagesima. Cap.I.

IN hoc Capitulo multa quęrenda sunt, videlicet quòd vocetur septuagesima, & cur vocetur hoc nomine, qua ratione ante passiõem Domini celebretur, & cur alleluia de ore Ecclesiæ tollatur. Hęc omnia tam veras tamque certas habent rationes, vt quicquid aliud dixeris, recalcitret vndiq; tuta veritas, & oppositorum vel repugnantium multitudine inopem & deficientem conscię tiam reuerberet. ¶ Verbi gratia, cùm dixeris septuagesimam ideo nominari, quòd ab hac dominica vsq; ad sabbatum, quo albæ deponuntur, septuaginta dies computẽtur, & per hos dies significari captiuitatem nostrã, qua peregrinamur à Deo in hoc seculo: Illud statim valde repugnans nostræ cõputationi occurrit, quòd dies dominicæ resurrectionis, nobilitas anni, decus mẽsium, arma dierum, hunc intra numerum computentur. Quis enim dies indignius captiuitatem significare videtur, quàm ille, quo victo captiuatore, dominus resurrexit? Quis dies libertatem significare merebitur, cùm primus dominicę resurrectionis dies sexagesimus quartus occurrat in numero dierum, qui captiuitatem nostram significant, significatam quondam totidem annis, quando populus dei sub Nabuchodonozor fuit exul in terra Babylonis?

septuagesima quomodo cõputari non debet.

1.Cor.5.

Eph.4.

Hiere.25.29. Daniel.9.

¶ Itemq; & illud repugnat, quòd cùm à prædicto sabbato dominica hæc septuagesima sit, sequens dominica (quam sexagesimam dicunt) nullo modo sexagesima est, & quinquagesima nullo modo quinquagesima est, & quadragesima nullo modo quadragesima est. Quid ergo septuagesimam nominemus, altius atq; constantius pandendum est.

Quid septuagesimam nominemus. Cap. II.

Septuagesima à septem dominicis.

SEptem Dominicas continuè sequentes magnis ac mysticis officiis insignes, septuagesimam nominamus, quarum in prima clamat homo à paradisi felicitate & à creatoris sui facie proiectus: Circũdederunt me gemitus, &c. In septima, redeunte de peregrinatione hac & de conualle lachrymarũ, dicitur voce prophetica: Lætare Hierusalem, & diem festum agite, qui diligitis eum, &c.

Gen.2.

Cur septuagesimam nominemus. Cap. III.

IDcirco autem primam dominicam, quæ septima est ab vltima, septuagesimam potius nominamus, & sexagesimã, quæ sexta est, & quinquagesimam, quæ quinta est, quia idem commemoratur officiis, quod significatum est illa septuagenaria captiuitate populi Dei, qua realiter sedit & fleuit super flumina Babylonis. Quid autem illud est? Septenaria distinctio ætatum mundi, quarũ prima est ab adã vsq; ad Noe, secunda à Noe vsque ad Abraham, vel secundum quosdam, vsque ad Moysen, tertia à Moyse vsq; ad dauid, quarta à dauid vsq; ad transmigrationem Babylonis, quinta à transmigratione babylonis vsq; ad aduentum domini, sexta ab aduentu Christi vsq; ad finem seculi, septima iam ætas mundi requies est illa, ad quam quotidie trãseunt electorum animæ, & requiescunt inter vbera lætantis matris suæ supernæ Hierusalem. ¶ Quia ergo per has septem dominicas illud idem commemoratur, quod per septuaginta Babyloniæ captiuitatis annos significatum est; dominica hæc prima de septem, rectè septuagesima dicitur, quòd quàm ratum sit, posterius ex ipsarum dominicarũ officiis clarius lucebit. Nunc qua ratione ante passionem domini ordinatæ sint, dicendum est.

Psal.136. Septem ætates mundi.

Esai.66.

Qua ratione sic ante passionem domini septem dominicæ ordinatæ sint. Caput IIII.

Gregorius.

BEatus Papa Gregorius, qui (sicut in libro vitæ eius contineri iam suprà diximus) officiorum atq; stationum ordinator extitit solertissimus, intellexit eo sensu, quem illi Spiritus sanctus aperuit, dignã ac reuerendam memoriam salutiferæ passionis christi expetere, vt illi ab omnibus sanctis & electis, quicunq; fuerunt ab initio mundi, testimonia redderẽtur, cui quasi cõmunes per os præsentis Ecclesiæ redderentur exequiæ. ¶ Omnium quippe sanctorum à mundi constitutione vna fuit salus & expectatio, passio redemptoris, & concordibus eorũ dictis prænuntiata, gestisq; præfigurata est, ac velut vni subiecta soli, diuersis licet ex locis eandem imaginem multa reddunt specularia: sic plures sancti diuersis temporibus ac meritis venientes, præcurrentes saluatorem, vnam eandemq; variis figuris eius præfigurauerũt passionem.

Passio Christi varie prefigurata.

Ordinator officiorum Gregorius.

Annus

sionem. ¶ Cùm ergo iã dictus ordinator officiorum, commemorata iam Christi natiuitate, apparitione, & manifestata triennij eius prædicatione, passionis eius memoriam *anno nostro inscripturus esset, laudabilem fecit digressionem, ad mundi recurrens initiũ, & de diuersis ętatibus cõgruas ecclesię voces colligẽs, quasi de diuersis locis septenos choros rationabili ac venerabili ordine produxit. Quid, vel quomodo singuli chori presenti ecclesiæ cõcinant, paulò pòst explicandum est. Nunc illud primitùs dicendum videtur, cur de ore ecclesiæ diebus istis alleluia, quod est laus Dei, tollatur.

Cur alleluia dimittatur. Cap.V.

Non omnis laus Dei alleluia.

SI rectè consideremus, quam laudem Dei alleluia (quod nomen est antiquæ dignitatis & autoritatis) significet, perpulchrũ & ratiõabile videtur, vt verè est, quòd de ore sanctæ ecclesiæ vox hæc consuetudinaliter ablata est. ¶ Significat autem non quamlibet laudem Dei, non laudem maiorum aut minorum creaturarum cœli & terræ, & maris, & omnium quæ in eis sunt. Alioquin, si quamlibet laudem Dei significet alleluia, frustra diebus istis de ore nostro tollitur, cum à laudibus dei nõ cessantes, laudamus, quòd in principio fecit cœlum & terram, quòd diuiserit lucem à tenebris, quòd fecerit firmamẽtum, & posuerit in medio aquarũ, quòd ad iussum eius germinauerit terra herbam virentẽ, lignumq; afferens fructum iuxta genus suum, quòd luminaria fecerit, & in firmamento posuerit, quòd pisces, quòd volucres, quòd bestias prodire iusserit, quòd deniq; hominem ad imaginẽ suã creauerit. ¶ Quam ergo Dei laudem significat alleluia? Illam vtiq;, illã cui dicit Deus pater in psalmo: Exurge gloria mea, exurge psalterium & cithara. Gloria patris, dei filius, perfecta laus & sempiterna musica, vtpote summa sapientia, quæ de corde nata eiusdem patris æterni musici, citharam nostræ humanitatis assumpsit, quam & cõfractam ab inuidis & stultis pueris, qui ad cantum eius saltare debuerant, rursus per gloriam resurrectionis reformauit, & inuiolabile psalterium fecit, illa, inquam, gloria hęc cithara, siue psalterium, alleluia nostrum est. Quecquid enim supernæ iucunditatis auditoribus suis exhibuit, quorum beati oculi qui viderunt, & aures quæ audierunt, quicquid, inquam, de cœlestibus gaudiis ore suo dominus Iesus Christus præcinuit, alleluia est, canticum nouum est, laus suauis est. ¶ Hoc autẽ neq; veteres sancti viderunt, aut audierunt, de quibus ait ipse dominus: Multi reges & prophetę voluerũt videre, quæ videtis, & nõ viderunt, & audire quæ auditis, & non audierũt, neq; nos, quãdiu sumus in corpore (quia recessit in cœlum) videre possumus, aut audire meremur. Quandiu enim sumus in corpore, peregrinamur à domino. Cùm vero probabilem antiquæ ecclesiæ nondum redemptæ statum commemoramus, nostrumq; incolatum, quia prolongatus est, deplangimus, pulchro satis ordine alleluia ab ore nostro tollitur. Quia videlicet, qui per illud significatur, ille nondum venerat, à nobis iam recessit, & ablatus est sponsus à filiis suis. ¶ Rectè hoc considerauit, qui hoc responsorium cecinit alleluia. Dum præsens est imitantur illam, & desiderant illam cùm se eduxerit: Dũ enim hic de alleluia dixit hoc, quod de sapientia scriptum est (quæ sine dubio Christus est) profectò per alleluia Christum intelligi voluit, qui dũ præsens esset, imitati sunt illum, & desiderauerũt eum, cùm se eduxit, ascendens in cœlum, & in perpetuum coronatus triumphat ante dominum patrem, sicut scriptum est, Gloria & honore coronasti eũ domine, & constituisti eum super opera manuum tuarum. Non ille nugas triuit, aut pueriles ineptias contexuit, cùm diceret, alleluia, reuertere in thesauros tuos, te benedicent angeli. Reuersus est enim in thesauros suos Christus dominus, id est, in secreta cœli, vbi ab angelis benedicitur, & à filiis suis hic peregrinantibus desideratur. ¶ Non solùm autem ipse gloriosus Ecclesiæ sponsus, nouus homo Christus, hoc nomine prædicatur, sed & sponsa eius noua, sancta Ecclesia (quia corpus eius est) quia & ipsa musicæ illi organum est, id est, diuinæ sapientię (cuius in homine Christo tota plenitudo corporaliter inhabitat) eodem nomine iure predicari potest. Quapropter die dominicæ resurrectionis, quando noua soboles renascitur & claritate repletur agni nouelli, qui venerunt ad fontes, ipsam nouam Ecclesiam, noua cuncto mundo gaudia nuntiantem, non inaniter tali compellamus nomine alleluia, quæ & placido nobis vultu & dulci voce respondet, quia totum eius diei, vel totius hebdomadæ paschalis officium, illorum est exultatio, qui tunc per aquam & spiritum renati sunt. Sed de his suo loco melius dicemus, nunc ad superiora redeamus.

Alleluia nostrum in filio Dei.

Psal.56.107.

Matth.11.

Luc.10.

Cur alleluia in LXX. tollatur.

Matth.13.

2.Corinth.5.

Matth.9.

Alleluia nostrum Christus est.

Sapientiæ 4.

Ephe.4.

Psal.8.

Eph.1. Coloss.2.

Cur in paschа frequentatur alleluia

De Officio septuagesimæ, & cur statio fiat ad sanctum Laurentium. Caput VI.

Ibidem.

QVoniam septem dominicis, septem ętates mundi significari suprà dictũ est, qualiter officium septuagesimę primę conueniat ætati, iam dicẽdum est. ¶ Primoq;

Cur in illo die fit statio ad sanctum Laurentium

Universidad de Deusto
Biblioteca

non prætereundum, cur statio fit ad sanctum Laurentium. Causa nanq; conueniens & idonea est. Sicut enim in primæ ætatis Ecclesia protomartyris Abel sanguis iustus clamat de terra ad Deum, quæ aperuit os suum & suscepit eum de manu Cain fratris sui, sic in Romana ecclesia, pretiosa mors beati Laurentii, nouo & inaudito genere passionis clamauit in cœlum, clamauit, & audita est per mundum vniuersum. Quem clamorem suũ ipse sanctus martyr iam præuidens, dicebat ad Hippolytum: Magis in absconditis, in homine interiore absconde Christum, & postmodum cùm clamauero, audi, & veni. ¶ Vox ergo primæ ecclesiæ conueniens est, præcentore Abel: Circundederũt me, Circũdederãt enim illum gemitus mortis, vitæ gaudiis per primos parentes perditis. Siquidem ille languidus, qui descendens ab Hierusalem in Hiericho, inciderat in latrones, spoliatusque & vulneratus, semiuiuus ab illis fuerat relictus, genuerat illum in suis doloribus langui dus ęgram, faucius morbidam, moriens mortalem. Et in tribulatione mea inuocaui, inquit, dominum, & exaudiuit de templo sancto suo vocem meam. ¶ Hoc longè post futurum, per spei certitudinem, quasi iam factum fideliter præsumit, iam enim diuinum de reparatione suę salutis acceperat oraculũ, dicente domino ad serpentẽ: Inimicitias ponam inter te & mulierem, & inter semen tuum & semen illius. Victoria nanq; redemptoris nostri iam tũc promissa est, qui cùm sit semen mulieris, inimicitias cõtra draconem antiquũ intantũ exercuit, vt caput eius cõtereret, & omnẽ potestatẽ auferret. Dicat ergo: exaudiuit de templo sancto suo vocem meã. ¶ Sed quanta expectatio? Quanta salutis dilatio? Generationes nanq; LXXVII. ab Adam vsq; ad natiuitatem Christi sunt. In Euangelio secundum Lucam ita inuenimus. ¶ Benè ergo hi, qui secundum Euangelium præsentis diei, mane conducti sunt, murmurantes dicunt: Hi nouissimi vna hora fecerunt, & pares illos nobis fecisti, qui portauimus pondus diei & æstus. Pondus enim diei & æstus portauerunt hi, quos à mundi initio, quia diu contingit hic viuere, necesse fuit etiam longiora carnis tentamenta sustinere. ¶ Hoc igitur longissimum stadium est, de quo in epistola, prædicto Euangelio cõsonante: nescitis, inquit, Apostolus, quod hi qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed vnus accipit brauium? ¶ Sed consolabantur se longanimes in spe, quodammodo dicentes, quod in graduali canimus: Quoniam non in finem obliuio erit pauperis, patientia pauperum nõ peribit in finem. ¶ Tractus itidem sicut collecta, in qua dicimus: vt qui pro peccatis nostris iustè affligimur, pro tui nominis gloria misericorditer liberemur: tractus, inquam, de profundis, vox est hominis sub manu dei iusta inter verba gementis & dicentis: Si iniquitates obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit? ¶ Hoc autem in tractibus notandum est, quòd omnes fere grauioribus compositi sunt vocibus, nec vnquàm iis, qui autentici dicũtur, modis exaltari merentur: sed cuncti plagalium inferioribus terminis contenti, fletum & tristitiam in humilitate sonorum denuntiãt. Quod congruè satis obseruatum est. Tristitiæ nanq; tempus exigit, vt alleluia, quod lætantium carmen est, intermitteretur. Benè ergo tractus, qui interim pro alleluia cantatur, altitudinem atque excellentiam gaudii, graui succentu, & modestis declinat incessibus. ¶ In offertorio: Bonum est confiteri domino, quæ similiter vox est flagellati, iustitiam ferientis inter verba confitentis, ille vel maximè versus primordiis conuenit infantis Ecclesiæ: exaltabitur sicut vnicornis cornu meum, & senectus mea in misericordia vberi. ¶ Non enim in infantia eius, quando iusti Abel sacrificio glorificata, primoq; eius sanguine purpurata est: non in pueritia eius, quando loquente Deo ad Noë vel ad Abraham, prima doctrinæ salutaris rudimenta percepit: non in adolescentia eius, quando pædagogum, id est, legem Moysi, ne lasciuiret, accepit: non in iuuentute, quando sanctis regibus à Dauid incipientibus coronata est: sed in senecta eius, quãdo regum prophetarumq; iam effœta erat, exaltatum est cornu eius, sicut vnicornis, id est, Christus rex potẽtiæ singularis: & senectus eiꝰ in misericordia vberi, quia videlicet in multitudine misericordiæ rex Israël benedictus aduenit. Communio quoq; : Illumina faciem tuam super seruũ tuum, vox eiusdem Ecclesiæ est, secundum primam ætatem mũdi, vox, inquam, hominis spoliati gloria vultus Dei, & parietem inimicitiarum, quo interiecto, veri solis faciem humanarum animarum specularia perdiderant, dissolui ac diui postulantis.

Introitus. psal. 17. Luc. 10. Prima eccle. siæ ætas in Adam. Gen. 3. LXXVII. generationes ab Adam usque ad Christum. Luc. 3. Euangelium. Matth. 20. Epistola. 1. Cor. 9. Graduale. psal. 9. Tractus. psal. 102. Tractus cantus tristitiæ. Offertorium psal. 91. In senectute adhuc vigebit misericordia eius. Gen. 4. Gen. 6. 12. Exod. 24. Calat. 3. psal. 116. Eph. 5.

HActenus à die natiuitatis dominicæ de nouo testamento erant, quæcunq; legebantur in vigiliis nocturnis, conguè scilicet propter præsentem vitam eiusdẽ noui hominis Christi, quã significant dies illi, magnusq; præco sanctæ nouitatis Paulus, cũ veteri lege nouam conferens gratiam, legem factorum deprimebat, & legem fidei cũ palma iustitiæ subleuabat. At nunc iuxta rationem A natali Christi vsq; ad LXX. legitur nouum testamentum. Rom. 5.

tionẽ suprà memoratam, antiqua repetitur historia, qua veteris vitæ narrantur miseriæ, quas in officio præscripto sancta deplorat ecclesia.

De Sexagesima. Caput VII.

Secũda ecclesiæ ætas in Noë. PRæclarũ huius dominicæ officiũ tẽpus illud secũdæ ætatis respicit, quo primũ exijt, qui seminat seminare semen suũ, quo primùm reconciliationẽ mũdi præparare incipiens locutus est ad Noë, & Ecclesiam iam infantiles annos egressam, primis præceptorũ suorũ elementis imbuere cœpit. Nam ex quo de trãquillo & quieto paradisi vtero iecta, in hãc nata est miseriã, quam eius natiuitatem beatus Iob in eiusdem ecclesiæ persona (vt ait beatus Gregorius) deplorat, dicẽs: Pereat dies in qua natus sum, &c. nullam illi præceptorum suorũ legitur tradidisse disciplinã. ¶ At verò locutus cum Noë, dicẽs: quia ecce ego statuam pactum meum vobiscũ, & iterata benedictione, superductam incipiẽs abolere maledictionem, paulatim pueritiam mundi suo magisterio subiicit, dans præcepta quædã, primùm Noë, deinde Abraham, & in illis primoribus initians iustitiam fidei. Perfecit autẽ hæc in plenitudine gratiæ, dũ exiit in hunc mundũ, formam serui accipiens, per scipsum in populo Iudęorũ, & per sanctos Apostolos in omnibus gẽtibus semi nare semẽ suũ. ¶ Hac igitur dominica legitur hoc euangeliũ: exiit qui seminat seminare semen suũ: agiturq; statio ad sanctũ Paulũ, digna sanè & euidenti causa, quia dux verbi præcipuus, & verè seminator verborum ipse est, per quem omnes gentes cognouerunt gratiã Dei. ¶ Antequàm ergo sacerdos introeat, velut antequã seminator ille ad opus suũ exeat, dum adhuc in accubitu suo est, & in sinu patris quiescit, cõclamat chorus: exurge, quare obdormis domine: exurgendo enim & semen suũ seminãdo hoc effecturus erat, vt facies eius, quam propter peccatũ auerterat, id est, notitia eius humano generi rursus illucesceret. Ignorãtia nanq; Dei, terræ nostræ sterilitas fuit. Seminator igitur sapientiæ cœlestis, quia suum ad opus (vt dictũ est) exiẽs, & aratores suos, id est, sanctos apostolos cõducens, maximè beatum Paulum, qui plus omnibus illis laborauit, operarium vtilem habuit, quem ad gentes misit, & acuto vomere linguæ eius corda dura proscindens, fidei & morum copiosum semen infudit. ¶ Ingressus sacerdos statim in collecta: Deus, qui conspicis, celebrem eiusdem doctoris gentiũ memoriam præmittit, vt stationem cõuenienter assriptam egressa quoq; proprietas manifestius commendet. ¶ Amplius autem ad hoc sequens epistola pertinet, qua idem fortissimus cœlestis agricolæ operarius veros labores suos enumerat & pericula, quibus illum affecerunt hi, qui domini sui fines inuaserãt, nec arari permittebant. ¶ Graduale ad vtranq; partem hominum respicit, & eorum scilicet, qui tanquam bona terra, semẽ verbi Dei suscipientes, fructum iustitiæ retulerũt, & eorum, qui rebellantes vniuersę terrę dominatori aratrum eius cõfregerunt, boues q; innocuos iugulauerunt: Disseminato nanq; verbo Dei factum est, quod ait: Sciãt gentes, quoniam nomen tibi Deus, tu solus altissimus super omnem terram, & hi qui illud repulerunt, positi sunt vt rota, scilicet in eo quod surgentes in his, qui retrò sunt, id est, in carnalibus, cadũt in anteriori parte, id est, in intellectualibus: & quemadmodum stipula dispergitur ante faciem venti, sic disperierunt flante spiritu iræ Dei. ¶ In tractu gratias agit sępe dicto seminatori, commota terra & cõturbata, id est, vniuersi peccatores, qui quãdo culturas suas aduerterunt esse deo execrabiles, commoti sunt ad pœnitentiã, & per significationem prędicationis incipientes timere, fugiunt à facie arcus, id est, à die iudicii, in quo duobus testamentis, quasi duobus cornibus inflexis, rebelles verbi diuini, damnationis æternæ sagitta ferientur. ¶ Lecto tandem Euangelio, consona sequitur offerenda: Perfice gressus meos in semitis tuis. Timendum est enim, ne suscepto semine verbi Dei secus viã expositi, & in exterioribus vagantes à volucribus, id est, à spiritibus immundis diripiamur: aut à solicitudinibus & spinosis diuitiis seculi suffocemur: aut humoré, id est, pinguedinẽ charitatis nõ habens, bonum semen arescat in nobis, & sic non perficiantur gressus nostri. Miriscat misericordias suas, dum semen misericorditer iniectũ custodit vt pupillam oculi, ne cõpungatur à suffocãtibus spinis, protegit sub vmbra alarũ suarũ, ne siccetur ardoribus solis, eripit ab impio, ne auferat verbũ de cordibus nostris: vt dicat bona terra fructũ afferẽs in patientia: Ego autẽ in iustitia apparebo in cõspectu tuo. Et sicut in communione cãtamus: introibo ad altare Dei. ¶ Semen itaque Dei terram nostram in qua creuit (quod mirabile est) sursum vehit secum in horrea cœli: quia cùm terra simus, nisi verbo Dei portemur, quod est Christus, in cœlũ non ascendimus, sicut ipse ait: Nemo ascendit in cœlũ, nisi filius hominis qui est in cœlo. Cum ipso ergo & per ipsum subleuabimur, portantes manipulos iustitiæ, lætificante Deo iuuentutem nostram, in vigore nouitatis æternæ.

Prima sub Noë præceptæ Dei. Gen. 9. Philip. 2. Euangelium. Luc. 8. Statio ad sanctum Paulum. Act. 14. Introitus. psal. 43. 1. Cor. 15. Collecta. 1. Cor. 11. Epistola. Graduale. psal. 82. Tractus. psal. 59. Offerenda. psal. 16. Communio. psal. 42. Iohan. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De quinquagesima. Cap. VIII.

Tertia ætas ecclesiæ sub Moyse.

DOminica hæc tertiam mundi ætatem significat,qua adolescentulam,pubescentemq; ecclesiam respiciēs Deus, cū iam tempus eius iuxta prophetā tempus esset amantium, eripuit illam de medio fornicatorum,mittens Moysen & Aaron, & per signa magna atq; portēta filios Israēl educēs de seruitute Aegyptiorum. Cui rei valde præsentis dominicæ congruit officium, valde competit id,quod hac die legitur Euangelium.

Ezech. 16.

Luc.18.

¶Nam sicut hic sedens cæcus secus viam postulabat lucem, sed à turbis increpabatur vt taceret,ita illic filios Israēl intendentes ad fidem patrum suorum Abraham, Isaac & Iacob, & clamantes ad Dominum, vt educeret eos de Aegypto,quod in lingua nostra tenebras sonat,cultumque sui nominis eos doceret,quæ vera & necessaria illuminatio est,increpabantur ab Aegyptiis opprimentibus,& superbè dicentibus: Vacatis otio,& ideo dicitis,eamus & sacrificemus domino.Igitur cū dominus mittens Moysen & Aaron, iussit populum suum adduci ad se, & coram illis fecit mirabilia, per quæ potuit verus Deus agnosci, deditq; legē scriptā & mādata vitæ,ritumque colendi, iam tunc magnus ille cæcus,id est,humanum genus, cœpit illuminari, & nunc vsq; illuminatur magis ac magis, contradicentibus licet atq; increpantibus turbis, semper quidem inuisibilibus,nonnū quàm autem etiam visibilibus. Hoc enim dominicæ huius consonat officium.¶Nam ingressuro iā sacerdote,quasi præuenit clamoribus aduentum illuminatoris sui cæcus supradictus, dum chorus concinit: Esto mihi in Deum protectorem.Nempè quod ait:Propter nomen tuum dux mihi eris, & enutries me, ad viam spectat,iuxta quam sedet cæcus mendicans. Via pariter & dux idem est Christus. ¶Sequens itidē collecta: Preces nostras quęsumus domine clemēter exaudi: clamor est cæci,magis ac magis vt exaudiatur,inclamantis. Nam & ait,atq; à peccatorum vinculis absolutos,ab omni nos aduersitate custodi,turbam percutit eorum, quæ in oratione patitur,phantasmatum,sicut ille cæcus in Euangelio turbam increpantiū,sicut filij Israēl Aegyptios prohibentes,& violenter se tenētes,ne irent ad sacrificandū domino Deo patrū suorū. ¶Epistolæ quoq; lectio,si linguis hominum loquar & angelorū,nō ex eo tantū loco,quo dictū est:Videmus nūc per speculū & in ænigmate,tūc aūt facie ad faciē,sed ex tota serie sua,ad eiusdē illuminationē cæci respicit, dū cūctis charismatibus excellentiorē viā demōstrat,id est,charitatē.Charitas enim oculus cordis est, qua quisquis caret,cæcus est, & in tenebris ambulat,& nescit quò eat. Nam & cùm illuminare cœpisset Deus humanū genus (vt dictū est)legē dādo filiis Israēl, hoc primùm collyrio oculos eius inūxit, dicēs:Diliges dominum Deum tuū ex toto corde tuo,& ex tota anima tua, & ex tota virtute tua, & ex tota mente tua,& proximum tuum sicut teipsum. ¶Graduale,cùm solam liberationem filiorum Israēl (de qua dictum est)cūctis penè dictionibus personare videatur,tamen ex eo,quod dicitur: Notam fecisti in gentibus virtutem tuam,ad eandē spectat magni cęci illuminationē. ¶Sic & in tractu, quod dicitur:Intrate in cōspectu eius,&c.idē est, ac si diceret,accedite ad eū & illuminamini.Quodq; lecto supradicto Euangelio, dicimus in offertorio:Benedictus es domine,doce me iustificationes tuas,nimirū aliis verbis illuminari postulat cæcus. Statim viæ laudes arripit, iuxta quam sedens & mendicans illuminatus est,tantoq; concentu,tā grādi vociferatione viā testimoniorū persultat, viāq; veritatis,& viā mandatorū cōgeminat, vt saxorū quoq; duritiā ad glorificandū illuminatorē suum excitare queat.¶Quia verò nō satis est,ad viam peruenisse,& illuminationem scientiæ percepisse,nisi abiiciamus desideria carnis,congruè terremur illorū exemplo,de quibus dicimus in communione: Manducauerūt & saturati sunt nimis,quia propter desideriorum incōtinentiam prostrati sunt in deserto,nec peruenerūt ad repromissiōis terram.Quorū nos exemplo Paulus quoq; solicitos reddens:sic currite,inquit,vt cōprehendatis. ¶Quem autē ducē credimus fuisse vel pastorem, cùm iterum populū suum & oues pascuæ suæ dominus educeret de terra Aegypti, diuidēs illis per diuisiones gratiarum mare rubrum baptismi, quod de latere eius pendentis in cruce profluxit? Nempè beatū Petrum Apostolum, qui & in magno corpore sępe dicti huius cæci princeps illuminatus est,dicente ad eū Christo,filio Dei viui: Beatus es Simon bariona,quia caro & sanguis nō reuelauit tibi,sed pater meus qui est in cælis. Conuenienter ergo ad eundem Apostolū dominica hac statio fit, vt omnis plebs videns magnificè Deum exemplo eius dicentis: Populus acquisitionis, annūtiate virtutes eius, qui vos de tenebris vocauit in admirabile lumen suum,

Introitus.

Psal.130.

Collecta.

Luc.18. Exod.5.

Epistola. 1.Cor.13.

Cæcus secutus iam, genus humanum.

Exod.5.

Graduale.

Psal.67.

Tractus.

Psal.99.

Offertorio.

Psal.110.

Communio.

Psal.87.

Numer.14.

2. Corinth.9.

Statio ad S. petrum.

Matth.16.

1.Pet.2.

De prima dominica quadragesimæ. Cap. IX.

DOminicæ huius officium,propheticū sancti Spiritus personat vniformiter atq; congeminat oraculum, sine mutatione

tione rerum ac personarum, quo pugnanti contra draconem antiquum promittitur sanctæ ecclesiæ competēs altissimi adiutorium.

Quarta ætas ecclesiæ sub regibus & prophetis.

Spectat dominica hæc quartam mundi ætatē, qua mundus plenaria iuuentute roboratus est, & populus dei quasi viriles annos ingressus, coronatus est diademate regum, & ornatus sanctorum sapientia prophetārum. ¶Nam patriarcha Dauid electus secundū cor domini remoto Saule,primus regum,præcipuus prophetarum, manu fortem vel desiderabilem Christum nomine pręsignat, victoriis præfigurat,propheticis oraculis ac spiritualibus canticis annuntiat. ¶Et quia clausa fuit,vsq; ad Christi aduentum,huius & cæterorum scriptura prophetarum,ac sicut tenebrosa aqua in nubibus aëris, ita contenebrabatur occulta scientia in prophetis,donec agnus dei,solus dignus accipere librum & soluere signacula eius,in passione sua complendo propheticas aperiret voces:iccirco ab hac dominica vela dependent ante sancta ecclesiæ altaria,vt populus sancta sanctorum non videat,donec in ante paschalia hebdomada depositione velorum, eadem renouetur significatio,quę facta est per hoc, quod velum templi scissum est, spiritum tradente domino. ¶Hac igitur dominica posito hoc Euangelio,quo caput ecclesiæ Christus ieiunās in deserto,tētatoris insidias superasse narratur, atque ita super aspidem & basiliscum ambulasse,leonemq; & draconem conculcasse,prophetica de toto officio circunsonant tubæ, victoriam eandē cunctis membris eiusdē capitis, & toti repromittētes corpori ecclesiæ. ¶cuius officii statio ad sanctum Iohannem ad Lateranas præscripta,valde cōgruit. Sicut enim hoc officium totum in veram saluatoris decantatur felicitatem, qui præ omnibus & pro omnibus super aspidem & basiliscum ambulauit, & totum propheticū est: sic eadē Lateranensis ecclesia, & in nomine eiusdem sancti saluatoris, & in honore prophetæ & plusquam prophetæ Iohannis, ab imperatore Constantino constructa est. Itaq; prophetica laudes congruè illic Apostolica statione celebrant. ¶Non solum dominica hæc quadragesima dicitur,quemadmodum illæ,quæ præcesserunt,quinquagesima,sexagesima,atque septuagesima, sed & hoc omne tempus, quod ab hac die vsque ad sacratissimam paschæ solennitatem tenditur, quadragesima nuncupatur, videlicet propter imitationem dominici ieiunij,quam per hos dies extēdimus. Sed ad hanc rationem quatuor dies desse probantur, ¶Nam licet ab hinc vsque ad sacram paschæ noctē, quadraginta duo dies computentur, tamen non nisi triginta sex, Christianæ deuotionis parsimonia sibi dedicare præsumit.Canonica nanq; vetat autoritas,ne primam sabbati dominicæ resurrectionis splendore illustratam, vlla vnquā ieiuniorū publica offuscet nubecula. ¶Vt igitur nostri solennitas ieiunii dominico magis coaptetur exemplo,quatuor dies,qui hanc dominicam precedunt, additi sunt ad pretextā totius anni decimam:totius quippe anni, id est,dierum trecentorum sexaginta, supradictus numerus,id est, triginta sex, decima est. Quibus additis quatuor,fit quadragesima,id est,quatuor cum decima.Et hęc verior est nominis etymologia: Alioquin vna dies, id est, huius hebdomadæ tertia feria sola à die paschæ, quadragesima est. ¶Sanctæ memoriæ papa Telesphorus, à beato Petro septimus, hanc salutarem ante sanctum pascha cōstituit præparationem, vt Christiana plebs, quæ apostolicæ abstinentię tenorem exequi non posset,nō omnino relinqueret.Apostoli nanque primi eius,qui ablatus fuerat, spōsi filii, tota vita sua ieiunium fletumq; amauerunt, & renuit consolari anima eorū,tantūq; in eo, q̄ eius memores erāt, delectari sunt.At postquā multiplicari cœpit numerus credentiū, tāq; indi secretos pisces retia fidei cōtraxerūt, vt cū abstinētibus,multitudo quoq; intraret ebriosorū, subuenit ecclesiasticæ disciplinæ magisteriū,& tanquā seuera mater, edacium puerorū intemperantiā moderata est, vt quia de toto cogi non poterant, vel partem obseruarent,uitæq; decimas abstinētiæ dedicarēt. Cùm ergo de vniuerso tempore gratiæ dictū sit illud Apostoli: Ecce nunc tempus acceptabile,ecce nūc dies salutis,& cætera: hac tamē dominica illa lectio epistolæ recitatur,qua tēporalis ieiuniorū obseruantia, quæ, ut dictū est,esse cotinua debuerat,inchoatur.

Apostoli semper in fletu & ieiunio erant. Matth. 9. Psal.76. Matth.13.

1. Cor. 6.

Statio ad sanctum Iohannem ad Lateranas.

Matth.11.

Quadragesima.

Dominica die non est ieiunandum

Ieiunium quadragesimale.

Cur cineres capitibus inponimus. Caput. X.

SI omnes lugendi scientiam haberemus, cunctisq; æqualiter saperet illud, quod propheta deplorans: Cecidit, inquit,corona capitis nostri, væ nobis, quia peccauimus: & omnibus in promptu esset facere, quod item dicitur nobis: Scindite corda vestra & non vestimenta vestra: tunc neque cineribus capita nostra aspergere,neque nudis pedibus opus esset ambulare. ¶Nunc autem maxima pars nostrū neque sponte meminit, qualem ornatum capitis,id est,cordis sui,deum offendendo, perdiderit, neq; facilè possunt corda lapidea scindi,nisi extrinsecus adhibitis adiuuemur instrumētis.Igitur,vt nostra nobis calamitas ad memoriā reuocetur,

Lugendi scientia. Threno 5.

Iohelis 2.

Cur cineres aspergimur, pedesq; nudamus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& meminerimus,quia pulus sumus (quod obblitus fuerat pater noster Adã, quãdo proiecit deum coronam suã,& exinde sensit nuditatẽ suã) iccirco & cinere capita nostra aspergimus, & summas partes corporis, id est, pedes nudamus: Hoc habitu cõfitentes,quia non dij,neq; de cœlo sumus,sed homines sumus, & de terra principiũ habuimus: & quia per peccatum gloria nostra spoliati, & inter hostes nudi constituti,ornatu gratiæ Dei indigemus.

De Secunda dominica quadragesimæ cur vacat. Cap.XI.

DOminica quadragesimæ secunda,quæ in ordine & ratione dominicarum septem suprà dictarum, quinta est, pulchra & rationabili dispositiõe vacat, tãquàm non habeat Ecclesiæ Pontifex,iam defessus cantor,quę vel quibus,aut vbi verba canticorum Domini decantet, aut certè infructuosos fastidiens auditores,organa sua suspẽderit ad salices.Significat enim quintam mundi ętatem,quando templo domini diruto, & populo Dei in Babyloniam abducto,duplici captiuitate Ecclesia Dei congemuit,peregrina in hoc mundo, captiua sub Nabuchodonozor. Tunc etenim populus Dei,neq; templũ neq; altare habebat, & Babylonios Deos statuãq; regis Nabuchodonozor,diaboli typum tenentis,minaci proposita fornace, cogebatur adorare. ¶Non ergo ab re & rationabili diligentia dispositum est, vt cùm huius temporis omnes priuatæ quoq; feriæ propriis officiis locupletatæ,certisq; sint stationibus insignitæ,præter solum(quod est ante palmas)sabbatum,de quo etiam suo loco ratio quærẽda est:sola hæc dominica vacet, sed nec officium nisi aliunde mutuatum habeat. ¶Attamẽ ex narratione euangelica lectionẽ habet,illi iam dictæ captiuitati populi Dei verisimè consonantem.Nam quod significaue rat illa captiuatio,Nabuchodonozor plebem Dei tyrannicè de illa nobili Syon & templo Domini abstrahente,& barbarici stimuli imperio violenter fatigante,hoc idem significatur in Euãgelio præsentis dominicæ,dæmonio vexante filium Chananęæ,scilicet humanas animas passionibus mali desiderij nequiter à diabolo cõflammari,& longo fune peccatorum ad miseram seruitutem voluntatis eius,mala consuetudine violenter trahi. Clamabat post dominum mulier Chananæa,interueniebat fides patriarcharum,meritumq; Danielis & sociorum eius,vt solueretur captiuitas Babylonia:clamat & nũc superna mater nostra Hierusalem, vt pœnitẽtibus detur peccato resistendi facultas. ¶Epistolam quoque habet de proprio,in qua cùm dicit Apostolus:Hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra,vt abstineatis vos à fornicatione,vt sciat vnusquisq; vestrũm vas suũ possidere in sanctificatione, & honore, &c. ad illius seruitutis effugium prouocamur,quæ significata est (vt dictum est)per hoc,quòd vasa domus Domini Babylonia captiuitate translata sunt & polluta: ita vt biberet in eis rex Babylonis, & optimates eius, vxores & concubinæ eius: itẽq; significatur in Euãgelio per hoc, quòd filiam Chananææ,vas vtiq; creatoris spiritus immundus inuaserat. ¶Cętera,quàmuis mutuata sint, & de feria quarta ieiunii sumpta, cũctis consonãt sensibus his, quę dicta sunt. Nam quod in introitu rogamus dominũ reminisci miserationum suarũ,ne vnquàm dominentur nobis inimici nostri.ut in collecta, vt à cunctis aduersitatibus muniamur in corpore, & à prauis cogitationibus mundemur in mente. Et in graduali rogãs ecclesia,vt de necessitatibus suis eruatur:Ad te,inquit, leuaui animam meam. Et in offerendæ versu: miserere mei secundum eloquium,itemq; in communione,intellige clamorem meũ.Hæc omnia clamores sunt magnæ illius mulieris, scilicet Ecclesiæ matris, pro qualibet peccatrice anima,videlicet sua anima, post dominum clamantis iugiter. Quæ ideo competenter de ieiunii die mutuata sunt,quia mali desiderii passiones,quæ per dæmoniosam Chananææ filiam,itemq; per captiuatorem populi Dei Nabuchodonozor præsignatæ sunt,nõ eiiciuntur, nisi in oratione & ieiunio.

De Dominica tertia quadragesimæ. Caput XII.

POst illius captiuitatis mysticam cõmemorationem, qua vasa templi Domini sustulit rex Babylonis,typum, vt dictũ est, gerens diaboli, sequenti hac dominica, quæ sextam mundi ætatẽ significat,hoc Euãgelium ponitur,quo fortis armatus custodiens atrium suum,fortiore superueniente, vasa vel arma, in quibus confidebat, amittere narratur, & immundus spiritus, qui exierat ab homine, quærens requiem, & non inueniens dicit:Reuertar in domum meam vnde exiui. Sexta nanque mundi ætate veniens in hunc mundum filius Dei per incarnationis mysterium,& pugnans digito Dei mutum eiecit dæmoniũ,& locutus est mutus,qui iuxta alium Euangelistam erat & surdus. Tunc etenim eiecto dęmonio audiuit surdus, & locutus est mutus, quando foras misso principe mundi,audiuit mũdus verba Dei,& locutus est laudem Dei.Sic direpta sunt vasa fortiarmato illi,scilicet diabolo,quæ transtulerat de ho

Quinta ecclesiæ ætas in captiuitate.

Psal.136.

4.reg.ult. Hier.52.

Daniel.5.

Cur dominica Reminiscere uacat proprio officio.

Euangelium.

Matt.15.

Daniel.9.

Epistola.

de honore paradisi,velut suprà dictus Nabuchodonozor filios Israël, & vasa templi Domini ad contumelias Babylonis. ¶Ecce autẽ immundus spiritus, qui exierat ab homine, videlicet à populo Iudaico, nunc iterum reuersus est in eum, assumptis secum septem aliis spiritibus nequioribus se,quia nunc deterius delinquunt Iudæi, in synagogis suis maledicentes Christum,quàm olim in Aegypto diis alienis seruiẽtes. In huius ergo dominicæ officio dicit ad introitum gloriabũdus hic mutus, qui eiecto dæmonio loquitur: Oculi mei semper ad dominum, causamq́ue reddit, quam audiuit à sanctis prædicatoribus,qui fuerat surdus,quia ipse,inquit,euellet de laqueo pedes meos,prosequitur facundia muti, cuius os sapientia aperuit, respice in me,& miserere mei,causamq́ue nihilominus reddit satis oratoriã, qua Deum auditorẽ flectere posit,& patronam efficere misericordiam,quoniam,inquiens, vnicus & pauper sum ego. ¶Quodq; in collecta dicimus, atq; ad defensionem nostrã,dextram tuæ maiestatis extende, inuocatio est eiusdem fortioris,qui,vt dictum est, forti armato superuenit.Vasa illa,quæ forti illi victo atq; ligato direpta sunt, alloquitur in Epistola Paulus,fortioris iam dicti miles & adiutor egregius, vt sacro baptismate à priscis emundata sordibus,non iam rursus inquinentur,cũ dicit: Fornicatio autem & omnis immunditia nec nominetur in vobis,&c.Graduale: Exurge domine,non prævaleat homo, clamor est omnis vasis electi aduersus eundem fortem armatum, custodientem atrium suum, & in pace sua possidentem ante fortioris aduentũ.Tractus quoq;:Ad te leuaui oculos meos, facunda vox est muti sæpe iam dicti,salutem suam æternam eloquentissima prece deposcentis,eandemq; precem decenti similitudine perornantis. ¶In offerenda prædicat idem mutus,iam eloquens iustitias domini rectas,quòd eiecto à se dæmonio, rursus ad illum hominem,à quo dudum exierat, scilicet ad populum Iudaicum, permissus sit reuerti, quia videlicet hoc in veritate iudicii Dei sit factũ: Iudicia, inquiens,domini vera pro sui verò oris apertione gratias agens:Et erunt vt cõplaceãt, inquit,eloquia oris mei, &c. ¶In communione gratulatur idẽ de muto redditus orator,quòd tanquam passer inuenerit sibi domũ,& sicut turtur nidũ, scilicet altaria tua domine virtutum, id est, sanctam patriarcharum ecclesiam, vt cũ beatis, qui habitant in domo tua domine, in secula seculorum laudet te. ¶Huius autem officii prælibata ratio commendat,quod scriptum est,statio ad sanctum Laurentium. Nam quorum,nisi sanctorum martyrum, & huius præcipuè præliis hic,de quo dictum est,fortis armatus de atrio suo(quod Roma fuit)eiectus est? Dicit enim Prudentius:Iam Roma Christo dedita Laurentio victrix duce,ritum triũphas barbarum.Item qui suprà in persona eiusdem martyris: Discede adulter Iuppiter, stupro sororis oblite,Romam relinque liberam.Rectè ergo ad victoris militem,victum canimus sortem.

De Lętare Hierusalem & dominica media quadragesimæ. Cap.XIII.

DOminica hæc ab ea,quæ septuagesima dicitur,septima est, sabbatum mũdi,id est,requiem significans, in qua sanctorum & electorũ animæ,depositò carnis onere, & velut post bella victores, depositis armis feriatæ lætantur, & nunc interim iidem electi singulis stolis, id est,animæ beatitudine munerati resurrectiõem,in qua binas stolas,scilicet tam animarũ quàm corporum immortalem gloriam,recipient, præstolantur. Illic autem Hierusalem illa, quæ de sursum est, quę libera est,quæ omnium nostrũm mater est,lætatur,& diem festum agens pro numerositate filiorum suorum, de huius seculi peregrinatione redeuntium,repositas effundit epulas, & lacteas ex vberibus suis exprimit maternę consolationis delicias. Illic,inquam,pater antiquus Deus, nouusque sponsus,Dei filius,reduces filios consolatur,quẽadmodum per Prophetam promiserat dicẽs: Pueri eorum in humeris portabuntur,& super genua consolabuntur,quemadmodum mater consolatur filios suos, ita consolabor vos, & in Hierusalem consolabimini. ¶In hac ergo dominica,quæ (vt dictum est)illius sabbati signũ est, totũ officiũ eiusdẽ requiei, eiusdẽ cõsolationis prœconiũ est,quo cõmoneãtur nunc peregrinantes, illius tãtę tamq́; liberę matris filii, pręsentem tristitiam spe consolationis futurę supergredi: vt sint iuxta Apostolum,spe gaudentes,in tribulatione patientes,qui in superna Hierusalem vberibus consolationis potandi sunt. ¶Primoq́; dicẽdum, quòd euãgelicum illud conuiuiũ, quo dominus de quinq; panibus, & duobus piscibus satiauit quinq; millia hominũ, prędictę significationi dominicę huius sub mystico sensu valde congruit. Significat enim (vt autoritas ecclesiastica tradit) vitale illud sanctarum scripturarum conuiuium, quo de paucis Moysi, prophetarumq; libris crescente copia diuinæ benedictionis, inter ora comedentium, id est,inter studia tractantium, affatim reficitur mundus, quondam à sciẽtia

Gen.5. 4.reg.ult. Matth.12. Immundus spiritus acceptis secum septem spiritus nequiores se.

Introitus.

Psal.24.

Collecta.

Luc.11.

Epistola.

Eph.5.

Graduale. Psal.9.

Tractus. Psal.122.

Offerenda.

Psal.29.

Communio.

Psal.83.

1.Thessal.4.

Daniele 5.

Mutuata huius officij cõueniunt euãgelio.

Psal.24.

ibidem.

Psal.118.

Psal.5.

Apoc.18.

Matth.17.

sexta ætas ecclesiæ sub Christo.

Euangelium.

Luc.11.

Matth.12.

Iohan.12.

Statio ad sanctum Laurentium.

septima ætas ecclesiæ in æterna beatitudine.

Apoc.6.

Errãt ergo & in hoc Lutherani,dũ negant animas sanctorum in cœlo esse.

Galat.4.

Esa.66.

dominica Lętare.

Roma.12.

Euangelium.

Ioan.6.

Dei iciunus,& affluantia dictorum sensuumque repletis armaris, lassi atq; victi cõuiuæ absistimus. ¶Hoc autem conuiuium diuinæ cognitionis hic incipitur,perficietur verò in illius sabbati,de quo loquimur,perenni gloria.Nunc enim cognosco ex parte,ait Apostolus,tunc autem cognoscam, sicut & cognitus sum,&c.Nam iuxta prophetam: iam non dicet vir fratri suo, cognosce dominũ, omnes enim a minimo vsq; ad maximum cognoscét me,dicit dominus.Igitur illam diuinę cognitionis ac visionis abundãtiam significat hæc, quæ de Euangelio recitatur hac dominica,sanctas hominum quinq; milium. Túc Iesus, qui verè abiit trans mare Galilææ, quia resurgẽs à mortuis omnes amaritudines seculi turbulenti & inquieti transgressus est, sequentium se credentium turbam,omnes supernæ Hierusalem filios iam grandes, iam ablactatos grandi saturabit conuiuio:cuius in typũ pater Abraham, ablactato filio liberæ vnico Isaac, grande cõuiuium fecisse legitur in die ablactationis eius. ¶Igitur eiusmodi conuiuio manifestè cõsonat illa gratulabunda sancti Spiritus allocutio,prophetali ore pręmissa: Lętare Hierusalem,&c.consolatio,de qua hic canitur: Et satiemini ab vberibus consolationis vestræ:ipsa est,quam in collecta subsequenti poscimus dicendo:vt qui ex merito nostræ iniquitatis affligimur, tuæ gratiæ consolatione respiremus: videlicet quando anhelantes peregrini post laborem captiuitatis huius sedebimus in illa Hierusalem cœlesti,dicentes:Facti sumus sicut cõsolati. ¶Ipsa est consolatio libertatis, de qua itidem gratulamur in epistola,dicente Apostolo:Illa autem, quæ sursum est Hierusalem, libera est, quæ est mater omnium nostrũ:ipsa eadem pax in virtute eius,& abundantia in turribus eius,de qua in graduali canimus: lætantes in his quæ dicta sunt nobis, à sanctis Apostolis &doctoribus nostris,in domum domini ibimus. Ad quam cùm peruenerimus, complebitur,& quod in tractu dicitur: Non commouebitur in æternum,qui habitat in Hierusalem:cũ ablata virga fuerit, id est,potestas peccatorũ,quam etsi ad tempus dimittit ad probationẽ,nõ relinquet dominus super sortem iustorum.In offertorio quoq; consolationis eiusdem beatificamus conuiuas,lætantes in epulis laudum,ipsumq; conuiuii patrem benedicimus ex Syon,qui habitat in Hierusalẽ: vt ex presenti ecclesia, quæ dicitur Syon, id est,specula,in qua positi videmus nũc per speculum & in ęnigmate,laudem,donum & benedictionem personare incipientes,perficiamus in ea,qua habitat ipse in cœlesti Hierusalem. Ipsa est,quę secundum communionis verum & mysticum sensum,necdum cõsummata est, & adhuc ædificatur vt ciuitas de viuis & electis lapidibus,in qua ascenderũt tribus,tribus domini, tribus nobiles,tribus regales,tribus sacerdotales.¶Ipsa quoq; ecclesia,ad quam statio presenti officio prescripta est,eandem ciuitatem Dei,cœlestem Hierusalem, nomine ipso designat. Dicitur enim & ipsa sancta Hierusalem, vt peregrinãtibus in hoc seculo cœli ciuibus,non habentibus hic manentem ciuitatem,sed futuram inquirentibus,nomine ipso memoriam atq; desideriũ excitet eius ciuitatis,quam inquirunt, & à lõgè peregrini salutant. ¶Differt autem huius stationis ratio ab ea,quę est dominica aduentus domini secunda,quia videlicet illa futurę beatitudinis est annuntiatio,hęc quasi prę sentis contemplatio. Vnde & festiuius agimus,quia spei nostrę solennitas est. Lętatur Christiana plebs,& sicut in die solenni Christianus imperator coronatur,& ludis innocẽtibus futurę pacis otium, quo feriabimur in illius supernę matris sinu,meditari admonetur. ¶Huius solennitatis amplitudinem, & hoc indicat,quod ad complendum duę collectę Romani ordinis autoritate dicuntur: sicut & annunciatione dominica duę nihilominus ad introitũ prescribuntur,vt quasi duplex officium pro dignitate solennitatũ huiuscemodi persoluisse videamur.¶Et ne quis illud obiiciat,cur ergo in maximis solennitatibus natiuitatis ac resurrectionis dominicę, cęteriscq; precipuis festis, nihil tale obseruatur? Illud dicendum est, nihil hac duplicatione in illis solennitatibus opus esse, quia per octauas producuntur,nec ad earum ratiõem vnius diei coangustãtur obseruantia. ¶Post septem dominicarum ordinatissimam dispositionem,quibus (vt dictum est)septem ętates mundi figurantur,quę omnes passione domini redemptæ, & sanguine eius respersę sunt,ipsius dominicę passiõis inchoatur celebratio, & quasi longa funeris põpa pręmissa, sequitur ipsa salutis nostrę victima,nostrarũ mentium ingerens oculis ea,quę nostri causa pertulit vulnera. Inchoatur autem à catechumenis nostris,scilicet feria quarta,quando celebramus scrutinia. Quæ quam habeãt rationem, vel cur ea potius die celebrentur, posterius(pro vt dominus dederit)dicemus. ¶Nũc ne officia feriarum quadragesimę omnino intacta relinquantur, concordiam Euãgeliorum atq; Epistolarum tantum spiritus sancti luce pręeunte contemplemur, quę tanta est, tamq; vtilis, vt absque consideratione nullatenus debeat pręteriri.Nam cętera prosequi

Diuinæ cognitionis conuiuium.
1.Cor.13.
Hierem.31.
Gen.21.
Introitus.
Psa.65.
Collecta.
Psal.125.
Epistola.
Galat.4.
Graduale.
Psal.121.
Tractus.
Psal.124.
Offertorium
Psal.134.
Cor.13.
Communio.
Psal.121.
Statio ad S. Hierusalem.
Hebr.11.
Festiuitas huius dominicæ
Esa.6.

sequi nimis longum est atq; fastidiosum,prę sertim cùm his perspectis, illa quoque per se quærentibus satis claresce posint.

De Euangeliis & Epistolis feriarum quadragesimæ,in quibus sibi concordent. Cap.XIIII.

Matt.25. SEcunda feria primæ hebdomadæ hoc Euangelium legitur,quo filius hominis vẽtur[a] in maiestate sua, ore suo declaratur, congregataq; ante se omnes gentes separaturus,sicut pastor separat oues ab hœdis, & statuet,inquit,oues à dextris suis,hœdos autem à sinistris,&c. Hoc nimirum sermo propheticus Euangelii præcursor, iuxta eũdem sensum præuenit,dicente domino:Ecce ego ipse requiram oues meas,& visitabo eas,sicut *Ezechiel.34.* pastor visitat gregem suũ,&c. Educã eas, inquit,de gentibus,videlicet sicut pastor segregat oues ab hœdis, in pascuis huberrimis pascã eas. Quæ profectò non sunt alia quàm *Matth.21.* regnum,de quo ait:Venite benedicti,&c.

FEria tertia in Euangelio eiectis his, qui vendebant & emebant in templo, cum calũniantibus & interrogantibus pharisæis respondisset dominus: & relictis illis, inquit Euangelista,abiit foras extra ciuitatẽ in Bethaniam,ibiq; mansit.Hoc autem,vt ait beatus Hieronymus,præfigurabat illud,quod il- *Hieronymus.* los ob incredulitatem relicturus, & ad gentium salutem esset migraturus, quæ per Bethaniam,id est,domum obedientiæ designãtur, ideo quia verbo Dei obedientes factæ *Psal.17.* sunt, iuxta illud: Populus,quẽ nõ cognoui, seruiuit mihi,in auditu auris obediuit mihi. *Esa.55.* ¶Benè ergo in lectione prophetica præmittitur: quærite dominum, dum inueniri potest,inuocate eũ, dũ prope est,& cetera, quę sequuntur, ad quærendum dominum idonea,& inuentionem eius efficientia. Nã cùm hæc diceret propheta, profectò futurum prę uidebat tempus,quãdo à Iudæis inueniri nõ posset,& ad gentes transiens,tanquam ad domum obedientiæ, illis inobedientibus iam propè non esset.

Matth.12. FEria quarta, duplicata solẽnitate ieiunii legitur Euãgeliũ,quo spiritus immũdus egressus ab homine, ambulans per loca inaquosa,quærere requiẽ & non inuenire asseritur:quia proculdubiò,iuxta beatum Iob,ma *Iob 38.* gis cubat in locis humentibus,dum exiccata ieiuniis fastidit corpora.¶Huic doctrinæ Euangelicæ pręmittuntur exemplа Moysi & *Exod.34.* Heliæ, quorum vterque in singulis lectionibus, quadraginta diebus & quadraginta *3.Regum 19.* noctibus ieiunasse perhibetur.

Act.8. FEria quinta, Iudęos in Euangelio gloriantes & dicentes:Pater noster Abrahã est,conuincit dominus,eò quod opera Abrahæ non faciant:& concludit,quod potius ex patre diabolo sunt, faciendo opera diaboli, *Lucæ 16.* & quęrendo eum interficere,quod Abraham non fecit: vel (vt quibusdam hac die legere moris est) diues cruciatus apud inferos, patremq; vocans Abraham, & deprecans eum, *Iohan.5.* non exauditur vt filius. ¶Ad hoc manifestè spectat illud propheticum,quod in epistola præmittitur: quia vir iustus si genuerit filiũ latronem,effundentem sanguinẽ,&vniuersa *Ezechiel.18.* detestanda facientem,ipse quidem in iustitia sua viuet, filius autem eius,qui operatus est iniquitatem,morte morietur,

FEria sexta significatur in Euangelio baptismi gratia,qua renouatur sicut aquilę iuuentus animæ,& redimitur de interitu vi- *Psal.102.* ta eius,& coronatur in misericordia & miserationibus. Angelus enim,qui descẽdebat in piscinã,significabat Christũ magni cõsilii angelũ, ipsa autem piscinę aqua,quæ mouebatur,populum Iudaicum, qui motus est seditionibus,descendente in illum eodem magni consilii angelo per assumptionem carnis, & ita motus aquæ turbatus est, vt illum crucifigeret.Ille vnus,qui descendebat in aquã, *Esa.9.* & sanabatur,vnam sanctam Ecclesiã Catholicam,quę descendens in baptismum Christi, sanatur ab infirmitatibus,figurabat: Qui autem triginta octo annos iacuerat,vniuersitatem eorum,qui grauibus scẽleribus languentes,& ipsi nihilominus per fidem Christi sanantur. Hoc autem Iudęi velut iniquum reprehendunt, semper enim gentium salutem oderunt. ¶Benè ergo lectio prophetica prę- *Ezechiel 9.* mittitur,in qua dicente domino: si auerterit se impius ab impietate sua,& fecerit iudiciũ, &c. in quacunq; die ingemuerit,saluus erit, murmurant & dicunt: Non est ęqua via domini. Non autem perfunctorię,si quis ingemuerit,sed si ad baptismum Christi peccator ingemiscens cõuolauerit, statim saluus erit, quia oĩes pręteritę eius iniustitię nõ recordabuntur.Priuata verò pœnitentia laboriosa est, nec inter labores pœnitentem adeo secum reddit de venia.

SAbbato sacerdotibus ordinatis, & cętęris altaris Christi ministris,hoc Euange- *Matth.19.* lium cõpetenter legitur: Assumpsit Iesus Petrum & Iacobum & Iohannem, & duxit eos in mõtem,& transfiguratus est ante eos. ¶Sacerdotes enim et cęteri altaris ministri,dũ ad tantum ministerium promouentur, quasi in montem altissimum cum domino ascendũt, vt reuelata facie speculãdam eius gloriã spe- *2.Corinth.3.* culentur,& intelligant,quid cum ipso vel de ipso Moyses & Helias, id est, lex & Prophe- *1.Petri 1.* tæ loquan-

cæ loquantur,& populo inferiori annunciẽt, & cum fide Christi legalem moralitatẽ Propheticamq; doctrinam habentes, parati sint reddere rationem omni poscenti. ¶ Aptè igitur illa præmittitur Apostoli lectio,quam dicit:rogamus vos fratres corripite inquietos, cõsolamini pusillanimes,&c.Ipsorũ est enim hoc officium, qui ad hoc,vt pastores animarum sint,ordinati sunt. 2.Thessa.5.

De ferijs secundæ hebdomadæ.

Caput XV.

HEbdomadæ secundæ feria secunda illa legitur euangelii lectio, qua Iudæis comminatur dominus,se ab illis propter perfidiam ipsorum recessurum, dicens: Ego vado &quæretis me,& in peccato vestro moriemini.Quod vtique dicendo,ad gentes migraturum se esse significabat. Vnde & illi quasi diuinantes dicunt:Nunquid in dispersionem gentium iturus est, & docturus gentes? ¶ Huic sanè euangelio cõgruit prophetica Danielis,quæ præmittitur,oratio,qua furorem & iram domini ab eodem postulat auferri. Hunc enim furorem & hanc iram maximè lachrymosa Prophetæ deplorat conquestio. Ioban.8. Iohan.7. Danielis 9.

FEria tertia dominus in Euangelio culpans scribas & Pharisæos,quòd sedentes super cathedram Moysi, vanè sibi magisterium arrogẽt,dicendo & nõ faciendo:& quod amẽt salutationes in foro,& vocari ab hominibus Rabbi,tandẽ eos percutit, dicens:Omnis qui se exaltat,humiliabitur: Videlicet qa superbi illi, à magisterio scientiæ Dei remouendi, & humiles magistri ecclesiæ de gentibus cathedrã illorũ erãt accepturi. ¶ Quod per illã viduã Sareptanã, de qua in præmissa narratur lectione,prefignatum est:ad quã ex precepto domini perrexit Helias,cùm multę viduæ essent in Israel.Sic enim ecclesia de gẽtibus,legis prophetarumq; doctrinam missã sibi à Deo,fidei hospitio suscepit,remanente apud synagogam siccitate & sterilitate: quia sicut alibi comminatus fuerat dominus illi, mandauerat nubibus suis, scilicet gratiæ suę prædicatoribus sanctis,ne pluerent super eã imbrem,atq; ita hæc se humilians à Christo, dum colligit duo ligna crucis, vt faceret sibi subcinericium panem,panem pœnitẽtiæ,exaltata est,non deficiente apud eam hydria farinæ,nec imminuto lecytho olei,id est, perseuerante scientia legis,pariter & gratia Euãgelij.Illa autẽ se exaltans huimiliata sit,adeo vt nec legis farinam molitores eius pharisæi molere sciant,nec oleum Euangelij in phylacteriis suis & magnificis fimbriis ambulãtes, inuenire queant. 3.Reg.17. Esai.5. 3.Reg.17. Matth.23.

FEria quarta illa Euãgelii lectio ponitur, qũa dominus consilium suum discipulis suis secretò reuelat,dicens:Ecce ascendimus Hierosolymam,& filius hominis tradetur ad crucifigendum,&c.Per hæc autem diabolus, hostis noster & inimicus capiendus & iudicãdus erat. Benè ergo illa lectio præmittitur, qua Hester aduersus Aman,Dei implorat auxilium. Aman quippe diaboli typum gessit, in eo, quod adorari affectans, populum Dei morte tradere voluit, & Mardochęo crucem parauit. Qui sicut in eandem crucem, quam parauerat,actus est,ita diabolum Christus,vt ait Apostolus,palàm traduxit confidenter in semetipso & ipsum chirographum tulit de medio affigens illud cruci. Hoc ergo sola commendatur oratio Hester, quia totam narrare historiam,quæ,vt dictum est, dominicæ passionis typus est, nimis longum & onerosum fuisset. Nobis quoq; diabolũ vincẽdum,non nisi per passionis eiusdem communicationem,ex occasione duorum Zebedæi filiorum insinuat. Matth.20. Hester.15. Coloss.2.

FEria quinta dominus in Euangelio sui exemplo docet,non in hominum sed in solius Dei cõfitendum esse testimonio, dum dicit, loquens secũdum fragilitatem carnis: Et si ego testimonium perhibeo de me, testimonium meum verum est: Alius est qui testimonium perhibet de me. Et subiungit.Et testimonium perhibet de me,qui misit me pater. Vos,inquit,misistis ad Iohannem, & ille testimonium perhibuit veritati: Ego autem habeo testimonium maius Iohanne. Itemq;: Ego testimonium ab hominibus nõ accipio. ¶ His proculdubiò consonat,quæ præmissa est prophetica lectio de Hieremia,in hęc verba:Maledictus vir,qui confidit in homine,& ponit carnem brachium suum,vt à Deo recedat cor eius,erit enim quasi miricæ in deserto. Et post pauca:Benedictus vir,qui confidit in domino,&c. Iohan.5. Hieremi.17.

FEria sexta legitur illa parabola,quam dixit dominus ad pharisæos malos,& malè perdendos diuinæ legis agricolas, eo quod missum à se vnicum filium patrisfamilias,id est,seipsum,quem vereri debuerant,occidere deliberabant,dicentes:Hic est hæres,venite occidamus eum, & nostra erit hæreditas, quibus iccirco auferendum erat regnũ Dei, & dãdum genti,facienti fructus eius. ¶ Huic parabolæ profectò illa de libro Geneseos,quæ præmissa est lectio,pulcherrimè congruit, in qua missum ad se Ioseph videntes fratres à longè loquebãtur mutuò dicẽtes:Ecce somniator venit,venite occidamus eum,& videamus, quid illi profint somnia sua. Ioseph nãque in Matth.21. Gene.37.

que in eo,quod venditus & in carcere missus est,ipsius domini typum gessit,qui venditus & morti traditus ac sepultus est,& sic eiectus de vinea sua,tanquam lapis inutilis ab ædificantibus reprobatus,cum regno Dei ad gentes faciẽtes fructus eius transmigrauit, quẽadmodum Ioseph à suis venditus & eiectus, Aegyptios pauit.

SAbbato tam in Euangelio,quàm in Epistola duorum populorũ Iudaici atq; gentilis continetur figura,quorũ prior quantum ad vnius Dei cultum, scilicet, Iudaicus, minoris, id est, gentilis populi pœnitentiam pio patre suscipiẽte, inuidia torquetur foris stans,quem gaudere oportuerat, quia frater suus mortuus fuerat,& reuixit,perierat,& inuentus est:quia sicut eadem die cãtamus, lex domini irreprehensibilis cõuertens animas, & sapientiam præstans paruulis. ¶ Benè itaq; consonat Euangelio præcurrens Epistola,cũ illic iuniore fratre epulãte cum patre, maior foris remanet in agro:Hic Esau,Iacob fratre suo offerente epulas,& ad benedictionem festinante,cõsilio matris suæ Rebeccę(quę Spiritum sanctum significat)foris in venationibus occupatus tardat. Terrenis enim sensibus & carnalibus obseruationibus detentus populus Iudaicus,spiritalem amittit gratiã. Luc.15. Psal.2. Gene.27.

De Feriis tertiæ hebdomadæ.

Caput XVI.

HEbdomadæ tertiæ feria secũda prefignat in Euangelio dominus se in patria sua,scilicet in Iudæa honorem non habiturum,& ad gentes, vbi honoretur,trãsiturum,dum dicentibus Pharisæis: quanta audiuimus de te facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua,respõdet: Amẽ dico vobis,quia nemo Propheta acceptus est in patria sua: iterumq; cum terribili illo ac venerabili iuramento suo per semetipsum, non tantum omninò expresse docet, illis posthabitis,gentes potius à peccatis suis esse curandas,in veritate,in quiens,dico vobis,multæ viduæ erant in Israel in diebus Heliæ,& ad nullam illarũ missus est Helias,nisi in Sarepta Sydoniorum:& multi leprosi erant in Israel sub Helisæo propheta,& nemo illorũ mundatus est,nisi Naaman Syrus.Amplius autem in eo,quod surrexerunt & eiecerunt illum extra ciuitatem,& duxerunt illum in supercilium mõtis, supra quem ciuitas illorum posita erat,vt præcipitarent eum,significatur ab illis transitura salus,dum dicitur:Iesus autẽ transiens per medium illorum ibat.Cùm enim illũ Iudæi crucifigentes,in profundum obliuionis præcipitare vellent, ipse aduersus & per medium illorum trãsiens,iuit ad gentium populos pedibus suis,pedibus speciosis,id est, prædicatoribus sanctis. ¶ Benè ergo huic Euangelio præmittitur lectio illa de Naaman Syro.Helisæus Christum,leprosus Naaman gentilem populum significat,immũdum & idololatrã. Quòd non ipse Helisæus exiuit ad illum foras,sed mãdauit illi dicens: Vade & lauare in Iordane septies,& mundaberis:hoc prophetice innuit,quod factum est,quia per semetipsum Christus nõ prædicauit gentibus, sed mittens præcepit eos baptizari: Euntes, inquit, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti.Septies aũt lauatur leprosus, quia in baptismo propria est operatio septiformis Spiritus sancti,ex quo & renascimur & remissionem peccatorum accipientes,noui restituimur. 4.Reg.5. Matth.28.

FEria tertia in Euangelio commendatur lucidum opus misericordiæ, dicente domino: Si peccauerit in te,id est,te sciente,frater tuus, vade,corripe eum inter te & ipsum solum,&c.Et quia vbi duo consentiunt, scilicet corrector & auditor,neq; opus est,vt alium adhibeas, neq; ecclesiæ dicas, eo quem corripis inter te & ipsum solum, sponte audiente:quia,inquam,tunc parata venia cõsestim impetratur à domino.Amen,inquit,dico vobis,si duo ex vobis cõsenserint,ex omni re quãcũq; petierint, fiet illis à patre meo, & quia de impetratione venię dixerit,hoc tetatur ipse,dum premittit:Amen dico vobis, quia quæcunq; alligaueritis super terram,alligata erunt & in cœlo:& quæcunq; solueritis super terram,soluta erunt & in cælo.Terminatur autem sic:nomine,quoties peccabit in me frater meus,& dimittam ei? Vsque septies? Et dicit illi Iesus, Non dico tibi Petre vsque septies, sed vsque septuagies septies. Matth.18.

¶ Ad hæc pulchrè lectio,quæ præmissa est, concinit:Mulier nanq;, quæ clamat ad Helisæum pro duobus filijs,quos creditor in seruitutẽ tollere cõtendit,ipsa est Ecclesia, quæ pro filiorum peccatis,quos in baptismate genuit,solicita est,ne exactor diabolus pro nũmo malæ voluptatis,quem illis credidit, debitores trahat in damnationẽ perpetuæ mortis.Cui verus Helisæus,scilicet Christus,præcepit oleũ infundere vasis,ostio clauso: quia peccatoribus priuata correptione cõuentis, præcipit remissiõem & absolutionem indulgeri,data potestate ligandi, atq; soluendi,sicut in Euangelio iam dicto promisit,& veritate interposita, id est,amen, promissionem confirmauit. Clauso ergo ostio vasis infusis redundat oleum, quia per priuatam correctionem pœnitentibus confestim venia peccatorũ affluit. Cùm autem quis secretò correptus 4.Reg.4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

reptus inter te & ipsum solum non audierit, postquàm Ecclesiæ dictum fuerit, non tam facilis indulgentiæ leniendus erit oleo, sed congruè pœnitentiæ secandus cauterio.

Matth.15. FEria quarta calumniantibus Pharisæis, quòd discipuli domini trãsgrederentur traditiones seniorum, non lauando manus suas, dum panem mãducarent, redarguit eos dominus, & criminationis spiculũ retorquet in autores: quare, inquiens, vos trãsgredimini traditiones Dei, propter traditiones homi nũ? Nam Deus dicit: Honora patrem tuum & matrem tuam: Vos autem dicitis, Quicunq; dixerit patri suo aut matri, munus, quodcun que est ex me, tibi proderit, &c. ¶ Docuerat enim auaritia pharisæorum iuuenes, quorũ laqueus omnes facti erant, vt iniussu parentum, imo prærepta parentibus donaria deferentes ad templũ, reclamantibus parentibus se hoc pacto inhonorari à filiis, cùm Deus dicat, honora patrem tuum & matrem tuam, illud obiicerent, imo hoc pacto honoramus patrem. Nam Deus pater noster est, ad cuius hæc deferimus templum, & quod illi offerimus filii, vobis parentibus proderit. Hæc & huiusmodi culpat dominus in traditionibus hominum, quas traditionibus Dei præferebant, simulq; edocet, quòd sola transgressio

exod.20. mandatorũ Dei coinquinet hominem. ¶ Benè ergo in lectione libri Exodi ipsa Dei mãdata præferuntur: Honora patrem tuũ & matrem tuam, &c. De quibus in Euangelio cõuincuntur hypocritæ, foris nitidi obseruando traditiones hominum, intus autem coinquinati trãsgrediendo traditiones Dei, quia non quod intrat in os, sed quod exit de corde, coinquinat hominem.

Iohan.6. FEria quinta venientes ad se turbas, vt sese facerent regem, quia manducauerant de panibus eius, & saturati fuerant, hortatur dominus: Operamini, inquiens, non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternã, &c. Dixerat autem eis: Amen dico vobis, veniſtis ad me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis de panibus & saturati estis. ¶ In quo sacerdotũ quoq; turbã percutit, qui turmatim veniunt ad altare domini, non quia delectat eos contemplari mysteria, quæ illic commemorantur incarnationis, natiuitatis, passionis, resurrectionis & ascensionis domi ni nostri Iesu christi, sed quia manducant de panibus eius & saturantur, videlicet de decimis & oblationibus fidelium, sola quærẽtes stipendia corporis. ¶ Quapropter illã cõgruè lectio præmittitur, qua Hieremiæ dicitur à

Hierem.7. domino, Sta in porta domus domini, & prædica ibi verbum istud, &c. Sic enim & illi, qui pompaticè ingrediebantur portas domus dò mini, & cupiditates suas pascentes applaudebant sibimet, dicendo templum domini, tem plum domini, templũ domini est, magis per illud prædas agere de populo, quàm (secundum quod in eadem lectione iubetur) bonas facere vias suas, & benè dirigere studentes.

Ioan.4. FEria sexta legitur in Euãgelio, dominus Iesus fatigatus ex itinere hora sexta sedisse super puteum, loquensq; cum muliere Samaritana, quæ venerat haurire aquã. Si scires, inquit, donũ dei, & quis est, qui dicit tibi, da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam viuam, &c. ¶ Notum atque celebre est fidei sanctæ Ecclesię lectiõis huius mysterium, videlicet dominũ nostrũ Christum ex itinere, quo ad nostram salutẽ

philip.2. venit, fatigatum vsque ad mortem, mortem autem crucis sedisse super puteum, id est, mundanæ sapientiæ exuperasse profundum: mulieremq; Samaritanam, id est, Ecclesiam alienigenam, quæ de profundis, imo obscuris philosophorum doctrinis mortuam aquã haurire consueuerat, de qua sitientem animam, vt nõ sitiret iterum, satiare nõ poterat, didicisse, quia qui biberit ex aqua hac, sitiet iterum, qui autem biberit ex aqua, quam ipse dederit, id est, de spiritu sancto, non sitiet vnquam, sed fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. ¶ Huic Euangelio valde cõgruit præmissa lectio, in qua congregatis fi-

Numer.20. liis Israël aduersus Moysen atq; dicentibus, Da nobis aquam, iubente domino ducit eos ad aquã, ad petram Oreb, & quanquam diffidens, percutit virga bis silicem, & egressæ sunt aquæ largissimæ, ita vt populus biberet & iumẽta. ¶ Moyses nãq; significat hac in re Iudaicum populum incredulum, populus sitiens, humani generis expectationem, petra Christum. Percussit bis silicem virga Moyses, id est, Iudaicus populus duobus lignis crucis appendit Christum, & egressæ sunt aquæ largissimæ, aquę viuæ, quas in Euangelio supradicto se habere indicat domin⁹ mulieri Samaritanæ. Aqua hæc Spiritus sanctus est, qui tunc datus est, quando petra Christus virga crucis percussus, imo post percussionem resurrectione atq; ascensione glorificatus est.

Iohan.8. SAbbato mulierem in adulterio deprehẽsam legimus in Euangelio, & adductam ad dominum Iesum à scribis & Pharisæis tentantibus, sicamq; latrocinii sui ancipitem occultantibus, vt quicquid respondisset calumniantes criminarentur, id est, si vt miseri cors dimittendam diceret, accusaretur iniustus, & legis aduersarius, si puniendam, velut immi-

immisericors infamaretur. Quibus ita obuiauit mansuetudo cum iustitia, vt cedentibus accusatoribus, quippe quos sua subtraxerat conscientia, soli duo remanerent misera & misericordia. ¶ Huic Euangelio illa,

Daniel.13. quæ præmittitur, Danielis lectio congruit: quãuis (vt ait beatus Hieronymus) in Hebraico non habeatur, qua legitur Susanna à falsa criminatione adulterii Dei auxilio liberata. Nam hæc per misericordiam, illa lapidationem euasit per iustitiam. Atque ita in eiusdem diei officio quodammodo misericordia & veritas obuiant sibi paribus in

Psal.84. personis, eodemque præsidio pietatis, quamuis disparibus causis.

De Feriis quartæ hebdomadæ.

Caput XVII.

QVartæ hebdomadæ secunda feria in Euangelio pharisæis interrogantibus ac dicentibus: In qua potestate hæc facis, & quod signum tu ostendis nobis, cùm

Matth.21. respondisset dominus: soluite templũ hoc, & post triduum excitabo illud: quod de templo dicebat corporis sui, paulò pòst Euangelista subiungit: Ipse autem Iesus non credebat semetipsum eis, eo quod ipse nosset omnes: & quia non erat ei opus, vt quis testimonium perhiberet de homine, ipse enim sciebat quid esset in homine. ¶ Huic Euangelio

3.Reg.3. rectè præmittitur illa lectio de duabus meretricibus, quæ coram Salomone de viuente filio contenderunt: quarum alteri, quæ dixit, nec mihi nec tibi sit, sed diuidatur, non credidit infantem viuum sapientissimus Salomon. ¶ Nam illæ mulieres synagogæ atq; Ecclesiæ typũ gesserunt, infans autem Christi, quem synagoga vtero fidei nec concepit, nec peperit, imo & desiderabat occidi, & adhuc memoriam eius cuperet extingui, vt nec apud se, nec apud Ecclesiam gentium viueret. ¶ Benè ergo verus & verè sapientissimus Salomon (vt ait Euangelista) non credebat semetipsum Iudæis, tendens ad Ecclesiã de gentibus, & quodammodo dicens Apostolis suis: Date huic infantem viuum, hæc est enim mater eius.

Iohan.2. FEria tertia loquens dominus ad Iudæos, & arguens homicidas atq; impios, Moysen, cui quondam oranti pro illis, quando fecerunt vitulum in Oreb, dixerat: Dimisi se-

Exod.32. cundum verbum tuum, veruntamen in die vltionis visitabo & hoc peccatum eorum:

Iohan.7. Moysen, inquam, hactenus orantem pro ipsis iratus remouet dicendo. Nonne Moyses dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit legem? Remouet enim quẽ ad illos non pertinere omnimodò, præuaricatione eos separante, ostendit: Statimq; Moyse intercessore remoto, de crimine reos conuincit: Quid me, inquit, quæritis interficere? At illi suo more insanientes dicunt: Demonium habes, quis te quærit interficere? Ipse verò Moysen, quem perdebant, tertiò commemorans, magis ac magis reos conuincit. ¶ Benè ergo

exod.32. ipsa præmittitur lectio, qua Moysi dicitur: Descende de monte, peccauit populus tuus quem eduxisti de Aegypto. Recesserunt cito de via, quam ostendisti eis, & fecerunt sibi vitulum conflatilem. Et dicente domino: Permitte me, vt deleam eos, sequitur: Moyses autem orabat dominum Deum suũ, dicẽs: Cur Domine irasceris in populo tuo, &c. ¶ Hæc oratio Moysi valuit pro illis, donec veniret hoc tempus, quo tantum facturi erant homicidium, crucifigendo dei filium, qui nunc ait illis, quid me quæritis interficere? Propter quod iam nũc remouendus erat Moyses intercessor, sicut tunc placatus dixerat illi: Dimisi iuxta verbum tuum: Veruntamẽ in die vltionis visitabo & hoc peccatum eorum.

De Feria quarta scrutiniorum.

Caput XVIII.

FEria quarta sacramenta, quæ nouæ Ecclesiæ propria sunt, inchoantur: quibus sacrosancta redemptoris nostri passio, venerabili ritu sanctæ Ecclesiæ in filiis adoptionis sanctam nouitatem spiritus operando figuratur. ¶ Hac enim die catechumeni nostri ex antiqua traditione sanctæ Romanæ Ecclesiæ signantur, vt sacrosancta solennitate nostræ redemptionis ex aqua & Spiritu sancto

Iohan.3. renascantur, Christo in baptismate commorientes, & cõresurgentes, iuxta Apostolum,

Rom.6. qui ait: Quicũq; baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus, consepulti enim sumus cum illo per baptismũ in mortem: vt quomodo surrexit Christus à mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. ¶ Moris quippe erat olim in sancta Ecclesia, non alio tempore regenerationis huius celebrari sacramentum, nisi in his, quibus forte superueniente infirmitate vel ægritudine, mortis immineret periculum. Cuncta penè ecclesiæ proles, quam per annum verbo prædicationis nouam gignere poterat instante solennitate paschali, hac die sua nomina dabat, & per sequentes dies vsq; ad ipsam paschæ solennitatem, audiens quisq; regulam fidei, vnde & catechumenus dicitur (catechumenus nanq; auditor interpretatur) lactatus & grandescens, tandẽ in plenitudine temporis, postquàm luna plena est, plena fide in solẽnitate sancti baptisterii symbolum reddens, Christo commo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

riebatur & conresurgebat. ¶At postquàm Christianitas creuit, & sagena illa verbi Dei piscibus impleta est, quia periculosum erat tantam multitudinem differre propter occasiones mortis, quæ in multitudine hominũ multæ sunt, maximè propter turbam infantum, ex Christianis parentibus succrescentium, quorum tenera vita persæpè leui occasione succiditur: Visum est sanctæ Ecclesiæ, passim indulgentia baptizandi concessa, imo oblata, cuncta anteuenire pericula, baptismi tamen solennitatem vel in paucis cum dominica resurrectione, cui similis est, celebrare. ¶Quarta ergo feria nouæ ecclesiæ celebrantur initia, quæ appellantur scrutinia. Scrutinia verò dicuntur à scrutando, videlicet quia perscrutandũ erat in his qui accedebant, ne qua radix amaritudinis subesset, velut fuit in Simone Mago, in hæreticis & hæresiarchis quàm plurimis, vt sancta non illis darentur, nisi prius Christiana fides in mentibus eorum radices altas fixisset. Cur autem hac potissimum die celebrentur, vel quod subsequentium vsq; ad passionis dominicæ diem numerus dierum mysterium contineat, iam dicendum est.

Act. 8.

Cur quarta feria fiant scrutinia.
Caput XIX.

ICcirco quarta feria potius, quàm quinta vel sexta maximum scrutinium celebratur, vt ieiunantes, & vasa sua suscipiendæ gratiæ præparantes, quindecim dies ieiunii, vsq; ad diem quo dominus est crucifixus, habeãt, quia quintadecima luna dominus noster, verus agnus, immolatus est. Quod à magno mysterio nõ vacat. Luna nanq; paschalis, de qua dominus ait ad Moysen: Mensis iste principium vobis mensium, primus erit in mensibus anni. Decima die mensis huius tollet vnusquisq; vestrum agnum, & seruabitis eum vsq; ad quartumdecimũ diem. Luna, inquã, hæc paschalis (lunares enim solos menses nouerunt & computant Hebræi) sanctam Ecclesiam significat, ab eodem vero sole illuminatam, quæ in plenitudine fidei passionem eius suscipiens, commoritur illi & consepelitur in sacramento baptismatis. ¶Igitur quoties Ecclesiæ noua soboles ad commorientũ Christo præparatur, vt numerus dierũ præparationis eius, id est, arctioris ieiunii ętati lunæ, quæ illam significat, exequetur, feria quarta scrutinia celebrantur. Nam si sexta feria potius celebrarentur (quæ quintadecima est die dominicæ crucis) non nisi tredecim ieiunii dies eorum præparationi restarent. Duæ nanq; dominicæ intercurrunt. Dominicis autem diebus ieiunare non licet. Igitur dum quarta feria scrutinia celebrantur, & sequentes quindecim dies ieiuniis atque doctrinæ fidei expenduntur, noua Ecclesia, pulchra, vt luna, ad plenitudinem proficit, vt crucifixo plena luna Christo commoriens & conresurgens, illi in baptismo copuletur.

Exod. 12. Leuit. 23.

Quod hoc scrutinium præcipuum sit septem scrutiniorum.
Caput XX.

SCiendum autem hoc non solum agi antiqui moris fuisse scrutinium, sed omniũ esse præcipuum. Nam iuxta ordinem Romanum, vsq; in sabbatum sanctum in vigilia paschæ, septem agebantur scrutinia, vt dum septenario numero implerentur catechumeni, daretur illis gratia septiformis Spiritus sancti. Quorum primum erat tertia quadragesimæ hebdomada, feria secunda, qua magnum huius diei, scilicet quartæ feriæ scrutinium sic erat ad catechumenos pronunciandum. Scrutinii diem, dilectissimi fratres, quo electi nostri diuinitus instruãtur, imminere cognoscite, ibidemq; solicita deuotione sequenti quarta feria, circa horam tertiam conuenire dignemini, vt cæleste mysterium, quo diabolus cum sua pompa destruitur, & ianua regni cœlestis aperitur, inculpabili ministerio peragere valeamus. ¶Itẽ feria quarta, finitis Missarũ solenniis, annũciabat presbyter, vt in ipsa hebdomada reuerterẽtur ad scrutinium, ita dicendo: Die sabbati veniente, colligite vos temperius ad Ecclesiam illã. Iterum atq; iterum annunciabat presbyter, qualem diem voluisset, ita dicendo: Illa feria veniente, colligite vos temperius ad Ecclesiam illam, donec septem, vt dictum est, scrutinia complerentur.

Iohan. 9.

De Officio eiusdem quartæ feriæ.
Caput XXI.

IAm verò hac feria, quàm sanctum, quàm pium, quàm mysticum, secundum ea quæ dicta sunt, sequitur Missæ officium: Primùm in Euangelio, quod, vt sæpè dictum est, totius officii principale est, catechismi simul atque baptismi sacramẽtum, speciose à speciosa nostræ salutis opifice Dei filio præfiguratũ est. ¶Homo em cæcus à natiuitate, genus significat humanũ, magnũ vtiq; cęcũ, & valde cęcũ, qui pulchros oculos ad videndum creatorem, menti (vbi fulget imago factoris) inditos, in primo parente, principem tenebrarum respiciente, perdidit: atq; ideo per hominem à natiuitate cæcũ, congruè significatur. Cui reuocato ad veritatis lumen, dum prædicatur à ministris Christi incarnatio ipsius filii Dei, cæteraq; mysteria, quæ in carne pro nostra salute gessit, lutum ipse facit ex ipso sputo,

sputo, & linit super oculos cæci. ¶Sputum enim oris & labiorum eius, in quibus gratia diffusa est. Sputũ, inquam, quod à capite descendit, significat diuinitatẽ Christi filii Dei, verbũ bonũ, quod eructauit cor patris, qui, vt ait Apostolus, Christi caput est. Expuit nãque caput Deus in terram, & sputum suũ puleri, quem omnis ventus agitabat & circumferebat, vniuit, quando verbum suum eructauit cor eius in terrenum vterum virginis, & pulueri nostrę naturę in vnam personam cõiũxit, vt à tali tantoq; sputo tantillus puluis formam stabilem, speciemq; atque decorem accipiens, conseruaretur. Igitur dũ huius incarnationis fides humano generi prędicatur, magni cæci, vt dictũ est, oculi luto, quod fecit dominus, linuntur. ¶Cùm autem ita catechizatus idem cæcus ad sacros fontes peruenit, & lauatur fonte visibili, purificaturque virtute inuisibili, hoc vtiq; agit, quod dominus imperauit. Vade ad natatoriam Syloe, & laua. Fons nãq; visibilis, inuocata virtute Spiritus sancti, factus est natatoria Syloe, id est, missi, quem ascendens ad patrẽ, missurum se esse dixit, & misit discipulis suis, filiũ dei. Ille (inquam) missus in natatoriam suam descendit, & illitos oculos fide Christi, sua remissione lauat à peccatis, illuminat agnitione Dei. ¶Ab hoc quasi capite vniuersa membra pendent officij. Primùm in introitu, vox prophetica, dũ sanctificatus fuero in vobis, congregabo vos de vniuersis terris, & effundam super vos aquam mundam, &c. Sanctificatur enim dominus in catechumenis, dũ audiunt, & credunt quia sanctus est, & ideo effusa super se aqua munda, id est, Spiritu sancto, per quem hęc visibilis aqua mundatur & mũdificat, emũdati ab omnibus inquinamẽtis suis, sic deinceps viuũt, vt testimonio sint ei, quòd sanctus sit, cuius præcepto & ipsi sancti sunt. ¶Hoc in vtraq; lectione diuersis verbis, sed eodem sensu reperitur. Nã in prima, quæ est Ezechielis prophetæ, idẽ, quod in introitu cãtatum est, legitur, & additur. Et auferam cor lapideũ de carne vestra, & dabo vobis cor carneum, &c. Cor nanq; carneũ, id est, molle ac tenerum, & facilè cedens nouam legem scribenti digito Dei, habẽt catechumeni nostri, dum inscriptam sibi capiũt doctrinam fidei, quã non capiũt, quæ confringuntur lapidea corda Iudęorũ, quorum in typum confractæ sunt priores tabulæ, quas præciderat Moyses, & aliæ præcisæ in typum gentiũ. In secunda, dum dicit Esaias: Lauamini, mũdi estote, & si fuerint peccata vestra vt coccinũ, quasi nix dealbabuntur: & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erũt: nihilominus remissio peccatorũ, quę accipit in baptismate, commendatur. ¶Gradualia quoq; pulchrè atque consonè ad eũdem sensum concinunt. Cuius enim, nisi catechizantis nouam sobolem Ecclesiæ, vox est: Venite filij, audite me, accedite ad eum, & illuminamini? Nam vt iuxta euãgelium paucis immutetur verbis, idem est, ac si dicat: Venite cæci, vt luto, quod fecit dominus ex sputo, vestri linantur oculi, accedite ad natatoriam Syloe, & illuminamini. Hoc autẽ, quòd duæ lectiones totidemq; gradualia prędens accumulat officiũ, sacramẽti celebritas poposcit, videlicet vt propter augmẽtum filiorum habeat quoq; spiritualium augmenta ciborum. ¶Lecto autem Euãgelio, in quo sæpè dictus cæcus illuminatus & extra synagogam eiectus, filium Dei foras inuenit, imo à filio Dei foras inuentus est, & procidẽs adorauit, conueniens huic significationi sequitur offerenda: Benedicite gentes Deũ nostrũ. Nam in Psalmo illo, de quo sumpta est, iuxta sacram expositionem venerabilium doctorum, loquũtur Apostoli, exhortando gentiles laude inenarrabili & opere & voce Deũ laudare, & de occulto & terribili iudicio eius, quo illos assumpsit, & populũ sibi antè peculiarem & electũ repudiauit, intra se expauescere & timere, ne fortè, si naturalibus ramis non pepercit, quia inobedientes fuerũt, imo quia cæcum illuminatum extra synagogã eiecerunt, id est, gentibus cadentibus communicare noluerũt, nec ipsis parcat, si superbiãt. Benè ergo de Psalmo illo, vtpote de voce Apostolorum, qui magnum cæcum, id est, omnes gẽtes, catechizauerũt, offerenda hęc sumpta cum versibus suis ad rem concinit, maximè in eo, quod dicim': In multitudine virtutis tuæ mẽtientur tibi inimici tui, &c. Mẽtiti sunt enim inimici eius, dicẽtes: In Beelzebub principe dæmoniorum eiicit dæmonia, cùm ipse in digito Dei eiecerit. Hoc autem illud præibat agendum, quod in catechismo Christianæ fidei spiritus immundus efficeretur de hominibus, per idololatriam possessis, quos ipse fortis armatus malè pacato custodiebat atrio. Benè ergo & veneraբiliter cãtamus hac die, qua de hac eiectione muti dæmonii mẽtiuntur vsq; nunc inimici eius Iudæi, quòd non fiat in spiritu Dei: Sed frustra. Nam illis blasphemantibus, hoc fit quod sequitur: Omnis terra adoret te. Venite & videte opera Dei, quàm terribilis in cõsiliis super filios hominum, videlicet in illius prioris populi abiectione, & gentium assumptione. ¶Communio quoq; canora, ac suaui modulatione acutas voces efferens, gratulabunda prædicatio siue testificatio est humani generis, incarna-

Psal. 44. 1. Cor. 11.

Ezech. 36.

Leuit. 20. 21.

Ezech. 36.

Exod. 32.

Esa. 1.

Psal. 33.

Rom. 11.

Psal. 95. Matth. 12.

Psal. 65.

tionem filii Dei confitentis,iuxta illud: Credidi,propter quod locutus sum. Et sicut indignantibus & maledicentibus Pharisæis, & extra synagogam eicientibus, non tacebat ille, dicens: Ille homo qui dicitur Iesus,lutum fecit ex sputo,& liniuit oculos meos, & modo video, sic beati illi, quibus ait dominus, Beati eritis,cùm oderint vos homines,& cùm separauerint vos, & exprobrauerint, & eiecerint nomen vestrum tanquàm malum propter filium hominis, quantò magis maledicunt eis inimici Christi, & os eorum opprimunt, tantò magis prædicant sciẽtes & intelligentes lutum illud,id est, incarnationem Christi,illuminationem omnium esse videntium.

Psal.115. Iohan.9. Matth.5. Luc.6.

AD INTROITVM.

Vbi aguntur scrutinia,propriè quoq; collectæ pro catechumenis dicuntur.

ORATIO.

Omnipotens,sempiterne deus,ecclesiam tuam spirituali fœcunditate multiplica, vt qui sunt generatione terreni, fiant regeneratione cœlestes.

SECRETA.

Remedii sempiterni munera Domine lætãtes offerimus, suppliciter exorantes, vt eadem nos & dignè venerari, & pro saluandis congruenter exhibere perficias,per Christũ.

COMPLENDA.

Tu semper quæsumus Domine, tuam attolle benignus familiam,tu dispone correctam, tu propicius tuere subiectã, tu guberna perpetua bonitate saluandã,per dominũ nostrũ.

CVR STATIO AD SANCTVM PAVLVM.

COnsiderata,vt dictũ est, scrutiniorũ ratione,perspicuũ est,quòd statio ad sanctum Paulum præscripta, valde rei conueniat. ¶Ipse enim magnus & mirabilis catechizator orbis terrarũ, & (vt ipse ait) doctor gentium,in fide & veritate,ipse idem magnificè & mirabiliter catechizatus est, quia non ab homine,neq; per hominẽ(sicut ipse ait ad Galatas) Euangelium meum,quod Euangelizatum est,non est à me, neq; enim ab homine accepi illud, neque didici,sed per reuelationem Iesu Christi. Cum voce nanq;,quam de cœlo corporaliter audiuit,qua carnalis eius sensus percussus & occisus est, incorpoream quoq; vocem accepit cœlestis magisterii, quam per triduum audiens,iuxta magistri catechizantis efficacissimam potentiam, ipse quoque catechumenus mirabilis, perfectus redditus est doctor Euãgelii. Nec longè dissimilis illi cæco euangelico, vtpote corporaliter cæcus ad natatoriam baptismi salutaris missus est, vbi & corpore & anima illuminatus,disceptantibus contra se Pharisæis,omnibus Christi inimicis, enarrare non desiit, quid fecerit sibi homo,qui dicitur Iesus,quo modo sibi aperti sunt oculi,& lutum ipsum, quod fecit ex sputo dominus,id est,incarnationem verbi Dei,omnibus ostendere non cessauit. Propter quod & maledixerunt ei, & extra synagogam suam eiecerunt, quinquies quadragenis vna minus cæsum.

1. Tim.2. Galat.1. ad Gal.9. Actu.26. 2. Cor.11.

De Feria quinta. Cap.XXII.

FEria quinta in Euangelio, vbi ait dñs, pater meus vsq; modò operatur,& ego operor, vt indicet nobis, quomodo operetur,& non falsum dixerit scriptura per Moysen ministrata.Quia deus requieuit ab omnibus operib⁹ suis in die septimo,vt, inquã,indicet,quia tunc operatus est,cùm fecit mundum,& vsq; nunc operatur,cùm regit mundum,paulò pòst subiungit: Sicut enim pater suscitat mortuos & viuificat,sic & filius quos vult viuificat. Quod se dixisse ostendens de resurrectione,quę nũc fit,qua transeunt homines(vt ait beatissimus Augustinus)à morte infidelitatis ad vitam fidei,à morte falsitatis ad vitam veritatis, à morte iniquitatis ad vitam iustitiæ. Amẽ,inquit,dico vobis, quia q verbũ meũ audit,& credit ei qui misit me habet vitam æternã, & in iudiciũ non venit, sed transit à morte ad vitã.Et hoc attendite, inquit idem Augustinus, Non,nunc transit, sed iã trãsit à morte in vitam. ¶Ac deinceps: Amẽ,inqt,dico vobis,quia venit hora & núc est,quando mortui qui in monumẽtis sunt, audient vocem filii Dei, & qui audierint,viuent: Non inquit, quia viuunt,audiunt, sed quia audiunt,reuiuiscunt.Per quod amplius claret de hac resurrectiõe hęc dici,qua mortui in infidelitate & ignorantia Dei sic resurgunt,vt prius audiãt,& audiendo reuiuiscãt. Ista resurrectione,si rectè credimus,resurreximus,& nos ipsi,qui iam resurreximus,alterã in fine resurrectioné expectamus. ¶Huic Euangelio rectè præmittitur illa lectio libri Regum, de filio Susamitis,quem puer ab Helisæo missus cum baculo, non resuscitauit. Per semetipsum verò Helisæus veniens, seque super mortuum sternens, atque ad eius membra se colligens,huc illucq; deambulãs, & in ore pueri septies aspirans,hunc ad rediuiuam lucem protinus per mysteriũ cõpassionis animauit. Eandẽ enim resuscitationẽ humani generis,quæ fit per fidem,de qua suprà dictũ est in Euãgelio, teste beato Gregorio,hæc pueri resuscitatio significauit. ¶Author,inquit,humani generis deus mortuum puerum doluit, cũ extinctos nos iniquitatis aculeo,

Iohan.5. Gene.2. 4.reg.4.

aculeo miseratus aspexit: & quia per Moysen terrorem legis protulit, quasi per puerum virgam misit. Per legem quippe virgam Deus tenuerat, cùm dicebat: Si quis hæc vel illa fecerit, morte moriatur. A peccati igitur morte,timor suscitare non valuit, sed ad statum vitæ apparata mansuetudinis gratia erexit. Sed puer cum baculo mortuum suscitare non valuit,quia Paulo attestãte,nihil ad perfectum adduxit lex. Ipse autem per semetipsum veniens,& super cadauer se humiliter sternens ad exequenda sibi mortui membra se collegit,quia cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens, in similitudine hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Huc illucq; deambulabat, quia & Iudæam iuxta, & longè positas gentes vocat.Super mortuum septies spirat, quia per operationem diuini muneris gratiæ septiformis spiritum in peccati morte iacentibus aspirat.Moxq; iuuenis erigitur, quia is, quem terroris virga suscitare non potuit, per amoris spiritum puer ad vitam rediit.

Hebr.7. Philip.2.

De Feria sexta. Cap. XXIII.

FEria sexta legitur Euangelium de resurrectione Lazari. Notum est mysterium huius miraculi,& penè à cunctis doctoribus celebratum, quòd videlicet Lazarus,quem amabat dominus,de quo ipse ait: Lazarus amicus noster dormit, sed vado vt à somno excitem illum: & cuius sorores sæpè domino ministrauerant, typũ gesserit iam fidelis & intra ecclesiam positi hominis,qui cùm sit amicus domini nostri Iesu christi per fidem, moritur illi per iniquam operationem, & in sepulchro malæ conscientiæ, consuetudine scelerum obrutus, iamq; fœtens per infamiam,tandem per occultam inspirationem Dei magno timore futuri iudicii, quasi magno saluatoris clamore concussus, ad vitã pœnitẽdo resilit, & malæ sepulchrum conscientiæ per vltroneam aperiens confessionem, vinculis peccatorum meretur absolui, quia viuit. ¶Hoc autem in filio mulieris Sareptanæ præfiguratum est, ad quam Helias domino iubente ierat, relicta apud carnalem Israel siccitate & fame. Nam & illa mulier(vt iam superius dictum est) Ecclesiam de gentibus mysticè significauit,quæ legem & prophetas imo christum,qui ipsis agnoscitur,tanquàm Heliam hospitio fidei suscepit. Filius verò huius viduæ,vnusquisq; fidelis est, qui tunc moritur, quando dignum morte peccatum admittit. Et quòd in clamore domini Lazarum euocantis significatum est, in cuius domo & ipse à sororibus eius pascebatur, hoc idem in clamore Heliæ præcesserit clamantis ad Dominum,& dicentis: Obsecro domine etiam ne viduam, apud quam ego vtcunque sustentor, afflixisti, vt interficeres filium eius?¶Ad hoc quoq;,quòd Lazarum amicum suum appellauit dominus,pulchrè conuenit illud,quòd hic fuisse dicitur filius Amathi, id est,veritatis. Affirmant enim Iudæi,quod Ionas fuerat iste Sareptanæ viduæ filius,quẽ resuscitauit Helias, matre postea dicente ad eum: Nunc cognoui quoniam vir Dei es tu, & verbum Dei in ore tuo verum est, & ob hanc causam,ipsum puerum Amathi vocitatum.Amathi nanque ex Hebræo in Latinam linguam, veritas dicitur, & ex eo quod Helias verum locutus est, ille qui suscitatus est, filius nuncupatus est veritatis. Sed & hoc, quòd mortuum vt suscitaret Helias supra lectum suum posuit,à mysterio non vacat: Lectus nanq; Heliæ,catholicam Christi designat Ecclesiam, in qua sola per remissionem peccatorum mortuæ reuiuiscunt animæ. Nam de hac Ecclesia dicitur in Canticis canticorum: En lectulum Salomonis, sexaginta fortes ambiunt. Supradictam ergo lectionem Euangelii benè,vt consonanter ista de libro Regum lectio præcurrit.

Iohan.11. 1. Regum 17.

De Feria septima Sabbato.

Caput XXIIII.

SAbbato hoc Euangeliũ ponitur, in quo dominus cùm dixisset: Ego sum lux mũdi, qui sequitur me,non ambulat in tenebris,sed habebit lumen vitæ:obuiantibus Iudæis & dicentibus,tu de te ipso testimonium dicis, testimonium tuum non est verum,euincit eos firmo & vero argumento, dum dicit: Etsi ego testimonium perhibeo de meipso, testimonium meum verum est. Et statim proponit, quod necessario concedendum sit: In lege vestra scriptum est,quoniam duorum hominum testimonium verum est. Et protinus assumit: Ego sum qui testimonium perhibeo de meipso,& testimonium perhibet de me, qui misit me pater. Quod & ipsum concedi oportet. Palàm nanque est auditum testimonium patris,dicentis: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Et mortui resuscitati, & cætera, quæ ostendebat eis ex patre suo opera bona, testimonia erant de ipso,tam patris,quàm filii. Testimoniũ ergo verũ atq; fidele falso calumniabantur, contra legẽ suam pręuaricatores legis. ¶Ad hæc,quæ pręcurrit lectio prophetica,pulchrè accedit in eo quod ait. Ecce testem populis dedi eum, ducem ac præceptorem gentibus:Ecce gentem, quam nescie-

Iohan.8. Deut.19. Matth.3.17 Isaie 55.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bas, vocabis, videlicet tuus ipse testis, & gentes quæ nō cognouerūt te, ad te current, propter Dominum Deum tuum, & sanctum Israël, quia glorificauit te, videlicet iuxta hoc quod de illo dicis, & testimonium perhibet de me, qui misit me pater. Iccirco nanque gentes credendo ad filium currunt, quas nesciebat, quia ipsum filium patremque Deum, qui duo testes sunt, quia duæ personæ, sed non duo dii sunt, fideles & idoneos comprobant, quorum testimonia recipiant, ex dictis & ex factis vtriusq; certum tenentes, quòd ipse filius ad ipsorum salutem à patre missus sit. Sed & in eo, quod ait in euangelicę principio lectiōis: Ego sum lux mūdi, &c. Et in eo, quod in propheticæ lectionis exordio prædictum est: Omnes sitientes venite ad aquas, &c. summa vtriusq; consonantia est. Nam & illa lux inebriat, & hæc aqua sapientiæ potatos illuminat, testante Psalmista, qui cùm dixisset, quoniam apud te est fons vitæ, protinus subiunxit. Et in lumine tuo videbimus lumen. Vna eademq; sapientia Dei patris, fons est vitæ lumenq; de lumine. Et de vtroq; præmissum est: Inebriabuntur ab hubertate domus tuæ. *Iohan.8. Esa.55. Psal.35.*

FINIS LIBRI QVARTI.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER QVINTVS.

De nominica in passione domini. Caput. I.

PRæcedenti vespera dominicæ huius, annua dominicæ passionis celebritas inchoatur. Cur autem tot dies ante illum diem, quo crucifixus est dominus, incipiatur, ex Euangelio Iohannis animaduertere possumus. Ait enim: Collegerunt Pontifices & Pharisæi concilium aduersus Iesum, & dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? Et cùm prophetasset vnus ex ipsis Cayphas nomine, qui erat Pontifex anni illius, quod expediret vnum hominem mori pro gente, & non tātum pro gente, sed vt filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in vnum, secutus adiungit Euangelista: Ab illo ergo die cogitauerūt, vt interficerēt eū. Ac deinceps: Iesus ergo iam non palàm apud Iudæos ambulabat, sed relictis illis, abiit iuxta desertum in ciuitatem, quę dicitur Effrem, & ibi morabatur cum discipulis suis. ¶Et quando concilium illud habitum sit, item ex consequentibus colligi potest. Sequitur enim: proximum autem erat pascha Iudæorū, & ascenderunt multi in Hierosolymam de regione ante pascha, vt sanctificarēt seipsos. Planè per hoc, initium primi mensis tunc extitisse commendatur, quando Lazarus suscitatus est, propter quod signum non multò pòst concilium habitum est. Moris enim Iudæis erat, ex præcepto legis sanctificare seipsos ante pascha, ipsamq; sanctificationem initiari prima die Mensis primi: qua die & tabernaculum dedicatum est, sicut in Exodo legimus, loquente domino ad Moysen: Mense primo, prima die Mensis eriges tabernaculum testimonii, & pones in eo arcam, &c. Et paulò pòst: Assumpto vnctionis oleo vnges tabernaculum cum vasis suis, vt sanctificentur, &c. ¶Illud quoq; non prætereundum, quod eiusdem Mensis initiū, id est, luna prima in sexta feria tunc extiterit. Siquidē sexta feria, qua dominus crucifixus est, quintadecima extitit, ac per hoc ita esse, vt dictū est, nemo qui dubitat. Nam quintadecima in eādem feriam semper occurrit, in quam & prima. Igitur ex his, quæ dicta sunt, quoniam, ecclesiastici compositor officii supradictum Euangelium de resuscitatione Lazari non sine causa sexta feria legi voluit, quæ quinta decima dies est ab illa, qua dominus crucifixus est. Ex his, inquam, quæ dicta sunt, datur intelligi, quod Dominus ipso die Neomeniæ Lazarum suscitauerit. ¶Delectat valde legitimus hic regis nostri processus, legitimus & sanctus summi sacerdotis nostri clangor in die Neomeniæ huius. Ipse qui quondam iusserat filiis Israël per Moysen, dicens, quando exibitis ad bellum contra hostes qui dimicant aduersum vos. Si quā do habebitis epulum, & dies festos & calendas, clangetis tubis super holocaustis & pacificis victimis: ipse rex noster exiturus ad bellum passionis, contra diabolum principem mundi, ipse summus sacerdos noster habiturus epulum corporis & sanguinis sui, quod cū traderet discipulis suis: Desiderio, inquit, desideraui hoc pascha manducare vobiscum, antequàm patiar. Habiturus diem festum suæ sacrosanctæ resurrectionis. Habens, inquam, calendas, id est, initium Mensis vel lunę, cuius in plenitudine hęc facturus erat, clāgit tuba tāti tamq; excellentis miraculi, quo & hostes suos attonitos reddidit, & corda piorum magis ac magis ad credendum animauit. Nanq; & hostes eius turbati dicunt, si dimittimus eum, sic omnes credēt in eum, & plebs ad credendum magis animata præcipuè propter hoc signum, postmodum illi venienti Hierosolymam cum palmis & laudibus obuiam processit. ¶Suscitato autem Lazaro, non longum erat vt hoc pharisæi audirent. Bethania nanq; ab Hierosolymis quindecim tantum stadiis, id est, nō integris duobus distat miliariis. Et ex Iudæis, qui fuerant cum Iesu, „quando illum suscitauit, quidam, inquit Euangelista, abierunt ad Pharisæos & narrauerunt eis quæ fecit Iesus. ¶Nec mora fuit post hoc colligendi concilii. Mox enim sic Euangelista coniungit: Collegerunt ergo Pontifices & Pharisæi concilium. Rursus non longum erat aut difficile tunc illud colligi. Cùm enim, vt ait Euangelista, quia proximum erat Pascha Iudęorum, multi ascenderunt Hierosolymam, vt sanctificarent seipsos, tunc verò præcipuè Pontifices & Pharisæi, qui erant clerici Iudæorum. Si qui forte ex ipsis procul aberant, solenniter conuenerant. Continuata quoq; duorum solennitas dierum, id est, sabbati & Neomeniæ, quæ, vt suprà dictum est, pridie fuerat, agendo cōcilio frequentiores atq; expeditiores reddiderat. ¶Nihil igitur repugnat, quin eodem sabbato (cuius in vespera dominicæ passionis annuam inchoamus memoriam) illud impiorum concilium collectum fuerit, & quia ab illo die cogitauerūt, vt interficerēt eum, iccirco in vespera, quasi post horam eiusdem concilii, luctum publicum incipiat ecclesia, suo domino per omnia compatiens, vt corpus capiti. ¶Hac ergo dominicæ passionis, vt dictum est, cōmemoratione inchoata, res digna spectaculo procedit. Præmissa nanq; per septem dominicas superius digestas, quasi pompa funeris, & secundum ritum officii procedente Ecclesia in ordine suo per totidem ætates seculi, tandem ipsa mors Christi, cui omnis illa pōpa præordinata est, effertur præ oculis & piis fidelium mentibus ingerūtur vulnera, cunctaq; mortis insignia, quæ pertulit pro cunctis vnica salus, Deus & homo Christus, nei vnigenitus. ¶Nihil quippe tam frequens, quàm prodeuntia vexilla regis, fulgidumque mysterium crucis. Acetum quoq;, fel & arundinē, clauos & lanceam perforati corporis, tā in nocturnis, quàm in diurnis meditamur canticis, quæ de autenticis veteris pariter ac noui testamenti scripturis cōgesta sunt. Sicq; fiūt comæ capitis ecclesiæ, id est, cogitationes cordis eius, quasi purpura regis iuncta canalibus, dum passionem redemptoris meditatur, sensum suū autenticis adhibens scripturis, videlicet pretiosis purpurę tinctūris, quæ per ora Prophetarum & Apostolorum, velut per quosdam canales, Spiritu sancto conficiente, profluxerunt. *Num.21. Luc.22. Exod.40. Iohan.11. Cant.4.*

Cur gloria patri non dicimus. Caput II.

VEruntamen hac dominica totaq; hebdomada luctus ille remissior est, quia non statim post habitum cōcilium traditus est agnus in manus lanistarū impiorū, vt portaretur ad victimā, sed quia iam ex tūc quæri cœpit. Et quia mandatum dederāt pōtifices & pharisæi, vt si quis cognouerit, vbi sit, indicet, vt apprehendant eum. Et quia Iesus iam non palàm ambulabat apud Iudæos, nos quoque cum illo quodammodo secedimus, dum vocem lætitiæ & laudis aliquantulum suppримimus. Nam de responsoriis, gloria patri subtrahimus, & apud quosdā ad missas quoq; cum introitu officii nō dicitur. Siquidē, breuis licet versiculus, quia sanctę Trinitatis magis expressa magisque propria laus est, benè capitis nostri solitudinem atq; silentium non palàm ambulantis, dum non dicitur, significat.

Cur hac Dominica Hieremias legatur. Caput III.

HIeremias quoq; Propheta competēter per hos dies ad nocturnas legitur vigilias. Hic enim non solùm dictis, sed & passionibus suis, redemptoris nostri passionem prefigurauit, & in eo quoq;, quod in eisdem tribulationibus suis nō decessit, sed ruinæ ciuitatis vel templi superstes fuit, quamuis post hæc à populo descendente in Aegyptum lapidatum illum Iudęi autumēt: & in eo, quod secundum prophetiam eius, captus est Sedechias, & occisis filiis eius oculos quoque ipsius eruit rex Babylonis. ¶Nam & redemptor noster cū putaretur & desideraretur extingui & conteri de terra viuentium, iuxta illud: Inimici mei dixerunt mala mihi, quādo morietur & peribit nomen eius, cunctis tribulationibus suis & morti atq; inferis emersit, & superstes fuit, imo est atq; erit peccatrici ciuitati, quæ cùm vocaretur Hierusalem, pars illius meritis effecta est, quæ vocatur spiritualiter Sodoma & Aegyptus. Et secundū prophetiam eius, qua dixit: In iudicium ego *Hierem. 38. Psal.40. Apocal.11.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iohan.9. veni in hũc mundũ,vt nõ vidẽtes videãt,& vidẽtes cæci fiãt, captus eſt,in ſuperbia ſua Iudaicus populus,& occiſis filiis eius,id eſt, carnalibus legis operibus,in quibus nihil vitalis gratiæ Dei remãſit, inſuper oculos eius eruit ſpiritualis Nabuchodonozor,ſcilicet diabolus,& obſcurati ſunt oculi eorũ ne videãt, Pſal.68. & dorſum eorum ſemper incuruatur.¶Benè itaq; Hieremias prophęta per hos dies legitur, Chriſti dñi paſsiõem in ſuis preſſuris de ſignãs,futurãq; abiectionẽ gẽtis Iudaicæ ſub typo eius captiuitatis, quę tũc accidit,lachrymoſis lamentationibus deplorans.

De officio eiuſdem diei. Cap.IIII.

TOtum miſſæ officium illud perſonat, quod per eandem paſsionem domini erat futurum, videlicet quòd deferendũ erat vetus ſacerdotium Iudęorum,per ipſum noui teſtamenti mediatorem,nouicq; ſacrificii pontificem. Quod & ſanctum Euangeliũ myſticè ſignificat,& præcurrens Apoſtolica Iohan.8. lectio manifeſtè denunciat. Nam cùm dixiſſet Euangeliſta: Tulerunt lapides Iudæi, vt iacerent in eum,ſtatim adiecit: Ieſus autem abſcondit ſe,& exiuit de templo.Et quid abſcondendo ſe(ait B.Gregorius)dominus deſignat,niſi quod eis ipſa veritas abſconditur, qui eius verba ſequi cõtemnunt? Eam quippe,quam non inuenit humilem,veritas fugit mentem.Hoc ergo innuit,quòd templum & vniuerſa Iudæorum ſancta,propter ſuperbiã & duritiam cordis eorum deſerturus eſſet, cunctæq; præſides templi virtutes, quas Ioſephus teſtatur auditas eſſe,dicentes: Tranſeamus ex his ſedibus, eſſent meliores adituræ ſedes,quas inhabitante domino & ipſæ protegerent. Hebr.9. ¶In lectione autem Epiſtolæ dicit Apoſtolus: Chriſtus aſsiſtens pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum nõ manu factum,&c. Quibus dictis apertè declarat,ad quę meliora de templo Iudæorum exiens Pontifex noſter emigrauerit. Pſal.42. ¶Introitus verò:Iudica me Deus,& diſcerne cauſam meam de gente non ſancta, &c. Itemq; illud in graduali: Eripe me de inimicis meis,voces ſunt eius exeuntis templo, Pſal.17. & orantis ſecundum humanitatem,vt manifeſto diſcrimine diſcernatur cauſa eius,ſcilicet fides Euangelii à iuſtificationibus legis, quod & factum eſt in eo, quòd & templum deſtructum eſt,& ſacrificia Iudæorum abolita ſunt. ¶Nam etſi ſtetiſſet potentia Iudaici regni,cultuſq; templi veteris,maiori fuiſſent impedimento Chriſtianę fidei,quia non facilè diſcernere poſſent carnales, & infirmi vacuitatẽ veteris ſacerdotii, ſi fulciretur proſperitate & gloria temporali.Quomodo ergo prius mortuus eſt Moyſes,& poſtmodum filii Iſraël Ieſu duce tranſierunt Iordanem,ſic expediebat prius deſtrui templum, vetuſq; ſacerdotium,vt abſq; ſcrupulo ad ſalutarem Chriſti trãſiremus baptiſmum. ¶Quod autẽ Pſal.142. in graduali ſequitur:doce me facere voluntatem tuam,illud eſt quod cũ imminente mor- Matth.26. tis articulo,dixiſſet orans. Mi pater, ſi poſsibile eſt,tranſeat à me calix iſte, poſtulans nõ timore patiendi, ſed miſericordia prioris populi,ne ab illis propinatum biberet calicem, vnde & ſignanter non dixit, tranſeat à me calix,ſed calix iſte:cùm(inquam)hoc oraſſet,reuertés in ſemetipſum,quod ex hominis perſona trepidanter renuerat,ex Dei filiiq; confirmat: Veruntamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu.¶Deinde,tanquàm ſi requiras cur de templo auerſus & iratus exierit, ſequitur in Pſal.128. tractu.Sæpè(inquiens) expugnauerunt me à iuuẽtute mea, id eſt,ab Eccleſiæ primordiis, Matth.24. à ſanguine Abel iuſti:ſæpe (inquam) expugnauerunt me, in membris meis, in corpore meo (quod eſt eccleſia) occidẽdo prophetas, Matth.10. & lapidando eos,qui ad ſe miſsi ſunt, & prolongauerunt iniquitatem ſuam perſeueranter occidendo vſque ad meipſum, de quo nunc dicunt: Hic eſt hæres, venite occidamus eum, & noſtra erit hæreditas. ¶In offe- Pſal.118. renda,confitebor tibi Domine in toto corde meo,præmium repoſcit obediẽtiæ,factus obediens vſq; ad mortem, dum dicit ſecundũ formam ſerui:Retribue ſeruo tuo vt viuam, id eſt,vt reſurgam,& tunc cuſtodiã,id eſt,cuſtodiri faciam,ſermones tuos:viuifica me ſecundum verbum tuum,id eſt,per inhabitantis in me verbi tui potentiam. Sequens verſus iuxta Euãgelica verba,quæ prędicta ſunt, Iohan.8. quis ex vobis arguet me de peccato, qui eſt ex Deo,verba Dei audit,immaculatos beatificat,qui ambulãt in lege Domini,& ſcrutan- Pſal.118. tur teſtimonia eius.Alius quoq; verſus,viam veritatis elegi, totus vocalis, dictis elegans neumiſq; canorus, vox eſt deuotæ fidei, cõterritæ & excitatę de hoc,quod paulò antè Iohan.8. audiuit. Si veritatem dico, quare non creditis mihi? Cùm enim hunc Eccleſiæ chorus cum vociferatione extollit, exilire videtur de cœtu illorum, qui coarguuntur nõ credẽtes veritatem dicenti, quiq; propterea verba Dei non audiunt,quia ex Deo non ſunt, apprehendenſíque vexillum veritatis. Da mihi Pſal.118. (inquit)intellectum,&c. Iuxta quod alibi dicunt Apoſtoli:Adauge nobis fidem.¶Com- Luc.17. munio,hoc corpus quod pro vobis tradetur, notiſsima & percelebris eſt vox hæc ſummi Heb.9. ſacerdotis Chriſti,noui teſtamenti mediatoris,de templo ſæpè dicto egreſsi,& ſecũdum prœeun-

Hebr.9. prœeũtis epiſtolę dicta,neq; per ſanguinẽ hyrcorũ aut vitulorũ, ſed per propriũ ſanguinẽ introeũtis ſemel in ſancta.¶Cuius ſacerdotii,quia B.Petrus primꝰ hæres, primuſq; poſt Iohan.21. Chriſm tẽpore & dignitate Põtifex eſt, qué & dicentẽ: Sequere me,ſecutus eſt ſimili more cinctus,& quo nolebat abductus,rectè ad ipſum ſtatio præſenti officio præſcripta eſt.

De conſonantia ferialium lectionum. Cap. V.

Luc.4. FEria ſecunda legitur hoc Euangeliũ, in quo dictũ eſt,Miſerũt pontifices & Phariſæi miniſtros,vt apprehenderent Ieſum,ſequitur: Ieſus aũt dixit eis,adhuc modicũ tẽpus vobiſcũ ſum,& vado ad eũ qui miſit me. Et quid deinde illis euẽturũ eſſet, ſubiũgit: quæretis me,& vbi ego ſum,vos nõ poteſtis venire,ſcilicet muro infidelitatis obſiſtente. Quo dicto perſpicuè ſe relictis illis, ad gẽtes cõmigraturũ eſſe minabatur. Vnde illi quoque quaſi diuinantes dicunt: Nũquid in diſperſionem gentiũ iturus eſt,& docturus gentes?¶Huic euãgelio rectè illa prœmittitur Ionæ 1. lectio de Iona,qui prędicare nolẽs Niniuæ ciuitati gratiã Dei, Chriſtũ ſignificat dñm, ad ſaluté totius mũdi à Deo patre miſſum. Nam ſicut Ionas magnã Niniuẽ nolẽs adire,potius maris fluctibus ſe tradidit: ſic dñs noſter corporali præſentia gẽtes adire nolens,intra ſeIohan.8. ditiones Iudæorũ perſequentiũ remãſit. Efferbuit mare,& timuerũt nautæ.Audiens eñ Matth.27. Pilatus accuſationẽ dicentium,quia filiũ Dei ſe fecit,magis timuit, tandéq; perſiſtente graui fluctuatiõe clamantiũ,crucifige,crucifige, lotis manibus in modũ nautarũ,qui dixerũt, quæſumus domine,ne des ſuper nos ſanguinẽ innocentẽ, dicenſq;, innocens ego ſum à ſanguine iuſti huius, tradidit illis Ieſum, vt crucifigerẽt,quaſi mari immittens. Et abſorbuit eũ cetus,id eſt,mors,ſed adurẽte ventrẽ eius diuinitatis igne,tertia die viuum rurſus euomuit.Et tunc demum ad prædicationem eius territa Niniue magna,ſcilicet mundus, trina merſione baptiſmi,quaſi triduana pœnitẽtia ſaluatur,& hedera, quæ obumbrabat capiti Ionæ,videlicet Iudæa,quondam habitaculum Chriſti,aruit. Ionæ 3.

FEria tertia,vbi dictũ eſt in Euãgelio,ambulabat Ieſus in Galilæam, non enim volebat ire in Iudæam, quia quærebant eum Iudæi interficere,& paulò pòſt tamẽ & ipſe aſcendit ad diem feſtũ,non manifeſtè,ſed quaſi in occulto.Sequitur,Iudæi ergo quærebãt eũ in die feſto, dicẽtes: Vbi eſt ille? Et murmur multus erat de eo in turba. Alii dicebãt, quia bonus eſt: alii non,ſed ſeducit turbam. ¶Huic ſanè Euangelio nonnulla ſimilitudine congruit illa, quæ prœmittitur lectio, de propheta Daniele,licet in hebraico nõ habea Dan.14. tur,quòd congregati Babylonii aduerſus regem,dixerunt: Trade nobis Danielẽ,qui Bel deſtruxit & draconem interfecit,&c. Nam & Iudęi verè & ſpiritualiter Babylonii,qui nũc 1.Pet.5. quærebant Ieſum,tandem congregati aduerſus præſidem Romanæ poteſtatis Pilatũ,quę Roma ſcribitur & eſt ſpiritualiter Babylon, Apoc.17. petierant excitata ſeditione, vt ſibi traderet illum, feceruntq; ſicut ipſe queritur per prophetam: Deduxerunt in lacum mortis vitam Thre.3. meam,& poſuerunt lapidẽ ſuper me. Cumq; victor leonũ, ſcilicet malignorum ſpirituũ, viuum ſe iterum prœbuiſſet, exclamauit rex Babylonis,videlicet Romanũ imperiũ, voce magna dicens:Magnus eſt Deus Danielis.Voce,inquã,magna. Magnus quippe ſonus extitit,cùm primùm imperator Romanæ vrbis, magnæ vtiq; Babylonis,fidem Chriſti ſuſcepit. Salutat vos eccleſia,quæ eſt in Babylone 1.Pet.5. collecta,inquit Apoſtolus Petrus,Romã tropicè percutiens.

FEria quarta in Euãgelio circundãtes Iudæi dñm,dicũt:Quouſq; animã noſtram tollis?Si tu es Chriſtus,dic nobis palã.Et reſpondens Ieſus:Loquor,inquit, vobis & non creditis.Opera,quæ ego facio in nomine patris mei,ipſa teſtimoniũ perhibent de me.Et poſt aliqua ſubiecit:Ego & pater vnũ ſumus. ¶Audiat Arrius,vnũ ſumus,audiat Sabellius, quia non dixit vnus,ſed vnũ. Volẽtibuſq; eũ lapidare,& de blaſphemia calũniãtibus. Etſi mihi,inquit,nõ vultis credere, operibus credite. ¶Hic,quia non ſolũ Chriſtũ,quod quę- Luc.19. rebant,ſed & Deũ ſe eſſe proteſtãs,eſt, quod intelligere nolũt hęretici,cũ intellexerint Iudæi,dixerũt: Quia tu homo cùm ſis,facis teipſum deũ,rectè illa præmittitur lectio, qua patribꝰ eorũ per ſingula penè præcepta dñm ſe proteſtatur & Deũ,tãquam cõtumacis ſerui ceruicẽ durã contundens. Nam & iſti,filii rebellium & incredulorũ tẽtatorum & murmuroſorum,tentãtes & ceruicem ſuã obdurantes hoc merebãtur,vt quemadmodũ corpora illorũ proſtrata ſunt in deſerto, ſic ipſi Numer.14. longè à repromiſsione pellerentur, ſtantes contra ſanguinem proximi, & cuncta ſupradictæ lectionis præcepta tranſgredientes.

FEria quinta totum lugubre officium,ſterilitatem deplorat Iudaicę gentis,quę in morem ſalicum viriditatem habens per legis ſcien-

Universidad de Deusto
Biblioteca

scientiã,nullũ tamẽ fidei aut boni operis fructũ referebat. ¶Ipsi nãq;, ipsi præcipuè Iudęi,qui dño prædicante obsurduerãt,quibus ipse dixerat,Cantauimus vobis & non saltastis, salices erant illæ, de quibus eadẽ die sub persona antiquorum sanctorum atq; nouorũ fructuole cantatur in salicibus, in medio eius suspendimus organa nostra,&c. ¶Nã ex quo precioſum illud humanitatis Christi organũ in ligno crucis confregerunt, cui dicit pater in psalmo,Exurge gloria mea,exurge psalteriũ & cithara, suspenderũt organa sua sancti patres & Prophetæ ad salices illas: quia Propheta nullus ad Iudæos ex tunc missus est,& ipsos Prophetarum libros,quos legunt,quia non intelligunt, velut organa suspensa vacare permittunt. ¶Videndum ergo,quid tam lugubri officio cõsonum sit in eiusdem diei Euangelio: Reuersi ministri, quos miserant Pontifices & Pharisæi vt apprehenderent Iesum,reuersi (inquam)sine crimine, pleni admiratiõe,cùm dicerent eis illi: Quare nõ adduxistis eum,respondерunt:Nunquam sic locutus est homo, sicut hic homo loquitur.Planè hoc dicendo,cunctis organis cunctisq; cãtoribus,quicũq; ab initio cantauerunt nobis hymnum de cãticis Sion, dulcissimam illius cantionẽ,id est, doctrinã, veraciter prætulerunt. ¶At illi inuidentes & intra semetipsos rixantes,attende quid tandẽ fecerint. Reuersi sunt,inquit Euangelista,vnusquisq; in domũ suam. O salices infructuosæ. Expressius significari non potuit summæ ac salutaris cãtilenæ contemptus.Meritò ergo in domibus suis hactenꝰ * retrusi,quas distribuere nõ potuerunt hi, qui distribuunt domos Sion, sicut illis in Psalmo præcipitur: Ponite corda vestra in virtute eius,& distribuite domos eius.In domibus,inquã,suis,id est,in malis cõscientiis concluſi non merentur ad publicũ reuocari,vt audiant organa scripturarũ, quæ illis suspensa sunt,nobis autẽ dulciter & aperte canũt.¶At illi coniuncti filiis Edom, imò caput illorũ effecti, commixti,inquam,terrenis & sanguineis persecutoribꝰ sanctæ Sion, de quibus eodẽ die cantamus: Memento domine filiorum Edom in die Hierusalẽ, primũ illud proprium diuinitatis organũ supplicio crucis confregerũt,& inde sapiẽtes & scribas ad se missos occiderunt,flagellauerũt, lapidauerunt, & persecuti sunt de ciuitate in ciuitatem,& in ciuitatibus quoq; gẽtium persecutionem Apostolis per seditionẽ excitauerũt, quodammodo dicentes:Exinanite,exinanite vsq; ad fundamentũ,in ea,vt funditus tũc, si possent, nascentem Ecclesiam subruerent. Et sicut in Ecclesiasticis historiis legimus,cũ spiritualis Nabuchodonozor,scilicet diabolus,Christianos cõpelleret ad idololatriam, isti nonnunquàm vehementius vrgebant.

¶Benè ergo supradictum Euãgelium lectio præcurrit de libro Danielis prophetæ, quæ est oratio trium puerorũ, qui secundum historiam super flumina Babylonis sedentes & flẽtes,& in medio eius salicibus,id est,infructuosis hominibus laudem Dei se frustra canere dolentes,insuper statuam auream adorare iussi,& quia noluerũt,in fornacem proiecti,martyria victoriasq; Ecclesiæ præcurrerunt. Idcirco autem hac potissimum die cõuenienter positum est hoc officiũ, quia post hanc diem nulla legitur Euangelii lectio de eo,quod dominus Iudęis publicè prædicauerit:& ecce illud diuinitatis organum in illis salicibus Babylonis suspensum est.

FEria sexta legitur hoc Euangeliũ:Collegerũt Pontifices & Pharisęi conciliũ aduersus Iesum,& dicebãt: Quid facimus,quia hic homo signa multa facit?Si dimittimus eũ sic,omnes credent in eũ, causamq; suæ solicitudinis,quasi rationabilẽ adhibentes: Et venient,iniquiũt,Romani & tollent nostrũ locũ & gentẽ.Nã sub imperio Romanorũ erãt, quia iam ablatum erat sceptrũ de Iuda,& dux de femore eius,& Pilatum Romanæ potestatis præsidem habebant.At illi quia sic timuerunt pruinam,irruit super eos nix, & duplici contritione contriti sunt.Nã & locũ & gentẽ perdiderũt,& deleti de libro viuentiũ, in terra scripti sunt. ¶Benè ergo illa lectio Hieremię prophetæ præmittitur aduersus canes illos,qui dominũ circũdederũt,aduersus illud conciliũ malignãtium,quod obsedit illũ:Domine, omnes qui te derelinquũt,cõfundentur,& recedentes à te in terrã scribentur, & post pauca prauã solicitudinẽ eorũ intuens, qua dicũt: Veniẽt Romani & tollent nostrũ locũ & gentẽ: Paueãt,inquit,illi,& nõ paueã ego.Induc super eos diẽ afflictiõis,& duplici cõtritione cõtere eos. Quod factũ est per Titũ & Vespasianũ, quando regno Dei iã perdito,locũ quoq; & gentẽ perdiderũt. ¶Quamuis aũt multoties Iudæi dñm quęsierũt occidere, nã & lapides nõ semel sustulerũt vt illũ lapidarẽt, ministros quoq; miserũt Pontifices & Pharisæi,vt illũ apprehenderẽt. Rectè tamẽ de hoc cõcilio dixit Euãgelista. Ab illo ergo die cogitauerũt,vt interficerẽt eũ. Nũc enim quasi nõ tumultuariè vel populari seditione,aut cũ prędiudicio,sed legitima iudicii sessione sibi videbãtur actitare,solicitudinẽ suã(vt dictũ est)prætendẽtes, ne cũ rex appellaretur,ipsi rei*maiestatis apud Rom. imperium,sub quo erant,addicerentur.

Cur va-

Cur vacat sabbato ante palmas.
Caput VI.

SAbbato vacat, quando dominus Papa eleemosynam dat:hoc sabbatum illud est, quo dns Bethaniam venit, & in domo Lazari,quem suscitauerat,cœnã habuit,sicut Euãgelista refert. Iesus ergo ante sex dies solennitatis paschæ venit Bethaniã, vbi fuerat Lazarus mortuus quem suscitauit,Fecerũt autem ei cœnam ibi,Lazarus verò vnus erat ex discumbentibus cum eo. Maria ergo accepit libram vnguenti nardi pističę,& vnxit pedes Iesu,& extersit capillis suis,& domus impleta est ex odore vnguenti. ¶Ibi celebri mysterio commendatum est odoriferũ opus eleemosynæ.Maria nanq; typum gessit Ecclesię, pedes aũt domini, pauperes sunt infimi,qui quamuis extrema, tamẽ eius mẽbra sunt per coniunctionem & vnitatem fidei.Mulier pedes domini vngit, & capillis suis,qui vtique corpori superfluũt,extergit, quoties diuites qui sunt in ecclesia, pauperes fideles misericordiæ blandimento refouent, & de iis quæ sibi abundant,illorum inopiã supplent.¶Vt ergo Romanus papa celebrẽ cum Maria domino cœnam exhibeat,hoc sabbato eleemosynam dat,atq; ita circa pedes domini occupato eo,sabbatum vacat.

Dominica in palmis. Caput VII.

DOminica hac,qua dominus in ciuitatẽ Hierusalẽ passurus venit,luna decima extitit.De hac die præceperat dns in lege filiis Israël: Decima die mẽsis primi tollet vnusquisq; agnũ per familias & domos suas, & seruabitis eũ vsq; ad quartũdecimũ diem mẽsis eiusdẽ,& immolabit eũ vniuersa multitudo filiorũ Israël ad vesperã.¶Nota & celebris est mirabiliũ historia, quæ antè fuerant gesta, scilicet quòd decẽ plagis Pharaonẽ & totã Aegyptũ Moyses in virga manus suę percusserit:quibus Pharao,quamuis afflictus, victus tamen nõ est,donec agnus immolaretur in domibus Israël.Verũ quid hoc significaueRir,quomodo hæc omnia in figura cõtingebãt illis,& ad præsens negociũ pertinet,prętereũdum nõ est. ¶Pharao,diaboli,Aegyptus, mũdi,filii Israël, omniũ qui ad vitã præordinati sunt,& populus Dei vocantur,typũ gesserũt. Captiuitas seruitusq; filiorũ Israel,captiuitatẽ illã designãt,qua diabolus hominẽ in paradisi libertate conditũ,per præuaricationẽ intenebris huius seculi captiuauit, & morti obnoxiũ fecit. Stetit Moyses cum Aaron coram Pharaone,tenensq; virgã in manu,dixit: hęc dicit dominus:Dimitte populũ meũ.Nimirũ in virga Moysi, legis disciplinã,in Aaron, eiusdem legis agnoscimus sacerdotium. Hæc enim duo dicta sunt, vt Dei populũ à seruitute Pharaonis,id est,diaboli,eriperẽt. Decem plagæ,quibus percussus est,decem legis præceptorũ, quibus populus Dei diabolo captiuatori humani generis repugnare iussus est, similitudinẽ prętulerunt.Nam tunc primùm mors, quæ regnauit ab Adã vsq; ad Moysen, cœpit audire in regno suo contradictionem, Deo debitũ sibi exigente ab hominibus cultum,& suorum obedientiam præceptorum. ¶Sed sicut Pharao decẽ plagis nõ adeo victus est,vt filios Israël dimitteret:ita diabolus decẽ præceptorũ legis obseruatione non adeo superatus est,vt homo in paradisum rediret. Igitur sicut post ineficacẽ virgã Moysi tandẽ agnus immolari iussus est,& tũc mortua sunt primogenita Aegypti,& hac vna plaga tactus Pharao dimisit populũ, & ipse cum reliquis Aegyptiis persequens transeũtes,in mari rubro submersus est : sic postquàm constitit, quòd nihil ad perfectum adduceret lex, agnus Dei Christus immolatus est, & in morte eius primogenitum,id est, originale peccatũ deletum est,& in mari rubro baptismi Christi sanguine rubentis actualia quoq; peccata cum diabolo penitus absorpta sunt. ¶Luna ergo decima(vt dictũ est)dominus Christus, verus agnus, præcepto patris obediens,ciuitatẽ Hierusalẽ passurus ingressus est. Sed nec ipse ingressus eius vacat à mysteriis. Quocũque eũ verus hic sol procedit, similitudines eius,quam operatur,salutis, quasi vmbras in terrectio corpori similes reddit: Veniens igitur ad passionem, videamus quas iaciat vmbras fulgidæ misericordiæ,cuius in multitudine benedictus aduenit.Primũ à monte Oliueri duos mittit discipulos in castellũ, quod erat cõtra ipsos, vt asinã illic alligatã pullũq; eius soluẽtes sibi adducerẽt,&c.In his profectò,quæ vtilitas in sanguine suo, quis fructꝰ suæ passiõis,ad quã veniebat,mysticè pręsignauit. ¶Ascẽsurus enim propter passionem mortis,gloria & honore coronatꝰ,ad dextrã patris,qui est mõs Oliuarũ,i.pater misericordiarum,& Deus totius consolatiõis,Deus pacis,sonsq; & origo luminis, atq; inde dando hominibus dona, missurus erat Apostolos suos,qui ligandi atq; soluendi potestate accepta,asinã & pullũ eius,id est,vtrunq; populũ, Iudaicũ atq; gentilẽ,ab erroris stultitia,peccatorumq; oneribus absoluerẽt, & abducto sibi humano genere per fidem, ipse superedẽs,iuxta quod scriptũ est, & equitatus tuus saluario,in cœlestẽ Hierusalẽ animas induceret,turbis angelorũ cũ laude occurrentibus, palmasq; victoriarum cum ramis oliuarum, quæ sunt pacis insignia,subleuantibus.

Quod

Matt.21. Psal.136. Psal.56.107. Psal.136. Iohan.7. Psal.136. Psal.47. Psal.136. Matth.23. Actо.13.14. Iohan.12. Exod.12. 1.Cor.10. Exod.7. Iohan.11. Iohan.8. 10. Gene.4.9. ch.6. Psal.68. Hierem.18. Matth.21. Hebr.2. 2.Cor.5. Heb.7. Colos.2. 1.Cor.10. Abac.3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quod propter processionem palmarum, dominicalis processio non sit omittenda. Cap. VIII.

DIligentibus Euangelicæ authoritatis inspectoribus rectè complacuit, vt cũ hodierna processione palmarum, qua proculdubiò redemptoris nostri recolimus passionem, non computent illam, quæ dominicalis est, qua singulis dominicis glorioſam eiusdem commemoramus resurrectionem. Cõstat enim, quòd contraria siue repugnantia non possint simul vno eodemq; actu conuenienter exhiberi. Hæc autẽ manifestè dissident, sibiq; contraria sunt. Quid enim magis cõtrarium, quàm tristitiæ gaudium, morti vita, occasui resurrectio. ¶ Singulis dominicis à prima sabbati, qua Dominus resurrexit, dedicatis, hoc nobis processionis ordine significamus, quòd in Galilæam, id est, in transmigrationem, ad videndum dominum cum Apostolis eius exire debeamus, scilicet vt nõ simus vetusti homines quod fuimus, sed in nouitate vitæ ambulemus. Vnde semper in huiusmodi processiõibus prælatos nostros præcuntes, quasi dominum in Galilæam sequimur, & locus ipse, quo processionem suprema statiõe terminamus, rectè à nobis Galilæa nuncupatur. ¶ Hanc verò annuam palmarum processionem, nemo qui nesciat passionis esse præconiũ, & illud nobis ob recreationem deuotionis actu renouari, quod pueri hebræorum tollentes ramos oliuarum obuiauerunt domino, clamantes & dicentes: O sanna in excelsis. ¶ Rectius igitur faciunt hi, à quibus accepimus ante tertiam memoriam dominicæ resurrectionis, quæ per totum annum occurrit, de more peragẽtes, sicut in cæteris dominicis, & post tertiam cum processione palmarum, dominicę passionis efferentes sacramentum. *Rom.6.*

Quòd hæc maior hebdomada mundanæ creationis hebdomadę respondeat. Cap. IX.

MAgnum illud est & admiratione dignum, quod die dominica, quæ prima est, in qua creationem mundi cœpit Deus operari, ingreditur saluator ad laborẽ passionis, & per totã hanc hebdomadam, quę maior hebdomada dicitur, salutem nostram operatus, die septimo cessauit, & in sepulchro requieuit. Tot diebus salutem hominis operatus est, quot diebus hominem & quicquid propter hominem creauit, in mundo disposuit. Et prout operum diuersorũ creatione, alii plus, alii minus, rerum & officiorũ diuersa quantitate consecrati sunt. Primus hic dies, qua cum tanta claritate opus ingreditur salutiferæ passionis, dignitati illius resplẽdet, in qua dixit: Fiat lux, & facta est lux. Et de singulis cæterorum suo loco dicetur, nunc de huius diei officio pauca perspiciamus. *Gene.1.*

De Missa eiusdem diei. Cap. X.

ILla nostri traditio, qua pater illum tradidit, sicut Apostol⁹ ait, qui proprio filio nõ pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illũ: Illa, inquã, traditio materia vel causa tam magni tamq; solẽnis est officii. Hac enim die pater illũ tradidit in eo, quòd ex voluntate patris in manus inimicorũ venit, qui hactenus multoties cũ seditione quæreretur, omnes eorum frustrà vetat impetus. Obediens nanq; voluntati patris, calicem passionis bibere venit, & cùm caro infirma esset ad bibẽdum, spiritu promptus dicebat: Veruntamen non mea voluntas, sed tua fiat. ¶ Quia ergo pater illum hac die tradidit, & calicem passionis dedit illi, rectè passio legitur cum eisdẽ, cum quibus exceptus est, palmarũ ramis, totiq; officio venerandam ipsa præbuit materiam. Nam ex eo, quod ait pendens in cruce, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me, constat vicesimumprimum psalmum totum ex ipsius esse persona conscriptum, propter quod hac ipsa die penè totus in eiusdem mihi ominus persona decantatur. ¶ Primum in introitu, domine ne longè facias auxilium tuum à me, orat ipse, qui tanquàm vermis & nõ homo absq; vllo respectu, leuiter concul cabatur, propter nos relictus ad tempus, orat inquam, patrem, ne elonget auxilium suum, id est, festinet resurrectionem suam, & à potestate eorum, qui sunt vnicornes, id est, singularis superbiæ, liberet humilitatem suam. ¶ Deinde in tractu hoc ipsum amplius egit & ipse noster dauid, secundum titulum eiusdem psalmi tẽdens in finem, id est, in victoriam, pro assumptione matutina, id est, pro resurrectione, vt fiat valde mane, sicut & facta est, cùm adhuc tenebræ essent ad monumentum. ¶ Epistola quoq; non dubio passionem legendam præcurrit præconio. Nam quod orat dominus secundò in passione dicens: Mi pater, si non potest hic calix transire, nisi bibam illum: quod summus Deus in summa humilitate hominis illuditur, conspuitur, dorsum suum dat percutientibus, & genas suas vellẽtibus, & cætera patiẽter fert, obediens voluntati patris vsq; ad mortem crucis, hæc omnia nobis Paulus in Epistola manifestè proponit imitãda, dicens: Hoc sentite in vobis, quod & in Christo Iesu, &c. ¶ Item in graduali, dum dicit: Tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua dedu- *Rom.4. Matth.26. Esa.53. Philip.2. psal.72.*

deduxisti me, pulcherrimè illud insinuat, q̃ Deus pater, quasi lęua manu sua dexteram illius tenuerit, id est, diuinã potẽtiã eius, ne se defenderet, quodammodo cõpressit, & in potestatẽ inimicorũ, id est, in ciuitatẽ Hierusalẽ, in voluntate sua deduxerit. ¶ Quæri potest, cur graduale hoc cantetur hoc die, cùm non totum eius personæ conueniat. Neq; enim illi congruit, vt dicat: mei autẽ penè moti sunt pedes, & penè effusi sunt gressus mei. Sed sciendũ, quia psalmus, de quo sumptũ est, correptio illorũ est, qui pro sospitate corporis, & prosperitate vel affluentia rerum temporaliũ Deũ tantummodo laudabãt. Huiusmodi aũt laudes non defecerant, priusquàm dominus noster rex omniũ seculorũ aduenirent, & ex his quæ passus est, confirmaret nos, ne scãdalizaremur, malos prosperari, bonis aũt nõ rectè succedere, videntes. Quis enim iustus, videns ipsam iustitiã esse crucifixã ab his, quorum iniquitas quasi ex adipe prodiit, qui in labore hominũ non erãt, & cũ hominibus nõ flagellabantur: quis, inquam, iustus, cũ sibi aliquid simile acciderit, dicat iã, ergo sine causa iustificaui cor meum, & laui inter innocẽtes manus meas. Nã si narrauerit sic, ecce nationẽ filiorũ dei, imo ipsam filii nei passionẽ reprobauit. Benè ergo in ostẽsione flagellati & crucifixi iusti cãtatur: Quàm bonus Israël Deus rectis corde, vt nõ moueãtur pedes nostri, id est, ratio & iudiciũ nostrũ, quãdo pacẽ peccatorũ videmus. ¶ Offerẽda quoq; cũ versibus sumpta de psalmo sexagesimo octauo, qui totus ex persona saluatoris orãtis in passiõis agone cõscriptus est, indicat, cũ quanto desiderio charitatis illa susceperit, quæ in passionis serie prælecta sunt, dum dicit: Improperiũ expectauit cor meũ & miseriã, improperiũ scilicet in verbis expectauit, id est, defidauit cor meũ, & miseriã, scilicet in factis. Et sustinui, id est, expectaui, qui simul cõtristarer, videlicet de perditiõe sua mecũ doleret, & non fuit, subauditur, qui id faceret: consolantem me quæsiui, id est, benè operantẽ per pœnitentiã, & non inueni. Et dederũt in escam meam fel, hoc est, amaros se mihi reddiderunt, &c. *Psal.72. Psal.68.*

De feria secũda hebdomadæ sanctę. Ca. XI.

FEria secũda minus ornata videtur cæteris huius hebdomadæ diebus, quarũ omniũ officia lectione passionis vel cæteris dominicæ mortis insignibus purpurata sunt: Nec mirũ, nã & eius primæ hebdomadæ, qua cuncta creata sunt, cuius hæc similis est, vt suprà dictum est, dies secundus minus aliquid quàm cæteri, creatoris placito commẽdatur. Cùm enim dixisset, fiat firmamẽtũ in medio aquarum, & diuidat aquas ab aquis, non est additum (sicut in operibus cęterorũ dierum) & vidit Deus quòd esset bonũ. Hoc enim in Septuaginta quidẽ additũ est, sed in Hebraico non habetur. In hoc quoq; (vt ait Hieronymus) binarius numerus infamatur, quia primus ab vnitate degenerat, & diuisiõis initiator est. Et quia diuisio aquarũ superiorũ atq; inferiorum, diuisionẽ significat bonorũ & malorum, quamuis iustãm, tamẽ propter pœnam ipsorum, qui diuidũtur, malã, ipsaq; diuisio secũda die facta est, ipsumq; quòd dicimus secundũ, à binario nõ voce, sed sensu proficiscitur, rectè iuxta Hebraicam veritatẽ non est additum in opere diei secundi, & vidit Deus quòd esset bonum. Igitur cùm secũda dies mũdanæ creationis laude operis minus illustrata sit, nõ mirũ est, quòd hui⁹ hebdomadæ, quæ illam respicit, secũda dies minus passionali officio purpurata sit. ¶ Habet aũt Euangeliũ huius diei, quòd exceptus cũ ramis palmarũ ciuitatem Hierusalem ingressus est. Et cũ gentiles eũ videre vellent, vtpote salutem suã, de quo Iacob longè antè prophetauerat, dicens: Et ipse erit expectatio gẽtium, & propter hoc granũ frumẽti figuratè se appellasset, mortificãdũ infidelitate Iudęorũ, multiplicãdũ fide populorũ, cũ, inquam, clarificationem suã saluti gentiũ diluceſcere postulasset, orãs ad patrẽ & dicens: Pater saluifica me ex hac hora, pater clarifica tuũ nomẽ, venit vox de cœlo dicẽs: Et clarificaui, & iterum clarificabo. ¶ Et quia voluntati obediens, in manus quærentiũ animã suã tradidit seipsum, veniẽs in sæpè dictam ciuitatem, benè hæc prophetica lectio præmittitur: nõs Deus aperuit mihi aurẽ, scilicet, vt voluntati eius obedirẽ, ego aũt non contradico, retrorsum non abii: Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus, &c. quæ ad hoc consonant, quòd pati nõ refugiens, pro salute mundi seipsum tradidit. Ad hoc aũt, q̃ in euangelio sese orat clarificari, scilicet gloria resurrectionis, cuncta membra consonãt officii, quo se eripi, seq; nocentes atq; impugnantes, iudicari postulat atq; expugnari. *Gene.49. Iohan.12. Esa.50.*

De feria tertia. Caput XII.

FEria tertia legendã passionẽ benè præcurrit Hieremiæ lectio, qua in persona eius dicit: Tu dñe demõstrasti mihi & cognoui, tu ostẽdisti mihi studia eorum, & ego quasi agnus, qui portatur ad victimã, & nõ cognoui, quia cõcitauerunt aduersum me cõsilia, dicẽtes: Venite, mittamus lignũ in pane eius, & cõteramus eũ de terra viuentium. Tu domine Sabaoth, qui iudicas iustè, & probas renes & corda, videã quæso vltionem tuam ex eis. Nã *Hier.11.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

per hos dies vsq; in quartam feriam,hæc ſtudia,hęc illorũ conſilia magis ac magis feruescebant,ſed metuentibus, ne forte tumultus fieret in populo,facultas deerat.Nãq; ipſe dominus noſter,diebus quidem(vt ait Lucas euangeliſta) erat docens in templo, noctibus verò exibat in montẽ,qui vocatur Oliueti,& populus magnificabat eũ in templo.Et in tãtum nulli vnquam adulatus eſt(vt ait Hieronymus)vt in magna & ampla ciuitate vel vnius noctis hoſpitium nunquam habuerit. Et quomodo ſuperbiſsimus Aman erecta cruce in domo ſua,quã parauerat Mardochæo,quę rebat opportunitatẽ, qua ſuggereret regi de illo mane, vt appenderetur: ſic diabolus inito cõſilio in domo ſua,id eſt,in cordibus Iudęorũ,dicendo:Venite,mittamus lignum in pane eius,id eſt,crucẽ in corpus eius, quærebat opportunitatẽ,vt Romanæ poteſtati traderet Ieſum. Vltionẽ ergo videntes ex eis,vt in Epiſtola dictum eſt, gloriamur in cruce domini noſtri Ieſu Chriſti.Nam is,à quo cõſilium acceperunt,vt mitterent lignum in pane eius, eodẽ ligno trãſfixus & ſpoliatus eſt, vt crux Chriſti glorioſa,à pœna reorum ſubleuata eſt in frõtibus imperatorũ.Itaq; in Introitu cantamus:Gloriari nos oportet in cruce dñi noſtri Ieſu chriſti,cętera quę ſequũtur in officio,manifeſtè verba ſunt perſonæ eius agonizantis, & reſurrectionẽ ſuã exorantis.

Luc.21.

Heſter.11.

Galat.6.

De quarta feria. Caput XIII.

FEria quarta vẽditio capitis noſtri, totius corporis eccleſię,cõtritionis & humilitatis inuſitatæ principium eſt. Hac nanq; die abiit Iudas,& locutus eſt cũ principibus ſacerdotũ & magiſtratibus,quẽadmodũ Ieſum traderet eis.Et gauiſi ſunt,& pacti ſunt illi pecuniã dare. Et ſpopõdit. Igitur pro eo,quod ecclesia hac die capite diminuta eſt, deponit hac eadẽ die cõſuetudinalẽ proceſsionis ſuæ cultũ,totiuſq; nocturni atq; diurni pſallendi poſt hanc diem,gaudium obſcurat vſitatum. Sed & per totum anni circulũ in pœnitentialium obſeruatiõe ieiuniorũ, propter cauſam ſupradictã,quarta feria poſt ſextã,in qua dominus noſter crucifixus eſt, ſecundum obtinet gradum. ¶Nunc in officio huius quartæ feriæ,quia præ cęteris ſacra diſpoſitione præfulget, imo quia penè totum venditi capitis noſtri luctuoſa vox eſt,pauliſper immorari libet. Primoq; hoc dicendũ,quod geminas lectiones longumq; ac lugubrẽ, pro ſecundo graduali,tractũ,propter iã dictam dñi venditionem,præſentis diei meruit officium,cunctaq; officii mẽbra reuerentiæ domini orantis,& in facię ſuã proſtrati venerabiliter ſubſeruiunt, de quo hac die legitur in paſsione ſecundum Lucam,hoc modo:Et ipſe auulſus eſt ab eis,quãtum iactus eſt lapidis, & poſitis genibus orabat dicẽs: Pater,ſi vis, trãsfer calicẽ iſtũ à me.Et factus in agonia prolixius orabat, & factus eſt ſudor eius tanquàm guttæ ſanguinis decurrentis in terrã. Apparuit aũt illi angelus de cœlo cõfortãs eũ.Et quidẽ cęteri quoq; Euãgeliſtę oraſſe referũt eũ ad patrẽ, quo indubitanter minor eſt ſecundũ humanitatem,in qua etiam minoratus eſt, paulo minus ab angelis.Sed hic diſertus vitulus ſcilicet Lucas,victimationem ſalutaris vituli elegantius proſequens,ex habitu eius in infirmitate noſtra orãtis, magis admirabile mũdo & angelis & hominibus præbet ſpectaculũ. Vnde cõtremiſcit eccleſia tantorũ mirabiliũ contẽplatrix,& in introitu,quaſi attonita repentino clamore cõcrepat. In nomine dñi omne genu flectatur, cœleſtiũ,terreſtriũ,& infernorũ,&c. Nimirũ omniũ angelorum hominũq; dominũ procidiſſe, & in ſudore ſanguinis agonizari videns, humana corda hoc terrifico clamore percutit,ne quis audeat ſtare rigidus & elatus, cũ ille tãtus in tã magna ſeſe propter nos humilitate deiiciens genua poſuerit.Magnũ piũq; huiꝰ diei dignũq; ſpectaculo mentium noſtrarum officiũ, quod laborat ſancta Eccleſia,ſingulorum corda ſilio rum ad tantæ rei præſentiam,per cõtemplationẽ reducere, & per voces Apoſtolorũ atque prophetarũ quaſi præſentium, & agonizantẽ dominum circunſtantium,in admirationẽ & cõpaſsionem excitare. ¶Cõclamata nãq;(vt dictum eſt)antiphona introitus,quę de Apoſtolo ſumpta eſt, quod valde rarũ eſt, paucę nanq; de nouo teſtamẽto ſumptę ſunt, protinus Eſaias propheta deſiderãtiſsimus, huius dominicę paſsionis expectator & pręco,quaſi præſens accurrit, lectoris voce nos ad videndum agonem illum excitans atq; dicens:Dicite filiæ Sion,ecce ſaluator tuus venit,& addit,ecce merces eius cum eo,& opus illius coram illo.Pulchrè ſatis breuiterq; cõmendãs,& opus paſsionis, cui intendebat & mercedem gloriæ vel honoris, quo coronãdus erat per diuinitatem,quæ cũ eo eſt,ſcilicet in vnius eiuſdẽq; vnitate perſonę.Statim q̃ admirãs illius habitum, quis eſt(inquit) iſte,qui venit de Edom,id eſt, de ſanguineis ſiue terrenis Iudæis, tinctis veſtibus, id eſt, membris corporis,quæ ſunt veſtimenta diuinitatis,tincta ex purpura ſanguinis. Tinctis, inquit,veſtibus de Boſra? ¶Boſra interpretatur firma atq; munita, ſignificatq; ciuitatem Hieruſalem, quam ipſe,qui ab illa cruẽtatus eſt dominus, ſuo quondam auxilio magis, quàm murorũ ambitu firmauerat atq; munierat.

Luc.22.

pſal.8.

Philip.2.

pſal.65.

Iohan.8.

rat.Eſtaũt ciuitas in Moab.Quo nomine fortiter Hieroſolymitanos percutit Iudæos.Cõſequitur eñ,vt ipſi moabitę ſint,vt verè ſunt. Moab quippe interpretatur ex patre. Et dñs cũ dixiſſet Iudæis, ſi filii Abrahæ eſtis, opera vtuq; Abrahæ facite: nũc aũt quæritis me interficere, hoc Abrahã non fecit, ſubſecutus adiunxit: Vos ex patre diabolo eſtis.Itaq; cũ dixiſſet, quis eſt iſte,illo reſpondente ac dicẽte:Ego,qui loquor iuſtitiam,& propugnator ſum ad ſaluandum. Rurſus interrogat: Quare ergo rubrum eſt indumentum tuũ,& veſtimenta tua ſicut calcantium in torculari? id eſt, cùm tu loqueris iuſtitiam, quare cruẽtatus es preſſura crucis? At ille, torcular,inquit,calcaui ſolus,ſubauditur pro omnibꝰ,vt omnes liberarentur. ¶His auditis Eccleſiæ chorus, ſciẽs agonẽ domini,ſudoreq; ſanguineũ,& orationẽ pro ſe,imò ſuã eſſe,ſuas adiũgit voces, nec tamẽ loquitur pluraliter, eò quòd vna ſit perſona cum Chriſto, tanquam corpus cum capite ſuo, ſuccinitq; graduale. Ne auertas faciẽ tuã à puero tuo,id eſt, à me, qui ſum puer tuus,id eſt,ſeruus tuus,quoniã tribulor,ſcilicet pro te, velociter exaudi me, id eſt, reſuſcita me. Saluum me fac,quoniam aquæ, id eſt,Iudæi,qui ſemper ſunt in motu inuidię,intrauerũt vſq; ad animã meã,id eſt, eouſq; vt me occidant, inter quos commorans, infixus ſum in limo profundi, qui ita ſunt,quòd nõ eſt ſubſtantia,quia verum eſſe amiſerunt. ¶Itemq; altera lectione eiuſdem prophetæ declamata, quam ille, cũ eloqueretur,prouidebat eum ſpirituali oculo in eodem ſchemate, in quo nunc ab Euangeliſta repræſentatur,ſcilicet non habentem ſpeciẽ neq; decorem,aſcendentem ſicut virgultum, & ſicut radicem de terra ſitienti,deſpectum, & nouiſsimum virorum,virum dolorũ,& ſcientem infirmitatẽ, vulneratum propter iniquitates noſtras, & attritum propter ſcelera noſtra,cum ſceleratis reputatum,& pro trãſgreſſoribus exorantẽ. ¶Hac,inquam, lectione pronunciata, fit,quod nunquam alia die per annum agitur præter hanc feriam quartam, & magnum diem Paraſceuen, & præter ſabbata quatuor temporalium ieiuniorum, ſcilicet quod epiſtolam non graduale,ſed tractus ſequitur.Nam præter ſuprà dictos dies, ſemper graduale ſequitur epiſtolam aut alleluia, ſi ratio temporis graduale ſubmoueat, quod fit per dies Pentecoſtes. Cauſa autem hæc eſt, quia muſicus ille,qui dixit:Cantauimus vobis & non ſaltaſtis, lamentauimus & non ploraſtis,cuius cantationi alleluia,quaſi ſaltatio, lamentationi verò graduale, quaſi ploratio pœnitentiæ reſpondet,ſicut ſuo loco iam dictum eſt:Ille, inquam, muſicus his diebus aufertur. Nam feria quarta venditur, feria ſexta ſequenti crucifigitur. ¶Sed die Paraſceues ſingulas lectiões ſinguli tractus ſub ſequuntur. Hac autem die,quia venditus,licet tamen adhuc cum diſcipulis habebatur, vnus tantum tractus pro gradduali tanquam imperfectus adhuc luctus aſſumitur. Quòd autem tractus lugentium ſit, magiſq; luctui congruat quàm graduale,quod eſt pœnitentium lamentum, illud comprobat, quòd nõ cum alleluia vt graduale, ſed pro alleluia canitur his diebus,quibus mortem,quæ ſubintrauit in mundum per inuidiã diaboli,id eſt, à ſeptuageſima vſq; in Paſcha lugemus. ¶Tractus autem hic de Pſalmo centeſimo primo eſt,qui rei & tempori valde congruit.Nam & titulus ad articulum temporis pertinet, quo vel in agoniam factus prolixius orauit, ſanguineo ſudore madens,quod ſignũ erat ſanguinis plurimi cæde martyrum effundendi, vel quo pro tranſgreſſoribus orauit, dicens: Pater dimitte illis,non enim ſciunt quid faciunt. Itemq; pater in manus tuas cõmendo ſpiritum meum. ¶Sic enim ſe habet titulus: Oratio pauperis,cùm anxiaretur,& corã domino effunderet precem ſuam.Pauper hic ipſe eſt,qui,vt ait Apoſtolus,cũ diues eſſet gratia ſua, propter nos egenus factꝰ eſt. Cũ hoc ergo paupere pro nobis oráte,cũcti pauperes ſpiritu, qui corpus vnum cum illo ſunt, illo præorante,pariter orant. Aureumq; thuribulum immaculati corporis tenenti huic ſummo angelo,ſuæq; orationis incenſum præſerenti, ſuarũ quoq; chorus noſter orationum incenſa certatim ſimul iniicit,dicendo ac repetendo:Domine exaudi oratiõem meã,&c. Lecta quoq; paſsione,ſacrificium eiuſdẽ iteratæ orationis in offerenda ſubiicit.Communio quoq; de eodem pſalmo eſt:Potũ meum cum fletu temperabam:vt aduertas totũ hũc Pſalmũ in perſona eius eſſe conſcriptũ. Qui, vt ait Apoſtolus, in diebus carnis ſuæ preces ſupplicationeſq; ad eum,qui illum ſaluum facere poſsit à morte, cum clamore valido ac multis lachrymis offerens,exauditus eſt pro ſua reuerentia. ¶Illud ad ſummũ non prætereundum,quòd hac die conuenienter hic ſol iuſtitiæ ad noſtram ſalutem vẽditus eſt, quia in illa mũdanæ creatiõis hebdomada ſol iſte viſibilis ad lucendum mundo formatus eſt. Et ô verè mira diuinæ gratiæ diſpoſitio.Magna & mira charitatis vnicæ dignatio.Sic pro nobis perditis dignatus eſt pati, vt pro venditis quoq; non dedignaretur venundari. Venditi quippe fueramus nos venditiõe miſerabili, ſicut & ipſe per prophetã dominus

Ieſa.53.

Matth.11.

Sapient.2.

Luc.23.

pſal.101.

Apoca.8.

pſal.101.

Hebr.5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Esa.62. dicit: Gratis venundati estis, & sine argento redimemini. Vera & diuini ponderis sentẽtia. Gratis, inquit, venundati estis, id est, falsis promissionibus decepti. Quid enim saltẽ téporalis emolumenti miser assecutus est homo, pro eo quod recessit à Deo, seipsum tradés diabolo? et sine argẽto redimemini. quid enim captiua filia Syon, pro redemptiõe tua dedisti? Nullis præcedentibus meritis, sed sola gratia, Christus venditus, vænundatos redemit.

De feria quinta, quam cœnam domini nominamus. Cap. XIIII.

FEria quinta, quam cœnam domini nominamus, partim lætarum, partim tristiũ variatur commemoratione rerum: & secundũ vtriusq; habitus, lætitiæ scilicet ac tristitiæ distantiam, regularium quoq; officiorum diuersas ac pene contrarias retinet qualitates. Missa nanq; integrum, & valde festiuum, imò plus quàm vsitatum habet officium: per regulares aũt horas, neq; festiuũ, neq; more vsitato, integrum Deo debitũ reddimus seruitium. Singulis horis capita, id est, initia præcidimus, fines quoq; earũ sub silentio abscõdimus: missa verò & plenariè solẽniterq; perficitur, & per manus Põtificis, multiplicibus pietatis sacramẽtis singulariter fœcundatur. ¶ Et sicut die quinta in hebdomada mũdanę creationis, genus ex aquis ortum, partim gurgiti remissum, partim in aëra leuatum est, vt stirpe vna prodita, diuersa raperent loca: sic feria quinta huius hebdomadæ, qua sumus recreati, sacramẽta vnius eiusdẽq; salutis, partim nos deprimunt in tristitiã, partim leuant in gaudium. Vt pro vna salute edita valde diuerso cultu vel habitu celebrentur mysteria. Causas ergo iuxta textũ requirẽtes Euãgelicum, ab his quæ læta sunt, sumamus initium.

Cur solennis fit missa eiusdem diei. Caput XV.

SOlennitatis, qua prædictæ diei missa tristes inter horas exultat, sicut medias inter nebulas sol interdum subrutilat. Causa hæc est, quòd dominus Christus sanctus
Psal.109. sanctorũ, cui à patre cũ iuramento dictũ est: Tu es sacerdos in æternum secundũ ordinẽ Melchizedech. Ipse pontifex, ipse & hostia, noui nobis sacrificii ritum instituit qua nocte tradebatur, accipiẽs panem & calicẽ vini,
Matth.26. benedicensq; ac dicens: Hoc est corpus meũ, hic est calix sanguinis mei. ¶ Tunc enim primũ officio sui functus est sacerdotii, sinẽ imponens sacerdotio veteri: & post esum agni
1. Cor.11. typici seipsum, qui verus est agnus, Deo patri suis offerẽs manibus: atq; hoc est, quod Apo-
Hebr.9. stolus ait, quia nõ per sanguinẽ hyrcorũ aut vitulorũ, sed per propriũ sanguinẽ introiuit semel in sancta, æterna redemptione inuenta. Ipsum nanq; corpus, quod occisum est ab impiis, ipsum eundem sanguinem, qui in cruce fusus est, ipse tunc sempiternus sacerdos obtulit, & de quo alio loco dictum est, cùm illum Iudæi lapidare vellent, Iesus
Joan.8. autem abscondit se, & exiuit de templo: nunc verè de templo iudæorum exiuit, & eorum sacrificia dereliquit, seq; in sacrificio panis & vini ita abscõdit, vt ab impiis omnino agnosci non valeat, quid ibi sit. ¶ Igitur quia verum sacrificium hodie contradidit, no uumque testamentum suis hæredibus moHeb.9. riturus suo sanguine conscripsit in spiritu humilitatis & in animo contrito, sicut ipse di
Matth.26. cit: Tristis est anima mea vsq; ad mortem, recte in medio tristitiæ, quæ per omnes horas significatur, sola missa solennem cõcentum, lætumq; ministrorum altaris meretur ornatũ. Et ne quid venustatis sancto sacrificio desit, vtpote in die suæ institutionis, Gloria in excelsis quoq; à põtifice decãtatur. ¶ Et quisque pontifex, quicquid sui est officii, debet hac die de integro perficere. Itaq; pœnitẽtes
Philip.4. ecclesiæ restituit, oleũ benedicit, chrisma cõficit, quo signati testimonium accipiẽtes Spiritus sancti, dicimus Deo: Signatum est super nos lumẽ vultus tui. ¶ Venerabilis & pius est ordo consecrationis, sed si causas eorũ, quæ in eadem cõsecratione aguntur, vel tenuiter inspexeris, multò ampli⁹ intima pietatis pulchritudine delectaberis. Ordo quippe ipse ab omnibus videtur, sed nos iuxta propositũ causas quæremus. Quid ergo chrisma significet, aut quid illo in nobis agatur, vel cur hac die consecretur, quidve mysterii consecrationis eius ordo cõtineat, veri luminis largitore præeunte, considerare cupimus.

De Chrismate. Cap. XVI.

CHrisma Græcè, Latinè dicitur vnctio, à quo nomine dominus noster christus, id est, vnctus nũcupatur. Chrismate vn
Exod.30. gendum primus Moyses instituit in Exodo, quod & iubente domino cõposuit, & eo primùm Aaron & filii eius vncti sunt. Eratq; eo tempore mystica vnctio tãtùm in regibus & sacerdotibus, qua Christus rex summus & sacerdos verus præfigurabatur. Sed postquàm per seipsum veniẽs Christus Dei filius, à Deo patre cœlesti, & vero vnguento est delibutus, iam non soli pontifices & reges, sed & omnis ecclesia vnctione chrismatis per impositionem manuum consecratur. ¶ Quòd solis debeatur Episcopis, vt consignent, & spiritum paracletum tradant. Quod non solum consuetudo Ecclesiastica demonstrat, verùm

verum & illa lectio Actorum Apostolorum, quæ asserit, quibusdã in nomine domini Iesu baptizatis, per impositionem manuũ Pau
Actor.8. li Apostoli datum esse Spiritum sanctum, vt vbi legitur: Et cùm imposuisset manus illis Paulus, venit super eos Spiritus sanctus, & reliqua. Item in alio loco scribitur, quòd Apostoli Hierosolymis Petrum & Iohannem miserunt Samariam, vt iam baptizatis tráderent Spiritum sanctũ. Tunc imponebant illis manus, & accipiebant Spiritum sanctum. Vbi apertè datur intelligi, solis pontificibus, Apostolorum vicarijs deberi, vt consignent, & paracletum tradant. ¶ Legitur autem in gestis Pontificalibus, quòd Syluester Papa constituit, vt baptizatum linat presbyter chrismate, leuatum de aqua, propter occasiones transitus mortis, ne propter absentiam Episcopi, & difficultatem eum consequendi, sine manus impositione baptizati migrent. Presbyteris itaq; chrismate baptizatos vngere licet, sed quod ab Episcopo fuerit cõsecratum, nõ tamen frontem (quod solis debetur Episcopis) sed verticẽ. ¶ Forte aliquis dicat: Quid
Colat.4. mihi prodest post baptismatis mysterium, mysterium confirmationis? Nam si post fontẽ, adiectione noui generis indigemus, quantum video, nõ totum de fonte suscepimus. Non ita intelligendum est. Nã quid prodest, si quisquam parentum magnam paruulo cõferat hæreditatẽ, nisi prouideat illi tutorem? Paracletus quippe regeneratis in Christo custos & cõsolator, & tutor est, qui possent suadente diabolo, sicut paruuli facultatem, perdere baptismi vtilitatem, si hunc non haberent tutorem. ¶ Igitur chrisma Spiritus sancti signum est, cuius & virtutem continet. Et
Psal.22. pulchrè Spiritui sancto, per hãc speciem suã nobis complacuit dare gratiam. Fructus nanque & pinguedo est oleæ, quæ arbor pacis & luminis ministra est, commixto balsamo, cuius arbor odorifera vna est & præcipua arborum aromaticarum. Sanctus autem spiritus diuinæ substãtiæ pinguedo est, ita vt quicunq; ex eo refectus fuerit, dicat: Impinguasti in oleo caput meum. Et balsami odor in oleo suauitatem eiusdem Spiritus sancti significat, qua cunctos qui nasum, id est, virtutem habent discretionis, bono odore allicit
2.Cor.2. Rom.1. & suimet appetentes efficit. Quem quicunq; accipiunt, cum Apostolo dicunt, Christi bonus odor sumus Deo in omni loco. Benè ergo Spiritus sanct⁹, qui propter nos iccirco agit visibilia, quo per hæc facilius capere queamus inuisibilia, per hoc simile suam nobis suauem & odoriferam infundit gratiam.

Quod rectè hac die chrisma consecretur. Cap. XVII.

NOtum est, hunc diẽ quartumdecimum diem primi mensis referre, quo agnus immolari ad vesperam iussus est, & de sanguine eius vterq; postis signari, & superliminare domorum, in quibus comedendus esset, vt eo signo viso, exterminator Aegypti sacri cõuiuij domos intactas præteriret. Constat aũt, ideo frontibus nostris ex ipso chrismate imprimi signum crucis Christi, vt exterminator diabolus in domibus animarũ corporumq; nostrorum ius nocendi nullum habeat, & hoc illius typici agni sanguine, quo postes signabantur, fuisse præfiguratum. Rectè ergo, qua die figura tantũ illud agebatur, nobis hoc præsentis rei sacrum solenniter conficitur. ¶ Secundum hanc similitudinem consequens videretur, vt hac ipsa nocte domus eorum, in quibus agnus comedẽdus est, id est, frontes eorum, in quorum mentibus fides agni Dei Christi recõditur, sacro chrismate signarentur. Quod rectè videretur, si hac eadem nocte, Paschale conuiuium celebrare conueniret cũ eo, quod lugemus, scelere Iudæorũ. Nunc aũt, licet dominica passio salutis nostræ summa sit, rationabiliter tamẽ sancta Ecclesia diem illum, in quo passus est, luctui potius & silentio dedicauit, & gaudiũ solennitatis eiusdem, qua sumus redempti, vsq; in diem tertium, quo victor ille resurrexit, differẽdum censuit, vt tunc demũ & pro recuperata animarum salute, quæ sexta feria patrata est, & pro futura corporum resurrectione, quæ illo resurgente prima sabbati nobis donata est, conuiuium paschalis agni celebremus in domibus nostris, dicentes: Pascha
1.Cor.5. nostrum immolatus est Christus, itaq; epulemur in azymis synceritatis & veritatis. Rectius ergo sumentes illud, vnde postes nostrarũ frontiũ signemus, quiescimus vsq; in vesperã sabbati, quę nobis est vespera paschalis cõuiuij, & tunc signatis frontibus baptizatorum, qui verum Pharaonem, scilicet diabolum effugientes, per mare rubrum baptismi ad eum tendunt, illud nostrũ in voce exultationis & cõfessionis inchoamus conuiuiũ. ¶ Et si quæras, cur non ipsa quoq; chrismatis cõsecratio dilata est, ideo scilicet, quòd ab hac feria quinta vsq; in vesperam sabbathi, qua hora vtendum est chrismate, vacamus à missarum solennijs, eo loco, quo pacem accipimus, fas est consecrare. Et ante hæc baptismum celebrari hoc sabbato sancto, ratio exigit, de quo dicẽdũ est suo loco, id est, magno sabbati sancti officio. Non igitur chrismatis quoq; cosecratio differri debuit aut potuit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quid mysterij cõtineat ordo consecrandi chrismatis.
Caput XVIII.

IN eo loco, vbi solemus vuas benedicere, consecratur oleum pro infirmis, concluditurq; conclusione, per quem hæc omnia domine semper bona creas, &c. Non enim proprium habet officiũ, id est, nec in capite verba salutationis, hoc est, dominus vobiscum: nec in fine concluditur, vt cæteræ orationes, per dominum nostrum. ¶Huius verò chrismatis olei consecratio, quæ dicitur principalis, quia ad eius vnctionẽ principalis tribuitur spiritus, id est, septiformis paracletus, habet officium per se. Primò exorcizatur, deinde ad dominus vobiscum & sursum corda eius benedictio inchoatur, finiturq; per dominum nostrum. Consecratur autem in eo loco, vbi pacem solemus inter nos dare, & hoc est opus diuinæ gratię, vt pax & cõcordia regnet in nobis. ¶Duodecim presbyteri, qui ordinantur circa Episcopum, testes & auditores eiusdem mysterij, duodecim Apostolos significant: quorũ in præsentia summus Pontifex Christus hodie testamentum conscripsit, totamq; hereditatem salutis, suęq; discessionis fructum, id est, spiritum paracletũ ostẽdit, dicens: Nisi ego abiero, paracletus nõ veniet ad vos. Si autem abiero, mittam eum ad vos. Eius nanq; gratiæ sacramentum chrisma cõtinet, qui ex quo mortis Christi precio quodammodo emptus & acquisitus est, cœpit (quod antè non fiebat) in remissionẽ peccatorum dari. Vnde & paracletus tunc primùm appellatus est, quia pro damnatis nobis in primo parente, peccatorũ remissio sola paraclesis, id est, consolatio est, quæ nõ nisi abeunte, id est, moriente Christo nobis vnquam acquisita fuisset. ¶Dicit libellus Romani ordinis de consecratione chrismatis. Cõtinuò duo acolyti inuolutas ampullas cũ sindone alba de serico teneãt in brachio dextro, ita vt videri possint à medio. Ampulla, antequàm veniat ante episcopum ad altare, media eius pars est cooperta, & media nuda. Ampulla cum chrismate quodammodo significat corpus Christi, sumptum ex virgine, corporaliter in se habitantem, continens Spiritus sancti plenitudinem. Quod, antequam transiret ad altare crucis, aliquo tempore erat coopertum, & aliquo nudum. Primæuo tempore erat coopertum, quando ita fugit in Aegyptum, quasi non esset rex regum: & quando ita portatus est ad templum, quasi non esset omnipotens, quando ita subditus erat parentibus, quasi non esset autor parentum. In his, & similibus cooperatum latebat. Nudum erat, postquàm miracula cœpit facere, simulq; prædicare, & se deum demonstrare, vt ego & pater, inquit, vnũ sumus. In his & alijs nudũ erat. ¶Ampulla verò, postquàm benedicta fuerit, & ab altari redit, à pontifice & ministris altaris visibiliter & nuda salutatur, hoc significat, quod christus, postquàm ab altari crucis transiuit, præsentiã suam corporalem eis prębuit, quos testes suę resurrectionis esse voluit. Quòd cæteris inuisibilis & operta ad salutandũ defertur, significat, quòd Christus rediens in cœlum, inuisibilis hominib⁹ factus est, vt ipse testatur Exiui à patre, & veni in mundum, iterum relinquo mũdum & vado ad patrem. Nos verò, quanuis corporalem eius præsentiam nõ videamus, tamen venerando eum quotidie salutamus.

Iohan.16.

Coloss.2. Matth.2. Luc.2.

Iohan.11. Iohan.20. Luc.24. Iohan.16.

Quòd rectè hac die pœnitentes Ecclesiæ restituantur.
Cap. XIX.

OMni quidem tempore illa debent Episcopi fungi legatione ad reconciliationem peccatorum, de qua Apostolus loquens, cùm dixisset: Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi, & posuit in nobis verbum reconciliationis, protinus adiunxit: Pro Christo ergo legatione fungimur, tanquam exhortante per nos. Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. Maximè tamẽ hoc die huiusmodi legatis solenne est, hac legatione fungi, & peccatores, qui baptismum criminibus superductis perdiderunt, & propter hoc extra Ecclesiam missi sunt, & sicut ablactatum super matre sua facti sunt, oblata recõciliatione, vltrò in sinum matris eorum reuocare, & vt ipsam reconciliationẽ libenter acquiescẽtes suscipiant, palàm & soleniter foras egrediẽdo obsecrare. ¶Astitit eñ hac die vultui Dei pro nobis Christus, Pontifex summus in multitudine misericordiæ, & sicut suprà dictum est: Semel officio sacerdotii functus est, tradens sacramentũ corporis & sanguinis sui, statimq; sacerdos ipse, qui & hostia, captus & ligatus, ad passionẽ ductus est. Vt quid eñ misericordia ligata est, nisi vt miseros peccatores solueret pœnitentes? Vt quid christus, nisi pro impiis mortuus est? Commendat autem, inquit, Apostolus, charitatem suam deus in nobis: quoniam cũ inimici essemus, Christus pro nobis mortuus est. ¶Quamuis ergo à diuitiis bonitatis Dei nihil temporis vacet, nunc tamen & largior est per indulgentiam remissio peccatorũ, & copiosior per gratiã assumptio renascẽtiũ. Augemur renouãdis, crescimus reuersis. Lauãt aquæ, lauant lachrymæ. Inde est gaudium

2.cor.5.

Psal.95.

Hebr.9.

Rom.5.

dium de assumptione vocatorum, hinc lætitia de absolutione pœnitentiũ. ¶Cuius peccatoris cor adeo frigore criminum induruit, vt non colliquescat calore pietatis, dum audit vocem sæpè dicti sacerdotis Christi, pro foribus Ecclesiæ dicentis, per tubas suas rationales: Venite, venite, venite, filij audite me, timorem Domini docebo vos? Nam vt probemus hanc eius esse vocem, sumptum est hoc de psalmo tricesimotertio, cui titulus inscribitur, Psalmus Dauid, cùm commutauit vultum suum coram Abimelech, & ferebatur in manibus suis, & dimisit eum & abiit. ¶Est autem celeberrimũ in scripturis sacris, & iam à nobis dictum est. Dauid, id est, manu fortem & desiderabilem, qui fugiens persecutionem Saul, venit ad Achis, qui hic apellatur Abimelech, & coram illo immutauit vultum suũ, & ferebatur in manibus suis, significasse dominũ Iesum, qui coram Abimelech, quod interpretatur patris mei regnum, scilicet coram Iudæis immutauit vultum suum, id est, sacrificandi ritum, quando immolato iam paschæ veteris agno, sumens panem & vinũ ferebatur in manibus suis, dicens: Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus. Hoc autem hac remissionis & gratiæ die factũ est. Cùm ergo tantus Pontifex Deo patri assistit, tenens panem & vinũ, & inuitat omnes ad corporis & sanguinis sui conuiuium, nullum iustum, nullum excipiens peccatorem, dicensque per ora pontificum. Venite filij, audite me, cuius peccatoris vel saxeum pectus ad lamentum pœnitentiæ non emolliatur? ¶Magna vox inuitantis est, magnus & capax suscipientis sinus est, omnes Ecclesiæ patent ianuæ, vt aduertas neq; ab austro neq; ab aquilone venientes, id est, neq; iustos, neq; peccatores debere prohiberi, quin accedant ad apertos diuinæ misericordiæ fontes.

1.Regum 21.

De Lotione pedum, simul & officio. Cap. XX.

QVod dominus & deus omnium pedes lauit discipulis suis, dupliciter nos videlicet morali pariter atq; allegorico sensũ instruit. ¶Si enim, inquit, laui pedes vestros, dominus & magister, quãtò magis vos debetis alter alterius lauare pedes? Exemplũ enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis. Quomodo nos, cũ simus puluis & cinis, non erubescamus rigidam ceruicem, & staturã, ad quam nemo nostrũ cogitans cubitum vnum potest adiicere, in contemptum nostri similium erigere, cùm audiuimus humani plasmatis opificẽ, solo flexis genibus curuatum, lauandis discipulorũ se aplicuisse vestigiis? Hoc igitur facto, validum contra superbiam nostram suæ humilitatis posuit exemplum. Quod ideo iã moriturus egit, vt eorum, quos suos conscribebat hæredes, mentibus arctius inhæreret. Solent enim piis & amãtibus filiis arctius inhærere dicta vel facta, quæ pater moriens vltima dixit, quæ mãdauit, quæ locutus est, quę rogauit, aut iussit. ¶Porrò per hoc humilitatis opus, maius aliquid mysticè significauit, quod ideo prætereundum non est, quia totũ inde officium hodiernæ Missæ pendet. Per hoc nanq; quodammodo elocutus est, quia surrexerat à cœna, id est, à conuiuio paternæ glorię, & posuerat vestimẽta sua, semetipsum enim exinaniuit, formam serui accipiens, & terrena carne nostra, quasi linteo (cuius vtiq; materia nascitur è terra) pręcinctus, sanguinẽ suum effudit velut aquam in peluim, atq; inde quotidie lauat pedes nostros, cùm illũ in remissionem peccatorum nostrorum sumimus. ¶Pedes quippe nostros, id est, actus nostros quotidie necesse habemus lauari, quãuis semel loti per baptismum, toti simus mũdi per fidem. Si dixerimus, quia peccatum nõ habemus, & sic lauari pedes nostros recusauerimus, nosipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Quamuis lotus, quamuis mũdus esset Petrus, & si, inquit dominus, non lauero te, nõ habebis partem mecum. Cui par est illud, quod alibi dicit: Nisi manducaueritis carnem meam, & biberitis sanguinẽ meũ, non habebitis vitam in vobis. ¶Secundum hunc veracem, & à patribus approbatum huius Euãgelicæ lectionis sensum, rectè illa de Apostolo præmittitur lectio: Conuenientibus vobis in vnum, iam non est dominicam cœnam manducare, &c. Illic enim ostenditur, qualiter hoc sacramẽto lauemur, & non iudicium nobis manducemus & bibamus, videlicet vt probet se quisq; nostrũm, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Nullo quippe alio modo melius à sordibus terrenorum actuum purificamur, si non peccata nostra fouentes, sed odio habentes, & toto corde fugientes, ad hanc mensam accedimus. ¶Quoties sancto altari assistimus, Christi vtiq; personam, vicemq; gerentes, sicut suo loco iam dictum est. Nam & Apostolus dicit: An experimentum vultis eius, qui in me loquitur Christus? quoties hæc eius verba super panẽ vinumq; effundimus: Hoc est corpus meum: Hic est calix sanguinis mei, &c. Ipse minister speciosus & elegans, qui non venit ministrari sed ministrare, de Missa quodammodo atque complicata imperii sui purpura, byrrho sustrictus bysino, totusq; ministrorum in morem expeditus, propinaturus nobis cali-

Iohan.13.

Matth.6.

Luc.12.

Iohan.6.

1.Cor.11.

2.Cor.3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cem salutis cum pane vitæ, aureũ liquidumque diuinitatis suę superfundit pigmentum, atq; ita singulis subministrans haurientibus nobis in gaudio, infundit vsq; in interiores sensus animæ, purificatq; eos, qui terrena curantes, & si non penitus ea conculcent, tamẽ non possunt omnino euadere, quin ex aliqua parte vel leuiter sordidentur. Quod, quanta charitate & humilitate faciat, vt sciremus, illud nobis sui corporis & sanguinis sacramẽtum traditurus, prius pedes lauit, sicut iam dictum est, per hoc simile purificationẽ illam decentissimè commendans. Rectè ergo talis Apostolica lectio iam dicto præmittitur Euãgelio. ¶ Quia verò, postquàm lauit pedes eo- Iohan. 13.
rum, accepit vestimẽta suа: & cùm iterũ recubuisset, dixit eis: Scitis, quid fecerim vobis, &c. aptè hæc offerenda sequitur: Dextera do- Psal. 118.
mini fecit virtutem, dextera domini exaltauit me. Non moriar, sed viuã, & narrabo opera domini. Postquàm enim ministerium nostræ salutis omne peregit, recepit vestimenta gloriæ & claritatem, de qua dixerat orans Iohan. 7.
in forma serui: Clarifica me tu pater apud temetipsum claritate, quam habui prius quàm mundus esset apud te: & recumbens iterum Luc. 24.
in dextera Dei aperuit illis sensum, dato Spiritu sancto vt intelligerent scripturas, & scirẽt quid fecerit eis: & tũc impletum est, quod multò antè prophetatum, nunc eo respectu canitur, vt dictum est. Quod enim hic dicitur: Non moriar, sed viuam, hoc est, quod Rom. 6.
Apostolus ait: Christus resurgẽs ex mortuis iam non moritur, mors illi vltrà non dominabitur, quòd enim viuit, viuit deo: ex illo recubitu suo. Narrabo, inquit, opera domini, & dicit: Scitis quid fecerim vobis, per interpretẽ suũ Spiritum sanctũ, quẽ dedit nobis. Reliqua patenter ad eundẽ sensum pertinent.

Cur à prælatis lauari debeant pedes subditorum. Cap. XXI.

INterea valde notandum est, quàm verè, quàm sapienter nobis cõsuluit in eo quoque, quod exterius egit, dũ Apostolos suos, omnesq; prælatos Ecclesiæ, talis seruitij quodammodo vectigales esse voluit, vt solenni more subditorũ suorũ pedes exẽplo suo lauare debeant. Per hoc enim quotannis inculcat, & replicat id, quod ait Luc. xxij. Reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super illos, benefici vocãtur, vos Luc. 22.
autem non sic, sed qui maior est vestrũm, fiat sicut minor, & qui præcessor est, sicut ministrator. Valde nanq; repugnantia sunt, dominari vt reges gentium, & ex debito iussuq; regulæ Euangelicæ lauare pedes in modum seruorum. Vnde vnus ex magnis Apostolis: Non prædicamus, inquit, nosmetipsos, sed 2. Cor. 4.
Iesum Christum, nos autẽ seruos vestros per Deum. ¶ Sed non in vitijs suis possunt subditi hac libertate vti. Cùm enim homines vitio se viuunt, bestiales, id est, bestiis similes fiũt. Vt autem prælati Ecclesiæ bestialibus dominentur, vetus quoq; illis authoritas suffragatur, qua creatis primis hominibus præcipi- Gen. 1.
tur, vt bestijs terræ dominentur. Igitur vbi subditi similes fiunt bestijs, illic Euangelicus homo dominari se debere iure recognoscit. Dum ergo prælati subditis suis hac die pedes lauant, dum cibum reuerenter porrigũt, potumq; miscent, perit authoritas dominandi, totumq; regum gentium & eorum, qui potestatem habentes benefici vocari affectant, deprimitur in ipsis supercilium. ¶ Quòd autem lotis pedibus discipulorum os suum aperuit dominus, sermonẽq; edidit splendidissimum, quo paracletum illum tam sedulè repromittit Spiritum sanctum, quodq; & nos, lotis eius exemplo pedibus, eundem sermonẽ legimus vel audimus, hoc significat, quod Apoca. 21.
non nisi lotis & mundis gratia Sanctispiritus ostenditur. Vnde & in Apocalypsi, cùm Iohanni dixisset angelus: Non intrabit in eam aliquid coinquinatum, & faciẽs iniquitatem & mendacium, protinus adiungitur: Et ostẽdit mihi fluuium aquæ viuæ, tanquàm crystallum, procedentem de sede Dei & agni. Ezech. 47.
¶ De hoc fluuio & in Ezechiele legimus: Vidi aquam egredientem de tẽplo à latere dextro, & omnes, ad quos peruenit aqua ista, salui facti sunt. Non enim omnes, ad quoscunq; peruenit visibilis baptismi fons, salui fiunt: Actor. 8.
Alioquin Simonem Magum, visibiles baptismi aquas ingredientem, salus non refugisset: sed de hoc vitæ fonte, pacisq; fluuio dictum est, penes quem est omne arbitrium salutis, quem dominus supradicto modo purificatis hoc subsequenti sermone se daturum repromittit.

De mandato pauperum. Cap. XXII.

MAndatum, quod agitur inter pauperes, nõ omnino eiusdem rationis est. Illud enim christi, hoc ecclesię est. Illud diei præsentis, hoc prẽteriti spectat historiam sabbathi. Sabbatho nanque, quando ve- Iohan. 12.
nit dominus Iesus Bethaniam, vbi fuerat Lazarus mortuus, quẽ suscitauit, Maria accepit libram vnguenti nardi pistici pretiosi, & vnxit pedes Iesu, & extersit capillis suis pedes eius, & domus impleta est ex odore vnguenti. ¶ Mulierem illam imitatur Ecclesia, pedes domini vngens, id est, pauperes eleemosynis refouens, qui licet infima, tamen eius membra

bra sunt, & sicut pedes, ita magni corporis eius, extremæ reputantur partes. Hos pedes capillis suis tersit, id est, superfluis rerũ suarum refecit, sicut Apostolus ait: Vestra abun- 1. Cor. 8.
dantia illorum inopiam suppleat. Hoc ergo mandatum Ecclesiæ obsequium est, ideoque cuncta congregatio pedes lauat pauperum: in illo autem soli, vt dictum est, prælati, vice christi deseruiũt. In quo pulchrè dominum suum Ecclesia præuenit, vt antequam christus discipulorum pedes lauet, ipsi discipuli pedes Christi, id est, pauperũ & lauẽt, & eleemosynæ vnguento vngant: & domus, in qua christus præsens futurus est, hora qua pedes nostros ipse per prelatos nostros lauabit, prę paretur, impleta huius odore vnguẽti. Hæc ita esse, ex eo quoq; perspicuũ est, quod cãtamus in diebus illis: mulier ergo Maria vnxit pedes Iesu, & extersit capillis, & domus impleta ex odore vnguenti. causæ huius respectu rationabilis mos institutus ab iis, apud quos religionis studium feruentius est, hoc modo tenetur. Primùm pauperes intra claustrales officinas introducũtur, & antequàm fratres debitum illis in lauandis pedibus charitatis exhibeant obsequium, discumbunt ad conuiuium, sufficientibusq; ferculis reficiuntur. Mat. 10. 25.
Nimirum tunc in illis christus suscipitur in Bethaniam, id est, domum obedientiæ, fidesque non vana gratulatur ibi se illi cœnam fecisse. Tunc cuncta congregatio consurgens tanquàm mulier illa Euangelica, Maria quippe illa typum Ecclesiæ gesserat, consurgens, inquam, de mensa, ad quam considens & modicè gustans, iciunium fregerat propter tantum hospitem (qui proculdubiò in pauperibus suscipitur) conuenit ante pauperes, ferès libram vnguenti, id est, intentionem eleemosynæ, suauiter coram Christo redolentis, & procumbẽs corã illis, sic per omnia tanquàm christo deseruiuit.

Quòd per horas trium dierum ecclesia suum ordinem non seruat. cap. XXIII.

COnsummatis Missarum solenniis, quæ ob causas supradictas festiuè celebrata, mediis tristitiæ nebulis, vt iam dictum est, quasi sol interfulserunt, statim profundiora eiusdem tristitiæ sequuntur & augescunt silentia. Non enim Ecclesia suum ordinem seruat, quem à vigiliis nocturnis eiusdẽ diei mutare atq; imminuere iam cœperat. A nocturnis ergo vigiliis incipientibus, tantæ mutationis seu diminutionis causas breuiter exequi cupimus.

De inusitatis trium noctium vigiliis. caput XXIIII.

PRimò dicendum est, harum trium noctiũ vigilias, quas & inusitato ordine decantamus, & in tenebris cõsummamus, exequias esse triduanæ mortis domini, & ideo mortis eiusdem luctui quintæ feriæ vigilias attributas, quia vesperam sabbati, noctẽque ipsam, quę luxerit in prima sabbati, non Matth. 28.
decuit exequiarum planctui deputari, cuius medio resurgens dominus, totam noctem ipsam cum præcedente vespera victoriæ suæ
gaudiis illustrauit. Ex tunc nanq; cœptũ est, Luc. 23.
vt in omni solennitate diem præcedat nox, semperq; vespera futuræ diei claritate præfulgeat. Vt ergo triduanæ mortis domini, tri duo peragamus exequias, noctem feriæ quintæ asciuimus simul, quia miserrimi Iudæ infami commercio iam venditus fuerat dominus. Itaq; quod canonici nunquàm in priuatis diebus, monachi verò neq; priuatis neq; solẽnibus vnquam facere cõsueuerunt, vterque ordo vigilias cum nouẽ expendit lectionibus, tali ordine, taliq; schemate, vt parum aut nihil ab officio defunctorum distare videatur.

Cur initia finesq; omittimus.

Caput XXV.

NOn solum autẽ, sed & cunctæ diei sic transiguntur horæ, vt neq; initiũ neque finem habeant consueto more. Et rectè. Nam dominus noster, qui initium & fi- Iohan. 8.
nis est, sicut ipse ait: Ego principium, qui & Apoc. 1.
loquor vobis. Et alibi: Ego sum α & ω, initium & finis: ipse, inquam, qui est caput nostrũ principiumq; Iesus Christus, per hos dies ab latus est nobis, traditus in manus impiorum, & inter iniquos proiectus. Itaq; rectè iucunditatis nostræ laudibus, id est, regularibus horis capita præcidimus, finesq; earum sub silentio abscondimus, & inter psallendum, Gloria patri omninò subtrahimus.

Cur candelæ extinguantur. Cap. XXVI.

QVòd candelæ extinguuntur, illud significat, quòd crucifixo domino tenebræ factæ sunt super terram, ab hora Mar. 5.
sexta vsq; in horam nonam, imo idipsum significat extinctio candelarum, quod tenebræ illæ significauerũt, scilicet excæcationem Iudaicæ gentis, quæ prius occisis prophetis & Matth. 23.
lapidatis eis, qui ad se missi fuerant, tandem occiso ipso domino prophetarum, meritò in tenebris perfidię proiecta & à lumine vultus derelicta est. ¶ Numerosa quippe luminaria, quæ surgẽtes ad vigilias ardentia reperimus, vniuersos significant sanctos, qui propheticò sermone lucentes, solemq; iustitiæ nasciturum & passurum, tanquam stellæ præuiæ nuncian-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nunciãtes,lumen diuinæ ſcientię populo illi diuerſis temporibus infundere miſsi ſunt. At illi, vitam eorum extinguentes corporalem,cæcitatem ſibimet intulêre ſpiritualem, tandemq; audire meruerunt,vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſt⁹,qui effuſus eſt ſuper terram à ſanguine Abel iuſti,&c. Igitur candelæ in eo,quòd ſingulæ pòſt ſingulos extinguuntur pſalmos, prophetas ſignificant,qui ſinguli expleto prophetię ſuæ miniſterio,ab illis occiſi ſunt.¶Illa quoque,quæ vltima nõ maior cæteris extinguitur,ipſum dominum ſignificat, qui reputatus quaſi vnus ex prophetis,tandem occiſus eſt: poſt quem nullus apud illos propheta ſurrexit, & hic extinctus,profundas illis erroris & perfidiæ tenebras reliquit.

Quid tropi ſignificant.Cap.XXVII.

PLeriſq; moris eſt, vt extinctis luminaribus,in ipſis tenebris lugubres tropi.prę cinentibus cantatoribus & choro reſpõdẽte, flebili modulatione decantentur,incipientibus à Kyrie eleiſon. Significant autem lamenta ſanctarum mulierum, quæ (vt in Euangelio legimus) lamentabantur dominũ, ſedentes contra ſepulchrum. *Matth.27.*

De nouo igne. Cap. XXVIII.

AMiſſo igne,qui ad matutinos, vt dictũ eſt,extinguitur, ad lapidem per eoſdẽ tres dies confugimus, vt vel lapidem percutientes,ex abſtruſis eius venis ignẽ occultum eliciamus, vel liquidum cryſtalli lapidem ſereno cœlo ſoli obiicientes, radium eius traiectum,per eiuſdem cryſtalli orbiculum ſpectabili miraculo in ſubiectam ſuſcipiamus eſcam. Nimirum per hoc nobis pulchrè depingimus,quòd Deus,qui dixit de tenebris lucem ſplendere, illuceſcat in cordibus noſtris ad illuminationem claritatis ſuæ per mortem Chriſti,quem (ſicut in matutinis præfiguratum eſt)Iudæi ſibimet extinxerunt,& tenebræ factæ ſunt. *2.Cor.4.*

¶Lapis enim,cũ de illo ignem ſic excipimus,Chriſtum ſignificat,quem lapidem reprobauerunt ædificãtes,qui factus eſt in caput anguli. Vnde & in benedictione eiuſdem ignis oratio talis eſt: Deus,qui per filium tuum angularem ſcilicet lapidem, charitatis ignem tuis fidelibus contuliſti,productum è ſilice,noſtris profuturum vſibus, nouũ hunc ignem ſanctifica, &c. ¶Prudentius quoq; in hymno ſuo, qui cantatur in ſabbato ſancto,cùm dixiſſet: Lumina nos tamen monſtras ſaxigeno ſemine quærere, vt oſtenderet fieri hoc ad commemorandũ illud,quod de lapide Chriſto procedit nobis ignis ſancti Spiritus,protinus adiunxit, ne neſciret homo ſpẽ ſibi luminis in *Pſal.117.*

Chriſti ſolido corpore cõditam,qui dicit ſtabilem ſe voluit petram,noſtris igniculis vnde genus venit Lapis ergo,quem percutientes ignem elicimus,Chriſtum ſignificat, qui percuſſus verbere crucis, Spiritum ſanctum nobis effudit. ¶Quòd ſi cryſtalli lapidẽ ſoli obiicimus, eſcamq; ſubiicimus, vt mediante cryſtallo carbones extincti reuiuiſcant aſpectu phœbeæ lãpadis, illud nobis gratiſsimè commemorari debet, quod mediator Dei & hominum,homo Chriſtus Ieſus,inter deum extinctoſq; homines medius interueniens, noſtræq; infirmitati vſq; ad mortem appropinquans, longè à nobis ſecretum ignem, id eſt,ſancti Spiritus altiſsimam diuinitatem infundit,ignem vtiq; Spiritus ſancti,quem, ſicut teſtatur ipſe, venit mittere in terram, & voluit vehementer accendi. Non enim vana religio eſt,ſolenni proceſsione ad noui ignis benedictionem exire. Eamus,inquit Apoſtolus, ad eum extra caſtra,improperiũ eius portantes. Procedentes nanq; ad illum ignem, meminiſſe debemus exeũdum nobis eſſe ad eum, quem Iudæi extra caſtra ciuitatemque ſuam proiecerunt, vt per ignem ſancti Spiritus vitam æternam habeamus credentes in eum, quem illi à præſenti vita extinxerunt. Deinceps imminente veſpera, maiora triſtitiæ ſequuntur incrementa.Altaria ſpoliãtur, vino & aqua lauantur,campanæ conticeſcũt, omnes,præter vigilias nocturnas, regulares horas abſorbet triſte ſilentium. Vſum nouimus,myſteria requiramus. *1.tim.2.* *Luc.12.* *Heb.13.*

Cur campanæ non ſonant.
Cap. XXIX.

SIgna Eccleſiæ,quæ cãpanas dicimus,ſanctos Chriſti præcones ſignificare,ſuo loco iam dictũ eſt, qui charitatis igne exco cti,& diuina inſtructione formati, in protectione Dei cœli,tanquàm in turri fortitudinis commanentes,imò ſuſpenſa mente pendentes quadam fraternæ dilectionis corda commouentur,totaq; die,& tota nocte commouentur, vt non taceant prædicare nomen domini,dicẽtes: Qui reminiſcimini domini, ne taceatis,& ne detis ſilentium ei. ¶Notum eſt autem, primos huiuſmodi præcones, ſcilicet ſanctos Apoſtolos, nõ ſolũ conticuiſſe, ſed & relicto eo omnes fugiſſe.Petrus quoq; cæterorũ princeps,cuius ab ore primum veritatis præconium in omnem terram exiuit, dicẽtis: Tu es Chriſtus filius dei viui,vocem illam clariſsimam repreſsit,conticuit, Chriſtum reliquit, fugit, & negauit. ¶Igitur ex hora,qua dominus traditus eſt, rectè ſignis eccleſiæ ſilentium indicimus, Chriſtumq; ſolum torcular calcantem, ſolum in ligno cru- *Pſal.50.* *Eſa.62.* *Matth.26.* *Matth.26.* *Zach.13.*

cis

cis,extenſo corpore tympanizantem, teſtimonium veritati humili ac ſolitaria voce perhibentem,ligneo malleolo in tabula ſuſpenſo & perſonante,populumq; ad Eccleſiam inuitante ſignificamus.

Cur altaria nudentur. Cap. XXX.

CVr altare nudetur ſcire volentibus facilè liquet, ſi prius animaduerterint, quid ipſum altare ſignificet. Significat autem Chriſtũ,quia ſic illud in templo,quomodo Chriſtus toti corpori Eccleſiæ dignitate & honore præminet. Quòd ſi & autoritas deſideratur,occurrit illa dãi dicentis per Moyſen: Altare de terra facietis mihi. Quod beatus Gregorius ſic exponit: Altare de terra facere, eſt incarnatiõe mediatoris ſperare. Tunc quippe à Deo noſtrum munus accipitur, quando in hoc altari noſtra humilitas, id eſt, ſuper dñicæ incarnationis fidẽ poſuerit,quicquid operatur. In altari ergo de terra oblatum munus ponimus,ſi actus noſtros dominicæ incarnationis fide ſolidamus. Cũ itaq; nudum altare conſpicimus,dignũ illud memoria,quod magnificè propheta, flebiliterq; deplorat,noſtris intimis perſonare auribꝰ, noſtris internis præſentialiter debet apparere conſpectibus. Ecce vidimus eũ, & nõ eſt ſpecies ei neq; decor, & nos conſideraui- mus eum deſpectum & nouiſsimum virorũ, virum dolorũ,& ſciẽtem infirmitatem. Verè lãguores noſtros ipſe tulit, & peccata noſtra ipſe portauit.Hæc de paſsione eius dicta eſſe perſpicuum eſt. ¶Ille enim ſpecioſus forma præ filijs hominum,qui ſemetipſum exinanii uit,formam ſerui accipiens,maximè in paſsione ſua viſus eſt non habens ſpeciẽ,neq; decorem,& quaſi abſconditus vultus eius.Nam anteà decorus incedebat, & magnificabatur ab omnibus: quia ſicut laudatur in canticis: Venter eius eburneus,diſtinctus erat ſaphyris,id eſt,naturę infirmitas interdum cœleſtibus in illo reſplendebat miraculis. At nunc, quia dominus poſuit in eo iniquitates omnium noſtrũ,aſcẽdit ſicut virgultum coram eo,& ſicut radix de terra ſitienti. ¶Illa facies eius & oculi,ex quibus,vt ait Hieronymus,igneum quiddã & ſydereũ radiabat, verbi gratia,quãdo vendentes & ementes eiecit de tẽplo,quod infinitus facere non poſsit exercitus,illa,inquã,facies nunc deſpiciebatur,alapis cędebatur,velabatur,conſpuebatur.Vellebantur genæ eius,quæ ſicut areolæ aromatũ gratum propè accedentibus ſpirant odorem,ita contuentibus,benignitatem eius exprimebãt & manſuetudinẽ. Manus eius,quæ ita faciles erant ad operanda miracula diuini beneficii, vt meritò dictæ fuerint tornatiles, aureæ, plenæ hyacintis, vinculis aſtrictæ ſunt,clauis confixæ ſunt. Propter talia dictũ eſt: Et aſpectus in eo non eſt,& nõ eſt ei ſpecies neq; decor.¶Inſuper hoc ad denudati altaris cauſam pertinet, quod idem dominus veſtimentis ſuis ſpoliatus eſt.Milites nanq;, cùm crucifixiſſent eũ,diuiſerũt ſibi veſtimẽta eius,& fecerũt quatuor partes,vnicuiq; militi partem. Et de tunica dixerunt:Non ſcindamus eã,ſed ſortiamur de illa,cuius ſit.¶Tale vinum bibit noſter Noë,quod interpretatur requies,ſcilicet dominus Ieſus, in quo requiẽ inuenimus animabꝰ noſtris,tale,inquã, vinũ bibit ex vinea ſua, quam plantauit,ſcilicet ex gente Iudaica,quam de Aegypto tranſtulit, quia cunctis amaritudinibus inebriatus,ſoporatus eſt ſomno mortis, & in cũctis à diuinitatis ſuæ gloria nudatus ad tẽpus apparuit. Cùm ergo altare Chriſtum ſignificet, rectè ob commemorationem horum,veſtitu & ornatu ſuo ſpoliatum eſt. *Cant.5.* *Eſa.53.* *Iohan.19.* *Gen.9.* *Matth.11.* *Pſal.79.* *Exod.20.* *Eſa.53.* *Pſal.44.* *Eſa.53.* *Pſal.44.* *Philip.2.* *Cant.5.* *Eſa.53.* *Pſal.44.* *Matth.21.* *Iohan.2.*

Cur vino & aqua lauentur.
Cap. XXXI.

CAuſa verò,cur lauenter altaria, non minus his,quæ dicta ſunt, ſcientem delectat. Videlicet idcirco illa lauari inſtitutum eſt, quia dominus noſter,quẽ altare ſignificat,vt dictum eſt,de latere ſuo lancea militis perforato ſanguinem & aquam effudit. Ideo lauantur vino & aqua. Vinum enim pro ſanguine,in ſacramento quoq; ſacrificij,ipſo domino autore,aſcitum eſt. Sãguinẽ, inquã, & aquam effudit de latere ſuo ſummus noſtræ opifex ſalutis,quę prima ſunt eiuſdẽ elementa ſalutis.Sanguine redimimur,aqua abluimur. ¶Hæc enim aqua,prima ſui fuit origo baptiſmi,quo baptizamur nos, quẽ à nullo accepit,ſed ipſe primus eius autor extitit. Hoc ideo dicimus, ne putemus illum à Iohanne ſuum accepiſſe baptiſmum, quod Romana autoritas non concedit, Græcorũ contradicens traditióí,vt die Epiphaniæ baptiſmũ celebremꝰ, ſicut in nocte paſchali (quod & ſuprà dictũ eſt) vbi de die Epiphaniæ mẽtio facta eſt. Sed de origine baptiſmi opportunius dicemus,cùm de morte domini in ſequenti Paraſceue, vel ſabbati ſancti officio, tractatus vel ordo cauſarũ poposcerit. ¶Sciendum autẽ,quòd rectius faciunt hi, quos & nos imitamur,& ordini euangelico magis eorum propinquat conſuetudo,qui hodie quidem,id eſt,feria quinta,altaria nudant,ſed ipſa die paraſceue lauant. Nam hac feria quinta cœpit quidem dominus ad veſperam agonizari,ſed feria ſexta ſanguinẽ & aquã de latere ſuo lãceatus effudit. Idcirco & cum cantu ad paſsionem pertinente, vel cũ pſalmodia pœnitentiali *Iohan.19.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

nitentiali lauare consueuimus. ¶Hispidi quoque ramusculi, cum quibus lauantur, flagella significant, quæ pectus illud sacratũ deiq; capax atrociter secuerũt. Non enim diuinitas inhabitans, passibilitatem carnis excluserat, sed veros dolores, verasq; virgarum vibices in illo nostra caro pertulit.

Cur horas sub silentio cantamus. Caput XXXII.

Luc.9. QVòd non solum campanarum clangor silescit, sed regularium quoq; concentum horarum noster omninò chorus abscõdit, illud significat, quòd apostoli Christi non solum prædicare cessauerunt, vt soliti fuerant circuire per castella euangelizantes & curantes vbique, sed & nocte hac, post-

Matth.26. quàm hymno dicto exierunt cũ illo in montem Oliuarum, diffugientes & oppressi tristitia, cuncti à laude communi conticuerunt.

¶Idcirco autem à completorio profundum hoc incipitur silentium, quia circa hanc horam, cùm dixisset discipulis: Ecce appropinquauit, qui me tradet, ipsi graues esse cœperunt, & præ tristitia dormitabãt, tandemque vbi turba, & qui vocabatur Iudas, venit, cùm tenerent eum, relicto eo, omnes fugerunt. Nec quisquam ex illis ad eum propius iam

Ioan.18. accessit, nisi discipulus ille, qui, vt Iohannes ait, notus erat pontifici, quique dixit ostiariæ, & introduxit Petrum, quem Hieronymus ipsum fuisse Iohannem asserit.

Cur matutinas sicut horas sub silentio non dicamus. Cap.XXXIII.

QVæri hic potest, cur cùm diurnas horas triste silentium operiat, nocturnas vigilias vel laudes intecta melodia depromat? Ad quod dicendum, tempus aliud per diem, aliud significari per noctem. Nam diurnis horis præsentiam significamus dominicæ passionis, nocturnis autem vigiliis tempora priora, per quæ futuram eandem passionem prophetæ prænunciauerunt. Qui quia non tacentes interfecti sunt, idcirco nobis voces illorũ proferentibus cãdelæ, vt suprà dictum est, extinguũtur, quarũ vltima, quæ extinguitur ad canticum Euangelii, ipsum dominum, qui Euangelizans occisus est, significat.

LIBRI QVINTI FINIS.

RVPER-

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER SEXTVS.

De Parasceue. Caput I.

Matth.27. DIes sextus ab illo, quo dominus noster ciuitatem Hierusalẽ cũ gloria, quam mox inuidia sequeretur, ingressus est, illud euidentius confirmat, quod superius commendatum est, scilicet hãc hebdomadam humanæ restaurationis respondere mysteriorum ordini, primæ illi hebdomadæ mundanæ creationis. Nam hominem, quem in illius sexta feria creator mirabiliter cõdidit, in huius nihilominus sexta feria idem ipse Saluator mirabilius redemit. ¶Dies hic parasceue vocatur, parasceue autem præparatio interpretatur: Quo nomine Iudæi, qui inter Græcos cõuersabãtur, sextã sabbati, quę núc à nobis sexta feria nuncupatur, appellabant: ꝙ eo videlicet die, quæ in sabbatũ forẽt necessaria, præpararẽt: iuxta quod de mãna quõ-

Exod.16. dam erat præceptũ, sexta autẽ die colligetis duplũ, &c. Qui verò inter Romanos vitá ducebãt Iudæi, vsitatius eã Latinè cœnam purã cognominabant. ¶Quia verò sexta die homo factus, & tota mũdi est creatura perfecta, septima aũt cõditor ab opere suo requieuit, vnde & hanc sabbatũ, id est, requiem vocari præcepit: rectè dominus eadẽ die sexta cruci

Iohan.19. fixus, humanæ restaurationis impleuit arcanũ. Vnde, cũ accepisset acetum, dixit, cõsummatũ est, id est, sexta die, quod pro mundi refectione susceperat, totum est opus perfectum.

Cur hac die Missa nó cantetur. Cap.II.

DE hac die primum illud quæritur, cur officiũ non habeat, imò (quod maximè mirũ videtur) cur à Missarum solẽniis vacet, cùm passio dominica, quæ hac die celebrata est, sacrificij principiũ, nostræq; salutis summa sit. Videretur nanq; iure tanta res solẽnibus summè celebrãda esse gaudiis. ¶Si eñ martyris vniuscuiuslibet annua dies, qua per passionẽ mortis ad immortalitatis gloriã transmigrauit, & festiuis honorat gaudiis: & meritò, quia preciosa in cõspectu domini mors sanctorũ eius, cur dies hæc solennium gaudiorũ orbata est instrumentis, qua martyrum & sanctorum omniũ rex sanctis omnibus antiquis & nouis per mortẽ suã paradisum aperuit, & latroni quoq;, cui dixit: Hodie mecum eris in paradiso, hoc die solutum est admirabile precium, cuius pondere, vt cantamus, captiuitas mundi redempta est, inferni claustra confracta sunt, & cælestis nobis aperta est ianua regni. Quæritur ergo, cur adeo publicis gaudiis exempta sit, vt nec missarum lætitiam ordinis Ecclesiastici authoritas illi ascripserit. Vnde consulto gratiæ cœlestis oracu-

Galat.6. lo, breuiter aliquid super hoc capitulo dicẽdum est. ¶Gloriari quidem (vt Apostolus ait) nos oportet in cruce domini nostri Iesu Christi, & in gratia tanti precii, quod pro nostra redemptione datum est, fideliter cunctis posthabitis exultare gaudiis. Sed sunt aliqua, quæ gloriam hanc & exultationem nostram nimiùm nimiumq; obnubilant. Primum nostræ cõscientia causæ, propter quã imperiosa sanctæ trinitatis charitas, hominẽ tãtæ reuerẽtiæ, tãtæq; dignitatis, qui cũ Deo verbo vna persona est, hominẽ inuocantem, & morti nihil debentem, morti addixit, sicut Apostolus ait: Proprio filio suo non

Rom.8. pepercit Deus, sed pro nobis omnibus tradidit illũ. Non eñ ita gaudere debemus de gratia tradentis, vel de charitate moriẽtis, vt nõ etiam doleamus, quòd tanto domino tormẽtorum, & mortis causa fuimus. Siquidem nõ gaudere, ingratitudinis: non dolere autem, crudelitatis est. ¶Non ita simus incauti laudatores prouidentiæ vel præscientiæ Dei, vt prescientiam eius & ordinationem idem esse arbitremur. Non enim hæc, id est, præscientia & ordinatio Dei, æqualia sunt, aut conuerti possunt, quia præsciuit Deus quidem omnia, quæ ordinauit, sed non prẽordinauit vel prædestinauit, vt fierent omnia, quæ præsciuit. Nam de homine, cùm faceret eũ, duo præsciuit, scilicet, & quomodo per fraudem diaboli decipiendus esset, & quomodo per omnipotentiam suam deceptum & perditum restaurare posset. Hæc, inquam, duo præsciuit: sed eorum alterũ, id est, lapsum hominis, fieri permisit, ad cumulum diabolo debitæ dãnationis: alterum autem, id est, restaurationẽ eius, præordinauit, vt (sicut ait Apostolus ad Ephesios) innotesceret principatibus & pote- Ephes.3.
statibus in cælestibus, per Ecclesiam multiformis sapiẽtia Dei. ¶Vnde & Hieronymus in commento eiusdem Epistolæ: Si, inquit, principatibus, & potestatibus in cœlis, quas sanctas ministrasq; Dei accipere debemus, ignota fuit multiplex sapientia Dei, quæ nunc eis per Ecclesiam reuelata est, quantò magis patriarchis & prophetis ignota fuit, quos

Universidad de Deusto
Biblioteca

suprà,nõ ignorasse mysteria christi,sed ita vt *Apostolus nescisse,monstrauimus.¶Multiplex quippe sapientia Dei per Ecclesiã eius, nunc & principatibus & potestatibus reuelata est,quam olim Deus futuram in sua mente decreuerat,& nũc esse perfectã ex eo,quod videmus, agnoscimus. Crux itaq; Christi non solũ nobis,sed & angelis cũctisq; in cœlo virtutibus profuit, & aperuit sacramentũ,quod ante nesciebant. Deniq; ad cælũ cum corpore reuertentem mirantur & dicunt: Quis est iste,qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra?Iste formosus in stola sua.Et in alio loco:Quis est iste rex gloriæ,dominus virtutum,ipse est rex gloriæ? Non ergo putemus diuinę ordinationis vtrũq; fuisse,& hominis lapsum,& eiusdem restitutionem: sed præscitum quidem lapsum fieri permisisse Deũ, ad diaboli damnationem: restauratiõem autem præordinasse, ad multiformis sapientiæ suæ ostensionem. Et nõ sicut blasphemamur,inquit Apostolus,& sicut aunt quidam nos dicere: Faciamus mala,vt veniant bona, quorũ damnatio iusta est. Dixerat enim:Vbi abundauit peccatum,superabũdauit gratia. Quod quidam iustè damnandi sic peruertebant, vt illum dixisse affererẽt,quòd oporteat nos facere mala,vt veniant bona. ¶Quorsum hæc? Videlicet vt aduertamus, quia multò magis Deus,cùm faceret hominem, nec voluit, nec vllo modo dixit:Fiant mala,vt veniant bona: sed eo nolente,eo prohibente, mortemq; cõminante,diabolo consentiens homo malum fecit:Deo autem disponente,bonũ venit. Et vbi abundauit peccatum, in tantũ superabũdauit gratia, vt quia satisfactionem pro culpa nullus debebat, nisi homo, nullusq; soluere poterat, nisi Deus miseratus Deus homo fieret: qui cùm pro se nihil morti deberet, moriendo pro nobis debitum nostrum solueret.¶Igitur nostrę,vt suprà dictũ est, cõscientia culpæ gaudiũ nostrũ reuerberat,vt nõ exultemus hac die,sed ambulemus demisso capite: quia vulnera illa nostra fecerunt crimina,quia contumaces serui commisimus, quod vapulat ille omnium dominus, quia quæ ille exoluit,nos rapuimus. Deinde Euãgelicæ quoq; autoritatis est, & ex domini dictis accepim⁹, vt hac die gaudere Iudęis relinquamus,& nos contristemur. Nam cùm dixisset: Modicum & iam non videbitis me, & iterum modicum & videbitis me, secutus adiunxit:Amen amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos,mundus autem gaudebit: vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium.Adhuc autẽ huic tantæ rei tristitiam conuenire probabili exemplo confirmat, dicens: Mulier cùm parit, tristitiam habet, quia venit hora eius: cùm autem pepererit puerum,iam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum. ¶Mulieri quippe Ecclesiam suam assimilat, quæ quia Christum diligit,quem ex Deo patre genitum, in nostram naturã suscepit, rectè hac die moriente illo per mortem, quasi per partum in vitam æternam & in immortalitatis gloriam exeunte, tristitiam habet, & clamat vt in vtero habens, & clamat parturiens, & quia postquàm resurrexit, æterno suo regno natus, gauisi sunt discipuli viso domino, sicut ipse dixerat: Iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis perpulchrè perfecta est, quæ præmissa fuerat mulieris,similitudo, quæ postquàm pepererit, iam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum.

*Apostolos

Esai.63.

Psal.23.

Apoc.12. Ioan.20.

Ioan.16.

Quod celebritas nostræ redemptionis à feria sexta ad dominicam transferatur.

Caput III.

Rom.5.

Differendum est igitur gaudiũ tantæ salutis, tãtæ tãq; necessariæ redẽptionis, tãti precii, cuius põdere captiuitas mũdi redẽpta est, inferni clausura cõfracta sunt, ianuæ cœlorũ apertæ sunt, latro pœnitentiũ exẽplũ,cũ dño paradisum ingressus est. Differendum,inquam, vsq; in diem tertiũ, quo tantus ille victor surrexit, quo nobis victoriam suam annunciauit, quo nobis in semetipso, quid de nobis speremus,ostẽdit: & tunc pro redẽptione animarũ,quæ hac die patrata est, & pro resurrectiõe corporũ,quæ illa luce condita est: pro hoc,inquam, duplici munere,inenarrabilis,inæstimabilis, infinitæ solẽnitatis, dignitatis, toto corde,toto ore, totisq; viribus concelebrãda est. ¶Hac interim die tristitia regnet,hac,inquam,die tristitia denominata,id est, tristi die contristemur ad pœnitentiam, feriam dominicæ passionis nostram pertranseat animam,clauimanuum ac pedum eius carnem nostram cõfigant, crux eius nostram suspendat concupiscentiam.Compatiamur,vt conregnemus. Hodie non sacrificemus, dum nobis hostia tollitur de manibus. Non sacrificent amici, dum trucidant inimici. Dominus, inquit Moyses, pugnabit pro vobis, & vos tacebitis. ¶Quandiu ergo torcular calcat solus, & indumentum eius sanguine conspergitur, quandiu ligatus deridetur, velata facie colaphizatur,& alapatus,conspũtus,quãdiu illuditur veste alba indutus, itemque arundi-

Gene.2.

Psal.65.

Ioan.16.

Luc.23.

1.Cor.15.

Esa.63.

arundinẽ accipiens in dextera, vestemq; purpuream & spineam coronam, clauorũq; fixuram,quibus in cruce pendẽs, legis factus est maledictum,bibitq; aceti poculũ,quãdiu tot opprobriis exaturatur,tãdiu nos, id est,à mane vsq; ad horam nonam, iuge ac profundũ teneamus silentiũ,mœrori amicũ,& interiorem penetrãtes meditationis solitudinẽ,soluentesq; cum Moyse calceamenta de pedibus nostris,audiamus illum tanquàm de medio rubi dicentem:Videns vidi afflictionem populi mei,qui est in Aegyptò, & gemitũ eius audiui,& descendi liberare eum. Nunc enim quasi in rubo spinis inhæret, clauis cõfixus, spinisq; coronatus,crucisq; arbustum guttis sanguinis, quasi rubentibus pullulat moris, vt(sicut ait quidam)tristes purgantur sanguine culpæ, quem contorta rubus densis cruciatibus edit.

Matth.26. Luc.23. Ioan.19. Deut.21. Exod.3.

Cur hora nona conuenimus adorare crucem. Cap.IIII.

Matth.27. Luc.23. Ioan.19.

HOra aũt fere nona,quãdo mox traditurus spiritum clamauit voce magna,dicẽs: Pater in manus tuas cõmẽdo spiritũ meũ:videsq; quod factũ fuerat,& quod sic clamans emisisset spiritũ,Centurio,nostræ fidei præcentor,clamauit & ipse dicẽs:Verè filius Dei erat iste, iusitq; Pilatus ad petitionẽ Ioseph reddi corpus,venitq; Nicodemus ferens myrrhæ & aloës quasi libras centũ,& acceperunt corpus Iesu, & inuoluerunt linteis cum aromatibus: tũc,inquã, licuit his & aliis discipulis appropinquare, & querelas tanto funeri depromere, paulatim dilapsis persecutoribus:vel quia diutino dominicę mortis fatiati spectaculo discesserant:vel quia viso tertiæmotu, quo velũ tẽpli scissum est, & petrę scissæ sunt,& monumenta aperta sunt,territi diffugerãt.Circa nonã igitur horã conueniamus & nos,& supremo funeri, non tã Missale officium,quàm funebrem exhibeamus plãctum,quem & hoc ordine peragimus.

Matth.27.

De Officio vel ordine adorandæ crucis.

Caput V.

Abac.2.

Matth.17.

Osee 6.

NArrandã sacræ passionis historiam illa duo præeunt animalia,de quibus & cantamus:In medio duũm animalium innotescęris: scilicet lex & prophetæ,quæ illi cõcorditer attestãtur, iuxta quod Moyses & Helias apparuerunt in monte, quando transfiguratus est,cum eo loquentes. ¶Nam prima lectio Oseæ prophetæ est: In tribulatione sua mane consurgent ad me: Venite,& & reuertamur ad dominum,quia cœpit&sanabit nos,percutiet & curabit nos, viuificabit nos post duos dies,in die tertia susciabit nos.Secũda de Exodo est:Dixit Moyses filijs Israël: Mensis iste principium vobis mẽsium primus erit in mẽsibus anni.Decima die mẽsis huius, tollat vnusquisq; agnũ per domos & familias vestras, & immolabitis eum decimoquarto die mensis huius ad vesperam, & reliqua. Prima sanè,resurrectionis præconium est:secunda passionis, & eidem passioni, quæ hac die legenda est secundum Iohannẽ, propriè cõgruit: maximè pro eo,quod idem Euangelista sumpsit hoc ex illa testimonium: Os non comminuetis ex eo. Singulas iectiones singuli sequũtur tractus, quem cantum propriũ esse lugẽtium,longè suprà in septuagesima dictum est. Primus nos ad tremorem excitare molitur, dicente Abacuc: Domine audiui auditum tuum & timui. Sic enim Abacuc hic ex eo, quod in certamen & luctamen,vt ita dicam,amplexu cum deo congreditur,amplexãtis,id est,luctantis sortitus est nomen:nullus enim,vt ait Hieronymus, tam audaci voce ausus est Deum ad disputationẽ iustitiæ prouocare,& dicere ei, cur in rebus humanis tanta versatur iniquitas? Vsquequò domine clamabo & non exaudies? & cætera: Si,inquam,hic Dei colluctator fortis & rigidus stãs super custodiam suam,& figens gradum super munitionem,dum Christũ in cruce contemplatus,& videt cornua in manibus eius,& ibi abscõditam fortitudinem eius: timui, ait, & expaui, quid nos longè impares, longęq; minorem in die iudicii fiduciam habentes, quando videbimus manifestam in nubibus cœli fortitudinem illam, quam hic timet absconditam in cornibus crucis, quæ erant in manibus eius? Quid facient tabulæ, si tremunt columnæ?Rectè ergo,vt nostrum tractus hic magis ac magis excitet timorẽ, in plerisq; ecclesiis religione imitandis ita cantatur,vt post singulos versus semper primus vicissim nunc à principio, nunc à medio repetatur. ¶Sequens tractus: Eripe me domine ab homine malo,secundum titulum eiusdem Psalmi,qui est in finem psalmus Dauid, vox est eiusdem manu fortis propugnatoris nostri,pro nostra salute in passiõe sua decertãtis,& hæc illi oratio hac de causa attribuit, vt nos quoq; simili exemplo in periculo existentes,orationis deuotione à domino liberari mereamur.

Exod.12.

Ioan.19.

Abac.3.

Abac.1.2.&3.

Psal.139.

Cur hac die legitur passio secundum Iohannem. Caput VI.

QVanuis & ipse ordo scribendi popposciisse videatur,vt hac die post alios Euãgelistas passio domini secundũ Iohannẽ legeretur,cõstat enim illum reuersum de Pathmos insula, vbi exilio relegatus fuerat, post omnes Euangelium suũ scripsisse vltimum:

Ioan.18.19

Universidad de Deusto
Biblioteca

mũ:tamen & hæc altera maior causa est,quia præsens interfuit, & cæteris adesse nõ audẽtib⁹,ipse,quia(sicut de seipso ait,& sicut Hieronymus perhibet)not⁹ erat põtifici,fiducialius secutus est, & iuxta crucẽ stetit. Stantib⁹ enim iuxta crucem Iesu,Maria matre eius,& sorore matris eius,cùm vidisset Iesus matrẽ suam,& discipulum stantẽ, quem diligebat, dicit matri suæ:mulier,ecce filius tuus,deinde dicit discipulo: Ecce mater tua: Et ex illa hora accepit eam discipulus in suã. Et paulò pòst de se ait:Et qui vidit,testimoniũ perhibuit & testimonium eius verum est.

Cur Euangelista suum interposuit testimonium. Cap. VII.

NOn prætereundum tantæ huius rei sacramentum,cui sanctus Euangelista tã diligenter suum interposuit testimonium,& congrua de scripturis subiecit exempla. Dixerat enim, quia milites,qui fregerunt crura latronum, cùm venissent ad Iesum,& viderunt eũ iam mortuũ, non fregerunt crura eius,sed vnus militũ lancea latus eius aperuit,& continuò exiuit sanguis & aqua. Facta sunt, inquit,hæc,vt scriptura impleretur,quæ dicit de eo: Os non cõminuetis ex eo. Et item alia scriptura dicit: Videbũt, in quem transfixerunt. Cur agnus, qui immolatus est, noluit vt os cominueretur ex eo?Non enim casu,sed eo nolente & disponẽte actum est. Siquidem non alia, quàm quæ voluit ac disposuit ipse ab his,qui cum volũtate sua vel propria nequitia peremerunt,tormenta perpessus est. Vnum de similibus nobis locutus est,hoc scilicet,quòd,vt nos mortalis ac passibilis homo nat⁹ est.Cętera dissimilia nobis cũcta locutus est, quia quãdo voluit,& quomodo voluit natus est,quãdo voluit,& quomodo voluit mortuus est.Cur ergo noluit, vt crura sua frangerentur, sicut & illorũ sceleratorũ,inter quos reputatus est? Videlicet iccirco, quia ossium fractura nullum vsquam bonum sua similitudine commendat. Exod.12. Psalm.33.

Quod singula eorum,quæ dominus passus est, aliquid mysticè significent. Cap.VIII.

COnsideremus ea,quę in passiõe sua pertulit dominus noster,& inueniemus alia quædã,quæ nos spiritualiter amplius ędificẽt,per illa significari.Nã nõ solũ quę gessit,sed & quæ pati voluit, sic disposuit, vt cùm interiora perspexeris,si exteriora hęc attendas,sic vtrobiq; consonam inuenies similitudinem,quomodo ex qualitate seu ex proprietate figurarum vel apicum, eandem scriptoris manũ diuersis in locis recognoscis.

Quid crucis figura significet. Cap.IX.

PRimùm ipsa crucis figura nihilne mysticũ significat? Tacco,quod decentissimũ esse nullus abnuat, salutem humani generis in ligno crucis constitui, vt vnde mors oriebatur,inde vita resurgeret: & qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur. Quodq; ait quidam: Neue quis ignoret speciem crucis esse colendam quæ dominũ portauit,ouans ratiõe potenti, quatuor inde plagas quadrati colligit orbis. ¶Illud non præteream, quia salutis,quã operabatur, primas ianuas,id est,fidem,spem & charitatem,quarũtamq; illarum, perseuerantiam, in eiusdẽ in crucis, qua pendebat, figura significabat. Habet enim crux in longitudinem, latitudinem, sublime atq; profundum,id est, acumen,quo fixa terræ inhæret: longitudinem, id est,vsq; ad brachia:latitudiné, in eorundẽ expansione brachiorum:altitudiné, ab ipsis brachiis sursum versus, quo caput imminet. His autẽ quatuor supradictæ virtutes signãtur:Profundo, Fides,quæ occulta voluntatis Dei vocatione, prima in fundo cordis quasi fundamentum in ædificio,ponitur:longitudine,perseuerantia: altitudine,spes,quæ nobis in cælestibus reposita est: latitudine, charitas.Nam de his,inquit Augustinus,Apostolum dixisse intelligo: Vt possitis comprehẽdere cum omnibus sanctis, quæ sit longitudo,latitudo,sublimitas,& profundum. Salutis ergo primos aditus in supplicii sui figura Saluator noster prædicabat. Ephes.3.

Quid significet,quod aceti poculũ cùm gustasset,noluit bibere. Caput X.

PEr hoc autẽ, quod oblatum sibi acetum, Matth.27. felle mixtum,cùm gustasset, noluit bibere,reprobationem significat vineæ suæ,scilicet gentis Iudaicæ. Vinea enim domini sabaoth,domus Israël est. At illa,quam ipse expectauerat,vt faceret vuas,& fecit labruscas,tãdem illi mortis miscuit amaritudinem, qua gustata modicè,id est,per triduũ,iam de genimine vitis illius bibere non vult. Resurgens enim à mortuis, iam non moritur, mors illi vltrà non dominabitur. Esai.5. Matth.26. Rom.6.

Cur chlamydem coccineam circundari sibi permiserit. Caput XI.

SEd & quod chlamydẽ coccineã,cũ illuderetur, nõ dedignat⁹ est circũdari sibi,nũqd non cõgruit illi,quod propter nos in passiõe sua fungebat̃ ministerio charitatis. Coccus enim coloris ignei, qui in tabernaculo domini offerri, & in veste sacerdotali bis tinctus iubetur assumi, geminã significat dilectionẽ,Dei & proximi: qua fit,vt quicquid offeri- Matth.27.

Exod.26.29. Ephes.2. offerimus,ignitum & quasi benè coloratum coram diuinis placeat conspectibus. Ipse autem propter nimiam charitatem suã, qua dilexit nos,bibebat calicem passionis,sicut ipse, vt cognoscat,inquit, mũdus,quia ego diligo patrem,& maiorem charitatem nemo habet,quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Igitur huic Regi nostro chlamys coccinea benè congruebat, ut ipso habitu se illum esse ostenderet, qui in lege significabatur per vitulam rufam, cuius corpus pro peccato iubebatur extra castra cremari, & cinis eius in aqua cum hyssopo super populũ aspergi. Ioan.14.15. Num.19.

Cur arundinem in manu acceperit. Cap. XII.

ARundinem quoq; siue calamum ab illudentibus accipere non recusauit in manu sua,quo(vt ait Hieronymus) sacrilegium scriberet Iudęorum,siue venenata interficeret animalia. Habebat nanq; in manu sua virgam,id est,suam in propria potestate animam,vt volens poneret,atq; iterum sumeret eam.Et sicut Moyses coram Pharaone suam proiecit virgã,quę versa est in colubrũ, deuorauitq; versas in colubros virgas Magorum,iterumq; rediit in virgam, sic ipse nunc suam quodammodo positurus erat animam, vt descenderet in mortem, quæ per colubrũ intrauit in mundum, colubrosq; Aegyptiorum, id est, mortes absumeret peccatorum, atq; iterum in virgam,id est,in potestatem rediit pristinam. Ioan.10. Exod.7. Sapient.2.

Cur spineam coronam gestauerit. Caput XIII.

PEr spineam autem coronam illud visibiliter quoq; significat, quod de illo prophęta prædixit,& peccata nostra ipse portauit. Spinæ nanq; peccata designant,quæ animam pungunt & lacerant.Nã & propter peccatum homini datæ sunt,dicente domino ad Adam,Cùm operatus fueris terram, non dabit fructus suos,sed spinas & tribulos germinabit tibi. Cętera quoq; omnia,quę pass⁹ est, quib⁹ illusus est,mysteria simul & moralia cõtinẽt documẽta. ¶Nã in eo, quod facies eius velatur,ac deinde colaphizatur,velamẽ illud significat,quod super corda Iudæorum expãdebatur, vt videre illũ non meręntur, quẽ nunc vsq; in synagogis suis cõuitiis colaphizant & exalapant maledictis. ¶Nobis autem fortissimum in his omnibus præbet humilitatis exemplũ.Quis enim non erubescat collum erigere,& pingui armari ceruice, cùm Deus & dominus omnium ab illudentibus sit pro nobis colaphizatus? Nam hominis humilitatem imitari superbi dedignaremur, humilitato sub tot conuitiis Deo,superbire erubescamus. Esai.53. Gen.3. Matth.27.

Cur sua crura frangi noluerit. Cap. XIIII.

QVi ergo cętera rationbailiter pertulit, non frustra, sed disponente eo frangi sibi crura noluit.Ossa nanque,quæ vbiq; in scripturis mysticè pro virtutibus accipiuntur,nihil nobis mysterii prædicarent in eo,quòd frangerentur. Sed econtrà crura eius in eo,quòd integra conseruata sunt,illud nobis mysticant,quòd vniuersæ viæ eius rectę & inuiolabiles sunt. Crura nãq; eius,vias eius significant, vnde & in Canticis dicitur: Crura eius columnæ marmoreæ,quæ fundatæ sunt super bases aureas,id est, itinera eius pulchra super diuinitatis sapientiam in rectitudine firmata. Quid igitur vitata crurũ fractura fieri maluit? Iob.15. Psal.118. Cant.5.

Cur sanguinem & aquam de latere suo fuderit. Cap.XV.

SEd vnus militum(inquit Euangelista)lãcea latus eius aperuit, & continuò exiuit sanguis & aqua. Cur igitur hoc fieri maluit?Videlicet vt illam super nos effunderet aquã cum sanguine suo,quã dũ cõmendaret, dixerat:Nisi quis renat⁹ fuerit ex aqua & spiritusancto, non potest videre regnũ Dei.Siquidem huius aquæ sacramentum ab hoc miraculo sumpsit exordium. Baptizatus ergo dominus in passiõe sua, talem ad nos salutiferæ mortis participationem iam mortuus emisit. ¶Non est nouum hoc aut mirũ,quod illum in passione sua dicimus baptizatum, matre filiorum Zebedæi postulante ac dicente:Magister,dic vt sedeant hi duo filii mei,vnus ad dexteram tuam,& alius ad sinistram tuam in regno tuo,respondẽs dixit: Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum,aut baptismo quo ego baptizor, baptizari? Qui cùm respondissent,Possumus:Calicẽ,inquit, meũ bibetis,& baptismo quo ego baptizor, baptizamini,&c. Nomine calicis siue baptismi passionem voluit designare martyrii,qua & ipsum & illos decebat consummari. Vnde & alibi de passione sua loquitur: Baptismo autem habeo baptizari,& quomodo coartor vsq; dum perficiatur? ¶Græcè autem baptismus,Latinè ablutio dicitur. Quas ergo sordes habebat dominus,vt baptismo passionis ablueretur? Nempe mortalitatem nostram & passibilitatem, propter quam sordidus & contemptibilis apparebat hominibus, sicut in Zacharia legimus: Iesus autem indutus erat sordidis vestibus. Dixit autem angelus,his qui stabãt coram se: Auferte ab eo vestimenta sordida. Iesus, inquit Hieronymus, Matth.20.10. Luc.12. Iohan.9. Iohan.3. Luc.12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus)indutus erat sordidis vestibus, qui quú non feciſſet peccatum, pro nobis peccatum, factus eſt, & ipſe infirmitates noſtras tulit. Zacha.3.

Et in Apoſtolo legimus: Chriſtus nos redemit de maledicto legis,factus pro nobis maledictio.Hic in vicesimoprimo Pſalmo loquitur: Longe à ſalute mea verba delictorũ meorum. Et in ſexageſimo octauo: Deus, tu ſcis inſipientiam meam, & delicta mea à te non ſunt abſcondita. Quæ vniuerſa (inquit) appellantur ſordida veſtimenta, & auferuntur ab eo,cùm in morte ſua noſtra delet peccata. 2.Cor.5. Pſal.68. Galat.3.

Hebr.9.

Cùm igitur videmus dominum Ieſum propter paſsiõem mortis gloria &honore coronatũ,& à noſtris quæ ipſe portauerat ablutũ, rectè illũ accipimus ſuo baptiſmo in morte ſua baptizatum,atq; vt eundem ſuum ad nos transfunderet baptiſmum, ſanguinem & aquam de latere ſuo profudiſſe iam mortuũ. Baptiſmum autem,quo à Iohãne baptizatus eſt,nõ ad eandem pertinuiſſe virtutem, aliàs iam dictum eſt.

Cur nec ſolus ſanguis, nec ſola aqua de latere eius exiuit:vel cur aqua ſanguini ſociata ſit.

Caput XVI.

IDcirco nec ſolus ſanguis,nec ſola de latere ſaluatoris aqua manauit, quia diuinus ordo noſtræ ſalutis vtrunq; depoposcit.Sanguine nanq; redimimur,aqua abluimur.Nec ad hoc redẽpti ſumus, vt tales nos ille poſsideret,quales eramus prius.Vnde & Apoſtolus:Non enim,inquit,vocauit nos deus in immunditiam,ſed in ſanctificationem in Chriſto Ieſu. Et in alio loco,cùm priora cõmemoraſſet peccata.Et hęc,inquit,fuiſtis,ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, &c. Vt ergo eſſet vnde à peccatis lauaremur,aqua,quæ corporales tãtũ lauare poterat ſordes ſanguini,qui eſt preciũ noſtræ redemptionis,ſociata eſt,& ex eius ſocietate virtutẽ atq; autoritatẽ ſumpſit,vt ad abluẽdas inuiſibiles peccatorũ ſordes,digna ſit ſancto cooperari ſpiritui. ¶Societate, inquam,viuifici ac pretioſi ſanguinis hoc accepit,vt comparetur vera ſimilitudine rubro mari,per quod ſaluatus populus tranſiuit, Pharaone ſubmerſo cum curribus & equitibus ſuis. Nam fugientes Aegyptum huius ſeculi,mundatos in verã repromiſsionis terram tranſmittit, diabolum perſequentem penitus abſorbẽt cum præteritis actibus & pompis ſuis. Igitur (vt ſuprà dictum eſt) longè rationabilius fuit, vt lancea militis latus domini aperiretur, quàm vt eius crura frangerentur. ¶Rationabilius, inquam, ac decentius tanto fuit ſalutis artifici, valdeq́ue acceſsit ad pulchritudinem operis, vt illud ſibi mortuo de latere educeret, vnde naſceretur Eccleſia, qui dormienti Adæ coſtam eduxit, vnde formaretur Eua. Hac enim ſimilitudine quid pulchrius, quid elegantius, quid dulcius? Siquidem ille primus Adam obdormiuit, iſte ſecundus (vt dictum eſt) ſurrecturus obiit. Illi dominus ſoporem immiſit, huic pater calicem paſsionis dedit. Exod.14. Gen.2.

¶Egredimini ergo & videte filiæ Sion Regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater ſua in die deſponſationis eius,& in die lætitiæ cordis illius. Egredimini, inquam, de tenebris illis,quæ ſuper terram factæ ſunt ab hora ſexta vſque in horam nonam, imo de illis, quæ per illas ſignificatæ ſunt,& nunc operiunt faciem cordis Iudæorum. De his ergo tenebris exite & videte intenta contemplatione illum, qui vos vocauit in admirabile lumen ſuum, Regem magnum, regem pacificum in diademate ſpineo, quod eſt charitatis & magnæ miſerationis ornamentum,quo coronauit eũ mater ſua ſynagoga in hac die deſponſationis eius,qua (vt dictum eſt)naſcituræ ſibi ſponſæ Eccleſiæ in lętitia cordis ſui prima elementa produxit. Cant.3. Matth.27. 1.Petr.2.

Cur hac die ſolennes fiant orationes pro ſtatu Eccleſiæ.

Caput XVII.

OMni quidem tempore pro ſtatu ſanctæ Eccleſiæ fideliter orandum eſt: ſed hac die præcipuè ſolennes pro illa orationes ſecundum graduum vel dignitatum ordines ac diuerſitates, à ſacerdote perorandæ, rationabiliter inſtitutæ ſunt. ¶Hac enim die ſaluator noſter pro cunctis orauit,& commune pro omnibus ſacrificium factus eſt,de quibus & paſsioni appropinquans, imo iam ad aram crucis pene aſsiſtens,cùm pro diſcipulis ſuis rogaret,dixit:Non pro his tantum rogo, ſed & pro his, qui crediturí ſunt per verbũ eorum in me. Nempè hic ille erat magni cõſilii angelus,de quo in Apocalypſi legim⁹: Stetit Angelus iuxta aram templi, habens thuribulum aureum in manu ſua. Hodie iuxta aram templi, id eſt, in conſpectu Eccleſiæ aſsiſtens,aureum immaculati corporis thuribulum in conſpectu Dei, pendens in cruce ſuſtulit, & orationis incenſum dignum cum clamore valido & multis lachrymis (vt ait Apoſtolus) pro nobis adoleuit. Rectè ergo & nos cum illo ſolennes pro nobis & pro cunctis orationes offerimus, iuxta quod illic additum eſt: Et data ſunt ei incenſa multa,&c. Iohan.17. Pſal.8. Apoc.8. Hebr.5. Apoc.8.

Cur

Cur pro Iudæis genua non flectimus.

Caput XVIII.

VBi notandum, quod cùm in ſingulis orationibus ad pronunciationem diaconi genua flectamus, in ea tantum, quæ pro Iudæis dicitur, hoc non facimus: videlicet, quia donec plenitudo gentium ſubintroeat, cæcitas, quæ contingit in Iſraël, nullius orationis manu depelli vel expelli poteſt. Itaque diuinis nec debere, nec velle,aut poſſe contraire iudiciis profitentes, vehementem pro illis nunc intendendam non eſſe orationem ſignificamus in eo, quod genua non flectimus, & tamen oramus vtcunque & pro his, quia futurum eſt, vt illos quoque trahat ad ſe, qui idcirco in cruce exaltatus eſt, vt ad ſeipſum omnia traheret. Rom.11. Iohan.12.

Cur ab his,qui crucem apportant, cantatur, Populę meus,& aliæ antiphonæ:& ad ſingulas reſpondetur græce ἅγιος,& latinè, Sanctus Deus.

Cap. XIX.

TRes iſtæ antiphonæ, Populę meus, Quia eduxi te, Quid vltrà debui, quæ apportando crucem decantatur, ſenſibus parum aut nihil differentes, verbis quoque ac modulatione conſimiles, triplicem ſignificant ſcripturam tituli, ſenſumque eius conſonant, qui ſuper caput domini Hebraicè, Græcè ac latinè deſcriptus eſt: Ieſus Nazarenus rex Iudæorum. Nam, quia ibi ſcriptum eſt Ieſus Nazarenus, hic per ſingulas antiphonas in fine ſubiicitur, Saluatori tuo, iuxta interpretationem eiuſdem nominis. Et quia verè eſt rex Iudæorum, licet hoc illi negauerint, & titulum quoque mutare voluerint, dicentes: Noli ſcribere Rex Iudæorum, ſed quia ipſe dixit: Rex ſum Iudæorum, hoc in eiſdem antiphonis adſtruitur ab effectis, verum & antiquum exponendo Regis officium, videlicet quòd eduxerit eos de terra Aegypti, quòd deduxerit per deſertum quadraginta annis, quòd manna cibauerit, quòd in terram ſatis bonam introduxerit. ¶Et quia cauſa hæc, Ieſus Nazarenus rex Iudæorum, tripliciter (vt dictum eſt)ſcripta eſt,id eſt,Hebraicè,Græcè & Latinè, ad ſingulas antiphonas, quibus in fine ſubiicitur, Saluatori tuo, quod eſt in illo titulo Ieſus, Græcè & Latinè reſpondetur ἅγιος, ἅγιος, Sanctus, ſanctus, quod eſt in eodem titulo Nazarenus, Hebraicè verò non reſpondetur, videlicet, quia gens illa regem ſuum adhuc negat, titulumq; illũ auerſo cor de maledicit & deteſtatur. Supradictas ergo cantando antiphonas illò defertur crux,quo ſibi Græcè & Latinè fideliter reſpondetur, quia videlicet crucifixus dominus, à neganti bus Iudæis ſeſe promouens, ad confeſsionẽ gentium proficiſcitur,appropinquãtibus Apoſtolis & cantantibus, id eſt, totis viribus opprobriũ crucis,quam non erubeſcunt,prę dicantibus,& interdum multa paſsis grauiq; perſecutionum pondere feſsis: quod & pulchrè ſignificatur per hoc,quòd eiuſdem crucis portatores nunc eunt, nũc tanquam laſsi ſubſiſtunt. Iohan.19. Exod.12. 1.Cor.1. 2.Cor.12.

Quid ſignificet,quòd crux hactenus operta,nunc diſcooperitur. Cap.XX.

VElamẽ,quo hactenus tegebatur eadem crux,quodq; aufertur,dicẽdo:Ecce lignũ crucis, velamen illud ſignificat,ſub quo ſeſe dominus à Iudæis abſcõdit, quodq; cordi eorum oppanſum eſt, nobis autem reuelatur,quia(vt ait Apoſtolus) in Chriſto aufertur. Nobis enim ſeipſum oſtendit in prophetis ſenſumq; aperit,vt intelligamus prophetas, non ſicut Moyſes ponebat velamen ſuper faciem ſuam,dum non poſſent filii iſraël intendere in faciem eius, ſed faciem nobis reuelat,vt gloriam eius ſpeculantes,in eãdem imaginem transformemur à claritate legis in claritatem Euangelii,tanquam à domini ſpiritu. Hæc reuelatio primum per illud ſignificata eſt, quod eo tradẽte ſpiritum, velum templi ſciſſum eſt à ſummo vſq; deorſum. Ex tunc enim omnia legis ſacramenta patuerunt, atque ad gentilium fidem arcana iudæorum tranſierunt. In Euangelio quoq; ſecundum Hebræos, ſuperliminare templi infinitæ magnitudinis, inquit Hieronymus, fractum eſſe atq; diuiſum legimus. Præterea Ioſephus refert,virtutes angelicas, præſules quondam templi, tunc pariter conclamaſſe: Tranſeamus ex his ſedibus. Sed & in hoc,ꝙ terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt, & monumenta aperta ſunt,iuxta literam quidem magnitudo ſignorum eſt,quòd crucifixum dominum cœlum & terra & omnia contremiſcant,ſed myſticè tremorem ſignificat credentium, quòd priſtinis errorũ vitiis derelictis & emollita cordis duritia, qui prius erant ſimiles tumulis mortuorum, poſtea cognouerint creatorem. Vnde & in Pſalmo: Commouiſti domine terram & conturbaſti eam. Item: Commota eſt & contremuit terra. 2.Cor.3. Exod.34. Matth.27. Matth.27.

Item de cruce. Cap.XXI.

HAec ergo crucis adorandæ reuelatio, ſicut & illa veli templi ſciſsio,nobis illud myſticè ſignificet, quòd credẽtib⁹ in cru-

Universidad de Deusto
Biblioteca

in crucifixum clausa prius scripturarum mysteria patefiant. Nam per creditam Christi passionem vel crucem,nunc intelligimus sacramenta legis & arcana prophetarũ. Verbi gratia: Cur Pharao vel Aegyptus,quæ decem plagis verberata non cessit , solo sanguine agni victa,filios Israël dimisit: & quis ille sit in prophetis , cuius factus est principatus super humerum eius:quisue sicut ouis ad occisionem ductus sit , & sicut agnus coram tondente se obmutuerit,& non aperuerit os suum. Hæc & cætera clausa prius,nunc crucem Christi suscipientibus aperta sunt.

Esa.53. Esa.9.

¶Sicq; factum est,vt bibere iam possimus de aquis mara,quas(sicut in Exodo legimus)nõ poterat bibere populus,donec clamãte Moyse ad dominum , ostendit ei dominus lignũ, quod cùm mississet in aquas, in dulcedinem versæ sunt. Aquæ enim mara legem significant, quæ non paruam in se amaritudinẽ habet, dum dicit: Oculum pro oculo, dentem pro dente,& similia. Dulcescit autem per lignum , dum proposito dominicæ passionis exemplo,ei qui te percusserit in maxillã,præbes & aliam &c. ¶Adoramus igitur in cruce domini nostri Iesu Christi opportunam (vt ait Paulus)gloriam,salutem acquisitam,reducem vitam , salutationẽ perfectam,liberationem perpetuam. Adoramus crucem,fidei præsidium , spei firmamentũ charitatis solium, misericordiæ titulum,pietatis argumentum, gratiæ vehiculum, pacis vexillum. Adoramus crucem,quæ superbiam excidit,inuidiam obtriuit, culpã correxit,pœnã destruxit. Crux Christi,ianua cæli,clauis paradisi,diaboli deiectio,hominis erectio,captiuitatis nostræ solatium, libertatis precium. Crux expectatio patriarcharum,promissio prophetarum,triũphus Regum , dignitas sacerdotum. Crux tyrannos increpat,potẽtes inclinat, afflictos subleuat,pauperes honestat.Crux tenebrarũ excidium , lucis infusorium, mortis effugiũ, vitæ nauigium,salutis imperium. Quicquid Deo proficimus,quicquid acquirimus,quicquid speramus,adorandæ crucis est fructus. Per crucem Christus ad se traxit omnia. Regnum patris,sceptrum filii,sigillum Spiritus sancti,totius est testimonium trinitatis.

Exod.15. Leuit.24. Deut.19. Matth.5. Iohan.18.

Cur pridie dominicũ corpus in hodiernum diem reconditum sit.

Caput XXII.

CAusa poscere videtur , vt die dominicũ corpus conficientes,& inde vsq; ad sabbatum recõdentes,toto eodem sabbato iugi silentio consopiti , vsq; in primã sabbati ab omni diurno psallẽtio cunctoq; sacri altaris ministerio vacaremus. Sic cũ rei propi9 accedere putaremur, pro eo quod hac die dñs noster immolatus,sabbato quieuit in sepulchro,totamq; sequentẽ noctem discipuli eius in tristitia transegerunt,donec diluculo redeuntibus à monumento mulieribus,quæque audierant & viderant referentibus,paulatim respirare & in gaudium reuiuiscere cœperunt. Verius itaq; triduanam domini mortem obseruare videremur, & illam de veteri historia similitudinem rectius tenere,qua dictum est de manna,quod filiis Israël in figuram dominici corporis datum est: De sexta colligant quod inferant,sitq; duplum quàm per singulos dies colligere solebãt, quia die septima non inuenietur. Nũc autem econtrà die septima apud nos inuenitur,quia post meridiem corpus solenniter in voce exultationis & laudis conficimus. Hac verò die sexta quodammodo non inuenitur, quia non conficitur,sed pridie(id est,feria quinta)illatũ & recõdiũ est,quod hodie sumam9.Cur ita fiat, quia ratione non vacat , vigilanter intuendum est. ¶Dominus noster non tunc solùm vel tunc primùm immolatus est, quando à Iudæis in cruce suspensus est , sed & pridie, q̃ pateretur, quãdo accipẽs panẽ & calicẽ benedixit & dedit discipulis suis, dicens: Hoc est corpus meũ: Hic est calix sanguinis mei , suis manibus immolatus est,suis ipse manibus nobis,vt iugiter immoletur,agnus commendatus est. Ab illa immolatione prima sabbati,tertia dies, ab ista verò sabbatum ipsum tertia nihilominus dies est. Constat autem quod(vt superius dictum est) noctẽ siue vesperam sabbati ab illo silentio vel tristitia, quam exigebat requies sepulchri , causa illa vehemẽs abstrahit,quod in parte eiusdẽ noctis dñs resurgens,totã illã incõparabilis gaudii iubare sol verus illustrauit. ¶Triduum ergo dominicæ mortis , quod perfici nequiuit,eo respectu quo ipse à Iudęis est trucidatus,pulchrè & rationabiliter ad hunc respectũ transponitur,quòd ipse suis manibus est immolatus.Cuius rei vel maximum illud est indiciũ , quòd tribus his noctibus minutas, extinctis luminaribus, canimus vigilias ad similitudinem tenebrarum , quæ patiente domino super terram factæ sunt, significando (vt suprà dictum est) cæcitatem , quæ ex tunc accidit in Israël. Sicq; fit,vt sacrificium nouum,quod mortem domini pridie per manus ipsius præcesserat, resurrectioni eius nihilomin9 pridie,quod est in sacrosancti sabbati vespera,solenniter occurrat.Itaq; quomodo hac die , quæ est feria sexta , qua Christus hostia salutaris à suis trucidatur inimicis,rectè à nobis quasi sepultum est sacrificij

Exod.16. Rom.11. Exod.16.

ficii decus, & cœleste illud manna , quia hodie non inuenitur,feria quinta parauimus & intulimus,quòd hac die sumamus,fuitq; duplum,quàm per singulos dies colligere consueuimus.

De eo,quod duo presbyteri corpus dominicum de loco,quo pridie reconditum fuerat,deferant:& quod dicitur super illud oratio dominica tantùm. Cap.XXIII.

TAndẽ salutata cruce,duo presbyteri deferũt ad altare corpus dominicũ , quod pridie reconditũ est,& assistẽs sacerdos præmissa oratione sic incipit:Oremus,præceptis salutaribus moniti. Cõstat locũ hũc esse in canone,vbi eleuato calice cũ corpore domini dicitur:Per omnia secula seculorũ,& sequẽte dominica oratione, rursus operitur calix: per quod nobis illud ex passione dñi repræsentatur , quod depositũ corpus eius de cruce,sepultũ est.Sed de hoc in secũdo huius opusculi libello iã dictum est,quo & cætera, quæ secundũ ordinem dominicæ passiõis in canone dicenda erãt, annotata sunt. ¶Nunc illud dicendũ est,duos presbyteros,qui corpus domini ad altare deferũt , significare Ioseph iustũ ab Arimathia & Nicodemũ,qui petiũt & cõcessum sibi à Pilato corpus Iesu,detulerunt ad sepeliendum.¶Nos autẽ cum filẽtio communicamus, sed sanguis ille,quem sumimus, ad Deũ de ore nostro clamat, sicut scriptum est: Ecce vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra. Nos enim(id est, ecclesia) terra sumus , quæ aperit os suum & sanguinẽ Abel (id est)christi, bibit fideliter, quem Cain(id est,populus Iudaicus) effudit crudeliter. At ille maledictus est super terrã eandẽ, vagusq; & profugus est super eã, sicut scriptũ est in psalmo:Disperge illos in virtute tua. Maledictus, inquam,illa maledictiõe, quam sibi posteriq; suis vltrò arrogauit, dicendo:Sanguis eius super nos & super filios nostros.

Iohan.19. Gene.4. Psal.58. Matth.27.

Incipit de sabbato sancto.

Cap. XXIIII.

SAbbato post prosundam tristitiæ noctẽ diescit nobis post meridiem in summam lætitiæ claritatem,imminentemq; vesperam noctis eius,qua verus sol Christus ab inferis victor ascendit.Omnis anima Christiana vigilanter attendens & prœexultans,plaudit sibimet & dicit: Et nos vt dies illuminabitur,& nox illuminatio in deliciis meis. Quapropter quotquot sacerdotalis aut Leuitici sumus ordinis, iure pro tãti regis victoria tuba intonamus salutari,iuxta illud in Psalmo: Buccinate in nęomenia tuba , in insigni die solennitatis vestræ. ¶Quis enim dies nocte hac insignior? quæ solennitas hac victoria præstantior? quæ alia nostra est nęomenia, nisi illa,quæ hac nocte in Christo per baptismum renascitur noua Ecclesia ? Iure ergo nunc angelica tuba cælorum exultat,tuba salutari insonat, gaudet tellus , mater ecclesia lætatur , & omnis aula diuini nominis magnis resultat populorum vocibus.

Psal.80.

Cur hoc sabbatum vocetur sanctum.

Caput XXV.

SAbbatum hoc pro magnitudine rei commune nomen excesit, quod est vigilia, scilicet attenta expectatio vel pręparatio cuiuslibet magnæ & cum deuotione suscipiendæ festiuitatis. Dicitur autem sabbatum sanctum , tum propter alia plura, tum maximè propter hoc,quod ad susciendam tantã luminis claritatẽ,noua ecclesia sacro baptismi fonte sanctificatur.¶Hac enim die solenne est,iuxta veram & Euangelicam patrũ traditionem , fontes benedici, & præparata per fidem,tam corporum quàm animarum credentium vasa,regeneratione noua sanctificari.Præparantur animæ,quę mortuæ fuerant, vitæ victrici(morte victa)de bello reuertenti, vt in magna regis Christi curia nullus sit vernaculus aut seruus emptitius , qui non ad ingressum triumphantis domini gratiæ serico castitatis auro vestiatur. Sed de hoc in sequentibus suo loco dicemus.

Osee.13. 1.Cor.15.

Quot vel quibus ex causis præfulgeat paschalis solennitas.

Caput XXVI.

NVnc,antequàm de ordine vel ratione officii differamus,dicendum est, quot vel quibus ex causis paschæ solennitas tam illustris,tamque celebris habeatur.

¶Multi enim solùm hoc in illa respiciunt, quòd in prima sabbati resurrexit dominus, vnde & dies dominicæ resurrectionis appellatur. Magna planè solẽnitatis & lætitiæ cordis nostri materia: quia dum illo resurgente resurrectionem mortuorum esse credimus, nos quoq; resurrecturos esse sperantes , iure gaudemns. ¶Verum in huius contemplatione solennitatis nunquam illud gaudium memoriæ nostræ debet præterire oculum , de nostrarum redemptione animarum , quod (vt superius dictum est) in hanc diem dilatum est à feria sexta, qua per crucem & sanguinem suum saluator noster illam operatus est. Hæc sunt enim festa paschalia, in quibus verus ille agnus occiditur , eiusque sanguine postes consecrantur. Pascha quippe nostrum immolatus est Christus , qui mortem nostram moriendo destruxit , & vitam resur-

Matth.28. 1.Cor.5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

resurgendo reparauit. Duæ sunt istæ paschalis magnæ & annumerabiles causæ festiuitatis:redemptio animarum,quæ die parasceues morte Christi parta est: & resurrectio corporum, quæ prima sabbati Christo resurgente data atq; confirmata est.¶ Additur his tertia necessaria baptismatis solennitas,omnem nobis illarum conferens vtilitatem vel fructum,quæ pro eo,quod ab illis exordium tot tumq; suæ rationis sumpsit sacramentum,rectè in eisdem paschalibus gaudiis addita est. Tribus igitur ex causis nox hæc vt dies illuminata refulsit in deliciis nostris. ¶O verè festa dies,verè beata nox,nobilitas anni,mẽsis decus, arma dierum, splendor horarum, nox in qua desertus infernus,apertus est paradisus.¶ Nox ista, mortis exitus, vitæ reditus est. Lux gratiæ,splendor gloriæ,suauitatis poculum,fluuius deliciarũ, inundatio pacis,acquisitio fortitudinis,laus consilii diuini. Hac nocte cessauit exactor, quieuit tributum,captiui redditi sunt,lassi respirauerunt, confracta est virga persequentium, computruit iugum dominantiũ. Pulchritudine noctis huius paradisus refloruit,cœlum purpuratum est, angeli candidati, homines exhilarati sunt. ¶Nox ista pascha dicitur: Pascha autem hæbraicè,latinè dicitur trãsitus. Quis ergo transiuit?vnde & quò trãsiuit? Christus dominus transiuit de hoc mũdo ad patrem, de morte ad vitam,de ignobilitate ad gloriã, de seruitio ad regnum,de contumeliis ad honorem, de fluctibus seculi ad portũ cœli,de medio latronũ ad patris concessum. ¶ Trãsiuimus & nos.Pascha enim nostrum christus est, transitus noster immolatus Christus est. Quò ergo transiuimus? Quàm ex lõginquo? Transiuimus à duplici perditione ad duplicem corporis & animæ salutem: de diabolo ad Deũ, de hoste ad patrem,de tyranno, qui nec Deus est nec homo, ad regẽm nostrum, qui Deus est & homo. Trãsiuimus, inquam, de tenebris ad lucẽ,de fatigatione ad requiẽ, de planctu ad canticũ,de nuditate ad tegumẽtum, de paupertate ad opulentiam, de reatu ad gratiam,de pœna ad gloriam.

Exod.12.
2.Cor.15.

Psal.80.

Iohan.13.

Cur Pascha non celebretur ante plenilunium,quod primum occurrit post vernum æquinoctiũ. Cap.XXVII.

TAm iucundã solennitatẽ,tã mirã veri luminis claritatẽ,tã splendidã gratiæ celsitudinẽ omnis sexus agnoscere, omnis ætas in mente habere, omnis debet conditio susscipere. Nescire eñ,calamitatis:non habere,captiuitatis:nõ indigere,dãnationis. Si quidẽ paganus,quia nescit,miser est:quia nõ habet Iudęus,captiuus est:quia nõ diligit hæreticus,damnatus est. Vt ergo tamen hoc bonum maiorum sapientiam delectet, minorũ infantiam lætificet, mediocrium profectus ædificet,diuina suffragatur autoritas,elemẽtorum concurrit natura, Ecclesiastica simul nititur industria.¶ Diuinæ nanq; autoritatis est,& ex antiqua lege Moysi traditum, vt nõ celebretur ante primi mensis pleniluniũ, videlicet vbi primum plena luna post vernale occurrit æquinoctium. Valde hoc delectat ingenia sapientium,quia magnum & perpulchrum in se continet mysterium.Luna quippe,quæ proprium non habet, sed à sole mutuatur lumen, sanctam significat Ecclesiam, quæ non habet à semetipsa, sed à vero sole Christo interni luminis accipit gratiam. Aequinoctium verò,quo trãsacto,iam dies noctẽ supergreditur,noctisq; horas decerpens, illi minuit & sibi adiicit,illud significat,quod post ignorantiæ noctem dies scientiæ Dei longa cœpit serenitate produci,& multitudinem ignorantium studium & labor imminuit veritatem Dei cognoscentium.Dum ergo paschalis agnus immolatur, & populus Dei,submerso Pharaone cum exercitu suo, de seruitute liberatur,pleniluniũ est, & nox vincente die superatur,quia dum agnus Dei Christus patitur, plenitudo gratiæ sanctam illustrat Ecclesiam,vt tanquàm luna reuelata facie veri solis gloriam contempletur, & iam idonea iamq; placẽs,in thalamos eius ire meditetur. Sicq; dies noctẽ superat, quẽadmodum scriptum est:quia vbi abundauit peccatum,superabundauit gratia.

Exod.12.

Exod.14.

Rom.5.

¶Elementa quoq; nos in hoc lætificant, nostriq; sensus lactant infantiam, quòd post hyemis asperitatem mollis aër vernas spirat blanditias,tellusq; dudum sterili frigore decrepita,viridi iuuenescit herba, floresq; ac segetes rediuiuo fructu vernant,& volucres cęli,gelu tristi terso,dulce iubilant. Nam inter gaudia,quæ celebramus,dum hęc aspicimus, ex ipsis visibilibus similitudine congrua cõmoneri debemus, qualiter in inuisibilibus per Christi resurrectionẽ profecerimus:scilicet quia pulso perfidiæ gelu vitiorumq; imbribus,fidei virtutumq; pulchritudine refloruit mundus,vnde & in Canticis dicitur:Iam enim hyems transiit, imber abiit & recessit, flores apparuerunt,vineæ florentes odorem dederunt, & vox turturis audita est in terra nostra.Temporis ergo siue elementorum cõsiderata qualitas nonnihil gaudia piæ contemplationis amplificat.

Cant.2.

¶Quantum autem ad cognoscendam solẽnitatis eiusdem gratiam, carnales quoq; Ecclesiastica

clesiastica iuuit industria. Nam quia nequeunt ad spiritualia videnda mentis oculos aperire, nisi causarum corporaliter accidentium vi maiore excitentur,quæsitæ sunt causæ, quarum impulsu vehementer excitandi percellerẽtur.Ieiuniũ quippe quadragesima (quod pro decimis dierũ offerri Deo alibi iã dictũ est)sic dispositũ, sicq; præfixũ est, vt non ante hanc sacratissimã noctem vllo modo terminetur, ac deinde quinquaginta dierũ numerus cõtinuè sequatur, in quibus omninò ieiunia relaxantur. Itaq; dum per absti nentiã corpus atteritur, nec aliundè laxatio, nisi ab hac paschali nocte speratur,vel sic eadem beata nox à carnalibus quoq; ambitur, & cum expectatione susscipitur, & antequàm veniat:sic omnes dies quadragesimæ qui intersunt, tanquàm diurna desiderati viatoris itinera,pene quotidie diligenter computantur. Omnibus ergo (vt dictum est) dulcis est hæc sacra solẽnitas,omnibus chara, cũctis desiderabilis est,sicut lux ambulãtibus in tenebris, sicut sitientibus fons aquæ de petra salientis,sicut peregrinantibus tabernaculum, quod Deus fixit. Sed iam nunc ipsum attingamus officiũ,quo tandem læta laxemus ora post triste silentium.

De cereo. Caput XXVIII.

PRopriũ quoddã huius tãtæ solẽnitatis decus est,cereus à Zozimo Romanę Ecclesiæ põtifice tricesimonono per Eccle sias benedici institutus,à cui⁹ dulcisona benedictiõe præconia sanctæ resurrectiõis Christi inchoantur. Significat verò eũdem dominum nostrum resurgentem, suorum tristitiam discipulorum, imo mundum vniuersum lætitiæ competentis claritate serenantẽ.Hoc verè cõgruit, & vis ipsa significatiõis exposcit,vt sicut pręteritis noctibus extincta luminaria facem Ecclesiæ contristauerunt(sic eãdem nocte hac cereus illuminatus iugi flammæ tripudiantis iubare lætificet.

Quid cereus significet. Cap.XXIX.

SVprà dictũ est,per cãdelas,quæ extinctæ sunt,mortes significari prophetarũ & iustorum,qui à sanguine Abel iusti vsq; ad Christum occisi sunt, ipsamq; candelam,quę ad Euangelium non maior cæteris extinguitur,ipsum dominum significare,qui Euange lizãs occiditur,vnus ex prophetis reputatus. Constat autẽ, quia qui contẽptus & humilis occisus est,hunc Deus suscitauit, ac principẽ & saluatorẽ exaltauit, ad dandã pœnitẽtiã in remissionẽ peccatorũ.Benè ergo significationis ordo procedit,dũ clarã resurgentis magnitudinem præclari significat magnitudo cerei. ¶Eò vel maximè cereus ad Christi similitudinem accedit,quòd paruula,quæ subsitãtiam cerę educit,apes mater absq; concubitu concipit & parit.cui rectè comparatur virgo Maria Dei genitrix,quę inuiolata nobis Deũ in carne,quasi mel in cera,protulit. Cũ ergo rectè humanitatis christi similitudinẽ gerat, annexi illi ab incarnatiõe eiusdẽ domini Christi consequenter inscribitur. Et quia crucifixus est,crucis quoq; figura congruè nihilominus insculpitur. Amplius autem id,quod dictum est, eiusdem cerei benedictio cõfirmat.¶ Primò cùm in præfatione benedicens rogat. Vt qui me,non meis meritis,intra Lęuitarũ numerũ dignatus est cõgregare,lumi nis sui gratiam infundendo,cerei huius laudem implere pręcipiat. Laus enim cerei nullo modo nominanda esset, nisi Christũ filiũ, qui cum patre & Spiritusancto Deus vnus & solus laudãdus est,significaret: præsertim cũ laus eadem cerei,noctis huius iucũdũ ac prędulce præconium sit, & resurgentis gratiam atq; victoriam, vetera cum nouis conferens, tanquam tuba clarissima personet.

Exod. 15.14.

Eccle.24.

Deut.11.

¶Sed iam colũnæ huius (inquit) præconia nouimus,quam in honorem domini rutilãs ignis accẽdit.Qui licet diuisus in partes,mutuati tamen luminis detrimenta non nouit. Ex his quoq; duobus versiculis magis ac magis sæpè dicta cerei significatio collucescit. Quod enim ait,Colũnæ huius pręconia nouim⁹,apertè nobis innuit,quòd illud idẽ per hanc pretiosam lampadem intelligere debeamus,quòd per illam præfigurabatur columnam,quę castra filiorũ Israël de Aegypto exeuntium per mare rubrum pręcedebat.¶Significabat autem illa columna nubis benè notam nobis nubẽ humanitatis Christi, in qua propriè thronũ suum posuit sapiẽtia Dei, sicut ipsa dicit: Thronus meus in columna nubis. Siquidem nunc illa columna nubis populum suum à diaboli seruiture liberatum, & rubrũ mare baptismi trãseuntem pręcedit dux itineris, vt inducat in terrã verã repromissionis,terrã viuentiũ,quam(sicut Moyses ait) dominus Deus noster die ac nocte intuetur,nunc cœlestibus doctrinis conpluens, vt verè colũna nubis,nunc igne sui Spiritus accẽdens,vt verè columna ignis. Iam ergo verę columnę huius mysteria nouimus.

¶Quod autẽ adiicit de natura ignis dicens, Qui licet diuisus in partes,mutuati tamen luminis detrimenta non nouit: multa nanque luminaria de vno videmus accendi, nec illud vnũ propterea sibimet lumẽ diminuit,nihilominus ad idẽ argumẽtũ proficit.Nũquid eñ rẽ talẽ tali in loco pśertim omnibus notam,nõ propter aliud,q̃ propter semetipsam docere

Universidad de Deusto
Biblioteca

docere nos voluit? Siquidem ineptum fuisset hoc absq; mysterio tantis inserere laudibus. ¶ Dum ergo columnam ceream rutilans ignis accendit, sic de sua naturali copia laudatus, per hoc aliud perpulchrum piumq; spectaculum nostrarum mentium oculis ingeritur. Deniq; illud innuitur, quod extincta in sepulchro iacentem humanitatis Christi substantiã de supernis aspirans ignea diuinitatis potẽtia rursus animauit, & sicut verè rutilãs ignis, gloria beatæ resurrectionis hac nocte in perpetuum nobis gaudium fœliciter illuxit.

Ioham.20. Luc.12.

¶ Item eodem igne cõsecrati cerei cuncti, qui in Ecclesia sunt, illuminari debent cereoli. Quod cum fit, opportunè nobis illud in mẽtẽ subuenit, quòd dominus noster ea die, qua resurrexit, cùm esset fero, stans in medio discipulorum suorum, manuq; & latus ostendens eis, insufflauit & dixit eis: Accipite Spiritum sanctum. Illic enim cœpit ille hominibus dari ignis, quem per hunc visibilem ignem constat significari, quẽ venit ipse mittere in terram, & voluit vehemẽter accendi.

Cur diaconus cereum benedicat.

Caput XXX.

HIc ipsa rei nouitas admonet, vt quæratur, cur tantæ materiæ, tantæ dignitatis benedictionem super cereum pronunciet diaconus, præsente sacerdote vel etiam pontifice, sacrisq; indutũ vestibus, causa manifesta sese offert quẽrẽtibus. Constat enim, quia bonũ sanctæ resurrectionis Christi nuncium per minorem sexum (id est, per mulieres) sanctis Apostolis flentibus & lugẽtibus, Euangelizatum est. ¶ Hoc autem tam rationabili diuinitatis dispositione actũ est, vt inter illa, quæ significatiuè fiunt in Ecclesia, memoriale suum omnino iure habere debeat. Nam quia mulier à diabolo missa viro mortem obtulit, pulchrè sexus idem à rediuiuo Christo missus, virili sexui vitam Euangelizauit. Rectè itaq; gradus inferioris minister, tam dulci, tam pulchra, tamq́ue melliflua cerei benedictione, tantæ solennitatis nostrę gaudium inchoat, quia per inferiorẽ sexum tam iucundum, tamq́; pium dominicæ resurrectionis miraculum, viris non quibuslibet, sed ipsis Apostolis annunciatũ est.

Luc.23.

Cur ad benedicendum cereum quoq; portat incensum. Cap. XXXI.

CVmq́; diaconus cum cæteris subministris ad benedicẽdum accedit, frustula quoq; portantur incensi, vt cruciculæ (quæ cereo insculpta est) offerendo infigat. Et hoc quoq; ad causam prædictam respicit. Illæ nanq; mulieres, quæ mortuum quęrebãt dominũ, & viuũ videre meruerũt, aromata ferebant, sicut Euangelista refert: Maria Magdalena, & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata, vt venientes vngerent Iesum. Cur dicatur, vel sit sacrificium vespertinum.

Marc.16.

Caput XXXII.

OFferens igitur incensum dicit: In huius igitur noctis gratia suscipe sancte pater incensi huius sacrificium vespertinum. Vespertinum esse sacrificium, totumque ad vesperam sabbati, quæ lucescit in prima sabbati, dici præsentis pertinere officiũ, clarum est. ¶ Cur autem hæc sacrosancta solennitas vtrunq;, scilicet matutinum & vespertinum, habeat sacrificium, suprà dictis ex ex causis colligi potest. Suprà nanq; dictum est, duabus ex causis præsentem splendere solennitatem, scilicet ex redemptione animarum, quę die parasceues morte christi parta est, & ex resurrectione mortuorum, quę illo resurgente prima sabbati cõfirmata est. Cõstat autem, quod idem resurrectionis nostrę autor, imminente vespera, caput inclinãs tradidit spiritum: & hora, qua primus Adam requisitus, clamante domino & dicente: Vbi es Adam, inobediens deprehensus est, eadẽ hic secundus Adam consummata passione sua, clamans & dicens: In manus tuas commendo spiritum meum, obediens inuentus est. Oblaturi igitur sacrificium matutinum, pro eo, quod hic Lucifer matutinus, resurrectionis primogenitus, diem nobis ęternitatis resurgendo aperuit. Sacrificium quoq; vespertinum primum offerimus pro eo, quòd (vt dictum est) imminente vespera, spiritũ tradẽs, eandem vesperam sua morte fecit memorabilem, sed eius celebritas dilata (vt dictum est) & competenter in hanc transposita est.

Ioham.19.

Luc.23.

De baptismo. Cap. XXXIII.

AEqua victorię lex est inter homines, vt quicunq; ante bellum fuerãt victi, post bellum cedant in ius dominationemq́; victoris, mittanturq; legati in vniuersam victi potestatem, qui victum esse priorẽ tyrannum annuncient, titulosq́; victoris recipiendos ostendant, & eius iura prędicent. Vnde & ipse dominus, qui ad debellandum humani generis inimicum venerat, dicit in Euangelio: Cum fortis armatus custodit atrium suũ, in pace sunt omnia, quę possidet si autem fortior illo superueniens vicerit cũ, vniuersa arma eius auferet, in quibus confidebat, & spolia eius distribuet. ¶ Hac nocte aduersus illum sortem armatum, scilicet diabolum, fortior superueniens filius Dei, crucisq́; vexillum eius bellator inferens, ipsum cepit, alligauit, arma eius abstulit, & spolia paradiso reddidit. Ille tam fortis, qui vniuersam terrã cõculcauit, hamo crucis captus est: quia dum fragilitatẽ carnis in Christo morte appetijt, diuinitatis aculeo trãsfixus est. ¶ Rectè igitur hac eadẽ nocte celebratur baptismi sacramentũ, quo cõstanter aduersus victi potestatem iniquam eunt sacerdotes nostri, legati vtiq; victorioſi regis Christi, titulosq́; victoriæ proferentes, victi abrenuntiationẽ, victorisq́; ab hominibus exigũt professionẽ. De cuius magnitudine sacramenti aliqua debere dici, tempus & officij eius ordo nũc exigit, atq; in primis dicendum videtur, quomodo, vel quid mors Christi per baptismũ operetur in nobis. Consequens enim esse videretur, vt quomodo propter peccatum mortales facti sumus, in remissionem autem peccatorum baptizamur, iam post baptismum immortales existeremus.

Quomodo, vel quid per baptismum mors Christi operetur in nobis.

Cap. XXXIIII.

Rom.6.

PAulus Apostolus dicit: An ignoratis fratres, quia quicunque baptizati sumus in christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem: vt quomodo surrexit Christus à mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Hic patenter ostendit lucrosam cõmutationem factam esse nostræ duplicis ac sempiternæ mortis, cui iustè fueramus addicti, scilicet vt per baptismum cum Christo iniustæ morti addicto moriẽtes, mori vltrà non debeamus. Idcirco nanq; mortuus mortis suæ fluuium, scilicet sanguinem & aquam de latere suo Christus effudit, vt non deesset nobis, in quo eiusdem mortis suię possemus participes fieri, & sic à nostra liberari. Valde nanq; repugnat iustitiæ, & cum iusto Christo mori, & cũ peccatore diabolo damnari. ¶ Sed non eadem iustitia pariter & hoc admittit, vt quicunq; in morte Christi Iesu baptizati sumus, statim quoq; à morte corporis liberi simus. Nam in baptismo vnius simplę mortis Christi, quam suscepit, similitudo est. Nos autem duplam, scilicet corporis & animæ mortem debentes baptismi subimus remedium. Igitur propter vnam Christi mortem, cuius similitudini cõplãtati facti sumus, vnam à nobis mortẽ, quæ erat animę saluatrix, gratia depulit, aliã verò, quæ corporis est, iustitiæ censura reseruauit. Corpus quidẽ (inquit Apostolus) mortuũ, id est, certissimè moriturũ est propter peccatũ, Spiritus verò viuit propter iustificationem. ¶ Sed habent spei suæ consolationẽ ipsa quoque baptizatorum corpora: quia quorum Spiritus nũc viuit propter iustificationẽ, ipsa quoq; immutabũtur per resurrectionẽ, id est fient impassibilia, quando absorbebitur id quod mortale est à vita. Nec hoc dictũ est, q́ ideo resurrectio cõsequatur, quia baptizati sumus, alioqui quicunq; nõ baptizãtur, non resurgerẽt: sed quia baptizati sumus, præmiũ recipiet fides, vt cũ omnes mortui resurgãt, soli immutentur fideles. ¶ Omnes quidẽ, inquit, resurgemus, sed non omnes immutabimur. Canet enim tuba, & mortui resurgẽt incorrupti, id est, immortales effecti, & nos immutabimur, id est, impassibilitatẽ quoq; obtinebimus, quæ infideliũ non erit. Nã qui mala egerunt, procedent in resurrectionem iudicii. Nunc ergo præsentem accepimus in baptismo spiritus iustificationẽ, futurę verò immutationis spẽ. Et sicut præcedens mors animæ, causa extitit corporeæ mortis omniũq; corruptionũ carnis: sic nunc vita vel iustificatio Spiritus, quo in baptismo reuiuiscimus, causa efficiẽs erit in resurrectiõe, vt immutemur, id est, impassibiles simus. ¶ De morte verò corporis argumentandũ non est, quòd cõsequenter & ipsam baptismi virtus absorbere debuerit. Quamuis enim & hæc ab originali peccato, quod in baptismo deletur, initiũ acceperit, modo tamẽ diuerso mors vtraque peccanti homini accidit. Nam mortẽ quidem animæ contumax diuinitatis appetitus intulit, corpori autẽ materiam semper viuẽdi, subueniendo potius quàm persequendo Deus abstulit: Ecce, inquiens, Adam quasi vnus ex nobis factus est, sciens bonum & malum, nunc ergo videte, ne forte mittat manũ suam, & sumat de ligno vitæ, & viuat in æternum. Videntur hæc irã sonare vel vindictã, sed si rectè cõsiderentur, verba sunt paternæ prouidentiæ, nosq; iam tunc à longè circumuolantis quædam præparatio misericordiæ. Quid enim esset iam vitiato homini vita ętherna, nisi æterna miseria? Quod Plotinus quoque gentilium quidam philosophorũ rectè, Augustino teste, intellexisse laudatur. Nam cùm de humanis animis ageret: Pater, inquit, misericors mortalia illis vincula faciebat. Ita hoc ipsum (ait Augustinus) quod mortales sunt homines corpore, ad misericordiã Dei patris pertinere arbitratus est, ne huius vitæ miseria semper tenerentur. Tunc enim à dæmonibus quid different? Nunc autem longè differunt, quia cũ sit Dei beata æternitas, vel ętherna beatitudo, dęmonum autem misera æternitas vel ętherna miseria: homo, cuius est miseria mortalis vel mortalitas misera, à Dei quidem beatitudine cecidit, sed vsq; ad dæmonum miseriam non peruenit, prouidente

1.Cor.5.

1.Cor.15.

Gene.3.

Ioham.5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

misericordi Deo,ac dicente: Videte ne sumat de ligno vitæ,& viuat in æternum. ¶Nõ ergo conquestione vlla ventilandum arbitramur, cur in baptismo nostra corporea mors non deleatur: quin potius viro fideli optanda est vt veniat,& tanquam misericordiæ profectus, animam à miseria vitæ præsentis absoluat. Non enim est quasi homo vt
Num.23. mentiatur,neque vt filius hominis vt mutetur. Vnius eiusdemque gratiæ propositum, quod tunc incepit, quando hominem immortalem esse vetuit, nunc in fide baptismatis ostendit: perficiet autem in die resurrectionis.

Quòd iuxta sententiam domini nullus vnquam, nisi renatus ex aqua & Spiritusancto, regnũ Dei introierit,& quòd illa hora, qua dominus noster sanguinem & aquam de latere suo fuderit,vniuersa ecclesia,quæ iam erat vel fuerat ab origine mundi vsq; ad latronem,qui in cruce confessus est,baptizata sit. Cap.XXXV.

TAntum autem, tamq; necessariũ est hoc baptismi sacramentum,vt sine illo,iuxta sententiam domini,non possit quis
Iohan.3. videre regnũ Dei.Hic iã de illo latrone quæri potest,cui cõfitenti in cruce & dicenti:Memento mei domine,dum veneris in regnum tuũ.Amẽ dico tibi,inquit dominus,quia ho-
Luc.23. die mecũ eris in paradiso. Hic enim secundũ regulã,qua singuli baptizamur nos, baptizatus non est. Quomodo ergo defenditur illa domini sententia,dicentis: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritusancto, non potest videre regnũ Dei? Sed si de huiusmodi permouemur,angustus est adhuc cordis nostri intellectus,clarãq; maiestatẽ sacri baptismatis nondũ satis apertis iuruemur oculis. Solũ riuũ,quẽ ad nos,qui foris eramus, Chs
Matth.28. emisit,dicens discipulis suis: Euntes docete omnes gentes, baptizãtes eas in nomine patris & filij & Spiritus sancti: solũ,inquam,riuũ sacri baptismatis, qui ad nos exiuit,attẽdimus, ipsumq; fontẽ domus Dauid, vbi quã-
Zacha.13. do,vel quãtũ,priusquàm ad nos deriuaretur, inundauerit, minus diligenter animaduertimus.At ille fons salutaris vniuersæ Ecclesię, quæ ab initio per sex mundi ætates collectã, propter originale peccatum ab ingressu parà disi arcebatur, cunctisq; qui adhuc viuentes iã corpore erant eiusdẽ ecclesiæ,dominũ nostrum audiendo ipsumq; fideliter sequendo: vniuersæ,inquam, Ecclesiæ ab Adam vsq; ad latronem supradictum, fons ille baptismi salutaris inundauit: qua hora patefacto lancea militis Christi latere, sanguis & aqua prorupit. Ibi pariter totam Ecclesiam, quæ iam erat vel ab initio mundi fuerat, lauit Christus à peccatis eius in sanguine suo,vt exhibe
Ephe.5. ret sibi sponsam gloriosam, non habentem maculam aut rugam. Nam ex quo primi parẽtis peccato maculata,& propter hoc in medio corruptionum veterascẽs, corrugata est: vel(vt Esaiæ verbis vtar)ex quo bibit de manu domini calicem iræ eius, & vsq; ad fundũ calicẽ soporis bibit,& potauit vsq; ad feces, non fuit(vt idem ait propheta)qui susciteret eam ex omnibus filijs, quos genuit,& non fuit, qui apprehenderet manũ eius ex omnibus filijs,quos enutriuit. Filij tui, inquit, proiecti sunt,dormierunt in capite omnium platearum, sicut bestia illaqueata. ¶Quamuis enim idem salutiferæ curationis auxilium,circumcisio in lege cõtra originalis peccati vulnus tunc ageret, quod nunc baptismus agere, reuelatæ gratiæ tempore, consuevit, hoc omnino exceptum est, quòd regni cœlestis ianuam necdum intrare poterant: tãtum in sinu Abrahę post mortem beata spe consolati, supernę pacis ingressum fœliciter expectabãt, donec aduenire ipse,qui in eodem propheta post pauca loquitur: Propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa,quia ego ipse,qui loquebar, ecce adsum. Et paulò post idem propheta de eodem:Iste, inquit,asperget multas gentes. ¶De qua aspersione loquitur Ecclesia per os nauid, qui ex supradictis Ecclesiæ filijs antiquæ vnus erat: Asperges me,inquit,hyssopo & mundabor,lauabis me & super niuẽ dealbabor. Per hyssopum, quæ herba humilis est, nasciturq; in petrosis locis,& bibita tumorem pulmonis deponit:de qua in lege quoq; præceptum erat,vt fasciculo hyssopi intincto in sanguine victimę aspergerentur leprosi, & sic mundarentur:per hyssopum,inquam,herbam humilem atq; salubrem, passionis Christi significat humilitatem,qua aspergenda, lauanda & super niuem dealbanda erat ipsa, quę per Dauid hoc loquitur,ecclesia. ¶Hinc & propheta Zacharias,cũ dixisset de ingressu eius, quo in ciuitatem Hierusalẽ passurus intrauit:Ipse pauper & ascendens super asinã,& super pullum filium asinę, post pusillum cõuersus ad ipsum:Tu quoq;,inquit,in sanguine testamẽti tui emisisti vinctos tuos de lacu,in quo nõ est aqua,id est,in sanguine passionis tuę eos, qui vincti in carcere tenebantur inferni, in quo nõ est vlla misericordia,tua clementia liberasti. Hãc aũt munitionem, ad quam per eũdem prophetam eosdem vinctos cohortatur dominus, statim adiungens: Conuertimini ad munitionem vincti spei, non aliam debemus accipere, nisi habitationẽ paradisi, in quam,
Exod.14. Num.19. Psal.50. Leuit.14. Zacha.9.

in quam primus cum domino latro ingressus est.

¶Baptizatus ergo Iesus in passione sua, de
Luc.12. qua & ipse dixerat: Baptismo autem habeo baptizari,& quomodo coartor vsque dum perficiatur,qua hora sanguinem & aquam de latere suo profudit,eadem hora totum corpus eius, quod est Ecclesia, quantacunque ab initio mundi vsque in eandem horam concreuerat, semel simulque baptizata est, & aspersa hysopo (vt suprà dictum est) mundata est, & lota, super niuem dealbata est. ¶Propter eos autem,qui foris erant, nec adhuc eiusdem Ecclesiæ corpori per fidem vniti fuerant, ideirco non eos ille fluctus attigerat, nec enim baptizatur quis,priusquam eiusdem baptismi fidem habeat:propter eos,inquam, positum est quasi ante fores eiusdem Ecclesiæ deriuatum baptismi sacramentum,vt quicunq; Iudæorum siue gentilium Ecclesiam ingredi cupiunt, baptizentur: quia Ecclesia ipsa baptizata est. ¶Inde
Actu.9. est,quod singulariter Paulum quidem legimus baptizatum,videlicet quia quando vniuersaliter (vt dictum est) Ecclesia baptizata est,ipse in corpore eiusdem Ecclesiæ nondũ erat, sed in synagoga satanæ, quæ Christum caput Ecclesiæ crucifixerat. ¶Petrũ vel quẽlibet cæterorum, qui Christo adhæserant,baptizatos singulariter non legimus: nec ipse Augustinus reperire potuit in Epistola, quã ad Seleuciam interrogatus de baptismo Apostolorum, scripsit. Nam ante passionem suã
Iohan.4. Iesus (inquit Euangelista) non baptizabat, sed discipuli eius. Quomodo autem baptizabant discipuli eius,nisi quemadmodũ & discipuli Iohannis,videlicet in pœnitentiã? ¶Si quidem & Romana Papæ Leonis autoritas ex Euangelica serie comprobat,quia baptizãdi regula ante passionẽ domini data non fuerat, sed post passionem ac resurrectionem eius ab ipso data est, dicente: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filii & Spiritussancti. Cæterum de his viderit quisque, quid sentiat, vtrum eos rebaptizatos esse asserat. ¶De latrone supradicto illud nemo est qui dubitet, quin cum Domino Paradisum ingressus sit:& tamen non nisi in vniuersali Ecclesia simul illo,qui de latere domini effluxit, flumine præsentialiter baptizatus est.Baptizata quippe (vt sæpe dictum est) tunc est omnis,quæ super terram, vel subtus terram erat Ecclesia, sicque de mortui Christi latere renata, sicut de latere dormientis Adæ fabricata est Eua. Nam sicut costa Adæ causa materialis extitit vnde formaretur nua,sic fluuius
Gen.2. ille,qui de latere Christi fluxit, causa fuit effectiua,vt paradiso vel cœlo, Christiq; spirituali coniugio sancta eius sponsa renasceretur Ecclesia.¶Siquidem nullus adhuc de omni genere humano regnum Dei viderat. Dixerat autem ipse absq; vlla exceptione,tam præteritorum quàm præsentium vel futurorum: quia nisi quis renatus fuerit ex aqua & Iohan.3.
Spiritusancto, non potest videre regnũ Dei. Omnes igitur oportuit renasci, omnem Ecclesiam veterum pariter ac nouorũ,quia fuerat in preuaricatione primi Adæ generata, oportuit in fide secũdi Adæ regenerari,vt posset videre regnũ Dei.

Cur nulli veterum sanctorũ sua tristitia sufficerit,vt per eã illic,vnde primus homo lapsus est, posset restitui absq; baptismo sanguinis Christi.

Cap. XXXVI.

MIretur aliquis,cur hactenus nemo iustorũ,nemo sanctorũ patriarcharum aut prophetarũ, nec ipse pater Abrahã,cui primo contra spẽ in spẽ credenti fides
Rom.4. ad iustitiã reputata est, quiq; ob eiusdẽ fidei meritũ amicus Dei appellatus est, per laudabilẽ iustitiã saltẽ in seipso,delere peccatũ originale seq; paradiso restituere potuerit. Sed de hoc profectò, quicunq; diuini vel etiam humani iuris peritiã habet,minimè miratur. Reus enim & condẽnati capitis seruus quomodo redimet caput suum, si nihil addat ad seruitium, vel etiam minuat,quod debuerat ante reatum? Aliis enim & minoribus debitis alia maiora debita non redimuntur. Verbi gratia. ¶Homo ille, qui descendebat ab
Luc.10. Hierusalẽ in Hiericho,& incidit in latrones, debebat regi suo Hierosolymitano decem millia talẽta (quis enim ęstimare possit, quãtum creatura debeat creatori?) eratq; diues & inclytus in illa ciuitate,nec illi tanti debiti persoluendi facultas deerat.Prœmonitus fuerat ab illo domino suo,fidelis vt esset ac subditus,præceptumq; acceperat,quo non difficulter obseruato,tũc demũ emeritus iure altiori dignitatis gradu promoueretur. At ille ab anathemizato principe Hiericho domini sui inimico, spe regnandi solicitatus vt descenderet,& tanquam regnare idoneus seruire contemneret, descendit, secumque omne domini sui debitum abstulit:statimq; ab illo deceptore spoliatus,& plagis impositis, semiuiuus relictus est. ¶Hic proditor iacens in Hiericho, qui antequam transfugeret, decem millia talenta debebat, nunquid pro satisfactione centum offerens denarios, debitum omne rependit,suis quoq; medetur plagis, proditionisq; opprobrium diluit, vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

infamis inter famosos proceres in illa regali sedet curia? Imo benè ac misericorditer cum illo agitur, si tantum in illa ciuitate vel curia non receptus, non etiam ignibus exuratur, vel alia pœna funditus à vita, qua indignus est, extrudatur. Benè ergo cum Abraham & Isaac & Iacob, vel quolibet iusto egit clemens diuinitas, quòd à paradiso exclusus, non etiam inferni cruciabatur ignibus, sed in pace collocatus, illum expectabat legislatorem, qui veniens benedictionem daret, vt videretur Deus deorum in Sion. Quicquid enim fidelis seruitii Deo quilibet iustus obtulit, tantum erat ad comparationem eius laudis & glorificationis, quam homo conditus in paradiso suo debuerat creatori: quantum si compares centum denarios decem milibus talentis. Vnde ergo peccatum quoque originale redimeret? ¶Ad hoc etiam accedebat, quòd vita hæc misera sine actualibus quoque peccatis saltem leuibus, sicut nunc, ita & tunc transigi omnino non poterat. Non ergo sum mæ Dei iustitiæ congruebat, qui in hoc terrestri sanctuario suo maculatum quippiam sibi offerri prohibet, vt in illis cœlestibus sanctis sanctorum aliquid nisi immaculatum susciperet, & inemendatam humanam creaturam angelicæ dignitati penitus incorruptæ coæquaret: fieretque iniustus, sicut & iustus, & clarissima cœli respublica tali inordinatione confunderetur.

¶Et ne forte (quod absit) iudicia Dei reprehendamus cum his, qui iuxta Ezechielem intra se parabolam vertebant, dicentes: Patres comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obstupescunt, libet propositam similitudinem, quoniam ex Euangelica parabola est, adhuc secundum humanæ legis æquitatem persequi, quoniam homines sunt, qui reprehendunt iudicia Dei: Audiant hoc & respondeant mundanæ legis æqui censores, & diuini examinis iniqui reprehensores. ¶Supradictus homo, postquã descendit in Hiericho, genuit (sicut scriptura refert) ad imaginem & similitudinem suam filios & filias. Quid nanque est, quod ait, Genuit Adam ad imaginem & similitudinem suam? Hoc vtique voluit intelligi, quòd à latronibus despoliatus (vt supradictum est) genuit nudos, plagatus morbidos, semiuiuus & ipsos semiuiuos. Vitiatæ nanque succus radicis, nihilominus vitiose in fructibus erupit. Et quod valde dolendum est, sicut spoliatus & semiuiuus multò plures generauit, quàm generare debuerat, si in priori sanitate custos paradisi fidelis & obediens permansisset. Tunc enim ex illo soli nascerentur hi, qui ad vitam præordinati sunt, quique nunc per Christi gratiam ad eandem reuocantur vitam. Nam propter peccatum, Maledicta, inquit Deus, terra in opere tuo: cum operatus fueris eam, nõ dabit fructus suos, sed spinas & tribulos germinabit tibi. Cui terræ, scilicet, mulieri. Multiplicabo, inquit, ærumnas tuas & conceptus tuos. Multiplices itaque conceptus de terra carnis, quæ propter superbiam, qua diuinitatem appetiuit, luxuriæ subiecta est, tanquam tribulorum & spinarum densitas excreuerunt super numerum: & tanti nascuntur reprobi, vt ad comparationem illorum pauci sint electi. ¶Dicant nunc hominis illius filij, qui omnes in Hiericho nati sunt: hominis, inquam, qui ciuitatem Hierusalem, quia sponte dereliquit, iustè perdidit: dicant, vtrum iure hæreditario ciuitatem eandem reposcant, legaliter patri adiudicatam. Dicant, inquam, legis periti, in qua Romanorum seu Barbarorum curia simile quid iudicare præsumant.

¶Sed dicet aliquis: Dominus ipse (cuius in ore lex clementiæ est) Filius, inquit, non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filii. Benè. Sed rursum alius propheta dicit: Patres nostri peccauerunt & non sunt, nos autem iniquitates eorum portauimus. Et Moyses ad Deum: Qui reddis, inquit, peccata patrum in filios in tertiam & quartam generationem. Quapropter quærenda est harum consonantia tibiarum: quia cùm spiritus illas vnus idemque perflauerit, in ipsis dissonantia non debet intelligi. Videlicet portant iniquitatem patrum filii, qui sequuntur: non portãt, qui non sequuntur. Dicis itaq; mihi: Abraham, Isaac & cæteri iusti non sunt secuti primorum iniquitatem parentum, sed omni testimonio fidei probati inuenti sunt. Fateamur igitur, quia nec portare debuerunt: veruntamen, inquantũ non secuti sunt. Et qui omnino non secutus est, Christus Deus carnem habens ex carne Adam, & ossa ex ossibus Adam, omninò nec portare debuit. ¶At illi quàm longè ab illa parentum iniquitate in altitudinem iustitiæ prouecti sunt. Vnus ex præcipuis Esaias dicit: Facti sumus vt immundi nos omnes, iustitiæ nostræ sicut pannus menstruatæ. Non igitur æquum erat, vt illorum iustitia, quoniam menstruata erat, cœleste sanctuarium introiret, donec fons ille domus Dauid, fons baptismi, de quo nunc sermo est, iuxta prophetam

Psal.83.

Ezech.18.

Gen.5.

Gen.3.

Matth.20.

Prouer.20. Prouer.31. Ezech.18. Thre.5. Exod.20.

Hebr.11.

Esai.6.4.

Zacha.13. tam Zachariam in ablutionem mẽstruatæ pateret, videlicet lancea aperiẽte latus domini crucifixi. Interim illis ampla merces, & omnẽ illorum iustitiam supergrediens erat apud inferos præsens requies, & futuræ per Christũ glorificationis secura & beata spes. ¶Gratias misericordi Dei iustitiæ, & iustæ Dei misericordiæ, qui sic aduersatus est, vt subueniret, sic percussit, vt sanaret, & iuxta illud Psalmistæ: Misericordia & veritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculatæ sunt, sic veritatẽ & iustitiam aduersus culpã exercuit, vt misericordiã & pacẽ reseruaret homini. Nã quia satisfactionem pro culpa nõ nisi homo debebat, & non nisi Deus perficere poterat, Deus homo factus est, quatenus vnus idemque Christus, & verus Deus ab homine exigeret, & vt verus homo persolueret.

Esa.19. Psal.84.

¶Igitur, sicut suprà dicere cœpimus, vt participatiõe mortis chri iustificaremur, in morte ipsius baptizati sumus, cõsepulti cum illo per baptismum in mortem, vt quomodo surrexit chrs à mortuis per gloriã patris, ita nos in nouitate vitæ ambulemus. De cuius renouationis sacramento vel ordine, qui post suprà memoratam cerei consecrationem celebratur, iam dictum est.

Rom.6.

LIBRI SEXTI FINIS.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER SEPTIMVS.

De ordine eiusdem baptismi. Caput I.

APoc.8.

AQuę in baptismo celebrãtur, quæ dicuntur, quę agũtur, carmina sunt illa, propter quæ tanquàm maleficia martyres accusabãtur, rapiebantur, occidebãtur. Diabolus enim, cui per Christianæ fidei professionem in sacro fonte renunciatur, in quem iudiciales sententiæ proferuntur, habens iram magnam, sæuiebat in cordibus impiorũ, & tuba diuini nominis offensus, illorũ cæcitate & insania pro suis aduersus Deũ armis vtebatur, & sicut in Apocalypsi legitur, quia canente tuba magnus mons ardens iracundia, confugiebat in profundum cordis impiorũ, & diuinis exorcismis, per quos eiectus fuerat, maleficii crimen effingens, leges econtrà dictabat. Sed vos testes mei, dicit dominus, videlicet quia nihil malæ artis nos à bono magistro didicisse, optimè conscii sumus. In his igitur, quę dicuntur vel aguntur, virtutem, qua diabolus damnatur & confoditur, admoto fidei speculo, contemplemur. Quòd lectiones & tractus præsentis diei ad baptismi pertineant sacramentum.

Esa.42.

Caput II.

INprimis lectiões de veteri testamento ad nouum hoc sacramentum pertinentes leguntur, & cantica similiter, id est, tractus ad idem respondẽtes, succinũtur. Difficile nanque est enumerare, quàm familiare, quàm frequens Spiritui sancto fuerit, etiam ante aduẽtum Christi maximè circa aquas operari, & mysticis dictis aut factis gratiam præfignare baptismatis. Inde ergo lectiones sacræ baptismo congruentes, ad institutionem baptizandorum solenniter recitãtur. ¶Et sicut seruus Abrahę missus, vt filio domini sui Isaac vxorẽ acciperet, Sara matre eius mortua, Rebeccam inuenit ad fontẽ aquæ, & inaures dedit ad ornandam faciem eius, & armillas in manib⁹, & ita præornatã adduxit ad Isaac: sic legati Dei patris, id est, sacerdotes eius, ad fontes baptismi venientes, nouam sponsam, id est, nouam plebem Christo filio eiusdem antiqui dierum, per fidei doctrinam acquirũt. Adiurauit enim eos Deus pater charitate magna, cœterni sibi verbi incarnationem exhibẽs, cuius in typum ille senex Abraham prædictum seruum adiurauit super femur sum: & ipsi quoq; ferunt secum de omnibus bonis dñi sui, quia diuites facti sunt in verbo & in omni scientia, magnarũq; operatiõe virtutũ. Adiurauit, inquam, eos deus pater, vt filio suo vero Isaac, id est, risui vel gaudio nostro, nouam sponsam Ecclesiam de gentibus accipiant: quia mortua est, quę secundum carnem illũ genuit, synagoga mater eius, & eiusdem filii sui, quem occidit, enecata est sanguine, quia dixit: Sanguis eius super nos & super filios nostros: Dum ergo lectiones sacras baptizandis recitamus, quasi Rebeccam, quę interpretatur obedientia, seruus Abrahæ ad fontẽ aquæ alloquitur, datq; inaures, id est, fidei doctrinam, quæ obedientẽ benè prçor-

Gen.24.

Dani.9. 1.Cor.15.

Matth.27.

nat aurem. Accipit illa & armillas in manibus,dum,quod creditur,in mortificatione suæ carnis operatur, propter quod & in morte Christi baptizatã se esse meminit.Nec mora, libenter ad Isaac contendit, obliuiscens populum suum & domum patris sui,totamque expeditam cælestibus præbens nuptiis. *psal.44.*

De lectione prima, quid ad baptismum pertineat. Cap. III.

ILla,quæ prima ponitur lectio,libro Genesis,In principio creauit Deus cælũ & terrã, forte quærat aliquis,quid ad baptismi pertineat sacramentũ.Et qui talis est,quasi clausus adhuc sæculus est,qui anteq̃ excutiatur,non apparet quid in illo cõtineatur. Sed prophetæ,quorũ Moyses primus vel maximus est,iã excusi sunt,vt inde,quæ clausa & operta sacramenta cõtinebãt, manifesta procederent. Quod quia primitus Apostoli fecerũt,ipsi nãque primi post Christũ quasi excutiendo nobis prophetas aperuerunt, idcirco dicũtur in Psalmo filii excussorũ. ¶Et hæc maximè lectio iã à magnis & fortib⁹ viris excussa & exposita est,à quibus & vocatur Hexameron,id est,opus sex dierũ. De quorũ dictis si omnia cõgregarẽtur,quę ad baptismi pertinẽt sacramentũ, nimia prolixitas præsenti loco magnũ afferret fastidiũ.Breuiter ergo dicendum, quia maximè ex hoc præclarũ baptismo Christi perhibet testimoniũ,quod ait: Et spiritus Dei ferebatur super aquas,simulq̃; diuini nominis,in quo baptizamur,id est,sanctæ trinitatis semel & iterũ euidẽs personat oraculũ. *psal.125.* *Gen.1.*

¶Ait enim:In principio creauit Deus cælũ & terram. Quod aliud principiũ intelligendũ putabimus,nisi filium?Ipse enim de seipso interrogãtibus Iudæis quis esset,Principiũ,ait, qui & loquor vobis. Ergo principiũ filius. Per filiũ fecit Deus cœlũ & terrã. Omnia per ipsum facta sunt,sicut Iohan.euãgelista narrat, Et sine ipso factũ est nihil. Nã proculdubiò in Dei nomine pater,in principii nomine filius intelligẽdus est. Profectò,cũ dixisset, In principio fecit Deus cœlum & terram, subsecutus adiunxit: Et spiritus Dei ferebatur super aquas, qui tertia est in trinitate persona. *Iohan.8.* *Iohan.1.*

¶Item in eadem lectione,Faciamus hominem ad imaginẽ & similitudinẽ nostrã.Vnde Gregorius:Cũcta,inquit, dixit Deus & facta sunt. Cùm verò facere hominẽ decernit,hoc quod reuerenter pensandũ est,præmittit dicens: Faciamus hominẽ ad imaginẽ & similitudinẽ nostram, vt videlicet quia rationalis creatura condebatur, quasi cum cõsilio facta videretur,quasi per studium de terra plasmatur,& inspiratione conditoris in virtutem vitalis spiritus exigitur:vt scilicet nõ per iussionis vocem,sed per dignitatẽ operationis existeret,qui per imaginẽ dei fiebat.ne eo,quod supradictũ,Et spiritus dei ferebatur super aquas,& de similitudine,quę hic posita est:Faciamus hominẽ ad imaginẽ & similitudinem nostram, plus aliquid eloqui præsenti negocio cõpetit. Nã verè idcirco nũc Spiritus sanctus fertur super aquas, vt similitudinẽ Dei, quæ in homine per peccatum abolita fuerat, per regenerãtem baptismi gratiam restituat. Quod vt commodius fieri possit,dicendum prius est, quę inter imaginem similitudinẽque Dei distantia sit.

Quæ imaginis & similitudinis Dei distantia sit,& quòd non imaginem, sed similitudinẽ homo peccando perdidit,ad quam reformatur per baptismum Christi.

Caput IIII.

AD imaginem Dei homo factus est, in eo,quòd rationalis est:ad similitudinẽ verò in eo,quòd diuinę bonitatis imitator conditus est. Imago nanq; Dei vel figura substãtię eius,sicut Apostolus ait,filius est: bonitas aũt vel charitas dei & imaginis eius, Spiritus sanctus est. Et idcirco non est dictum, Faciamus hominem ad similitudinem & imaginem meam, sed, Ad imaginem & similitudinem nostram, quia similitudo non vnius tantũ, sed duarum personarum, scilicet patris & filii est,imago autem non duarũ, sed vnius scilicet patris est. Filius nãq; patris tantum, non etiã Spiritus sancti filius est.Spiritus autem sanctus non solùm patris, sed & filii spiritus est. Potuit autem creatura rationalis amittere id,quod ad similitudinem dei facta est,non potuit verò eo carere, quod ad imaginem Dei condita est.Quare? quia videlicet diuinæ bonitatis imitatio,per quam dei similitudo retinetur,creaturæ quoq; voluntatem exigit:rationalitas autem,quæ impressione imaginis Dei humanæ animæ insculpta est,à sola creatoris arte processit. *Hebr.1.*

¶Igitur,vt similitudinem dei,quam nostra volũtate perdidimus,nostra nihilominus voluntate recuperare possimus, bonitas Dei Spiritus sanctus illuc vsq; descẽdit,quò peruenire nos facilè possumus,dum superfertur aquis,quæ præsto sunt,de nostro solam volũtatem postulans,cætera gratis omnia procurans.Nam & aquam illã,quę de mortuo Christi corpore profluxit,ipse creauit,qui corpus ipsum Christi de nostræ aquæ naturæ fotu suo concrescere fecit, sicut habemus in symbolo: Et incarnatus est de Spiritusancto, vel in Euangelio:Quod enim in ea natum,est de Spiritusancto,& qui in mundi creatione (vt in præ- *Matth.1.*

in præsenti lectione scriptum est)superferebatur aquis,in modum volucris (vt ait Hieronymus)ouæ sua calore animantis, ipse nũc superfertur aquis baptismi, vt ingredientes sub gratiam suã confouens,in veram regeneraret vitam, expandens alas suas,& assumens eos atq; portans in humeris suis. ¶Etsi opus est,vt ampli⁹ appropinquet alicui, id est,si ab aquis arceatur aliquis, vt volens ad illas peruenire nõ possit, sicut arcebatur Cornelius, Iudæis prohibentibus gentiles recipi: vel sicut multi Christum in persecutione confitẽtes, necdum baptizati, ad aquas peruenire non poterãt,artati carceribus & vinculis præpediti. Si,inquã,opus sit propter aliquid huiusmodi, tũc demũ aduolat mater gratia dei, suasq; vltra nidum aquarum alas extendit:sicut adhuc loquẽte Petro cecidit Spiritus sanctus super omnes,qui audiebant verbum, & erant loquentes linguis & magnificantes Deum. *Rom.6.* *Luc.12.* *Actor.10.11.*

Quòd martyres baptismum non consecuti,rectè dicantur in sanguine & morte sua baptizati.

Cap. V.

SEd illos,tanto defensore tutos,iusit Petrus aqua baptizari in nomine patris & filii & Spiritus sancti:multi autẽ persecutionis articulo præoccupati, sine aquæ baptismo suppliciis affecti,pro christo cõsummati sunt. Quid ergo?Nunquid hi baptizati sunt? Imo tanto maiorẽ gratiã præ illis,qui in pace Ecclesię moriuntur,assecuti sunt,quanto gratiori dispendio morti & sanguini Christi cõmunicauerũt. Nam in baptismo cõmuni,tantũ similitudo mortis est, sicut ait Apostolus: Si enim complantati facti sumus similitudinis mortis eius,simul & resurrectionis erimus:in martyrio aũt ipsa mors. Quòd si martyrium baptismus non esset,nunquam dominus de passione sua dixisset, quod iam suprà commemoratum est:Baptismo habeo baptizari,& quomodo coartor,vsquedum perficiatur? Verum exceptis his, quos ciusmodi articulus non intercipit, nulli Spiritus sanctus extra fontem occurrit,totamq; remissionem peccatorum intra aquas continet, nec vltrà extendit. Ex his maximè locis, de quibus dictum est,memorata lectio baptismi sacramẽto congruit.Cęterum nisi vitandi subesset causa fastidii,poterat ex autẽticis doctorum tractatibus ostendi,quòd tota series mũdanæ creationis,quæ in eadem lectione digesta est, similitudines præferat nostræ,quæ per baptismum agitur, renouationis.¶Nam, qui in principio creauit Deus cœlum & terrã,& cætera fecit sex dierũ opera,nunc dicit: nouos cœlos & nouam ego terrã creo,id est, nouos sanctos,& nouam Ecclesiæ plebem:& diuidit aquas ab aquis, & positum est firmamentum Apostolorum & prophetarum, diuidens diuinæ aquas sapientiæ, quas continet ab aquis humanæ vel carnalis prudentiæ. De quo Psalmista: Extendens, inquit, cœlum, sicut pellem, qui tegis in aquis superiora eius, & congregatis aquis in vnum locum, circundedit deus mari, id est, turbinibus huius sæculi, terminos suos:posuitq; vectem & ostia, & dixit: Huc vsq; venies, & hic confringes tumentes fluctus tuos, & sic terra Ecclesiæ à naufragio liberata,germinauerunt campi eremi, id est, latitudines gentilitatis, germen odoris israël, quia floruit in gentibus patriarcharum & prophetarum fides. ¶Et posita sunt in firmamento propheticæ vel Euangelicæ scripturæ:firmamentum enim,inquit Augustinus,contra infidiosos errores Deus ponere voluit in scripturis,in firmamento,inquam, sacræ scripturæ,posita sunt sol & luna,& numerositas stellarum,id est, maiorum minorumq̃; ac medio crium luminaria doctorum, & baptizatorũ alii per contemplationem euoluunt dicentes,Nostra autem conuersatio in cœlis est:alii sæcularibus innatant curis, & proficiente cultu christianitatis,animalia quoq; quadrupedia,id est,carnalium turbæ, ad fidem Christi prorepsère. ¶Et talis creaturæ dominus, est nouus Adam,custos & possessor tam terræ quàm cælestis paradisi,quem serpens non decepit, mulier non seduxit, qui peccatum non fecit,& ideo morti nil debuit. *psal.65.* *Ephes.2.* *psal.103.* *Iohel.2.* *Iob.38.* *Philip.3.* *Actor.10.*

¶Sed ipsum tempus anni primum, id est, vernum eidem cõgruit similitudini, quo nõ solum in exitu israël de Aegypto sanguis agni restitutio fuit libertatis,sed & totus mundus initiũ suæ sumpsit creationis. Vnde magnus Leo dixit. Nũc ad prænunciatum festis omnibus festum,sacer nouorum mensis enituit,vt,in quo accepit mundus exordium,in eodem haberet Christiana creatura principium. ¶De qua noua creatura Paulus Apostolus dixit:Scimus enim,quoniã omnis creatura ingemiscit & parturit vsq; adhuc: videlicet vsq; ad reuelationem filiorum dei, quã ipse præmiserat dicens: Nam expectatio creaturæ reuelationem filiorum dei expectat. Ac deinde secutus:Non solum autem illa, sed & nosipsi primitias spiritus habentes,id est,qui primi dona sancti Spiritus accepimus, ipsi intra nos gemimus,&c. Quamuis enim perfecti videamur, tamen (dum corruptibiles sumus) securi non viuimus, neq; comprehendisse nos arbitramur. *Rom.8.* *Philip.3.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

De Lectione secunda. Cap. VI.

Exod.14. LEctio secunda est illa libri Exodi: Factũ est in vigilia mututina, & ecce respiciẽs dominus super castra Aegyptiorum per columnam nubis & ignis, interfecit exercitũ eorum, & subuertit rotas curruum, ferebanturq; in profundũ. Non dubiè neq; per partes, sed manifestè tota lectio hæc salutaris baptismi Christi typum præfert, & notum est, quia passim in scripturis sacris lectionis huius sacramentum à doctoribus concelebratum est. Et in suprà memorata cerei benedictione sic dictum est. Hęc nox est, in qua primùm patres nostros filios Israël eduxisti de Aegypto, quos posteà rubrũ mare sicco vestigio transire fecisti. ¶ Qualiter hoc fiat, nũc in singulis per baptismũ Christi, sola suis fides intuetur oculis: & ideo cantat domino canticum Moysi, id est, tractum sequentem: Cantemus domino, glorioſe enim magnificatus est, equum & ascensorem deiecit in mare.

exod.15.

¶ Qualiter autem hoc gestum sit in patribus sanctis & omnibus electis, qui apud inferos hunc expectabant transitum, quantus beatarum animarum exercitus, duce potenti anima Christi, per illud mare transierit, quo delatere eius in aquam & sanguinem diuisum exiit, quanta exultatio de tenebris exeuntiũ, quanta lætitia paradisum introeuntium, nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit.

esai.64. 1.Cor.2.

De Lectione tertia. Cap. VII.

esa.4. LEctio tertia: Apprehendent septem mulieres virum vnum in die illa, dicentes: Panem nostrum comedemus, & vestimentis nostris operiemur, &c. Hęc quoq; ad baptismi sacramentum, & ad institutionem manifestè pertinet baptizandorum. ¶ Sed iã nunc dicendũ, cur quatuor legantur lectiones, de lege & prophetis assumptæ. Videlicet lectio prima idcirco legitur, quia, vt dictum est, de creatione mundi & hominis conditione narrans, aquarũ quoq; mysteria, cum Spiritus Dei autoritate interserit. Tres verò reliquæ tria mũdi tempora respiciunt, id est, primum ante legẽ, secundũ sub lege, tertiũ sub gratia, quibus cunctis tẽporibus remediũ baptismatis necessarium fuisse commendatur. De his, qui ante legem fuerunt, claret, quia, sicut iam dictum est in secunda lectione, baptismum Christi præfigurauerunt in eo, quòd mare trãsierunt, & sicut Apostolus dicit: Omnes sub Moyse baptizati sunt in nube & mari. Nondum enim data erat lex. De his autẽ, qui sub lege erant, in tertia lectione dicit Esaias: Si abluerit dominus sordem filiarum Sion, & sanguinem Hierusalẽ lauerit de medio eius in Spiritu iudicii & Spiritu ardoris. De quo ardore dicit Iohannes Baptista in Euãgelio: Ille vos baptizabit in Spiritu sancto & igni. ¶ Vir ille christus est, quem iuxta hãc lectionem apprehendẽt septem mulieres, id est, septem gratiæ Spiritus sancti. De quibus idẽ propheta alibi dicit: Et requiescet super eum spiritus domini, spiritus sapientię & intellectus, spiritus consilii & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum spiritus timoris domini. Hæc septem gratiæ apprehenderũt Iesum, quem (vt ait Hieronymus) multo tempore desideraverũt, quia nullum alium inuenire potuerunt, in quo æterna statione requiescerent. Quòd autem gratia Spiritus sancti cuncta possideat, exponi non indiget. Ideo panem nostrum, inquiũt, comedemꝰ, & vestimẽtis nostris operiemur. Sed quia in hominibus semper obprobriũ, nullo viuente, vt sancti Spiritus dona poscebant, propterea Iesu nomen sibi cupiunt inuocari, vt quod in lege imperfectum erat, in Euangelio compleretur.

ioan.1. esai.11.

De Lectione quarta. Caput VIII.

LEctio quarta: Scripsit Moyses canticum: siue, hæc est hæreditas seruorũ domini. Vtræq; enim vicissim leguntur in pascha & in pentecosten, & ambæ hoc tempus gratiæ manifestius exprimunt. ¶ In ea, quæ est: Scripsit Moyses canticum, ait idem Moyses: Noui enim, quòd post mortem meã inquè agetis, &c. Mortem moysi finem legis accipiunt penè cuncti doctores sancti, id est, ad uentum Christi, cuius gratia sic legi, quemadmodum Iosue successit Moysi, qui populũ Dei trans Iordanem eductum, ingentibus præliis in terrã repromissionis, dux victorio sus introduxit: Iesum Christum nomine prę figurans & opere, qui omnem electorum populum, quorum neminem lex ad perfectum adduxerat, sanguine suo contra diabolum dimicans, victor mortis per baptismi gratiam in paradisum reduxit. ¶ Profectò in hoc tẽpore, iuxta canticũ, quod Moyses scripsit: Peccauerunt domino non filii, scilicet Iudæi, generatio praua atque peruersa, populus stultus & insipiens, quem cõstituerat dominus & pater suus super excelsam terram: scilicet legis prophetarumq; notitiam, vt sugerent mel cælestis doctrinæ de petra, quæ Christus erat, oleumq;, id est, gratiam Spiritus sancti, de eodem saxo durissimo, per resurrectionis potẽtiam immortaliter solidato: & ecce ecõtrariò de vinea Sodomorum, & de suburbanis Gomorræ, vua eorum vua fellis, & botrus amarissimus: & propter hæc abscondam, ait, faciem meã ab eis, &c. At verò cœli & terra, de quibus

Hebr.2. deut.31.

esa.65. quibus alibi per prophetam dicit: Nouos cœlos & nouam terram ego creo. Noui, inquã, cœli & noua Ecclesiæ terra audiuit verba oris eius, sicut in sequenti tractu cantamus: & cõcrescit in eis vt pluuia doctrina domini, & fluit vt ros eloquũ domini, quasi hymber super herbam & quasi stillę super gramina, quia nomen domini inuocatur super nos, nomen Patris & Filii & Spiritus sancti, quod totam vim continet eius, quæ per baptismũ agitur, nostræ regenerationis. ¶ Non minus illa Esaiæ lectio: Hęc est hęreditas seruorum domini, hoc idem, vt suprà dictum est, tempus gratiæ respicit, prouocans credentes & dicens: Omnes sitientes venite ad aquas, vt veniant ad fluuium Dei, qui repletus est aquis, & cuius impetus lætificat ciuitatem Dei, vt bibant aquas de fontibus Saluatoris, qui loquitur ad Samaritanam: Si scires donum Dei, & quis est, qui dicit tibi: da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam viuam, & aquam, quam ego dedero ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Sciendum autem, quod ait Hieronymus, homo aquam tribuat, Deus autem Spiritum sanctum, quo sordes abluuntur, & peccata purgantur.

matth.28. Esa.54.55. psal.64. psal.45. esa.12. ioan.4.

De Tractibus, quos lectionibus eiusdem succinimus. Cap. IX.

TAntã, quę his tribus lectionibus chorus succinit, singula singulis exultationem indicant renatorum, quòd iure exultare debeant, quia submersis omnibus peccatis, ipsi per mare baptismi transeunt liberati. Verùm hæc exultatio in metu & tremore debet esse, & cum laboriosa & necessaria carnis mortificatione, quandiu sumus in corpore, stantes (sicut in Apocalypsi legimus) supra mare vitreum, quod graues & rursus oneratos peccatis sustinere non potest. Vnde oportet, vt abiectis oneribus seculi, & simplici tunica cõtenti, persistamus, vel ambulemus super hoc vitreum mare baptismi, mixtum igne Spiritus sancti, tenentes (sicut ibi legitur) citharas Dei, id est, tota carne mortificati, & in laude Dei extenti, canendo trementes, & tremendo canẽtes, iuxta illud: Seruite domino in timore, & exultate ei cum tremore. ¶ Benè ergo verba canticorũ Moysi & prophetarum, quę succinimus, in tractus efferimus, quem canticum lugentium esse, & miseriæ præsentis exilii congruere, iam dictum est.

apoca.15. psal.2.

¶ Quartus tractus in hoc differt à cæteris, quòd nulla lectione præmissa cantatur. Nec mirum. Non enim in officio præsenti sic est vox vniuersalis Ecclesiæ, quemadmodum & illi. Eorum quippe solummodo vox est, qui in præsenti assunt baptizandi, adhuc peccati originalis veneno infecti, & ideo festinant ad baptismum, vt iuueneſcant, quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum. Quod maximè ex subsequenti collecta confirmatur: Omnipotens sempiternæ Deus, respice propitius ad deuotionem populi renascentis, qui, sicut ceruus, aquarum tuarum expetit fontem. ¶ Econtrà lectio prima nullo subsequenti cantico terminata est, videlicet, quia creatis & completis mundi cunctis operibus, non cantauit dignas homo ingratus Deo creatori gratias: sed obmutuit à laude Dei, & audito serpente, contra præceptum quod acceperat, obsurduit. Vnde & baptizando dicitur, ephpheta, quod est adaperire, sumptum de Euangelio, quo dominus noster curationem humani generis, quod sic obsurduerat & obmutuerat, vt dictum est, in eo, quem sanauit, homine surdo & muto significauit. ¶ Nec prætereundum, quia neque collectis salutatio, id est, dominus vobiscũ, neq; lectionibus supradictis vllæ superscriptiones, id est, tituli præferuntur: quos à nudiustertius cũctis lectionibus, tanquam corporibus capita præscidimus, donec caput nostrum Christus resurgendo nobis reddatur, cuius resurrectionis similitudo in his, qui baptizati de fontibus ascendunt, Christum induti, vt Apostolus ait, fidei oculis repræsentatur: nec ante hoc signa ecclesiæ cõcrepant, quorum causa iam superius dicta est.

Marci.7. Galat.3.

De consecratione fontis. Caput X.

COnsecratio fontis in nomine sanctę trinitatis, & maximè inuocatione perficitur Spiritus sancti. Quod iccirco rectè fit, quia tota hominis regeneratio, licet totius sit opus trinitatis, propria tamen est operatio Spiritus sancti. Sancta quippe trinitas, vt ait Leo Magnus, ita sibi diuisit opus hominis, vt pater conderet, filius redimeret, Spiritus sanctus regeneraret vel ignire. Veruntamen & Pater cum Filio & Spiritu sancto condidit: & Filius cum Patre & Spiritu sancto redemit, & Spiritus sanctus cum Patre & Filio regenerat atq; illuminat. Nam & Pater dum conderet: Faciamus, inquit, hominem ad imaginem & similitudinem nostrã, & filius dum redimeret, pater illi calicem passionis dedit: & ipse filius per Spiritũ sanctũ bibit: sicut Apostolus Paulus ait Hebræorũ IX. Sanguis Christi qui per Spiritũ sanctũ semetipsum obtulit Deo, & cætera: & vt Spiritus sanctus regeneret, pater eundem paracletum Spiritum dat, & filius in eodẽ Spiritu

Gene.1.

bapti-

baptizat,ſicut Iohannes Baptiſta in Euangelio ſibi dictum inſinuat: Super quem videris ſpiritum deſcendentem ſicut columbam, & manentem in eo, hic eſt, qui baptizat in Spiritu ſancto. ¶Spiritus ergo ſanctus aquarũ ſanctificator eſt, ſanctus Spiritus fontis noſtri ſanctificatio eſt, imo ſpiritus fons vitæ eſt,pacis fluuius eſt. Spiritus ſanctus illa paterni cordis benigna vena eſt,de qua vſque ad nos miſeratio larga, tanquam flumen inundans,procurrit. Amor Dei, torrens voluptatis Dei,Spiritus ſanctus eſt. ¶Hic illum duorum patrem filiorum, erga iuniorem filium,id eſt,gentilem populum, ingenita ſibi pietate flexit, qui luxurioſe viuendo ſuam paternæ ſubſtantiæ partem conſumpſerat, porcos alienos in lõginqua regione pauerat, id eſt,ſpurcos dæmones coluerat,& tunc reuerſum ſuſcipit,feſtum diem omnibus amicis, id eſt, cœtibus indicit angelicis, iubet primam cum anulo ſtolam proferri. Quid enim intelligimus per anulum,niſi fidei ſignaculum? Nam catechumenus, dum baptizandus fidei ſacræ,quam firmiter tenet,ſymbolum reddit, profectò illam tabulis cordis eius inſcripſit, decentem anulum in manu eius dedit,& in eo, quod conſignatus eſt cruce Chriſti: vt dicat cum Apoſtolo: Chriſto confixus ſum cruci, & quòd tertiò ſubmergitur,vt triduanæ morti Chriſti confirmetur,& hoc mirabili pietatis officio viuus & incolumis crucifixo & mortuo atq; ſepulto configitur, commoritur & conſepelitur, proculdubiò calceamẽta accipit in pedibus. ¶Calceamenta nanq; de mortuis animalibus fiunt. Et hæc manifeſtæ dominicæ mortis inſignia ſunt,quæ ideo ſuſcipit, vt eius exemplo,qui propter nos crucifixus eſt, deinceps crucifigat carnem ſuam cum vitiis & concupiſcentiis, & mortificans membra ſua,quæ ſunt ſuper terram, dicit: Viuo autẽ iam non ego,viuit verò in me Chriſtus. ¶Cùm autem candidam veſtem accipit, quæ vtiq; nouam Chriſti conſolationem ſignificat, dicente Apoſtolo: Omnes,qui in Chro baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.Profectò primam illi ſtolam induit pater, & manducemus, inquit, & bibamus, quia filius hic meus mortuus fuerat & reuixit, perierat & inuentus eſt.

Ioan.1.

Pſal.35.

Iſai.66.

Galat.2.

Galat.5.

Coloſſ.3.

De miſſa eiuſdem diei,& cur illi conſuetudinalis cantus,id eſt,Introitus & Cõmunio deſit. Cap.XI.

STatim ergo paſchale veſpertini ſacrificii conſtruitur conuiuium, trina præeunte litania, in honore ſanctę & indiuiduæ trinitatis, in cuius nomine trino baptizatus filius hic,de quo loquimur, qui mortuus fuerat & reuixit,perierat & inuentus eſt,concrepant ſigna,quæ hactenus fuerãt muta,& perſonante ſymphonia chorus exultat. Gaudẽt nobiſcum angeli, & propter illorum gaudiũ nos repetimus omiſſum à ſeptuageſima hymnum ipſorum,id eſt,Gloria in excelſis. ¶Adducitur vitulus ille ſaginatus,ſcilicet Deus & homo Chriſtus, cuius carnem manducare,& ſanguinẽ bibere debemus: qui ideo vitulus dicit, quia homo pro nobis ſacrificatus eſt: ideo ſaginatus, quia in ipſo habitabat plenitudo diuinitatis corporaliter. ¶Sed huic cõuiuio ſenior frater,id eſt,Iudaicus populus, intereſſe non vult,ſtansq; foris & audiẽs ſymphoniam & chorum,detrahit fratri ſuo, inuidia tortus & odio,patriſq; clementiam reprehendens,triſtitia mauult & fame cõſumi, quàm cum fratre gaudere & epulari. Exibit aũt pater quandoq;,& faciem lætam auerſo & triſti filio dignanter ingerens, perſuadebit, & precabitur illum opportunis intereſſe gaudiis & epulis,tenens manum eius,& blandis conſulens ſermonibus, & tunc reliquiæ Iſraël ſaluæ fient. ¶Interim,donec illud fiat, plenum vel integrum non erit paternæ domus, id eſt,præſentis eccleſiæ gaudium:quia licet Iudaicus populus ſemper gentium oderit ſalutem,gentium tamen Eccleſia dolet,& ille populus ſtat foris,quodq; ſua ſalus illi in ſcandala ſit. Igitur huius diei ſacrificio veſpertino,tam feſtiuo, tamq; iucundo conuenienter quædam ornamenta detracta ſunt, ſcilicet introitus, graduale, offerenda atque communio,quæ de Pſalmis quondam à Cœleſtino Papa quadrageſimo,primùm ad canẽdum inſtitutis ante ſacrificiũ excerpta,& cũ ſuaui modulatione in Romana Eccleſia cãtari inſtituta ſunt. ¶Interea dum vitulus adducitur,conuiuium præparatur, accedit coràm ille miniſtrorum primus atq; fidiſſimus Paulus,filiumq; illum, qui reuerſus eſt,iam habẽtem anulum in manu, iã calceatũ, iamq; ſtola prima indutum, gratulabundus alloquitur in preſenti Epiſtola,dicens:Si conreſurrexiſtis cum Chriſto,quæ ſurſum ſunt ſapite, nõ quæ ſuper terram. Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto Deo. O fidi procuratoris elegans facundia,& officioſa ſedulitas. Mortui,inquit,eſtis,quia videlicet mortuum eſt in vobis, quicquid ſuper terrã ſapiebatis. Quid enim prius ſapiebat ille filius deſertor patris,luxurioſus & prodigus, niſi cum meretricibus cõuiuia ſtruere, ſua diſſipare, alienis inhiare, porcos alienos paſcere? Totum hoc mortuũ,& in baptiſmo Chriſti ſepultum eſt. ¶Vita autem noua,quæ de eodem baptiſmo ſurrexit, quæ filiũ talem lõgè alterum

Galat.5.

Coloſſ.3.

Luc.15.

alterum fecit: Vita,inquam,noua, quæ cum Chriſto in deo abſcondita eſt,ipſe idẽ nouus homo Chriſtus eſt,quem & eãdida veſtis baptizati ſignificat. Cùm enim,inquit,Chriſtus apparuerit vita veſtra,tunc & vos apparebitis cum illo in gloria. Vitam eandem,diuina nouitate conditam, ſignificant & in Euangelio conſequenti veſtimenta angeli,quæ erant eãdida ſicut nix. Ecce interea canorè cœleſtis perſonat ſymphonia, quò lætificentur cõuiuæ,tanquam de cœlo remiſſum & ori noſtro redditũ alleluia:quod à ſeptuageſima noſtra non cecinerunt organa,videlicet, quia diebus his captiuitas præſentis vitæ ſignificata eſt,& ideo quòd futuræ vitæ iucunditatẽ ſignificat alleluia,tacendo velut ad ſalices Babylonis huius ſtentibus nobis pependerunt. At nũc,quia nox illa ſacratiſsima iam incumbit, qua Chriſtus libertatis autor reſurrexit, in qua iam, vt dictum eſt, prima reſurrectione reſurgũt,qui baptizantur noui Eccleſiæ filij, protinus tanquam de ſalicibus direpta noſtra certatim organa perſultant alleluia, dicuntq; : Confitemini domino, cauſamque ſubticiunt: quoniam bonus,quod ab effectu comprobatur,quoniam in ſeculũ miſericordia eius, ſubauditur exhibita in remiſſionẽ peccatorum, quam eſt largitus in baptiſmo: & hunc meritò verſiculum alleluia primùm arripit. Pſalmus quippe centeſimus ſeptimus decimus,cuius hic primus verſus eſt alleluia, in titulo habet,multum hãc miſericordiam, & hãc diem ſolennem, quam fecit dominus, fidei noſtræ commendat, vt exultemus & lætemur in ea. ¶Hoc alleluia ſicut & reliquum huius diei officium, maximè baptizatorũ eſt exultatio, eò quòd prima, vt dictũ eſt, reſurrectione iam conreſurrexerũt cum Chriſto. Reſtat verò grandis labor, vt habeãt partem in reſurrectione ſecunda,& inter ipſum laborem bonorum operum ſupereſt metus, ſupereſt fletus, vel propter periculum gehennæ,vel propter deſiderium vitæ æternæ. Rectè ergo, quia necdum plenum eſt gaudium ſpei vocatorum, quod imminuit ſolicitudo eorundem adhuc à Deo peregrinantium, cum alleluia tractus quoque cantatur, quem cantum lugentium eſſe ſuperius iam dictum eſt. Itemq; per totam paſchalem hebdomadam vſq; ad ſabbatum,quo albas ipſi deponunt, eadem pro cauſa graduale cãtatur, qui cantus eſt laborantium,nec niſi propter eos pertineret ad dies pentecoſtes,quod tempus futuræ requiei, paciſq; & gloriæ ſignum eſt. ¶Nam & in canone per hanc hebdomadam hoc pro ipſis additum eſt: Hanc igitur oblationem ſeruitutis noſtræ: ſed & cunctæ familiæ tuæ,quam tibi offerimus pro his,quos regenerare dignatus es ex aqua & Spiritu ſancto, tribuens eis remiſſionem omnium peccatorum. Et ab hac veſpera, qua beptizati ſunt, per ſingulas huius hebdomadæ veſperas clerus ad fontes procedit cum Chriſti reſurrectione ſolennitatẽ ſancti celebrans baptiſterij.

Pſal.117.

Cur à nudiuſtertius omiſſum nunc reddatur pacis oſculum.

Caput XII.

CVr pacis oſculum,quod Papa Innocentius à beato Petro triceſimus octauus dari inſtituit,omiſsũ fuerit à nudiuſtertius,& hodie reddatur, ex ipſo canonis loco, in quo datur, citius agnoſcitur. Datur enim eo loco,quo iam ſecundò calicem diſcooperumus,& dicimus:Pax domini ſit ſemper vobiſcum. Hic autem locus,ſicut in eiuſdem canonis tractatu dictũ eſt,illud ſignificat,quod dominus noſter reſurrexit à mortuis,& ſtans in medio diſcipulorum ſuorũ dixit eis: Pax vobis. Per quod illud nobis innuit,quod paries inimicitiarum inter nos ac Deũ erectus fuerat, id eſt,peccatum,ad quem diſſoluendum dominus noſter tranſitu mortis profectus eſt. Quo effecto reſurgendo rediens pacẽ annunciauit,quam acquiſierat nobis prima voce,quam emiſit in medio diſcipulorũ ſuorum,dicendo: Pax vobis. ¶Rectè igitur, ex quo ad faciendam eandem pacem profectus eſt,donec rediens diceret:Pax vobis,intermiſimus: Pax domini ſit ſemper vobiſcũ, neq; dedimus pacis oſculum. ¶Simul Iudæ traditoris probroſum execrãtes & anathematizantes oſculum, quo filiũ hominis tradẽs, ſanctum & innocens Apoſtolorũ infamauit collegium,apud eos,qui foris erant,occaſionem maledicendi præbẽs, ac deteſtandi eos, quorum ſanctitatis æſtimatio magna fuerat, vt de illis tale quid cantitarẽt,quale illud eſt: Et crimine ab vno diſce omnes.

Ioan.20.

Epheſ.2.

De die dominicæ reſurrectionis.

Caput XIII.

OCtauam illã, quæ in Paralipomenon, & in ſuperſcriptionibus quorundã inuenitur Pſalmorum, hęc ſacra ſpectat dies,quã fecit dominus,vt eſſet ſolennitas ſolennitatum,quemadmodum pro ſui magnitudine dicuntur ſancta ſanctorũ,Cantica cãticorũ. Sicut enim illa cætera ſuperant ſancta vel cãtica,ſic ſolẽnitates cæteras huius ſacroſanctæ ſolẽnitatis antecedit nobilitas. Octaua aũt illa futura eſt perfectæ atq; cõſummatæ reſurrectionis gloria, in qua electi omnes,qui nunc poſt depoſitionem carnis vna & ſimplici ſolius animæ beatitudine perfruuntur

2.Par.7.

Pſal.6.11.

Apoc.6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fruuntur,ſicut in Apocalypſi legimus: quia datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ:duplici, id eſt,corporis & animę felicitate remunerabũtur,ſicque binas perennis gloriæ ſtolas accipient. ¶Quam octauam ſicut ſeptem mundi ætates ordine ſuo prȩeunt,quarum ſexta núc ab aduentu Chriſti voluitur, ſeptima verò animarum eſt carne depoſita quieſcentium, ſicut alio loco iam dictum eſt: ſic & hanc ſacratiſsimam ſolennitatem ſeptem dominicæ prȩceſſerunt,quarum in prima:Circundederunt me gemitus mortis,in ſeptima cantauimus: Lætare Hieruſalem,ſingulæ ſingulis ætatum earundem proprietate ſui reſpondentes officij, ſicut loco vel ordine ſuo iam dictũ eſt,& interpoſita Dominicæ paſsiõis memoria per duas hebdomadas, quod ipſum cur fiat,iam dictũ eſt. ¶Sequitur hæc octauæ ętatis,quæ extra ſeptẽ eſt,quia æterna eſt glorioſa Chriſti reſurrectiõe cõmendata feſtiuitas,nobilis,admirabilis,decora & ſuauis,ſplẽdida & deſiderabilis.Nõ enim parũ eſt,quod in illa nobis octaua repoſitum eſt. Nam ſicut octaua dies eadem quæ prima eſt,ſic in illa ętate reſtituitur homo in hoc ipſum, ad quod conditus eſt,eritq; corpore & anima immortaliter felix,& feliciter immortalis, ſicut angeli Dei,imo ſupra primæ originis reparatus dignitatem, eò quòd ſuam in vnitate perſonæ filij Dei reſpiciat naturam, perſonam ſuper omnia opera manuum patris coſtitutam adorari,laudari & glorificari ab angelis in co eſſentia ſummæ & indiuiduæ trinitatis.¶Idcirco dum ſanctorum recolimus natalitia,de quibus dubium non eſt, quòd egreſsi à corporibus gloriam ſempiternã iã adepti ſunt, diem quoq; celebramus octauum,beatificãtes illos ex eo quoq;,quòd in futuro corporum receptorum immortalitatem glorioſam feliciter obtinebunt.

Gene.17. ¶Hoc & per octo beatitudines Euangelicas ſignificatur,vbi octaua redit ad caput.Nãque & in prima,& in octaua hæc eadem beatitudinis ſententia eſt,quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Vnde Auguſtinus: Octaua,inquit,ſententia,quæ ad caput redit, perfectumq; hominem declarat,ſignificatur ſorte & circunciſione octaua die in veteri teſtamento,& domini reſurrectione poſt ſabbatum, qui eſt vtiq; octauus, id eſt, primus dies, & celebratione octauarum feriarum, quas in regeneratiõe noui hominis celebramus. De illa igitur octaua,quæ eſt reſurrectio,quæ iam completa in capite noſtro,ſicilicet Chriſto, nunc ſecundum diei præſentis, in qua reſurrexit,officium,ordinemq; myſticum,aliqua dicenda ſunt.

Matth.28.

Cur dominus non ante diem tertium reſurgere voluerit.
Cap. XIIII.

TErnarius numerus, qui apud ſeculares quoque philoſophos inſignis habetur pro eo,quòd imparium & eorũ,qui prȩter vnitatem nullam aliam recipiunt ſectionem,primus eſt numerorum: apud nos longè amplius præclari nominis, imo primæ ac diuinę eſt autoritatis,tam propter ipſam eſsẽtiam ſanctę & indiuiduę trinitatis,quàm pro eo,quòd ſaluator noſter tertia die reſurrexit à mortuis. Et profectò tertia dies hæc ad idẽ ipſum eiuſdem ſanctæ trinitatis reſpicit ſacramentum. ¶Idcirco nanque dominus non ante tertiam reſurrexit,quia congruum fuit, vt propiciationem ſanctæ trinitatis triduana nobis obtineret mors carnis Chriſti. Alioquin cur cum ſub trina merſione baptizamur in nomine patris & filij & Spiritꝰ ſancti, complantati dicimur, imo verè complantati facti ſumꝰ ſimilitudini mortis eius, niſi quia eandem mortem ſuam, quam antea baptiſmum ſuum appellauerat, triduo pertulit & ipſe in nomine & in obedientia patris & filij & Spiritus ſancti. Siquidem & pater filio (ſicut & ipſe filius teſtatur) calicem paſsiõis dedit: & ipſe filius animæ ſuæ in ſua poteſtate propinauit,ſicut ipſe ait: Poteſtatẽ habeo ponẽdi animã meã:& ſpiritus ſanctus illi propinari fecit, ſicut Apoſtolus ait: quia Chriſ per Spiritũ ſanctũ ſemetipſum obtulit.Cõgruenter ergo mors domini triduana extitit, quã ſancta trinitas diſpoſuit,quãq; ad obtinendã humano generi propiciationem eiuſdem ſanctæ trinitatis,noſtra in illo natura ſola pertulit. ¶Non ſolum autem, ſed & tota vita eius annorum ſuorum numero ſanctę trinitati famulatũ ſe exhibere,& eius præcepto ſe obedire innuit.Nam in triginta tribus annis,quibus ſuper terrã ambulauit, ternarius eſt repetitus hac ſola differẽtia, quod vnꝰ ternarius, vt triginta ſint,in decenum limitẽ corſurgit, alius vt ſimplex ſit, in ſingulari limite ſubſiſtit.¶Cuius in typũ Iſaac quoq; ad immolandum ternario dierum numero ductus eſt. Nam de Geraris,vbi tunc habitabat Abrahã, vſq; ad montem Moria,id eſt, ſedem templi, dierum trium eſt,vt ait Hieronymus,& conſequenter illuc die tertio peruenit, ſicut hiſtoria refert,& venit in locum,quem dixit ei Deus in die tertia.¶Sed vt ad inceptũ redeã, mira velocitas, mirabilis ille ſaluatricis gratiæ curſus,vt triduo triũ temporũ ſeculi peccata deleret,omnes,qui ante legem fuerant, omnes, qui ſub lege erant, cunctos,qui ſub gratia venturi erant, vna Chriſti morte pariter ſol-

Iohan.10.

hebr.9.

uiter ſolueret,pro ſingulis temporibus ſingulos dies eiuſdem mortis appendens. Totam eius velocitatem Spiritus ſanctus innuebat, cùm prophetæ imperans dicebat: Voca
Iſa.8. nomen eius: Accelera ſpolia detrahere,feſtina prædari.

Item de celebritate reſurrectionis.
Caput XV.

Cant.2. DE hoc & illud in Canticis, reuertere, ſimilis eſto dilecte mi capreæ hinnuloque ceruorum ſuper montes Bethel. Accelerauit enim inferni ſpolia detrahere,feſtinauitq; prædari,reuerſusque vt caprea aut ceruorum hinnulus, id eſt, patriarcharum filius, ad ſaluandum velociſsimus, apparuit ſuper montes Bethel, id eſt, viſus eſt Apoſtolis, vt eorum triſtitiam citò in gaudium conuerteret, qui ſunt montis Bethel, id eſt, domus Dei, quæ eſt Eccleſia, principes ſummis virtutibus eminentes. Accelerauit, inquam, inferni ſpolia detrahere, id eſt, electos omnes iure victoris adducere. Quæ enim mora fieret ad detrahendum, aut quæ difficultas ad diſcernendum? ¶Sol erat iſte, illi autem qui quærebantur, tanquàm ſpecularia. Illorum fides ſpeculum erat reddendo ſolis aſpectum radio ſatis idoneum, ſed ideo non ſplenduerat hactenus, quia ſoli obiectus medius
Epheſ.2. obſtabat paries inimicitiarum, ſcilicet originale peccatum. At illum in carne ſua moriens Chriſtus parietem ſoluerat ac diruerat, qui illa ſpecularia animarum verum ſolem expectãtium vmbra tenebat aduerſa. Quæ ergo mora fieret, vt diruto pa-
pſal.67. riete, & deſcendente ad inferos vero ſole, non ſtatim relucerent illa vaſcula lucis exceptoria, id eſt, electorum animæ? Statim vt illic deſcendit hic ſol,id eſt, anima Chriſti præpotens, & inſita ſibi verbi omnipotentis diuinitate coruſcans, illi reſplenduerunt, & tenebrarum principes diſsipati ſunt ſicut fumus, & ſicut fluit cera à facie ignis. Et iuſti exeuntes de tenebris, & in paradiſum recepti,cœperũt epulari & exultare in cõſpectu Dei.Latrone ſimul epulante,cui dixerat dominus in cruce pendens, hodie mecum eris in paradiſo, totoque ſabbato requieuit ab omni opere ſuo dominus Chriſtus cum illis, & paſcebatur dilectus in lilijs, donec aſpiraret tertia dies & inclinarentur vmbræ. ¶Die igitur tertia, propicia nobis facta diuinitatis trinitate, cito mortem, quam guſtauerat, reiecit à ſe,ſicut ſignificauerat, quando in cruce noſtram ſalutem ſitiens, & ideo ſe veraciter ſitire dicens, cùm oblatum ſibi acetum noluit bibere. Mortis enim acetum paululum guſtabat,quam cito,id eſt,tertia die reiecturus, nec vltrà bibiturus erat. Reſurgens enim ex mortuis iam non moritur, mors illi vltrà nõ dominabitur.

Luc.23.

Cant.24.

Quid ſignificet,quòd dominus noſter nocte reſurrexit.
Caput XVI.

CErtum tenet Chriſtiana fides,quòd dominus noſter, qui mortalis homo factus ad hoc venit vt iudicaretur,ad hoc Zach.12.
vẽturus eſt in fine vt iudicet,& eandem formam ſerui, in qua iudicatus eſt, cum ſuorum cicatricibus vulnerum iudicatoribus oſtendet ad damnationis cumulum, vt videant in quem transfixerunt: dilectoribus autem ſuis ad æternum charitatis monimentum. Illa autem dies non cum expectatione, ſed ita ſicut fur in nocte veniet, quemadmodum factum eſt in diebus Noë, vel in die-
Matth.24. bus Loth: quando vendentibus cunctis & ementibus, plantantibus & ædificantibus, vxores ducentibus & dantibus ad nuptias repentinus ſuperuenit interitus: & ſecundũ hæc erit quando filius reuelabitur. Conuenienter ergo,dum iudex venturus iam cum iudiciaria poteſtate reſurrexit, noctis tẽpus elegit, vt ſicut in cæteris tam factis,quàm dictis exterioribus alia quædam ſignificare conſueuit, ſic & in hoc tempus ſignificaret ſecundi aduentus ſui,quod præuideri nõ poterit. ¶Itaque quemadmodum Samſon, quod interpretatur ſol eorum, obſeſſus ab iudic.16.
inimicis nocte ſurrexit, portas tulit, & in verticem montis aſcendit, ſic verus ſol noſter Chriſtus, obſeſſus cuſtodibus & armis, media nocte de ſomno mortis exurgens portaſque inferni,id eſt,omne ius mortis attollens, & ad dextram maieſtatis in excelſis aſ- Luc.12.
cendens,ipſo tempore innuit, quòd ſemper debeamus eſſe parati, quia ſicut tunc nocte cunctis quieſcentibus ſurrexit, ita qua hora non putamus, ſe venturum eſſe prædixit.

Quid ſignificet,quòd cum terræ motu reſurrexit. Cap. XVII.

TErræmotus quoq; magnus,qui factus eſt, eiuſdem ſecundi aduentus ſignifica Matth.24.
tioni cooperatur. Erit enim confuſio Luc.21.
maris & fluctuum,& non ſolum terra, ſed etiam virtutes cœlorum mouebuntur,& tunc videbimus filium hominis venientem in nubibus cœli cũ poteſtate magna & maieſtate. Paſſurus quippe venit occultus, tunc autem iudicaturus manifeſtus veniet Deus noſter, & tunc ſilebit, ignis in conſpectu eius tempeſtas valida. ¶Et quia tunc arefcentibus reprobis præ timore, iuſti leuabunt capita ſua,

Universidad de Deusto
Biblioteca

id est, exhilarabunt corda, & pulchrè hic vnius eiusdemq; angeli habitu vtrunq; præfiguratur, cuius erat aspectus sicut fulgur, vestimenta autē sicut nix. Nam impij custodes præ fulgore aspectus eius exterriti, facti sunt velut mortui: mulieres autem, quæ religiosè dominum quærebant, niueis eius vestimentis & dulci alloquio consolatæ sunt dicentis: Nolite timere vos, &c. Hinc est, quod hac die cantamus: Terra tremuit, & quieuit, dum resurgeret in iudicio Deus. Dictum est enim hoc de die illa, quando auditum faciet iudicium dicens his, qui à dextris eius erunt: Venite benedicti patris mei percipite regnum: his autem qui à sinistris: Ite maledicti in ignem æternum. Tunc enim exurgente Deo in iudicium, qui nunc videtur sopitus esse, vel non curare ea quæ sub sole fiunt, terra tremet & quiescet, id est, impij, qui terreni sunt, timebunt, & quiescent, quia nocere desinent. ¶ Igitur dies hęc, cuius in nocte dominus noster cum terræ motu resurrexit, diem illum æternitatis, diem significat futuræ resurrectionis, cuius diluculo idem dominus noster improuisus, vt dictum est, cœlis ardentibus, cœlorumque virtutibus trementibus apparebit.

Luc.11. Matth.28. Psal.49. Luc.21. Matth.28. Psal.65. Matth.25. Iob.22. Luc.21.

Quòd Matthæus non dissentiat à cæteris Euangelistis in eo quòd dicit, mulieres vespere sabbati, & quòd verè vespere venire cœperint, & diluculo peruenerint, & cur ita egerint.

Cap. XVIII.

SEd & illud mysticè nobis aliquid innuit, quòd deuotæ Christo fœminæ, quæ illum & viuum dilexerant, & mortuum desiderabant per noctem ambulantes, iuuante luna, venerunt ad monumentum. Per noctem enim ambulauerunt, quæ diluculo ad monumentum fuerunt. Alioquin nisi per noctem venissent, quomodo ad sepulchrum tam mane adfuissent? Verbi gratia: Maria Magdalena cuius domus erat Bethaniæ, qui vicus quindecim stadijs distat ab Hierosolymis, quomodo prima ante alias vna sabbati iuxta Iohānem, valde diluculo veniffet, dum adhuc tenebræ essent ad monumentum? Sepulto quippe domino mulieres, quæ illum secutæ fuerant, Hierosolymis non remanserant. Sed cum aspexissent vbi poneretur, reuertentes, inquit Lucas, parauerunt aromata. Quando autem parauerunt vel emerunt, manifestius Marcus indicat. Et cùm transisset, inquit, sabbatum, Maria Magdalena & Maria Iacobi & Salome emeruntaromata, vt venientes vngerent Iesum. Siquidem sabbato, vt ait Lucas, quieuerunt propter mandatum, subauditur legis, quia lex sabbato vetat operari. Constat itaque quia in lachrymis peruigiles amore, nimiumque longa retardantis sabbati mora fatigatæ, quo nec operari nec plus mille passibus ambulare licitū erat Iudæis: mox vt onerosum illud sabbatum abijt, recessit, transiuit, non quieuerunt, nec dederunt oculis suis somnum, non luciferum ad proficiscendum præstolatæ sunt. Noctem pro die, desiderium pro duce, lunam rapuere pro sole. Luna quippe nocti non defuit, quia tunc septima decima extitit. Septima decima verò luna, clauso vespere paulò pòst, id est, fere post horam dimidiam exurgit, toti deinceps lumen suum ministratura nocti. ¶ Falso igitur quidam Euangelistas calumniati sunt, quòd contraria dixissent in eo, quod Matthæus vespere sabbati, cæteri prima sabbati diluculo mulieres venisse dixerunt ad monumentum. Matthæus enim, vt earum commendaret desiderium, quando venire cœperunt: cæteri dixerunt, quando peruenerunt. ¶ Quid igitur illud mysticè nobis innuit, quòd mulieres illæ sic venerunt, nisi quòd animæ fideles paratæ, id est, mente vigiles, diligentes & dominum quærentes, inuenire festinanter satagunt, ad illum filij hominis aduentum, qui, vt suprà dictum est, sicut fur in nocte venier, non solum cum terræ motu, sed & trementibus cœlorum virtutibus, vt consolationem inueniant, dum impij non iam velut, sed verè fient mortui? Et ideo nunc parant & secum portant aromata, id est, collecta de scripturarum areolis cum virtutum odoribus, dominicæ resurrectionis testimonia, scilicet, quòd verè anima eius non sit derelicta in inferno, & caro eius non viderit corruptionem. Et sicut illis non satis fuit, quòd Ioseph iustus, & Nicodemus condierant illum cum linteis & aromatibus ipsis præsentibus & aspicientibus, nisi & ipsæ aliquid de suo tantæ pietatis operi addidissent, sic sanctis & fidelibus semper mentibus optabile est, ad ea quæ Apostoli, vel Apostolici viri scripserunt, de fide resurrectionis aliquid proprij superadijcere laboris, faciuntque hoc penè cuncti dictis aut factis, pauci etiam scriptis. Idcirco quemadmodum illis viuum se præbuit, & vt agnosceretur, Mariam suo nomine vocauit, quòd magnum est indicium suæ dilectionis. Vnde ad Moysen, noui te ex nomine, inquit, sic omnibus tunc propè aderit quærentibus nunc eum in veritate, & nomina ipsorum ostendet illis scripta in libro vitæ.

Exod.20. Psal.131. Luc.23. Iohan.19. 1.Thess.5. Psal.35. Iohan.20. Exod.33. Psa.144. Apoc.3.

Quanto

Quanto rectius nunc sancta sit prima sabbati, qua mundi redemptor resurrexit à mortuis, quàm olim sabbatum, quo idem mūdi creator ab opere suo cessauit.

Caput XIX.

QVanto præpōderet primæ sabbati sanctificatio, quę nobis est data, sanctificationi illi, qua Iudæis sabbatum dedicatum est, ex comparatione causarum, vel tēporum vtriusq; sanctificationis aduertere licet. Diuersis enim ex causis longeq; imparibus, & sabbatum creator noster benedixit, & primam sabbati idē ipse Saluator noster dedicauit. Causa nanq; benedictionis sabbato fuit hæc, quòd Deus in illo cessauit ab omni opere quod patrauit, causa verò primæ sabbati, quòd Deus homo factus, in illa resurrexit à mortuis. Quis hæc longius à se differre non videat? Si enim Dei requies, causa sanctificationis diei est, consequenter vbi maior & verior eius requies, illic sanctificatio copiosior est. ¶ Itemque vbi maiorem in operante laborem attendimus, maiorem nihilominus in cessante requiem agnoscimus. Constat verò, quia Deus dum conderet mundū fatigatus non est, vtpote qui omnia per verbum suum operatus est, & vniuersa componens de singulis dixit, fiat, & factum est. At ipse idem, cùm, vt mundum redimeret homo factus, vnus idemq; Christus Deus & homo, passus & crucifixus & sepultus est, pro culdubiò fatigatione nō parua fatigatus est. Qua ergo die resurrexit, veram vtique requiem, gloria & honore coronatus, introiuit, lōgè excellentius requieuit, quàm cum à mundi creatione cessauit. Deus enim non in mundanæ creaturæ mole visibili, sed in intellectualibus cœlis, id est, in sanctis animabus requiescit. Nunc enim gaudet sponsus super sponsam, quam suo sanguine acquisiuit, & gaudet super nos Deus noster, & delectant eum filiæ regum, imo quia vna est Ecclesia, illa delectat eum regina, quæ astitit à dextris eius, quam & in præsenti præparat & vocat amicam, & in futuro torrente voluptatis suæ potabit eam. Nulli itaque dubium, quin prima sabbati tanto huberius sanctificata sit, quanto verius suam in requiem, quæ sanctificationis causa est, Deus & homo Christus resurgens introiuit. ¶ Relinquamus igitur Iudæis postremi sabbati sui vetus gaudium, quod est illis de creatione mundi visibilis, cuius solius semper fructu transitorio delectati sunt, cuius solius prosperitatibus semper lactari appetiuerunt, pro cuius solius acquisitione creatorem eius seruiliter timentes colere visi sunt. In tantum enim terrenis semper inhæserunt, vt quæcunque de cœlestibus illis promissa sunt, terrenarum, quas amant, semper velari oportuerit nominibus rerum, vt est illud: Audi Israël præcepta domini, & ea in corde tuo quasi in libro scribe, & dabo tibi terram fluentem lac & mel. Nam & ipsum deum & dominum, per quem mundus factus est, in propria venientē, idcirco ipsi, qui sui erant, non receperunt, nec intelligere voluerunt, eum esse regem Iudæorum, quia contra carnalis sensus eorum opinionem beatitudinem pauperibus, & væ prædicabat diuitibus, cùm ipsi existimarent, quod nunc quoq; somniant regnante Christo, auream, gemmatam Hierusalem in terris, stratasq; auro mūdo plateas eius sehabituros. ¶ Noster sabbatismus hac die de septima transfertur ad octauam, quæ & prima est. Nam eadem octaua dies, quæ & prima. Idcirco autem iure in octauam transfertur, quia de alio opere, quàm de creatiōe mūdi nostrum, vt dictū est, gaudiū sumitur. Dupla nāq; operatio dei, prima est creatio mūdi, secūda, saluatio mūdi. Secundū creationē, nihil nouum fit sub sole, quia qui viuit in æternum, creauit omnia simul: secundum saluationem, pater meus, inquit Christus, vsq; modo operatur, & ego operor. De creatione mundi sabbatizant dilectores mundi. Nobis autem de saluatione mundi gaudendum est, quorū vita & requies in Deo cū Christo abscondita est.

Gene.2. Hebr.2. Psal.44. Psal.35. Deut.6. Eccle.1.18. Iohan.5. Colos.3.

Qua ratione vel autoritate ab hac die dominicæ resurrectionis, processio cum benedictione aquæ, cunctis per annum agatur dominicis. Caput XX.

PRoprium hoc habet hæc dies, quam fecit dñs, idq; ab ea sumpsit omnis prima sabbati, quòd aqua benedicta populis aspersis agitur processio solennis. Veruntamē hac ipsa prima & principali dominicarū omniū nō benedicitur, neq; die sancto pentecostes, quia in præteriti sabbati vespera sumpta est de sacro fonte baptismi, antequam immergatur aliquis, & antequàm chrisma immissū sit. Nō enim ad hoc aspergimur, vt rebaptizemur, sed diuini nominis gratiā super nos, cū hoc memoriali baptismatis nostri, frequēter inuocare debemus. Et idcirco singulis aspergimur dominicis, quia in sacrosancta primæ huius dominicæ vespera, baptismū vniuersaliter sancta celebrat Ecclesia, pro causa superius memorata. ¶ Vnde & inter aspergendū hac die cantamus: Vidi aquā egredientem de tēplo à latere dextro, alleluia, &c. De prophe ta Ezechiele sumptū est hoc. Ciuitatē illi ostē derat manus domini facta super eū, ædificatā

Ezech.47.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Apoc.1. super mõtẽ excelsum, & vergentẽ ad austrũ, & in illa mirabile cõstitui templũ. Illa aũt ciuitas Ecclesiam significabat, de qua dominus in Euãgelio: Nõ potest, inquit, ciuitas abscõdi super montẽ posita. Quid ergo templũ, ni si illud, de quo ipse idẽ: soluite tẽplũ hoc, inquit, & post triduũ excitabo illud, loquẽs de templo corporis sui? Sed & Iohãnes in Apocalypsi, cũ de eadẽ ciuitate sibi ostẽsa loqueretur: & templũ inquit, nõ vidi in ea, dominus enim Deus omnipotẽs templũ illius est & agnus. Quã de hoc templo aquã vidit hic egredientẽ, nisi viuificũ sacri baptismatis fontẽ? Cũ em illud soluissẽt Iudæi, sanguis & aqua, sicut suprà dictũ est, de latere eius exiuit. Et rectè de latere dextro aqua exiuit, de qua dicitur: Et omnes, ad quos peruenit aqua ista, salui facti sunt. ¶ Nã hui⁹ quoq; tẽpli nõ manu facti latera duo sunt. Dextrum quippe latus diuinũ, lęuũ latus humana natura est. Signanter ergo dicendũ fuit, quo de latere aqua hæc exiuit, quæ ad quoscunq; peruenit, salui facti sunt: à latere dextro, inquit. Et rectè. Nã de diuina Christi natura Spiritus sanctus aqua inuisibilis procedit, qui aquę visibili, quę de latere læuo, id est, de humanitate lanceata profluxit, saluandi virtutẽ tribuit. Hac igitur die dominicæ resurrectiõis, quæ sacri quoq; baptisterij celebratione est solẽnis, rectè inter aspergendũ cantamus illud in laudem fluminis huius, cui⁹ inundatiõe per mortẽ Chri reuiximus. ¶ Cęteris aũt post pentecostẽ dominicis cãtamus: Asperges me dñe hyssopo & mundabor, lauabis me & super niuẽ dealbabor, quod & ipsum de fide baptismi prophetа prædixit, per hyssopũ, quæ herba est humilis, medicinalis, qua tumor pulmonis deponitur, fidem humilitatis vel passionis Christi significans: per nomẽ lauacri super niuẽ dealbãtis, baptismũ ipsius manifestius exprimẽs. ¶ Deinde cũ crucibus & vexillis, quę sunt insignia victoriæ Christi, omnes albati & exultantes in laude resurrectiõis sanctæ, procedimus, cũ tãta populi expectatiõe sexus vtriusque maiorũ pariter & minorũ, vt corporaliter quoq; illud propheticum in nobis impleri videatur, cũ iucunditate exibitis, & cũ gaudio deducemini, nã & montes & colles exilient expectantes vos cum gaudio.

Matth.5. Psal.50. Ioan.21. Apoca 8. Isa.55.

Cur dominus discipulos ad videndũ se in galilæam inuitauerit, cùm & Hierosolymis visus sit, & quòd ideo processio fiat singulis dominicis. Cap. XXI.

VT aũt processio ageretur, ex mystica Euangelij autoritate tractũ est, scilicet ex eo, quòd angeli mulieribus præcipiunt, dicentes: Ite, dicite discipulis eius & Petro, quia præcedet vos in Galilæã, & ipse dominus occurrens illis exeũtibus à monumento, cũ tenuissent pedes eius & adorassent eũ: Ite, inquit, nũciate fratribus meis, vt eant in Galilæã, ibi me videbunt. Primi hui⁹ mãdati, quod dominus resurgẽs per angelos suos & per seipsum suis mãdat discipulis, vt eant in Galilæã, & ibi me videbunt, inquit. Si causam agnouerimus, proculdubiò fatebimur meritò fieri, quod mandatum illud hac die, cunctisq; per annũ dominicis memoria celebri, id est, processiõe frequentamus solẽni. Non enim sine causa, non absq; diuini pondere consilij sese in Galilæa videndum esse promittit: cùm Hierosolymis sese illis ostendere potuerit, imo & quinquies ipsa die, qua resurrexit, ibidem visus sit. ¶ Quod si nõ aliud quàm latus, manus & pedes palpandos & cõtrectandos illis in Galilęa ostendere disponit, hoc frustra vel sine pondere rationis (quod omnino incongruũ diuinę est maiestati) videbitur agi. Hoc enim tã secundũ Iohãnẽ q̃ secundũ Lucã, hac eadẽ die Hierosolymis fecit, cũ reuersis Hierosolymam duobus discipulis, quibus ostẽsus fuerat, euntibus Emaus, & referẽtibus quæ viderãt illis secũ mirantibus, stetit Iesus in medio eorum & dixit eis: Pax vobis: Et cùm hoc dixisset, ostendit eis manus & latus. ¶ Quid ergo amplius in Galilęam euocatis ostenderit, quærendũ est. Hoc nimirũ, quod inimicũ erat Hierosolymis terrenæ ciuitati, vnde illos euocauit & tẽplo sacerdotioq; veteri, propositum suũ, imo totius trinitatis cõsiliũ illis aperuit. Data est, inquit, mihi omnis potestas in cœlo & in terra: euntes docete omnes gẽtes, baptizãtes eas in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Ecce hęc est illa magna trãsmigratio, quam Galilęa quoq; suo cõmendat nomine. Magna, inquam, trãsmigratio christi discipulis imperata, trãsmigrare de Iudæis ad docẽdas & baptizãdas omnes gentes, cùm ante dixisset: In viã gentiũ ne abieritis, & de vetustate circuncisionis ad nouã gratiam baptismi, cuius nunc regulam præscripsit, quam hactenus nusquã tradiderat illis. Magna sanè causa, & digna, quam dominus non solũ verbis ediceret, sed & facto præsenti prefiguraret. Nam quomodo ante passionẽ suam, plerisq; dictis aut factis suis similitudines adhibere cõsueuit, verbi gratia, quomodo superius octaua ab hinc die veniens ad passionẽ, vt genus humanũ redimeret, eandẽ generis humani redẽptionẽ, per asinæ & pulli eius significauit solutionẽ. ¶ Sic tunc Apostolis suis dicẽs, euntes docete omnes gentes. baptizantes eas in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, eandem gratiæ suæ

Mar.16. Iohan.20. Matth.28. Matth.21. Matth.28.

tiæ suę transmigrationem significare voluit per Galilęam, quę Latinè vertitur in transmigrationem. Totum hoc ad nos, id est, ad Ecclesiam de gẽtibus respicit, ad quam salus ex Iudęis hoc præcepto trãsmigrauit. Rectè igitur & meritò in primi huius mandati commemorationem, quòd statim, vt visus est dominus noster post resurrectionem, nũciate, inquit, fratribus meis, vt eant in Galilęam, ibi me videbunt, nos processionem agimus solennem, nosq; & loca nostra aspergimus aqua benedicta, in honorem huius diei, quo iussi sumus baptizari in nomine patris & filij & Spiritus sancti.

Iohan.20.

Quo die discipuli in Galilęa videntes dominum adorauerunt, secũdum Matthęum. Cap. XXII.

ILlud quidem nemo qui dubitet, quòd hac die, qua resurrexit dominus, id est, prima die sabbati, discipulos in Galilęam inuitauerit: sed illud per se non satis liquet, qua die illuc abeuntes iuxta Matthęum, illum videntes adorauerint. ¶ Verum Hieronymus item prima sabbati, id est, octaua die, factum hoc esse astruit, & hãc eãdem esse apparitionem, de qua Iohãnes ait: Et post dies octo iterum erant discipuli intus, & Thomas cum eis. ait enim idem Hieronymus super Matthęum: Post resurrectionem dominus in Galilęæ monte conspicitur, ibiq; adoratur, quod licet quidam dubitent. Tunc manifestius ostẽditur Thomę, & latus lancea vulneratum, clauisq; fixas manus demonstrat, vt verè licet nõnulli numerando vices, quibus dominus post resurrectionem visus esse describitur, aliter sentire videantur, nos tamen prędicto doctori hunc sensum non improbandũ esse arbitramur. ¶ Et ipsa ratio admittit, quòd discipuli eadem die, qua dominus resurrexit, toties in Galilęam ire iussi, nõ vltra dies octo distulerint, pręsertim cùm eadem die serò illum videntes, quando Thomas non erat cum eis, spem festinantissimam iterum videndi eum, ardentiusq; desiderium concipere potuerint. ¶ Nihil enim est, in quo Hieronymo autoritas Euangelica refragetur. Nã quod ait Iohannes, post dies octo iterum erant discipuli intus, non nos coartat in eodẽ loco intus eos fuisse fateamur. Intus erant, sed in monte, id est, in ciuitate Nazareth, quę in monte Galilææ sita est. Sic enim habemus in Luca: Qui cùm dixisset, quia dominus post quàm ieiunauit XL. diebus, & XL. noctibus, reuersus in virtute Spiritus in Galilæam, & iam magnificatus in Capharnaum, venit Nazareth vbi fuerat nutritus. Et cùm dixissent ei, quanta audiuimus de te facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua, ipseq; respondisset eis, in veritate dico vobis, multæ viduæ erant in Israel, & ad nullam illarum missus est Helias, nisi in Sarepta Sydoniæ ad mulierem viduam, cùm, inquam, hæc dixisset Euangelista, statim secutus, repleti, inquit, ira surrexerunt, & eiecerunt eum extra ciuitatem, & duxerunt illum vsq; ad supercilium montis, supra quem ciuitas illorum erat ædificata, vt præcipitarent eum. Non ergo aliũ in montẽ, quàm in Nazareth, quæ super montem sita erat, dominum pręcessisse, & discipulos suos euocasse, putandum est. Itaq; nulla, vt dictum est, autoritas Euangelica Hieronymo refragatur. ¶ Intus enim erant post dies octo, sed nõ in eadẽ domo, nec in eadem ciuitate. Et pulchrè, vbi persecutionem primam pertulit, primoq; defertionem Iudæorum, & transitum ad gentes præfiguauit, sicut post suprà dicta scriptum est: Iesus autem transiẽs per medium illorum ibat, ibidem post omnes persecutiões Iudęos deseruit, ritumq; eorum mutauit, circumcisione abolita, gentes omnes præcipiens baptizari in nomine patris & filij & spiritus sancti

Matth.28. Luc.4. Luc.4.

Quod de redemptore nostro propheticè dictum sit: Neptalim ceruus emissus dans eloquia pulchritudinis. Cap. XXIII.

SImulq; & hoc notandum, quòd, vbi ante passionem maximè prædicauit in finibus Zabulon & Neptalim, sicut habemus in Euãgelio, trans Iordanem Galilææ, illic & post resurrectionem eandem consummauit doctrinam, dando baptizandi & docendi præceptum, vt sicut ab eodem Euangelista testimonium subiunctum est de propheta: Populus gentium, qui ambulabat in tenebris, lucẽ videret magnam, complens illam quoq; prophetiã, qua dictũ est: Neptalim ceruus emissarius dans eloquia pulchritudinis. Emissus enim per diuinam potentiam à canum infectione, de quibus ipse dicit per os Dauid: Circundederunt me canes multi, emissus, inquã, in plenam securitatem, velocissimo saltu resurrectiõis recurrit in fines Zabulon & Neptalim, vbi ante docere cœperat, factus & ipse Neptalim, id est, dilatatus, videlicet expeditione charitatis, & hæc dedit, quæ prædicta sunt, eloquia pulchritudinis de nobis gentibus baptizandis, quæ sic finiuit: Ecce ego vobiscum sum ommibus diebus vsq; ad cõsummationem seculi.

Esa.9. Gen.9. Psal.21. Matth.ultim.

Item de processione, secundum quod variatur in diuersis Monachorum & Canonicorum ordinibus. Cap. XXIIII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PRædicta processio sic agitur, vt sacerdotem præcedentem, & officinas visitantē, semper in eo loco, quo suprema statione, consistimus, ante nos cum cruce inueniamus. Quod & ipsum ex eadem Euangelij pēdet authoritate. Nam dominus noster, cuius personam sacerdos in suo gerit officio (sicut ubi locorum iam dictum est) & antequàm pateretur, & postquam resurrexit, hac die discipulos suos in Galilæam præcessurum se dixit.

Nam qua nocte tradebatur: postquàm autē, inquit, resurrexero, præcedam vos in Galilæam. & cùm resurrexisset, sicut hac die legimus, ite, inquit angelus, dicite discipulis eius & Petro, quia precedet vos in Galileā. Huic significationi pulchrè & ipsa, quam ibidem, id est, in suprema statione, sacerdos dicit, oratio concinit, directa ad personā filij: Domine Iesu Christe, qui introitum portarū Hierusalem valuas sanctificasti, &c. ¶Nam ad filij personam dirigitur, & sub nomine Hierusalem Ecclesiæ mentio fit, quę de baptizatis omnibus gentibus constituitur, & sub nomine portarum eius, nomen patris & filij spiritus sancti, in quo baptizantur, significatur secundum Apocalypsim, vbi in significationē eiusdem diuini nominis, patēt ciuitatis, quæ significat Ecclesiam, ab oriente portę tres, & ab occidente portæ tres, & ab aquilone portæ tres, &à meridie portę tres, quia quacunque ętate veniant ad fidem Christi, seu in pueritia, seu in adolescentia, seu in iuuentute, seu in senectute (vt ait Prudentius) occurrit quadrina ad compita nomen. ¶Sicq; fit, vt tota hæc processio nihil aliud, quàm gratiarum actio sit, eò quòd resurgens dominus statim memor nostri, qui eramus absq; Deo, discipulos suos in Galilęam ad hoc consiliū euocauit, vt baptizaremur in nomine patris & filij & Spiritus sancti. ¶Vnde locum quoque, quo suprema statione processionem terminamus, nos Galilęā nominamus, & præcūtem sacerdotem semper in huiusmodi, id est, dominicali processione maiores quique post prælatum nostrū, vt caput digniora mēbra sequuntur. ¶Et illud quoq; maiorū exēplis edocti, quia rei iā dictę congruit, obseruamus, vt in hac processione nulla vnquam dominica quicquā, quod sit veteris historię, cantemus, sed semper quod de nouo testamento sit, gloriamq; personet Euangelij.

¶Sed de hoc principali die paschę sermo nunc est, à quo omnis prima sabbati insignita, & dominica dies dicta est, quo dominus noster patres nostros Apostolos ad audiendum, vt dictum est, gratiæ consilium in Galilęam euocare dignatus est. ¶Hu ius diei statio, quo processio terminanda est, in medio templi splēdidè ordinata, rē ipsam, de qua dictum est, pulchrè commendat, dum sacer Ecclesiæ chorus totus festiuus, sexus vtriusq; populo circu. stāte, totis viribus in vocem exultationis & saluris feliciter erumpit, cantando antiphonam: Sedit angelus ad sepulchrum domini. Hæc enim antiphonarem ipsam patenter exprimit, quam perdocere omnes gentes iussi sunt Apostoli, scilicet, quod Deus homo factus, mortem nostram moriendo deuicit, & vitam nobis resurgendo reparauit. Cui rei valde & ipsa, quæ dictis insita est, congruit melodia, dum cantus is *tetrardi garrulitate concinnus, agili recursu festiua dicta suspendens frequenter tripudiat, & læta pronuncians, velut alauda matutina per vocum suarum sępe volitat acumina. ¶Hæc igitur statio nobis illud festiuo concentu cōmemorat, quòd in Galilæa iussi à creatore suo cœli enarrauerunt gloriā Dei, gloriā resurrectionis Christi, sicut legimus, quia virtute magna reddebant Apostoli testimonium resurrectionis Iesu Christi domini nostri. Quod ideo totis viribus est concinēdum, & toto corde totoq; ore in auditu populorum circumstantium efferendum, quia in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.

Quòd nos rectè beatam mariam in principio nostræ lętitiæ proponimus in hac processione, omni dominica ad eius memoriā prima statione diuertentes, & quòd credendum nō sit, quòd dominum resurgentem ipsa non viderit, & quòd inter testes mater scribi nō debuerit. Cap. XXV.

REctè & laudabiliter à nostri, id est, monachi ordinis maioribus traditum est, quod hactenus pro lege sixū atq; incō uulsum cōseruatur, vt in huiusmodi processionibus, cunctis per annum dominicis beatæ Dei genitricis memoriam prima statione, visitemus, decantando quodlibet, quod eius proprium sit, eaq; salutata & oratione dicta, tunc demum processionem ordine suprad icto peragamus. Sicq; feruente sacræ religionis studio prouisum est, vt infra clausstrum habeatur eiusdem beatę virginis diuersoriū, scilicet sacratū in ipsius honore, maximè propter hoc ipsum proprium nominis eius oratorium. ¶Quid Euangelicæ fidei conueniētius Christiana sedulitas comminisci potuit? Quid pulchrius, quid venerabilius, quàm cō gratulari matri virgini super resurrectione vnigeniti, iam non morituri, in cuius passione gladius animam eius pertransiuit? perpendere gestit Christiana deuotio, quantus torrens

Mat.28. Marc.16. Luc.24. Act.4. Ephes.2. Apoc.21. Mar.16. *tetrardi Psal.18. Luc.2.

rens gaudij repente inundans, locumq; vulneris replens, animam eius ferro doloris cōfossam inebriauit, cùm rediuiuus filius, illi ante omnes fortasse mortales, materno virginem non defraudās honore victoriam suā annunciauit, & dulcia carnis suę vulnera, quā illa veram de carne sua carnem conceptā peperit, deosculanda præbuit. ¶Quid ergo? repugnare videbitur Euangelio, referēti quòd surgens Iesus primò Mariæ Magdalenæ apparuit? Absit. Sed omnibus, beatam virginem matrem excipimus, testibus præordinatis, quos solos nominare ad Euangelistas pertinuit, vel quos Christi resurrectionem annūciare decuit. Nunquid illam nunciare decebat, vt verba eius tanquam deliramenta videretur ante Apostolos? Si enim extranearum verba fœminarum visa sunt eis tanquam deliramenta, quomodo non magis matrē amore filij delirare crederent? Verisimè ergo matri filius resurgens apparuit, sed illa vt ab initio cœperat, ita & nunc conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo. Quod si iccirco verum non videtur, quia nullus Euangelistarum scriptis hoc attestatur, consequens est quod nunquam post resurrectionē suam visus sit matri, quia quādo, vel vbi apparuerit illi, nullus eorū nominatim edixit. Sed absit hoc ab illo, qui in lege sua patrē & matrem honorare præcepit, ablit, inquam, vt matrē propter se doloris gladio trāsuerberatam, tam dura negligentia talis filius inhonorauerit. Non sic Apostolica sanctæ Romanæ Ecclesiæ sensit veritas, quæ hanc beatam Hierusalem in principio lætitiæ suæ proposuit. Nam cùm hac prima die paschæ statione ad hanc, de qua loquimur, sanctam Mariam Missæ officio præscripsit, quid aliud quàm Hierusalem in principio lætitiæ suæ proposuit. ¶Si enim omnis anima timens dominū sic benedicitur, vt videat bona Hierusalem, & videat filios filiorum suorum, pacē super Israēl. Et ideo dicitur, & est ipsa quoq; Hierusalem, quod est visio pacis: quanto magis ista ter quaterq; beata virgo dicenda est Hierusalem, quæ benedicta inter omnes mulieres, vidit filium suum pacem super omnem verum Israēl, scilicet Christum, de quo Apostolus ait: Ipse est enim pax nostra, qui fecit vtraq; vnū. Ipsa præ omnibus, ipsa ante omnes vidit hanc nostram pacem, ipsa est Hierusalem, pulchra, electa suauis & formosa, quā viderunt filiæ Sion, & beatam dixerunt, & reginæ laudauerunt. ¶Dum ergo hanc hodiernā statione sancta Romana Ecclesia in principio lætitiæ suæ, vt dictum est, proposuit, non hoc æstimauit, quòd pacem super Israēl venientem, id est, filium suum propter iustificationem nostram resurgentem, ipsa nō viderit. Sed vt ad propriam, de qua suprà dictū est, hodiernæ & omnium dominicalium processionum causam sermo recurrat: nunquid vel tūc, quādo vndecim discipuli abierunt in Galilæam, in montem, sicut cōstituit illis dominus Iesus, hāc beatā, de qua loquimur, mariam prætermerunt, & absq; illa videntes eum adorauerunt? Imò non aliàs quàm in domū illius, non alium in monte abierunt, vt viderent eum, quàm in illum, super quem ciuitas eius Nazareth, sita erat, sicut iam dictum est. ¶Igitur pulchrè & laudabiliter, vt suprà dixi mus, traditum est à nostris maioribus, vt in hodierna, cunctisq; per annum dominicalibus processionibus, beatæ dei genitricis memoriam prima statiōe visitemus, eandem ob causam, qua hodiernę missę officio statio ad sanctam mariam præscribitur, vt eam, sicut iā dictum est, in principio lætitiæ nostræ proponamus, illud de canticis recolentes, nouū nouæ Ecclesiæ sponsum, mox vt resurrexit, dixisse non vanè arbitrantes: Vadam ad mōtem myrrhæ, & ad collem thuris. Qua enim sui corporis parte alti⁹, post ipsum caput suū Christū Ecclesiæ sublimitas eminuit, quàm singularibus huius reginę angelorum meritis, cuius ex carne sine viro Christus, vt lapis de monte sine manibus, est editus? Et quo in vertice montium tantum myrrhę, id est, mortificationis, cum thuris, id est, piæ orationis odoribus inueniri potuit, quantum in huius beatæ virginis anima, quam singulariter dominicæ passionis gladius perrrā sierit. ¶Ad hunc ergo montem myrrhę vadimus & nos, sępe dicta statione ad sanctam mariam diuertentes, & ipsa quoq; eloquia cerui emissi, de quo suprà dictum, eloquia pulchritudinis, quibus illic de baptizandis omnibus gentibus mandauit, exultātes mysticè depromimus hac die cātando: Tota pulchra es. Nota nanq; omnium penè sententia doctorum est, nouam his verbis Ecclesiam inuitari, vt surgat & properet Apostolica, quę tunc numero parua erat, Ecclesia de Libano venire, id est, candidatione baptismi gentes ad Christum adducere, maria matre fidei nostræ adiuuante, id est, omnia verba hæc, quæ hactenus conseruabat in corde suo, iam aperiente.

Rom.4. Matth.28. Cant.4. Dan.2. Cant.4. Luc.2. Cant.4.

LIBRI SEPTIMI FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER OCTAVVS.

De Missa eiusdem diei.

TOtum diei præsentis officium cunctis partibus suis in illú æternitatis diem intendit, cuius nobis aditũ Deus per vnigenitum suum, deuicta morte reserauit, vbi epulabuntur & exultabunt iusti in conspectu Dei, qui nunc epulantur (vt cantamus ac legimus) in azymis synceritatis & veritatis, bibentque vinum bonum, quod ex aqua factum est in cœlestibus nuptijs, id est, in gloria delectabũtur immortalitatis, & impassibilitatis, à corruptiõe mortalitatis penitus immutati. Et rectè: Vt quia pascha transitus est, illò paschale præsentis diei cãticum intendat, vbi transeuntibus patria constituta est. Tunc illa sancta ciuitas Hierusalẽ splẽdebit nouitate æterna, nouumq; cantabit cãticum, noua ipsa non habens maculam aut rugam. Cuius cantici æterni doctor ac præcentor erit nouus eius sponsus, qui primus resurrexit, cui cùm diceret pater, sicut habemus in Psalmo: Exurge gloria mea, exurge psalterium & cithara, respondit, exurgam diluculò. Rectè ergo in introitu hodierni officij primam vocem emittit, qui primus resurrexit, dicitq;: Resurrexi, & adhuc tecum sum. Ad huius cantici nouitatem nos inuitãs & instruens Paulus in sequenti lectione Epistolæ: Expurgate, inquit, vetus fermentum, vt sitis noua conspersio, &c. Aperta similitudine baptizatos edocet, dum nouam, id est, absq; fermento, conspersionẽ nos esse hortatur, eò quòd ex multis hominibus vnum Ecclesię corpus, tãquam ex multis granis vnus panis efficiatur. Quale autẽ sit illud, quo panis iste fermentetur, & paschali mensa fiat indignus, ex his, quæ suprà Corinthijs dixerat, patenter agnoscimus. Dixerat enim, omnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita vt vxorem patris sui quis habeat. Et paulò pòst, non bona, inquit, gloriatio vestra. An nescitis, quia modicum fermẽtum totam massam corrumpit? Expurgate vetus fermentum, &c. Hoc igitur Ecclesiastici compositor officij, per hanc lectionem Ecclesiæ Christi intimare voluit, vt illam, quam accepit in baptismo, seruet immaculatam nuptialem tunicam, vtpote quam exhibere sibi cupit Christus sponsam gloriosam, non habentem maculam aut rugam. Fornicatio enim, propter quam eadẽ lectio scripta est, vt suprà dictum est, vel aliud quodlibet damnabile vitium, vetus fermentum est, vetusti hominis morbus est, veteris vitæ macula est. ¶ Itaq; cùm hæc dies nouitatem vitę prędicet, & ęternam iuuentutem annunciet, miranda planè & laudanda Romanæ Ecclesiæ diligentia in eo quoque, quòd in officio præsenti legendum esse Euangelium secundum Marcum instituit. ¶ Ille nanque præter hoc, quod in quatuor animalium admirabili figura leoni assimilatur, præter quod eius Euangelium rectè legi videretur, vt leo rugitum leonis resurgẽtis Euangelizaret, de quo prædictũ fuerat: Catulus leonis Iuda, ad prædam fili mi ascendisti, requiescẽs accubuisti, vt leo & quasi leæna. quis suscitabit eum? præter hoc, inquam, officium diei præsentis Euãgelium eius maximè pro eo congruit, quòd sanctæ resurrectionis nuncium, quem cæteri simpliciter appellant angelum, hic altiori mysterio iuuenem appellat: Viderũt, inquit, iuuenẽ sedentem in dextris, coopertũ stola candida. ¶ Hæc enim duo, quæ posui, iuuenẽ & coopertum stola candida, duo itidem, quæ ab Apostolo in laudem & *gloriosæ Ecclesiæ dicta sunt, prædicant, scilicet non habentem maculam, non habentem rugam. Nam quia gloriosa Ecclesia, pro qua Christus mortuus est, & propter cuius iustificationem resurrexit, in illa gloriosa resurrectionis, cui se præparans, nunc vetus fermentum expurgat, vt dictum est, rugã vetusti hominis, quę exuit, non habebit, rectè sanctus euangelista resurrectionis eiusdem præconem angelum, iuuenem appellat: & quia maculam non habebit, quã sponsus suus in sanguine suo lauit à peccatis suis, pulchrè coopertum stola candida, vt verè erat, diligenter expresit. ¶ Diligentissima ergo institutione, hac die secundum Marcum legitur resurrectionis Christi Euãgelium, quo baptizatis nostris, quibus renouata est vt aquilæ iuuentus sua, iuuenis sedẽs in dextris dominici sepulchri, & coopertus stola candida, ipso suo habitu, quid acceperint, aut quid sperare debeant, prędicat cũctis cõsonantibus partibus officij, & hoc maximè conclamantibus concorditer, vt expurgato veteri fermento, in azymis synceritatis & veritatis epulantes, primã baptismi resurrectionẽ ita seruemus, quatenus secundæ resurrectionis ęternæ iuuentuti præparemur. ¶ Tũc (sicut in offerẽda cantamus) resurgente neo in iudicio, qui nunc sopitus esse, & humana curare non putatur, terra tremet & quiescet, id est, impij terrebuntur, & traditi gehennæ nocere desinẽt: & erit in pace locus domini, scilicet Ecclesia, & in Sion iuuene, iamq; candida, sicut angeli supradicti habitus prędicat, cõfractæ erũt omnes aduersarię potentię, arcus, scutũ, gladiusq; & bella vitiorum. ¶ Graduale, quod est cantus laborantiũ in hac peregrinatione, iã dictũ est ad hos dies resurrectionis vsq; in pentecosten non pertinere, sed propter baptizatos per hanc hebdomadam in officijs additum esse, ita tamen, vt sicut his propter quos additum est, militię laborem, quem arripuerũt, pręsens subleuet gaudium, de recenti remissiõe peccatorum: hic consuetudinalem gradualium neumarũ serenent verba, diem, quam fecit dominus, quotidie personantia, & exultandum atq; lætandum esse in ea, tãm ex ipso quàm ex versibus eius accipimus, qui ex eodẽ psalmo sumpti per hebdomadam dispertiuntur.

De ordine inusitato vespertinę laudis, cuius causa est per hanc hebdomadã solennitas sancti baptisterij. Caput II.

CVm omnes horæ regulares supradictæ nouitatis & letitiæ proferant insignia, tunc verò splendidius vespertina synaxis huius festiuitatis claritate, secundum ordinem Romanum est illustrata. ¶ Nã quia vespera sabbati paschalis baptisma celebratum est, eadem hora per totam hebdomadã festiuam regenerationis iucunditatẽ hoc modo retinet. Primùm, quia in ipso baptismi ordine inceptũ est Kyrie eleeson, & litania trina decantata est ob honorem & reuerentiã adorandi nominis, patris & filij & spiritus sancti, quo in nomine baptismus peragitur: idcirco non, vt fieri solet à versu, Deus in adiutoriũ meũ intende, sed à Kyrie eleeson festiuo cõcentu incipiũtur. ¶ Sequuntur ob eandẽ causam tres psalmi sub vno alleluia decantandi, qui & per totam hebdomadã nõ mutãtur, tũ quia tota hebdomada hęc pro vna die computatur, eò quòd vniuersalis diẽ resurrectionis aspiciat, tũ quia tã hi quàm cęteri, qui processionibus (de quibus dicendũ est) reseruãtur, insigni titulo, quod est alleluia, prenotãtur, quod rei vel tempori cõgruere, imo propriũ esse nouimus. Verũtamẽ primus, id est, Dixit dominus, solus alleluia nõ habet in titulo, sed ad laudem Christi maximè & secundum diuinitatem, & secundum humanitatẽ, autoritate Dei patris commendante decantatur, agens per totã seriẽ de gloriosa & ineffabili exaltatione eius, qua mortis torrente bibito, suũ hodie exaltauit caput. ¶ Post tres psalmos pro capitulo dicitur cãticũ: Hęc dies quam fecit dominus, sicut & per omnes regulares horas, nihilominus ob magnitudinem significandę lętitię pro capitulo decantatur. Deinde alleluia cũ versu suo pro hymno canitur, quia proprius patrię cœlestis hymnus alleluia est. ¶ Post canticũ de Euãgelio cũ antiphona, dicta oratione, proceditur ad fontes cum psalmo, Laudate pueri dominum, qui & ipse in titulo alleluia prenotatus, perspicuè congruit ipsis, qui reseruatus est sacris fontibus. Admonitio nanque diuinę laudis est ad pueros, id est, nouos Ecclesię filios, qui per baptismũ pueri, id est, puri facti sunt à vitijs, totusq; hic psalmus tantũ ad fideles de gẽtibus dirigitur, quod ex eo facilè perpẽditur, quia dicit: Qui habitare facit sterilẽ in domo matrẽ filiorũ lætantem, id est, gentilitatẽ prius sterilẽ, nunc matrẽ filiorũ secundũ fidem facit habitare in domo, id est, in cœlesti Hierusalẽ cõpleta prophetia; qua dictũ est: Lętare sterilis, quę nõ paris. Vnde nũc apud fontes Ecclesia mater iubilans exultat in laudẽ eius gratię, per quã meruit esse (sicut audiuit in cãticis) Fons hortorum, puteus aquarũ viuentiũ, quæ fluunt impetu de Libano, vt sint emissiones eius paradisus malorũ punicorum cum pomorũ fructibus, cyprus cũ nardo, nardus & crocus, fistula & cinnamomũ, myrrha & aloë, cum vniuersis lignis Libani. Quæ omnia diuersis qualitatibus suis diuersa merita vel profectus significãt eorũ, qui in fonte baptismi similitudini mortis Christi cõplantati sunt, de quibus non est modo dicendum per singula. ¶ Hac statiõe terminata, transitur inde ad oratoriũ sancti Andreæ Apostoli, cantãdo: In exitu Israël, quo significatur exitus illorũ, qui Israël (id est, videtes deũ) renascẽdo facti, de Ægypto huius seculi & populo barbaro infidelium exeunt mari, id est, profunditate gentium, & Iordane, id est, Iudæis. Iordanis enim terræ Iudæorũ est fluuius, & à retro fluens interpretatur: gentibus (inquã) & Iudæis videntibus ea, quæ per exeũtes mirabilia facta sunt, fugientibusq; ab infidelitate ad fidem, à carne ad spiritũ, à diabolo ad Deum, quem reliquerãt, retrorsum. Vnde & mõtes, id est, Apostoli, & colles, id est', eorũ discipuli, exultantes vt arietes & sicut agni ouium, gratulãtur & dicunt: Quid est tibi mare, quòd fugisti, & tu Iordanis, quia conuersus es retrorsum? Sic omnis Paschalis hebdomadæ vespera, qua hora sabbato in sanctæ trinita-

trinitatis nomine baptisma celebratum est, trina statione completur. ¶Et idcirco fortassis ad S. Andream penè omnis vespera terminatur, quia beatus Greg. qui stationes, sicut hactenus seruantur, ordinauit, eidé S. Andreæ specialiter deuotus extitit, cui iuxta & basilicam sanctorũ Ioh. & Pauli ad eliuum Scauri, monasterium in proprio domate formauit: in quo relictis omnib⁹ ex huius mũdi naufragio nudus euasit, diu desideratũ monachicum capiens indumentum. Nec mirum hanc illum vespertinam stationem pro deuotione tanto Apostolo consecrasse, cum & stationem ad S. Cosmam & Damianum, qua die cantatur: Salus populi ego sum, fecerit illustriorem, proprijs ac solennibus collectis, sicut à plerisq; vsq; nunc obseruatur, sanctis eisdé dedicauerit, idcirco quòd atauus eius, IIII. Felix, sedis Apostolicę Pontifex, vir magnæ in Christi Ecclesia reuerentię, basilicã eorundem sanctorum via sacra iuxta templum Romuli, sicut hactenus cernit, venustissimè fabricauit. ¶Forte & illud maiestatem diuini nominis respicit, patris & filij & spiritus sancti, quo in nomine baptisma celebratum est, quod ad vigilias nocturnas tres tantũ lectiones ordine Romano leguntur. Nam quo respectu vltra numerum hunc lectiones multiplicarentur? Siquidem prędicatores nostri, quos (vt alio loco iam dictum est) significat amplior in solennitatibus numerositas lectionum, quia sub tempore gratiæ plures veritatis præcones mitti cœperunt, prędicatores (inquam) Euangelij, id est, Apostoli, nunc erãt muti & abscóditi, neq; (vt solebãt dño cũ illis commorante) circuibãt, per castella, Euãgelizantes & curantes vbiq;. Nec quisquam illud obiiciat, quod tribus quę prędcesserunt luctuosis noctibus, plures lectę sunt. Nam illarum alia ratio suo loco prescripta est. Igitur ternarius numerus, autoritate diuini nominis in baptismo illustratus, pulchrè in hac solẽnitate, tam in Psalmis quàm in lectionibus principatur.

Luc. 9.

Cur non monachi æquè vt canonici, per hos dies cosuetam debeant immutare regulam, Cap. III.

QVamuis ea, quę supradicta sunt, rationem habeant theoricam, nostri tamẽ, id est, monachi ordinis, æquè authenticam non debent immutare regulam, vt verbi gratia, nocturnas vlla dominica ad tres lectiones contrahant vigilias, aut per horas regulares litanię remoueant supplicationes, & pro ipsis iucundum alleluia personent, idcirco quod in illa beatitudine, quam significat hęc Paschalis solennitas, nulla erit deprecatio miserorũ, sed sola laudatio beatorũ. Sed nec illud, vt cũ non habeant fontes eas, quas propter solennitates fontium fieri dictũ est, vespertinas suis in locis imaginentur stationes, hę nanq; pontificales & ad pastores plebium pertinentes sunt traditiones. ¶Et licet beatus Gregorius, qui stationes ordinauit, & penè omnem cleri decorem digito Dei doctus expoliuit, habitu monachico prefulserit, nec si tamen monachico tenendę sunt ordini consuetudines huiusmodi, quas Pontificali potius officio tradens, inferioris, id est, actiuę vitæ procuratoribus instituit. Nunquam enim sancti patres talem habuére consuetudinem, vt contraria vel pugnantia præciperent. ¶Præceperat autem ante illum beatus Benedictus, qui (vt ipse asserit beatus Gregorius) spiritu omnium iustorũ plenus fuit, vt dominica die nunquam minus à duodecim lectionibus ad vigilias nocturnas legãtur. Similiter & de cæteris regularibus horis vniuersalem, absq; vlla exceptione canonem suo prescripserat ordini.

¶Non ergo credendum est, quòd beatus Gregorius, cùm actiuæ vitæ ordinem institueret, ad quem se descendisse in suis deplorat Epistolis, superiorem, id est, contemplatiuæ vitę ordinem ex aliqua parte in contrariũ deflectere voluerit. Rectius itaq; suam quisque tenet ordo regulam, iuxta illud: Eleuatus est sol, & luna stetit in ordine suo. ¶Tantum in eo concordantibus cunctis, vt vsque pentecosten genua non flectentes, sed stãdo perorantes, libertatem, quam nobis resurgẽdo christus acquisiuit, hac significatione profiteamur, & alleluia sine intermissione dicamus, & nos filij sponsi, quia nobiscũ est sponsus, non ieiunemus. Cæterum quicunq; monachi ordinis supradictam ob causam supplicationẽ litanię, id est, Kyrie eleison, de horis regularibus per hanc septimanam amputant, cõsequens est, vt vsq; pentecosten non repetant, quoniam non solum hæc hebdomada, sed vniuersi quinquaginta dies isti æternum futuræ resurrectionis significant Iubilæum, quo nihil iam supplicandum, sed solum in salute perfecta exultandum erit, & lætandum. Quàm congruè fides resurrectionis per quadraginta dies confirmata sit, simulq; de miraculo cuidam fratri ostenso hoc anno, ab incarnatione domini millesimo centesimo vndecimo.

Hier. 31. Abac. 3.

Caput IIII.

MIranda sanè & prædicanda saluatoris nostri studiosa charitas, qui cùm passus propter delicta nostra, resurrexit propter iustificationem nostram, nihilominus pro-

Rom. 4.

Act. 1. nus propter eruditionem nostram distulit quadraginta diebus ascensionis sue gloriam, per quos & præbuit seipsum viuum in multis argumentis Apostolis suis, quos elegit, vt

Psal. 67. Psal. 103. essent testes suæ resurrectionis. Poterat eñ eadem die, qua resurgendo super occasum ascendit, nubem quoq; ponere ascensum suũ, & semel ostensum testibus suis verum hominem, vera verbi diuinitas, eadem velocitate qua suscitauerat, post tres vel paulò plures dies in paternæ maiestatis collocare dextera.

1. Cor. 15. Luc. 24. Magna ergo charitas, & verè non querẽs quę sua sunt, quæ, vt subueniret tardis ad credendũ, triumphalẽ christi tardauit ascẽsum, & vt consummatã ostenderet gratiã, prępparatã victori distulit gloriã. ¶Itaq; vę perfidis hęreticis, quos legitimus hic quadraginta dierũ numerus expectatos & incorrectos, iustæ tandem sententiæ subigit. Legitimus nanq; est quadragenarius dierũ numerus apud homines quoq; in protelandis consultationibus, vt is cui forte consulitur, etiam si lunaticus

Matth. 17. sit, id est, stultus (stultus quippe vt luna mutatur) cum tot dies expectatus sanum consiliũ nõ admiserit, iustus iudicetur, quoniã ante quadraginta dies luna mutat, vnde & hic plusq; stultus, qui per tot dies mutat⁹ nõ est. Sed libet per aliud simile ex antiqua diuinæ authoritatis scriptura comprobare, quòd resurrectionis mortuorum detractores, iure nunquam ad eiusdem resurrectionis gloriã peruenire mereantur, quam per quadraginta dies exploratam, adhuc pertinaci impietate calumniantur. ¶Legimus in libro numerorum, quia loquens dominus ad Moysen in deserto Pharan, mitte (inquit) viros, qui considerent terram quam daturus sum filijs Israel, singulos de singulis tribubus ex principibus, id est, viros duodecim. Qui cùm ascendissent, explorauerunt terram, ascenderuntq; ad meridiem, pergentes ad torrentem Botri, abscideruntq; palmitem cum vua sua, quam portauerunt in vecte duo viri, &c. Reuersiq; exploratores terrę post quadraginta dies, omni regione circuita, alij detraxerũt terræ, quam inspexerant apud filios Israel, dicentes: Terra, quam lustrauimus, deuorat habitatores suos. At verò Iosue filius Nun, & Caleph filius Iephone, Terra (inquiũt) quã lustrauimus, valde bona est. Si propicius fuerit dominus, introducet nos in eam, & tradet humum lacte & melle manantem. Cumque clamaret omnis multitudo, & eos lapidibus vellet opprimere, apparẽs dominus, Omnes inquit, homines qui viderũt maiestatẽ meã, & signa quę feci in Aegypto & in solitudine, & tentauerunt me ecce iã per decẽ vices, nec quisquam qui detraxit mihi, intuebitur terram, pro qua iurauí patribus eorum. ¶Hæc illis in figuram contigisse Paulus quoq; Apostolus tellis est. Nam cùm de hac sacra loquẽs historia dixisset, Patres vestri omnes mare trãsierunt, & omnes in Moyse baptizati sunt in nube & in mari, & omnes eandem escam spiritualem manducauerunt, & omnes eundem potum spiritualem biberunt, bibebant autem de spirituali consequente eos petra, petra autem erat Christus, sed non in pluribus eorum, inquit, benè placitum est Deo. Nam prostrati sunt in deserto: & quia tetauerunt Christum, à serpẽtibus perierũt: & quia murmurauerunt, interierunt ab exterminatore, & protinus adiungit: Hæc autem omnia in figura contingebant illis, scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos fines seculorũ deuenerũt. In figura videlicet, quorum, nisi eorum, quæ in hoc fine seculorum, id est, in hac mundi sexta ætate facta sunt?

1. Cor. 10.

¶Christus dominus Aegypti rege, id est, tenebrarum principe debellato, per mare rubrũ baptismi sui traduxit illos, & nũc per vitę presentis desertũ regit, vt inducat in repromissionẽ æternæ hæreditatis, id est, in eã, de qua nũc loquimur, gloriã beatã resurrectionis. Quã enim ab illo terrã lacte & melle manantẽ sperare debemus, nisi cõformitatẽ corporis christi quòd resurrexit, in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis, vt per illud reformet (sicut Apostolus ait) corpus humilitatis nostræ configuratũ corpori claritatis suæ?

Coloss. 2. Philip. 3.

¶Igitur & hi, qui veritatẽ negãt eiusdẽ resurrectiõis, sicut & illusores, maloruq; cõcupiscẽtes, tẽtatores atq; murmuratores, iuste prosternũtur in deserto & pereũt, atq; ab exterminatore intereũt. Totidé quippe, id est, quadraginta diebus, Euangelica refert scriptura in multis exploratam esse argumentis terram carnis Christi, quòd verè resurrexit à mortuis, vt veraciter agnoscamus ex illa, qualis erit nobis status futuræ resurrectionis. Ascenderunt fidei exploratores ad meridiẽ, id est, vbi eleuatus erat verus sol christus per altissimã resurrectionem, & attulerũt nobis botrum cum palmite suo, quem portant duo viri, id est, ipsum Christum, cui dicit sponsa in Cãticis: Botrus cypri dilectus meus mihi,

Cant. 1. portant, inquam, in vecte duo viri, id est, pendentem in ligno crucis cum veritate corporis, in quo resurrexit. Hunc enim susceptum portant duo viri, id est, duo populi, Iudaicus atq; gentilis: & sicut anterior ex eis, qui botrum ferebant, portabat quidem, sed auerso dorso nõ videbat, posterior autem & portabat & videbat: Sic anterior populus Iudaicus te-

Act. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cus testimonia passionis & resurrectiõis Christi portat quidem in scripturis, sed auerso corde non credit, atque ideo non intelligit: posterior autem (id est, gentilis) & portat & videt, quia quod legit, credens intelligit, intelligens credit. ¶ Hunc ergo botrum afferẽtes veritatis exploratores, id est, annunciantes Christum, hunc nobis Apostoli testes fideles dicunt scriptis, dicũt miraculis, de gloria sperandæ resurrectionis: Terra quam lustrauimus bona est, sicut ex his fructibus cognosci potest. Quo enim dissimile est huic illud, quod nobis annunciãt, incorruptibilem carni superindui resurrectionis gloriam, veramq; & eandem carnis eiusdem permanere naturam? Lustrauimus (inquiunt) eam, vidimus & perspeximus, manus nostræ tentauerunt de verbo vitæ. Misimus enim manus nostras & palpauimus latus eius, & contrecta uimus cicatrices vulnerum in manibus & pedibus eius, dicentis: Palpate & videte, quia spiritus carnẽ & ossa non habet, sicut me videris habere. Et, Manducauimus (inquiunt) & bibimus cũ eo, postquam resurrexit à mortuis. ¶ At illi qui simul ascenderunt explorare scripturam, pleni alieno spiritu, falsi & fallentes, negantes veram resurrecturam corporum naturam, & corpus dominicum post resurrectionem phantasticum fuisse suspicantur, id est, ventis & aëre subtilius. In quo isti murmuratoribus illis dissimiles sunt, qui detrahentes terræ quam inspexerant, dicebant: Terra ista quam lustrauimus, deuorat habitatores suos? Deuorat quippe habitatores suos illa, quam speramus vita, si nos aliter non admittit, nisi vera in resurgentibus intereat corporum natura. Argumentantur enim & dicunt: Quomodo corpus dominicum post resurrectionem verum fuit, quod clausis ad discipulos introiuit ianuis? Videbor in ventũ verba iactare, si contra hos inimicos fidei Christianæ, multa velim responsionis argumẽtosæ spicula vibrare. Illæ nanque vulpeculæ iam dudum tonitru cœli, id est, clamore fulminantis Ecclesiæ cõterritæ, vbicunq; sint latitant in caueis subterraneis, nec prodire audẽt, vt vineas florentes fructũ que parturientes, suo more putido dente demoliantur. ¶ Sed ecce dum hæc scribimus, iucundo per quendam fratrem nostrum gratia resurgẽtis nobis arridet miraculo. Testor illam beatam ac deliciosam noctem, in qua Christus ab inferis victor ascendit, me nihil super hoc mentiri, nisi ille tam sacrilegus sit, vt de huiusmodi re quippiam fingere ausus fuerit, quod vita eius vel propositum omnino prohibet vel suspicari. Fratris tamen eius dem nomen tacebitur, quoniam & hoc obnixè precatur. Nam factũ quidẽ lucere corã hominibus cupit, vt glorificetur pater qui est in cœlis: si autem videri nõ vult, nec suis reputare meritis miraculum, cuius sola Dei gratia, quo iudicio nescimus, operatrix est, multi enim venient in illa die dicentes: Domine, nonne in nomine tuo prophetauimus & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et respondebit eis: Amen dico vobis, nescio vos vnde sitis. Res huiusmodi est: Hoc sancto Paschæ sabbato, quo cereo (de cuius quoq; præconijs superius aliqua diximus) annus ab incarnatione domini millesimus centesimus vndecimus inscriptus est, in Ecclesia sancti Laurentij ad præcedentes eiusdem diei matutinos, extinctis de more cunctis luminaribus, dum eorum vltimum extingueretur, & ad canticum Euangelij hæc antiphona à domino abbate Berengero imponeretur, Mulieres sedentes ad monumentum, ecce repente ante pedes illius proiectum cecidit iplius, quo firmiter substrictus erat, cingulum. Ille solutũ esse & cecidisse suspicatus, quod tamẽ mirũ fuisset, 'quia non delapsum fuerat, neq; circum crura pedesq; descẽderat, sed ante pedes quasi proiectũ (vt dictũ est) exiliuerat, inclinauit se, vt tollens illud rursum sese accingeret. Cũq; manus iniecisset vt illud sibimet circundaret, nodum, vt erat fortiter astrictus, non cedere sibi, vltrà quàm dici potest admiratus est. Intendenti & secum cum stupore magno reputanti, quidnam hoc sibi velet, ecce vox facta est, & sibillũ tanquam auræ tenuis audiuit, dicentem sibi:

Sic potuit clauso Chrs prodire sepulchro.

¶ Siquidem hæc (vt ipse referens testatus est) admiratio mentem eius persæpe subibat quomodo verum domini corpus, vnde ipse nullatenus dubitabat, clauso resurgere monumento, clausis potui ianuis ingredi ad discipulos. ¶ Mox ergo illi ad memoriam simile illud rediit, quod Augustinus refert in lib. de ciuitate Dei, factum per quandam Petroniam clarissimam fœminam, quæ mirabiliter ex magno atq; diutino, in quo medicorũ adiutoria cũcta defecerãt, dolore sanata est. Hæc à quondam Iudæo dixit sibi fuisse persuasum, vt annulum capillatio vinculo insereret, quo sub omni veste ad nuda corporis cingeretur, qui annulus haberet sub gemma lapidem in renibus inuentum bouis. Hoc alligato quasi remedio, ad sancti martyris Stephani limina veniebat. Sed profecta à Carthagine, cùm in cõfinio fluminis Bagradæ in sua possessione mansisset, surgens vt iter peraget, ante pedes suos illum iacẽtem annulum vidit

Matth. 5.

Matth. 7.

1. Cor. 5.
1. Ioha. 1.

Pohan. 20.

Num. 13.
Iohan. 20.

Cantic. 1.

vidit & capillatiam zonam, qua fuerat alligatus, mirata tẽtauit. Quam cũ omninò suis nodis firmissimus sicut erat, cõperisset astrictã, crepuisse atq; exiluisse suspicata est. Qui etiã ipse cùm integerrimus fuisset inuẽtus, futurę salutis quodammodo pignus de tãto miraculo se accepisse præsumpsit, atque illud vinculũ soluens, simul cum eodẽ anulo proiecit in flumen. Nõ credant hoc, inquit idẽ Augustinus, qui etiã dominum Iesum per integra virginalia matris enixum, & ad discipulos clausis ostijs fuisse ingressum non credunt.

¶ Comparentur nunc duo hæc tam insignia diuinæ pietatis miracula, recẽs hoc quòd hominem cingulum renum eius firmiter obstrictum, & indissolutum transijt & exiliuit: & illud antiquius, quòd zonæ insertus, nodo integro persistẽte erupit anulus. Nescio quid mirer amplius, nisi quòd hic pariter, vt supra dictum est, vox diuinitùs audita est.

Sic potuit clauso Chrs prodire sepulchro.

¶ Hoc igitur vbi accepi, manè quippe, vbi primum loquendi copia fuit duobus tantum fratribus, quorũ vnus extiti, attonitus adhuc frater ille rẽ gestã retulit, obnixè postulans, vt creditum nobis secretũ nunquam cũ suo nomine proderemus: vbi, inquã, hoc accepi, tãquam meis maximè oblatum à Deo vsibus miraculum, lætus arripui. Siquidẽ eadem nocte & eandem paululum ante horam, qua illud accidit, supradictam similitudinẽ ruminare cœperam, scilicet quòd hi qui fidei resurrectionis detrahunt, & ideo non veram carnis naturam credunt resurrecturam, quia dominus clauso sepulchro surrexit, vel quia clausis ad discipulos ingressus est ianuis, similes sunt illis, qui terræ quam inspexerant, detraxerũt apud filios Israël dicentes: terra quã lustrauimus, deuorat hibitatores suos.

1. Cor. 15.

¶ Nõ igitur importunè longior nũc trahitur sermo de resurrectionis gloria, cui incœpto materiã adaugẽt cęlestia, quæ sese vltro offerũt, miracula. Non poterat quidẽ, etiã si ista deessent, Christiana fides cõprehẽdere sapiẽtes in astutia eorũ: qui dum credere fugiunt, clausis ianuis verũ potuisse corpus ingredi, quòd supra naturã est, illò declinant iudiciũ, vt dicãt illud ventis & aëre subtilius effectũ, quòd cõtra naturã est. Nõ solũ emi nihil sese adiuuant, sed & magis implicãt, dũ defendendo naturam ab eo quod suprà est, ad id deuoluũt, quòd cõtra illam est. Vtrunq; miraculũ, sed hoc, vt dictũ est, supra naturã, illud quòd hæretici suspicati sunt, scilicet implapabile depalpabili corpus factũ esse, maius quidẽ, sed inutile & contra naturam miraculum est. Quid enim maluerit diuinitas, vtrũ id quod contra naturam, an id quod supra naturã est, in Psalmo euidenter ostendit, dicens: Posuisti super me manum tuam. At nunc ponendo exempla supradicta, quòd verũ corpus hominis, verũ cinguli sui corpus, id est, zonam ceruinam nodo firmiter obstrictã excesit, olimque nodum irresolutum anulus exiliuit, proponit diuinitas: Sic potuit clauso Chrs prodire sepulchro. Assumit ratio: Sed illa supra naturam facta sunt. Concludit fides supra naturam: Ergo verũ Christi corpus clauso prodire sepulchro, clausis potuit ianuis introire ad discipulos. ¶ Et hoc verè Deum decuit, videlicet sua taliter vti potentia, vt quam ædificauerat naturã, non destrueret, sed eandem permanentem, imò perfectam, quò vellet & vnde, traduceret vel educeret, quod qui non concedit, superest vt multo minus illud concedat, quòd corruptibiles ac mortales adhuc Apostoli sic educti sint, quomodo in Actibus Apostolorum scriptum est: Carcerẽ quidẽ ad huc clausum inuenimus, cum omni diligentia, & custodes stãtes ante ianuas: aperientes autem carcerem, neminem intus inuenimus. Superest, vt istos quoq;, qui necdũ resurrexerãt, in ventos & aërem subtilem, quo per patẽtes rimas efflari possent, euanuisse asserat, siquidem sacram recepturi sunt scripturam. Quam qui non recipiunt, nec audiendi, sed vt infideles omninò vitãdi sunt. ¶ Nobis credentibus illud pro argumento sufficit, quia de nihilo Deus cũcta creauit, & cuncta quasi nihilum & inane reputata sunt ei ad agendũ quicquid voluerit, ad traducendum quippiã quocunq; voluerit. Mirũq; hoc potius esset, si ita non posset, quũ nemo ferè tam imperitus artifex sit, vt quòd composuit, penetrare ipse vel aperire non possit. At ille quum voluit, aperta est terra & deglutiuit Dathan, statimq; ora concludens operuit super congregationẽ Abiron, qui principes seditiõis extiterunt, promissionibus Dei detrahentes, & cum subsannatione dicentes: Reuera induxisti nos in terram, quæ fluit riuis lactis & mellis. Quorum exemplum cauere debuerãt hi, qui resurrectionis fidem (vt supradictũ est) detrahere ausi sunt, quomodo & ipsi ex illis sunt, quibus iuraui (inquit dominus) in ira mea, si introibunt in requiem meam, nullus eorum introibit in hæreditatem credẽtibus promissam. Iurauit emi illis in ira sua, lacessitus eorum nequitia.

Act. 5.

Num. 16.

Psal. 94.

Cur hæc Paschalis sacra solennitas octauas habeat, cùm ipsa sit octaua, id est, octauã mundi ætatem respiciat, quæ est vniuersalis resurrectio.

Caput V.

IAm de reliquis Paschalis hebdomadæ offi cijs locuturus, opportunũ esse arbitror, de ipsis Paschæ octauis communiter aliqua præ loqui. Quæri etenim potest, cur cũ hæc sacra solennitas octauam illam significet, vt superius dictũ est, quæ septem labentibus huius mundi ætatibus, æterna stabilisq; succedet, ipsa quoq; octauas habeat. ¶Nam de cæteris solennitatibus illud ferè omnibus notum est, quòd ideirco octauas habeant, quia principium iam illis adesse, finemque, id est, consummationẽ fœlicitatis in resurrectióe futuram esse pariter considerãtes, iure in octauam vsque celebritatis perducimus lætitiã. Hæc autem solennitas, quia resurrectiõis est, ipsam totam respicit octauam, & celebritas eius vltra dies octo, id est, vsq; Pentecosten protenditur. Cur ergo & ipsa octauas habeat, meritò quæritur. ¶Sciendum itaq; est, quia resurrectio nostra, quam expectãtes iam nunc huius solennitatis occursu præoccupando celebramus, vera & perfecta erit circuncisio, signi ficata per illã, quę in veteri lege carnali Israel mandata est, octaui diei circuncisionem. Huius autẽ veræ circuncisionis, octo (vt ait Hieronymus) beatitudines sunt, & considera, in quiens, quia veræ circuncisionis octaua beatitudo martyrio terminetur. Beati qui perse cutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorũ est regnũ cœlorũ. Verã ergo circuncisionem resurrectionis rectè solẽnibus octo dierũ celebramus officijs, quam dñs ipse, vt magnificã esse ostenderet, tanquam ple nũ & solidũ corpus, longo, lato atq; alto permensus est octonario beatitudinum numero cõmendãs, qui eiusmodi est apud geometras, vt plenũ & solidũ corpus primus perficiat. Nostris enim numeris illi vti familiare est, imò suis, cui veraciter dictum est: Omnia in numero & mensura & põdere posuisti.

¶Veruntamen quoniam non adeo geometricas traditiones, sed potius æterni musici Dei cantiones inscriptura sacra cognoscere operæprecium est, qui & citharam se habere indicat, cui dicit in Psalmo: Exurge gloria mea, exurge psalterium & cithara, cantilenam eiusdem citharæ, imò citharam ipsam, in his octo beatitudinum sententijs tãquam octo chordis, quæ integram reddũt diapason, consideremus. Et hoc placeat vel maximè muficis, quia cùm (sicut tradũt musicæ artis scriptores) citharas antiquitus octo per diapason chordis fieri mos fuerit, musicus cœlestis Deus, hanc illis in cithara sua, id est, in ea quã assumpsit humanitate, de carnis nostræ sylua similitudinem repræsentat, dũ æternæ lætitiæ cantilenam per integram diapason, id est, per octo beatitudinum chordas modulans, scitos pueros ad saltandũ, id est, dociles discipulos ad bene operandum excitat. ¶Illud quippè fidei nostrę notissimũ est, quia citharæ huic de septem vocum discrimi nibus nihil deest. Quid enim sunt septẽ spiri tus Dei, quibus dominicus homo, requietio nis locus vnicus est, nisi septẽ vocum spiritua liũ discriminia, quibus omnis eisdem domini nostri cõtexitur doctrina? Illud quoq; prę tereundum non est, quòd sicut vocũ non nisi septẽ sunt discriminia, & idcirco in diapason octaua semper eadem est, quę & prima, sic secundũ Spiritussancti septem munera dũ nobis cithara hæc, octo cordis, id est octo beati tudinibus cœlestẽ diapason personat, octaua beatitudo eadem est, quæ & prima, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.

¶Quod nè nullius autoris patrocinio fultũ, fortè vlli cõtemptibile videatur, beati Augu stini non longè dissimilẽ super eisdẽ Dei spiritibus, eisdẽq; beatitudinibus sententiã habemus. Ille nanq; septẽ gradus, quibus ad diuinam contemplationẽ possit ascẽdi, in libro de doctrina Christiana distinguens, septẽ spiritibus dei, septem supra dictas beatitudines hoc modo coaptat, octauã nũc interim omit tens, quoniã ipsa eadẽ est quæ prima. De spiritu timoris domini, timor (inquit) iste cogitationẽ de nostra mortalitate, & futura morte necesse est incutiat, & quasi clauatis carbonibus omnes superbiæ motus ligno crucis affigẽs, pauperes spiritu, id est, humiles effici at. De spiritu autem pietatis, deinde (inquit) opus est mitescere pietate, neq; contradicere diuinæ scripturæ siue intellectæ, cũ vitia nostra percutit, siue non intellectæ, quasi nos aliquid melius possimus sapere. De spiritu verò scientię, tũc ille timor, inquit, quo cogitat de iudicio Dei, & illa pietas qua nõ potest ni si credere sanctorũ librorũ autoritati, cogit eum seipsum lugere. Nam ista scientia bonæ spei hominem, non iactantẽ, sed lamentantẽ facit. De spiritu fortitudinis, hoc, inquit, affectu impetrat, sedulis precibus consolationem diuini adiutorij, ne desperatione frangatur, & esse incipit in quarto gradu, hoc est, fortitudinis, quo esuritur & sititur iustitia, & ab omni mortifera iucunditate rerum transeuntium fortiter sese auertens animus, extrahit. De spiritu consilii, vbi (inquit) aspexit quãtum potest, in longinqua radiantẽ incommutabilem trinitatem, eandemq; vnitatem, suiq; aspectus infirmitate sustinere se illam lucem non posse persenserit, in quinto gradu, hoc est, in consilio misericordiæ purgat animam tumultuantem, secq; in dilectione

Matth. 5.

Gene. 17.

Sapient. 11.

Psal. 56.

proximi gnauiter exercens, in ea perficitur. De spiritu intellectus, cũ (inquit) hoc modo peruenerit ad inimici dilectionem, ascendit in sextum gradũ, vbi iam ipsum purgat oculum, quo videri Deus potest, quantũ potest ab his, qui huic seculo moriuntur, videlicet per speculum & in ænigmate. De spiritu sapientiæ, ita, inquit, purgans oculũ cordis, talis filius ascendit ad sapientiam, quæ septima est, qua pacatus tranquillusq; perfruitur. Initium sapientiæ timor domini. Ab illo enim vsq; ad ipsam per hos gradus tenditur & vnitur.

1. Cor. 13.

Psa. 110.

¶Sed nos iam ad rationes officiorum cõsiderationem vertamus, & cùm tanti doctoris autoritate eadem officia, quæ octo beatitudines mysticè prædicant, à gradibus vel ordine donorum Spiritus sancti non dissonare firmemus. Adeo nanque in his paschalibus præsentis hebdomadæ officijs, illa octo beatitudinum consonantia obseruata est, vt sensibus vel ordini sententiarum, quibus illas dominus beatitudines contexuit, sensus & ordo officiorum, si diligenter examinetur, consonare probetur. Hoc autem superius in officio primo diei non dictum, sed vsque adhuc opportunè reseruatum est, videlicet quia longa interiectio nouarum consuetudinum, de quibus dicendum videbatur, lectoris memoriam fatigare vel etiã fraudare poterat. Nunc ergo vbi rationes officiorum paschalium continuandæ sunt, cõpetentius dicetur quòd illic est tacitum.

Iterum de officio primi diei dominicæ resurrectionis, quòd & cætera huius hebdomadæ officia secundũ octo beatitudinum, & secundũ penè totidẽ donorũ Spiritus sancti, ordinata sunt ascensiones.

Beati pauperes spiritu.

Caput VI.

OFficium primi diei dominicæ resurrectionis superius dictum est, ad vniuersalis spectare diem nostræ resurrectionis, idq; planis & sponte occurrentibus comprobatum est argumẽtis, maximè offerenda manifestè cõcurrente rationi: Terra tremuit & quieuit, dum resurgeret in iudicio Deus.

Psal. 75.

Psa. 132. 40. 1. Cor. 5. Exod. 12.

Hoc proculdubio christianę fidei militiã ingressos, pauperes spiritu (id est, humiles) exigit fieri, cõsiderantes quia timor magnus & tremor erit, quando dicet patri rex & iudex omnium, Resurrexi & adhuc tecũ sum, in suggillationẽ inimicorũ suorũ, qui dixerũt: Quoniam morietur, & peribit nomen eius? eò quòd nesciat quisq; nostrum, quis ad dexterã, quis tunc statuendus sit ad sinistrã. Quamuis epulemur in azymis, & immolatus Christus pascha nostrum sit, quamuis carnes agni precioſę sint, lactucę agrestes cũ quibus comedimus valde amarę sunt, & carnes propter quos baculos tenẽtes in manib⁹, & festinãtes comedim⁹, tota nocte formidãdi sunt. Atq; hic est spiritus timoris domini. qui in fundo cordis, vt fundamentum ponitur, quo cætera quæ superædificanda sunt, firmiter portentur. ¶Hæc illa paupertas, id est, regina humilitas, quæ totius secuturæ beatitudinis cumulum, ne superbiæ vento exuffletur, præposita seruat. ¶Hic est septem graduum primus, per quos iuxta Ezechielem ad portã orientalem ascenditur. Et ne quem moueat, quòd aliter à doctorib⁹ quàm à Propheta gradus isti ordinentur, Spiritus namq; timoris, quẽ primum ponimus, ab Esaia ponitur vltimus, Gregorij sententia ponẽda est: Prophe ta, inquit, quia de cœlestibus adima loquebatur, cœpit magis à sapientia, & descẽdit ad timorem. Sed nos, quia de terrenis ad cœlestia tendimus, eosdem gradus ascendẽdo numeremus, vt à timore ad sapientiã peruenire valeamus. Sed vt ad superiora reuertamur, quid aliud in eodẽ officio per hoc significatur, quod sedit iuuenis in dextris coopertus stola candida, nisi quòd beati pauperes spiritu, à timore domini ascendentes, regnum cœlorum obtinebũt, & ex ipsis collecta assistet regina à dextris eius in vestitu deaurato.

Ecclc. 40. Esa. 11.

Mat. 26. Psal. 44.

¶Quòd præter superius memoratas causas, statio ad sanctam Mariam etiam secundũ hæc conueniat, ex abundanti est per conquisita probare argumenta. Omnes enim illã humilium nouimus esse reginã, cuius anima dominũ magnificans, cuius spiritus in Deo salutari suo exultãs, causam reddit: quia respexit, inquiens, humilitatem ancillæ suæ, quia dispersit superbos mente cordis sui, quia deposuit potentes & exaltauit humiles. Vere atq; fideliter. ¶Nam posuit super eos orbem. Vbi enim habemus in cantico Annæ, domini enim sunt cardines terræ, & posuit super eos orbẽ. In Hebræo ita habemus: Domini enim sunt afflicti terræ. Afflictos terræ, Hebręi (inquit Hieronymus) pauperes spiritu & humiles corde intelligunt, super quos dominum orbem posuisse dicunt, quia terra in meritis eorum stare autumant. Nos autem super fundamentum humiliũ Apostolorum & prophetarum, orbem, id est, ecclesiam nouimus esse positam, & scimus quia lapis ille, qui factus mons magnus, hunc implet orbẽ, & sustinet, & de ventre humilitatis mariæ (de qua loquimur) assumptus est. Et nunc quidem officiũ primi diei recapitulauimus, ob continuandas (vt dictum est) octo beatitudines, deinceps,

Luc. 1. 1. reg. 2.

Ephes. 2. Dan. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ceps, vt earum mystica series euidentius pateat, dabimus operam, singula iuxta propositum, percurrendo officia.

De officio secundæ feriæ, Beati mites.

Caput VII.

IAm sæpe dictum est, Euangelium cuiusq; officij caput esse, cæterasque partes illi, vt membra capiti, concordi sensu cohærere.

Luc.24. ¶Est autem diei præsentis hoc Euangelium, quòd duo ex discipulis domini Iesu, euntes in castellũ nomine Emaus, ostẽsum sibi dñm in via, sed in alia effige, tandem cognouerũt in fractione panis, & cum ipse euanuisset ex oculis eorum, illi ad inuicem dixerunt: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis de Iesu, dum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas? ¶Primum ergo videndum de cæteris partibus officii, quomodo huic Euangelio consonent, & maxime de introitu, Introduxit vos dominus in terram fluentem lac & mel, &c. & tũc palam erit, quod beatitudinũ secundæ totum officium consonet sententiæ, Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. ¶Et quidem difficile hoc esset, nisi compunctionem lachrymosam, qua illi cor suũ arsisse dixerunt, doctores nominati ante nos terram aquis irriguam appellauissent. Et recte, quia compunctione lachrymas excitãte, fidelis anima tãquam bono terræ suæ fru-

Psal.41. mento, refecta, dicit: Fuerunt mihi lachrymę meæ panes die ac nocte. Huic animæ beatus Gregorius Axam filiam Caleph eleganter assimilat, quæ sedens asino, cum suspirasset, dixitq; ei pater suus. Quid habes? ecce, inquit,

Iosue 15. terram arentem dedisti mihi, da & irriguam aquis. Deditq; ei pater suus irriguum superius, & irriguũ inferius. Omnis enim, inquit, fidelis anima sedens animo, id est, carnis suæ motibus præsidens, prius timore compungitur, quòd est irriguum inferius: pòst amore, quod est irriguum superius, & quæ prius flebat, ne duceretur ad supplicia, postmodũ amarissime flere incipit, quia differtur à regno.

Luc.24. ¶Et cõpetenter similitudo hæc sese obtulit, quæ cũ in singulis electorum perficiatur inuisibiliter, in his duob' de quibus loquimur, visibiliter quoq; peracta est. Cùm em̃ ambulãtes secũ tristes colloquerẽtur de his quę acciderãt, quid aliud q̃ anima eorũ velut Axa sedẽs asino suspirabat? Et cũ Iesus accedẽs & iũgẽs se in via, qui sunt hi sermones, inqt, quos cõfertis ad inuicẽ ambulantes & estis tristes, quo dissimile est ei quod Caleph suspirãti dixit filiæ. Quid habes? Nam & ipsum nomẽ Caleph, domino Christo cõgruit. Interpretatur em̃, quasi cor. Verbũ autẽ Dei Christus deus,

Psal.44. de corde patris eructatum est, & paterno cor di, quo eructatum est, per omnia simile est. Sed & hoc quasi cor erat idẽ dominus, quod discipulorũ cordi sic se conformauit, vt quia apud semetipsos intus amabãt & dubitabãt, eis foris dominus & præsens adesset, & quis esset non responderet. Cum autẽ corda eorũ tanta charitate ditauit, vt magnitudine diuitiarum eiusdem charitatis attoniti dicerent, Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dũ loqueretur nobis in via, quis non attendat illum animabus eorum dedisse irriguum superius, scilicet vt superni amoris profundo vulnere compungerentur. ¶Itaq; dubiũ nil remanet, quin in Euangelio tali hic introitus consonet, Introduxit nos dominus in terrã fluentem lac & mel, atq; ideo constans & probatum est secundæ huius feriæ officio secundam beatitudinis prædicari sententiam, Beati mites quoniam ipsi possidebunt terrã. Mites autẽ spiritus pietatis efficit, quòd & ipsa res indicat, & Augustini sentẽtia superius dicta confirmat. Itaq; tam secũda beatitudinis sententia, quam secundus donorum Spiritus sancti gradus præsentis officij causa materialis habetur. ¶Lectio quoq; Actuum apostolorum quæ præmittitur per os Petri apostoli, ex eo maxime loco huic Euangelio secundũ suæ præcursionis officiũ succinit, vbi ait: Huic omnes prophetæ testimoniũ perhibẽt remissionẽ peccatorũ accipere per nomen eius omnes qui credunt in eũ. Cum enim dominus supra dictos increpasset discipulos, q̃ tardi essent ad credendũ, Et incipiẽs, inquit Euangelista à Moyse & omnibus prophetis, interpretabatur illis in omnibus scripturas quæ de ipso erant. ¶Similiter offerenda, Angelus domini descẽdit de cœlo dictis Euãgelicis cõsonat, vbi referentes discipuli domino, quẽ peregrinũ esse arbitrantur, inter cætera dicũt: Sed & mulieres quędã de nostris terruerunt nos, quæ diluculo fuerant ad monumentũ & nõ inuẽto corpore eius, venerũt dicentes, se etiã visionẽ vidisse angelorũ, qui dicũt eũ viuere. ¶Alleluia, Nõne cor nostrũ, futurum nobis illud inclamat, quod omnes quorũ cor nunc ardens est de Iesu in via, dũ loquitur nobis per scripturas, cum illũ cognouerimus in fractione panis, de quo dictũ est Beatus qui mãducabit panẽ in regno dei, tunc æterna exclamatione nos inuicẽ cõmemorabimus desideriũ, quo nũc ardemus, nostramq; satietatem, quæ tunc plena sine fastidio erit, admirabimur, re ipsa tãdem experti, quod nunc suspirantes credimus.

Num.14.

Act.10.

Luc.24.

Luc. 4.

Cur statio ad sanctum Petrum.

¶Secundum ea quæ dicta sunt valde congruit & hoc quod præsenti officio præscripta est sta-

officio præscripta est, statio ad sanctum Petrum. Cui enim pater omnium Deus largiori gratia dedit irriguum superius & irriguum inferius, reuocemus ad memoriam quæ circa illum acta sunt, & esse manifestius apperebit. Mox vt trina negatione cecidit, conuersus (inquit Euangelista) dominus respexit Petrum, & recordatus est Petrus verbi domini quod dixerat ei, quia priusquam gallus cantet, ter me negabis, & egressus foras fleuit amare. Tunc vere beatus inter omnes mites cœpit possidere terrã vero timore compunctus, quod est accepisse irriguum inferius. Quando autem resurrexit dominus, & (sicut in Euangelio legimus, & in communione hac die cantamus) surrexit dominus & apparuit Petro, quid putamus, quantos intro currẽti ad se misericordiæ, respondit gemitus, vero amore compunctus, quod est accepisse irriguum superius? Quia ergo & hic cunctis mitibus positus est in exemplum, & beata Dei genitrix omnium regina est humilium, recte hodierna statione ad S. Petrũ, beatos eius exemplo prędicamus mites, quia possidebunt terram. Sicut hesterna statione ad S. Mariam, beatos eius exemplo prædicauimus pauperes spiritu, id est, humiles, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.

Luc.24.

Luc.24.

De officio tertiæ feriæ, Beati qui lugent. Cap. VIII.

Matth.5. QValiter tertiæ ferię officium tertiæ cõsonet supradictarum sententiæ beatitudinum, nõ citius approbaretur, nisi supra scriptis suffragantis scripturæ patrocinijs sermo fulciretur. Nam constat quidem quòd nulla contrarietas, sed nec vlla sit in sensibus diuersitas, sed in verbis manifesta dissonantia est. Videlicet in illa sententia tertiæ beatitudinis, lugẽtes beatificamur: Beati qui lugent, quoniam ipsi cõsolabuntur. In huius aut officij introitu, aqua sapientię beati viri potati referuntur. In offerenda, Intonante de cœlo domino & altissimo dante vocem suam, fontes aquarum apparuisse memorantur. In communione quoq; qui cum Christo resurrexerunt, quæ sursum sunt sapere iubentur. Ita totum pene officium diuinam nobis commendat scientiã, nusquam beatorum luctum proprijs vocibus denuncians. ¶Hic igitur necessario beati Augustini, quæ superius inter cætera est, patronam tenemus sentẽtiam. Tunc ille timor (inquit) & illa pietas, quę nõ potest nisi autoritati sanctorum librorum cedere, cogit eum seipsum lugere. Nam ista sententia bonæ spei hominem, non se iactantem, sed lamentantem facit. Itaq; nos ad tertium illum gradum, considerationem conferamus, & hoc officium, quo scientia Dei sub nomine aquarum prædicatur, à beatitudine lugentium, non discrepare probemus.

Psal.17. Colass.3.

¶Primo sciẽdum est, luctum hunc de quo dictum est: Beati qui lugent, non esse mortuorum communi lege naturæ, sed peccatis & vitijs mortuorum. Sic Paulus Apostolus flere se ac lugere dicit eos, qui post fornicationem & immunditiam non egerunt pœnitentiam. Lugendi enim sunt, quia nõ luxerunt. ¶Hic autem luctus in hodierno commendatur Euangelio, dicente domino ad discipulos quibus apparuerat: Quia sic oportuit pati Christum & resurgere à mortuis tertia die, & prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes. Pœnitere enim, pro peccatis lugere est. Sed nec ipsam, quæ luctum hunc efficit, causam hæc eadem Euangelij lectio penitus omittit. Cùm enim dixisset dominus discipulis suis: Quoniam necesse est impleri omnia quę scripta sunt in lege Moysi & prophetis & in psalmis de me, tunc (inquit Euangelista) aperuit illis sensum vt intelligerent scripturas. ¶Ipsum igitur effectum, id est, pœnitentiæ luctũ, causamq; efficientem, id est, scientiam cæteræ partes prædicant officij. Scripturarũ quippe intelligentia, lamentorum siue luctus causa est effectiua: quia sicut nemo fere adeo crudelis & stultus viator est, vt cũ forte per medium occisorum graditur, non saltem aliquã tulum represso risu & cachinno, subsistat cõpunctus: sic nemo est qui non aliquantò dolore mordeatur, cum rite intellectis versatus in scripturis, prophetas occisos, dominũque prophetarum crucifixum, omnesq; præcones veritatis ab eo missos, tribulationẽ passos attendit, qui omne præsentis vitæ gaudiũ vanitatẽ & deceptionẽ esse, flendo & moriendo testati sunt. ¶Intantum aũt prædicandæ scientiæ Dei, compositio studet huius officij, vt cum versus omnes gradualis per totã hãc hebdomadã, de vno eodẽq; psalmo cẽtesimo decimo septimo sumpti sint: hodiernũ versum, Dicant nunc qui redempti sunt à domino, de alio, id est, centesimo sexto psalmo sumi placuerit, quia videlicet totus psalmus ille, exhortatio est ad omnes fideles, laudare dominum, quod per scientiam sui de quadruplici tẽtatione nos liberauit, scilicet quia eripuit eos de necessitatibus eorum, id est, de periculo infidelitatis, quia liberauit eos qui de necessitatibus eorum, id est, à debilitate prauæ consuetudinis, quia liberauit eos à tædio bonæ actionis, quia eduxit eos ab hæreticorum impugnationibus & versutiis, qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

prius enarrabant in solitudine inaquosa, id est, in siccitate doctrinæ, sacrarũ penuria scripturarum. Antequàm, sicut in introitu cantamus, aqua sapientiæ potaret eos, antequàm sicut in offerenda canimus, intonante de cœlo domino apparuerunt fontes aquarum, id est, apostoli, per quos altissimus dedit vocẽ suam, id est, illam de qua nunc loquimur, notitiam sacri uiarum suarum scientiam. Plane igitur tertiæ feriæ officium, tertiam beatitudinis cõmendat sententiam, prædicando eã, quæ non iactantes, sed lamentãtes faciat, scientiã.

Psal 106. Eccle.15. Psal.27.

¶ Cur statio ad sanctum Paulum.

¶ Statio ad sanctum Paulum conuenienter huic officio præscripta est, iuxta omnia quæ supra dicta sunt, vel rationabiliter dici possunt. Huic enim singulari gratia dominus aperuit sensum vt intelligeret scripturas, quod pauloante de cæteris Apostolis dictum est. Vnde & ipse ait, Euangelium meũ, quod Euangelizatum est, non est à me, neq; eñ ego ab homine accepi illud, neq; didici, sed per reuelationem Iesu Christi. Itemque quod in eodem Euangelio dictum est, & prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorũ in omnes gentes, maxime per hunc adimpletum est, per quẽ omnes gẽtes cognouerunt gratiam Dei, & per eũ aqua sapientiæ gentes potatæ sunt, & maxime per eum luctuosa dei scientia, dictis & scriptis apposita est, quod vberius in Epistolis ad Corinthios inueniri potest. Dicit enim his inter quos fornicatio audita fuerat: Et vos inflati estis, & non magis luctum habuistis, &c. Itẽ, Contristati (inquit) estis ad pœnitentiam, cõtristati estis secundum Deum & reliqua. Et intantum ab eis quibus prædicauerat, luctum exigebat, vt ipsi non lugerent, humiliratem se à Deo ipse deplangeret, & non lugentes lugeret, sicut ad eosdem Corinthios. Ne cùm venero, inquit, iterum humiliet me Deus apud vos, & lũgeam multos qui ante peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam super immunditiam & fornicationem & impudicitiam quam gesserunt. ¶ Hinc & beatus Iob, cum de scientia quam habuerat priusquam sibi dominus de turbine loqueretur, dixisset, Audito auris audiui te, & de augmẽto eiusdem scientiæ, quòd accepit ex collocutione Dei, subiunxisset, Nunc autem oculus meus videt te, statim multiplicem scientiam causam esse ostendens effectiuam luctusque & pœnitentiæ, idcirco (inquit) ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla & cinere. ¶ Remoueamus igitur nostram à paschalibus gaudijs ineptam lætitiam, neq; carnes agni comedamus absque lactucis agrestibus, quia beati qui lugent, quoniam ipsi consolabunti.

Galat.1. Luc.24. 1.Cor.5. 2.Cor.7. 2.Cor.12. Iob.42. Exod.12. Matth.5.

De officio quartę feriæ, Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam.

Caput IX.

OFficium quartę ferię, qualiter quartę beatitudinum sententię consonet, approbare operosum non est. Verum illud potius quęrendum esset, qualiter quarta hęc beatitudo, qua dictum est, Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quarto gradui gratiarum Spiritus sancti, id est, fortitudini congruat, nisi ex supradictis Augustini verbis cõstaret, fortitudinis esse eousq; ab omni mortifera iucunditate rerum transeuntium animum euellere, vt vacet illi iustitiam esurire ac sitire. Hoc autem quod prœmissum est, scilicet præsens officium, quartę beatitudinis esse prœconium, perspicue patet quia per conuiuium illud, quòd secũdum hodiernum Euangelium, dominus noster post rẽsurrectionem cum septem discipulis celebrauit, illa saturitas (vt beatus Gregorius exponit) significata est, quę hic esurientibus & sitientibus iustitiam in illo ęterno conuiuio reposita est. Restat igitur hoc solum, vt prœeunte mystico sensu Euangelii, videamus qualiter illud cęteræ consequantur partes officij.

¶ Veridica doctorum expositione traditum nobis est, hoc quod dominus noster post resurrectionem suam, discipulis in mare laborãtibus, sterit in littore, illud innuere, quòd ipse resurgens ex mortuis, iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur, ac si rebus ipsis loquatur in ęternitatis soliditate stabilitus: Iam vobis in mari non apparco, quia vobiscum in perturbationũ fluctibus nõ sum. ¶ Quod mane facto stans in littore, discipulis nescientibus quia dominus est, Mittite, inquit, id dexterã nauigij rete & inuenietis, illud significat, quòd manè, id est, in die iudicii, transacta præsentis nocte seculi, omnes electos suos vniuersali resurrectione ad dexteram suam congregabit. Magni etenim pisces & numerati omnes centum quinquaginta tres, omnes electos significant, qui meritis magni, & sanctę trinitatis fide perfecti, tũc ad littus maris, id est, in finem seculi, sunt colligendi. Ibi septẽ discipulos ad cõuiuium inuitat, quia perfecta Ecclesia, tamq; tota septiformi spiritu cõstructa, tũc receptis corporibus ad ęternas cum illo discumbent epulas. ¶ Quid ergo sibi vult hoc quod cantamus in introitu, dictũ de die iudicii. Venite benedicti patris mei, percipite regnũ, nisi quia significatur hoc ipsum in euãgelio prædicto per illud, quòd exeũtibus discipulis ad littus, tãtumq;

Iohan.21. Matth.25.

tumq; numerũ magnorũ piscium trahentibus, ait dominus, Venite prandete. Regnũ enim illud vnũ æternũ prandiũ est, vna & perpetua cœna est. Illic inueniẽter omnes electi, quos hic appellat benedictos patris sui, quiq; per illos pisces magnos & numeratos signati sunt. ¶ Illic inquã, in littore illo, id est, in seculi fine, prunas inuenient & piscẽ superpositũ, piscẽ (inquã) assum, id est, Christũ Deũ & hominẽ passũ, tũc in ignẽ nõ passionis, sed amoris propositũ, de quo amore loquitur Esaias: Dicit dñs, cuius ignis est in Sion, & caminus eius in Hierusalẽ, quia videlicet ignis amoris, qui in Sion, id est, in præsenti Ecclesia, nũc est aliquãtulus, tũc in Hierusalẽ, id est, in illa visione pacis æterna perpetuus, & inextinguibilis erit caminus. Inuenient & panẽ positum, id est, veram vitæ æternæ alimoniã Deũ, qui angelorum cibus est, quos pascit immortaliter. ¶ Epistola de actibus Apostolorũ sumpta, de beati Petri Apostoli prędicatione, more suo, tum testimonio secuturi præcurrit Euãgelij, illum maxime locũ contingens, quo dicitur: Ascendit autẽ Simon Petrus, & traxit rete in terram, plenum magnis piscibus. Iam eñ credo, inquit Gregorius, quod vestra charitas aduertit, quid est quòd Petrus rete ad terrã trahit. Ipsi enim sancta Ecclesia cõmissa est, ipsi specialiter dicitur: Pasce oues meas. Hoc agit verbis, hoc agit epistolis, hoc (vt ad inceptum redeã) illo sermõe secũdo egit, de quo prædicta lectio actione Apostolorũ sumpta est, quo millia quinq; virorũ retibus fidei cõclusa sunt. ¶ Versus gradualis, Dextera domini fecit virtutẽ, pulchre ad hoc cõcinit, quod ait: Mittite in dexteram nauigij rete, & inuenietis. Altius quoq; intuentibus liquet, quia congrua vox est ipsius dominici hominis in littore stantis, vt supradictum est, & omnes mortalitatis nostræ fluctuationes egressi per potẽtiam resurrectionis. Dextera inquit domini fecit virtutem, id est, potentia verbi mihi vniti fecit me vincere mortem, dextera domini exaltauit me, id est, laudabilẽ fecit me. Iterumq; repetens Dextera, inquit, domini fecit virtutẽ, vt ostẽdat eiusdẽ resurrectionis qualitatẽ, scilicet æternã, sicut sequitur in eodẽ Psalmo: Non moriar, sed viuã. ¶ Iuxta quẽ sensum cantamus cũ Apostolo in Alleluia, in cõmunione: Christus resurgens ex mortuis. Offerenda, Portas cœli aperuit dominus, &c. ¶ Tertio nobis inculcat, & replicat, quod ille panis significet, quẽ piscatores nostri, cũ copiosa multitudine magnorum piscium ad terrã egressi, cum asso pisce inuenerunt, & ad prandium vocati sunt. Scilicet ille idem panis, in illa est nobis patria repositus, quem nunc in via gustamus, vt videamus quoniam suauis est dominus quem in sacramento altaris sumimus. Aperuit enim dominus portas cœli, & hunc panem pluit nobis, portas (inquam) cœli, id est, prophetas qui prædixerunt, angelos qui annunciauerunt, Mariam quæ concepit & peperit, Apostolos & doctores alios, qui prædicando Dei verbum immiserunt in ora animarum nostrarum egentium, & suam inopiã anhelantiũ, vt gustaremus & agnosceremus, & ad patriã, vbi panis huius plenitudo est, tendentes, in via non deficeremus.

Psa.33. Apoca.21. Iohan.7. Actur.3. Iohan.21. Psa.117. Rom.6. Psal.77.

Cur statio ad S. Laurentium. Cap. X.

BEatus Laurentius vnus & bene notus de magnis illis piscibus, piscis magnus, idẽq; assus, cuius assatura suauiter in tota Christi fragrat Ecclesia, in illa lõga morte, in illis tormentis, quia bene mãducauerat & bene biberat, inquit Augustinus, tanquam illa esca saginatus; & illo calice ebrius, tormenta non sensit. Ibi enim erat qui dixit: Spiritus est qui viuificat. Caro enim ardebat, sed spiritus animam vegetabat. Non cessit, & in regnum successit. Idcirco de cunctis eisdem piscibus, quos Simon Petrus ad terram trahit, conuenienter hic vnus electus est, cuius magnitudinem hodierna statio spectandam nobis demonstraret. ¶ In hoc enim Christianæ fidei fortissimo propugnatore maxime claret illud, quòd superius cum scripturæ autoritate monstratum est, quartam beatitudinem, quod est esurire & sitire iustitiam, quarto gradui congruere donorum Spiritus sancti, id est, spiritui fortitudinis, quia martyr insignis esuriens in fortitudine, & fortis in esurie, adeo primo gustu panis illius saginatus est, vt tormenta non sitiret, quia & (sicut ait Augustinus) præeuntem Sixtum Episcopum sequi sitiens, accepit oraculum, vicit diabolum, peruenit ad triumphum.

Iohan.6.

De officio quintæ feriæ, Beati misericordes. Caput XI.

QValiter officium quintę ferię, quintæ beatitudinum cõgruat sententiæ, qua dictum est, Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam cõsequentur, promptum erit agnoscere, proposito prius mystico sensu lectionis Euangelicæ. Maria Magdalenæ, quæ fuerat in ciuitate peccatrix, quæque amando veritatem, lauit lachrymis maculas criminis, Ecclesiæ de gentibus typum gesit: quæ agnita veritate turbas errorum, quibus prostituta fuerat, deserens, ad fontem gratiæ lauanda cucurrit, & vox veritatis impletur, dicentis: Dimissa sunt ei peccata multa, Iudaico inuidente populo,

Matth.5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pulo,cuius in typũ Phariſæus illæ miſericordiæ fontem reprehendebat,dicens:Hic ſi eſſet propheta, ſciret utiq; quæ & qualis eſſet quæ tetigit eũ, quia peccatrix eſt. Hæc eadẽ mulier, ſicut in hodierno legimus Euangelio,ſtabat ab monumentum foris plorans: & poſt allocutionem angelorum conuerſa retrorſum,videt Ieſum: & ipſa prius ab illo vocata nomine ſuo,vocat eum & ipſa magiſtrũ, &c. In his quoq; typum gerit eiuſdem Eccleſiæ. ¶Sic enim Eccleſia de gentibus foris ſtabat, quia legis & prophetarum ſcientiam nõ introierat,& tamen dominum quærebat, ſicut ille bearisſimus centurio Cornelius,vel ſicut ille Aetiops eunuchus qui venerat adorare in Hieruſalem, & reuertebatur legens Eſaiam prophetam, cuius aditũ ad intelligẽdum inuenire non poterat. Sic & multi gentilium Deum quærentes foris ſtabant, quia per quem ad veritatis notitiam ingrederentur, non inueniebant,futurum erat ſed non ante dñi aſcenſionẽ,vt illis veritas illuceſceret, & fidẽ ſuã Apoſtolis indicarent,cõfitentes Chriſtum aſcendiſſe ad deum patrem ſuum,id eſt,æqualem illum eſſe Deo patri ſecũdum diuinitatem, quo minor eſt ſecundum humanitatem. ¶Propter quod Mariæ volenti pedes eius tenere. Noli, inquit,me tãgere, nondum enim aſcendi ad patrem meum. Vade aũt ad fratres meos & dic eis: Aſcendo ad patrem meum &c. Ac ſi Eccleſiæ de gentibus quærenti eũ,ſicut ſupra dictũ eſt,& ſicut ante paſsionem eius legimus gentiles quęſiſſe eũ, dicentes Philippo: Domine,volumus Ieſum videre,dicat ipſe: Nolite nũc me tenere, ſed poſtquam aſcendero ad patrem,ipſam aſcenſionem meam credere vos, Apoſtolis meis oſtendite, qui fratres mei ſunt,id eſt,per me idẽ quòd ego vobis cõferre poterunt. ¶Itaque dici præſentis Euangelium beatitudini illi conſonat, Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. Nam in Oſeæ eadem Eccleſia dominus dicit: Vocabo non plebem meam,plebem meam:& non miſericordiam conſecutam, miſericordiam conſecutam. Et rectè quinta hæc beatitudo, imo beatitudinis cauſa, quod eſt miſericordem eſſe ſecundum Auguſtinum, ſicut ſupra dictum eſt, quinto ſurſum gradui confertur donorum Spiritus ſancti,id eſt, Spiritui conſilij:quia ſicut conſilium regit animum,ſic ſupradictam mulierẽ miſericordia & compaſſio, qua compungebatur, plorans ad monumentum, iuuit, vt prima videret dominum, ſic & Cornelium opera miſericordiæ, id eſt, eleemoſynæ quas faciebat, vt indice angelo peruenirẽt ad dominum,imo ſic omniũ quẽrentium Deum, miſericordiæ conſilium purgat oculum. ¶Sed iam officij membra cætera,capiti ſuo,ſcilicet ſenſui coaptemus euangelico. Primum pene idẽ in eunucho miramur apparere myſterium,de quo narrat præcurrens lectio Actuum Apoſtolorum. Nam quod in Euangelio ſignificatur per peccatricem,in Epiſtola narratur cœptum agi per Aethiopem. ¶Vterq; enim iuſtificandæ peccata ſignificabat Eccleſiæ. Illa peccatricis nomine,iſta Aethiopica nigredine. Ibi peccatrix dominũ quærens,ipſos Apoſtolos ſuperabat amore, hic Aethiopia præueniebat domino Deo manus dare. Illa quaſi mortuum dominum plorabat,hic in Eſaia prophetiam paſsionis domini compatiendo legebat. Illi tenebræ erant ad monumentum,huic deerat lucerna ſcientiæ ad intelligendum. Illa videns dominum non agnoſcebat,hic de illo legens comparationem ouis & agni, de quo diceretur,neſciebat. Ad ſummam,illius aperti ſunt oculi & os,vt diceret Rabboni. Huic vt magiſterio veritatis cõſentiens,prædicante Philippo,diceret, Quis me prohibet baptizari? ¶Iſte eſt mutus per mariam ſignificatus,& in eunucho tãquam in primitijs aſſumptus eſt, iſte (inquam) eſt mutus gentilium populus, & iſti ſunt infantes ſcilicet idololatræ, Deũ loqui neſcientes, de quibus in introitu cantamus: Victricem manum tuam domine laudauerunt pariter, quia ſapientia aperuit os muti, & linguas infantiũ fecit diſertas. Quã ob cauſam laudauerunt? Videlicet,quia ſicut in eodem libro Sapientiæ præmiſſum eſt,inimicos eorũ operuit mare, ſcilicet baptiſmi, & ab altitudine inferorum educti ſunt,quia per baptiſmum reſurrectione prima, quæ eſt animæ,reſurrexerunt. ¶Hæc ita eſſe,manifeſtius ex ſubſequente collecta comprobatur: Deus,qui diuerſitatem gentium in cõfeſſione tui nominis adiuuaſti,da vt renatis fonte baptiſmatis, vna ſit fides mentium & pietas actionum. ¶Verſus quoq; gradualis in eo cõgruit quòd ait, Dominus Deus & illuxit nobis, quia mariæ quęrenti viuentem cum mortuis,tenebræ erant ad monumentũ, per quas ſignificabatur ignorantia Dei,in cordibus gẽtium,quæ & manifeſtius expreſſa eſt per gẽtilem atq; Aethiopem eunuchum. ¶Nec aliud alleluia melius ſecundum hunc congruit ſenſum,quàm,Surrexit Chriſtus & illuxit populo ſuo. ¶Dies ille ſolẽnitatis noſtræ, de quo in offerenda canimus,In die ſolennitatis veſtræ dicit dominus,&c. dies magnus,dies præclarus,Chriſtus eſt,dies de die, lumen de lumine, in quo exiuimus de terra Aegypti, id eſt, de tenebris, quas illæ tenebræ ſignificauerunt,

Iohan.20.

Actor.9.10.

Iohn.12.

Oſee 12.

Actor.10.

Actor.8.

Pſal.67.

Sapien.10.

Pſal.117.

uerunt,quæ erãt mariæ ad monumentũ, ſiue ſupradicti Aethiopica nigredo eunuchi.

¶Dies, inquã,cuius in lumine gradiẽdo,tẽdim⁹ ad terrã,quæ vere lacte & melle fluit,quia præſens illic eſt Deus & homo Chriſtus, ſemper ex diuinitate & humanitate ſuauis angelis,& hominibus dulcis,ſemper præſens,ſemper deſiderabilis. Hic nobis ex tũc illuxit,ex quo nobis ad patrem aſcendit,id eſt, ex quo illum agnouimus & credidimus aqualem patri. Eius ergo virtutes recte in communione annunciare iubemur,nos populus acquiſitionis, quia ſecundum ea quæ dicta ſunt, de malis & profundis tenebris vocauit nos in admirabile lumen ſuum.

1.Pet.2.

Cur ſtatio ad ſanctos Apoſtolos.

Caput XII.

Iob.40. Iohn.10.

STatio ad ſanctos apoſtolos perſpicuè ſupradicto congruit myſterio, per Apoſtolorum enim factum eſt miniſterium, quòd os muti apertũ eſt,quòd linguæ infantium diſertæ ſunt, quod Aethiops horridus agnelli candido vellere veſtitus eſt,quòd peccatrix quælibet anima foramen crucis inuenit in maxilla Leuiathan, per quòd effugiens, crucifixam non iam in monumento, ſed in cœlo quærens inueniat miſericordiã. Propter quod eoſdem Apoſtolos, in Euangelio ſupradicto vocat dominus fratres ſuos, quia ſtudijs illorum actum eſt,vt eo nihil minus habeat gentiũ Eccleſia,quòd eã dominus ſuo corporali non illuſtrauit preſentia.

Pſal.62.

¶Sed & Philippus, qui ſupra dictum fidei candore veſtiuit Aethiopem,nomine ſuo cũctos myſticè ſignat Apoſtolos. Philippus em interpretatur os lampadis. Lampas autem,id eſt, lux,mundi ſaluator eſt, ſicut Eſaias dicit de illo: Propter Sion non tacebo,& propter Hieruſalem non quieſcam, donec egrediatur vt ſplendor iuſtus eius,& ſaluator eius vt lampas accendatur. ¶Cuius os, Apoſtoli vel quique prædicatores ſancti recte dicuntur, quia verum à falſo ſeparant, ſicut alibi dicitur: Si ſeparaueris precioſum à vili, os meum eris. Philippus ergo cunctos (vt dictum eſt) ſuo nomine ſignat Apoſtolos, qui vſque hodie ſcriptis ſuis Aethiopiſſas candidare nõ deſinunt animas: inſuper & redarguunt ſynagogam murmurantem contra dominum, propter gentium Eccleſiam, ſicut quondam Maria murmurauit contra Moyſen, propter vxorem eius Aethiopiſſam.

Hier.15.

Num 12.

De officio ſextæ feriæ, Beati mundi corde. Caput XIII.

Matth.5.

OFficium ſextæ feriæ patenter reſpondet beatitudinum ſextæ ſentẽtię, Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Agit enim de fœlicitate tranſmigrantium, ſcilicet omnium qui de vetuſtate carnis ad nouitatem Spiritus tranſmigrantes, mundato cordis oculo per longum deſiderium gloriam ſummę trinitatis tandem viſuri ſunt. Eorum nanq; in typum patres noſtri Apoſtoli euocati, abierunt in Galilæam, in montem vbi conſtituit illis Ieſus, ſicut hodiernum refert Euangelium, & videntes eũ adorauerunt, ſimulq; mandatum acceperũt, qualiter omnia vaſa quę fortiarmato fortior ipſe ſuperueniens abſtulerat, emundarent, dicente domino: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & Spiritus ſancti. ¶Illud nemo qui dubitet, quod cum dixerit: Beati mundo corde,quoniam ipſi Deum videbunt, per munditiam cordis obtineri intellectum, ac per hoc ſupradictũ Auguſtini in hoc quoq; cõſtare ſententiam,ſextam beatitudinis ſententiam,ſexto gradui donorum Spiritus ſancti ſurſum verſus congruere, id eſt, munditiam cordis intellectui nunquam deeſſe. Igitur de cæteris partibus officij ſupereſt vt ſuo capiti, ſcilicet Euangelico conferantur ſenſui.

Rom.7.

Matth.28.

Luc.11.

Matth.28.

¶Primũ in præcedẽte lectione Epiſtolæ beatus Petrus, cum præmiſiſſet dicens: In diebus Noẽ, cùm fabricaretur arca,in qua pauci, id eſt, octo animæ ſaluæ factæ ſunt per aquam, ſtatim ſubiecit: Quòd & vos nunc ſimilis formæ ſaluos facit baptiſma,non carnis diſpoſitio ſordium, ſed conſcientiæ bonæ interrogatio in Deũ. Nõ quæſitu opus eſt,in quo lectio hæc ſupradicto Euãgelio conſonet, quo primũ ſalutaris baptiſmi regula tradita eſt. Notum quippe eſt, & in doctorũ ſcriptis autenticis vſitatum ſimilis formæ, vt ait in hac Epiſtola Petrus Apoſtolus, eſſe baptiſma, & in eius typũ præceſsiſſe hoc quod paucæ, id eſt, octo animæ ſaluæ factæ ſunt per aquã in arca in diebus Noẽ. ¶Chriſtum nanq; præfigurauit Noẽ,tam actu quàm nomine, videlicet quia Noẽ interpretatur requies,quod nomen illi à patre Lamech impoſitũ eſt, dicẽte: Iſte conſolabitur nos: vel, vt in Septuaginta habetur, requieſcere nos faciet ab operibus & laboribus manuũ noſtrarũ in terra cui maledixit Deus. Chſs etem noſtra requies eſt, ſicut ipſe dixit: Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde,& inuenietis requiẽ animabus veſtris. Cũ ergo Noẽ gubernauit arcã ſuper nudas diluuij,quibus & peccatores deleti ſunt,& hi qui cum illo erãt ſalui facti ſunt per fidem,quia credentes iuſtitiæ Dei ſeſe ab incredulis diuiſerunt: Chriſtum actu quoq; præfigurauit, vt dictum eſt,qui nunc gubernat Eccleſiam ſuper vndas baptiſmi, quibus

1.Pet.3.

Gen.5.

Matth.11.

Marc.16.

qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui non credunt,condẽnantur:qui vero credunt & baptizantur, cum ipso saluantur:& illis affert Spiritus sanctus pacem, id est,peccatorum remissionem, cuius figuram tũc gessit columba,ferens ad arcam in ore suo virẽtis oliuæ ramũ. ¶Ipse autem octonarius numerus animarũ,quæ in arca saluæ factę sunt, quia à primo pari,id est,binario,proficiscens solidum corpus creat, scilicet habens longitudinem,latitudinem, atq; altitudinẽ. Nam bis bina bis, octo sunt, quòd apud geometras & arithmeticos quoq; vsitatum est. Ipse, inquam,octonarius numerus animarũ,perfectionẽ designat corporis Ecclesiæ, quòd prę eunte mundo infidelium per aquæ iudiciũ, quo nunc fideles ab infidelibus separantur, fide sua se saluat, & in ligno crucis supernatat. ¶Et pulchrè arca illa fenestram habuit in latere, per quam saluandi illi ingrederentur: quia Christus lancea militis in latere est vulneratus, per cuius vulneris sacramentum cuncti credentes Ecclesiam ingrediuntur.Et quoniam Ecclesia de hominibus constat,pulchrè arca illa,quæ Ecclesiam figurabat, quandam humani corporis similitudinem in ipsa forma sua prætendebat. Siquidem humanũ corpus sic est,vt longitudinis suæ sextam partem habeat in latitudine, decimamq; eiusdem longitudinis in altitudine. Sic arcam cõstructam fuisse non dubium est. Tercentorũ erat cubitorũ in longitudine, quinquaginta in latitudine,triginta cubitorum in altitudine.

¶Igitur per omnia,lectione epistolæ,euãgelio consonante, cætera promptum est officij membra coaptare. Introitus:Eduxit eos dominus in spe, & inimicos eorum operuit mare. Itemq; offerenda: Erit vobis hic dies memorialis,cum vestibus suis, notis & propinquis sensibus, tam Euangelio quàm Epistolæ fœderantur. Mittunt enim nos ad historiam patrum celeberrimam,qui in typum baptismi nostri, omnes in Moyse baptizati sunt,in nube,& in mari.

¶Nam sicut illos in spe eduxit dominus, scilicet sperantes liberari, quanuis Pharao cum suis persequeretur, & inimicos eorum visibiles operuit mare: sic omnes in Christũ credentes, quamlibet maxima peccata se fecisse recordentur, cum certa spe remissionis ad illum egrediuntur, & omnia peccata eorũ in mari,id est,in baptismi fluctibus operiuntur. Et propterea dies hic, scilicet Christus, cuius in lumine à tenebris exiuimus,memorialis esse iubetur.Christus inquam, qui dies noster, id est,pascha nostrũ est, festus nobis atq; solẽnis,semper celebrãdus, atq; in mẽte habendus est,qui tacẽtibus nobis solus pugnauit pro nobis, quia solus moriens pro cũctis, mare illud, quo inimici, id est, peccata nostra operiũtur, de latere suo lanceatus effudit. ¶Versus gradualis:Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli.Illi sententiæ concorditer occurrit, qua dominus noster gloriam & honorẽ, quo propter passionem mortis coronatus est,exprimit,dicẽs in eodẽ Euãgelio:Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. Et rectè in suggillationem eorum, qui lapidem talem reprobauerunt supra dictæ sententiæ Euangelii,Propheticum hoc iungitur testimonium. Et hoc est illud quòd cũ despiceretur corã Pontificibus,patienter ferens: Veruntamen dico vobis, inquit, amodo videbitis filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei.

Cur statio ad sanctam Mariam.
Caput XIIII.

QVod superius iam dictum est cum nõ improbanda Hieronymi sentẽtia,discipulos vndecim abeuntes in Galilæã in montem, sicut hodierna Euangelij lectio refert, in Nazareth, quæ in monte sita est, & in domo mariæ dominum vidisse. Illud quoque nonnihil affirmat, quod statio ad sanctã mariã hodierno officio præscripta est. In hoc enim idem sensisse Romana probatur diligentia. ¶Et pulchrè hoc officium quòd secundum lectionem Euangelij totum, vt supradictum est, ad sacramentum pertinet baptismi, apud ipsam decantari Apostolica statione præscriptum est, apud quam intus erãt discipuli, & Thomas cum eis, vt Hieronymo placet, quoniam secundum hodiernam Euangelij lectionem vnica baptizandi regula tradita est.

De Officio sabbati:Beati pacifici.
Caput XV.

SEptima beatitudinum sententia est:Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Pacifici verò hi sunt, qui pace inter se deumq́ accepta, nihil iam, quod Deo repugnet, admittentes, simul & hoc satagunt,vt in via vitæ præsentis ad omnem hominem cum pace ambulent, iuxta Apostolũ qui ait: Si fieri potest,quod ex vobis est,cum omnibus hominibus pacem habẽtes. Huius rei nobis exemplum,in summo negocio præsentis sabbati prædicat officium. ¶Quod vt manifestius fiat,mysticum imprimis hodierni Euangelij ponamus intellectum: Currebant,inquit euangelista,duo simul,videlicet Simon Petrus & ille alius discipulus, quẽ diligebat Iesus, &c. Nota doctorum expositio est,

Gene.6.

Gene.6.

Psal.77.

1. Cor.10.

Matth.xiij.

Marc.14.

Psal.117. Hebr.2.

Rom.12.

Psa.104.

Iohan.20.

est,per Iohannem,qui prior ad monumentũ venit,sed nõ introiuit, synagogã significari, quæ habens legem & prophetas, prior dominicam passionẽ legit,sed credere in mortuum noluit. Per Petrum verò qui posterior venit,sed prior introiuit,multitudinem gentium designari,quæ posterior ad eiusdem dominicæ passiõis notitiam peruenit,sed prior ad fidẽ accessit. Verùm ad prẽsens pertinet negociũ,quærere propter prædictã beatitudinis sentẽtiam, qui ad Ecclesiam spectet, in eo quòd pacifica est. ¶Quòd per præcurrentem Epistolæ lectionem fidelis indagatio citius consequi potest. Nam cùm præmisisset Apostolus Petrus de lapide Christo dicẽs,ad quẽ accedentẽ lapidẽ viuũ,ad hominib' quidẽ reprobatũ, à Deo autẽ electũ & honorificatũ,paulo post subiungit: Vobis igitur honor credentib',nõ credentibus aũt lapis,quẽ reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput annuli,& lapis offensionis, & petra scãdali,his qui offendunt verbo,nec credunt in quo & positi sunt. ¶Huiusmodi offensio vel scãdalũ manifestè paci opposita sunt,per quę Iudæi rebellionis & incredulitatis arguũtur, eò quòd odio gentium concurrentium, quæ per Petrũ, vt dictũ est,designantur,adeo torquentur, vt (sicut per Iohannẽ figuratur)Maluit foris stando perire,quàm cũ societate gẽtium ad fidem passionis Christi introire.His ergo iræ & rixæ filijs exhæredatis, Beati pacifici,quoniam filij Dei vocabuntur, sicut in eadem Epistolæ lectione Petrus adiungens: Vos autẽ inquit,genus electũ,regale sacerdotium,gens sancta, populus acquisitionis,&c. ¶Talisq; pacis filius quia nullius hominis ad Deum tendentis societate offenditur,ascendit,inquit Augustinus,ad sapientiam,quæ septima est in ascensu graduum,id est,donorũ sancti Spiritus, & ipsa sapientia tranquillus pacatusq; perfruitur. Dictum est enim suprà secundum eundem Augustinum,septem beatitudines(octaua enim eadem quę prima est) septem gradibus donorum Spiritus sancti sursum versus coaptari, quorum primum siue infimum est spiritus timoris domini,supremum autem,spiritus sapientiæ,ad quã ascendunt,vt nunc dictum est,beati pacifici filij Dei. ¶Secundum ea quæ dicta sunt,consonanter præmittitur ad introitum. Eduxit dominus populum suum in exultatione,& electos suos in lætitia:Per hoc enim mittitur ad aliam similitudinem antiquam,qua idem prę figuratum est, quòd nunc in Euangelio per Petrum & Iohannem significari accipimus, scilicet ad historiam patrum, qua referuntur hi,qui primùm promissiones acceperunt,reprobati esse propter incredulitatem, de quibus illud in Psalmo: Quadraginta annis offensus fui generationi illi,ac deinceps, quibus iuraui in ira mea, si introbunt in requiẽ meã. ¶Filij autem qui post ipsos surrexerũt, in illam introducti repromissionis terram, eundem populum gentium significauerunt, qui nunc per Petrum posterius venientem, sed prius introeuntem in monumentum,designatus est,de illis quippe,qui reprobatis patribus introierunt in illam repromissionem, dictum est in Psalmo centesimo quarto: Et eduxit populum suum in exultatione, & electos suos in lætitia. Eduxit scilicet de deserto. Nam de eo quòd de Aegypto educti sunt,suprà dixerat:Et eduxit eos cũ argento & auro,& non erat in tribus eorum infirmus.Sed & hoc quod sequitur,ita esse innuit: Et dedit illis regiones gentium, & labores populorum possiderunt. Supradictus ergo introitus gratiarum actio est, quòd retardante populo Iudaico, iuxta mysticum Euangelij sensum, gentes admissæ sunt, secundum illud Apostoli: Quia cæcitas contingit in Israel, donec plenitudo gentium subintraret. ¶Graduale verò iam ex hac die in alleluia conuersum est, imò post hanc diem vsq; ad Pentecosten omittitur,videlicet quia hi, propter quorum acquisitionem nouamque conscriptionem, hoc laboriosum carmen cãtabatur depositis albis,iam ab hac die pares nobis,in illius octauæ,de qua sæpè dictum est contẽplatione, nobiscum feriantur. Quòd autem sequitur alleluia, laudate pueri dominum, duplici versu, adhortatio est ad ipsos, qui recenti baptismate pueri, id est, puri facti sunt à vitijs, vt laudent dominum voce & opere, quia sicut in Petro figuratum est,qui prior introiens in monumentum,vidit linteamina posita, & sudarium capitis domini: sic ipsi ad fidem ingressi,qui erant absq; Deo,notitiã acceperũt humanitatis ac diuinitatis Christi. Totus enim Psalmus ad electionem gentium dirigitur, quòd maximè ex eo comprobatur quòd in fine eius dicitur: Qui habitare facit sterilem in domo,&c. ¶Offerẽda quoq;, benedictus qui venit in nomine domini, patenter eisdẽ pueris Dei congruit: Hunc etenim versiculum Psalmi centesimi septimidecimi cantauerunt & illi pueri, qui venienti ad passionem Saluatori occurrerunt, in manibus portantes ramos palmarum. Addit quoque mater Ecclesia dicens pueris suis: Benedeximus vos de domo domini, id est baptismate sacro signamus vos, qui sumus familia domini, quia Deus dominus illuxit nobis, sicut

Psal.94.

Psal.104.

Rom.11.

Psal.117.

Iohã.20.

Ephe.2.

Psal.117.

Matth.21.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Esa.9. ſicut alius propheta dicit: Populus gentium, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam, gentium, inquam, quarum, vt dictū eſt, in Euāgelio præſenti Petrus geſtat figuram. Duo quoque ſequentes verſus ad idem ſpectant. Primus iam hæc dies quam fecit dominus, ad gaudium gentium, quarum in typum 1.Pet.2. Petrus introiuit in monumētum, ſecundus, lapidem quem reprobauerunt ædificantes, ad ſuggillationē Iudæorū, quibus Chriſtus lapis offenſionis & petra ſcādali eſt, quos deſignans Iohannes, cùm prior veniſſet, quaſi offenſus ſubſtitit, & à poſteriore Petro prēuētus eſt. Cōmunio, omnes qui in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis, manifeſtè conſonat ſupradictæ beatitudinis ſententiæ: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabūtur: Præmiſerat enim Apoſtolus Paulus loquens ad Galatas, quos conturbabant quidam ex Iudæis, quibus erat Chriſtus lapis offenſionis & petra ſcandali. Omnes, inquit, filij Dei eſtis per fidem in Chriſto Ieſu, & mox cauſam hanc ſubdidit: Quicunq; em in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtū induiſtis. Quod omninò ad baptizatos reſpicit, vt non quærant circunciſionem carnis, ſed ſolam ſeruent, quam acceperunt veram circunciſionem ſpiritus, nec magis ſcandalo Iudæorum permoueantur, quàm ſubſtitit Petrus, pro eo quod Iohannes ante ſe vel pariter in monumentum non ingrederetur.

Cur ſtatio ad ſanctum Iohannem ad Lateranas. Caput XVI.

NOn ſolùm hoc ſabbato, quo deponūtur albæ, ſed & octaua ſuperius die, id eſt, ſabbato ſanctæ paſchæ, maternum Lateranenſis eccleſiæ priuilegium exigit, vt nuſquā Apoſtolicus aliàs procedat, ſed in eadē eccleſia quæ ſedes eſt Apoſtolica, cœptas nihilominus ſacri baptiſterij concludat octauas. Eſt autem in honore ſancti Saluatoris ſanctiq; Iohannis baptiſtę ab imperatore Conſtantino conſtructa dicente. ¶Sit omnibus notum, nos ita Chriſti cultores effectos, vt intra palatium noſtrum templum eius nomini conſtruamus, in quo populus Chriſtianus vnà nobiſcū conueniens, diuinitati illic gratias referat. ¶Nomē ipſum, quòd dicitur ad Lateranas, antiqua probra ſpurci Neronis accuſat, qui dedecoroſē potionibus vſus maleficis, illic, vt fertur, latens, ranas euomuit. Sed vbi abundauit iniquitas, ſuperabundāte gratia, nūc illic Romani imperij mater eſt Eccleſia, quæ illos, quos ſabbato ſancto genuit, & Chriſti cādore veſtiuit filios, nihilominus Rom.5. hac die octaua, ſpirituali circūcidit petra, quā petram ſcandali Iudęis, nobis autē credentibus petram honoris & caput anguli in hodierna Epiſtola, de qua ſupradictum eſt, Petrus appellat.

¶Circunciſio verò ſpiritualis, & vera ipſa eſt, de qua in eadem Epiſtola lectione præmiſerat. Fratres, deponētes omnem malitiā. & omnem dolū, & ſimulationes, & inuidias, & omnes detractiones, ſicut modò geniti infantes, rationabiles, & ſine dolo, lac cōcupiſcite, &c. Vera, inquam, & verè ſancta, ſolaque 1.Pet.2. neceſſaria eſt circunciſio hęc, qua noſtri corporis ſenſus omnes, & ipſum principale noſtrum, id eſt, mens, circunciditur. ¶Nam ſine hac circūciſione Chriſtus in nobis moritur, id eſt, Chriſti fides, nec prodeſt nobis illud, quòd in communione gratulabundus nobis loquitur Paulus: Omnes, inquit, qui in Chri Galat.3. ſto baptizati eſtis, chriſtum induiſtis, ſicut & Iacobus Apoſtolus ait: Fides ſine operibus Iacob.2. mortua eſt.

¶Quòd bene per illud veteris hiſtoriæ factum prefiguratum eſt. Cùm eſſet Moyſes in itinere in diuerſorio, occurrit ei dominus, & Exod.4. volebat occidere eum. Tulit ilico Sephora acutiſsimam petram, & circuncidit pręputiū filij ſui, tetigitq; pedes eius, & ait: Spōſus ſanguinum tu mihi es. Et dimiſit eum, poſtquā dixit ei, ſponſus ſanguinum tu mihi es ob circuncīſionem. ¶Moyſes nāque, in eo quod Sephoram vxorem habuit alienigenam, Chriſtum ſignificat, qui de gentibus alienigenam accepit vxorem, eccleſiam. Vnde illud, quod Aaron & Maria locuti ſunt contra Moyſen, propter vxorem eius Aethiopiſſam: doctores noſtri myſticè ad hoc referunt, quòd ſynagoga & vetus ſacerdotiū, inuidendo ſaluti gentiū, vſq; hodie Chriſtū blaſphemat. Moyſes itaque cùm eſſet in itinere in diuerſorio, non- Num.12. dum circunciſis filiis, occurrit ei dñs, & volebat eū occidere: quia dum Chriſtus inter nos per fidem in itinere vitæ prēſentis ambulās, in diuerſorio eſt, id eſt, ad eos qui nunc baptizantur, diuertit: niſi illi filii eius ſic circuncidātur, vt ſupra dictum eſt, fides ipſius in eis citius moritura eſt.

¶Quod ne fiat, tollit citò Sephora, id eſt, mater eccleſia, petram acutiſsimam: & circuncidit filiorum ſuorum præputium, ſcilicet ea circunciſione, de qua ſupradictum eſt in lectione epiſtolę. Petra illa quę idem Chriſtus eſt, de qua in eadem lectione dictum eſt, carnem, id eſt, opera carnis, ſolicitè ac feſtinanter abſcidit: Tangitq; pedes eius, id eſt, veſtigia ſequitur, dicitq; eiſdē filiis ſuis, Chriſtus paſsus eſt pro nobis, relinquens exem- 1.Pet.2. plum, vt ſequamini veſtigia eius. Sponſus, inquit, ſanguinū tu mihi es, videlicet, quia me tibi

tibi deſpondens, ſanguinem tuum in dotem fudiſti, & cùm cauſæ articulus exigit, vt pro te patiar, ſanguinis mei vicē repoſcis: & nunc interim carnem meam crucifigam cum vitiis & concupiſcentiis. Igitur (vt ſupra dictū eſt) rectè hac octaua die agitur ſtatio ad ſanctum Iohannē Lateranenſem, quia mater & apoſtolica ſedes illa eccleſia eſt, & quos Chro filios Galat.5. genuit, ipſa ſpirituali circūciſione circūcidit. De octaua die: Beati qui perſecutionē patiūtur propter iuſtitiam. Cap. XVII.

OCtaua beatitudo redit ad caput, id eſt eadem eſt, quæ prima, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorū. Veruntamen & paululum differt, in eo ſcilicet: quod prēcedens cauſa beatitudinis alia hic, alia eſt illic. Illic enim, id eſt, in prima dictū eſt: Beati pauperes ſpiritu: hic, id eſt, in octaua dicit: Beati Iohan.10. qui perſecutionem patiūtur propter iuſtitiā. Vnde Hieronymus: Et cōſidera, inquit, quòd octaua veræ circunciſionis beatitudo martyrio terminentur. Igitur licet octaua die cantetur idipſum officium, quod & prima, eo quod octaua beatitudo ad caput, vt dictū eſt, redeat: rectè tamen quoniam & præcedentes cauſæ beatitudinum, primæ & octauæ differunt, aliud in eodem officio ab his qui diligentiores ſunt, retineturhebdomadæ ſequētis euangeliū, ſcilicet illud ſecundū Iohannē. Cum eſſet ſerò die illa, &c. Nam & litera lectionis huius octauā diē cōmemorat, & poſt dies octo iterum, inquit, erant diſcipuli intus, & interior ſenſus octauam beatitudinis cauſam non prætergreditur. ¶Quid em eſt, quod diſcipulis, foribus clauſis, intro manētibus, dominus in medio ſtetit bonum ferēs nuncium cōſolationis & pacis, niſi quod his Luc.6. Pſal.33. qui perſecutionē propter iuſtitiā, quosq; iuxta alium Euangeliſtam oderunt homines & ſeparant eos, ſicut iam apoſtoli ſeparati erāt, non audentes coram illis procedere ad publicum, dominus & Deus ipſorū familiaris ſeſe accommdat contemplandum, vt guſtent iam in ſuis tribulationibus, vt videant, quomodò ſuauis eſt dominus, atq; ideo certior ſpes illos in medio tribulationis ambulantis confoletur, recolentes, id quod illa, de qua loquimur, ſententia replicando inculcare nititur, beati qui perſecutionē patiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnū cœlorū. ¶Debet autē ſemper epiſtola Euangelio ſuæ prēcurſionis officiū, & iccirco illa quoq;, quę huius dominicæ eſt lectio Epiſtolæ nō omit- 1.Iohn.5. titur. Omne quod natū eſt ex Deo vincit mūdum. Nam in hac lectiōe victorioſa fides noſtra prædicatur, & ipſa victoria mundi nūcupatur quæ tribus adiuta teſtibus, nam pater & verbum & Spiritus ſanctus in cœlo atteſtā tur, totidemq; in terra teſtes, id eſt, idē ipſe ſpiritus, & aqua baptiſmi, Chriſtiq; & martyrū eius ſanguis veritati eius aſtipulantur, ternis, inquam, in cœlo & in terra deſenſa teſtibus, regnū cœlorum adiudicat his, quorū iure belli eſt, ſcilicet his qui perſecutionem patiūtur propter iuſtitiā. ¶Introitus vero: Qua 1.Pet.2. ſimodo geniti infantes, per ſequentes hebdomadæ dies decantandus eſt, qui etiam Euangelio prædicto congruit, ſed non per eādem ſententiam, quæ iam dicta eſt, ſcilicet quod propter metum Iudæorum diſcipuli domini clauſis foribus, intus erant, perſecutionē pro Ioan.20. pter iuſtitiā pāti incipientes, quę, vt diximus, octauæ beatitudinis cauſa eſt. ¶Reſpicit autem ad aliam ſententiā, quam dominus de futuris fidelibus proferēs: Beati, inquit, qui nō viderunt & crediderunt. Nam ne ſolam nobis fidem ſufficere arbitremur, oportunè regula viuendi, ſine qua fides mortua eſt, hoc introitu prælibata eſt. Nam nos quidem ſignati ſumus in eo quod ait: Beati qui viderūt & crediderūt, ſed ſi fidem noſtram operibus ſequamur, ille etenim verè credit qui ſeruat operando, quod credit. Quocirca de his, qui fidem nomine tenus retinent, Paulus dicit: Cōfitenter ſe noſſe Deū, factis autem negāt. Timot.1. Hinc & Iacobus dicit: Fides ſine operibus Iacob.2. mortua eſt. Rectè ergo qualis vita fidem vtilem efficiat, per hāc Apoſtolici ſermonis particulam in introitu demonſtratur, ne ſeducamur nos audientes de nobis dictū: Beati qui 1.Iohn.5. non viderunt & crediderunt. Ad hoc idē cōſonat & ſimiliter accipienda eſt extrema prēcuntis epiſtolæ ſentētia: Qui credit in filium Dei, habet teſtimoniū Dei in ſe. ¶Cōmunio mitte manū tuam, plana quidē litera noſtram ędificat, ſed intus perſpicientib⁹ liquet, quod ad Iudaicū ſpectat populum, qui hactenus in incredulitate perſiſtit, cuius in typū Thomas Apoſtolus, diu dubitans, tandē vidit, palpauit & credidit. Neq; enim ſi ſolam ſequamur literā, ſenſus per omnia ſtare poterit: quia beati quidem qui non viderūt & crediderūt: ſed non ea comparatione vel intentione, quā litera ſonat: Quia vidiſti me credidiſti, beati qui non viderunt. & crediderūt. Igitur in perſona Thomæ, reliquiæ Iſrael, quę ſaluæ fient minoras fidei, quàm gentes arguuntur: quia gētes nō viderūt & crediderūt. Iſraēl aūt niſi res apparuerit, Helia & Enoch prēcūtibus, nō credet, cū Paulus dicat, fidem ſperēdarū ſubſtantiam eſſe rerum argumentū non apparentium, atq; ideò laudabilioris ſumus fidei, qui rem nondum apparentē fideliter credimus. Hab.11.

Finis libri Octaui.

Universidad de Deusto
Biblioteca

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER NONVS.

DE Dominica secunda post albas. Caput I.

OVia dominica hac sanctæ Romanæ Ecclesiæ solenne est, agendis instare cõsilijs, benè forma, quam sequi debeant pastores animarũ, per eiusdem dominicæ cõmendatur officium. ¶Per euangelium manifestissimè id agitur, quod is qui non ex accidenti dono, substantialiter bonus est dicit: Ego sum pastor bonus, &c. Deinde ex opposita descriptione mercenarij, suæq; iterata commendatione bonitatis, liquidum præbet ouibus iudicium, quod discernant, quos fugere, quibus suarum debeant animarum curam credere. ¶Boni formam pastoris cæteræ collaudant partes officii. Primo ad introitum cantamus de illa: Misericordia domini plena est terra, videlicet vt sicut ille nõ solum iudicium diligit, sed & misericordiã: & primo loco misericordiam, secundo iudicium, sicut in eodem Psalmo, vno in eodem versiculo præmissum est: Diligit misericordiam & iudicium, sic & omnes, qui iudices animarum positi sunt, semper superexaltent misericordia iudiciũ, vt idẽ ipsi cõsequatur. Quodq; sequitur: Verbo domini cœli firmati sunt, illud indicat, quoq; Apostoli vel pastores Apostolici, non sua fortitudine, sed verbi Dei virtute, tales effecti sunt, vt videntes lupum venientem nõ fugiant, neq; oues dimittant, vt mercenarii faciunt. ¶Epistola voce non dubia, suæ præcursionis implet officiũ, vbi præmisso de hoc singulariter bono pastore, qui posuit animam suã pro ouibus suis, Christus passus est pro nobis, vobis relinquẽs exemplũ, vt sequamini vestigia eius: subiungitur in fine: Fratris enim aliquando sicut oues errantes, sed conuersi estis nũc ad pastorem & Episcopum animarum vestrarũ. ¶Offerenda verò non quidem adeò perspicuè, sed non minus consone cum eodem incedit sensu Euangelii. Deus deus meus ad te luce vigilo: Psalmus nanq; ille sic intitulatur: Psalmus dauid cùm esset in deserto Idumęę, id est, Psalmus iste attribuendus est Christo, secundũ quod egit vel pertulit positus inter Iudæos: qui desertum ideò vocãtur, quia deserentes Deũ, & ipsi iuste à Deo deserti sunt. ¶Idumæi quoque dicuntur terreni vel sanguinei, quia prophetarum & ipsius domini sanguinem fuderunt. At verò hic pastor bonus illo deserto animam suam posuit pro ouibus suis. Rectè ergo, qui exemplo eius idẽ facere debent, voce eius excitantur vt ad Deum de luce vigilent supra gregem suum: ad Deum nõ ad mercedem temporalem, anima & carne quam multipliciter sitiant & in velamento alarum, id est, in spe cõsolationis eius exultantes, lupum nõ timeant, neq; dimissis ouibus fugiant.

Iohan.10.

Psa.50.

1.Pet.2.

Psal.62.

De dominica tertia. Caput II.

CAeteræ quæ sequuntur dominicæ vsq; ad ascensionem domini, promissiõem eius adimpletã suis officiis cõcelebrãt, qua post habitam de morte sua tristitiã, corda discipulorum de resurrectione sua lætificanda fore promiserat ea, qua tradebatur nocte loquẽs illis in cœna. ¶Vnde pulchrè hac dominica cantamus in introitu: Iubilate deo omnis terra, Psalmũ dicite nomini eius. Nam hic Psalmo sensibus suis cõpetẽs titulus præscriptus est. In finem canticum Psalmi resurrectionis. Causa verò vel materia iubilationis, quæ hic imperatur, illa est, quam dominus in Euangelio subsequenti præmisso tristitiæ nuncio subiungit: Iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis. Vt autem similitudo, quæ præmissa est Apostolis, mulieris, tristitiam habentis, cùm parturit, nobis quoq; congruat, quia sic expedit: bene hoc idem Euangelium, hæc Apostoli lectio præcurrit: Obsecro vos tanquã aduenas & peregrinos abstinere à carnalibus desideriis, quæ militant aduersus animam, &c. In hac enim abstinentia labor est, & sicut ait Psalmista, ibi dolores vt parturientis. Præmiserat siquidẽ: conturbati sunt, commoti sunt, tremor apprehendit eos, loquẽs de illis, qui iuxta Apostolum contristati sunt ad pœnitentiam. Sed sicut dolor parturientis fructuosus est, cum enim peperit, iam non meminit pressurę propter gaudium, quia natus est homo in mundũ: sic & illud quod detrectant de nobis tanquam de malefactoribus, sine consolatione nõ erit, cũ tandẽ cõsiderantes nos ex operibus bonis, glorificabũt Deũ in die visitatiõis ¶Quod benè per Thamar in historia veteri præfiguratum est. Quam cùm accusarent dicentes:

Iohan.16.

1.Cor.7.

1.Pet.2.

Gene.38.

dicentes: Fornicata est Thamar, & videtur vterus eius intumescere: illa proferens annulum, armillamque & baculum, quem pro arrabone dederat Iudas: De viro, inquit, cuius hæc sunt concepi. Iudas quippè (quod interpretatur confessio) Christum significat: Thamar (quod interpretatur amaritudo) Ecclesiam de gentibus, in qua est amaritudo pœnitentiæ, qua & Petrus egressus fleuit amare. Thamar igitur operiens vultum suum, id est, Ecclesia de præteritis erubescens errorib⁹, sedit in itinere, quod ibat Iudas ad lauacrum ad tondendas oues, id est, occurrit Christo ad baptisinum quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum. Quæ cùm de Christo vero deo fidem per spiritum sanctum conceperit, & eandem fidem tanquam annulum, & opere fidei tanquam armillam, iustificationemque spiritus tanquam virgam pro arrabone, id est, pro pignore, acceperit: accusatur tam à gentilibus quàm à Iudæis, quòd cum mendacio fornicata, & à spiritu erroris polluta sit. At illa patienter fallaces ferens accusationes, tandem obmutescere faciet imprudentium hominum ignorantiam, probans per prædicta pignora, quod de vero Deo conceperit, & cum eodem Deo glorificabitur in die visitationis. ¶Offerenda: Lauda anima mea dominum, ad prædictum in Euangelio pertinet huius mulieris de Christi resurrectione gaudium. Nam & hic Psalmus alleluia habet in titulo. Quodq; versu canimus: Dominus erigit elisos, dominus soluit cõpeditos, congratulatio illorum est, quorum tristitia, iuxta promissum domini, resurgente illo, in gaudium conuersa est.

Matth.16.

Matth.25.

Psa.42.

De Euangelio dominicæ quartæ, quo dictum est: Nisi ego abiero, paracletus non veniet ad vos, &c. Caput III.

NOnnullis infirma videtur & insufficiens huius sententiæ vulgata expositio, videlicet, quòd iccirco Apostolis expedierit, vt dominus noster hinc abiret, quia nisi corporalem præsentiam suam illis abstulisset, ipsi spiritualiter illum amare nescirent atque ideò dixerit: Si enim non abiero, paracletus non veniet ad vos, si autem abiero, mittam eum ad vos. Minus enim expositum videtur, quàm expoſcit maiestas doni spiritus sancti, maxime quia dominus ipse eiusdem spiritus sancti aduentum baptismum vocat, dicens in Actis Apostolorum: Quia Iohannes quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto nõ post multos hos dies. ¶Baptizari autem spiritu sancto nihil aliud est, quàm per spiritum sanctum originalis peccati, & omnium actualium remissionem accipere peccatorum, totumque hominem veterem in vitæ transferri nouitatem. Quo sensu prædicta expositio proculdubio minor est. Non enim spiritualiter Deum amare, & Spiritu sancto baptizari, paria sunt. Alioquin veteres sancti, qui sine dubio Deum spiritualiter amauerunt, imò & magna eiusdem sancti Spiritus dona perceperunt, prophetantes & signa facientes, baptizati spiritu sancto fuissent, id est, remissionem peccatorum accepissent, neq; apud inferos propter originale peccatum tenerentur vsque ad Christi aduentũ. Sed & illud repugnat, quod Apostoli dominum præsentem spiritualiter, quamuis non adeò fortiter amauerunt: verbi gratia, Petrus, cui dictum est amorem tertio confitenti: Si diligis me, pasce oues meas. Nam hunc amorem & non caro & sanguis reuelauit ei, sed pater qui in cælis est. ¶Non igitur proprietatẽ sensus in his domini dictis nos inuenisse arbitramur, nisi vtramq; eius sententiam exæquemus, vt scilicet idem sit: si enim non abiero, paracletus non veniet ad vos, ac si dixisset: si enim non abiero, vos non baptizabimini spiritu sancto. ¶Quod facile est consequi, si prius aduertamus quandò vel quomodò abierit. Multi enim illum tunc primum abiisse recolunt, quando videntibus Apostolis ascendit in cœlum. Sed quandò ascendit, Apostoli gauisi sunt, & sicut cantamus, lumine læto petentem sydera prosecuti sunt, imò, vt ait Lucas, & ipsi adorantes regressi sunt in Hierusalem cum gaudio magno. Dominus se abeunte tristandos illos fore prædixerat, tristitia, inquiens, implebit cor vestrum. Et paulò post: Amen amen, inquit, dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit, vos autem cõtristabimini, &c. Igitur cum autoritate Euangelica non tũc primũ illũ abisse constat, quando ascendit in cœlum, sed quando moriens reliquit mundum, & iuit ad patrem. Nam de morte eius loquebatur Iohannes Euangelista, cum diceret: Sciens quia venit eius hora, vt transeat ex hoc mundo ad patrem, &c. Eadem quippè nocte tradendus, sermonem habuit cum discipulis suis, de quo hæc lectio sumpta est, & circa finem orationis: & iam, inquit, non sum in mundo, & hi in mundo sunt, & ego ad te venio. Propter quòd passio eius pascha dicitur, id est, transitus. ¶Itaq; propter hunc eius abscessum datum esse paracletum, scilicet Spiritum sanctum, in eo quod paracletus est, hoc modo colligi-

Iohan.14.

Actor.1.

Luc.ult.

Iohã.16.

Iohan.13.

mus: Spiritus sanctus iccirco paracletus, id est, consolator, dicitur: quia captiuos filios Adæ, filios efficit Dei per regenerationem baptismi, & in hoc seculo peregrinantes consolatur, testimonium reddendo spiritui nostro quod sumus filij Dei, quando non solum in prophetiæ gratiam, sed in remissionem originalis peccati, omniumque actualium peccatorum, datur per fidem IESV CHRISTI. Hoc autem non fieret, nisi Christus vnus pro omnibus nobis, æterno patri, Adæ debitum soluisset, & veteris piaculi cantionem pio cruore detersisset. Nec antea quisquam ea gratia Spiritum sanctum acceperat, testante in Euangelio Iohanne ac dicente: Nondum enim erat spiritus datus, quia Iesus nondum erat glorificatus: Nec alio modo nisi per sanguinem Christi reconciliationem accepimus, in cuius morte iuxta Apostolum baptizati sumus, & spiritum sanctum, qui vera peccatorum remissio est, accepimus.

Rom.5.
Rom.8.
Iohan.7.
Ephes.2.
Rom.6.
Iohan.16.

¶Igitur quòd ait: Si enim non abiero, paracletus non veniet ad vos, sic accipiendum est ac si dixisset: nisi ego ad mortem traditus fuero, necessaria non dabitur vobis paraclesis, id est, peccatorum remissio. Nam si de ascensione accipiatur, repugnat & illud quod antequam ascendisset, imò eadem die qua resurrexit, insufflauit & dixit eis: Accipite Spiritum sanctum, videlicet in remissionem pecccatorum. Sequitur enim: Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Ad summum & hoc nemo qui dubitet, quia si mortis expers Christus, cœlos ascendisset, nobis paracletus iste non datus fuisset. Dixit enim: Nisi granum frumenti cadens in terra mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, fructum multum affert. Itaque & hoc, & quicquid in illa cœna de abscessu suo dixit, verius, rectius atque constantius de morte quàm de ascensione accipimus, & quod ait: Vado ad eum qui misit me, & nemo ex vobis interrogat me quo vadis, nullo modo melius accipitur, quam vt dictum sit quod posterius dicit: Venit hora vt dispergamini & me solum relinquatis: eadem quæstione, qua per prophetam dixerat: Torcular calcaui solus, circunspexi & non erat auxiliator.

Iohan.20.
Iohan.5.
Iohan.16.

¶Itemque & quod ait: Rogabo patrem meum, & alium paracletum dabit vobis: æquabilius est de passione quam de paternæ dexteræ consessu accipi. Nam quòd in cruce rogauerit, quòd in morte clamauerit, Paulus asserit dicens de illo: Qui in diebus carnis suæ præces supplicationesque ad eum, qui illum saluum facere posset à morte, cum clamore valido ac multis lachrymis offerens, exauditus est pro sua reuerentia. Non enim, postquàm ascendit in cœlum, clamat vt saluetur à morte: ergo nec rogat, vt paracletus nobis detur, sed dat, iam ex tunc vtens data sibi potestate in cœlo & in terra. Sed in cruce rogauit, vtpotè paulo minor ab angelis: ascendens autem in cœlum, ego mittam promissum patris mei in vos, ait.

Hebr.5.
Matth.vlt.
psal.2.
Rom.8.

¶Quòd verò Apostolus ait: Præsenti tempore interpellat pro nobis Iesus Christus qui mortuus est, imò qui & resurrexit, qui est à dextris Dei, qui etiam interpellat pro nobis, fortè repugnare videatur, & astruere, quod nunc quoque supradicto sensu roget pro nobis: Sed si modus interpellationis ritè animaduertitur, potius astipulatione firma his, quæ prædicta sunt suffragari comprobantur. Illa nanque interpellatio, doctorum omnium vera assertione, non summissa est postulatio, sed eius passionis, quæ semel susceptа, semel pro nobis in sacrificium oblata est, æterna commemoratio, semel in conspectu sanctæ trinitatis admissa sanguinis eius innocentis exclamatio, homicidas qui fuderunt, conuincens: nos autem qui bibimus in ministerio altaris, non indiga, sed potenti interpellatione defendens. Alioquin quomodò & antequàm ascendisset ait: Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra: sic & postquam ascendit vt posit interpellat, vel rogat dari nobis paracletum? ¶Sed dicit quis: Rogat per humanitatem, qui dat per diuinitatem. Hoc plane verum est, quia tunc moriens paulo minus ab angelis imminutus, rogauit per humanitatem, nunc autem gloria & honore coronatus, & constitutus super omnia opera patris, dat per diuinitatem, omnem habens potestatem, vtpotè à dextris Dei sedens. Vnde sicut resurgens ex mortuis, iam non moritur, sic illum ad hoc, vt rogat patrem iam, nemo inuocat catholicus.

Hebr.10.

¶Amplius autem ea quæ dicta sunt constare potuerunt, si conferantur ipsius domini sententiæ, quæ nisi discernantur, videbuntur sibimet contrariæ, videlicet quòd ait, rogabo patrem meum & alium paracletum dabit vobis, &cæt. & quòd posterius in eodem sermone dicit.

Hebr.2.
Rom.6.
Iohan.14.
Iohn.16.

Illo

Illo die in nomine meo petetis: & non dico vobis, quia ego rogabo patrem de vobis. Causamq; reddens, ipse, inquit, pater amat vos. Statimq; idipsum cõfirmat dicens: Quia vos me amastis, & credidistis, quia à Deo exiui. ¶Quid est enim rogabo, & non rogabo? Hoc nempè, quod in passione sua sacrificium futurus & rogaturus erat, vt Paracletum, id est, spiritum remissionis peccatorum accipe remus, & sic paries inimicitiarum, qui medius erat inter Deum & homines, in carne eius solueretur. Quo soluto, illo inquit, die, die pacis & consequentis gratiæ, non rogabo patrem de vobis. Quare? ipse enim pater amat vos inquit, id est, semel enim moriens Deo reconciliaui vos in sanguine meo: & sicut superius dixi, pacem reliqui vobis, pacem meam, id est, per me inter Deum, & vos reformatam dedi vobis. Et hoc per fidem & dilectionem vestram, quia vos me amastis, & credidistis, quia à Deo exiui. Itaq; quod ait, rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis, nullo modo melius accipitur, quàm quòd in cruce rogauerit, quod in morte sua clamauerit, iuxta supradictam Apostoli sententiam. ¶Veruntamen, quia ex die ascensionis Apostoli certi facti de potentia eius, expectabant eundem Spiritum sanctum quem promiserat, rectè cantamus & legimus, quomodo moriturus illum promisit, quomodo item ascendés in cœlum repromisit, ita vt mortẽ eius causam donationis effectiuam, ascensionis eius dandi potestatem esse sciamus effectam. Sed iam nunc ad superiora reuertamur.

Iohan.14.
Iohan.16.
Ephes.2.
Iohn.14.

¶Huic quartæ dominicæ Euangelio rectè illa præmittitur Apostoli lectio: Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendẽs à patre luminũ, &c. ¶Spiritus sanctus Dei donum est optimum atq; perfectum, sine quo natura tam angelica quàm humana misera & miserabilis est, & cæca & nuda, quod euidentissimum est tam in dæmonibus, quam in perditis hominibus. Non enim substantialiter differt à diabolo Michaël, à Pharaone Moyses, à Nerone Petrus: sed hoc solo discernũtur spiritu, quem isti accipere meruerunt, illi indigni iudicati sunt. ¶Hoc tantum tamq; necessarium donum, duplici ope humanæ subuenit inopiæ. Prima largitione, peccata nobis remittũtur: secunda, diuisiones gratiarum distribuũtur: Et illo beneficio, scilicet remissione peccatorum, vniuersaliter atq; vniformiter effunditur hoc donum, id est, hic spiritus, in omnes: hac autem adiectione, id est, gratiarum diuisione, particulariter atq; multiformiter datur alijs aliter. Vndẽ & Apostolus cũ eas-

Iacob.1.
Apoc.3.
1.Cor.12.

dem diuisiones partim enumerasset: Hæc autem inquit, omnia operatur vnus atq; idem spiritus, diuidens singulis prout vult. Vtraq; largitio sanctis Apostolis mirabiliter certis temporibus certisq; diebus effusa est, id est, die dominicæ resurrectionis in remissione peccatorum, die verò pentecostes abundanti effusione gratiarum ad omnium mox futuram instructionem gentium. Nam dominus qua die resurrexit, mortuus propter delicta nostra, vt ostenderet se resurrexisse propter iustificationem nostram, stans in medio discipulorum suorum, pacem, quam fecerat inter nos & Deum, prima voce nunciauit, dicendo: Pax vobis, statimq; insufflauit & dixit: Accipite spiritum sanctum. In quo remissionem peccatorum quam sanguine suo acquisierat, sese dare ostendens, non solùm illis omnibus quoq;, qui crediturí erant in illum: statimq; adiecit: Quorũ remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. Et vt essent idonei, remissionẽ peccatorum, quam acceperant, vniuerso mũdo prædicare & testificari: die pentecostes idem spiritus sanctus illis charismatũ dona tribuit, vt per hæc, sicut in hodierno lectum est Euangelio, arguet mundum de peccato, & de iustitia, & de iudicio. ¶Igitur, vt supradictũ est, hæc epistolæ lectio rectè huic præmittitur Euangelio, quia datum optimum, & donum perfectum, non est aliud, nisi iste Spiritus sanctus. Qui spiritus, quia gratis datur, imò ipsa gratia est, benè de huius doni datore subiungitur: Voluntariè genuit nos verbo veritatis. Quòd non est aliud, quàm si dixisset, per gratiam Spiritus sancti nos regenerauit, quia per Spiritum sanctũ semen, id est, verbum suum nostris vt renascemur, mentibus infudit. Item & quod ait: Scitis fratres mei dilectissimi, sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquẽdum, magnifico nos erudire poterit exemplo, si illam consideremus sententiam Euangelicæ lectionis, ad quam intendit Ecclesiastici diligens compositor officii. Non enim cuiusliber, sed ipsius paracleti exemplo, præsumptionem humanæ vanitatis conuenit, dũ Euangelio supradicto hanc Apostoli lectionem præmittit. Nã quales nos dominus esse vult ad loquendum, talem ipsum fore asserit paracletum, dicens: Non enim loquetur à semetipso, sed quæcunq; audiet, loquetur. Firmissima ratio sententiæ præcedentis, quam proposuerat dicens: Cum autem venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Remouet namq; oppositum, quod est à semetipso loqui, sub quo continetur omne

Iohan.20.
Iacobi 1.
Rom.4.
Iohan.20.

Universidad de Deusto

Ioha.8. mendaciũ, quod est sine dubio veritati cõtrariũ. ¶ Vt aũt hoc euidentius fiat, diffiniamus vtrũq; contrariũ, id est, à semetipso loqui, nõ à semetipso loqui. A semetipso loqui est, nõ exiltẽtia fingere, quo de peccato diabolũ cul
Ioan.8. pat in Euangelio dñs, dicens: Cùm loquitur mendaciũ, ex proprijs loquitur: quia mendax est, & pater eius, subauditur mendacij. A semetipso nõ loqui est, existẽtia proferre, etiã si nesciens proferat quis, vt Caiphas qui nescies, imò aliud intendens, dixit expedire, vt vnus moreretur homo pro gẽte. ¶ Multò magis ergo qui scienter existẽtia profert, nõ à semetipso loquitur, sicut ipse Christus, qui cũ sciẽter existẽtia proferret, verba, inquit, quæ ego loquor vobis, à meipso nõ loquor: scilicet non mendaciũ, sed veritatẽ, quã audiui & accepi ante meã, quã videtis, humanã naturã existentẽ, sicut & alibi Iudæis dicit: Nunc aũt quæritis me interficere hominẽ, qui veritatẽ locutus sum vobis, quam audiui à patre meo. Hoc aũt & Spũs sanctus agit. Veritatẽ em̃ quã audiuit à deo, veritatẽ increatã deo patri cõ
Ioan.7. substãtialẽ, & coeternã loquit nobis, verè existentẽ, essentiãq; veracẽ & incommutabiliter permanentẽ. Vera ergo ratio, nõ enim loquitur à semetipso, sed quæcunq; audiet, loquetur, cõprobãs id quod proposuerat dicẽs: Docebit vos omnẽ veritatẽ. ¶ Quod iterũ cõhrmat subiũgẽs: Ille me clarificabit, qa de meo accipiet, & annũciabit vobis: Causamq; reddens cur de meo dixerit: omnia, inquit, quæ habet pater, mea sunt. Quæcũq; em̃ habet pater, quæcũq; scit, quæcũq; potest: dedit huic qui hæc loquitur dominico homini, sicut ait in Psalmo: Dico ergo opera mea regi, ostendens quid dixisset: eructauit cor meũ verbũ bonũ. Omnẽ suã sapientiã, cunctã fortitudinẽ, totum deniq; verbũ suũ pater in vterũ virginis eructauit, & humanæ naturæ vniuit, propter quod nũc dicit: Omnia quę habet pater, mea sunt. ¶ Et nõ dixit, mea accipiet, sed de meo accipiet, & annũciabit vobis. Non em̃ Spiritus sanctus Apostolis illã sapientiã totã cõprehensibilẽ fecit, sed illa docuit eos, quæ erãt necessaria fidei: scilicet mysteria incarnationis, natiuitatis, & passiõis, & resurrectiõis, quæ discipuli hactenus portare non poterãt, quãdiu corruptibilẽ & mortalẽ esse videbãt, neq; doctorẽ hũc, dari fuerat æquũ, nisi prius per mortem Christi Deo reconciliaretur genus humanum. ¶ Igitur vt Ecclesiasticum persuadet officium, quod huic Euangelio supradictam laudabiliter præmittit lectionem: non loquatur homo à semetipso, sed sit velox ad audiendum, tardus autem ad loquen-
Iaco. dum, id est, audiat prius quid loquatur in se dominus Deus, & secundum illum loquatur pacem: quod facere noluit Arrius, & ideo bella & scandala locutus est, & omnes qui à semetipsis loquuntur, gloriã propriam quærentes. Secundum hoc donum, secundum paracletum, veterem cum suis actibus hominẽ deponimus, nouumq; induimus, quod est cã- Coloss.3. tare canticum nouum: atq; ideo rectè hoc ipsum cantamus in introitu, & in offerenda iubilamus, quia donum hoc æternæ iubilationis efficiens causa est, quæ hic incipitur, & in futuro perficietur.

De dominica ante ascensionem domini.
Caput IIII.

DOminica ante ascensionem domini cõ petenter hæc Euãgelij lectio ponitur: Vsq; modò non petistis quicquam in nomine meo, petite & accipietis, vt gaudium vestrum sit plenum. Hæc enim dominus de ascensionis suæ gloria locutus est, per quam Actor.2. discipuli eius certi facti de illius omnipotentia, petere cœperunt in nomine eius, vt gaudium eorũ sit plenum, & perseuerantes vnanimiter in oratione cum mulieribus, & maria matre eius, & fratribus eius, decimo die acceperunt Spiritum sanctum. Hac ergo lectione opportunè nobis suggeret, vt in nomine eius fiducialiter petamus, illud ad memoriam reuocantes in ascensione eius, quod ait Iohã- 1. Iohan.2. nes Apostolus: quia aduocatũ habemus apud patrem, Iesum Christum iustum, & ipse est propiciatio peccatorum. Nam vt spem nostrã ad petendum animaret, abiturus in cœlũ per passionis viã, hoc circa finẽ sermonis, quẽ in cœna habuit, inculcare & replicare dignatus est, subiuncta protinus oratiõe: qua cõpleta, protinus traditus est. ¶ Verùm nõ qualescũque simus nos, oblatã Apostolis petẽdi facultatẽ, nobis æquè vt illis rapiendam esse putemus. Nisi em̃ illorũ similes simus, quihæc audire mereãtur: quibus & suprà secundũ Lucã dixerat: Vos estis, qui permansistis mecũ in Luc.22. tẽtationibus meis: nisi, inquã illorũ similes simus, eadẽ fidutia nos ad petẽdum vti non possumus. Quapropter hæc Apostoli lectio cõgruè præmittitur: Estote factores verbi, & nõ auditores tantũ, fallẽtes vosmetipsos. Fallit enim semetipsum miles, qui auditor, tamẽ non factor imperij, larga pro solo audito donatiua reposcit. Idẽ post pauca: Si quis aũt putat se religiosum esse, nõ refrenãs linguã suã, sed seducens cor suũ, huius vana est religio. ¶ Sanè dũ petimus lingua, quędã propria legatiõe fungitur, si absq; freno & oris custodia, per ociosa vel etiã noxia verba facile vagat, difficile dũ petit, auditur: quia videlicet à vanis, quibus assueta est, vsq; ad aures dñi sabaoth tan-

oth tãtũ est interuallũ, vt nõ facilè mereatur audiri. Et his quidẽ, qui eiusmodi sunt, alibi
Iacob.4. dicit idẽ Apostolus: Petitis & nõ accipitis, eò quòd male petatis. His aũt qui (sicut ait in fine lectionis huius) immaculatos se ab hoc seIohan.16. culo custodiũt, exẽplo Apostolorũ, familiariter dominus ait: Petite & accipietis, vt gaudiũ vestrũ plenũ sit. ¶ Quorũ in typũ Helizæus, magistrũ, non tantũ corpore, sed & corde secut⁹, audire meruit: Postula quid vis, vt faciã tibi, anteq̃ tollar à te. Et illa meritò concessa,
4.reg.2. cũ magna fide vtẽs fiducia: obsecro, inquit, vt fiat spiritus tuus duplex in me. Helias etem̃ currus Israel & auriga eius, dñm nostrũ, præsenti capitulo significat, qui ecclesiã suã vt auMatth.19. riga, verbo doctrinæ suæ regit: & vt currus di4.reg.2. uinitatis suæ vehiculo in cęlũ subuehit. ¶ Helizęus verò, qui semel & iterũ atq; tertiò residere sibimet permissus ob amorem magistri, permisso noluit vti: Apostolos atq; apostolicos exprimit viros, qui ob amorẽ Christi cõcessis quoq; recusantes vti sequuntur illũ vltra terminũ præcepti, spontanei spectatores cõsilij: quod in Euãgelio dicit adolescens facere nolẽs, abijt tristis. Igitur ei qui eiusmodi est petenti & dicenti: obsecro vt fiat spiritus tuus duplex in me, dicit ascensor cœli dñs Iesus: Si videris, quãdo tollar à te, erit quod vidisti. Si videris, id est, si oculos mẽtis ad terrena nõ deflexeris, sed solis cœlestibus inhiaueris, erit quod petisti. ¶ In talib⁹ quippè duMatth.3. plex sit spiritus Christi: quia cũ ille mitis in-
1.Cor.14. ter homines ambulauerit, sicut significauit spiritus sanctus, dũ super eũ in specie columbæ apparuit, istos idẽ spiritus mites pariter & zelo feruentes, reddit. Ad subditos nanq; prout causa vel tẽpus exigit, nũc in virga, nũc spiritu veniunt mansuetudinis. Hęc illa iucunPsal.56. ditas est, cuius vocẽ in introitu vsq; ad extre-
Psal.95. mum terrę nũciare iubemur: hoc illud est be-
1.Iohan.2. neficiũ, pro quo offerẽda gentes Deũ benedicere, & in cõmunio ne cãtare, & salutare eius nũciare cõmonẽtur: quia nostræ naturæ participẽ aduocatum habemus, cuius in nomine petentes, plenũ gaudiũ accipere mereamur.

De Rogationibus à sancto Mamerto institutis. Caput V.

HVius spõsionis memor, & in ea spẽ ponẽs sanctus Mamertus, Viẽnensis episcopus cũ Christianus populus lõga & graui afflictiõe vrgeretur, ausis etiam diuino iudicio lupis turmatim cũ confertis conflige re hominibus, rabidamq; dentium cædem, non solùm villis, sed & plenis inferre mœnibus: rogationes fieri solẽnes ante diem eiusdem dominicæ ascensionis instituit, vt tanquam abeunti in cœlum domini ac dicenti:
Petite & accipietis, humanæ miseriæ commemoratio triduanis supplicationibus ambitiosius ingereretur, & vt rememorata sponsoris potentia fide petentiũ spes roboretur, in eisdem processionibus triumphatoris cœlos ascendentis insignia, scilicet cruces atq; vexilla præferuntur. ¶ Horũ vsus in Ecclesia cœpit à Constãtini tẽporibus: qui cũ vidisset insomnis signũ crucis in cœlo splẽdidè collocatũ, dictũq; sibi fuisset: O Cõstantine, in hoc vince: iussit viros eruditos ex auro & lapidibus preciosis in vexillũ sanctæ crucis trãsformare signũ, quòd labarũ vocabatur. Hoc enim signum bellicum inter alia preciosius erat, eò quòd imperatorem præcedere, & adorari illud à militibus moris esset. ¶ Sciendũ autem has rogationes triduanas, litania maiore quã beatus Gregorius instituit, esse antiquiores. Siquidem à vicesimo Zenonis anno imperij, quo Mamertus episcopus prædictas rogationes instituit, vsq; ad nonũ mauricij imperatoris annũ, quo diluuiũ magnũ in finibus Venetiæ, & Ligurię, & Italiæ factum est, quale post Noë tempus nõ creditur fuisse, & subsecuta est euestigio pestis inguinaria, qua cũ Romanus populus penè deleretur, Gregorius adhuc Leuita, litaniam maiorem indixit, Pelagio Papa eadẽ peste extincto: paulò plus quã centum anni secundum Chronographos inueniuntur.

¶ Vtrorunq; salutares & opportunę traditio Luc.11.
nes eodem celebrantur officio, quo cõmone Psal.67.
mur per Euangelicam similitudinem, perseuerare pulsantes ad ostium amici, scilicet domini nostri Iesu Christi, cuius ostium iã clausum est, & pueri eius cum ipso sunt in cubili: quia videlicet, ex quo ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem, in templa sua tanquam in cubili receptus, illic post laborẽ passionis in lectulo consummatæ gloriæ requiescit, & cum eo pueri eius, id est, sancti, qui de Psal.17.
mundi huius laboribus exierunt. ¶ Atq; inde Psal.108.
(sicut in introitu cantamus) exaudit vocem Iacob 5.
nostram, si quemadmodum in offerẽda dicimus: Confitemur domino nimis in ore nostro, nimis inquam, id est, vsque ad improbitatẽ, propter quam surgat amicus ille Euãgelicus, & det amico suo panes, quotquot habet necessarios. ¶ Epistola pulsantem ad amici iacuam competenter animat ad perseuerantiam, de Helia proferens exemplũ, vt argumentemur à simili, posse amicum vinci improbitate pulsandi. ¶ Nec desperet qui pulsat, eò quòd sit peccator, & exemplum propositum est de iusto. Peccatoribus enim propositum est. Siquidem peccatoribus loqui se indicat idem Apostolus, sic incipiens: Confite-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mini alterutrum peccata vestra. Sed hoc est
Prou.18. iustitiæ principium. Iustus enim in principio
accusator est sui, id est, ab accusatione sua in-
cipit iustificari. Peccatorem ergo, sed accusa-
tione sua iustificatum, illa concludit vniuer-
iacob 5. salis sententia. Multum enim valet deprecatio iusti assidua: & iccirco illi exemplo quo-
que licet vti, quod propositum est de iusto
Helia, vt pulsans, si non amicitiæ causa, sicut
in euangelio dictum est, saltem improbitate
perseuerantiæ vincat.

De missa in vigilia ascensionis domini.

Caput VI.

IN vigilia ascensionis domini illa ponitur Euangelij lectio, qua dominus Iesus mox tradendus, subleuatis oculis in cœlum, dixit:
Ioan.17. Pater venit hora, clarifica filium tuum, vt filius tuus clarificet te. Causa autem cur in huius solennitatis præuentione legatur, hæc est: quia quòd tunc orauit passurus, quando ascendit, completum esse innotuit hominibus: videlicet quia moriens, sicut dicit in Cãticis, ascendit in palmam, & resurgens apprehendit fructus eius. Quòd quia per ascensionem, vt dictum est, innotuit hominibus ad ipsorum salutem: homines quippè sine notitia, vel fide eius non saluarentur: rectè hæc, vt dictum est, oratio legitur, qua hoc ipsum orauit, iam iam per passionis viam, per mortiferi torrentis potum ad illam iturus gloriã. Notandum autem, quod cùm dixit: Clarifica filium tuum, vt filius tuus clarificet te, protinus adiunxit: Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, & omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam. Non dixit, & da ei, sed sicut dedisti ei potestatem.

hebr.2. philip.2. ¶Quamuis enim propter passiõem mortis, gloria & honore coronatus sit dñs Iesus, & iccirco Deus illum exaltauerit: quia factus est pro nobis obediens vsq; ad mortem, mortem autem crucis: tamen & ante ipsam mortem, & ante ipsam crucem, dederat ei pater regnum, dederat ei potestatẽ omnis carnis: sed non erat tempus, vt in eodem regno vel potestate, cùm adhuc mortalis esset, clarificaretur. Quod vt euidentius cõprobetur, libet de veteri proferre historia similitudinẽ autenticam, cunctis penè venerabilium literarum studiosis cognitam.

3.reg.2. 3.reg.16. ¶Ecce sanctus Dauid, qui hunc desiderabilem atq; manu fortem Christũ nomine suo signauit, factis præfigurauit, repromissione hæreditauit, Psalmis cecinit propheticis: alio iuxta modum suum glorificatus est atq; alio tempore, Dei dono, regni potestatem accepit. Tunc enim gloria sua glorificatus est, quando mortuo Saul ascendit in Hebron, susceptus primũ à tribu Iuda, deinde ab vniuerso Israél: tunc autem eandem illi Deus dedit potestatem, quando sustulit eum de gregibus ouium, & per manum Samuelis vnxit in regem, in medio fratrum suorum. O quãtis à potestate accepta, vsq; dum regno fruetur, interfluentibus potatus est amaritudinibus, quantis persequente Saul, Deus coronã eius fabricãs, erudiuit eum laboribus? Plane hac similitudine res quæ proposita est, facilè colligitur. ¶Sic enim & dominus noster antequã clarificaretur ea clarificatione, pro qua nunc orat dicẽs: pater clarifica filium tuum: acceperat regiam dignitatẽ vnctus oleo exultationis præ participibus suis: non tunc primum, quando Spiritus sanctus in specie columbæ venit super eum: sed iam tunc, quando in secreto viginis vtero assumptus est homo verus, à vero Deo Dei verbo, per operatiõem sancti Spiritus, cuius vniuersa plenitudo, quæ in illam incarnationẽ effusa est, benè per cornu olei designata est, quo Dauid in secreto paternę domus, vt ignoraret Saul, vnctus est. ¶Et sicut vitulus quem ex præcepto Dei tulit secũ Samuel, fefellit Saul, vt nesciret quid ageretur in domo, nec quicquam opinaretur, præter quod prætendebat præparatio vituli, id est, votum sacrificij: sic mortalis natura hominis, quæ in mundo apparuit, fefellit diabolum, vt nescíret, quid actum esset in vtero virginis, nec aliud quid opinaretur in christo, nisi quod foris ostẽdebat caro passibilis, id est, hominem purũ, per omnia nostræ obnoxium corruptioni, vt putabat, carnemq; peccati: deprehendit tamẽ processu temporis, posse illum contraire suæ tyrãnicæ dominationi, quemadmodum & Saul dæmoniosus, in virtutibus Dauid intellexit, quòd cõtra thronum suum ageretur in illo, per eum qui à se recesserat, & in Dauid dirigi batur spiritus domini.

1.reg.16. 1.reg.23 psa.118.& 88. 1.reg.16.

¶Igitur quod ait dominus noster, instante mortis articulo, pater venit hora, clarifica filium, vt filius tuus clarificet te, statimq; subiungit, sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, vt omne quòd dedisti ei, det eis vitam æternam, tale est, ac si dicat Dauid persequente Saul, in deserto Ziph, siue in deserto maon ad petram diuidentem, quando desperabat se posse euadere à facie Saul, dicat inquã meo, qui exauditor est omnium. Memor esto verbi tui seruo tuo, in quo mihi spẽ dedisti, vel sicut iurasti Dauid in veritate tua, tunc videlicet, quando tulisti me de ouibus patris mei, & vnxisti me vnctione misericordię tuę.

¶Quod autem paulò pòst ait. Et nunc clarifica me tu pater apud temetipsum claritate, quam

quam habui, priusquam mundus esset, apud te: sic omninò accipiendum est, vt nullatenus verbi diuinitatem ab illa claritate, quam habuit in principio Deus apud Deum obscuratum fuisse arbitremur. Nam neq; orat Christus secundũ diuinam naturam, sed secũdum eã, quæ protinus moritura erat, serui formã. ¶Quomodò ergò natura serui claritate pri habita se poscit clarificari, vel quomodò eã priusquam mundus esset, habuit? Videlicet, propter personæ vnitatem suam claritatem,
Ioan.3. illã veraciter asserit esse formam serui, quam habuit priusquam mũdus esset apud patrem, illa quæ sibi vnita erat, forma dei. Et sic omninò claritatẽ tũc habuisse costanter dicenda est forma serui, quomodò dicitur de cœlo descẽdisse filius hominis: Sic enim ait: Et nemo ascendit in cœlum, nisi qui descẽdit de cœlo, filius hominis, qui est in cœlo: non enim homo qui videbatur de cœlo descendit, sed qui conceptus & natus est de carne Mariæ virginis. Itemq; homo filius hominis qui, vt dictũ est, de terra carnis conceptus & natus erat, & hæc in terra consistens loquebatur, non in cę lo erat, sed in terra gradiebatur, paulò pòst capiendus, crucifigendus, in terra sepeliendus. ¶Igitur quemadmodũ propter personæ vnitatem, filius hominis de cælo descendit, quia verbum sibi vnitum in cælo & vbiq; erat: sic propter eandem personæ vnitatem nunc ait orãs natura hominis, clarifica me tu pater apud temetipsum, claritate quam habui, priusquam mundus esset apud te.

Iohan.17. ¶Sed iam nunc ad eas huius euangelicæ lectionis partes sermo concedat, de quibus cętera pendent officij membra. Post pauca vbi ait: Nó pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti mihi cõtinuo subiungit. Quia tui sunt, & mea omnia tua sunt, & tua mea sunt, & clarificatus sum in eis. Et circa finem eiusdẽ orationis. Non pro his tantũ rogo, inquit, sed & his qui credituri sunt per verbũ eorũ in me: vt sint vnũ sicut tu pater in me, & ego in te, vt sint in nobis vnum, &c. ¶Vnum, inquit, sint in nobis, sicut & nos vnum sumus, modo videlicet supradicto, quia quos dedisti mihi, tui sunt, nec in meum ius transeũdo, tui esse desierunt, & mea omnia tua sunt, & ideo verius tua quia mea esse cœperũt. Delectat proprius hunc intueri modum cõmunicationis, vt intelligamus ea quæ patris sunt, ex eo verius patris esse, ex quo homini Christo data
Dan.7. sunt. Hoc itaq; non prætereundum, quod antequam in rempublicam dei patris introduceretur hic filius hominis, & (sicut Daniel aspexit in visu noctis) adduceretur vsque ad antiquum dierum, quia dedit ei potestatem, & honorem & regnum, vt omnes populi, tribus, & linguæ & ipsi seruirent immunita atq; incõiũcta creatori erat rerũ vniuersitas, quia videlicet inter creatorem & creaturã nullus erat medius. Nã quicquid erat aut creator erat, aut creatura. ¶Vt ergo mediũ inueniretur perfectæ societatis vinculũ, hic introductus est, qui ex eo creatorẽ & creaturã firmius annecteret: quia vnus idẽq; Christus vtrũque est, creator videlicet atq; creatura. Creator, quia deus, creatura, quia homo. ¶Et licet Apostolus dicat. Nusquam enim angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit, nec sic tamen angeli expertes sunt huius dignationis, quia profectò cũ omnis creatura sit homo, habés esse cum lapidibus, viuere cum arboribus, sentire cũ pecoribus, discernere cum angelis, cũ, inquam, homo iuxta aliquid omnis creatura sit, hominem autem Deus assumpserit, relinquitur & angelis gratulari, quòd is qui super ipsos creator erat, creatura quoq; cum ipsis est. Amplius aut & hoc ad rẽ attinet, quod homo, cum secundum solũ corpus quandam visibiliter mundi similitudinẽ gerat, ex quatuor elementis cõpositus, vnde à Græcis μικροκοσμὸς, id est minor, mũdus appellatur, secundũ solam animã angelicæ subStãtiæ est, & videlicet rationalis atq; immortalis, hac sola, vt angelus quoq;, à creatore distãs subStãtiali differẽtia, quòd creata est. Itaque & ad angelicę creaturę exultationẽ illud attinet, quòd Deus homo factus est. ¶Igitur sicut supra dictũ est, vt esset quo creator atque creatura firmius necteretur, hic in rempublicam creatoris, filius hominis mediator introductus est, qui in humana natura, quòd non habuerat accipiens, potestatem nõ sibi vsurparet, sed iuxta Apostolum, Deo & patri regnum traderet, dicens, vt supra positum est, & mea omnia tua sunt, & tua mea sunt. Atque hic est modus cõmunicationis & similitudinis, quam intendẽs ait: vt sint in nobis vnũ, sicut & nos vnum sumus. Quẽ verissime tenens sacri compositor officij, huic euangelio Heb.1. lectionem illam de Actibus Apostolorũ præscripsit. Multitudinis credentiũ erat cor vnũ & anima vna, nec quisquàm eorum quę possidebat, aliquid suum esse dicebat. Diuidebatur autem singulis prout cuique opus erat. Planè per hoc indicat, qualiter accipiendum sit, quòd dominus ait orans, vt sint vnum sicut & nos, & quod præmiserat, omnia mea 1.Cor.15. tua sunt, & tua mea sunt. ¶Itaque si solem in sua, præ infirmitate oculorum, altitu- Acto.4. dine perspicere non possumus progressum eius in gradibus suppositis comtẽplemur, id est, si hominem deificum in communionem trinita-

Universidad de Deusto
Biblioteca

trinitatis sine personarum augmento admissum,in seipso peruidere non possumus,quãtæ plenitudinis sibi cõscius,dicat omnia mea tua sunt,&tua mea sunt,ad imitatores eius respiciamus,de quibus dictum est: Multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna, &c. In hoc minori de maiore illo argumentemur. ¶Necessario concedendum est minus esse communionis, minus esse cõcordiæ vel charitatis, minus gratiæ spiritus sancti in pluribus hominum personis,in multitudine hominum,quamuis credentium,quamuis iustorum,quamuis in veritate & charitate ambulantium: plus verò in patre & Christo filio Deo & homine,in quo natura humana sic diuinæ vnita est naturæ, vt cùm illa personã duplicare non valeat,adeò concordiæ & charitatis fœcũda, vt nulla vnquam defuerit illi sancti septiformis spiritus gratia. Sed ecce in his pluribus & longè minus habentibus,tanta communio,tanta charitatis concordia est, vt in spiritualibus cor illis vnũ & anima vna sit,in corporalibus quoq; nihil propriũ, sed omnia sint communia. ¶De corporalibus liquet,quanta sit communionis charitas, quia tales profecti sunt,de baptismo,vt eleganter comparentur gregi tonsarum, quæ ascenderunt de lauacro, vt spoliati velleribus rerum quas ponebant ante pedes Apostolorum. De spiritualibus quoq; passim in scripturis, & maximè in Apostolo, clarum & euidens habemus vnitatis indicium. Qui cùm dixisset: Diuisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus, & diuisiones ministrationum sunt, idẽ autem dominus, paulò pòst subdidit sicut enim corpus vnum est,& membra habẽt multa,omnia autẽ membra,cum sint multa, corpus vnum sunt: sic & Christus. Sicut enim in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius mẽbra. ¶Tale quid & beati Laurentij responsis inuenimus. Qui cùm Decio pauperes ostendisset, non de panniculis vel morbidis eorum corporibus,sed de donis sancti Spiritus quẽ credentes acceperant,dixit: Ecce isti sunt thesauri æterni, qui nunquàm minuuntur nec decrescunt,qui in singulis asperguntur, & in omnibus inueniuntur. ¶Diuisiones nanque gratiarum Pauperes Christi accipiunt, suoq; singuli munere funguntur, sed suam singuli diuisiuam gratiam omnibus impartiuntur. Verbi gratia. Spiritus scientiæ, spirituscq; pietatis,bonæ partes thesauri cœlestis in singulis Petro & Paulo asperſæ sunt, sed in omnibus inueniuntur, dùm ab ore Pauli scientia cũctis auditorib' pro captu auditorũ affluit: pietas autem Petri suomet erudita lapsu,cunctis peccatoribus,rite pulsantibus,misericordiæ competentis ianuas aperit. Sic vniuerso corpori & oculus videt,& auris audit,nec potest dicere oculus manui, opera tua non indigeo,nec caput pedibus, non estis mihi necessarij.

¶Igitur illa trinitatis communio assumptę naturæ hominis,longè firmior vnanimitatis connexio est,propter quam dicit: Et mea omnia tua sunt,& tua mea sunt: quam & si nunc videre nõ possumus,sicuti est, saltem per speculum huius similitudinis nostræ nonnulla ex parte speculamur. Et ecce magnum quiddam & mirabile,cœliscq; ac cœlorum virtutibus spectabile, apparet in illa beati filii hominis natura, cui cum patre sunt omnia communia, scilicet & quæ in se habet naturaliter, & quæ sub se condidit potentialiter. Habet enim pater in se naturaliter verbum de se natum, sed hoc eructante illo,habet homo ille in se incarnatum, habet pater nihilominus Spiritum sanctum,nihilominus à se procedentem habet homo ille spiritum sanctum semper in se requiescentem. Condidit sub se pater potentialiter cœlum & terram,& omnia quæ in eis sunt, angelos, archangelos,thronos,dominationes,principatus,potestates,virtutes, cherubim atq; seraphim,drachmamq; decimam,id est, hominem. Coniunxit verò in seipso,& pacificauit hæc omnia verus hic homo Christus, & super hæc omnia constitutus est,& omnia subiecta sunt sub pedibus eius. Sedet super thronum pater ille antiquus dierum, sedet & agnus hic filius hominis, imò pater non iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit filio: & (sicut alibi dicitur) potestatẽ dedit illi iudicium facere,quia filius hominis est.

¶Omnes ergo gentes,sicut in introitu cãtamus,plaudite manibus,iubilate deo in voce exultationis, plorante & mœrore seipsam cõsumẽte diaboli inuidia, quia frustrata est, imò quia profuit, dũ nocere cupit: quia priusquam caderet homo:tamẽ erat homo: nũc autem dum casum corrigit, dum ascendit, Deus & homo. ¶Nunc est dominus,nunc est excelsus,terribilis,rex magnus. Dominus(inquam)est,& in vniuersa terra admirabile nomen eius: excelsus,quia super cœlos eleuata est magnificentia eius: terribilis,quia quemadmodum ascendit, ita ad iudicandos viuos & mortuos reuertetur. Et hic rex magnus, nunc in illa sedet curia victor ad dexterã patris,honore coronatus & gloria, speciosus & expectabilis rex in illa sua beata republica,

Cant.4. 1.cor.12.

Isa.11.

1.Cor.14.

psal.8.

psal.49.

Actor.1.

patris nõ mortui,sed & nunquã morituri hęres,mortuus semel,& vltra iam non morituri,cunctos patris imperatoris antiqui possidens thesauros in arca pectoris sui reconditos,vnde & dona dat hominibus,alij fidẽ,alij sapientiæ vel scientiæ sermonem, alij discretionem spirituum,alij genera linguarum,alij interpretationẽ sermonũ, alij operationẽ virtutũ,& his similia. ¶Omnes itaq; gẽtes,vt dictũ est, plaudite manibus, id est,plaudite cũ lætitia benè operamini. Elegantius quicquã præmitti non potuit ad introitum, secũdum prædictum Euangelij sensum, siue lectionis Actuum Apostolorum. Nam in eo ait,plaudite manibus, & operatio,& supradicta charitatis communicatio, breuiter commendatur. In plausu enim lætitia, manuumq; concursio conspicitur. Ita ergo manibus plaudere iubemur, vt hilari charitate quicquid habemus, quicquid scimus, quicquid possumus, commune faciamus,hoc pacto vnũ simus,vt Christo tanquam corpus consona membrorũ aptitudine cohæreamus.

psal.67. 1.Cor.12.

De officio in die dominicæ ascensionis.

Caput VII.

OFficium diei dominicæ ascensiõis, gaudium cũctis eius cantat dilectoribus: quia dum eundem redemptorẽ nostrũ ad cœlos ascendisse credimus,ipsi quoq; mẽte in cœlestibus habitamus: & spei certitudine iam possidemus rem,ad quam illum peruenisse gaudemus. Nam (sicut ipse ait) vbicunq; fuerit corpus,illic congregabuntur aquilæ,id est,illuc subsequentur ueri solis cõtemplatores & amatores claritatis eius,vbi ipse est, quorum animæ virtutum pennis cum terrenorum despectu ad cælestia subuolant, nec ad terram propter cadauera sese iterũ deuoluunt. Etenim corpus quo solo huiusmodi aquilæ pascuntur,in cœlo est: corpus inquam Christi, in quo corporaliter habitat plenitudo diuinitatis, quæ angelos pascit, quæ cibus est & vita æterna omnis creaturæ rationalis. ¶Hoc, inquam, gaudium diei præsentis prædicat officium: sed illud hoc ipsum solicitat gaudium, quod pariter angelorum decantamus voces dicentium: Sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum. Nam ascendit quidem Deus in tribulatione,scilicet Apostolorum,qui adorantes, vt Lucas refert,reuersi sunt in Hierusalẽ cum gaudio magno, cuius gaudij participes maxime sunt hi, qui in se perfectionem habentes charitatis, fiduciam habent in die iudicij. Ascendit,inquam, Deus in illorum iubilatiõe,sed ascendit & in voce turbæ,id est, cum terrifico eiusdem iudicii præconio,dicẽ tibus angelis: Sic veniet quẽadmodũ vidistis eum euntem in cœlum. ¶Eorum quippè,qui in pace ecclesiæ finiũtur, nimirũ rarus quisq; est qui ita pugnet,ita legitimè decertet, vt illa venientes regis insignia, scilicet crucẽ clauorumq; signa securus aspiciet,& irreuerberata deosculetur cõscientia:qui inquã,ita crucem suam baiulãdo, illum secutus sit, vt iure larga reposcat pro laboriosa militia tanti triumphatoris donatiua, imò vt secundum parabolam dictum sit ab ipso propositam:rarus est qui talenta, quæ homo hic peregre profi- ciscens sibi credidit,cum debito lucro reportet,id est,dona(quę dedit hominibus,ascendens in altum & captiuã dicens captiuitatem, scilicet carnẽ, cuius natura nostras mentes in hoc seculo tenet captiuas)ita proximorũ vtilitatibus impenderit, vt nihil ex eis in terra desossum,id est, in terrenos vsus praue detortum, ab vsura spirituali vacare permiserit. Sed esto: Inueniuntur interdũ qui probè viriliterq; in huiusmodi studiis brachiũ suum roborauerit,& merito laudatur:quia cùm de fides alii nudis ac desertis erant lateribus,hic multo milite stipatus incedit, & illi regi cum decẽ millibus occursurus est ad bellũ, id est, ad disceptationẽ iudicii. At illi rex iuxta parabolã euãgelicam cum viginti millibus venit: quia videlicet, cũ hic seruus bonus & fidelis,tantũ de factis suis rationẽ reddere vix posset, illi dominus eius de cogitationibus quoque rationem exigit, cùm redierit. Atq; ita duplici territus interrogationem exercitu, necesse est suis diffidat simplicibns ac dimidiatis responsionibus.

Luc.24. psal.46. Matth.25. Rom.9. psal.67.

¶Igitur dum de legatione mittenda & pace roganda, soliciti responsum pacis eiusdem expectamus,gaudemus quidem, vt supradictum est,in spe,sed hoc ipsum gaudium spei, magna ex parte metus imminuit. Et quia solicitudo hæc salubris est,competenter hic epistolæ finalis aculeus,& ad introitũ,& ad offerendam frequentatur. Sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum. ¶Tota autem vis sententiæ,tota pene huius euangelicæ animositas tubæ, magis in ea personat dictiuncula,quæ verbo apposita est. Sic veniet. Percutit enim acriter infelicem superbiam eorum,qui illum trãsfixerunt,perditamque mundi sapientiam ac reprobam fulmine ferit prudentiam:quia tunc verè quod infirmum est dei fortius erit hominibus: & quod stultum est Dei(stultitiã quippe Iesum Christum crucifixum reputauerunt) hominibus sapientius erit, ipsis cum dolore fatentibus. ¶Tũc implebitur illis illud Esaiæ terrificum vaticiniũ:Domine exaltetur manus tua,vt nõ videant:

Luc. 4. 1.cor.13.

Coloss.2. matth.3.4. iohan.6. Luc.24. Actor.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

videant: subauditur gloriam domini. Gloriam enim domini, id est, diuinitatem filij hominis Iesu Christi nō videbunt impij, quam videre salus videntiū erit, sed videbunt carnem, quam spreuerunt, illuserunt, conspuerunt, flagellauerūt, spinis coronauerūt, transfixerunt. Hoc etenim secutus ait idem propheta: Videant & confundantur. Quæ confusio malæ conscientiæ quanta sit exprimens, Et ignis, inquit, hostes tuos deuoret. Tunc tremēt angeli & archangeli, impij autem vbi parebunt? Trement, inquam, angeli, &(sicut ait dominus ad beatum Iob)territi purgabūtur, quādo Behemoth, qui factus est nullum timeret, qui est rex super omnes filios superbiæ, mirabiliter creatus, & in sua natura malitiaq; & ferocitate conspicua formidabilis, corā filij hominis fortitudine adducetur, patefactis inferni visceribus, & videntibus cunctis præcipitabitur. ¶Et quidem sancti angeli purgatorio terrore non examinandi probātur: solidati nanq; sunt vt firmamentum, quomodo mollities aquarum fertur in solidum verti crystallum, ex quo peccante illo peccati principe, ipsi peccare nolentes, in hoc remuneratione acceperunt, vt iam peccare non possint: nisi quia conditionis eiusdem cùm essent, peccare & ipsi potuissent, possibilitatem eandē sibi vnquam fuisse, fortasis intuitu præsentis iræ pauebunt, quam & ipsi incurrere poterant, si à gratia deserti fuissent. Ait quippe dominus Effrem, quia ipsa agmina angelorum expaueſcent in die aduentus eius, & cōtremiscent. Sed de hominibus sanctis, qui annunciando veritatē Dei, supernorum imitantur officia spirituum, & idcirco commune cum illis vocabulum sortiuntur vt angeli vocentur (angelus quippè nomen est officij, nō naturæ) de his inquam, hominibus non est dubium quin tremant, & terrore purgentur. Si ergo tremēt sancti angeli, vbi parebunt impij? Dies illa super eos dies iræ, dies calamitatis & miseriæ, dies magna & amara valde.

1. Pet. 4.
Iob 4.

De eo quod dictum est, Et sedet à dextris Dei. Caput VIII.

Mar. 16.

HAec itaq; solicitudo nobis gaudiū præsens imperfectum reddit, cuius summam solus in Euangelio Marcus perscribit. Nam cùm dixisset, Et dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, ascendit in cælum addidit hoc: Et sedet à dextris Dei.

Dan. 7.

¶Summa quippè gaudij nostri est, quòd vera carnis nostrę natura in illo nos hominis filio præcedens, consedet à dexteris Dei, quem venientem iuxta Danielem in nubibus cœli, hodie venerandus ille antiquus dierum cum millibus millium sibi ministrātium, & decies millies cētenis millibus sibi assistentium, in illo throno suo flāmeo suscepit, dignā cano capite suo sententiā elocutus, iuxta patrē ipsius, secundum carnem Dauid, Sede à dextris meis, &c. ¶Quod non sic accipiendum est, vt Humaniformij putant, quod Deus ita vt nos hinc dexteram atq; inde habeat sinistram, & humana forma circunscriptus sit, aut hoc ipsum quòd Deus sedere dicitur, flexis poplitibus fieri putandum est: nec illud incidamus sacrilegium, inquit Augustinus, in quo execratur Apostolus eos, qui cōmutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinē corruptibilis hominis. Tale enim simulachrum Deo nefas est Christiano in templo collocare, multo magis in corde nefarium, vbi vere Dei templum est. Sedere ergo quod dicitur Deus, non membrorum positionem, seu iudiciariam significat potestatem. ¶Et quòd ait Christo domino, Sede à dextris meis, id est, in mei æqualitate, quod idem est ac si dixisset, Conregna mecum. Et hoc secundum humanam naturam illi dictum est: quia secundum illam datum est ei regnum & honor, & omnes populi, tribus & linguæ ipsi seruient. vnde in communione canimus: Psallite domino qui ascendit super cœlos cœlorum ad orientē. Humana quippè Christi natura, dignitate virtutum omnium & sanctitatis, omnem spiritualem excisi creaturam intantum ascenderet vsq; ad orientem, id est, vsq; ad filium sibi personaliter vnitū, quia prętер neū nihil trāscendēdo, dimisit. ¶Vbi notādum, quia non dixit ad ortum vel oriturū, sed ad orientem. Illa enim ineffabilis genitura, nō secundum præteritum & futurum considerātur, sed sempiterno prēsenti filius patre generatur. Veruntamē hoc localiter quoq; accipiendū est, quia ascēdit super firmamentū cæli, & hoc versus orientalem plagam. Nam quod dictum est, vsq; ad orientem, id est, vsq; ad filium sibi personaliter vnitum, non vtiq; secundum locum, sed secundum humanę naturæ immutationem dictum est, qua immutatione & nos iuxta Apostolum pro modo nostro immutabimur. ¶Nec verō sic immutata est, vt in illam orientis substantiā vera carnis substantia transiret, sed accessit gloria, non decessit natura: absorpta est passibilitas, successit impassibilitas: perijt mortalis, acquisita est carni verbi coæternitas. Sic in similitudinē lapidis aquę durantur. Crystallum nanque similitudo lapidis est, non suaptè natura lapis: quia durata gelu aquæ substantia, sicut aiunt physici, speciem hanc efficit. Quod ad prædictam immutationem carnisapta similitudine

Psal. 109.
Dan. 7.
Psal. 67.
Rom. 8.
1. Cor. 15.

tudine referri Gregorius perhibet in Ezechielem, dum dicit: Corpus redemptoris nostri, quia vsq; ad mortē passioni subiacuit, aquæ simile iuxta aliquid fuit: quia nascendo, crescendo, lassescendo, esuriendo, sitiēdo, moriēdo vsq; ad passionem suam per momenta tēporum decucurrit. Sed quia per resurrectionis suæ gloriā ex ipsa corruptiōe in incorruptionis virtutē cōualuit, quia crystalli more ex aqua duruit, vt in illo & hęc eadē natura, & ipsa iam quę fuerat, corruptiōis immutabilitas non esset. Aqua ergò in crystallū versa est, quādo incorruptionis eius infirmitas per resurrectionem suam ad incorruptionis est firmitatē solidata. Et notandū, quia cùm species crystalli perpulchra fit, dicitur in hac significatiōe, quasi aspectus crystalli horribilis: quia redemptor noster vnus idemq; serenus iustis, iniustis autem (vt supradictum est) apparebit terribilis. ¶Igitur sicut aqua, nō pereunte substantia vel substantię quātitate, sed solum qualitate, quæ fluxa fuerat, in solidatem transeunte, in similitudinem lapidis duratur, sic dominicus homo, cui psallimus, nō pereunte substantia membrorū, quæ seruato numero vel quantitate, ascendit primū, quoniam resurrexit, ascēdit (inquam) inlocaliter ad orientis, id est, diuinitatis (de qua supra dictū est) cōformitatem atq; coæternitatē sola penitus absorpta quasi fluxa qualitate, secundū quam timuit, potuitq; tædere & pauere, &

Matth. 26.

dixit: Tristis est anima mea vsq; ad mortē, & cętera talia, secundo aut ascendit & localiter hac die, vidētibus Apostolis, super firmamētum cœli (vt supra dictum est) ad oriētem, id est, ad orientalem plagam. ¶Vbi aūt & quomodò sit dominicum corpus in cœlo, curiosissimum & superuacaneū est quærere, inquit Augustinus in libro de fide catholica. Tantum mmodò in cœlo esse credendum est. Non enim est fragilitatis nostræ, cœlorum secreta discutere.

Marc. 24.

Quòd authoritate Euangelij processio fiat in die ascensionis dominicæ. Caput IX.

Philip. 2.

QVod hac die processionē agimus, illud nobis commendat, quòd dām nostrū sequi debeamus in ipsum cœlum, quo præcursor ipse introijt, per eandē obediētiæ viam, quam ipse, factus obediēs vsq; ad mortem, exemplo suo prēmōstrauit. Nam & ipse mox ascēsurus in cœlū, hoc ipsum significare

Luc. 24.

dignatus est, sicut Lucas Euangelista refert. Cùm enim dixisset dominus, Ego mittam promissum patris mei in vos, vos autem sedete in ciuitate, quoadusq; induamini virtute ex alto, secutus Lucas adiūxit: Eduxit autem eos foras in Bethaniā. Eductione illa, quòd nos eum sequi debeamus (vt prædictum est) nomine Bethaniæ (quod interpretatur obedientia) significauit, quod imitando eius obedientiam, membra eius esse, & cū illo omnia verbo virtutis suæ portante, ascendere valeamus. ¶Rectè itaq; de responsoriis, quod magis ad eandē pertineant eductionē, diligētioris ecclesiæ ordines cantant in hac processione, vt nos responsoriū hoc, Eduxit dominus Iesus discipulos suos foras in Bethaniā, & benedixit eis, quod ex Euangelio Lucæ sumptum est. Hoc enim cantando & procedendo nobis inuicem loquimur, & cōmemoramus idipsum, quod illa dominus eductione significabat, videlicet quòd sequaces eius de mundo foras exire debeāt, sicut iam dixerat illis:

Iohan. 15.

Ego elegi vos de mūdo, vt eatis & fructū afferatis. Quo eatis? Vtiq; in vniuersum mundum. Nam hoc est, quod & tunc ait illis secūdum Marcum: Euntes in mundū vniuersum, prædicate Euangeliū omni creaturæ. In quo

Matth. 28.

Iudæos palam percutit vanè gloriātes, quòd peculiaris populus Dei sint. Nam præter hoc quod iuxta aliquid (vt ait beatus Gregorius) homo omnis creatura est, habet enim esse cū lapidibus, viuere cum arboribus, sentire cū bestiis, discernere cum angelis, prēter hoc (inquam) Iudæos (vt dictum est) percutit, dicendo, omni creaturæ. Compendio quippè vsus est, dicendo, omni creaturæ, pro omni homini. Si dixisset, omni homini, reddēda erat ratio, cur non Iudęo soli. Quæ autem ratio melior poterat reddi, nisi quia sicut Iudæus creatura Dei est, ita & gentilis? Vnde Apostolus

Rom. 3.

ait: An Iudæorū Deus tantū? nonne & gentium? imò & gentium. Pulchrè igitur cōpendio vsus est, dicens, omni creaturæ, quo nomine simul & omnem exprimit hominem, & præcepti sui iustam apponit rationem.

Cur eadem processio non ante, sed post tertiam agatur. Caput X.

CVm igitur hac die processionem rationabiliter agamus, nihilominus & hoc rationabile est, quod nō, sicut in die Paschæ vel cæteris dominicis, antequam tertia cantetur, sed ea cantata celebratur, Sola nanque processio dominicalis, quia tūc aqua benedicitur in memoriam & veneratione sacri baptismatis, sicut aliàs iam dictum est: sola (inquam) eiusmodi processio tertiam præcedit, qua hora Spiritus sanctus super Apostolos aduenit, vt sicut baptizamur, & sic Spiritum sanctum accipimus, sic aqua benedicta prius nos & loca nostra respergamus, & sic aduentus Spiritus sancti memoriale, scilicet horam tertiā decantemus. Cur aūt dominica

Universidad de Deusto
Biblioteca

die sic nobis baptismatis sacri memoria renouetur, supradictũ est, vbi de sacra Paschæ solennitate vel ordine pro posse diximus, hæc ergò & cęteræ, quæ absq; aquæ benedictione aguntur, processiones, iure premissam sequũtur horam tertiam, & secuturo sine interruptione iunguntur officio missæ.

De Dominica post ascentionẽ domini. Caput XI.

Luc.24. DOminica huius officiũ vox est apostolorum, qui iuxta præceptũ domini ascẽdẽtis, sedebãt in ciuitate, quoadusq; induerentur virtute ex alto, vt erant vnanimiter orantes cum mulieribus & matre Iesu, sicut in Actibus Apostolorũ legitur. ¶ Nõ solum autem illorũ, sed & nostra vox est corde & ore proferẽda in aures domini, vt spiritus eius gratia dignanter ad nos vsq; descendat, quia videlicet corporis eiusdem, in quo præminent apostoli, nos quoq; membra sumus licet vltima. Descendat, inquam, in nos vnguentũ illud, quod plenarie redundãs capite id est, in Christo, descedit primum in barbã Aaron, id est, montani, scilicet eiusdẽ Christi domini nostri, super montẽ cœli exaltati: in barbam, inquã, id est, in fortes atq; perfectos viros, patres nostros apostolos, descẽditq; & in ora vestimenti eius, id est, in vicinos Apostolis electos ex Iudæis, & sicut ros descẽdat in montem Sion, id est, in omnem ex nobis gentibus fidelem. ¶ Huic ergò expectationi prẽsentis Introitus officij valde congruit.

Psal.132. Exaudi domine vocem meam, qua clamaui ad te, Psalmo nanque vicesimo sexto descriptum est hoc, titulus hic inscribitur: Psalmus Dauid priusquam liniretur, id est, in regem vngeretur. Qui & mittit nos ad historiam.

¶ Dauid adhuc in domo patris sui, scilicet Bethleem, puerulus vnctus est à Samuele, regem illum futurum spiritu sancto sic præsignante. Deindè vnctus est in Hebron, & super tribum Iuda, tamen regnauit mortuo Saule. Postea verò tertiò vnctus est, quandò totius Israelitici populi prouinciam accepit. Quæ vnctiones nobis mysticant aliquid. ¶ Sicut enim tertio vnctus est Dauid, sic quique fideles participes debent essent ternæ vnctionis. Prius in baptismo, vbi gratia Spiritus sancti innouãtur: secundò, quandò per impositionem manuum episcopi donis eiusdẽ Spiritus sancti argumentãtur: tertiò, in die iudicij, quandò eiusdem spiritalis gratiæ perfectam dulcedinem adipiscentur. Non est autẽ credendũ Dauid fecisse hũc psalmũ, antequã in domo patris lineretur, sed an post illã vnctionem statim, an post secundam fuerit, incertũ est. At nos quidem post secundam vnctionem in expectatione tertiæ hoc officium canimus, iam enim impositionem manuũ ab episcopis accepimus. Apostoli autem quorũ expectationem imitatur, secundam post primam vnctionem præstolabantur. Nam illi post peccatorum remissionem, quam in morte Christi acceperant, insufflante illo ac dicẽte: Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, manuum impositionem expectabant de cœlo, ab eodem pontifice magno, qui penetrauit cœlos, Iesu Christo, quæ secunda extitit illis vnctio. Ioan.20.

¶ Nos autem, hac secunda per illorum officium, ab Episcopis cum sacro chrismate accepto, tertiam expectamus gratiam pro gratia, quam in illa cœlesti percipiemus Ecclesia, tanta plenitudine, vt meritò vocetur ebrietas, & affluens voluptas, sicut dicit Psalmista: Inebriabuntur ab hubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos. Et Esaias dicit: Dicit Dominus, cuius ignis est in Sion, & caminus eius in Hierusalem. Donum quippè Spiritus sanctus in Sion, id est, in præsenti Ecclesia, quantuslibet ignis est, in Hierusalem autem, id est, in cœlesti patria caminus plenus & indeficiens est. Igitur secundum prædictam expectionem cantamus in Introitu: Exaudi domine vocẽ meam qua clamaui ad te, & quia non sufficit vox corporis, addimus: Tibi dixit cor meum, quæsiui vultum tuum, &cæt. ¶ Epistola qualiter hoc ipsum orare debeamus, indicat dicens: Estote prudẽtes & vigilate in orationibus, &cæt. Euangelium, cùm venerit paracletus, quem ego mittã vobis à patre, idcirco congruè legitur, quia promissionem eãdem apostoli expectabant, proculdubiò in mente & in ore habebant simul & orationem, quam in fine sermonis pro ipsis & pro nobis, qui per verbum eorum crediturí eramus, orauit ad patrem. Propter quod & communio congruit: Pater, cùm essem cum eis. Offerenda quoque: Lauda anima mea dominum, abre non discrepat, quia sic scribit Lucas: Et erant in templo laudantes & benedicentes Deum. Psal.35. Esa.31. Psal.26. 1.Pet.4. Iohan.15. Luc.24.

Cur hactenus apostolicæ literæ ad vigilias lectæ sunt. Caput XII.

IDcirco per hos dies dominicæ resurrectionis, id est, à Pascha vsq; ad Pentecostẽ, apostolicæ literæ lectæ sunt in vigiliis nocturnis, videlicet Actus Apostolorũ, Apocalypsis, cum septem canonicis epistolis, quia testimonium personant eiusdem resurrectionis, sicut scriptum est, quia virtute magna reddebant apostoli, videlicet tam voce, quam literis testimoniũ resurrectionis domini nostri Iesu Actor.4.

Iesu Christi. ¶ Diebus autem quibus tempus illud significatur, quo ante passionẽ suam in hoc mundo vixit dominus, idcirco Paulus legitur Apostolus, quia penè vbiq; tota intentio eius est approbare gratiam toti mũdo, id est, tam Iudæis quam gentibus fuisse necessariam, nec vllũ ex operibus legis, sed sola fide Christi posse saluari. Itaq; toto tẽpore, quo siue antè, siue post passionẽ suã domini nostri præsentia cõmemoratur, cõgruè noui testamẽti præcones loquuntur, vt quasi ab spõsi præsentis huberibus, filij eius lacte cõsolationis potentur. ¶ Hæ siquidem scripturę hubera illa sunt, de quibus idem sponso in Cãticis ecclesia dicit: Quia meliora sunt hubera tua vino, fragrantia vnguentis optimis. Cant.4.

Finis libri IX.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER DECIMVS.

De aduentu seu diuinitate siue operatione sancti spiritus. Caput I.

OVã venerabilis & amplectãda sanctæ matri ecclesiæ filiisq; eius vniuersis debeat esse de aduẽtu Spiritus sancti solẽnitas, cõsiderata personæ aduenientis dignitas, simulq; causa aduentus eius euidenter demõstrat. ¶ Ipse enim Deus & dominus est, patri filioq; consubstantialis & coæternus, increatus, atq; immẽsus: vtpotè creatricis tertia persona trinitatis, cuius absq; gratia, nulla in ordine cœlorum consistit creatura rationalis: à quo recedens angelus, diabolus factus est, ad quem accedens homo, Deo similis redditus est. ¶ Causa autem aduentus eius hæc est, vt quia sponsus ablatus est, filiorum eius curam atq; tutelam pupillorum suscipiat, & testamento patris legatam illis, imò sanguine eius conscriptam hæreditatem, aduocatione legitima defendat, in omni prætorio, coram quamuis iudice, rege aut tyranno siue principibus terræ. Proponenda nanq; erat lis in iudicio de terminis paternæ possessiõis: & quũ antiquus dierum dixerit huic, de quo loquimur, sponso, pupillorum patri: Postula à me, & dabo tibi gentes hęreditatem tuam & possessionem tuam terminos terræ, futuri tamẽ erant qui hæreditatem eius nimium vellent angustare, aut etiã annulare, vt Iudęi, qui in sua tamen synagoga: vt Donatus, qui in sola coartare contendit Africa: vt pagani, qui nullam illius possessionem vsquam esse volebãt. Præterea cœlorũ prædia, quæ pertendere poterant filij supradicto patris testamento, sibimet legata, insidiãtibus malignis spiritibus, tutorem hunc fidissimum adesse oportebat, qui illos erudiret, protegeret, atq; pro delinquentibus interueniret. Nã quid oremus (inquit Apostolus) sicut oportet nescimus, sed ipse spiritus pro nobis postulat gemitib⁹ inenarrabilibus. ¶ Igitur iuxta personæ aduenientis dignitatẽ, & aduẽtus causam, gloriosa, splendida, venerabilis, & dulcis est sanctæ ecclesiæ domui solennitas hæc de aduentu Spiritus sancti, ęquè vt illa sacrosancta festiuitas dominicæ resurrectionis, quia videlicet sicut nihil nobis nasci profuit, nisi redimi profuisset: ita nihil nobis redimi profuit, nisi Spiritu sancto illuminari, & peccatorum remissionem accipere profuisset. Psal.2. Iohan.8.

Qua autoritate sabbato Pentecostes, sicut & * sabbato Paschæ baptizandum sit. Caput II.

QVapropter hæc duo tempora, id est, Paschæ & Pentecostes, à Romanis pontificibus ad baptizãdũ prefixa sunt. Vnde magnus Leo scribẽs ad vniuersos per Siciliam constitutos, cum de sabbato sancto paschæ, quo baptizãdũ sit, dixisset, adiecit. ¶ Additur sanè huic obseruantiæ, etiã Pẽtecostes, ex aduentu Spiritus sancti, solẽnitas, quæ de Paschalis festi pẽdet articulo, & cùm ad alios dies cætera festa pertineãt, hęc semper ad eũ diem, quę resurrectione domini est insignis, occurrit, porrigens quodammodo auxiliãtis gratiæ manũ, & eos quos à die à Paschæ, aut molestia infirmitatis, aut longinquitas itineris, aut nauigationis difficultas intercluſit, inuitãs, vt quibuslibet necessitatibus impediti, desiderij sui effectum dono Spiritus sancti consequantur. Et paulò post: ¶ Hoc aũt nos non ex nostra persuasione defendimus, sed apostolica autoritate satis idoneo probamus exẽplo, sequẽtes beatum Petrũ apostolũ, quę in ipso die, quo omnium credentiũ numerũ promissũ Spiritus sancti repleuit aduẽtus, trium miliũ populũ sua prędicatiõe cõuersum, lauacro baptismatis cõsecrauit, quod sancta scriptura, quę apostolorũ continet actus fideli historia docet, dicens: His auditis, cõpuncti sunt corde, & dixerunt ad Petrũ & ad reliquos Apostolos: Quid faciemus viri fratres? Actor.2.

Petrus verò ad illos: Pœnitentiã, inquit, agite, & baptizetur vnusquisq; vestrum in nomine domini nostri Iesu Christi, &c.

Matth.12. Luc.11. ¶Digna sanè & iusta tanti domini reuerẽtia, quoniam æquitas paribus in rebus paria iuria desiderat, vt quia filius non nisi in digito Dei fortẽ armatũ resurgendo deuicit, & vasa eius diripuit, atq; mundauit, æquè huic digito Dei, scilicet Spiritui sancto, aduenienti, sicut & filio resurgẽti suũ repræsentetur opus, id est, sacri baptismatis effectus, maximè quia baptismatis eiusdẽ regeneratio, propria sancti spiritus operatio est. De cuius regenerationis sacramẽto nõnulla superius in sancto Paschæ sabbato, simulq; de lectioibus & cãtibus ad idem sacramentũ pertinentibus, quãtũ proposita breuitas permisit, expositа sunt, quæ digna quæsitu videbantur.

Quid pertineat ad sancti spiritus gratiam, lectio, Tentauit Deus Abrahã. Cap. III.

VErunt tamen nũc illud prætereundũ nõ est, quid ad baptismi gratiam pertineat illa, quæ de hac die legitur lectio: Tẽtauit Deus Abraham. De qua re quærentibus facilis & aperta patet respõsio, quia videlicet in illa, quam celebramus, effusione sancti spiritus, illud impletũ est, quod in hac lectione patri nostro Abrahæ Dñs ait: per memetipsum iuraui, quia fecisti hãc rem, & nõ pepercisti filio tuo vnigenito, benedicam tibi & multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli, & sicut arenam quæ est in littore maris. Maximeq; quod addidit: Possidebit semen tuum portas inimicorum suorum, atq; in semine tuo benedicentur omnes gẽtes terræ, pro eo quod obedisti voci meæ. Illud, inquam, nũc impleri cœptum est, quãdò Spiritus sanctus Apostolorum pectora inuisibiliter penetrãs, nouum dedit sanctificationis signũ, vt in ore eorum omnium genera nascerentur linguarum, Sanctus enim Spiritus tũc omnibus dari cœpit gentibus, manifesto, super gentiles Cornelium & alios nõnullos veniens signo, qui vna & sola Dei benedictio est, qua benedicuntur omnes gentes in semine Abrahæ, qui est Christus, quem in vtero virginis idẽ Spiritus sanctus præuenit in benedictionibus, id est, omnium gratiarum suarum effusionibus, vt de plenitudine eius nos omnes acciperemus. Tractus hanc lectionem idcirco nullus prosequitur, quia canticum pater Abraham pro hoc facto nullum ceciniisse scribitur, quippè quibus vel cum quibus caneret non habebat, vnus & penè solus Dei cultor, idemq; in terra aliena peregrinus. Cætera, vt supra dictum est, in officio sabbati Paschalis pro posse dicta sunt.

Gene.12.

Actor.2.

Quòd in honorem septiformis spiritus, septem sint officia, quinta vacante feria. Caput IIII.

IN cunctis sacrosanctæ solennitatis huius officijs autoritas Spiritus sancti prẽminet, cuius & maiestas materiam præbet, quod maximè in epistolis, sumptis de Actibus Apostolorum, clarum est, in quibusdam tamen Euãgelijs, vel his quæ ad introitus officiorũ, vel quæ dicuntur in offerendis, non adeò liquet in superficie literæ, quòd personam vel propriam sancti Spiritus operationem prædicẽt: sed si perscrutemur, & vt ad latentia grana perueniamus, spicas manibus confricemus, cuncta ad illius operationem atq; ad baptizatorum cõpetentem pertinere patebit instructionem. ¶Sunt autem ab hoc sabbato vsq; ad aliud sabbatum officia septem: vno die, id est, feria quinta proprium non habente, sed de dominica mutuante officium, videlicet in veneratione posita septem eiusdem Spiritus sancti donorum. Sed in his eo contenti non erimus, vt iuxta propositum in officiis quæramus partium concordiam, magisq; opificẽ nostræ salutis inquirendo, venerabimur sancti spiritus diuinitatem. ¶Dignum quippè est, vt prophetica vel euangelica seu apostolica pensando dicta, quæ in his congesta sunt officiis, organistam antiquum suis ex vocibus, non recentem agnoscamus esse Deum, præsertim cùm in his quoque, quæ hoc minus in litera personare videntur, magnificẽtius interdum comprobetur, interiore fideliter ponderato sensu, vt est illud: Cibauit eos ex adipe frumenti, & de petra melle saturauit eos.

psal.80.

Cur Apostolus Paulus eos, qui in Iohãnis baptismate baptizati fuerant, nihilominus baptizari fecerit. Cap. V.

LEctio Actuum apostolorum, Factum est cùm Apollo esset Corinthi, &c. Cunctis huius hebdomadæ diebus lectiones de Actibus Apostolorum sumptę, sancti Spiritus euidenter prædicant potentiam simul & gratiam, qua teneram nascentis Ecclesiæ, cum tanta dulcedine lactabat infantiam, vt imponentibus manus Apostolis, loquerentur linguis fideles & prophetarent. Sed hodierna, id est, sabbati lectio, vnicam baptismi Christi commendat dignitatem, in eo quod Paulum discipulos, qui baptizati fuerant in Iohannis baptismate, rebaptizasse, imò quia baptizati non fuerant in nomine domini Iesu, baptizasse cõmemorat. ¶Causa autem manifesta est, videlicet quia baptismus Iohãnis nõ ad eandem virtutem pertinuit, quam operatur in nobis baptismus Christi. Primo, quia Iohannes baptizabat in pœnitentiam, Christus verò baptizabat in remissionẽ peccatorum. Deinde, quod maximum est, Iohannes nõ baptizabat in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, quæ sola & vnica regula est baptizandi, quam suo sanguine conscriptam, saluator post resurrectionem suam & non ante discipulis suis contradidit. ¶Quæ tantæ virtutis atq; autoritatis est, vt quantacũq; dicat quis inter mersionẽ, si cuncta ex ordine quatuor Euangelia prẽcurrat, totãq; fidei catholicæ decantet expositionem orthodoxam, hanc autem solam omittat regulam, verbum abbreuiatum quidem, sed consummans: Ego te baptizo in nomine Patris & Filii & Spiritu sancti. Si, inquã, istud omittit, non fecit opus baptismi, atq; ideò frustratus, qui sic intinctus est, nihilomin⁹ baptizari indiget. Quòd si sola hæc verba deprompta fuerunt, quicunque sit ille verbi & aquæ minister, quicunq; baptizet, siuè colũba, siuè coruus, id est, siuè castus, siue adulter aut ebriosus, siue catholicus, siuè hęreticus, siuè etiam ludo quis fortè baptizet: nullatenus baptismum licet iterari, ne tanti nominis inuocatio videatur annullari. Videlicet ferè nemo dubitet, libet tamen quiddã ad hoc pertinens inserere, quod Ecclesiastica de Athanasii principiis refert historia.

Actor.19.

Athanasius dum puer esset, per ludibria baptizauit quidam.

¶Tempore quo apud Alexandriam Petri martyris diem Alexander episcopus agebat, cum post expleta solennia, conuenturos ad conuiuium suum clericos expectaret, in loco mari vicino videt eminus puerorum super oram maris, ludum, imitantium (vt fieri solet) Episcopum, atq; ea quæ in Ecclesiis geri mos est. Sed cum intẽtus diutino pueros inspectaret, videt ab his geri quędam etiam secretiora & mystica. Perturbatos ilico vocari ad se clericos iubet, atq; eis quid eminus ipse videret, ostendit. Tum abire eos, & comprehensos ad se perducere omnes pueros imperat. Cumq; adessent, quis eis ludus, & quid egissent vel quomodò, percontãtur. Illi, vt talis habet ætas, pauidi negare primo, dehinc rem gestam per ordinem pandunt, & baptizatos à se esse quosdam catechuminos confitentur per Athanasium, qui ludi illius puerilis Episcopus fuerat simulatus. Tũ ille diligenter inquirẽs ab his, qui baptizati dicebant, quid interrogati fuerint, quidue respõderint, simul & ab eo qui interrogauerat, vbi videt secundum religionis nostræ ritum cuncta constare, collocutus cum concilio clericorũ, statuisse traditur, illis, quibus integris interrogationibus & respõsionibus aqua fuerat infusa, iterari baptismum non debere, sed adimpleri ea, quæ à sacerdotibus mos est.

Iohannes non baptizauit in spiritu sancto, sicut Christus.

¶Manifestum est igitur, baptismum Iohãnis longè imparis fuisse virtutis à baptismo Christi, neq; vlla quæstione opus est, cur apostolus Paulus eos, qui tantum in Iohannis baptismate baptizati fuerãt, nihilominus baptizari fecerit: quippè qui interrogati, si Spiritũ sanctũ accepistis credentes, respondẽrũt: Sed neq; si Spiritus sanct⁹ est, audiuimus. In quo satis liquet, quantæ imperfectiõis baptismus Iohãnes ait: Ego baptizo vos in aqua, ille vos baptizabit in spiritu sancto & igni. Et item: Qui misit me, inqt, baptizare, ille mihi dixit: Super quem videris spiritum descendentem sicut columbam, & manentem in eo, ille est qui baptizat in Spiritu sancto.

Actor.9. Matth.3. Iohan.1.

De proprietate cõsolationis, secundũ quam Spiritus sanctus alius datus est paracletus. Cap. VI.

SPiritus sanctus, sicut alia persona est quã filius, sic proprietate consolationis suæ qua consolatur nos, alius est paracletus, propter quod Dei filius multa de seipso locutus, ait in hodierna lectione sancti Euangelii: Et ego rogabo patrem & alium paracletum dabit vobis, quod vt tandem commodius patefiat, discretione diligenti opus est, ad cognoscendum quid propriè per filium, quid propriè pater, in creaturis operetur per Spiritum sanctum.

Iohan.14.

¶Omnium substantia creaturarum per filium condita est, sicut Euangelista testatur, dicens: Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factũ est nihil. Sed omnib⁹ exceptis quæ ad præsens negotium non pertinent, de angelica & humana tantum substantia dicendum est.

Iohan.1.

in hominibus & angelis alia per filium, alia per Spiritum sanctum facta sunt & fiunt.

¶Omnis humana vel angelica creatura, omnesq; substantiales qualitates, sine quibus nusquam illa potest vel cogitari substãtia, videlicet esse, viuere, sentire & discernere, quę naturaliter insunt, & idcirco eidẽ abesse substantiæ non possunt, per filium simul cum ipsa substantia conditæ sunt. At verò benè esse, sanctè viuere, rectè sentire, prudenter discernere, vel sapienter intelligere, accidentales qualitates per Spiritum sanctũ appositę sunt. Quas ex eo constat accidentales esse, quia videlicet adsunt bono, & absunt malo homini vel angelo, natura vel substantia permanente. Et ne quis calumniæ locus patere videatur, sic dictum est, has qualitates accidentales esse, cũ ipse Spiritus sanctus, cuius hæc dona sunt, substãtia sit, sicut mulieri proculdubiò

Esa.10.

egeni & miseri homines, id est, solis naturalibus.

accidens est, fœtum esse, cùm semen, quo imprægnata est, vel illud de quo & per quod semen in ea trāsfusum est, substātia fit. ¶ Sed vt ad propositā redeam, nimiam patiuntur penuriam, qui solius creatricis potentiæ beneficium assecuti, solis naturæ suæ bonis vtentes, quæ per verbum creata sunt, necdū meruerunt superioribus ornari, quæ à patre & filio dātur per Spiritum sanctū. Amplius verò miseri sunt, qui illa nunquam accipere merētur, qualibus dicit dominus: Væ vobis, quia habetis consolationem vestram. Apostoli aūt nō eiusmodi erāt, qui nunquam accipere merentur: nondū tamen diuinæ dispensationis ordo poscebat, vt iam acciperent, iāq; perficerentur. ¶ Et quòd inter eos filius Dei erat, q̄ nondum spiritu dato cum illis loquebatur, & inter eos ambulabat, præparatio temporis erat, quo mentibus eorum per eundem spiritum infunderetur, per quem in vtero virginis, humanæ naturæ fuerat vnitus. Quodque dicebat eis, Rogabo patrē meū, & alium paracletū dabit vobis, vt maneat vobiscū in æternum, tale est, ac si sponsę amanti, quę dixerat, Osculetur me osculo oris sui, dicat inter oscula os amici post parietem stantis, per fenestram respicientis: Diruam parietē hunc, qui oscula nostra vix per fenestras admittit, diuidens inter te ventremq; meum eburneū, distinctum sapphiris, & mox erimus duo in carne vna, fietq; per infusoriū seminis, vt vltrà sterilis non sis. Cùm enim hæc ante passionē suā loqueretur dñs, adhuc stabat paries inimicitiarū, id est, originale peccatū inter homines & Deū. Corporalis autē præsentia Christi tanquā os erat dilecti, qui tot osculis amicā alliciebat, quot doctrinis vel miraculis Ecclesiam in paucis discipulis adhuc paruulam ad fidem inuitabat. ¶ Sed sicut solo nunquā amica concipit osculo, sic animæ illorum imprægnari non poterāt virtute verbi, quod est semen Dei patris, nisi per ingressum Spiritus sancti copula Dei nostrarumq; animarū perficeretur, & per illū vsq; ad interiora ventris earū semen, quod est verbū Dei, perferretur. Quo facto, statim renuit consolari anima eorum in temporalibus seu naturalibus humanæ creaturæ bonis, & idcirco omnem rerum sæcularium consolationem respuerunt, quia memores fuerūt Dei, id est, intellexerūt Deū esse incomparabiliter dignius & altius bonū, & hoc intelligentes delectati sunt. ¶ De hac patris & sui cognitione, paulo superius dixerat dñs: Si cognouissetis me, & patrē meū vtique cognouisseris. Nā de qua cognitione dixit, nisi de experimento amoris? Siquidē pro experimento copulæ naturalis, in sacra scriptura tam honestè quam propriè dici consuevit, virū vxorem, vel vxorē cognouisse virū. Qua similitudine, quia cognoscendus erat Deus ab Ecclesia, per passionem filij, qui hęc loquebatur, acquisita, statim addidit: Et amodo cognoscetis eū. Et quia sic cognouisse videre est, continuo subiecit: Et vidistis eū, præteritum ponens pro futuro, quod certissimè futurum est, eo loquendi more, quo & paulò post dicturus est, Et iam non sum in mundo. Quod si cui nō placet, ostendat quomodo aliter quam per amorem suum Deus veraciter vel vtiliter cognosci potest, aut quomodo iam viderunt patrem, cum ipse filius nunc dicat: Si cognouissetis me, & patrem meum vtiq; cognouissetis. In qua propositione præcedens atq; consequens, discipuli non cohærere arbitrātur. ¶ Vnde ait Philippus: Dñe ostēde nobis patrē, & sufficit nobis, ac si dicat: Te quidē ostendisti, & videmus te tantūmodo, patrem nobis ostende. At ipse hunc illorum non approbans sensum, quia nihil super esse putabant de filio quod non vidissent, cū & ipse sit Deus, qui æquè vt pater corde videtur, sicut alibi dixit: Beati mundo corde, quoniam ipsi deum videbunt, ait: Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouistis me? Nō em̄ me cognouistis, qui viso me secundū hominem, totum vidisse putatis. Qui videt me, vidit & patrē. Sed patrē nō vidistis, sicut ipsi fatemini, ergo nec me vidistis, quia ego in patre & pater in me est. Quod non localiter accipiendum est, nec sic esse potest, sed hoc est quòd ait: Cognitio patris in cognitione filij, cognitio filij in cognitione patris est. ¶ Quæ vtriusq; cognitio per Spiritum sanctum fit, & hæc sola est consolatio sanctorum in hoc sęculo peregrinātium, quia subleuati, ferūt patiēter, imò gratanter, quod eos mūdus odit, exprobat, eiicit, persequitur, flagellat, occidit: & tā in prosperis quam in aduersis, orante pro illis hoc spiritu gemitibus inenarrabilibus, pro refectione habent flere sicut scriptum est: Fuerunt mihi lachrymę meæ panes die & nocte, &c.

¶ Igitur quia propria Spiritus sancti operatio hęc est, rectè alius paracletus dictus est. Sequiturq; hęc offerēda, emitte spiritū tuū, &c. Hoc enim alio loco paracleto dato, hoc spiritu emisso, creantur homines noui, & sic renouatur facies terræ nostræ, quæ maledicta est in peccato Adæ, & dānata spinas & tribulos, pullulāte carnis luxuria, germinare: renouat, inquam, & nouam profert creaturā, cuius expectatio (sicut ait Apostolus) reuelationem filiorum Dei expectat, quę ingemiscit & partu rit, vsq; dum in illa reuelatione filiorū Dei, reuelet semen Dei, quod per hūc spiritū, primum à baptismi gratia concepit.

Psal.67. Cognitio Dei est, per amorem, qui est Spiritus sanctus.

Iohan.14.

Luc.6. Christus corporali præsentia præerabat apostolos ad gratiā Spiritus sancti.

Iohe.14. Cant.1.2. ibidem. Ephe.5.2. Non per solum uerbum, sed per Spiritum sanctum concipit & imprægnatur anima fidelis.

Iohan.14. Domine ostē de nobis patrem.

Matth.5. Iohan.14.

Cognitio patris & filij per spiritum sanctum una est sanctorū consolatio.

Rom.8.

Rom.8. Psal.41. Emitte spiritum tuum, & creabuntur. Psal.103. Gene.3.

Rom.8.

Quomodo anima rectè benedicit dominum.

¶ Indè in sequenti versu hortatur seipsam prægnans anima, benedicere dominum propter suum vehementē magnificentiam. Quæ benedictio vel gratiarum actio, si tantum labiis fiat, adulatio est apud Deum: si autē corde diligente illam, quam laudat magnificentiam, beneuolentia præmio digna iudicatur apud eum. Vnde rectè magis internum animæ spiraculum, quàm linguæ plectrum hortatur ad benedicendum dominum. Talisque confessio decora est, quam induit dominus, & ea tanquam luminoso amicitur vestimēto. ¶ Causa benedicendi dominū magis in hoc versu expressa, hæc est, Extendens cœlum sicut pellem. Nam per hunc, de quo loquimur, Spiritum sanctum extenditur in cœlum, id est, scriptura prophetarum. Extenditur (inquam) sicut pellis, in qua nihil latet cum extensa fuerit. Qui tegis (inquit) in aquis superiora eius, id est, excellentā illis viam charitatis in donis Spiritus sancti superfundis. Cōmunionem, Vltimo festiuitatis die, manifestum est, ad donum Spiritus sancti pertinere, de quo ait: Qui in me credit, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ, hoc enim dixit de spiritu, quem accepturi erāt credentes in eū. De processione eiusdē Spiritus sancti à patre filioq; procedentis. Caput VII.

Psal.103.

Extendens cœlum sicut pellem.

Iohan.7.

Verba Christi digne penſanda.

SEd quia propositum nūc est, non solum partium consonantium in officiis, sed & diuinā quærere potētiam Spiritus sancti, prætereunda nō hęc est sententia saluatoris, quam non sola commendat dignitas sensus sui, sed & reuerenda autoritas dicentis, maxime quia cum clamore, vt attentos faceret edixit. ¶ Sic enim scriptū est: In nouissimo autē die magnę festiuitatis stabat Iesus, & clamabat dicens: Si quis sitit veniat ad me & bibat, &c. Itaq; si auditores sumus non ingrati, & tali oratore digni, non solum quid dixerit, sed & quali tempore dixerit (nā & hoc ad rē attinet) cōsideremus beneuoli, dociles & attēti.

Scænopegia iudeorum.

Leuit.23.

¶ Dies festus erat Iudęorū Scęnopegia. Quid sit scænopegia, nouerūt (inquit Augustinus) qui scripturas legerūt. Faciebant die festo tabernacula, ad similitudinē tabernaculorū, in quibus habitauerāt, cū educti ex Aegypto peregrinarētur in deserto. Iste erat dies festus, magna solēnitas. Celebrabant hoc Iudęi, velut reminiscētes beneficia dñi, qui occisuri erāt dñm. In huius festiuitatis nouissimo die stabat Iesus & clamabat, inūitās ad bibēdum, non qualescunq;, sed quosq; sitientes. Bene. Interea dum reminiscerentur (vt dictum est) beneficiorum Dei, dirigebatur ad eos clamor inuitantis ad populum Spiritus sancti. ¶ Nos autē educti de Aegypto infidelitatis, liberati á captiuitate & seruitio spiritualis Pharaonis, & traducti per mare baptismi, nūc in eremo vitæ præsentis peregrinantes habitamus in tabernaculis, quæ sunt ecclesiæ vel cœnobia, in quibus militamus, donec ad regnum supernæ hęreditatis perueniamus. Si ergò memores beneficiorum Dei festa celebramus, à malis operibus vacantes, & in contemplatione diuinę bonitatis exultātes, quia per passionē vnici filii salutē nostrā operatus est, clamorē inuitantis audimus, in siti currimus, bibimus, quia sic nobis benigna diuinitatis vena, scilicet Spiritus sanctus, aperitur.

Mystica & uerę festi huius celebratio.

Quo ordine fiat eadem processio sancti Spiritus. Caput VIII.

MAgna res & à Deo speranda, quam cōsiderare proposuimus scilicet quo ad creaturam suam ordine veniat Spiritus sanctus. Quod vbi animaduersum fuerit, clarebit & hoc, quam rectè in Euangelio, procedens dictus sit. ¶ Ordo necessarius hic est, vt prius in creatura rationali, bona voluntas excitetur erga creatorem, consideratione beneficiorū eius. Hęc verò vt non deessent, ille proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Quomodo (inquit Apostolus) non cum illo nobis omnia donauit? Sed sunt homines ingrati, qui sicut in operibus mundi nulla beneuolentia laudāt deum artificem, quos Apostolus percutit dicens: Qui cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerūt, ita cùm prædicatur eis tanta charitas Dei, quòd pro nobis filium suum tradidit, non veneratur magnitudinem beneficij, sed irrident vt stultitiam verbum crucis Christi. ¶ Tales spiritus nunquam dignatur, quia Deo odibiles, ingratitudine nimia legem naturalem præuaricantur. Naturale nanq; est homini amantē redamare, & opus quod laude dignū, quodue indignum sit, posse discernere. Quod quia vitio suo, videlicet quia ingrati sunt erga Deū, facere nolūt, meritò spiritus dei semetipsum non credit eis, eosq; in desideria cordis ipsorum, in immunditiam, in passiones ignominiæ, & in omnem reprobū sensum, sicut Apostolus ait, traditos derelinquit. At verò quorum intuitum diabolicæ non cęcauit telum inuidentiæ, cognoscentes ex operibus mūdi artificem, venerantur illum, & beneuole sapiētiam eius laudant in æquitate operum, magis autem incarnatum & passum pro omnibus audientes, Dei virtutem & Dei sapientiam Christum, diligunt, approbant, amplectūtur, honorāt. Vnde est illud in Cāticis:

Deus ex bene ficijs glorificandus.

Rom.8.

Rom.1.

Rom.8. 1.cor.1.

Homines deo nimis ingrati, in reprobū tradūtur sensum. Rom.1.

1.Cor.1.

Cant.1. Creator ut sponsus: anima ut sponsa.

Oleum effusum nomen tuum, ideò adolescentulæ dilexerunt te. ¶Itaq; quemadmodũ in sponsalibus, primum sponsæ ostenditur sponsus, laudatur genus, fortitudo prædicatur, diuitiæ numerantur & forma commendatur, per quæ omnia mutuus affectus, volũtariusq; puellæ exigitur assensus: & tunc demum per cõuentum amoris, is, qui in suis plasteratur, totus in seipso cognoscitur. Ita creator noster prius animarum nostrarum in se excitat affectum, suorum ostensione operum, suæq; diuinitatis omnipotentissimæ & incarnatiõis sacrosanctæ, fideli prædicatiõe, & deinde vbi seipsum placuisse viderit, confidẽter accedit, sicut de muliere forti scriptũ est: Confidit in ea cor viri sui, & plenitudinẽ sui amoris, id est, Spiritum sanctum, in illam effundit. Ibi manifestat ille seipsum, quod nunquam per aliud fit, nisi per hunc, de quo loquimur, Spiritum sanctum. ¶Idcirco iamiam passurus dominus, & post eandem passionem suam hunc spiritum daturus, dilectionẽ attentius cõmendabat, videlicet vt dilectio cordis humani, dilectioni Dei, qui est Spiritus sanctus, occurret locumq; præpararet. Iã, vt ad superiora reuertamur, talẽ dilectionis sitim requirebat, quum in templo stans & clamãs dicebat: Si quis sitit, veniat & bibat. Vbi & Scenopegiæ festiuitas, quãdo memores beneficiorum Dei, tabernacula faciebant, vt supra dictum est, ad similitudinem tabernaculorum, in quibus habitauerũt per desertum, quandò de Aegypto educti sunt, festiuitas in quam magna, solẽnitatis eius typus erat, quæ nostris in mentibus splendere debet, contẽplantibus beneficia Dei, quæ per filium suũ redemptorem nostrum magnificè nobiscum egit, & ob hoc sitientibus illum in seipso cõtueri, quem in tantis suis expertæ sunt beneficijs. ¶In his nimirum clamor ille domini non surdas aures inuenit, dicentis: Si quis sitit, veniat & bibat. Et exponens, quam sitim quærat, quid bibendũ offerat, adiungit: Qui credit in me, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Qui credit in me, idem est ac si diceret, Qui sitit mẽ. Quid enim est in Christũ credere, nisi Christum sitire? ¶Plus quippè multo est, credere in Christum, quam credere Christo, vel credere Christum. Credere Christo, subauditur, quod verum credat vel credere Christum, subauditur esse, non magnum est. Siquidem & dæmones credũt & cõtremiscunt. At verò credere in Christum, id est, per fidem ambulãdo tendere in Christũ, venerari & amare verbum per quod omnia facta sunt, amplius autem quod verbum caro factum, & habitauit in nobis. Qui ergo sic sitit, illi datur bibere de spiritu Christi. Q̃ quãta de inopia subleuatur creatura, vt cum creatore suo vno eũdemq; Spiritum habeat, qui solus æternarum diuitiarũ cumulus est, quo ita inebriatum & impletur vẽter animæ, vt de illo fluant aquæ viuæ, scilicet dogmata diuinæ sapientiæ, vt meritò dicatur fons hortorum, puteus aquarum. Igitur, vt supra dictum est, hic ordo consuetus, hæc præparatio competens est ante aduentum sancti Spiritus, vt prius bona creaturæ voluntas erga creatorem excitetur, prædicatione beneficiorum eius, quia testante scriptura quæ dicit, Hominis est præparare animum, domini autem gubernare linguam, itemq;, Hominis est disponere viam suam, sed domini est dirigere gressus eius, hac, inquam, scriptura testante naturale est, vt humanus affectus, id est, bona voluntas erga creatoris benefacta moueatur. Quod vbi non fit, ingratitudinis vitium, & superbientis animi contemptus est. Nam quod ait Apostolus: Deus enim est, qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate, supradictæ non repugnat sententiæ. Siquidem hominis est animum præparare, id est, bona velle, dum rationali sensu bonum discernit & approbat, sicut idem Apostolus ait: Nam velle adiacet mihi; Deus vero hoc ipsum velle operatur, dum gratia sua causas agere, atq; homini ostendere dignatur, quarum intuitu voluntas eius ad amandum Deum excitetur. Verbi gratia: Petri Apostoli fuit, vt vellet paratus esse cum Domino in mortem & in carcerem ire, sed hoc ipsum velle operatus fuerat in eo pater, qui Christum filiũ suũ in hunc mundum miserat, & huic reuelauerat. Et quia Iudæis inuidentibus atq; persequentibus, hic & cæteri Apostoli suum velle Deo (sicut iam dictum est) accommodauerãt, idcirco quod suum erat, perfecit Deus, mittendo illis Spiritum sanctum, quo accepto Petrus, qui iam velle habuerat, perficere quoq; haberet, scilicet, vt potenter pro Christo in carcerem & in mortem iret.

Ioan.7.

Cant.4.

Prouer.16.

Phi.2.

prouer.16. rom.7.

Luc.22. Matth.26.

Cur propriè Spiritus sanctus procedens dicatur, cùm filius à Deo processerit, sicut ipse ait: Ego enim à Deo processi & veni. Cap. IX.

Ioban.8. Filius semel processit, spiritus sanctus sæpe procedit.

CVm & filius à patre processerit, sicut ipse Iudæis loquitur, dicens: Si Deus pater vester esset, diligeretis vtiq; me, ego enim á Deo processi & veni, meritò quęritur cur proprie Spiritus sanctus procedens dicatur. ¶Ad quòd facilis promptaq; patet responsio, quòd videlicet, quia filius semel missus, semel venit, redimere mũdum per incarnationis mysteriũ, & sicut omnia per ipsum semel

mel & simul facta sunt, ita & per ipsum omnia semel & simul restaurata sunt. Propter quod non præsenti tempore ait, Ego enim à Deo procedo, sed præterito, Processi, inquit, & veni. At vero Spiritus sanctus non semel neque cuncta simul electorum pectora perlustrat, sed diuersis temporibus venientes diuersis modis visitat, id est, gratiarum diuisiones, vnus idemque Deus ac dominus variè dispensat, de cuius sanctificatione ait filius: Pater meus vsq; modo operatur, & ego operor. Duplex est enim operatio Dei. Et de alio opere Dei, quod per filium operatus est, scilicet de creatione omnium, scriptum est: Qui viuit in æternum, creauit omnia simul. Idcirco cum de Spiritu sancto loqueretur filius, dicens:

1.Cor.12. Ioan.5. Eccle.18. Ioban.15.

Ecclesia, vt luna, semper indiget lumine solis, id est gratia spiritus sancti.

Cùm venerit paracletus, quem ego mittam vobis à patre, spiritum veritatis, præsenti tempore ait: Qui à patre procedit. ¶Et sicut lunæ corpus integrum semel in cœlo formatum est, semper autem beneficio solis, vt ab illo illustretur, indiget, quia lumine proprio non lucet: sic Ecclesia sancta semel in baptismo nata est, sed semper inter præsentis vitæ defectus varioſque labores gratia sancti Spiritus visitari ac refici opus habet. Quapropter vultui diuinitatis assistere satagit, dum quotidie creatori suo pro beneficijs eius gratias agit, verbi gratia, dum in consecratione Eucharistiæ dignum & iustum esse confitetur, illi semper & vbique gratias agere cum cœli cœlorumq; virtutibus suas quoquè voces admitti deprecans: quia per Christum dominum nostrum & ipsa condita, & per eundem benedictum qui venit in nomine domini, redempta est. Hac enim maximè beneficiorum eius commemoratione vultui creatoris sui occurrit, & tanquam luna vero soli faciem cordis obiicit, sicque spiritu sanctificationis, & in illis qui fortè necdum acceperunt, initiatur, & in illis qui iam acceperunt, per adiectionum muneris perficitur.

Filius genitus, spiritus sanctus procedens.

¶Rectè igitur Spiritus sanctus, qui à patre procedit, solus procedens dicitur: filius verò, quia non procedo, sed processi, ait, & veni, non procedens, sed genitus, vt verè est, asseritur. Processit enim ante omnia tempora, de corde patris natus: venit ex tempore, ex Maria virgine incarnatus.

Item vndè supra, & quod Spiritus sanctus sit capabilis humanę animę, quod est proprium diuinæ substantiæ. Caput X.

SI prudenter verba domini superius posita aduertimus, qui loquens de spiritu, quẽ accepturi erant credentes in eum, Si quis sitit, inquit, veniat & bibat, &c. veram & perfectam sancti Spiritus diuinitatem, in his quoq; agnoscimus, de qua nunquam aliquid aridus & inanis bibit Macedonius, omnesq; alii quicunq; blasphemando in Spiritum sanctũ, æterni delicti rei conuincũtur. Quod vt manifestum fiat, primo ponendum est illud, de quo nemo dubitat, scilicet, potum hunc non carne, sed spiritu percipi, non ore, sed corde: non palato, sed ratione discerni. Quòd autem bibitur, profectò bibentis interiora penetrat, suaque subtilitate capabile, crassiora atque ideò sui capacia complet receptacula. Constat igitur, quod Spiritus sanctus humanæ animæ capabilis sit, eiusque penetret interiora, vtpotè quem illa bibit, id est, in interiora suæ substantiæ recipit. At verò hoc diuinæ substantiæ proprium est, nihilq̃ue aliud humanum vel angelicum potest penetrare spiritum, præter ipsius omniumque creatorem deum, cui dicitur. Tu solus nosti corda omnium filiorum hominum, hic (inquam) solus implet animam spiritus. ¶Nam quod homo arreptius dæmone plenus dicitur, non sic accipiendum est, vt malignus spiritus spiritum hominis substantialiter introisse credatur. Vterque enim creatus est, neuter altero adeò subtilior, vt alter alteri capabilis, alteriusue capax sit. Sed ita plenus dæmone quis esse potest, quomodò mero aut febri interdum non incongruè plenus dicitur. Quod vtique secundum corpus accipitur, quia venas neruosque vel omnes occultos meatus corporis, non etiam animæ substantiam ingressa febris aut ebrietas, habitantem illic in suis sedibus fatigat animam. Igitur Spiritus sanctus Deus est, quia capabilis est humano spiritui, sicut iam dictum est, Christo autore, qui ad bibendum illum sitientes innitat animas, quo sensu & illud Apostoli accipimus: Misit Deus Spiritum filii sui in corda nostra, & talia quam plurima.

Ioan.7. Vera diuinitas spiritus sancti, quia animæ humanæ capabilis.

Actor.1. Anima arreptij non substantialiter recipit dæmonem.

Galat.4.

Itẽ de processione Spiritus sancti in minore vel maiore visitatione, iuxta illud quod dictum est: Spiritus vbi vult, spirat. Cap. XI.

CVm verò idem spiritus, humani cordis circuit profundum, nemo quidem scit, nisi ipse qui accipit. Flumina aũt aquæ viuæ cõsequẽter de vẽtre eius fluẽtia, qui bibunt, de sapore magnitudinẽ infusi muneris agnos-

agnoscunt. Vndè dominus in euangelio: Et vocem, inquit, eius audis, sed nescis vnde veniat aut quò vadat. ¶Flumen quippè aquæ viuæ, id est, affluentia salutaris doctrinæ, quę de ventre fluit in Christum credentis, vox est spiritus vbi vult spirantis, qui vbicunq; spirauerit circuiens mentis vterũ, fontẽ aquæ viuæ, id est, sensum veritatis efficit, riuumq; eius ad os dirigens, corporea voce induit, & in aures tuas emittit, perq; aures ad animam perfert, cui bibenti saporis qualitas verum perhibet, quia Spiritus sancti vox est, scilicet dum infusus pectori, gratiam multis profuturam in electo vase componit. Siquidè nec ipse qui accipit, scit vndè veniat aut quò vadat, licet sciat & sentiat quando venit & quando vadit, peracta visitatione sensibili. Quasi enim sibilum auræ tenuis (vt ait Gregorius) subitò percipit, atq; hoc est quod de incomprehensibili substantia eternitatis conspicit. Verum per illum in Helia sibilum auræ tenuem, frequentior visitatio designatur, qua diuinitatis saporẽ degustat mens, quoties in contemplationis sublimitate suspẽditur. De illa magis visitatione ad præsens pertinet opus, qua longè excellentius tunc mens humana clarificatur, quando ad publicũ quis mittendus est, vt ad salutem multorum, flumina de ventre eius fluant aquæ viuæ, vel (vt alibi scriptũ est) vt à timore domini concipiẽs pariat, & spiritum salutis eius faciat super terram. Quomodò missi sunt patres nostri Apostoli, vel Apostolici viri, & siqui scribendi officio magis quàm accessu vel præsentia corporis viuam nobis aquam emiserunt, quam de hoc fonte saluatoris, de huius sancti spiritus abundantia, feliciter hauserunt. ¶In his magnificẽtius tunc illud adimpletur, quod in Cãticis canticorum dicitur: Dilectus meus misit manum suam per foramen, & venter meus intremuit ad tactũ eius. Subitò enim, dum nescitur, insilit Spiritus sanctus, & quasi per foramen, interius animę claustrum illabitur, intremiscente protinus ad introitum eius infirmitate humani spiritus, ob insolitum vigorem quẽ sentit & pondus. At ipse qui illapsus est, primitus familiari dulcedinis suæ blandimento, quasi osculo, pauitantẽ animam consolatur. ¶Deinde secundum opus, ad quod animam illam præparat, exurgens, verbi gratia, si hoc intendit, vt (sicut dictũ est) de ventre eius fluãt aquæ viuæ, id est, largiora dogmata vitę: exurgens, inquam, circuit animæ vterum, & circumeundo dilatat, breuem prius & angustum mirabili suorum incremento circulorum futurum eius significans in diuina scientia profectũ, tanta nonnunquã magnitudine inundans, ac si vnũ de paradisi fluminibus per dilatatũ eiusdem animæ fluat alueum. Intereà miratur ipsa suimet amplitudinem, vastumq; sinus sui deambulatorium, verè ter quaterq; beata, quę (sicut scriptum est) quia dilexit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum, habet amicum regem, videlicet Christum, à quo tale percipit donum. ¶Impleta tandẽ mẽsura, quam dare vult hic spiritus (nam sicut spirat vbi vult, sic & diuidit singulis prout vult) vbi miraculum conquiescit, & anima in seipsam reuerti tur, tum verò recusare non potest, quin surgat & dilecto aperiat, id est, ad doctrinę ministerium se accingat, & ea quę clausa sunt Christo corda aperiat semper voce, nõnunquã & literis amouere cõtendẽs pessulum incredulitatis, sicq; progrediens ad publicum, præceptũ exequitur quod intus audiuit: Deriuentur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas diuide.

Ioan.3. *Flumina aquæ uiuæ.*

Prouer.22. Ioan.3. 1.Cor.12.

Prouer.5.

3.Reg.19. Sibilus auræ tenuis.

Esa.26.

Esa.12.

Cant.5.

Illapsus spiritus sancti.

De die Pentecostes, quomdo dies quo data est lex, quinquagesimus cõputetur, à die qua in Aegypto agnus immolatus est, cuius solẽnitatis die Spiritus sanctus datus est. Cap. XII.

PRimo illud prętereũdum non est, diem illũ, quo data est lex, in cuius rei memoriam solẽnitas magna erat Pentecostes, de quo die Spiritus sanctus Apostolis datus est, diem (inquam) quo post transitum maris rubri data est lex filiis in monte Sinai, planè quinquagesimum fuisse ab immolatione paschalis agni. ¶Nonnulli enim, maximè qui cõputandi scientię studeant, cum legũt quartadecima die mensis primi immolatum fuisse agnum, mense autem tertio, tertia die mẽsis, descendisse dominum corã omni populo super montem Sinai, iam enim (inquit scriptura) aduenerat dies tertius, & manè incalauerat, & ecce cœperunt audiri tonitrua &c. cum (inquam) hęc legunt, mirantur & hęrent, numerum quinquagenarium à quartadecima die mensis primi vsque ad tertiam diem mensis tertii non constare probantes. Nam cum Hebręi solos lunares habeãt menses, & luna primi mensis vnde triginta dies habeat, luna vero secundi triginta, profectò à quarta decima die primi, vsq; ad tertiam diem mensis secundi, non prętermittenda est quęstio, quę hoc modo soluitur. ¶Tertia quidẽ die mensis secundi descendit dominus (vt prędictum est) super montem Sinai, sed vide quid post hęc sequitur: Moysi quoq; dixit: Ascende ad dominũ tu & Aaron, &c. Soluq; Moyses ascendit ad dominum, & illi non appropinquabant. Venit ergo Moyses & narrauit plebi

Quæstio de die quinquagesimo.

Exod.19.

Responsio, quod dies quinquagesimus est, in quo tabulæ legis datæ sunt.

plebi omnia verba domini atq; iudicia. Ac de inceps: Et manè, inquit, consurgens ædificauit altare ad radices montis. Et post pauca: Dixit aũt dominus ad Moysen: Ascendè ad me in montem, & esto ibi, daboq; tibi duas tabulas lapideas, & legem ac mandata quæ scripsi, vt doceas filios Israel. Itaq; non tertia die mensis quandò dominus super montem ascendit, sed die quarta, quandò tabulas & scripturam suam dedit, lex data est. Igitur diem datæ legis ab immolatione Paschalis agni quinquagesimum extitisse planum est. Qua die cùm datur spiritus sanctus, mira nobis operum eius concordia commendatur, de qua sufficienter tractatum est à sanctis doctoribus. ¶Sciendum quoq; est, quòd ex præcepto legis, hi dies quinquaginta, non ab ipsa Paschali vespera, qua immolabatur agnus, sed à subsequente prima sabbathi incipiebant numerari. Sic enim scriptum est in Leuitico: Feretis manipulos spicarũ primitias messis vestræ ad sacerdotem. Qui leuabit eum coram domino, vt acceptabilis sit vobis altera die sabbathi, & sanctificabit illum. Numerabitis ergò ab ipso die, in quo obtulistis primitiarum manipulos, septẽ hebdomadas plenas, vsque ad alteram diem expletionis hebdomadæ septimæ, & sic offeretis sacrificium nouum domino ex omnibus habitaculis vestris, panes primitiarum duos &c. Itaque à prima sabbathi, quam nos dominicam diẽ dicimus, id est, trãsacto magno die paschalis sabbathi, dies quinquaginta incipiebant numerari. At verò dominus noster illo die resurrexit, corpusq; suum verè nouarum frugũ terræ nostræ fasciculum, verus ipse sacerdos, coram domino Deo patre suo leuauit, & sanctificauit. Nihil ergò quæstiõis remanet, cur dies ille, quo Spiritus sanctus datus est, qui vtique à die qua resurrexit, quinquagesimus est, ludęorum quoq; fuerit pentecostes: quia (sicut iam dictum est) non ab ipsa vespera paschali, sed à subsequente prima sabbathi, dies pentecostes incipiebant computari. ¶Offeramus itaq; domino hac die panes primitiarum duos, id est, pro duobus illi gratias agamus beneficijs, scilicet quòd vno eodemque spiritu suo & olim veteribus legem ac mandata scripsit in tabulis lapideis, sicut Moyses in Deuteronomio ait: Deditq; mihi duas tabulas lapideas scriptas digito dei. Digitus enim Dei Spiritus sanctus est, & nunc nouis, id est, euangelicis patribus gratiam in tabulis scripsit carnalibus. Solenneméque agamus diem post septem septimanas emicantem, & numero suo, id est, quinquagenario, iubilæum significantem, id est, dimittentem, quo

Num.24.

Leuit.23.

Causæ solẽnitatis pentecostes.

Deut.9.

2.Cor.3.

Leuit.25.

ab omni debito dimissi, ad antiquam reuertemur possessionem, quam perdidimus sub peccato venundati. Nam quomodò post septem hebdomadas festiuus hic dies erumpit, sic post mundi circuitum, in quo nunc laboramus, ille dies æternaliter festiuus effulgebit, quo iam non laborauimus, sed felici otio compositi, solem verum festo diademate coronatum spectabimus, mirabimur, laudabimus. Nunc secũdum officium eiusdem diei, de eodem spiritu sancto (vt cœptum est) prosequamur, Epistolam in capite ponẽtes, qua eius narratur aduentus.

Rom.7.

Quid significauit, quòd sonus factus est de cœlo aduenientis Spiritu sancto. Caput XIII.

SOnus qui aduenientis Spiritu sancto repente factus est de cœlo, signum fuit soni, qui in omnem terram exiturus erat, cœlis illis, quos nunc firmare veniebat, enarrantibus gloriam Dei, & firmamento constantissimæ fidei illorum annuntiante opera manuum eius, cum magnifico verbi tonitru & miraculorum coruscationibus. Sic enim mox futurum erat, hoc spiritu per os illorũ intonante Christi præconia, vt ad pœnitentiam commoueretur & contremisceret terra, & fundamenta montiũ, id est, corda superborum, conturbarentur & commouerentur, audito quoniam iratus est eis, nisi pœnitentiam egerint. ¶Vndè & in Apocalypsi, cùm accepisset angelus thuribulũ, & implesset illud de igne altaris, & misisset in terram, facta sunt tonitrua, & voces & fulgura & terræmotus magnus. Nunc ignis ille mittebatur, vndè & apparuerunt Apostolis dispartitę linguę tanquam ignis, ille (inquam) ignis mittebatur in terram, quo angelus ille, magni consilij, dudum impleuerat aureum thuribulũ immaculati corporis sui, & nunc assumptus in cœlo agebat quod dixerat: Ignẽ veni mittere in terram, & quid volo nisi vt ardeat? Cur Spiritus sanctus, cuius natura est inuisibilis, inuisibilem foris ignem ostendit.

Act.2. Psal.18.

Apoc.8.

Esa.9.

Luc.12.

Caput XIIII.

QVòd vero foris quoq; visibilis ostensus est ignis, qui vtique non erat ipsa quæ inuisibilis est, substantia Spiritus sancti: quod, inquam, ignis visibilis ostẽsus est, signũ nobis fuit diuiuæ eius operationis, vt pereffectus, quos nouimus, huius nostri ignis, intelligamus quid hic ignis, hic deus, hic spiritus sanctus operetur in nobis. ¶Est autem multiplex in rerum visibilium natura, visibilis ignis commoditas. Cœlum in sole & luna syderibusq; miris ornatibus illustrat: terram autẽ non solum fusò desuper lumine

Multiplex effectus & commoditas ignis.

Psal.17.

lumine lætificat, sed & beneficio caloris ad gignendum prouocat, & sinu eius recepta nutrit semina. Præterea de silicum venis exceptus, & competentibus alimentis enutritus, noctem nobis alleuiat, absentemq; diem lux agit æmula, & innumera mortalibus præstat cõmoda, quibus vitæ præsentis iuuatur inopia. Adde, quòd tunc temporis ex iussu domini semper ardebat in altari, sacerdote iugiter ligna subiiciente, quodq; consumebat holocaustum, quodq; sacrificium sic dicebatur, eò quòd esset totum incensum. ¶Sed inter cętera naturalia præclarũ hoc habet ignis, quod diuisus in partes, mutuati non sentit detrimenta luminis, horum omnium significationes referri ad Spiritum sanctũ & opera eius, his qualitatibus assimilari nouerunt, qui scripturas legũt. Igitur quòd in igne Spiritus sanctus ostensus est, signum fuit, nõ sibi, sed nobis quibus diuina maiestas eius ab initio signis loqui consueuit.

Levit. 6. Num. 28. 29.

Cur cùm Patris & Filii & Spiritus sancti vna sit substantia, magis Spiritus sanctus dicatur ignis. Caput XV.

NEc illud omittendum est, cur cùm vna sit substantia patris & filii & Spiritus sancti, magis & penè sola persona sancti Spiritus appelletur ignis, & nõnunquam ignis domini, vt ibi: In igne enim domini deuorabitur omnis terra. Quod tamen mirũ non videbitur, si ad memoriam reuoces, quia propriè vel naturaliter amor est iste Spiritus. ¶Amor, inquam, vel charitas, qua pater filium vel filius diligit patrem, Spiritus sanctus est, qui & bonitas vtriusq; dicitur & est. Nã si quęras, inquit Augustinus, quis omnia fecit, respõdeo, Deus. Si quæras per quid, per verbũ suũ. Si quæras, quare? quia bonus est, omnia fecit. Et hæc trinitas vnus est Deus. Itaq; amor Dei Spiritus sanctus est. Amor autem tam spiritualis quàm carnalis reuera ignis dicitur & est, adeò sensibiliter calens, vt nemo amantium calorem eius nesciat. Sed cum Deo, consubstantialis amor suus sit, sic eodem amore suo Deus ignitus est, vt sine distinctione personarum dicatur Deus, & sit inuisibilis atq; incorporeus ignis, iuxta illud Apostoli: Etenim Deus noster ignis cõsumẽs est. ¶Veruntamen vbi personarum distinctione opus est, cùm quid cuiusque personæ sit proprium, distinguimus, sicut Deum patrem, vitam in se immortaliter viuentem: filiumq; eius dicimus veram & incommutabilem sapientiam, per quam vniuersam condidit creaturam: sic Spiritum sanctum dicimus amorẽ eius, per quem concupiscit rationalem & inhabitare appetit creaturã. Qui amor quasi ignis, imò vt verè ignis ad eandem appositam sibi tẽdit rationalẽ creaturam, sicut hic ignis visibilis semper in appositam tendit competentem sibi materiã.

Sopho. 1.

Spiritus sanctus amor est, ideo & ignis dicitur.

Hebr. 12.

Pater, uita: filius, sapiẽtia: spiritus sanctus, amor proprie dicitur.

¶At illo igne, quæ conflatur, non cõsumitur creatura, sicut hoc igne visibili cõsumũtur ligna, fœnũ, stipula: sed quemadmodum aurum & argẽtum hoc igne liquescunt, neq; consumuntur, sed persistũt, & puriora sunt, sic illo igne, illo, vt ait Esaias, camino qui est in Hierusalem: Beata rationalis creatura, inconsumptibiliter liquescit in incẽdio huius amoris, in torrẽte huius voluptatis, semper pura, semper liquida, semper ardens amore, semper fruens Deo amatore, desiderando non indigens, fruendo non fastidiens.

Differẽtia inter ignẽ visibilẽ, & inuisibilem.

Esai. 31.

Cur ita Spiritus sanctus in igne apparuit, vt de eodẽ igne linguas quoq; forma re dignatus sit. Cap. XVI.

CVm igitur constet, rectè Spiritum sanctũ in igne apparuisse, eò quòd hic Deus noster ignis cõsumens sit: quæritur & illud, cur sic in igne apparuerit, vt ex eodẽ igne linguas formare dignatus sit. ¶Sed & hoc signo magnificè nobis eiusdem Spiritus sancti commẽdatur operatio. Spiritus enim coæternus patri & filio per linguam, quę maximam habet cognationem cum verbo, non solum hoc expresit, quod eiusdem sit substãtiæ, cum eodẽ dei verbo, sed & hoc, quod per ipsum deus pater suum nobis eloquatur verbũ, sicut ipse in Psalmo dicit: Lingua mea calamus scribę velociter scribentis. Nanque vt aduerteremus, hũc eundem Spiritum per illũ Psalmi versiculũ exprimi, ipse qui incarnationem filij Dei operatus est, cuius incarnationis ille Psalmus epithalamium est, ipse, inquam, qui verbum bonum de corde patris eructatum, in vterum virginis humanę naturæ vniuit, nunc in lingua Spiritus sanctus apparuit, vt idem ipsum verbum mentibus apostolorum inscriberet, sic quoq; comparãdus calamo scribæ velociter scribẽtis. ¶Quapropter congruè versus hic, lingua mea, cum præcedenti, eructauit cor meum, in officiis quoque cantantur apostolorum, quod tamen frequentius est in officiis virginũ. Et rectè, quia verbum hoc in sinum virginitatis plenius atque excellentius eructatum est, videlicet, ita, vt inde carnem assumeret: in cordibus autem Apostolorum ita, vt inde voce corporea sumpta, nobis audibile & intelligibile fieret. Igitur quia Spiritus sanctus illa Dei patris lingua est, qua, velut calamo scribæ velociter scribẽtis, bonũ verbũ suũ humanæ naturæ velociter, vt voluit, totum inscripsit, dicens, opera sua regi, id est, assumpto homini: vt idem omnino,

Deut. 4. Actor. 2.

Cur in linguæ specie apparuit spiritus sanctus

Psal. 44.

Spiritus sanctus lingua & calamus scribæ.

nino, quòd ipse operari sciat & possit, rectè super apostolos ostẽsus est in lingua, quibus eiusdem verbi & incarnationis eius notitiã, vt eloquenter prædicare secundũ scripturas, homines hactenus idiotæ scirent, eadem calami velocitate inscribere veniebat.

¶Per hoc maximè cõsonat & cohęret Euãgelio, quoniã impletũ est hic, quod dicitur illic. Hæc locutus sum vobis apud vos manens. Paracletus autem spiritus sanctus, quẽ mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quæcunque dixero vobis. Ecce enim missus statim doctorem illũ se profitetur, qui iuxta promissum sponsi in morte agonizãtis, paracletus, id est, consolator filiis eius orphanis aduenerit. nõ ctorem, inquam, qui illos doceat omnia, sed hoc signo profitetur, dum ostenditur in lingua, simulq; omniũ edocet gẽtium loquelas, vt omnibus eloquerentur hominibus, ea de quibus soli docebãtur interius, dei magnalia. Quòd non, vt quidẽ opinantur, apostoli vna tantum, id est, Hebræa lingua loquebantur, ita vt cuiq; genti sua videretur, quod miraculum, vt ait Beda, non loquentium esset, sed audientium.

Iohan. 14.

Caput XVII.

ET non (sicut suspicantur nõnulli) sic in illorum vocibus omnes loquelæ atque sermones audiebantur, vt tamen vna tãtum lingua scilicet Hebræa, loquerentur: sed vniuscuiusq; nationis homini sua lingua videretur: quod, vt ait Beda, miraculum non loquentiũ esset, sed audentium, id est, non illis qui loquebantur, erat vera virtus, se in audientium auribus prodigium, imò error, id est, non rei existentis erat sensus. ¶Non, inquã, sic egit ille spiritus veritatis, nec sic opinat de illo, quicunq; prudẽter discernit, quid deceat magistrum illum, qui omnẽ veritatẽ docere venit. Supereſt enim, vt scripta quoque illorum, quæ dispersi per mundũ vniuersum, diuersarũ linguarũ hominib⁹ mittebãt: isti vnius tantum, id est, Hebraicæ linguæ literis eos asserant scripsisse, omnemq; hominem, cuiusq; linguæ, quicunque vidisset Hebraicos illorum apices, eodem miraculo suæ linguæ scripturam æstimauisse: Quod valdè ridiculum est: Saltem nos Latinos excipiant. Nam de nobis certum habemus, quia scripturas, quas Hebraicæ aut Græce conscripserunt, absq; translatoribus legere nequimus. Illud quoquè consequens est, vt quamcunq; ipsi linguam audirent, putarent Hebræam, quamcunque viderent scripturam, existimarent esse Hebraicam. Quod nimis friuolum, vt dictum est, ineptumq; & erroneum, sanctoq; spiritui probatur indignũ per omnia.

Vera diuersis linguis locuti sunt & scripserũt apostoli.

Iohan. 16.

¶Nec difficile est, hãc præsumptuosam suspicionẽ, scripturæ quoq; authoritate explodere. Et repleti sunt, inquit, omnes spiritu sancto, & cœperũt loqui variis linguis, prout spiritus sanctus dabat, eloqui illis. Cœperunt loqui variis linguis, vt spiritus sanctus dabat eloqui illis, scripturæ verba sunt, quibus omninò repugnat id, quod prędicta suspicio cõiectat. Loquebãtur ergo, nec falso videbãtur loqui, dabatq; verè spiritus sanctus eloqui illis: verùm, nouum hoc canticum, vt canimus, ponens sanctificatiõis signum, vt in ore eorũ omnium genera nascerentur linguarum. ¶Nouum inquam, signum: Significabat enim, quòd ecclesia Deum, hactenus notum sibi in sola Iudæa, linguis omnium gentium deinceps esset locutura. Ita verò signum fuit, vt causa quoq; efficiens, principiumq; esset futuræ rei. Nam quomodò gentium magistri fierent, nisi per scientiam linguarum copiam habuissent conferendi cum eis sermonem? Quomodò, inquam, saltem respondissemus amen, super benedictionem illorum, cùm quid dicerent, nescirem⁹? ¶Turrim isti ædificaturi erant, nunc tempore accepto & opere diuino, turrim, inquam, cuius cacumen cœlos tangeret, per quam futurum quisq; metuens iudicium, in cœlum fugere posset. At illi, qui olim absq; Dei magisterio, soloq; humano opere, superbia duce turrim sibi extruere voluerunt, per quam ascenderent in cœlum, facta confusione linguarũ, cùm prius esset terra labii vnius & sermonum eorundem, diuisi contra se, ac dispersi sunt. Igitur nunc quandò Dei consilio turris corporis Christi (quod est Ecclesia) de viuis & electis lapidibus per vniuersum mundum ritè & ordinatè cõstruitur: rectè omnes linguæ ad horum artificum ora reuocantur, ne, sicut ibi, cùm quis posceret lapidem, alius offerebat bitumen, cùm peteret aquam, porrigebat trullam: ita hic, cùm structores nostri annuntiarent pacem, nos suspicaremur bellum: cùm prædicarent regnum Dei, nos putaremus gloriam mundi.

Actor. 2.

Mysteriũ in gentibus linguarum.

Psal. 75. 1. Cor. 14. Genes. 6.

Quàm congruè spiritus sanctus in Apostolos hora tertia aduenerit. Caput XVIII.

OPportunè spiritus sanctus, omniũ arbiter sacramentorum, hora tertia super Apostolos aduenies, viuificis eandem horam dedicauit mysteriis, qua homines adhuc sobrii & carnalibus cibis adhuc ieiuni, primùm quærere debent regnum Dei. ¶Nam quia dominus noster, qua nocte tradebatur, post typicam agni cœnam, sacram

1. Cor. 11.

Aliter apostoli, quam babylonij, turrim ædificauerunt. 1. Pet. 2.

Duæ causæ cur Eucharistiam instituit dominus post cœnam

Universidad de Deusto
Biblioteca

corporis & sanguinis sui tradidit Eucharistiam, forte parum aut nihil referre arbitrare mur, vtrum prandi an ieiuni ad illud vitæ epulum accederemus. At ille ratione & articulo temporis agebatur, vt tali hora sacramẽtum illud condere non moraretur. Ratione: quia non ante consummationem veteris, inchoandus erat ordo noui sacrificij: articulo tẽporis, quia statim capiẽdus, & ad passionẽ ducendus, aliud non habebat spatium, vt ante mortem suam hoc hæredibus suis conscriberet testamentũ. Vndè cùm illis tradens sanguinis sui calicem, dixisset: Bibite ex hoc omnes, hic est enim calix sanguinis mei, &c. statim addidit: Dico autem vobis, non bibam amodò de hoc genimine vitis, vsq; in diem illũ, cùm illud bibam vobiscum nouum in regno patris mei. ¶ Et quidem cum in regno patris, id est, cùm iam factus immortalis, post resurrectionem suam cum discipulis suis manducauit & bibit: potuit tunc primùm tradere illis corpus suum, & calicem noui æterni testamenti, sed nũc magis ordinatè egit, quia testamentũ ratũ nõ fuit: nisi, vt ait Apostolus, mors interuenerit testatoris. ¶ Igitur spiritus sanctus, qui huius & omnium sacramentorum author & virtus est, congruè hora tertia dari dignatus est, vt tempus ostenderet, quo sua quoq; sacramenta dari vel celebrari magis conueniret. Vndè rectè vniuersalis ecclesiæ cõuẽtus, magis hac hora (nisi fortè dies ieiunij sit) congregari consueuit, & dicta hora tertia, quę cæteris illustrior est, ob honorẽ eiusdẽ spiritus sancti, solennia Missarũ celebrari astantibus choris, cum psallentio communi. Nec cuiquam hæc diuina traduntur mysteria, post cibum corporis, nisi vrgeat ea, quæ retardari non potest, instantis necessitas mortis.

Matth.26.

Luc.24. Iohan.21.

Hebr.9.

Hora tertia debet Missa celebrari non potest cenã.

Quòd signa prædicta spiritus sanctus visibiliter quidem ostendit, sed inuisibilis inuisibiliter operatus est, & intrinsecus corda repleuit. Caput XIX.

ET hæc quidem, quæ dicta sunt, extrinsecus visa vel audita sunt: intrinsecus autem omnis erit gloria, cuius hæc deforis apparentia signa fuerũt. Intus enim beati apostoli mundo corde deum videbant animarum suarum secreta magna cum maiestate subeuntem, suamq; fortitudinem largiflua dulcedine temperantem, vt adhuc fragilia mortalium hominum pectora, non tàm miraculo potentiæ terreret, quàm intimo sensu gratiæ lætificaret. Ibi enim erat, de quo dictum est: Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei. Item: Spiritus enim meus super mel dulcis. Item: Et vinum lætificat cor hominis. De quo & Iudæi, quasi diuinantes, musto, aiunt, pleni sunt isti. Ibi, inquam, id est, in nouos vtres cordium, missum erat feruidum diuinæ substantiæ mustum, Spiritus sanctus, sicut ait illis, promittens eum dominus Christus: Vos autem cognoscetis eum, quia apud vos manebit, & in vobis erit.

Matth.5. Quanta dulcedine repleuit apostolos spiritus sanctus. Psal.44. Eccle.24. Psal.103. Hector.2. Viat.9. Iohan.14.

Quòd nõ eo minor sit spiritus sanctus, quia capabilis est humano spiritui, cùm idem de patre & filio debeat intelligi. Caput XX.

IN vobis, inquit, erit: Capabilis enim, vt superius iam dictum est, humano vel angelico spiritui, spiritus sanctus est. Quod cùm sufficere possit ad probandam eiusdem verã diuinitatem, quidam hæreticorum in suæ potius perfidiæ verterunt argumentum. Dicentes enim, patre filium esse minorem, spiritũ quoq; filio minorem, huic asserere voluerũt, quòd in nobis sit, atq; humanarum patiatur contagia animarum. ¶ Sed hoc dicendo, peccatores errauerunt, & falsa loquuti sunt. Cõsequitur enim eos, vt nec patrem nec filium confiteantur esse Deum. Paria nanq;, imò eadem dicta sunt, sicut, exempli gratia, hodiernum probat Euangelium. Vbi cùm dixisset filius: Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, protinus adiecit: Et pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Igitur cùm spiritum sanctum negant esse deum, eò quòd dictum sit, apud vos manebit, & in vobis erit, consequitur, vt nec patrem nec filium fateantur esse deum, eò quòd de patre & de se dicat filius: Veniemus, & mansionem apud eũ faciemus. ¶ Sed his explosis, & cum fumo suo, cum quo de puteo abyssi tanquàm locustæ exierunt, euentilatis, hoc potius in argumẽtum veritatis Catholica fides arripit, deum esse spiritum sanctum comprobans, eò quòd humano spiritui capabilis sit: quod propium diuinæ est substantię, sancto spiritui cum patre & filio commune, qui vnus & solus Deus nullius capax, suæque creaturæ rationali capabilis est.

Psal.57. Cõfutatio Error.

Iohan.14.

Quod licet Apostolis dictũ sit, de spiritu sancto, quia apud vos manebit, proprium tamen filii Dei signum fuerit, quod dictum est Iohanni: Super quem videris spiritum descendentẽ sicut colũbam, & manẽtem in eo. Cap. XXI.

SCiendum verò, quia in eo quod ait dominus discipulis suis de spiritu sancto, apud vos manebit & in vobis erit, longè differentem modum mansionis, ratio cogit accipi, ab eo quod in vnigenito Dei filio idẽ spiritu

Iohan.14.

ritus mansit, de quo dictum est: Super quem videris spiritum descendentem sicut columbam, & manentem in eo, hic est qui baptizat.

Iohan.1.

¶ Quæ manendi differentia si rectè animaduersa fuerit, simul & illud clarebit: cur cùm tota trinitas apud dilectorem suum mansionem faciat, sępius & quasi singulariter hoc de spiritu sancto scriptura sacra contineat.

Duplex modus manendi, quo manet spiritus sanctus in sanctis.

¶ Manere spiritum sanctũ in creatura sua, duobus modis accipimus: Vnus quidem modus est manendi, cum illa creatrix substantia, per seipsam creaturæ replens substantiã, semper inhabitat, quòd de beatis angelis sanctorumq; hominum spiritibus, qui iã cum Deo sunt, carne soluti, nõ est dubitandum. De his autem, qui adhuc in carne mortali sunt, non idem est arbitrandum: quia, quandiu corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, multis varietatibus subiacet, & nunc quidem dilato corde, si valdè perfecti sunt, visitationem illam merentur: quæ, vt ait Gregorius, significatur in Helia per tenuẽ auræ sibilum: virturemq; resumunt, vt idem Helias, qui post eundem sibilum regna vertit, reges alios vngens, prophetamq; Helisæum: nunc deficiẽte animo trepidant, vt idem rursus, qui paulò ante verbo cœlum clauserat, & nunc propter verba mulieris per deserta fugiebat. ¶ Alius verò manendi modus est, cùm per fidem inhabitare incipiens, Ecclesiam suam nũquam in infidelitate derelinquit, vel cætera charismatum dona semel tribuens, postea nunquã subtrahit. Verbi gratia: Paulo Apostolo datã sapientiam, non sic per tempora distinxit, vt nunc affluente dono sapiens, nunc relabente fieret insipiens. Et de hoc quidẽ modo dicit: Nõ te deseram neq; derelinquam. De modo autẽ supradicto: Auerte, inquit, oculos tuos, quia ipsi me auolare fecerunt. Itemque de hoc modo scriptum est: quia quatuor animalia incedentia non reuertebantur, sed vnumquodq; ibat ante faciem suam, id est, in proposito suo permanebat. De modo autem supradicto: Ibant, inquit, & reuertebantur in similitudine fulguris coruscantis. ¶ Nec quisquam mortalium extitit, in quo hic spiritus, qui diuini amoris substantia est, æterna statione requiesceret, præter illum virum vnũ quem septem mulieres, id est, septem huius spiritus gratiæ, semel apprehenderunt, semperq; tenuerunt: propter quod & dictum est: Super quem videris spiritum descendentem & manentẽ in eo: non quòd tunc primum in illum spiritus descenderit, quippè qui totam plenitudinem in se corporaliter habitantem ab ipsa conceptione habuit, sicut scriptũ est:

Viso per substantiam.

1.Reg.19.

Alitero, per fidem.

Ezech.10.

Ezech.1.

Aliter in christo quam in sanctis semper manet spiritus sanctus

Esa.4.

Iohan.1.

quia sapientia ædificauit sibi domum, scidit columnas septem, id est, sapientia Dei patris in ædificatione vel conceptione sui corporis statim septem, spiritus sui, gratias adhibuit: sed fidei præcursori & testi eius signum opportunum datum est, vt sciret, quale de illo testimonium perhibere deberet. ¶ Secundũ fidem autem & cætera charismatum dona singulis, prout vult, ipsis diuisa, semper, vt dictũ est, in ecclesia sua, spiritus sanctus habitabat. Quæ dona, quia propriè sancti spiritus opera sunt, iccirco sæpius & quasi singulariter, vt supra dictum est, mansionem sancti spiritus in nobis scriptura sacra commẽdat, cùm tota trinitas capabilis sit, & mansionem sibi in nobis faciat: quia nunc in nobis peregrinantibus per illa dona sua Spiritus sanctus inhabitat, in futuro autem æternis complexibus ipsa trinitatis inhabitabit substantia.

Coloss.2. Prouer.9.

1.Cor.12. Cur potius spiritus sanctus quã pater aut filius in nobis manere dicitur.

Quòd vbique esse non nisi Deus possit, vndè Spiritus domini, quia repleuit orbem terrarum, deus est. Caput XXII.

NIhilominus & per hoc quod cantamus ad introitum: Spiritus domini repleuit orbem terrarum, diuinam eius ecclesia catholica prædicat potentiam. Quis enim nisi Deus hic esset, diuisis apostolis per orbem terrarũ, quomodò vno eodẽ tempore posset omnibus adesse? Verbi gratia: Thomæ in India, Petro vel Paulo Romæ: imò cũ per annos singulos, tã sabbatho sancto Pẽtecostes, quàm sabbatho paschæ; baptismi sacramẽta sancta celebrat ecclesia, quòd absq; sancto spiritu nullã nosci tur virtutẽ habere; quomodò in toto orbe terrarũ, quo iã ecclesia diffusa est, posset adesse, vt in fontes plenitudo eius vbiq; descẽderet vbiq; spiritualis equitatus Pharaonis, id est, peccatorũ omniũ turbas, fluctibus operiret? Sic em orbẽ terrarũ illum replere dicimus, vt ecclesiã vniuersam, quæ per orbem terrarum diffusa, intelligere debeamus. Mundi enim elementis vel corporibus inanimatis diuinitas nõ capitur, sed sanctam ecclesiam vbique replere rectè creditur. ¶ Quodque magis dignum verumque diuinæ maiestatis eius est signum, ipsum eiusdem ecclesiæ caput implet, sicut scriptũ est: Iesus autem plenus spiritu sancto regressus est à Iordane. Diuinam igitur eius vbiq; testamur esse prẽsentiã, cantãdo in introitu: Spiritus domini repleuit orbem terrarum, iam dicto sensu huius enumerationis illud respiciẽte, quod ecclesiam adhuc paruulam, sed toto orbe terrarum diffundendã, id est, Christi discipulos repleuit, progenitis in ore

Sapien.1. Spiritus sanctus repleuit orbem terrarum.

Luc.4.

eorum pro ligno vniuersis orbis terrarũ linguis. ¶Quod verò sequitur: Et hoc quod cõtinet omnia, scientiam habet vocis: cur sapientia dixerit, manifestum est, ex eo quod addidit: propter hoc qui loquitur iniqua, nõ poterit latere: vel quod præmisit: & nõ liberabit maledictum à labiis suis, quoniam rerũ illius testis est Deus, & cordis eius scrutator est verus, & linguæ illius auditor. Per quæ cõstat sic esse dictum, scientiam habet vocis, ac si dixisset, nouit, qua mente quisq; loquatur. Veruntamen in ratione præsentis officii sciẽtiam linguarum respicit, quarum diuersitatẽ dando fidelibus suis magnificè probauit, scientiam se habere omniũ, per quæ potest vox humana variari.

Spiritus sanctus scientiã habet vocis. Sapient.1.

Quòd sancti spiritus effusio, totius sit diuini operis cõfirmatio. Caput XXIII.

Psal.67.

BEnè supradicto sancti Spiritus operi cõgruit hæc offerenda: Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis. Nam vt nouerimus, quia spiritus sancti effusio totius diuinitatis confirmatio sit, hoc primo dicendum est, quid ante aduentum eiusdem sancti spiritus in apostolis suis dominus operatus sit, fidem vtiq; in illis operatus est, quæ ex ore Petri pro omnib' sonuit: Tu es Christus, filius Dei viui. ¶Sed hæc quàm infirma fuerit, antequàm Spiritus sanctus adueniret, cunctis liquet scientibus, quia Petrus, idem Apostolorum princeps, vnius ancillæ voce territus, illum quem, vt iam dictum est, Christum filium Dei viui cõfessus fuerat, se nosse negauit. Vbi verò spiritus huius donum accepit, nec Romani principis imperiũ timuit, sed vsque ad mortem confitens, eadem morte sua Christum clarificauit. ¶Fidem igitur spiritus sanctus in Apostolis confirmauit, atque ideò benè vt dictum est, in offerenda canimus: Confirma Deus hoc, quod operatus es in nobis, vt per eundem spiritum fides eadem in nobis cõfirmetur, subiungentes, à templo tuo, quod est in Hierusalẽ, id est, ab ecclesia Apostolica, quæ vtiquè cœpit ab Hierusalem, id est, à Iudæa, sicut alibi loquitur ipse dominus, quia salus ex Iudæis est. Per eundem, inquam, spiritum cõfirmari poscimus, quia præter hunc quicquid credimus, quicquid baptizamur, quicquid molimur, infirmum & vacuum esse comprobatur. Nam & cœli, scilicet ordines supernorum spirituum, in eo quidem firmati sunt verbo domini, vt in sua natura rationales essent & æterni, & spiritu oris eius omnis virtus eorũ firmata est: qua in similitudine Dei, id est, in sanctitate persistunt. Vndè alibi scriptum est: Spiritus eius ornauit cœlos.

Matth.16. Fides apostolorũ ante aduentum spiritus sancti infirma. Luc.22. Iohan.21.

Cõfirma hoc deus. &c. Psal 67. Iohan.4.

Iob.24.

¶In reliquis præsentis hebdomadæ officiis, cùm penè omnia sancti spiritus nomen personent & gratiam, sola possunt Euangelia facere quæstionem, quid ad aduentus eius pertineant solennitatẽ. Quapropter de illis breuiter aliquid dicendum est, ad hoc duntaxat, vt eorum, cum singulis officiis, quibus deputata sunt, appareat concordia.

De Officio secundæ feriæ. Cap. XXIIII.

Euangelium. Iohan.3.

FEria secunda legitur hoc Euangeliũ: Sic Deus dilexit mundum, vt filium suũ vnigenitum daret, vt omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam, & reliqua. Hoc quod dictum est, non quidem per se citius liquet, quid ad præsentem pertinet solennitatẽ, sed quę præmittitur lectio Actuũ Apostolorum, cõsiderata, confestim quasi luminis radius causam eius elucidat. Loquẽte inquit, Petro, cecidit spiritus sanctus super gẽtiles, qui audiebant verbum. Et obstupuerunt ex circuncisione fideles, qui venerant cũ Petro, quia in nationes gratia spiritus sancti effusa est, &c. Iccirco nanq; prædictum Euangelium cum hac ponitur lectione Actuũ Apostolorũ, vt comprobetur hoc opus spiritus sancti, quo gentibus pœnitentiam ad vitam dedit, non esse factum mutabilitate consilii, cùm filius antequam pateretur, idem voluerit, licet per seipsum tunc gentibus prędicare noluerit, imò discipulos mittens dixit eis: In viam gentium ne abieritis: Nam quòd hic ait Petrus: In veritate cõperi, quia non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente, qui timet Deum, & operatur iustitiam, acceptus est illi: Hoc in Euangelio testatur filius Dei dicens, missum se esse, nõ ad iudicium, sed ad salutem totius mundi: & subiungens, absq; distinctione Iudæi atq; gentilis: vt omnis qui credit in ipsum, nõ pereat, sed habeat vitã æternam, & cętera quæ sequuntur. Adeò nihil quidẽ per se gentibus prædicauit Christus, sed de illarũ salute suiq; apud illas glorificatione multa prædixit. ¶Sic Isaac nihil quidẽ per seipsum iuniori filio suo Iacob de afferendis sibimet cibis mãdauit, sed per con corporalẽ illi Rebeccam Iacob subintroductus est, cùm ille benedictionẽ Esau primogenito suo dare disponeret. Nam Isaac Christum, Esau populum Iudaicum, Iacob gentilem, Rebecca mater significat sancti Spiritus gratiam. Rebecca nanq; cõsulente, id est, sancto spiritu cõsilii prouidẽte, iunior ille filius scilicet gentiũ populus, ingreditur ad Isaac, videlicet ad Christũ, tardante foris Esau, & occupato in venatiõibus, id est, priore populo intento ceremoniis carnalib'. Ingreditur, inquam

Epistola. Actor.10. Consonantia epistolæ cum Euangelio.

Actor.10.

Matth.10.

Genes.27. Mysteriũ ex terris historiæ de Isaac.

inquã, iunior populus cum obseruatione decem mandatorũ legis, quæ tradita sunt populo priori, & scientia legis & prophetarũ perornatur, velut ille Iacob à matre indutus est valdè bonis vestibus Esau, habens circa manus collumq; pelliculas hœdorũ, id est, apertam proferens confessionem peccatorum, ciboſq; offerẽs, id est fidem, quæ operatur per dilectionem, eandem prępripit benedictionẽ, quæ in Apostolos descendit, sicut audiuimus in supradicta lectione. Adhuc loquente Petro cecidit Spiritus sanctus super omnes, qui audiebant verbum, & erant loquentes linguis & magnificantes Deum.

Galat.5. Actor.10.

Psal.80. Cibauit eos ex adipe frumenti.

¶Magnitudinem tantæ benedictionis hic introitus innuit: Cibauit eos ex adipe frumẽti, & de petra melle saturauit eos. Per hoc eñ fœlicitas gẽtium innuitur, quæ per spiritum sanctum, interiorẽ sacræ scripturæ, tanquam homines rationales, percipiunt medullam, cùm Iudęi carnales, tantum exteriorem, vt irrationalia pecora, sectentur paleam. ¶Sermo nanq; diuinus frumentum est, in quo literæ superficies, palea sensus verò Spiritualis qui à nobis quæritur, medulla est. Vndè liquet, quòd Spiritus sanctus quasi pinguedo diuinæ substantiæ sit, de quo in Psalmo dicitur: Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea, quia videlicet eius inspiratio verbi Dei pinguedinem nostris animabus inserit. Cibauit, inquam, Ecclesiam de gentibus ex adipe frumenti, vt dictum est. ¶Saturauit etiam eos melle fluente de petra, id est, doctrina & sapientia & solutione arcanorũ, quę præcesserũt de domino Iesu, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi. Propter quod de eodem spiritu in communione dicitur: Spiritus sanctus docebit vos, quæcunq; dixero vobis. Offerẽda, intonuit: non dubiè ad hoc ipsum congruit, quia per Spiritum sanctum apparuerunt fontes aquarum, id est, intellectæ sunt scripturæ prophetarum.

Et de petra melle saturauit eos. Coloss.2. Iohan.14.

Quòd Spiritus sanctus extra catholicam non datur ecclesiam. Caput XXV.

Extra ecclesiam Apostolicam non datur spiritus sanctus.

IN officio tertiæ feriæ prædicatur nobis, extra catholicam Ecclesiam non posse dari Spiritum sanctum: solisq; apostolicæ fidei prępulibus esse datũ, vt per impositionem manus ipsorum hi, qui confirmandi vel ordinandi accedunt, accipiant eiusdem spiritus sancti donũ. Sic enim habet, quæ in hoc officio posita est, lectio Actuum Apostolorum: Cùm audissent Apostoli, qui erant Hierosolimis, quia recepissẽt Samaria verbũ dei, miserunt ad eos Petrum & Iohannem: Nondum enim in quenquam illorum venerat spiritus sanctus, sed baptizati tantum erant in nomine domini Iesu. Tunc imponebant illis manus, & accipiebant Spiritum sanctum. ¶Et vt sciamus non nisi per Apostolicæ fidei ianuam intrari debere in sanctam ecclesiam, nec aliter accipi spiritus sancti gratiam, congruè lectioni huic conitungitur hoc Euangelium, in quo dominus ait: Amen amen dico vobis, qui non intrat per ostium in ouile, sed ascendit aliundè, ille fur est & latro, & cęt. Passim per libros patrum sentẽtiæ reperiuntur, quibus confirmatur, talium sacramenta, speciem quidem pietãtis habere, virtutem autem eius abnegare: quomodò palmes cũ fuerat abscissus de vite, palmes quidem est, sed iam fructificare non potest: & manus cùm abscissa fuerit de corpore, manus quidem est, sed corporis vitam, sensumq; in se retinere non potest.

Actor.8.

Non intratur in ouile, nisi per fidẽ Apostolicam. Iohan.10. 2.Tim.3. Iohan.5.

¶Quapropter cùm baptizati à talibus, ad catholicam reuertuntur ecclesiam, non quidẽ repetitur in illis lauachrum carnis: siquidem baptizati sunt in nomine patris & filii & spiritus sancti: multæ quippè hæreses sic quoq; baptizant, sed per impositionem manuum accipiunt spiritum sanctum, quem foris (vt dictum est) accipere non poterant. Hoc igitur, vt supradictum est, officio declamatur, foris non dari spiritum sanctum, sed intus per episcopos, quorum est, manus imponere, ex successione Apostolorũ, quorũ & illa vox est in introitu, manus imponẽtiũ & dicẽtiũ: Accipite iucunditatẽ gloriæ vestræ, gratias agentes Deo, qui vos ad cęlestia regna vocauit. Quod de apostolicis sumptũ epistolis parcè à litera detortũ est. Nam pro eo quod dominus ait: Accipite spiritum sanctum, isti verecundè vtẽtes eius vice, dicunt: Accipite iucunditatem gloriæ vestræ: Siquidem Paulus ad Corinthios scribens, qui ab eiusmodi furibus & latronibus, quos in supradicto Euangelio dominus percutit, multifariè subuerti fuerant, id est, à pseudoapostolis, quia gloria vestra sumus ait: Et in alio loco: Gratias, inquit, gentes Deo, &c. Catholicorum quippè atq; orthodoxorum gloria est, quòd per ostium intrauerunt ouile ouium, id est, per fidem illorum, qui non suam, vt hæretici, sed Dei gloriam in spiritu sancto quærunt. ¶Vnde & in cõmunione canimus: Spiritus qui à patre procedit, ille me clarificabit. Quod idem est, ac si dixisset: Spiritum, qui à patre procedit, quicunq; dabunt vel accipient, non suam sed dei gloriam vel glorificationem quærẽt: In offerenda quoque, portas cœli aperuit dominus, donũ sancti spiritus prędicatur, quo scripturæ sacrę apostolis, & per Apostolos nobis

Reconciliatio per manus impositionẽ.

Accipite iucunditatẽ gloriæ uestræ. Iohan.20. 2.Cor.1. Ephe.5.

Iohan.16. Gloriam Dei catholici. Hæretici suam quærunt.

apertæ sunt, vt manna verbi Dei plueret nobis dominus in abundantiam, quorum authoritate ecclesia catholica ab insurgentibus in se hæreticis exaltatur, sicut in sequẽti versu canimus.

Quod ieiuniũ xstatis ipsa pẽtecostes hebdomada celebrandum sit. Cap. XXVI.

Rom 5. IN officio quartæ serię prędicamus eã, quæ per spiritũ sanctũ data est, ecclesiæ multiplicem scientiã, consonantibus maximè his, quæ ieiunio deputatæ sunt euãgelicis ac propheticis lectiõibus. Illæ nanq; lectiones triũ dierum ieiunii magis consonant officiorum partibus reliquis, nõ solũ sensũ, sed interdũ & litera, vt ille introitus: Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, qui de lectione epistolæ, quæ ieiunio deputatur, sumptus est.

Ieiunium pentecostes ratio nabiliter ab ecclesia Romana institutum.

¶ Vnde satis ecclesiasticè & hoc Romana cõfert authoritas, vt semper in hac sacra pentecostes hebdomada, siue tardius siue temperius termini occurrant, ieiuniorum celebretur solennitas, quod ab antiquis quoq; prefinitum esse apostolicis, non dubia testantur ipsorum scripta. Non enim ab illis tradita est noua hæc allegoria, secundum quam visum est quibusdam nostrorum, à prima hebdomada martii tres obseruare hebdomadarũ τεσσαρασδεκάδας, vsq; ad natale domini ad similitudinẽ trium τεσσαρασδεκάδων, quas matthæus in Christi generatione contexuit. Sed quia primum ieiunium veris, secundum ęstatis est, & terminus quadragesimæ nunquam ante veris initium, pentecostes verò nũquam ante ęstatis occurrit introitum: placuit iure venerandæ matri Romanę ecclesiæ, in prima quadragesimæ hebdomada, & in ipsa pentecostes solennitate, ieiuniorum eorundem officia prefigere, nec vnquam propter velocitatem aut tarditatem terminorum eadem confundere. ¶ Nec verò contristat aut obscurat, sed magis illustrat obseruãtia ieiuniorũ, illam de aduentu sancti Spiritus solennitatẽ: quippè quia delitię Sancti spiritus, delitiarũ carnalium fastidium important electorum mentibus: & quia sponsus ablatus est, ieiunãdum est filiis eius, hoc Spiritu sancto paracleto, sic suam dispensante gratiam & consolationem, vt delectentur gemitibus inenarrabilibus, gementes vt columbę, gemitumque pro cantu habentes. Igitur hęc officia secundum ieiunium, quomodò suis in partibus consonent, breuiter est aperiendum.

Ieiunium non contristat solennitatẽ spiritus sancti.

Matth. 9. Rom. 8. Vlich. 2.

De officio quartæ feriæ. multiplicem ecclesię scientiam per Spiritum sanctum esse datam. Cap. XXVII.

Ion. 1.

PRimò officium quartę serię, multiplicẽ, vt supradictum est, prędicat Ecclesię scientiam: quia iuxta quod ait Daniel, pertransibunt plurimi, & multiplex erit scientia: studio virorum illustrium, quæ spiritu sancto illuminati fuut, de libris Moysi pacisq; prophetarum scriptis tanta creuit copia librorum, vt nos legentes, tanquam lassi conuiuæ, plura relinquentes, videamur absistere. Hoc mystice sanctum nobis innuit Euangelium, de quinque panibus & duobus piscibus satiatis quinque millibus hominum, & duodecim cophini ex fragmentis impleti sunt. Aucti sunt enim domini benedictione, sancti spiritus effusionem significante: quo dato, lex & prophetæ inter studia tractantium, sicut illi panes inter ora cõmedentium multiplicati sunt. De quo spiritu in lectione prima dicit sapientia: quia spiritus domini repleuit orbẽ terrarum, &c. Et Esaias in lectione secunda: Noli timere serue meus Iacob, & rectissimè quem elegi. Effundam enim aquam super sitientem, & fluenta super aridam. Et exponẽs quid dixerit: effundam, inquit, spiritum meũ super semen tuum, & benedictionem meam super generationem tuam. His consonè pręcinit introitus: Deus cùm egredereris coram populo tuo, iter faciens eis, habitans in illis. Hic siquidẽ particulatim de Psalmo LXVII. sumptus est, qui psalmus totus de exaltatione Christi, & ecclesię glorificatione compositus est. Nam per prędictã scientiam, & cętera charismata Spiritus sancti, egressus est Deus, id est, notus factꝰ est in cõspectu populi Christiani, prosperũ iter faciens eis, remotis videlicet pristinis errorum laqueis. ¶ Et quia prędicti doctores sancti, quorum & illa vox esse potest in offerẽda: meditabar in mãdatis tuis quæ dilexi valdè: qui meditando diligenter sacras exposuerunt scripturas, idipsum dicũt omnes, & non sunt in eis scismata: bene in communione recitatur eis illud domini dictum, quod amplectuntur ipsi: Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis.

Iohan. 16. Esai. 44. Sapient. 10. psal. 67. psal. 118. 1. Cor. 1. Iohan. 14.

De officio sexte feriæ: Synagogam per fidem esse resuscitandam. Cap. XXVIII.

FEria sexta pulchro & mirabili mysterio significat in euangelio nobis illud, quod futurum de synagoga speramus, videlicet quandẽ per fidẽ Christi suscitanda sit, quæ nũc prę inuidia mortua est, ex quo Spiritus sancti gratia venientẽ de gentibus ecclesiã suscepit. mulier nãq;, quæ à fluxu sanguinis, tactu fimbriæ vestimẽto saluatoris, sanata est: ecclesiã de gentibus, archisynagogi filia, quam idem dominus resuscitat, synagogam, quæ nunc (vt dictũ est) per infidelitatẽ mortua est, significat. In quo illud mirabile valde est mysticũ

que, quod quãdoq; filia nata est archisynagogi, tunc mulier ista cœpit infirmari, & quãdo hæc sanata est, tunc illa obiit. Sic enim scriptum est in Euangelio: quia puella erat annorum duodecim, & mulier fluxũ sanguinis patiebatur annis duodecim. ¶ Quid pulchrius, quid cõueniẽtius? Nã quãdo in Abrahã, Isaac & Iacob synagoga nata est, gẽtilitas sordidꝰ idololatriæ tanquam fluxũ sanguinis, cœpit languere. Et quoniam trahente & suscipiente Spiritu sancto testificatus est in Cornelio, hæc sanata est: tũc synagoga inuidens, & indignam vitæ æternæ se iudicãs, mortua est. Sed iterũ reuiuiscet, postquam plenitudo gentiũ subintroierit, quod præsenti factura prædicatur gratia spiritus sancti. huic in præeunte prophetica lectione dicitur sub nomine ciuitatis suæ Sion: Exultate filiæ Sion, & lætamini in domino, qui dedit vobis doctorẽ iustitiæ, descendere faciat ad imbrem matutinũ, & serotinum in principio. ¶ Per imbrẽ matutinũ & serotinũ doctrinã significat Euangelicã, quæ illis & primo tempore tanquam matutinus imber, missa est: & nouissimo tanquã serotinus, mittẽda est. Et comedetis, inquit, vescentes, & saturabimini, & laudabitis nomen domini dei vestri, qui fecit vobiscũ mirabilia. Comedetis, inquam, non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam: de quo ad introitũ in persona eius, quæ suscitanda est, dicimus: Repleatur os meũ laude tua, &c. ¶ Quapropter nec illud à mysterio vacat, quod cum puellam dominus suscitasset, additũ est: Et iussit illi dare manducare. Refecta enim interius dicet id quod, in offerenda canimus: Benedic anima mea domino, &c. Et tunc magis vniuersãliter impletum erit, quod in communione canimus: Spiritus vbi vult spirat, videlicet habens potestatem, cum vult, vadere ad gentes, & iterum venire ad Iudæos, vbiq; sua se voce prodens, quia nemo potest dicere, dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto.

Matth. 9. Marc. 5. Act. 10. Actor. 13. Rom. 11. Habel 2. Iohan. 6. psal. 70. Luc. 8. psal. 102. Iohan. 3. 1. Cor. 12.

De officio sabbati: Duos populos gentilẽ & Iudaicum pacem & concordiam habituros. Caput XXIX.

SAbbati officio, duorum concordia populorum prefignantur, Iudæi scilicet atque gẽtilis, qui tandẽ vno eodemq; spiritu se illuminatos profitentes, agnitum ambo sine cõtrouersia sequẽtur Christũ. Duo nãq; cæci, qui in Euangelio referuntur illuminati, hos duos significant populos, quod ex præeunte lectione epistolæ manifestum est. Quibus enim nisi Iudæorum pariter & gentium, duobus contra se inuicem rixantibus populis Paulus ait: Iustificati igitur ex fide pacẽ habemus ad Deum, per dominũ Iesum Christum? Quod superiora legentibus atque intelligentibus clarum est, vbi longa & valida disputatiõe causatur Iudęos & Grecos omnes sub peccato esse, nec istos excusabiles esse propter ignorantiã dei: nec illos iustificari potuisse ex operibus legis, & omnibus æquè necessariam esse Christi gratiam. Quibus omnibus sub peccato cõclusis tandem infert: Iustificati igitur ex fide, &c. Itaq; duo cæci illuminati, mysticè duo sunt populi, quorum & & illa vox est in introitu sumpto, de prædicta lectione epistolæ: Charitas dei diffusa est in cordibus nostris per inhabitantem spiritum eius in nobis. Adeò ieiunium fieri præsenti hebdomada, ratio vel authoritas exigit, vt maximè officijs consonent lectiones, & euangelia ad ieiunium pertinentia. ¶ Sed & lectiones quinq;, si cõsiderẽtur, spiritus sancti gratiã testantur, omnes quidem significationibus rei competentibus, quædã autem apertis vocibus, vt hæc prima Iohelis prophetæ: Effundam de spiritu meo super omnẽ carnẽ, &c. Secunda quoque, qua dicitur: Numerabitisq; septem hebdomadas plenas vsq; ad alteram diem expletionis hebhomadæ septimę: pręsentem solennitatem contingit, quam numeratis à paschę die septem hebdomadibus, pro aduentu Spiritus sancti celabramus, quæ magna, & apud antiquos in memoriam datæ legis festiuitas hebdomadarum erat, & apud nos in memoriam datę gratię, id est remissionis peccatorũ iucundus iubileus est. Et quia post factam duorum concordiã populorum, in breui dominus venturus est, rectè filias absentiam sponsi deflentibus, & cum desiderio reditum eius expectantibus, illa consolantis verba in communione canimus: Non vos relinquam orphanos, veniam ad vos iterum, & & gaudebit cor vestrrum.

Iohan. 14. Iohelis. 2. Leuit. 25.

Quod singula officia, quæ prædicta sunt, singulis sancti Spiritus donis conueniant. Cap. XXX.

NVnc in quo singulis donorũ Spiritus sancti singula conueniant officia, breuiter perstringendũ est. ¶ Prima duo sabbati & sequẽtis die pentecostes officia, spiritum sapientiæ & intellectus prędicant. Sapientiam namq; & intellectum apostolis dedit, vt sicut sabbato cantauimus: Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ: & intelligerent scripturas, sicut ipsa die pentecostes legimus, domino promittente: Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, quæcunque dixero vobis. Eosdem enim & sapientes, qui nossent, quandò deberẽt proferre

Iohan. 17. Actor. 2.

sermonem: & intelligentes vt scripturarum mysteria non ignorarent, qui hactenus idiotæ fuerant, & sine literis, cœleste magisterium reddidit. Actor. 10.

SEcundæ feriæ officium ad spiritum consilij pertinet, quia de assumptione gentium Deum collaudant, quorum salus dū in secreta Dei voluntate esset, ipsi Apostoli illud ignorabant consilium, donec Petro diceretur in excessu mentis: Quod deus sanctificauit, tu ne commune dixeris: quo loquente postmodum, cecidit Spiritus sanctus super omnes qui audiebant verbum, quod ideo, vt supradictum est, commemorat officium. Ioan. 10.

FEriæ tertiæ officium, Apostolos & eorū successores cōmendat in eo, quod aduersus fures & latrones, qui aliundè ascendunt in ouile ouium, id est, aduersus pseudoapostolos vel hæresiarchas, confortari spiritu fortitudinis audēt, dum causa exposcit, & dicunt: Nam gloria vestra sumus: & gloriantur non insipienter, sed veritatem dicentes: Quapropter hoc officium ad spiritum fortitudinis pertinet. Iohan. 6.

QVartæ feriæ officium spiritum sciētiæ prædicat, quod maximè ex Euangelio claret, quo benedictionem domini panes multiplicati referuntur, de cuius rei mystico sensu superius iam dictum est. Luc. 8.

SExtæ feriæ officium respicit ad spiritum pietatis. Opus enim pietatis est, quod dominus puellam resuscitat, iubetque dari ad manducandum: imò quod per illud significatur, quia mortuam nunc synagogam, in fine resuscitans per fidem, replebit os eius laude, vt piam eloquatur iusti iudicij Dei cōfessionem.

SAbbati officium ad spiritum timoris pertinet, quia videlicet cùm duo cæci suprадicti, id est, duo populi suum pariter agnouerint illuminatorem, propè erit dies iudicij, quæ causa timoris & tremoris erit etiam electis. 1. Pet. 4.

¶Nec mirum hunc ordinem officiorū descendendo à spiritu sapientiæ ad spiritum timoris deduci: paschalis verò hebdomadæ officia ascendendo à spiritu timoris ad spiritum sapientiæ perduci, quia per hæc descensus ad nos Spiritus sancti, per illam verò noster ascensus ad ipsum digestus est, quod plenius dictum est in eisdem paschalibus officiis.

LIBRI DECIMI FINIS.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER VNDECIMVS.

Cur post solennitatem sancti Spiritus, officium de sancta trinitate ponatur. Caput I.

CElebrata solennitate de aduentu sancti Spiritus, statim euestigio gloriā sanctæ trinitatis dominicæ subsequētis officio, recta dispositione cōcinim', videlicet quia post aduentum eiusdem Spiritus sancti, prædicari statim, & credi, & in baptismo celebrari cœpit fides & confessio nominis patris & filii & spiritus sancti. ¶Nam antea præsente in carne domino, nusquā nominis huius distinctionem apertè traditam vel obseruatam legimus, nisi cùm post resurrectionem suam ait discipulis suis: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filii & Spiritus sancti. Sed tunc quidem hæc regula tradita est, nunc autem primum actu exhibita, vbi ipsa die pentecostes primitus in tribus millibus ecclesiæ baptisma celebratū est. ¶Sicq; cœpit innotescere terris, fortitudinis, nomen domini, propugnantibus magni Dauid regis Christi ducibus, ipso quidē corporaliter absente, sed per diuinitatis præsentiam totam belli summam regente ac disponente, summaque cura nitentibus fidissimis eius ducibus, dum capitur ciuitas aduersa, vt nō suo, sed eius nomini ascribatur victoria, quemadmodum & Dauid illi dictū legimus à duce suo, obsistente Rabath filiorū Amon: Cōgrega populum & obside ciuitatem, quia capienda est vrbs, ne cùm capta fuerit, nomini meo ascribatur victoria. 2. Reg. 12.

De quo & subditur, quia tulit diadema regis eorum de capite eius, & impositum est super caput Dauid. Pro regis eorum, in Hebræo scribitur Melchom. Vnde Hieronymus: Rex eorū vocatur idolum eorum, quòd hic vocatur Melchom, cuius diadematis aurum conflasse & purgasse dicitur Dauid secūdum legem,

legem, & fecisse indè sibi diadema, quod hic positum super caput eius dicitur. Sic vtiquè cultum idolorum tulit noster Dauid, & de summis principibus illa colentibus, tanquā de diademate illorum se atq; ecclesiam suam coronauit. Vndè eidem ecclesiæ suæ dicit in Canticis: Coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum. ¶Nam & tunc tulit idem Dauid vxorem Vriæ Ethæi, ipsumque Vriam fecit occidi, ferentem in manu sua scriptam suæ mortis sententiam, graue quidem committens piaculum secundum rem gestam, sed grande præsignans mysterium, per Christum regem verè manu fortem atque desiderabilem suo tempore peragendum. Sic enim hic verus Dauid dominus noster, cùm in solario domus suę deambularet, id est, in paternæ maiestatis solio iam regnaret post meridiem, id est, post passionis suæ pondus & æstum, iamq; misisset Apostolos suos ad prædicandum cunctis gentibus, quæ hic per Rabath ciuitatem filiorum Amon figurantur, vidit legē, quam dederat per Moysen, sanctam quidem & bonam, sed inutiliter carnali copulo cohærentem, sicut infructuoso coniugio Bersabeæ, pulchra quidem valdè, sed sterilis iuncta erat Vriæ Ethæo. Tollensque eam scilicet legem sacram, & spiritui suo sensum eius copulans virum eius superbum, scilicet Iudaicum populum, cuius superbia significatur per Vriæ vocabulū: Vrias enim interpretatur lux mea dei. Lucē quippè Dei ac scientiam ille populus putabat suam esse propriam, tanquam deus Iudæorum tantum sit deus, non etiam gentiū. Illum, inquam, carnalem populum hoc modo interficit, ablato à corde eius interiore sensu, legis suæ literam solam in manu derelinquit, qua accusante reus teneat, sicut ait ipse dominus: est qui accuset vos Moyses, in quo vos speratis. Hoc benè per illud figuratur, quòd cō scriptam à rege Dauid mortis suæ sententiā Vrias ipse portare iubetur. Cant. 4. 2. Reg. 11. Rom. 9. Rom. 3. Iohan. 5. 2. Reg. 11.

¶Igitur celebrata, vt supradictum est, solennitate de aduentu sancti spiritus, quo accepto, statim sanctæ trinitatis fidem prędicare cœperunt apostoli: rectè huius sequentis dominicæ tam nocturno quàm diurno officio, nomen & gloriam prędicamus eiusdem sanctæ & individuæ trinitatis.

¶De cuius substantiæ vnitate, personarumque trinitate, quia magni & catholici patres magna & digna conscribentes, sua quasi vt vindemiantes repleuere torcularia, nos quasi colligendo racemos post vindemiatores, & ipsi in benedictione dei sperantes, notissimi pro eadem fide verba catholicæ pacis effari cupimus.

Quòd nomen patris & filii & spiritus sancti, propria veri dei descriptio sit. Caput II.

NOmē patris & filii & spiritus sancti perfecta & integra vnius veri dei diffinitio est, omniū quicūq; dicantur, vel ali quandò dicti fuerint dii, siue in cœlo siue in terra cunctā amputās tubā, quoniā omniū alii falsò dicti sunt dii, quos vario errore delusa gentilitas coluit, alii non naturaliter dii, sed accidentali dono à vero Deo deificati, iuxta illud: Ego dixi, dii estis: & filii excelsi omnes. ¶Nam cætera quidem quamuis propria summę & vnius diuinitatis nomina, humana præsumptio falsis diis affinxit, vt creatores atq; rectores orbis terrarum immortales ac sempiternos, cælestes atq; omnipotentes eos nūcuparet, & similia, quæ poeticis quoq; figmentis inserta dęmones pascere consueuere, vocabula illis imponeret. ¶At verò nomen hoc à seculo nō fuit auditū, nec homines de corde suo comminisci potuerunt, videlicet quia significatum eius oculus nō vidit, & auris non audiuit, & in cor hominis non ascendit. Solent quippè prius res intelligi, & post ad placitū nomina illis imponi, sicut aiūt mani quoque philosophi gētilium, ea quę sunt in voce, sunt earū, quæ sunt in anima passionum notæ. Sed significatum suprадicti nominis patris, & filii & spiritus sancti, nullus eorū nouit, qui deos sibi finxere, quos voluerunt. Rebus ergò quas deos appellauerunt, nomē hoc adinuenire vel imponere nequiuerūt. Solus ipse deus nomē sibi hoc imposuit, vbi dixit: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filii & spiritus sancti. Cuius significatum & si prophetæ vtcunque nouerunt, tamen ipsum nomen edicere non debuerunt, videlicet quia mūdus adhuc infans, ipsum nominis capere non posset significatum. ¶Perfecta igitur, vt prædictum est, & integra veri Dei diffinitio est, nomen hoc Dei viui, manifestam faciens discretionem, quò pertineant hi, qui scriptum illud habent in frontibus suis, de quibus clamatum est in Apocalypsi ab angelo ascendente ab ortu solis, & habente signum dei viui: Nolite nocere terræ & mari, neque arboribus, quoadusque signemus seruos dei nostri in frontibus eorum. Tunc enim angelus ille magni consilii clamauit quatuor angelis, id est, quatuor principalibus regnis, id quod supradictum est, quandò clamore prædicationis euincente, factū est, vt reges quoque & imperatores ad fidem conuersi, nō obstarent; Psal. 81. Esai. 64. Matt. vlt. Apoc. 7. Esa. 4.

ſtarent docentibus & baptizantibus in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti.

De ſignificato eiuſdem nominis patris & filii & ſpiritus ſancti. Cap. III.

AD ſignificatum verò ſiue myſteriũ huius tanti nominis intelligendũ, mundandus eſt, quo ſolo Deus videri poteſt, cordis oculus: ſicut cùm ſolem iſtum aſpicere volumus, oculũ corporeum à puluere ſi fortè incidit, mundare neceſſe habemus. Nam nomen quidem patris & filij, & ſpiritus ſancti, carnales quoque qui ſunt in Eccleſia, multę quoq; hęreſes, non ſolũ carnis puluere ęcutientes, ſed & impietatis tenebris palpantes, nomen hoc memoriter tenent & cõfitentur: quia videlicet Euangelica autoritate, quæ voce domini tradita eſt, vtcunq; tenetur. At verò ſignificatum nominis, ab his tantum, qui cordis oculos emundauerunt, videtur nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem videbitur, cùm venerit quod perfectũ eſt. Qui ergò eiuſmodi ſunt, intelligunt per hæc pia naturæ vocabula patris & filii & ſpiritus ſancti, verã & vnicã ſummæ diuinitatis gloriã, videlicet quia & nunc, & antequã quicquam faceret, vnus idemq;, & ſolus erat Deus, ſed non deſertus neq; ſolitarius: ſolus inquam, ſed in ſubſtãtia, ſolus & vnus, ſed non in perſona. 1. Cor. 13.

Quòd his relatiuis nominibus magis quàm ſubſtantialibus natura Dei ſignificetur. Caput IIII.

IPſum diuinæ naturæ arcanum his relatiuis magis quàm quibuſlibet ſubſtantialibus exprimitur nominibus. Subſtantialia nanq; dicimus nomina, quæ tribus ęquè perſonis ſunt communia: qualia ſunt, Deus omnipotens, increatus, immẽſus, ęternus, & his ſimilia. Hęc autẽ relatiua ſunt, quia videlicet, pater alicuius pater eſt, & filius alicuius filius eſt: & Spiritus ſanctus alicuius ſpiritus eſt.

¶Sciendũ verò, quia relatio nõ ęquè in omnibus cõuertitur. Nã pater quidẽ ad filiũ refertur & conuertitur, quia pater filij pater eſt, & filius patris filius eſt: ſpiritus autem ſanctus patris quidem & filii ſpiritus eſt, ſed non cõuertitur. Non enim pater ſancti ſpiritus pater eſt, neq; filius ſancti ſpiritus filius eſt. Sed idem ſpiritus ſanctus dicitur, & eſt donum, quo nomine relatio rectè reciprocrari poteſt. Donũ quippè datoris donum eſt, & dator doni, dator eſt. ¶His inquã, relatiuis nominibus magis quàm ſubſtantialibus commendatur nobis, quid amemus, laudemus, glorificemus. Quid enim creaturæ beneuolẽtia creatori ſuo magis cupiat, quàm illud, vndè potiſsimum ipſe gloriatur dicens: nunquid ego qui alios parere facio, ipſe non pariam: ſi ego qui aliis generationem tribuo, ſterilis ero. Quod licet de adoptiuis dictum videatur filiis, principium laudis ab illius habet genitura filij, qui ſolus naturalis eſt, cuius participatione alii fiũt adoptiui filij: quia ſolum illum pater, qui hęc loquitur, genuit: alios autem creauit, nec de ſua ſubſtantia genuit, ſed per gratiam ſuam regenerauit. Eſa. 66. 3.com.3. pſal.2. Tit.3.

Cur tres perſonas confitentes, tres tamẽ deos dicere prohibetur. Caput V.

ICcirco autẽ tres perſonas cõfitentes, tres deos nihilominus dicere prohibemur, quia nec ipſa, quæ prędicta eſt relatio, Deo per accidens euenit, nec aliud quodlibet accidens diuinę ſubſtantię ſe interſerit. Nõ enim in his tribus perſonis vlla eſt diuerſitas, aut quantitatis, aut qualitatis, aut tẽporis, aut loci, aut faciendi, aut patiendi, aut ſitus, aut habendi. Quantitatis, eò quòd ſubſtantialiter tam pater, quàm filius, & ſpiritus ſanctus ęquè ſit immenſus: Qualitatis, eò quòd item ſubſtantialiter ęque ſit ſanctus, iuſtus, & bonus: temporis, eò quòd ęquè ſine initio ſit: loci, quòd ęquè incircunſcriptus & in omni loco ſit: faciendi, eò quòd operatio trinitatis ęquè impermutabilis ſit: patiẽdi, eò quòd ęquè nulli ſubiacet paſsioni: ſitus, eò quòd ęquè nulla teneatur poſitione locali, iacendi aut ſedendi. Eius verò generis, quòd dicitur habere, eò quòd nũquam de Deo niſi figuratè prędicetur calceatus, armatus, coronatus, & his ſimilia. ¶Vnde ergò numerus deorum in trinitate poteſt aſtrui, vbi deeſt accidentium multitudo, quę ſola in his, quę ſub eadem ſpecie ſunt, indiuiduis numerum facit? Nam verbi gratia, cùm ſit homo ſpecialis vnus, & omnes homines ſpecie ſint vnus (vt ipſi quoq; gẽtiles perhibent philoſophi) ſcrutare, quęcunq; in indiuiduis numerum faciunt, & nihil omninò inuenies præter ſolam multitudinem accidentium. Sed hęc (vt dictum eſt) à diuinitate penitus aliena ſunt. Quapropter nec eſt, cur vel vndè dicatur pluralitas deorum.

Quod diuina ſubſtantia propter ſui ſimplicitatem nullis accidentibus ſub iacet. Caput VI.

CAuſa manifeſta eſt, cur ſubſtantia creatrix accidentia non ſuſcipiat, ſi primo attendas, cur eiſdem creata ſubſtantia ſubiaceat. Videlicet accidẽtibus iccirco ſubiacet, quia quæcunq; illa ſit, ex materia ſimul & ex forma conſiſtit, verbi gratia: velut artifex cum fabrili arte ſtatuam figurat, materia eius eſt ęris ſpecies, forma verò, quęuis inducta per artem effigies, ſcilicet imago imperatoris,

toris, aut ſi maluerit ſimulacrum Iouis. Ita q ſtatuã nominamus, non eſt id quod eſt, quia non vnũ aut ſimplũ aliquid eſt. Sic nec ipſum æs, antequàm in illo aliquid figuretur, ſimplum quid eſt, vtpotè cuius materia terra eſt, multùm ipſa differens, quæ videtur æris ſpecie. Ipſam quoq; ſi conſideres terram, nõ eſt id quod eſt, vtpotè quæ à forma nomen hoc habet: Dicitur enim terra, eò quòd ſit grauis & ſicca. Suum aũt eſſe ſumit ex hyle, quam dicunt materiã creatã informẽ. Similiter homo nõ eſt ſimpliciter hoc vel hoc, videlicet quia cõſtat ex partibus, quę ſunt anima & corpus, quas ſolubili vinculo nexas, proculdubiò mors diſſociat. Sic & cætera quæcũq; ſunt, ex materia ſimul & forma, vt dictum eſt, conſiſtunt, ideoq; accidentium multitudini ſubiacẽt, & mutabilia ſunt. ¶At verò dei ſubſtãtia ſimplex eſt non formata, ſed ſolũmodò forma, forma inquam, carens materia. Vndè neſcio, quod ſancti ſpiritus organũ cecinit præmiſſum, cõfirmatũ eſt cor virginis, in quo diuina myſteria angelo narrante concepit, ſtatim ſubijciens: Te forma præ filiis hominũ caſtis ſuſcepit viſceribus. Hoc verè catholicus eccleſiæ præcentor prædixit: Formam enim, id eſt Deum, beata virgo caſtis viſceribus ſuſcepit, & hominem eadem forma ſpecioſum præ filiis hominum nobis protulit.

¶Hoc vnũ eſt quod formatum nõ eſt. Vndè ergò accidentibus ſubiaceat? Nam quòd cætera ſunt mutabilia, de ſua, vt dictum eſt, trahunt materia. Hoc vnum ſine materia eſt, & ideò verè eſt, nulloq; nixum eſt, quod eſt, prę cunctis ſolidum, ſuper omnia pulchrum. Nõ poteſt quicquã ineſſe, præter id quod ipſum eſt, nec eñ poteſt accidentibus eſſe ſubiectũ. Cumq; ſit ſubſtantia, non eſt ſuſceptibile cõtrarium, licet hoc non capiat ſapientia mundi, quam hic idem Deus ſtultam fecit. 1. Cor. 1.

Quòd relatio nominũ patris & filii & ſpiritus ſancti, nullatenus in deo accidens ſit, licet relatio vnum de accidentibus ſit. Cap. VII.

IGitur tres perſonas, vt ſupradictum eſt, cõfitentes, tamen tres dicere deos iure prohibemur, & quæcũq; ſubſtantiæ nomina ſunt, numero plurali prædicare non debemus. Solummodò perſonas triplicamus, quoniã ad hoc manifeſta relatiõe, id eſt, relatiuis nominibus, patris & filii & ſpiritus ſancti, ritè compellimur. ¶Sed hęc ipſa relatio, licet in multitudine accidentiũ ſecundũ hominẽ rectè cõputetur: ſciendum tamen, quia deo nullatenus accidiſſe concedimus. Non enim ex tempore accidit Deo, vt pater eſſet, aut filium generaret, quemadmodùm homini, qui longè antè in ſua ſubſtantia perfectus eſt, quàm pater ſit, aut filium generet. Trãſeunda eſt tota hæc noſtræ mutabilitatis nebula, & purgato cordis oculo (ſicut initio iam dictum eſt) videndum eſt ſaltem per ſpeculũ in ænigmate, quia lõgè aliter de deo natus eſt Deus, quàm de homine homo per carnis fluxum temporaliter & localiter naſcitur. Ad quod nõnihil adiuuat, ſi nunc interim patrem & filiũ & ſpiritum ſanctum, aliis & ſubſtantialibus vocabulis exprimamus.

Dicimus itaq; ſanctam trinitatem eſſe, virã, ſapientiam atq; amorem. Nã deum patrẽ vitam dicimus, immortaliter in ſe viuentem: filiũ Dei patris ſapientiã eius dicimus, ineffabiliter de corde eius genitam, conſubſtantialem & coęternam: ſpiritum ſanctum dicimus amorem patris & filij, nihilominus conſubſtantialem & coęternum. Hęc autem ſubſtantiæ nomina ſunt. ¶Pater nanq; ſubſtãtialiter vita eſt, non viuificatũ aliquid, vt homo ſiue animal quod viuificatũ corpus eſt: non vt anima, quæ cùm ſit viuens, nõ eſt ipſa vita, vndè multis perturbationibus eſt obnoxia, & vitæ ſuperioris indiga: ſed ipſa vitę ſubſtãtia, ſubſtãtia ſubtilis, lucida, mobilis, acuta, nullis, vt ſupradictum eſt, accidentibus ſubiecta, nullius indigens, omni vitæ rationali capabilis, nullius ipſa capax. ¶Nam id quod alterius capax eſt, craſsius vtique denſius atq; corpulentius eſt eo, cuius capax eſt: vt vaſculum idcirco aquæ capax eſt, quia materia eius terra eſt, quæ perfecto denſior atq; copulentior aquæ elemento eſt. Sed hęc vita, de qua loquimur, adeò cunctis ſubtilior atq; purior eſt, vt rebus omnib' ex materia formaq; cõſtantibus, ſicut iam ſuperius dictũ eſt, forma ipſa ſiue materia ſit, atq; ideò ſimplex, & id quod eſt, abſq; omni mutabilitate permanens, forma bona, lumẽ non illuminatũ, ſed tamẽ illuminans, lumen inquam, verum, fonſq; & origo ſempiterni luminis. ¶Nullius ergò hęc vita capax eſt, ſed tamen capabilis, cuius ad comparationẽ & cætera denſa atq; corpulenta ſpirituũ vaſcula ſunt, ſed ab hac vita in ſe viuẽte deo, capaci rationabilitate formata, eius capacia ſunt, vndè & beatè ſancteq; viuunt.

¶Filius verò itẽ ſubſtãtialiter ſapiẽtia eſt, id eſt, nõ tantũmodò ſapiens (quod dici poteſt, & de aliquo qui accidẽtali dono ſapiẽtię participat) ſed ipſa ſapiẽtiæ ſubſtãtia. Nec idcirco dialecticorũ vocibus vtimur, quòd eorũ vanitati ſanctam trinitatem ſubiciendã nullatenus arbitremur, ſed vt ſignificanda notis ſignificationibus melius & cõpendioſius exprimamus. Nam illis concedimus quidem, in duo ſcilicet, in ſubſtantiam & accidẽs, omnia

diui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

diuidẽtibus,sed id quod est vltra omnia,extra omnia,& præter omnia,videlicet hanc sapientiam,imo totam beatam trinitatem, eorum descriptionibus nequaquàm submittimus. Etenim substantia hæc nullatenus cõtrariorum susceptibilis est,licet Deus, more nostræ locutionis,nunc irasci,nunc verò cõ-
Sapient.7.8. placari dicatur. ¶Et hæc dei sapiẽtia,accidẽs quidem est homini,quoniã potest adesse vel abesse præter subiecti corruptionem, id est, præter humanæ substantiæ diminutionem vel absumptionem. Sed in seipsa verè substãtia est mobilibus omnibus mobilior, vbiq; attingens, omnia operans, cũcta disponens, speciosa, suauis ,lucida, generosa , locuples, omnium artifex. Hanc sapientiã Dei esse filium,naturaliter ex illo genitũ didicimus,credimus,& confitemur. ¶Naturaliter inquam, non imaginariè vel per similitudinem,quomodo filios beati hominis interdum accipimus opera eius: sed quàm naturaliter gignit homo hominem,tàm naturaliter gẽtium accipimus ex Deo deum,ex lumine lumen,genitum, inquam,non factum,natum,non adoptatum,coequalem,coeternum,consubstan-
Matth.12. tialem.Iccirco non consequitur, vt cùm homini datur hæc eadem sapientia,filius cordis eius dicatur, nisi figuratè, quomodò dominus,quicunq; fecerit voluntatem patris mei, qui in cœlis est, ipse meus frater & soror & mater est. Non inquam, hæc sapientia filius eius est,cui datur, sed eius de quo verè nata est,à quo datur: quoniam & radius, quo nostri oculi irradiantur,nõ noster, sed solis est radius. Illius est filius hæc sapientia, qui illã non aliundè accepit, cuius de corde nata est, vt splẽdor ex sole,vt riuus ex fonte, vt vapor ex igne.

¶Spiritus sanctus nihilominus substantialiter amor est,id est,non tantummodò amãs, quod dici potest & de aliquo,qui accidentali dono eiusdem Spiritus participans,secundum quantitatem participationis amare incipit: sed ipsa diuini amoris substantia est.

¶Nec ideò caliginem noster sensus vllam patiatur, quò minus hunc amorem substãtiam veram atq; perfectam arbitremur, quoniam humanæ substantiæ diuinus hic amor adesse vel abesse potest,præter aliquã eiusdem substantiæ nostræ absumptionem, quoniam hic amor,homini quidem accidens, id est, accidentale donũ est. Sed in seipso vera substãtia est,viuida natura est,verus Deus.¶Qui iccirco propriè spiritus sanctus dicitur,cũ &pater spiritus,&filius spiritus sit,& pater sanctꝰ,& filiꝰ sanctus sit.Quia sicut spiritus aereus,verbi gratia,meridianus auster, (hic enim Spiritũ sanctum significat, quia calidus est)sicut inquã, meridianus auster à plaga sua in oppositũ septentrionem transcurrit,& oportunos arentibus terris imbres aduehit, sic iste Spiritus sanctus, operatione sua, quæ ipsius propria est,à creatore procedens,in creaturam rationalem,supradictam eius sapientiam inopinaturæ,prout vult Deus ipse ac dominus,infundit. ¶Vndè & spiritus sapiẽtię dicitur, etiam extra dispositionem vel ordinem, quo septẽ eius gratiæ numerantur, spiritus inquam, sapientiæ, sanctus, vnicus, multiplex, subtilis,disertus, mobilis, coinquinatus,certus, Sapie.7.
suauis,amans bonũ,acutus,humanus,benignus,stabilis,securus,omnem habens virtutẽ, omnia prospiciens.

¶His igitur substantialibus nominibus,vt supradictum est, quę sunt vita, sapientia, amor vel charitas:his inquam, ad intellectum iuuamur,vt relationẽ,quę in nominibus patris & filii & spiritus sancti consistit, nullatenus ex tempore,cœpisse vel suspicemur.¶Nã cùm pater,vt dictum est,vita sit,& filius sapientia:quisquis ex tempore cœpisse contẽdit nomen patris,aut generationem filij, consequitur, vt Deum aliquandò sine sapientia: Deum inquam,insipientem(quod dictu quo que nefas est)fuisse concedat.Sed hoc abhorret fides, anathematizat pietas,omnis detestatur creatura. Itaque non ex tempore, sed ante omnia secula Deus pater est, quia filius, id est, sapientia eius sine initio cum illo
Prouer.8. est. Vndè ipsa eadem sapientia dicit: Antequàm Deus quicquàm faceret, aderam,cum eo cũncta componens, ludens cum eo omni tempore,ludens in orbe terrarum.Et delicię meę esse cum filiis hominum.Cui par vel idẽ est illud:In principio erat verbum , & verbũ
Iohan.1. erat apud Deum,& deus erat verbum , &cęt. Rursus cùm spiritus sanctꝰ amor sit,quisquis patrem & filium prius fuisse cõtendit, quàm spritum sanctum , consequitur fuisse,quãdo neq; filius patrem,neq; pater amabat filium. Quod vel suspiciari dementissimum est atq; impium. Nobis verò superuacaneum est,testimoniis astruere,quod pater diligat filium,
Iohan.17. imò quod (sicut ipse ait)dilexerit eum ante mundi constitutionem,quia satis probabile, imò necessarium est, quòd talis pater talem semper dilexerit filium.

Quod ait Sapientia, Ludens eram coram eo (scilicet Deo) in principio,idẽ esse quod de verbo dictũ est.Quod factũ est, in ipso vita erat.Cap.VIII.

ATtamen ne capitulum prælibatum sub obscuro reliquisse videamus, quẽ aliũ arbitrari possumus ludum,in eo quod ait

Prouer.8. ait Sapientia: Ludens eram coram eo omni tempore,ludẽs in orbe terrarum: nisi huius, de qua loquimur,dilectionis gaudiũ? Ludus enim erat amabilis deo patri,videre in sapientia sua,quæ facturus erat,primo beatam cœli curiam,pulchramq; rempublicam decus erat denis angelorum ordinibusdistinguendam: deindè visibilẽ mũdi huiꝰ architecturã, sphæricam cœli camerã,solemq; & lunã, lucida sydera,aquas superiores,aquas inferiores,omnes abyssos,niues atq; grandines , montes & colles , cũctamq; terræ areã , mare & omnia, quæ in eis sunt, quicqd sursum volat,quicquid deorsum repit aut ambulat, bestias & Iohan.1. vniuersa pecora,reges terræ,& omnes populos. Nã de his omnibus ait Euãgelista:Quod Prouer.8. factum est, in ipso vita erat. ¶Quid verò est, quod addidit,Et deliciæ meæ esse cum filiis hominum? Quid,inquam, nisi quòd iam tũc in eadem sapientia prouisum & hoc erat, vt in humana requiesceret natura, & caput hominum effecta,sanctorum & sapientium sibi mer consociaret in suis deliciis agmina? Hæc (inquam)videre antequàm fierẽt, ludus erat deo & sapientiæ eius,ludus festiuus,ludus iucundus,ludus deliciosus. ¶At verò de huiusmodi gaudere,hæc omnia spectare cũ hilaritate,in cordis amplitudine,amor est sapiẽtię, amor studiosus,amor sanctus:quẽ supra sanctum esse spiritum diximus. Igitur quòd sapientia,quæ filius est,de sua dicit antiquitate æterna,simul & de hoc amore,qui spiritus sanctus est, necessariò conceditur: videlicet, quia dominus possedit eum initio viarum suarum, antequàm quicquam faceret à principio , ab æterno ex antiquis,antequàm terra fieret,&c.

Quod fides catholica neq; (vt Arrius)substantiam separet,neq;(vt Sabellius) trinitatis personas confundat.

Caput IX.

ITa neq; (vt Arrius)substãtiam separamus, neq;(vt Sabellius) personas in trinitate cõfundimus,vtriusq; erroris voraginem declinantes cum execratione, & via regia currentes, vela pandimus insignia confessionis catholicæ. ¶Alter enim eorum , filium patre minorem , & creaturam , atq; conuertibilem esse contendens, impiè atque sceleratissimè creatori hoc auferre molitus est, quòd ille creaturis à se factis omnibus,quæ viuunt tantũ,quęq; viuunt,simul & sentiũt,benignè largiri dignatus est. Sic enim singula distinxit, vt in specie sua generarent,& non degenerarent: Germinet,inquiens, terra herbam vi-
Gen.1. rentem,& facientem semen iuxta genus suũ, lignumq; faciẽs fructũ , & habẽs vnũquodq; semen secundum speciem suam. Itẽ:Creauit Deus cete grandia,& omnem animam viuentem atq; motabilẽ,quàm produxerunt aquæ in species suas,& omne volatile secundũ genus suum.Ac deinceps:Producat terra animã Gen.1. viuentem in genere suo,&c. Tandem & hominẽ sic plasmauit,vt generaret(sicut scriptũ est) ad imaginem & similitudinem suã. ¶Sic fatuus ille , vt non videat quantam creatori irroget cõtumeliam,quantamq; naturæ eius criminetur sterilitatem atq; inopiam, vt creaturis ab eo factis,in genere suo semen afferẽtibus,nullum ipse creator generis sui semen habeat eodem vtiq; bono,quod aliis contulit,ipse careat , sterilis,disertꝰ atq; solitarius? ¶Nonne ergò meritò contra huiusmodi derogatores quæritur ipse in Propheta,dicens: Nunquid ego,qui alios parere facio,ipse non Isa.66. pariam ? & qui aliis generationẽ tribuo, ipse sterilis ero? Vndè enim exemplar accepit, vt fœcũditatem suis daret creaturis, si in seipso sterilitate aridus existit,si creans tam multa, nihil de seipso generare valuit? Vt quid tantoperè tota nocte vitæ præsentis adolescentularum ostia circuit , sibiq; poscit aperiri, si non insito sibi naturaliter calet amore,si non Apoc.3. genuino viret semine?¶Instat enim & intrinsecus,vt suæ naturę communionem eum quẽ spiritum sanctum dicimus, vehementem spirat amorem,suumq; verbum,iam filiũ,iamq; à principio & ab æterno natũ,& adhuc tamẽ, vt verè semen sibimet insitum in multas coniuges,id est,in multas animas spargens, deorum quotidiè multiplicat gẽtem,quibus ait Psal.81. Propheta: Ego dixi dii estis,& filii excelsi omnes. Itẽq; euangelista de illo vnico filio Dei, Iohan.1. deiq; verbo loquens: Quotquot aut receperunt eũ, inquit,dedit eis potestatẽ filios dei fieri. ¶At ille, de quo supradictũ est, Arrius infelix,& quicunq; similis eius animalis homo non percipiens ea quæ dei sunt,& ea sola 1.Cor.2. sapiẽs,quæ carnis sunt,audiẽs deo filiũ natũ, toto sensu inhæret carnis imaginibus, consequens esse contendens, quòd vt filius generaretur vel nasceretur,substantia patris defluxerit,& filius localiter ab eadem patris substantia traductus sit,& hanc passibilitatis calumniam,quasi consequenter aduersum nos redarguit. Itẽq; de filio subiicit:Si natus est, erat profectò quando non erat. Et quasi necessariò de temporalitate cõcludens,coæternitatem patris filio,quantum in se est,auferre contendit. Sed de coæternitate vel cõsubstantialitate iam superius dictum est. ¶De argumento vero defluxionis vel diminutionis paternæ substantiæ,quam in generatione filii contendit,cõsequenter intelligi oportere

dicendū est,malè illos, nimiūq; carnali sensu sibimet illusisse. Nō enim à carne,quæ in propagando pasibiliter defluit,argumētum ducere debuerant in ratione diuinæ generationis. Rebus quippe dissimilibus eadem non conueniunt. Quid autē tam dissimile, quàm carni spiritus,& nō quilibet spiritus,sed omnium spirituum creator spiritus: deus enim spiritus est,& eum qui adorat,in spiritu & veritate oportet adorare. ¶Nobis ergo filium dei naturaliter ex patre natum cōfitentibus, obiicere non debuerant, quòd cōfessionem nostram diuinæ substantiæ passibilitas, quæ in generatione carnis non abest,id est,fluxus vel diminutio, consequeretur. Nā est quidē aliqua similitudo à carne sumpta ad deū qui spiritus est,sacrisq; inserta scripturis,vt in cāticis mysticisq; prophetarū libris, sub nomi nib⁹ spōsi & spōsæ. aut viri & vxoris,sed omnino figuratē hoc .i. vt in eo quod litera sonat,lōge aliud intelligas, scilicet inviro deū, in semine dei filiū,id est, ei⁹ verbū,in amore spiritum sanctū, in vxore creaturā rationalē id est, humanā animā, vel angelicā substātiā. Sed est verior illa similitudo,quæ ab interiore homine sumpta,suis hostem telis reuerberat. Nam si ab homine similitudo in deū conquiritur,indè sumatur,vbi eius,scilicet dei imago splendere probatur. Non autem corp⁹ hominis formatū est ad imaginem dei,quod arbitrati sunt hi,qui dicuntur Humaniformij, pro eo quod deum humanam formam suspicantes,immane simulachrum in templo cordis sui collocauerunt.Nam cùm scriptum est:Cœlum mihi sedes est,& terra scabellum pedum meorum,consequebatur opinionem eorum,vt deus in cœlo tam vastus sederet,vt terram pedibus tangeret. Ab interiore ergo homine econtrariò argumentari licet, quòd generatio filii dei nullam paternæ substantiæ diminutionem fluxumve nos compellat recipere.

Esa.66.

Qua similitudine valeat intelligi, filiū absq; fluxu vel diminutione paternæ substantię potuisse nasci. Cap.X.

CONsilium itaq; vel artē in hominis anima sitam,operæprecium est aduertere, qualiter ab anima absque diminutione eius in auditorē quenpiam vel in actum transeat. Si cunctis,qui adesse vel audire possunt, tuum cōsiliū proferas,tuamue scientiam doctor sedulus in multorum aures, dicēdo,docendo trāsfundas, & quos vacuos acceperas, discentium animos impleas,num idcirco sensus tuus defluxit,imminut⁹ est,& sui aliquid detrimentum passus est? Itemque si artifex es,& egregium aliquod opus meditaris,modicumque structuræ prius in mente præpingis,& postmodum in re mirandum atq; laudandum in actu componis, nunquid ingenii tui vena protinus aruit, nec idem retinet quod edidit? ¶Quanto ergo magis sapientia dei,quæ est deus,dei filius est,omnium artifex,omnia prospiciens, quæ attingit à fine vsq; ad finem,non sic nata est vt effluereret,nō sic genita est,vt paternam substantiam diminueret? Nec tunc, quando primùm ad componendam mundi fabricā emicuit, & omnia visibilia vel inuisibilia cōdidit:nec tunc,quā do in vtero virginis carnem assumens, humanæ naturæ tota inscripta est, nihil minus in corde suo pater habuit, nec ideo verbum in eius natura deletū aut detritum est, quia totum illud in nostræ naturæ pellem transcripsit. Hic ergo,Arrius scilicet,& quicunq; trinitatem consubstantialem non confitentur, anathema sint, inquit, sancta synodus nicæna. His autem,qui consubstātialem trinitatē prædicant,regna cœlorum sint præparata.

Sapient.8.

Quod hæresis Sabelliana personas confundens, consequenter dicta sit Patripassiana.Caput XI.

ALter verò,videlicet Sabellius, diuerso quidem,sed non minus detestabili errore personas trinitatis cōfundēs, vnam esse personam asserit, id est, ipsum sibi esse filiū, qui pater est,ipsumq; spiritū,ita cæcus mēte, vt hæc tam præclara, tam aperta testimonia non attendat domini dicentis: Ite, baptizate omnes gētes in nomine patris & filii & spiritus sancti. Itemq; eo baptizato in Iordane,vocem de cœlo dicentem: Hic est filius meus dilectus,in quo mihi benè cōplacui: sanctumque spiritum in columbæ specie super eum descendentem. ¶Hanc hæresim consequenter Patripassianam dicimus. Nam si idē ipse filius,qui pater est, cùm filius incarnatus & passus sit,proculdubiò pater ipse incarnatus & passus est. Vnde rectē(vt dictum est) Patripassianam hāc hæresim nominamus.Sed nos hunc errorem execrantes,verbum quod erat in principio apud deum,verbū(inquam)Deum,nō ipsum, apud quem erat hoc verbum, credimus & confitemur carnem factum,videlicet alium eum qui genuit,alium confitētes eū esse qui genitus est. Aliū, inquam, in persona,non aliud in substantia. Vnde ait ipse filius: Ego & pater vnum sumus. Vnū vtiq; secundum substantiam,sumus secundū pluralitatē personarū,eū dixisse non dubitamus.

Matth.28. Matth.3.

Iohan.10.

Quod in creatura rationali benè constituta, sancta trinitas per suorum distinctionem operum agnosci valeat. Caput XII.

In crea-

INcreatura quoq; rationali benè & perfecto decore cōstituta, tanquàm in speculo perlucido paret quodammodò, quia non in vna sola, sicut prædict⁹ Sabellius errat,sed in tribus personis adoranda subsistit diuinitas. ¶Ecce enim(sicut superius dictum est) patrē & filium & spiritum sanctū,quæ relatiua nomina sunt,aliis & substātialibus nominibus dici,vel esse,vitā,sapientiā, atq; amorē: sic in homine,vel angelo sancto hęc tria computamus,spiritū vel animā,rationalitatē,atq; dilectionē. Hæc tria sunt. manifestumq; est, spiritum vel animam non ipsam esse,quæ est rationalitas, alioqui nulla esset ratiōe carēs anima. Sed est bruta pecoris anima,quæ sicut ratione caret,sic & æternitate:& sicut solis fungitur carnis sensibus,sic & cū carne moritur. Item rationalitas non est ipsa,quæ dilectio, alioquin nullū rationale esset absq; dilectione.Sed est omnis homo,vel omnis angelus rationalis quidem,non aūt omnis homo,vel omnis angelus habet in se dei dilectionē.Vnde arguitur per Ezechielem diabolus,qui illam in semetipso spreuit primus:Aurum,inquit,opus decoris tui,& foramina tua in die, qua cōditus es,prępparata sunt.Et post pauca: Repleta sunt,ait,interiora tua iniquitate. Rationalitatem cum qua conditus est,foramina eius appellat:quia sicut lapis preciosus auro ligat̄, ita spiritu sancto,qui vtiq; dilectio est, ligari,& in vnitate cœlestis ordinis cùm posset astringi, recusauit. Sic & homo tumidus, quicunq; superbiam eius imitatur. ¶Non ergò(vt iam dictum est)dilectio ipsa quæ rationalitas,nec ratiōalitas ipsa quæ anima vel spiritus est, sed tria simul vnum opus perfectū, & creatori simile,ostendunt. In hoc igitur tā quàm in speculo(vt supradictum est)cōtemplare creatorem deum, non vnius tantū, sed trium personarum esse. Quarum quamlibet quis deneget,deum nō habet, sicut rationali creaturæ quodlibet ex supradictis tribus detrahas,nullius dignitatis op⁹ remanet.Amissa nanq; dilectiōe,qui angelus lucis creatus fuerat,diabolus princeps tenebrarum factus. Et homo similiter absque dilectione malus, & eiusdem diaboli filius est. Quod si rationalitas desit,brutū est omne quod viuit & sentit. Si anima vel spiritus non sit,multò magis nec rationalitas nec dilectio in vlla creatura est. ¶Sic(inquam)quamlibet trium personarum deneges,deum non habes: quia si spiritum sanctum abneges,patrem & filium confitens,cùm idem spiritus amor sit,deum,sine amore,id est,hostem vel inimicum tibi constituisti. Si filium deneges,cùm filius Dei sapientia sit,deum tibi brutum & insipientem phantastico errore confinxisti. Nam de filio malè sentientes,Niceni fides concilij gentilium similes esse conuincit. Itaq; iure catholica fides, vt supradictū est, sicut in Arrio substantiæ separationem,sic in Sabellio personarum anathematizat confusionem vel peremptionem.

Ezech.28.

Quomodò numerus trium personarum nihil indè auctus sit, quòd homo factus est filius dei: nec idcircò quaternitas, sed dicatur & sit nihilominus trinitas.Ca.XIII.

QVanuis autem filius incarnatus sit,idemq; Deus & homo sit, nō crescit ex eo personarū pluralitas,vt quæ ante in carnationē eius erat trinitas,pòst dicatur aut sit quaternitas.Nō enim duos ecclesia catholica recipit filios,imò anathematizat Nestorium & omnes,qui vnum ante secula,aliū profitentur post carnis assumptionem. ¶Nam duo quidem,id est,duas substantias,duo(inquam)neutro genere,nō masculino duos,id est,duas in Christo prædicamus personas. Et sicut homo sedens in equo,nō duo sunt, sed vnus equus,sic deus in homine nō duo Christi,sed vnus est Chr̄s. Quomodò enim de diuersarum specierū indiuiduis duos aut tres prædicabis,cùm vnū substantiæ nomen subiicere non possis. Verbi gratia: Hic homo,atquè hic equus diuersarum specierum, id est, hominis & equi indiuidua sunt. Si ergò de hoc equo,& de hoc homine loquēs,duos dixeris, incōuenienter hoc mobile prædicabis, cū substantiale fixum non sit,quod subijcere possis:quia neq; homines neq; equos de vno homine,& vno equo dicere ratio permittit. Non minus inconuenienter de Christo prædicabis duos. Nam quomodò constat, hic eques ex hoc homine,& ex hoc equo:sicut & Chr̄s constat ex hoc indiuiduo dei,quod est verbum patris,& ex hoc indiuiduo hominis, quod ex virgine Maria nascendo initiū sumpsit. ¶Dubium autem non est, quòd deus,& homo diuersæ sint species, omninò substantialibus differentiis longè ad inuicem distantes,ab vsque generalissimi generis (quod est substantia)diuisione prima. Nam sub corporeo longè infra continetur homo, deus autē verus sub incorporeo. Si ergò de Christo loquens dixeris duos,inconuenienter prædicabis:quia non est fixum substantiale, quod cōgruè subiicere possis. Nec si Christos subieceris,rectè dixisti: quia Christus nec substantiale nomen est,sed est nomen officii:nec magis de deo & homine,duos rectè potes prædicare christos, quàm duos equites de homine & equo. ¶Sed & minus conuenienter

de Deo & homine duos dicis christos, quàm de homine & equo equites duos: quia deus homini vnitus, nunquàm seperabitur: homo autē equo sedens, quoties descēdit, toties separatur. Nec incongruè similitudo hæc pro argumento sumpta est: quoniam in Christo diuinitas humanitate tanquàm equo vsa est, vndè in Zacharia propheta equus roseus ostenditur, & in Euāgelio Samaritanus hominem à latronibus conuulneratum, iumento suo imposuisse legitur. ¶ Itaq; quemadmodū filius tuus, si egressus pedes, fortè sedēs equo ad te reuertitur, non idcirco tecum personas triplicat, sed tantū vt prius geminat, nō enim dignum est, vt cum filio tuo, filius iumenti personam duplicet: sic filius Dei, verbum patris in sola diuinitate eructatum in vterū virginis, dùm cum humanitate redit ad dexterā patris, personarum numerus non inde succrescit, quia dignum non est, vt cum natura Dei personā duplicet, natura hominis, quæ ab illa substantia, & pluribus, & maioribus distat differētiis, quàm equus ab homine. Nam hominē ab equo rationalis differentia seiungit, hominem autem à deo plurimæ secernūt (quas enumerare longum est) substantiales differentiæ.

Zach.1. Luc.10.

Cur ante incarnationē domini fides sanctæ trinitatis à vulgo nō debuerit, aut potuerit exigi. Cap. XIIII.

IDcircò præteritis generationibus ante aduentum Christi tacitum fuit vulgo mysterium tanti huius diuini nominis patris & filij & spiritus sancti, quia necdū illud capere poterat infantia seu iuuentus mundi nimiū carnalis, quippè qui ne nunc quidem iam grandæuus, postquā incanuit, christo aduenientē, sine magno prędicantium labore, intelligere potuit, simul quia necdū illam, quam in hac fide confitemur, suā beata trinitas fecerit misericordiam. ¶ Nec dum (inquam) nobiscum illam, pro qua nunc iure colitur, fecerat misericordiam, qua sibi circa salutem nostram beata trinitas diuisit operationem trinam, vt hominem quem pater creauerat, filius redimeret, spiritus sanctus igniret, non quia pater absque filio sanctoque spiritu quicquam creauerit, aut filius sine patre sanctoque spiritu redemerit, aut spiritus sanctus absq; patre filioq; illustrauerit, & peccatorū remissione mūdauerit, sed quia sic est cōmunis quidem, & vbiq; inseparabilis summæ & vni' diuinitatis operatio, vt tamē in proprietate vel ordine operis, manifesta nulliq; fidelium ignoranda, personarum sit discretio.

Gene.1. Nam illa vox: Faciamus hominē ad imaginē & similitudinē nostrā, patris vox est ad filium & spiritum sanctū: & illa caro, quę de virgine sumpta, mortua ac sepulta est, & resurrexit, si lii caro est: & illa columba, quæ super dominum descendit, & ille ignis qui super Apostolos eius apparuit, non quidem substantiā, sed præsentem sancti spiritus potentiam visibiliter exhibuit. Prēteritis ergò seculis iure à vulgo non exigebatur fides sanctæ trinitatis, quia sicut dictum est, infanti adhuc & sub pædadogo seruienti populo Dei, declarata non fuerat hæc eadem trinitas adorandi exhibitione vel distinctione operis.

Matth.3. Actor.2.

Galat.3.

Quòd vetus testamentum eandem fidem trinitatis non tacuerit, nec sine illa veteres sancti deo placuerint. Caput XV.

NOn tamen penitùs absq; fide veteres Deo placuerunt, quoniam hi, à quibus tanquam radicibus suis multiplices rami portabātur, scilicet magni patres diuini huius nominis pinguedine non caruerunt, qua nunc pascimur nos: qui cū oleaster essemus, naturalibus ramis propter incredulitatem fractis, per eandem fidem in bonam oliuam inserti sumus. ¶ Plurima quippe illorū libri testimonia trinitatis Euangelio Christi conferunt. Vndè hæc duo testamēta rectè per duo Seraphin significantur in Esaia, quorum est ille clamor: Sanctus, sanctus, sanctus dominus deus sabaoth, pleni sunt cœli & terra gloria tua. Et quia Iudaicus populus, hoc audito clamore per apostolorum ora, post aduentum sancti spiritus, incredulitate cęcatus est, benè & hoc prophetæ ostenditur, in eo quòd domus domini fumo impletur. Fumus enim ille Iudæorum cæcitatē designat, sicut & paulò pòst eidem prophetæ dicitur: Excæca cor populi huius, &c. ¶ Sed nos ad librum quem aperuit agnus, oculos cordis per fidem apertos habentes cum supradictis seraphim, vel cum quatuor quoque animalibus dicimus: Sanctus, sanctus, sanctus, adiungentes: Salus deo nostro qui sedet super thronum, & agno, videlicet quia librū iā dictum aperiens agnus, trinitatis mysterium in illo descriptum ostendit, quod nesciebatur. ¶ Nam quum interrogantibus Iudæis & dicentibus: Tu quis es: respondisset? Ego principium, qui & loquor vobis, aperuit nobis, quia iuxta quod & in Psalmo dicit: In capite libri scriptū est de me, non aliud moyses principium intelligi volut, vbi ait: In principio creauit Deus cœlum & terram, non aliud (inquam) principium quàm filium, quoniam & Iohannes ait: Omnia per ipsum facta sunt. Creauit cœlum & terram Deus in principio, id est, pater in filio. Cui adde

Apoc.5.

Iohan.8.

Psal.39.

Iohan.1. Gene.1.

Gene.1. adde quod sequitur: Et spiritus Dei ferebatur super aquas, & ecce in capite libri, quem agnus aperuit, beata præfulget trinitas. Per has fores trifidas sanctam ingressus scripturam, passim deindè respersos inuenis aureos eiusdem diuiui nominis titulos.

Quomodò in operibus sex dierum singulis trinitas commendetur. Capnt XVI.

PRimùm in opere sex dierum, si vigilanter attendas, eadem commendatur trinitas, verbi gratia: Dixit deus, Fiat lux. Ac deinceps, Vidit Deus quòd esset bonum. In eo quod ait: Dixi: deus verbum, per quod omnia facta sunt, cū patre agnoscimus. Et in eo quod addidit: Et vidit deus quòd esse bonum, nimiam operantis diligentiam atq; beneuolentiam intelligimus, quę proculdubiò nō est aliud, quàm qui tertia in trinitate persona est spiritus sanctus. ¶ Nō enim casu, aut superuacuè sic positum per singula, Vidit deus quòd esset bonum, estimare debemus. Sed magnam creatori diligentiam nobis commēdatam fideliter aduertamus. Et vt scias, quantum illa diligentia, de qua loquimur, in opere dei profecerit, conuertere ad cor tuum, ó quicunq; es artifex alicuius laudādi effector operis. Vt, inquam, scias, quantum diligentia quæ est spiritus eius, operi profecerit, respice quantum in opere tuo, diligentia tua contulit. Certè in mente tua quodammodò sic habebas artem, sicut erat in principio verbum apud deum. Eius artis tibi conscius, nō ociosum te esse passus es. Quare? Vt de multis, quæ subesse potuerunt, causam meliorem inferā, vtilitatis amor, id est, intentio proficiendi plurimis, ocii te impatientē reddidit. Vna causa hęc abi illo te seruo discernit, qui malus & piger arguitur, dū tu laudaris seruus bonus & fidelis. Nam de cætero pares fuistis, videlicet quia tàm in illius, quàm in tua mente talentum bonæ artis appensum est. ¶ Sed vide, quantam inter te atq; illum distantiam, diligentia siue beneuolentia, quæ in te est, effecerit. Dum ille fodit in terram, & ascondit pecuniam domini sui, tu operando in credito tibi talento, duplicia lucraris, videnśq; per singulos profectus, quia bonū est lucrum, amplius sitis, & præ magnitudine desiderii laborem in opere non sentis. Crescit lucrum, crescit lucri desiderium. Ad hanc ergò similitudinem perpendis, quantum in in opere Dei, diligentia vel bonitas eius effecerit, quæ magnificè delectata esse, monstratur in eo, quod per singula dicitur: Et vidit Deus, quòd esset bonum, & ait, Fiat, &c. Tantum in opere secundi diei non est illud ad-

Matth.25.

ditum, certè gratia mysterij, de quo iam aliàs dictum est. Illa verò diligentia vel bonitas, alia (vt dictum est) quàm spiritus sanctus, intelligi non debet. Si enim interroges (inquit Augustinus) quis omnia fecerit, respondeo, Deus: Si quęras, per quid, aio, per verbum. Si quæras, quare, respondeo, quia bonus. Et hæc trinitas, inquit, vnus deus est.

Quòd in plasmatione hominis, cuiusq; personæ trinitatis proprium opus discernendum sit. Cap. XVII.

IGitur in opere mundanæ fabricæ cunctorūq; creatione, omnipotens omnia sciens, omnibus commendatur benigna trinitas. ¶ Amplius autem in eo, quem vniuersis præponere decernebat, id est, in homine seipsam exprimere dignata est, dicendo: Faciamus hominem. Nam in verbo, faciamus, manifestè personarū pluralitas innuitur, in quo per cōsilium, quod sic præmittitur, eadem diligentia, de qua iam dictum est, magnificētius cōmēdatur. Et in hoc opere plasmatio, propria patris operatio est. Duo verò, quæ in hoc plasmate, vltra cætera animalia, quæ iam creata fuerant, addita sunt, videlicet, vt fieret ad dei imaginem, & similitudinē cæterarū personarū, id est, filii & spiritus sancti insignia sunt. ¶ Ad imaginem quippè Dei, quæ filius est sicut Apostolus ait, de illo loquens: Qui est imago dei inuisibilis, & alibi: Qui cùm sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius: ad imaginem (inquam) dei, siue figuram substātiæ eius homo cōditus est, in eo quòd rationalis est, ad similitudinē verò, in eo q; diuinæ bonitatis imitator cōditus est, quod propriè sancti spiritus opus est. Bonitas quippè vel charitas dei, spiritus sanctus est. Qui cū (vt supra dictū est) patrem vt omnia per verbum operaretur, excitauerit, tùm verò in plasmatione hominis, ita studiosum reddidit, vt nihil eorum subtraheret, quæ conferre potuit. ¶ Quid enim taliter cōdito homini præter naturalem diuinitatem defuit? At verò id, quòd per naturv deus sit, generare vtiq; Deus potuit: deus enim est verbū, quod genuit: creare autē vel plasmare tale quid, cū sit omnipotēs, nullo modo potuit. Nec in hoc quicquam derogatur omnipotentiæ, cùm æquale sibi, qui est vltra omnia, extra oña, prēter omnia, dicitur deus creare nō potuisse. Igitur in plasmatione hominis (vt dictū est) beneuolētia dei, quę est spiritus sanctus, maximè operā suam adhibuit, cùm ei, qui (vtpotè creatus) naturaliter non poterat esse deus, gratia sui similitudinem dei contulit. Quæ dei similitudo, vt sedem vel receptaculum haberet, imago siue figura substātiæ dei, quæ est filius,

Coloss.1. Hebr.1.

animæ hominis impressa est, vt à suo spiritu sancto prædictam similitudinem reciperet: quomodò precioso lapidi foramen aperitur, per quod gracilẽ auri virgulam, qua constringatur & teneatur, recipiat. ¶ Quod & de angelica sentiendũ est creatura. Vndè & arguitur in Ezechiele (vt superius dictum est, angelus ille: Et foramina tua (inquit) in die, qua creatus es, præparata sunt. Qui rationalis conditus, quia per foramen eiusdem rationis aurũ, id est, sanctum dilectionis spiritum admittere noluit. Ideò sequitur: Repleta sunt interiora tua iniquitate.. ¶ Sed vt ad hominẽ redeam, maximè in plasmatione hominis, magnum & profundum trinitatis consilium significari debuit, videlicet quia non solum cõditus est, sed & vnica materia est, per quà innotescit principatib⁹, & potestatibus, & cęlestibus (sicut ait Apostolus) multiformis sapientia Dei. Nam præter hoc, quòd hæc verba sonant: Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, hoc quoq; in eodem consilio præfinitum est, qualiter perditum eundem hominem propria singularum operatione personarum, eadem quæ plasmabat, trinitas recuperaret. Quod manifesta eiusdẽ operationis distinctione perspicuũ est. ¶ Nã post plasmationẽ, imò post lapsum hominis, eadẽ quæ cõdidit trinitas, hoc ordine sese in recuperãdo erexit. Primùm pater est, qui quęstionẽ hãc depromens, Ecce Adã, quasi vnus ex nobis factus est, sciẽs bonũ & malũ, protinus adnectit. Nũc ergò videtè, ne fortè mittat manũ suã, & sumat de ligno vitæ, & viuat in ęternũ, eiecit illũ, &c. ¶ Viã eñ hic fecit pater misericordiarũ, viã (inquã) facit misericordię suæ, in eo quòd hominẽ post peccatũ noluit viuere in æternũ. Nam cùm sit hominis post peccatũ misera vita, si esset æterna, quid esset nisi æterna miseria? Hæc autẽ dęmonum est, scilicet æterna miseria, vel misera æternitas, ex oppositio Dei, cuius est ęterna beatitudo, vel beata æternitas. Igitur primum & magnũ opus misericordiæ, quod (sicut commemorat Augustinus, Plotinũ quoq; gentiliũ quendam philosophum rectè dixisse) pater misericors mortalia nobis cõdidit corpora. Hoc enim modo custos hominum, non solum sibi contrarium hominem posuit, sed & à dæmonibus longè differre fecit, vt esset eius temporalis miseria, vel misera temporalitas. ¶ Est ergò proprium personæ patris opus, mortalitatis illatio: propriũ personæ filii, animarũ redẽptio, pariterq; corporũ resurrectio: propriũ sancti spiritus, animarũ resuscitatio, pariterque corporum immutatio illa, de qua dicit Apostolus: Mortui resurgẽt incorrupti, & nos immutabimur. i. impassibiles erimus. Solùm nanq; hi, qui spiritũ sanctum acceperũt, post resurrectionem impassibiles erũt. Itaq; tam in creatiõe, quàm in recreatiõe hominis (vt prædictum est) trinitas distinctè operata esse comprobatur, totumq; opus hoc prouisum esse ab eo, cuius prouidentia in sui dispositione non fallitur, testatur illa consilii diuini reuerenda expressio, qua dictum est: Faciamus hominem ad imaginẽ & similitudinem nostram. ¶ Igitur vt superius dictum est, rectè in Esaia per duo Seraphin, duo intelliguntur testamẽta, quæ consona voce ad alterutrum clamant: Sanctus, sanctus, sanctus dominus deus sabaoth, dum eiusdem trinitatis gloriam, quæ in nouo testamento reuelatur, vetus quoq; concorditer attestatur, sicut in ipsis antiquæ scripturæ foribus apparere iam breuiter diximus. Cæterùm, si introgressi, vndiq; eiusdem trinitatis testimonia scrutari velimus, prolixitas modũ excedet, nimiúq; præsertim cùm aliud propositũ sit, fastidium pariet. Quapropter ad propositum festinantes, illud solùm cõsiderare libet, qua ratione ad propiciationẽ Dei patris humano generi impetrandum, soli vel maximè filio carnem assumere conuenerit.

quàm rectè cùm tres personę sint deitatis, ad solã filii personã carnẽ susscipere, hominẽque redimere pertinuerit. Cap. XVIII.

Diuina dispositio, qua filii personã potius, quàm patris aut spiritus sancti incarnari cõplacuit, idcirco maximè mirãda est, quia peccatum primi hominis maximè contra eundẽ filiũ admissum est, ob cuius expiationẽ filiꝰ ipse homo fieri dignatus est. ¶ Sed & diaboli peccatoris antiqui superbia, maximè propter filium aduersus creatorem intumuit. Quod ex verbis eiꝰ aduertere prõptum est. Ait enim: Ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo. Vtiq; cùm hæc diceret, inuido aduersus filiũ liuore seruilis cõtumacia torquebatur, eò quòd vni & soli nato, non facto, toto cœlorum curia æquè vt patri, pro tanta differentia iure famularetur. Grandi quippè differentia sese ab vno, qui erat in sinu patris distare indignabatur, cũ se inter cætera ab artifice deo factum, illum ex patre Deo solùm videret super omnia natũ. Tunc seruilis tumor aduersus eundem vnigenitum grassatus est, longè nequius, quàm Ismael ex ancilla procreatus, dominum suum Isaac de libera genitum persequebat, vt testatur Apostolus. Nequius, inquam, vtpotè vbi & longè subtilior malitia, & multo longinquior conditionis erat differẽtia, quę superbientis odiũ cõcitabat. ¶ Propter

pter quod odium iam erat homicida, testãte eodem dei filio in Euangelio suo, ac dicente: Ille homicida erat ab initio. Sed homicidiũ illud tũc actu perficere nõ poterat, cùm nõdũ in illo Dei filio esset humana, quę posset occidi natura. Perfecit aũt, cùm illũ ad terras descendisse, hominemq; mortalem factum esse agnoscens (exibant enim, inquit Euãgelista, dæmonia à multis clamantia & dicentia, scimus quia filius dei es) agnoscens, inquam, illum aduenisse in carne, peccator antiquus insurrexit, eũq; per suos satellites patibulo crucis affixit. ¶ Nam sapientiam eius, videlicet dispositionem, qua per mortem suam redempturus erat humanum genus, nemo principũ huius seculi cognouit, inquit Apostolus. Si enim cognouissent, nunquam dominum gloriæ crucifixissent. Virtus autẽ ipsa, per quam se vicisse putabat, mortis infirmitate, persistit in eiusdem dei filii odio implacabili, per Iudęorum ora negantium, per hæreticorum blasphemias, creaturam illum esse asserentiũ. ¶ Sed vt ad primi hominis peccatum redeã, sciendum, quia priusquam per serpentẽ diabolus de vetito ligno comedere mulierẽ persuaderet, vterq; scilicet vir & mulier, occulta eiusdẽ hostis inspiratione appetiuerãt esse sicut dii. Alioquin frustra ad perpetrandum id quod persuadebat, hac promissione vsus fuisset, dicens: Et eritis sicut dii. Nemo enim, nisi id quod sentit appetit, pro fructu repromittit alicuius operis. Quàm autem contra trinitatis personam magis hic hominis quoque tumor sese intenderit, apparet per hoc quod addidit, Scientes bonum & malũ. Vtique filium, qui sapientia patris est, superbè æmulati sunt, id est, pares illi sese fore arbitrati sunt, habẽdo scientiam omniũ. ¶ Vndè lignum præuaricationis, ironicè nomen accepit, vt diceretur lignum scientiæ boni & mali, licet à scriptore historię sic vocetur, etiam ante peccatum hominis. Quod per anticipationem constat fieri. Eadem ironia dicit ipsa, quæ vnus est Deus, trinitas: Ecce Adam quasi vnus ex nobis factus est, sciens bonũ & malum. Quasi vnus ex nobis, id est, quasi filius, qui sapientia patris est, cuius ęqualitatem appetiuit, id est, scientiam boni & mali. Nam scientia boni & mali, solius Dei est, qui omnia scit, & malo quoq; bene nouit vti. Vnde cum dictum esset, Ecce Adam quasi vnus ex nobis factus est, statim ironicè additum est, in quo, videlicet in eo quòd est sciens bonum & malum. Similiter ironicè diabolus quoq; appellatur Cherub in Ezechiele, quod interpretatur, plenitudo scientię. ¶ Igitur magis contra propriã personã filii dei diabolus, & ipse intumuit, & hominem erexit: dum vterq; æqualitatẽ sapientię dei, quę filius est, appetiuit, eique subesse contempsit. Vndè miranda (vt superius iam dictũ est) diuinitatis dispensatio, mira dignatio, vt ille, contra quem potissimũ peccatũ admissum fuerat, scilicet filius intercessor apud patrẽ accederet, homo factus, & pro inimicis suis morti spõtanea charitate addictus, tanquàm si Isaac idcirco se patiatur immolari, vt Ismael in gratiam patris ac matris veniat, suusq; cohęres fiat, qui ideò fuerat eiectus, quia sese, non ipsum patrẽ persequebatur. Sed neq; Isaac, neq; aliũ quẽpiã sacra refert historia pro inimicis suis intercedendo, spontanã excepisse mortẽ. Vix enim pro amico suo, vel (vt ait Paulus) vix pro iusto quis moritur. Cõmendat ergò charitatẽ suã in nobis Dei filius, quoniã cùm in ipsum peccãdo, patrẽ offendissemus, ipse naturam, in qua pro nobis moreretur, assumere dignatus est. In hac dilectione, quisquis illũ imitatur, potest ad illã Dei similitudinẽ, quam per superbiã diabolus vel ipse homo appetiuit, ascẽdere. Cùm eñ dixisset ipse, Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderũt vos, statim adiecit: Vt sitis filii patris vestri qui in cælis est. Ac si diceret: Non magnificentia scientię de qua pręsumens satanas, dixit in corde suo: Similis ero altissimo, vel quam vestris parentibus promittentes dixit, eritis sicut dii, scientes bonum & malum: non (inquam) scientia, sed supereminens scientię charitas, causa est efficiẽs, vt altissimo similes sitis. Nec ego vobis filiorum dei dignitatem inuideo: non enim rapinam arbitratus sum, me esse ęqualẽ deo, sed ascẽsum superbię auersor, per quã cũ ascenderet Satan, videbã eũ sicut fulgur de cœlo cadentẽ. Discite ergo à me, quia mitis sum & humilis corde. Hoc miraculũ diuinę dispẽsationis propheta intuẽs, ait: Deus, iudiciũ tuũ regi da, & iustitiã tuã filio regis. Magnũ est hoc & mirabile, quòd filius, cùm ęquè vt pater deus sit creaturę suę, rex quoque eius dignatus est dici & esse, & hoc secũdum iudiciũ legemq; iustitiæ. Quod hoc modo promptum est aduertere. Dignũ erat vt is ipse, scilicet filius, per quem omnia condita sunt, dominus & rex esset omnium, neq; per quemlibet alium regerentur, qui vtiq; cùm esset creatus, nõ erat creator eorũ. ¶ Regis autem debitum ac legitimũ est officiũ, vt subditis dãda vel data præcepta, prior ipse actibus impleat, nè dum militibus laboriosam mandat militiã, ipse in deliciis sua potestate abutendo, causam præbeat eorũ murmurio, proculdubiò dicentiũ, delicioſum esse ducẽ, qui subditus ea præcipiat, quę facere fugiat aut nõ possit.

Iohan.8.
Luc.24.
1.Cor.2.
Gen.3.
Ezech.28.
Gen.22.
Rom.5.
Mat.5.
Esa.14.
Gene.3.
Ephe.3.
Philip.2.
Luc.10.
Math.11.
Psal.71.

posſit. Igitur & hoc dignũ fuit, vt ea quę præcæperat, vel præcepturus erat, vt Deus, ipſe precipuè opere impleret, vt rex, videlicet omnimodæ humilitatis opus, quale eſt illud:
Eccles. 3. Quantò magnus es, humilia te in omnibus.
Magnũ hoc (vt ſupradictum eſt) & mirabile eſt, quòd cum dominari poſſet creaturæ ſuæ, ſola excellẽtia potentię, maluit æqualiter cũ ea iudicium legemq; ſubire iuſtitiæ. Quapropter antequàm in forma ſui militiã vitæ ſubiſſet humanæ, minora dedit hominibus præcepta: cùm autem homo factus eſſet, impoſuit altiora admodũ regis probi ac ſtrenui, qui dum in prima acie commiſerit cum hoſte, acri certamine feſſus, cruentiſq; inſignis uulneribus, cum diſcrimine vniuerſos eripuit, tum demum dat præcepta fortitudinis, fidutialius, iuſtius, conſtantius, vtpotè factis dicta iuuantibus: militibuſque murmurare de labore, vel delicias quærere, viſo ducis ſanguine, non audentibus. Ita priuſquàm circundatus eſſet infirmitate dominus virtutum, dictum eſt antiquis: Non occides.
Quandò autem idem rex gloriæ tentatus eſt, per omnia pro ſimilitudine abſque peccato,
Heb. 4. 5. & didicit obediens eſſe, non ſeipſum defendens: ego autẽ dico vobis, inquit, quia omnis qui irascitur fratri ſuo, &c. ¶ Benè ergò Propheta (vt ſupradictũ eſt) Deus, inquit, iudicium tuum regi da, & iuſtitiam tuam filio regis: quia videlicet immenſitate potẽtiæ nullatenus minor, eſt diuinę tãta magnitudo iuſtitiæ. Quam iuſtitiã nos quoq; qui ſub paterna præuaricatione rei detinebamur, in eo ſuſcipimus, ſicut mox in eodem pſalmo additũ eſt: Suſcipiant montes pacem populo, & colles iuſtitiam, in eo, inquam ſuſcipimus, quia quem primi parentes noſtri contempſerunt Deum in gloria ſua fulgentẽ, nos adoramus in carne noſtra naſcentem, in cruce ſua morientem. Hinc enim iuſtificamur, quia ſuper antiquũ ſeruitutis penſum, quod eſt adorare Deũ, quod debebat etiam, ſi nunquam peccaſſet genus humanum, hoc adiicitur, vt hominem crucifixum adoremus. Hac inquam, ſatisfactiõe efficitur, vt ſalua iuſtitia ſua, nos in antiquum ſtatum reſtituat iuſtus Deus.

De officio eiuſdem ſanctæ trinitatis. Caput XIX.

IN officio eiuſdẽ ſanctę trinitatis, rectè hęc Euangelii lectio ponitur, qua maximè neIohan. 3. ceſſarium ſalutaris baptiſmi remedium commendatur, videlicet, quia ſine virtute huius nominis quantacunq; dicas, irritum eſt lauacrum, neq; per aquã poteſt quiſquam renaſci, nec aliter hoc nomine ſignamur, niſi cum illo baptiſmi ſacramento ſuſcipiamus.
Apoc. 4. ¶ Huic euangelio conſonat ea, quæ premittitur, lectio libri Apocalypſis, maximè in eo quod ait: Et in circuitu ſedis tanquàm mare vitreum, ſimile cryſtallo. Mare nanq; vitreũ cryſtallo ſimile, baptiſmum ſignificat puræ confeſsionis & ſolidæ fidei. Et quod in Euãgelio dictum eſt, niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non poteſt videre regnũ Dei: hic ſignificatur per hoc, quod in circuitu ſedis mare oſtenditur. Nam quia in circuitu ſedis eſt mare, profectò vt ad eandẽ ſedem perueniatur, mare neceſſe eſt tranſmeare. Septem quoq; lampades ardẽtes ante thronum, id eſt, ſeptem ſpiritus Dei. Qua nõ eſt dictũ: Niſi quis renatus fuerit ex aqua ſolũ, ſed ex aqua & Spiritu ſancto. Et in medio ſedis & in circuitu eius quatuor animalia, die ac nocte dicentia: Sẽctus, ſanctus, ſanctus dominus Deus omnipotens, qui eras, & qui es, & qui venturus es, catholici doctores ſunt, qui meritorum qualitatibus, tanquàm diuerſis diſcreti vultibus, & ad cauendam hæreticorum perfidiam, ſiue ad ſubditorum, ſuãque ſalutem prouidendam, in circuitu & intus, id eſt, in corporalibus & in ſpiritualibus pleni oculis, ſcilicet illuſtratione ſpiritus ſancti, fidem ſanctæ trinitatis, tam in aduerſis quàm in proſperis, prædicare non ceſſant, & inuitare populos ad illud mare baptiſmi.

FINIS LIBRI VNDECIMI.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIJS, liber duodecimus, & vltimus.

Dominica prima poſt pentecoſten. Caput I.

Luc. 16. DOminicæ primæ poſt octauas pentecoſtes officiũ voces emittit pauperis illius, qui per Lazarum in euangelio figuratur, ſcilicet gentilis populi, qui ad fidem trinitatis, prædicantibus (vt ſupra dictum) Apoſtolis confugiens, de interiore ſenſu legis cupiebat refici, tanquàm de micis quæ cadebãt de mẽſa diuitis, videlicet populi Iudaici, qui dum doctrinã legis non ad charitatẽ habuit, ſed ad elationem, quaſi de acceptis opibus tumuit: ille autem, ſcilicet gentilis populus, dum conuerſus ad deũ, peccata ſua confiteri non erubuit, hulceribus plenus extitit, & ei vulnus in cute fuit. Huius, inquam, voces ſunt mendicãtis, quod maxime claret in graduali: Ego dixi, domine miſerere mei, ſana animam meã, quia peccauit tibi. epiſtola, deus charitas eſt, primò aduerſus Iudaici populi depromitur inuidiam, qua pauperem iam dictum non debere admitti contendit, iuxta illud: Quare introiſti ab viros præputium habentes? Manifeſtum eſt enim, Iudęos ſemper gentium odiſſe ſalutem. ¶ Simul, quia moralis quoq; ſenſus in hoc euangelio non deeſt, commoueamur vtiliter hoc exemplo, ne ab vllo paupere auertamus facie noſtram. Charitatem, quæ in prædicta commendatur Epiſtola, promptum eſt eodem ſenſu, id eſt, morali, accipere, maximè quod ait: Qui enim nõ diligit fratrem ſuum quem videt, deum quẽ non videt, quomodo poteſt diligere?

Dominica ſecunda poſt pentecoſten. Caput II.

DOminica ſecunda legitur hoc Euangelium: Homo quidã fecit cœnam magnam, & vocauit multos. Notum eſt autẽ, quia per multos qui vocati fuerãt, & hora cœnæ cœperunt excuſare, contemptores ſignificantur, qui plus terrena quàm cœleſtia diligũt, qui amplius rebus corporalibus quàm ſpiritualibus occupantur. ¶ Et per hoc quod
Luc. 14. ait quiſq; illorum: Rogo te, habe me excuſatum, quod (inquam) dicit: Rogo, & tamen venire contemnit, quod ſonat humilitas in voce, ſuperbia in actione, per hoc plane (vt dictum eſt) exprimitur, quòd dum cuilibet carnalũ dicitur: Conuertere, deũſequere, mundum relinque, reſpõdere ſolet: Ora pro me, quia peccator ſum, hoc facere non poſſum, dicendo: Peccator ſum, humilitatem inſinuat, ſubiungendo. Conuerti non poſſum, ſuperbiam demonſtrat, de his ergò labiis in- Pſal. 119.
quis, de hac lingua doloſa, in graduali nos liberari poſcimus. ¶ Rectè, pulchrè atq; conſonè ſeruus egregius, qui nos inuitat, dicit in
1. Iohan. 3. prędicante epiſtola: Filioli mei, non diligamus verbo neq; lingua, ſed opere & veritate. quorum iniqua labia linguamq; doloſam qui cõtemnit (ſolent enim alios cõuerti volentes
Matth. 7. deuocare, tum ſanctum propoſitum vituperando, quod eſt iniqua labia habere, tum nimiùm laudando, nimiaſq; difficultates arctæ viæ vel anguſtæ portæ prætendere, quod eſt linguam doloſam acuere) qui, inquam, dehortantes eos contemnit, & audire non vult, confortat animam ſuam, & dicet illud, quod in alleluia cantamus: Deus iudex iuſtus, for- Pſal. 7.
tis & patiens, nunquid iraſcetur per ſingulos dies? videlicet cùm alibi dicat: Et eum qui ve Iohan. 6.
nit ad me, non eiiciam foras, tandemq; de infirmitate conualeſcens, & viam mandatorum domini, quæ anguſto initio cœpta fuerat, dilatato corde percurrẽs, dicit, quod in Introitu cantatũ eſt: Factus eſt dominus protector Pſal. 17.
meus, & eduxit me in latitudine.

De dominica tertia poſt pentecoſten. Caput III.

IN Euangelio dominicæ tertiæ commendatur nobis, quanta de conuerſis peccatoLuc. 15. ribus deo cura ſit, per parabolam centũ ouiũ, & vnius perditæ, quam bonus paſtor inuentam imponit in humeros ſuos gaudens, & ſic reportat ad gregem, itemq; per aliam parabolam decem drachmarum, quarum vnam, quę perdita fuerat, mulier ſtudioſa lucernam accendens, requirit & inuenit. ¶ Ad hunc ſenſum profectò reſpicit, quòd Petrus in epi- 1. Pet. 5.
ſtola ſua euigilandum eſſe cõmonens: Quia aduerſarius veſter, inquit, diabolus tanquàm leo rugiens circuit, quęrẽs quẽ deuoret, qui vtiq; ouẽ illã centeſimã deuorauerat, & nũc inuentã eſſe dolens, iterũ circuit & amplius rugit. Ideo præmiſit & hoc: Omnem ſolicitudinẽ veſtrã proiicientes in eũ, quoniã ipſi cura eſt de vobis. Cui ſenſui graduale ſuccinit: Iacta cogitatũ tuũ: & offerẽda, Sperẽt in te om- Pſal. 54.
nes, & quia prædictũ Euangeliũ pro peccato & 9.
re cõtextũ eſt, ſuper quo pœnitentiã agente

gaudium

gaudium est angelis Dei, rectè vnicus & pau-
Psal.24. per clamat in Introitu, Respice in me & mi-
serere mei.

Dominica quarta post pentecosten.

Caput IIII.

DOminicæ quartæ Euangeliũ est, Estote misericordes, quia & pater vester mi-
Luc.6. Rom.8. sericors est. Cui palàm lectio epistolæ, quæ præmittitur, concinit, iterum, atq; iterũ creaturam aſserés, expectare reuelationem filiorum Dei, quem patrem nostrum esse præsenti Euangelio dominus asserit: Estote, inquit, misericordes, sicut & pater vester cælestis misericors est. Introitus, Dominus illuminatio
Psal.26. & 12. mea, itéq; Offerenda, Illumina oculos meos, idcircò cõgruunt, quia trabem vel festucam peccati de oculo, id est odium, quod Euangelium monstat oportere eiici, quũ gratia sancti spiritus expellit, dñs illuminatio cordis est, & hi quibus videndus est Deus, illuminãtur oculi, vt (sicut in graduali canimus) Vi-
Psal.26. deat cor mundum voluntatem domini, & vi-
Psal.17. sitet templũ eius, & hoc non suis viribus, sed eius, cui in communione dicimus, Dominus firmamentum meum, &c.

Dominica quinta post pentecosten.

Caput V.

IN Euangelio quintæ dominicæ narratur, quia laxatis ad imperium domini retibus in capturam, conclusaq; piscium multitu-
Iohan.5. dine copiosa, & retia rumpebantur, & implete sunt nauiculę, ita vt mergerẽtur. ¶ Per hoc illud significatum est, quia carnalium turbis ecclesiam complentibus, & super numerum multiplicatis, tumultus & dissensiones orirẽtur, & non solùm ebriosorum, raptorumque subintrocuntium malis moribus, ecclesię nauicula premeretur, sed hereticorum quoque disceptationibus rete fidei disrumperentur. Propter hoc illa magni piscatoris nostri Petri Apostoli lectio, opportunè præmittitur, pisces suos ad vnitatem & pacem cohortãtis & dicentis: Omnes vnanimes estote, patien-
1.Pet.3. tes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles, nõ reddentes malũ pro malo, neq; maledictũ pro maledicto, videlicet quia per hoc tumultus crescit, & seditio conualescit. Et post pauca: Sed & si quid patimini propter iustitiã, beati, &c. In huiusmodi periculis constitutæ Ecclesiæ, voces sunt, cæteræ
Psal.26. partes officii. Introitus, Exaudi domine vocem meam, amplius autem graduale. Protec-
Psal.83. tor noster aspice Deus sensui supradicto cõsonat. Sumptum est enim de psalmo habente in titulo, Pro torcularibus. Quo nomine præsentem Ecclesiam designari dubium non est, vbi electi reproborũ tot scandala patiuntur, vt iuxta euangelicã similitudinem, quasi rete tumultu piscium rumpi videatur. Quorum schismata quisq; cauens, dicit in offerẽda: Benedicam dominum qui mihi tribuit intellectum. Et in communione, Vnam petii à domino, id est, nõ scissuras mentium, sed vnitatem fidei.

Psal.15. & 26.

Dominica sexta post pentecosten.

Caput VI.

DOminica sexta dicẽdo dominus in Euangelio, Audistis quia dictum est antiquis, Nõ occides, ego autem dico vo-
Matth.5. bis, &c. manifestè nobis illam nouitatem necessariam inculcat, quæ passim in sacris commẽdatur scrpturis, vt renouemur spiritu mẽtis nostræ, & exuentes veterem hominẽ, in-
Ephe.4. duamus nouum eum, qui secundum deum creatus est. ¶ Quod enim antiquis dictũ est, nos qui noui dicimur, in melius transcendere debemus. ¶ Rectè ergò illa præmittitur lectio, vt nouũ hominẽ christũ indueremus,
Rom.6. dicente Apostolo: Quicunq; baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus. &c. Dicẽdo itaq;: Et nos in nouitate vitę ambulemus, plus quàm illud, quod antiquis dictum est, nos debere testatur. Cæteræ partes officii, Introitus: Dominus fortitudo, gra-
Psal.17. Psal.83. & 16. duale, Conuertere domine, offerenda, Perfice gressus meos, Ecclesiæ voces sunt, ad supradictam perfectionem Euangelicam tendentis, & auxilium implorantis, quia vera & perfecta iustitia, nemo per se potest iustificari. Et cuius iustitia sic abundauit, vt iuxta idẽ
Matth.5. Euangelium, si offert munus suum ad altare, & recordatus est, quia frater suus habet aliquid aduersus eũ, relinquit ibi munus suũ, & vadit pri⁹ recõciliari fratri suo, ille est qui in
Psal.26. Cõmunione dicit: Circuibo & immolabo in tabernaculo eius hostiam iubilationis.

Dominica septima post pentecosten.

Caput VII.

DOminica septima legitur hoc euangeliũ, quo refecturus dñs cũ dixisset: mi-
Marc.8. sereor super turbam, &c. hanc miserationis suæ causam subiicit, dicẽs: Quidam enim ex eis de longè venerunt. At verò hi qui de longè venerunt, illos designant, qui à criminalibus peccatis, vel etiam à diabolorum cultura ad verum deum conuersi, iustitiam, à qua ieiuni sunt, esuriunt & sitiũt. Benè ergò illa lectio præmititur, in qua talibus dicitur. Cùm eẽ serui essetis peccati, liberi fuistis iustitiæ. Quem ergò fructum habuistis tunc in quibus nunc erubescitis? nam finis illorum
Rom.6. mors est. Talibus dicit ecclesia mater in graduali: Venite filii, audite me, &c. Et illi quia peccatores sunt) dicunt in offerenda: Sicut in holo-

Psal.39. Psal.46. holocaustum arietum &c. Istis nihilominus salutaris dicitur in Introitu: Omnes gentes plaudite manibus, dicentes, quemadmodum alibi refecti dixerunt: Verè hic est propheta,
Iohan.6. imò dominus prophetarum, qui venturus es in mundum.

Dominica octaua post pentecosten.

Caput VIII.

Matth.7. IN Euangelio dominicæ octauæ, Attendite, inquit dominus, à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces, & reliqua. Hoc de omnibus quidẽ intelligi potest, qui aliud habitu ac sermone promittũt, aliud opere demonstrant, sed specialiter de hæreticis intelligendum est, qui videntur continentia, castitate, ieiunio, quasi quadam pietatis veste se circundare, intrinsecus verò habentes animum venenatum, simplicium fratrum corda decipiunt. Lectio epistolæ: Debitores sumus non carni, vt secũdum carnem viuamus,
Rom.8. consonat huic euangelio, quo dicitur: A fructibus eorũ cognoscetis eos. Nam & paulò suprà dixerat Apostolus: Si quis autem spiritũ Christi non habet, hic nõ est eius, & nuncait: Quicunq; enim spiritu dei aguntur, hi filii sunt dei. Et facta carnis, de quibus ait: Si autem spiritu facta carnis morti ficaueritis, viuetis, fructus sunt, ex quibus falsi prophetæ cognoscuntur, à quibus filios dei discernit spiritus dei, qui testimonium reddit spiritui ipsorum. Hic spiritus, illa misericordia est,
Psal.47. 1.Cor.3.6. Actor.2. de qua in Introitu cantamus. Suscepimus deus misericordiam tuã in medio templi tui, id est, in nobisipsis, qui sumus templum tuũ: & hoc in medio, id est, manifestò. Manifestè enim venit spiritus sanctus super Apostolos. Huic (inquam) spiritui clamat ecclesia in
Psal.30. graduali: Esto mihi in Deum protectorẽ, &
Psal.17. in offerenda, Populum humilem saluum facies domine, iuxta illud: Super quẽ requiescet spiritus meus, nisi super humilem & quietum? Abscondit enim hæc à sapientibus &
Esai.66. Matth.11. prudentibus, & reuelauit ea paruulis. Vnde
Psal.33. congratulando dicitur eis in communione: Gustate & videte, quoniam suauis est dominus.

Dominica nona post pentecosten.

Caput IX.

EVangelium dominicę nonę, præpositos animarum instruit ad misericordiam, vt
Luc.18. cõpatientes moderatam iniungant pœnitentiam confitentibus, quantũ debeant, vel quãta peccata commiserint. Laudauit enim dominus villicum iniquitatis, quia prudenter
1.Cor.10. fecisset ea, quæ de illo proposita narrat parabola. Et ad hoc Apostoli lectio, quæ præmittitur, consonat, retexendo de illis, qui mare transierant, & dona dei gustauerãt: & nihilominus cõcupiscentes & fornicantes, à serpentibus vel exterminatore perierunt, & statim adiũgẽdo: Itaq; qui se existimat stare, videat ne cadat, &c. ¶ Nam quomodò & hi, licet iam glorificati, perierunt, & ille villicus in Euangelio gratiam domini sui habuerat, à qua tamen excidit, sic & prælatus quisq; meminisse debet, & scire se quoq; aut peccasse, aut si non peccauit eiusdem tamen fragilitatis esse, vt potuerit, vel adhuc possit peccare, atq; de seipso cõmonitus, recogitet infirmarum se susscepisse curam animarum, non super tãnas tyrannidem. Introitus: Ecce deus adiuuat me, & graduale, Domine dominus noster, offerẽ-
Psal.53. & Psal.118. da quoq;, Iustitiæ dñi, voces sunt suprà dicti vicilli, gratias referẽtis domino deo suo,
Mat.6. misericordibus misericordiam faciẽti. Com-
Luc.16. munio verò, Primum quærite regnum dei, idem imperat, quod illa domini sentẽtia de euangelio iã dicto, Facite vobis amicos de mãmona iniquitatis, &c.

dominica decima post pentecosten,

Caput X.

DOminica decima legitur hoc Euange-
Luc.19. liũ, quo dominus fleuisse refertur super ciuitatẽ Hierusalem. Qui & ingressus in templum, cœpit eiicere vendẽtes in illo. ¶ Notum est penè cunctis, tamq; in scripturis, quàm in ore omnium satis vsitatũ, per hoc illud significatum esse, quod illos de ecclesia sua dominus eiiciat, qui sacros ordines emunt aut vendũt, quia videlicet tales negociatores columbas quoq;, id est, sancti spiritus dona venalia faciunt. ¶ Itaq; rectè & opportunè illa premittitur Apostoli lectio, quę satis apertè indicat, nõ posse ab homine dari, nedũ vendi aliquid doni spiritualis, sed à solo spiritu dei diuidente singulis prout vult,
1.Cor.12. dari gratuitò, alii sermonẽ sciẽtiæ, alii sermonẽ sapientię, alii genera linguarũ, alij fidẽ, alii prophetiam, &c. Et qui huius, id est, sancti spiritus expectat electionẽ potius quàm hominum, dicitur in Introitu: Iacta cogitatum
Psal.54. tuum in domino, & ipse te enutriet. In domino, inquit, iacta cogitatum tuum, non in teipso, dicendo quod alibi scriptum est: Domine non est exaltatum cor meum, neq; ela-
Psal.130. ti sunt oculi mei. Neque ambulaui in magnis, neque in mirabilibus super me. Videlicet vt Simon magus ille, qui dei do-
Actor.8. nũ existimauit pecunia possideri. Et ipse te enutriet, inquit, dicentem scilicet quod in graduali canitur: Custodi me domine vt pupillam oculi, sub vmbra alarũ tuarum protege me, ne superbiendo, & euagando, fiã sicut
Psal.16. abla-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psal.16. ablactatum super matre sua. Potius de vultu tuo iudicium meum,id est, electio mea prodeat,quàm ipse me commendem presumptione mea. Idem in Offerenda dicit: Ad te domine leuaui animam meam, etenim vniuersi
Psal.24. qui te expectant,non confundentur.His autem, qui ab hominibus expectãt vel emunt,
Prouer.29. dicit sapientia Dei: Hæreditas, ad quam festinatur in principio,in nouissimo benedictione carebit. Et quòd talium sacerdotum sacrificium nõ acceptet Deus, quia sacrificia sunt
Psal.50. iniustitiæ,monstratur per oppositum in communione:Acceptabis sacrificium iustitię &c.

Dominica vndecima post pentecosten. Cap.XI.

Luc.18. DOminica vndecima ponitur hoc Euãgelium:Duo homines ascenderunt in templunt,vt orarent,&c. Cui manifestè consonat ea, quæ præcurrit, Epistolæ lec-
1.Corint.15. tio: Notum vobis facio euangelium. ¶Nam exemplũ publicani in Euangelio se accusantis & dicentis: Non sum dignus leuare oculos meos ad cœlum, optimè in hac epistola Paulus imitatur, dicens: Ego enim sum minimus Apostolorum,qui non sum dignus vocari Apostolus,quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei, &c. Et quia talis hæc humilitas, vnitatem domesticorum Dei conseruat, vt non alius aduersus alium inflетur, rectè hic introitus præmittitur,in quo dicitur: Deus
Psal.67. qui inhabitare facit vnanimes in domo. Quodq; in graduali dicitur, Et ex voluntate
Psal.27. mea confitebor illi. Itemq; in Offerenda,do-
Psal.29. mine,clamaui ad te,& sanasti me, vocibus cõcordat publicani à longè stantis, & peccata sua confitentis: & tali,scilicet non pharisaicè glorianti,quòd decimas det omniũ,quę possidet,sed humilẽ confessionẽ,se ipsum prius
Prouer.9. offerenti dicitur in communione, vt sua demum offerat: Honora dominum de tua substantia,&c.

Dominica duodecima post pentecosten. Caput XII.

OFficiũ dominicæ duodecimæ,quibusdam ex partibus ad illos respicit, qui surdum & mutũ ad dominum adducentes,
Marc.7. deprecantur eum,vt imponat illi manus:qui busdã autem ad ipsum mutum,adaperto ore rectè loquentem. Nam ille surdus & mutus, humanum significat genus, quod in primis parentibus ab audientis præceptis creatoris absurduit, & à prædicanda laude eius obmutuit. Qui autem illum adducũt, & dominum pro illo deprecantur,vniuersum prædicatorum significãt chorum,qui genus humanum ad Christi gratiam voce ac literis inuitare nõ desinunt. Et huius surdi ac muti valdè con-
grua vox est introitus hic:Deus, in adiutoriũ Psal.69.
meum intende, tanquàm si medicata paralysi,quę linguam suam subitò ligauerat,primo eiusdem motu linguæ,Dei nomen repentè, ad adiuuandum inuocet.Idem ipse loquens,
Psal.33. rectè dicit in graduali. Benedicam dominũ in omni tẽpore,semper laus eius in ore meo. Epistola,Fiduciam talem habemus per Christum ad deum &c.ad ipsos respicit,qui illum adducunt, fiduciam habentes non in seipsis, sed quasi à semetipsis,os vel aures eius aperire possint, sed sufficientia nostra ex deo est,
2.Cor.3. &c. ¶Et pulchrè hæc offerẽda ponitur, Pre-
exod.33. catus est Moyses. Nam eius exẽplo,qui in tẽpore iracundiæ factus est recõciliatio, iratus enim erat dominus propter vitulum,quẽ fecerat Aarõ,& dixerat vt disperderet eos, eius (inquam) exemplo cuncti rectores sese debent opponere,pro peccatis subditorum, & deprecari dñm, vt imponat illis misericordię manum. Et quia prædicatores iidẽ, terra illa sunt,quæ(sicut in Psalmo legimus)Satiata de fructu operum domini,id est, de donis Psal.103.
spiritus sancti,producit fœnum iumentis, id est,doctrinam carnalibus, qui deum nesciebant,populis,rectè & hoc in cõmunione canitur:De fructu operum tuorum domine satiabitur terra.

Dominica tertiadecima post pentecosten. Caput XIII.

IN officio dñicæ tertiæ decimæ,cunctę partes ad illud de euãgelio spectant, quòd Samaritanus ille,qui dei, interpretatur custos, Luc.10.
scilicet dñs noster Iesus Christus, appropians homini à latronibus despoliato,& con uulnerato, quẽ pertransierãt sacerdos & leuita,id est,omne vetus instrumentũ, qui quòd recociliari non potuit genus humanum, appropians inquam, id est,nostram humanitatem assumens,oleum cõsolationis,& vinum pœnitentiæ peccatorum plagis infudit,& imponens super iumentum suum,id est,in corpore suo,peccata nostra perferens super lignum ad stabulum ecclesiæ perduxit,& abiẽs, in cœlum, stabulariis suis, id est, Apostolis & apostolicis viris, vice sua curam atq; prouidentiam nostri contradidit. Huic,vt dictum est,Euangelio cæteræ concurrunt partes officij.Primùm epistola,Abrahæ dictæ sunt promissiones & semini eius,per hoc quod tali euangelio præmittitur,multum ad intelligendum aperitur ipsa,simulq; tota penè disputatio Pauli ad Galatas,vndè hæc lectio sumpta
Galat.3. est. ¶Nam per hoc quòd tam sacerdos quàm leuita viso homine illo præteriuit,innuitur, quid lex contulerit, quę post quadringẽtos, & triginta annos data est, à testamento dei,

cum fideli Abraham per repromissionẽ cõfirmato,videlicet quia non quidem ipsa aduersus promissa dei, sed nullus iustificari potuit coram deo ex operib' eiusdem legis. In hoc itaq; intelligimus per hoc, quòd (vt dictum est)tam sacerdos quàm leuita,viso homine præteriuit. ¶Quia sic subintrauit lex, quomodo medici puer ad ęgrotũ nonnũquã ingreditur, morbi quidem causas sciens, sed quod opponat antitodum,conficere non valens,tantumq; hoc ęgroto dicere nouit,quibus ab escis vel potibus abstinendum sit, ne morbus inualescat,& de semiuiuo penitus mortuũ reddat. Hoc nanque illud est, quod in prædicta Epistola dicit Apostolus, Quid igitur lex? Propter trãsgressiones posita est,
Psal.93. est, &c. Plagis nanq; originalis peccati semiuiuus homo nascitur. Actualibus verò transgressionibus, propter quas lex posita est, si non abstineat, tanquam noxijs cibis penitus moritur. Itaque secundum hæc benè in Introitu præmittitur, Respice domine in testamentum tuũ,quod in graduali repetitur. Vox enim hæc erat antiquorũ,aduẽtum Christi ad infirmitatem vel imperfectionem legis flagitantium,tanquam si prætereuntibus sacerdote & leuita, Samaritanũ supradictũ vulneratus ille postulat apropiare,
Psal.30. cui & dicat illud,quod canitur in Offerenda: In te domine speraui, &c. Et quia corpus Christi,quod sumimus, illa specialiter curat
Sapien.16. vulnera, Benè & illud de libro Sapientiæ canimus in communione: Panem de cœlo dedisti nobis.

Dominica quartadecima post pentecosten.Cap.XIIII.

Luc.17. IN Euãgelio dñicæ quartædecimæ,decẽ viri leprosi à domino mũdati referuntur, & vnus tantum ex eis vnicæ Ecclesiæ figuram gerens,cæteris ingratis existentibus,qui hæreticorum typum pręferunt,reuersus & gratias agens, de fide sua, qua saluus factus est, ab eodẽ domino laudatur.Eiusdem ecclesię,
Psal.83. quę per illũ vnũ significatur,vox est illa in Introitu.Protector noster aspice deus,maximè quod ait: Quia melior est dies vna in atrijs
Actor.4. tuis super milia. Nã idẽ est ac si dicat: Melius est cor vnum & animã vnã habere,& idipsum sapere ac dicere,quàm diuersis,imo cõtrarijs
1.Cor.1. Cant.6. sensibus diuidi,& schismata facere.Quod obseruans sancta ecclesia, & ideo vna columba dicta, benè per illũ vnũ(vt dictũ est)in Euangelio figuratur. Epistola verò in eo prędicto Euangelio congruit, quòd patenter exprimit, quid per illorum lepram significatũ sit,
Galat.5. cùm dicit: Manifesta autẽ sunt opera carnis, quę sunt,fornicatio,immũditia, luxuria,&c. inter quæ sectæ, id est, hæreses ponuntur. A quibus emundata ecclesia, dicit, gratias agẽs in graduali, Bonum est cõfidere in domino, Psal.17.
&c.videlicet quia non homo, non principes sacrificiorum carnalium, de quibus dixit eisdem leprosis dominus, peccatorum lepram tollere possunt, sed solus dñs. Quod autem in offerenda dicitur:Immittet angelũ Psal.33.
dominus in circuitu timentiũ eum,& eripiet eos,gustate & videte quoniam suauis est dominus,ad fructus illos spectat,qui exprimũtur in epistola: Fructus spiritus est,charitas, gaudium,pax,patientia,&c. quos gustare, est à lepra supradicta curari.Et quia pręcepit dominus illi,qui gratias egit:Vade & offer mu- Matth.8.
nus,quod præcepit Moyses in testimoniũ illis,benè in communiõe canimus:Panis, quẽ Iohan.6.
ego dedero,caro mea est pro mundi vita, videlicet quia caro & sanguis munus est, quod pro emundatione sua iugiter offert vnica ecclesia Christi.

Dominica quinta decima post pentecosten. Caput XV.

OFficium dñicæ quintædecimæ,si rectè animaduertis, claret, quia maximè ad uersus excellẽtiam & inanem gloriam decãtatur. Nam ad hoc pertinere illud,quod in huius dominicæ euangelio Matthęus ait: Nolite soliciti esse,dicentes:quid mãducabi- Mat 6.
mus, aut quid bibemus, &c. Lucas testatur, Luc.12.
quid, cum eadẽ diceret,adiecit: Et nolite in sublime tolli.Et quidem secundum eundem Lucam,ante hæc verba dominus parabolam de diuite stulto,cuius ager cũ huberes illi fructus attulisset,& dixisset ipse: Destruam horrea mea & maiora faciam,& dicã animæ meę: Anima,habes multa reposita in annos plurimos,requiesce,comede,bibe, epulare, ait ad eum deus: Stulte, hac nocte repetunt animã tuam à te,quæ autem parasti,cuius erunt? Igitur aduersus diuites, quibus præcipiendum 1.Tim.6.
est,nõ superbè sapere neq; sperare in incerto diuitiarum,hoc in Euangelio supradicto prę cipitur:Nolite soliciti esse,& cæt.Cui & consonat præcedens epistola,in eo quod ait: Nõ efficiamini inanis gloriæ cupidi. Et rursum: Galat.6.
Quæ enim seminauerit homo, hæc & metet. Et qui seminat in carne,de carne & metet corruptionẽ. ¶Eius itaq;,qui hoc præceptum fideliter amplectitur, illa vox est in introitu ad patrem nostrum,qui scit omnia quibus indigemus,sicut in eodem Euangelio dictum est:vox,inquam,illa:Inclina domine aurẽ tuã ad me, vox est pauperis,de manu dei primũ regnũ dei,& iustitiã eius,& deinde necessaria corporis,quæ adiicienda sunt,humiliter quę rẽtis. Qui & in graduali eodem respectu ait: Psal.85.

Bonum est cõfiteri domino,id est,necessaria quęrere à domino,& in ea spe psallere,id est, benè operari nomine tuo, id est, ad honorẽ
Psal.91. nominis tui altissime, Ad annũtiandũ mane misericordiã eius,id est,primũ quærere regnum dei,&
Psal.39. iustitiã eius.Ipse idẽ gratulabundus, quòd necessariũ à patre victum acceperit, narrat in Offerẽda alijs,dicens:Expectãs expectaui dominum, id est, non aliundè sed à domino quęrens eius regnũ,expectaui quę adijcienda sunt,& respexit me, id est, adiecit quę necessaria sunt huic vitę.Cõmunio clarè exprimit cibum eiusdẽ regni Dei, qui primũ quærendus sit.Qui manducat carnem meam
Iohan.6. & bibit sanguinẽ meũ,in me manet,& ego in eo. Quod est enim regnũ dei,nisi mãsio eius in nobis?Hoc aũt vt maneat in nobis,fit manducando carnẽ eius, & bibendo sanguinẽ eius. Vnde & hoc in communione rectè ponitur.

Dominica decima sexta post pentecosten. Cap.XVI.

Luc.8. DOminica sextadecima legitur hoc Euãgelium,quo dominus flenti viduæ matri mortuũ vnicũ filiũ viuũ reddidit, & accepit omnes timor,& magnificabant deum. ¶ Hæc autẽ vidua sanctam significat matrem ecclesiam, id est, vniuersum prælatorũ ordinẽ,qui regenerandarum in Christo curã habent animarum,qui mortẽ cuiusq; animę, quoties manifestis apparet criminibus,magnis prosequuntur fletibus.Moritur enim tũc filius viduæ, quando quis per crimẽ aliquod separatur à corpore ecclesiæ, quæ vidua est, Christo sponso in pręsenti nõ manente cum illa. Huic ergo Euangelio benè illa præmitti
Ephe.3. tur Apostoli lectio: Fratres obsecro vos,ne deficiatis in tribulationibus meis,pro vobis, quæ est gloria vestra. Huius rei gratia flecto genua mea,&c. qui ait: Filioli mei,quos
Galat.4. iterum parturio, donec formetur Christus in vobis, pulchrè in officio personam verbis quoq; exprimit ecclesiæ viduæ,vitã filiorum magnis gemitibus postulãtis.Introitus,
Psal.52. miserere mihi domine,quoniam ad te clama
Psal.70. ui. Itemq; Offerenda: Domine in auxilium meũ respice. Voces huius viduæ scilicet sanctæ matris ecclesiæ sunt, quas emittere debet pro filiorum suorum,qui fortè in mortẽ peccati prolapsi sunt, resuscitatione.Gradua
Psal.101. le verò: Timebunt gentes nomen tuũ domine, ad hoc consonat,quod dictũ est in prædi
Luc.8. cto euangelio: Accepit autem omnes timor. Nam quomodo ędificat dominus Sion,iuxta eiusdem gradualis versum,nisi procurãdo vitam & incolumitatem animabus spiritualiũ eius filiorũ? Quod quia perficit per cibũ corporis & potum sanguinis sui,rectè in cõmunione ponitur gratiarum actio,eadem vidua scilicet sancta ecclesia dicente: Domine me-
Psal.70. morabor iustitiæ tuæ solius,&c.

Dominica decimaseptima post pentecosten. Caput XVII.

IN officio dominicæ septimædecimæ nobis innuitur, qualiter ad hoc contendere debeamus, vt in oculis domini magni & honore digni iudicemur, & in domo, quæ est ecclesia, primos recubitus, non nostra præsumptione præripere, sed ab eius electione expectare debeamus. Dicitur in euangelio huius dominicæ parabola hæc:Cum vocatus fueris ad nuptias,nõ discumbas in primo loco,&c. videlicet,hoc in suo cœlesti conuiuio futurum esse indicans,quod ad vltimum infert: Omnis enim qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur. Hinc est, Luc.14.
quod in præeunte epistolæ lectione Apostolus ait:Obsecro vos ego vinctus in domino, Ephe.5.
vt dignè ambuletis vocatiõe,qua vocati estis, Phil.2.
&c. ¶ Quod vtiq; idem est,ac si diceret: Obsecro vos,vt vocati ad nuptias Christi & Ecclesiæ, sic intretis & discumbatis, quomodo Luc.22.
& ille qui vos vocauit, qui & dixit: Ego autem in medio vestrũm sum, sicut qui ministrat. Et tãdiu ministrauit, donec diceret illi pater: Amice,ascende superius,id est, donec obediẽti vsq; ad mortẽ,daret illi nomẽ quod
Psal.108. est super omne nomẽ. Introitus:Iustus es domine,manifestè illam collaudat sentẽtiã,qua in Euãgelio dicitur:Omnis qui se exaltat,humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur.Simulq; oratio est pro illo,qui se humiliat: Fac
Psal.32. cum seruo tuo secundũ misericordiam tuã, hanc videlicet misericordiã,vt dicas illi,amice,ascende superius.Graduale:Beata gens,cuius est dominus DEus eius,vniuersalis beatificatio populi gentilis, qui superbiente Iudaico populo, humiliatus sub signo crucis Christi,superius ascendere meruit,id est, supra populum illum,qui primo loco consederat,imò de primo confessu superbiebat. ¶ In
Dan.9. Offerenda exemplum ponit efficacissimum, qui cum humiliatus diceret,peccauimus,iniquitatẽ fecimus, impiè gessimus,&c. meruit ita exaltari,vt cùm oraret,sicut in eadem Offerenda ipse testatur,dicens: Oraui deũ meũ ego Daniel,&c.mitteretur illi index futurorum archangelus Gabriel,sicut habet sequẽs versus: Adhuc me loquente,&c. Per illam nanq; visionem sic exaltatus est,vt non tantũ venturum ad sãlutem nostrã Christum pręuideret(quod cæteris prophetis commune est) sed & tempora aduentus eius propria quadam gratia prædisceret, dicente sibi angelo: Septuaginta hebdomades abbreuiatæ sunt super

super populum tuum, & super vrbem sanctã tuam,& consummetur præuaricatio,&c.Cõmunio quoque: Vouete & reddite domino
Psal.75. Deo vestro,in eo maximè imperare videtur, vt in nouissimo loco recumbamus: quod ait terribili,&ei qui aufert spiritum principum, id est,superborum, quos vtique vel conuertendo, vel deiiciendo factis ipsis dicit cuiq; illorum: Da huic locum.

Dominica decima octaua post pentecosten. Caput XVIII.

SVpradictum ergo officiũ hoc innuit, vt ad nuptias Christi quilibet inuitatus,tali in loco recũbat, vt meritò dicatur ei:Ascende superius. Huius autem sequentis dominicæ officium,magna & mira declamatione demonstrat eidem, qui vocatus est superius,id est, prælatus est domui Christi, & cu-
Matth.25. ram animarum susceptt, qualiter in eodẽ superiori loco se habeat,videlicet ne iuxta Euãgelium eiusdẽ officii,sint sicut scribæ & Pharisæi, qui sederunt super cathedram Moysi: sed sint sicut ipse Moyses,de cuius exemplo, quod Ecclesiastici sequi debeant rectores, longa & valida declamatio est in offerenda, Sanctificauit Moyses,& versibus eius. Non enim ignorare debent animarũ rectores,quale ad negociũ in superiorẽ locũ vocati sunt, scilicet vt nõ tã præesse studeant, quàm prodesse,& sedentes in cathedra Moysi dicant & faciant,imo prius faciant,quod cum autoritate dicãt:neq; velint vocari Rabbi, sed ad hoc tendant,vt portare possint peccata populi,& à subditis fuis auertere irã Dei. ¶ Benè ergo cum hoc Euangelio positum est in offerenda exemplum moysi,qui sic sedit in cathedra magisterij,vt per nimiam humilitatem posset
Exod.32. Luc.12. interuenire pro subditis, imo & tenere deũ dicentẽ:Dimitte me,vt irascatur furor meus contra eos. Fecerant enim vitulum (quando sicut in versu Offerendæ canimus.) Videns Moyses,procidens adorauit,dicens: Obsecro
Eccle.36. 1.Cor.1. domine, dimitte peccata populi tui, & dixit ad eum dominus:Faciam secundum verbum tuum. Hæc est fidelitas serui,quem cõstituit dominus super familiam suam,quam postulabant ipsi,dicentes in introitu,vt prophetæ
Psal.121. tui fideles inueniantur:Da pacem,inquiunt, domine sustinentibus te, id est,eorum,quos nobis commisisti,peccata dimitte. Pax enim
Psal.95. Psal.105. nobis, peccatorum remissio est. Vt prophetæ tui fideles inueniãtur,vt nos fideles serui inueniamur, dum familiæ tuæ nõ tantum præsumus,sed & vtiliter pro illis interueniendo
Ephe.4. prosumus.Talibus in præsente lectione epistolæ dicit Apostolus: Gratias ago deo meo pro vobis, in gratia Dei,quæ data est vobis, quoniam in omnibus diuites facti estis, &c. Ipsi ijdem dicunt in graduali:Fiat pax in virtute tua,id est, remissio peccatorum in spiritu sancto tuo. Ipsis nihilominus in cõmunione dicitur:Tollite hostias,& introite in atria eius, videlicet quia vestrũ officiũ est, vt pro subditis interueniatis, exemplo Moysi,in cõspectu domini stantes in cõfractione cordis.

Dominica decimanona post pentecosten. Caput XIX.

IN Euangelio dominicæ nonædecimæ ait Matth.9.
dominus paralytico,confide fili, remittũtur tibi peccata tua. Et his qui audierant cogitãtibus mala in cordibus suis,& dicẽtibus, blasphemat,& cętera:vt sciatis,inquit,quia filius hominis habet potestatẽ in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico:Surge, tolle lectum tuum,& vade in domum tuã. ¶ Per hũc aũt paralyticũ significatur homo dissolutus,& ab omni bono opere remissus, qui cũ à domino curatur,& iuxta prędictum epistolam renouatur spiritu mentis suæ, complet Apostolicum præceptum, quod in eadem Epistola sequitur: Qui furabatur, iam non furetur, magis autẽ operetur manibus suis, vt habeat vnde tribuat necessitatẽ patienti. Nam quandiu paralysi erat dissolutus, nihil boni operabatur,imo labores operantiũ furabat.Qualiter ergo prælati vel rectores animarum salutem procurare debeant subditorum, sicut in præcedenti officio dictum est, hoc sequens exprimit officium. ¶ Nam ipsorum est, offerre paralyticum in lecto iacentem,id est,orare pro his,quorum peccata animas in mala conscientia à bono opere torpẽtes detinent,& ita pro eis interuenire, vt videns dominus fidem illorum, dicat: Confide fili,remittuntur tibi peccata tua. In introitu,dũ dicit dominus: Salus populi ego sum,
Psal.140. hoc idẽ nobis de seipso testatur, quod & in euangelio iam dicto murmurantibus pharisæis,curatione paralytici comprobatur,videlicet, quia potestatem haberet in terra dimittendi peccata. In graduali verò iam curatus idem paralyticus, iamq; làborans operando quod bonum est manibus suis,quæ prius dissolutæ fuerant,dicit: Eleuatio manuum mea
Psal.22. rum. Et hoc experimento virtutis confortatus in fide, & fidens in remissione peccato-
Psal.118. rum cõsequenda, dicit in Offertorio, Si ambulauero in medio tribulationis, &c. Itemque roborans genua,dissoluta quondam,dicit in communione. Tu mandasti mandata tua custodiri nimis. Vtinam dirigantur viæ meæ ad custodiendas iustificationes tuas.

Dominica vicesima post pentecosten. Caput XX.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matth.22. OFficiū dñicæ viceſimæ partim ex vocibus cōſtat, eorū, qui ad nuptias intrauerunt, partim ex vocibus patrū gementium pro illis, qui ad nuptias eaſdē vocati, quas fecit rex filio ſuo, non ſolum venire noluerūt, ſed & illos, qui à ſe miſſi ſunt, ſeruos tenuerūt, & cōtumeliis affectos occiderūt. ¶ Hoc enim priores feciſſe Iudæos notū eſt, qui miſſos ad ſe prophetas & ſapiētes perſecuti ſunt, & apoſtolos Chriſti contumeliis affecerunt. Hos igitur homicidas iuſtè perdēdos, & ciuitatē illorū ſubuertēdā prophetæ prēuiderūt, quorū illa vox eſt, quæ in introitu ex verbis Danielis decātatur. Omnia quæ feciſti nobis Dan.3. domine, in vero iudicio feciſti, &c. Itē in offerēda: Super flumina Babylonis illic ſedimus Pſal.136. & fleuimus. In hac enim ſeu in verſibus eius hoc deplorāt, quod ad ſalices Babylonis organa ſua ſuſpenderūt. i. propter infructuoſos & ſteriles auditores, prædicantium voces cōticuerunt, propter eos, inquam, qui vocati ad nuptias, vt dictū eſt, venire noluerūt, quia nō fuerūt digni. ¶ In lectione verò epiſtolæ eos, qui de exitibus viarū congregati ſunt, vt implerētur nuptiæ diſcūbentiū, Paulus apoſtolus oportunè cōmonet, dicēdo: Videte, quomodo cautè ambuletis, nō quaſi inſipientes, Ephe.5. ſed vt ſapiētes, &c. hoc videlicet intēdens, ne inebriatus vino, in quo eſt luxuria, inueniat quis abſq; veſte nuptiali, cùm rex ad videndos diſcūbentes intrauerit: ſed ecōtrà impleamini ſpiritu ſancto, loquentes vobiſmetipſis in Pſalmis & hymnis & cāticis ſpiritualib⁹, quæ verę harū ſunt epulæ nuptiarū, de quibus in ſequēti graduali gratias agētes dicimus: Oculi omniū in te ſperant domine, &c. vel quas Pſal.144. Pſal.118. in communione poſtulans quis noſtrū dicit: Memento verbi tui ſeruo tuo domine.

De dominica viceſima prima poſt pentecoſten. Cap.XXI.

OFficiū dñicę viceſimę primę voces cōtinet hominis, in cōflictu virtutū vitiorūq; poſiti, qui interdū, cùm cœperit ſanctis florere virtutib⁹, & iuxta benedictionem hominis timentis deū vxor illius, videlicet domus dei, cui fortè prēſidet, ſicut vitis abundās excreuerit in lateribus domus ſuæ. i. in amplitudine ſanctæ eccleſię, & filij eius, ſicut nouellæ oliuarū in circuitu mēſæ ſuę: cū, inquam, ita profecerit, repente tentator diabolus occulta dei diſpēſatione permiſſus, domum, id eſt, conſcientiæ eius ſtatum concutiens euertit, & filios eius, id eſt, virtutes animi, turbata in cognitione cōſciētia, penè cōterit. Hoc luce clarius ex offerēda cōprobatur. Vir erat in terra nomine Iob. Moraliter enim in ciuſmodi homine agūtur ea, quæ in tētatione hui⁹ beati Iob hiſtorialiter acta memorātur. Huius ergo nobilis & prēliatoris animi concuſsionē, vel periculū ſignificat in euangelio febris, quę penè extinxerat Reguli filiū. ¶ Præcurrēs autem Epiſtola cōfortat eū circumuentū tentationibus, & cōſolatur, ne abūdātiori triſtitia abſorbeatur, dicendo: Confortamini in domino, & in potentia virtutis eius. Nō enim eſt nobis colluctatio adverſus carnē & ſanguinē, &c. Introitus autē: In volūtate tua domine, &c. vox eſt eiuſdem militis, humili conſcientia cum beato Iob in terrā corruentis, id eſt, terrā ſe eſſe cognoſcētis, ac dicētis: dominus dedit, dominus abſtulit, ſicut domino placuit, ita factum eſt, ſit nomen domini benedictū. Poſt quam cōfeſſionem petit circunfuſus, è tentatione effugiū, dicēs in graduali: domine refugiū factus es nobis. Et in communione: In ſalutari tuo anima mea, & verbum tuum ſperaui.

Iohan.4. 2.Cor.2. Ephe.6. Heſt.13. Iob.1. Pſal.89. Pſal.118.

De dominica viceſima ſecūda poſt pentecoſten. Cap.XXII.

IN officio dominicæ viceſimæ ſecūdæ dicimus ad introitum: Si iniquitates obſeruaueris domine, domine quis ſuſtinebit. Nimirū in perſona ſerui illi⁹, de quo Euāgeliū narrat, ſemetipſum quiſq; noſtrum humiliter recognoſcit, qui decē milia talēta ſuo debebat regi. procidēſq; rogabat, dicēs: Patiētiā habe in me, & omnia reddā tibi. Itaq; magnitudinem debiti, id eſt, peccati ſui quiſq; noſtrum perpendēs, dicit: Si iniquitates obſeruaueris domine, &c. Vt aūt laxationē quiſq; noſtrum obtineat, agendum eſt, quod dicit Paulus in præeunte epiſtola: Et hoc oro; vt charitas veſtra magis ac magis abundet in ſcientia, & in omni ſenſu, & cætera, ſubaudiē em̄, vt remittatis vnuſquiſq; fratri ſuo de cordib⁹ veſtris. Vbi verò charitas hæc abundat, ſicut iam dictū eſt, rectè congratulatio illa deprōmitur, ſecundū quā in graduali dicimus: Ecce quàm bonum & quàm iucundum, habitare fratres in vnum. ¶ Et ſi quæras, quantum, vel quale bonum ſit vnitas, id eſt, charitas fratrum cohabitantium, ſequitur in verſiculo: Sicut vnguentū in capite, & cætera: id eſt, ſicut remiſſio peccatorum effuſa per ſpiritum ſanctum, quæ de capite noſtro ſcilicet Chriſto deſcēdit ad Barbam Aaron, id eſt, in ſortes & perfectos Chriſti Apoſtolos, & ab illis vſq; ad nos. Tūc enim cohabitatio fratrum eſt, ſicut illud vnguentum, cùm donamus inuicem, ſi quid habemus aduerſus alterutrum, fratres & conſerui, ſicut Euangelicus rex chriſtus donauit nobis. Mandauit nanq; benedictionē, id eſt, eandē remiſsionis charitatē, vt donemus inuicem: & vitā vſq; in ſeculum, ſubaudis, ſore promiſit huius charitatis præmiū. ¶ In offerēda verò, Recordare mei domine, quæ ſumpta eſt de oratione Heſter, cōmonemur ſummopere curandum eſſe & orandum, vt placeant verba noſtra in conſpectu principis, ſcilicet eiuſdem regis magni, qui poſuit rationē cum ſeruis ſuis, verba, inquam, noſtra dicentium: Dimitte nobis debita noſtra. Nō enim placebunt hæc verba noſtra in cōſpectu principis, cùm ille rationē poſuerit, ſi non dimittimus & nos debitorib⁹ noſtris. Quod aūt canimus in cōmunione ex autoritate Euāgelij: Dico vobis, gaudiū eſt angelis dei ſuper vno peccatore pœnitentiā agēte, de illo ſentiēdū debitore, qui ſic pœnitet, & ſic ſibi poſtulat dimitti, vt primū dimittat ipſe cōſeruis ſuis.

Pſal.118. Matth.18. Pſal.132.

De dominica vigeſima tertia poſt pentecoſten. Cap.XXIII.

INtantū ſacroſancta eccleſia iuxta edictum Apoſtoli, obſecratiōes, poſtulationes, gratiarū actiones, pro omnib⁹ agit, vt pro futura quoq; filiorū Iſraēl ſalute gratias agat, quos ſuo quandoq; corpori vniēdos fore cognoſcit. Nam quia in fine mundi reliquiæ illorū ſaluæ fient, in hoc vltimo anni officio gratulatur de illis, vtpote futuris mēbris ſuis. Dicit ergo in introitu, annunciās iugiter quod prophetatum eſt de illis: Dicit dominus, ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis, Pacis enim cogitationes cogitat, & non afflictionis, qui cōuiuium gratię ſuæ facturum ſe repromittit cum illis ſecundum carnem fratribus ſuis, ſicut in patriarcha Ioſeph præfiguratū eſt. Nam ſicut ad illū in tota terra Aegypti dominantem venerunt, qui eum vendiderant fratres ſui, fame compulſi, & ab eo recogniti atq; recepti ſunt, & ipſe cū illis celebrauit cōuiuium: ſic ad ipſum dominum noſtrum, toti mundo principantem, & Aegyptios, id eſt, gentiles, qui in peccatorum tenebris fuerant, pane vitæ copioſius alentē, reuertentur reliquiæ filiorum Iſrael, & ab eo recipientur in gratiam, quem negauerunt & occiderunt, & tunc menſam ſuā communicabit eis, & inebriabitur Ioſeph iſte cum fratribus ſuis. Huius menſæ gratiam ſignat illud Euangeliū in officio dominicæ, quo ipſe narratur de quinq; panibus ſaturaſſe quinq; milia hominum. Tūc enim quinq; libros Moyſi aperiet Iudæis, quos nunc velut integros panes portat puer, ſcilicet idem populus ſenſu puerili, edentq; & ſaturabuntur etiam ipſi & laudabunt dominum requirentes eum. Tūc implebitur illud Hieremię vaticinium, quod hoc Euangelio rectè prēmittitur: Ecce venient dies, dicit dominus, & non dicent vltrà viuit dominus, qui eduxit filios Iſraēl de terra Aegypti: ſed viuit dominus, qui eduxit & adduxit ſemen domus Iſraēl de terra aquilonis, & de cunctis terris, ad quas ejeceram eos illuc, & habitabunt in terra ſua. Soluti ergo illi, qua nunc tenentur, captiuitate animarum, clamabunt alta deuotione gratiarum actionem, quam ſequens innuit graduale: Liberaſti nos domine ex affligentibus nos, &c. ¶ Supplicatio quoq;, qua dicimus in offerenda, De profundis clamaui ad te domine, eidem rei vel tempori manifeſtè congruit. Dicent enim ad hūc magnum Ioſeph, fratres ſui in illa die: Obſecramus ut obliuiſcaris ſceleris fratrum tuorum. Communio quoque: Amen dico vobis, quicquid orantes petitis, & cætera: reſponſio eſt eiuſdem Ioſeph, dicētis: Nolite timere: Vos cogitatis de me malū, & deus vertit illud in bonū, vt exaltaret me, ſicut in prēſentiarum cernitis, & ſaluos faceret multos populos. Nolite metuere, ego paſcam vos & paruulos veſtros.

Reſ.14. Matth.6. Luc.15. Pſal.43. Pſal.129. Gen.50. Marc.11.

Item de nocturnis lectionibus per ęſtatem. Cap.XXIIII.

NOcturnæ lectiones tota ęſtate ſua varietate ſuoq; ordine ſeriem deſignant temporū vel profectum ſanctę eccleſię. ¶ Primùm nanq; hiſtoria Regū, quę ſtatim poſt pentecoſten ponitur, primis duobus libris myſticè aſſimilatur primis Chriſtianitatis tēporib⁹, quādo paulatim creſcente fide Chriſti, vetus idololatria decidit. Nam ſicut regnāti Sauli, quem populus appetierat contra voluntatem dei, ſuperuenit electio Dauid, quē dominus ſecundum cor ſuum inueniſſe dicit, tandemq; totum regnum à domo Saulis euerſum, eidem Dauid le ſubdidit: ſic dæmonū cultui ſuperuenit in mundū cultus Dei, ſtatim poſt aduentū ſpiritus ſancti, tandemq; Chriſtiana fides per bella martyrum victrix, ſedit in throno Romani imperii, totuſque deinceps mundus manu forti, Chriſto ſe ſubdidit. ¶ Duobus ſequentibus libris, in quib⁹ regnum diuiſum eſt à domo Dauid, ex quo Hieroboam regni ſciſſuras (ſicut illi per manū achię Sylonitis ſignificatum eſt) inuaſit, & contēpto templo domini duos vitulos fecit: illa ſignificabantur tempora, quibus eccleſiā hęreticorum inſania ſcidit, & contēpto altari Chriſti, reiecto cultu veritatis, falſitatum ſuarum ſimulachra diuerſa fabricauit. Sequūtur deinde libri ſapientiſsimi Salōmonis, videlicet ſicut poſt pugnas hęreticorum claruērūt in eccleſia ingenia doctorū, qui excitati contentionibus illorū, nō dormitātes, ſapiētiæ & ſcientię ſtuduerūt, & diſputauerūt quodammodo, & ipſi, ſicut de Salomone legitur, ſuper lignis à cedro, quę eſt in libano vſ-

1.Reg.8. 2.Reg.5. 1.Reg.11.

que ad hyssopum, qui egreditur de pariete, id est, nihil omnino de sacra scriptura, nec par-
3.Reg.4. uum, nec magnum aliquod verbum ab allegoria vel aliqua vtili moralitate vacare passi sunt. Deinde nihilominus congruè sequitur liber Iob, quia videlicet maximè in pace Ecclesiæ non desunt illę tentationes viris ad virtutem tendentibus, quæ in omnibus percussionibus, vel consolationibus eiusdē sancti Iob, autore beato Gregorio, moraliter figurantur. Tunc enim vrgent interius tentationes spiritualium vitiorū, quorū quanto occultior pugna, tanto difficilior victoria.

Item de nocturnis lectionibus à mense Septembri. Caput XXV.

ABhinc iam mense Septembri, quatuor imponūtur libri, videlicet Tobias, Iudith, Hester & Esdras. Quorum consideratio quàm congruè quatuor cardinales virtutes, prudentiam scilicet, fortitudinem, temperātiam, & iustitiam exprimat, palàm est. Tobias quippè in figura prudentiæ non inconuenienter accipitur, qui cæcatis oculis exterioribus, videnti filio mandata viuendi largitur, vt illud Salomonis impleatur. Sapientis oculi in capite eius. Per caput enim mentis industria, per oculos verò intelligitur prouidentia, quę idē est, quod prudētia. Benè ergo prudētiæ titulo præfulget, qui menti illius mūnē prouidet, cuius ducatu ipse foris eget.

Ecclę.2.

Iudith verò fortitudinis speciem in hoc nimirum prætendit, quod formidantibus viris bellicosis, immanissimo tyranno pro liberatione patriæ se opposuit, & principem militiæ fœmina inermis dei adiutorio superauit. Fortitudo enim eius à deo fuit, sicut ipsa in oratione dicit: Et nunc domine subueni mihi viduę, vt quod per te posse credidi, perficiam. In quo quàm verè fortis fuerit, caput Holofernis, ebrietate sopiti, amputatura ipsius pugione, ostendit dicens: Cōforta me deus meus in hac hora. Et præcidit caput eius. Verū hæc duo volumina apud Hebræos nō sunt in canone, sed Nicęnę synodi autoritate ad instructionem venerunt sanctæ Ecclesiæ.

Iudith.9.

Hester aūt pro temperantia ponitur, quæ repudiata ob arrogantiā Vasthi regina, in regnum subrogatur. Nā ipsius temperātiæ hoc indicium est speciale, quòd leonem illum, de quo ipsa ad dominū dicit: Et da mihi gratiam in cōspectu leonis, id est, Assueri regis, in mansuetudinem cōuertit, eiusq; edictum ex instinctu Aman intemperantissimè superbientis, & genus Iudæorum perdere cupientis, in consolationē suæ stirpis transtulit.

Hest.14.

Esdras autem, qui his adiungitur, priuilegium iustitiæ in verbis & factis habere demōstratur. Nam sicut iustitia restituit, quod iniustitia destruxit: sic iste dirutū propter peccata populi templū cum ciuitate restaurauit. Idē quoq; sicut in duo volumina diuisus vnitur (nam Neæmias ei in eodem copulatur) sic iustitiæ duo præcepta sibi conueniunt, scilicet quæ vultis vt faciant vobis homines, eadem facite illis, & quod tibi non vis fieri, alij ne feceris. Hi itaq; quatuor libri, prędictis virtutibus insigniti, rectè librum Iob, qui afflictiōes sanctæ ecclesiæ, beato Gregorio teste, exprimit, sequūtur, quia post tentationes validè superatas gloria virtutū electis datur.

Mat.9.

Sed quia quandiu in hoc mūdo à dño peregrinamur, inter virtutes vitiorum bella patimur, eueſtigiò Machabęorum libri leguntur, in quibus magnus ille hostis Antiochus contra iuge sacrificium prævalere refertur, deiśj martyres persequitur. Qui tamen Iudæ & fratrum eius labore vincitur, quia confessione operum malorum cum exercitio operum bonorum aliquando deo donante superatur.

2.Cor.5.

2.Mach.4.

Post, prophetarum libri vsq; in aduentum domini concrepant, qui modò terrorem districti iudicis, modò blandimenta pij conditoris prædicant. Ex his Ezechiel, qui interpretatur fortitudo Dei, & Daniel, qui sonat iudiciū dei, maiores & primi sunt, quia spes, quæ ex fortitudine diuini auxilij, & metus, qui est ex iudicio dei, mentem æqualiter docēt presentibus vti, ne aut deo desperans deficiat, aut in se presūmēs corruat. De reliquis duodecim prophetis, in vnum volumē coartatis, loqui supersedemus, quia à sanctis patribus de his copiosè disputatum scimus. ¶ Ideo autem vsq; ad aduentum domini leguntur, vt inter tenebras & conflictus huius seculi, vsq; ad reditum Christi, scripturæ nos illuminent & consolentur. Per eundem dominū nostrum Iesum Christū, qui cum patre & spiritusancto viuit & regnat Deus, per omnia secula seculorum. Amen.

Rom.15.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, ANTE QVADRINgentos annos defuncti, de diuinis officiis, libri duodecim, Apud heredes Arnoldi Birckmanni, iam quartò in lucem editi. 1557.

Universidad de Deusto
Biblioteca